

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

6

ΕΙΣ ΤΑ ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

Α΄

Στοιχεῖα Α΄ – Δ΄)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΚΕΙΜΕΝΟ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ – ΣΧΟΛΙΑ

Ἐπὶ τὸν

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Διδάκτορα Θεολογίας

Επόπτης Έκδόσεως

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

Επιμελητής Έκδόσεως

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Πτυχιούχος Θεολογίας

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1993

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὰ Ἱερὰ Παράλληλα εἶναι τὸ σπουδαιότερο ἀπὸ τὰ ἠθικοασκητικὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Πρόκειται γιὰ μιὰ πολὺ μεγάλη συλλογὴ χωρίων ἀπὸ τὴν ἀγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα, ταξινομημένα με ἀλφαβητικὴ σειρὰ σὲ εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα, ἀντίστοιχα πρὸς τὰ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου, ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος ταμείου (εὐρετηρίου), πολὺτιμου γιὰ τὴ μελέτη τῶν θεμάτων πού ἀναφέρονται στὸν Θεό, τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἦθος, τόσο γιὰ τὴν ἐποχὴ πού ἔγιναν, ὅσο καὶ γιὰ μᾶς σήμερα. Στὸ τέλος τοῦ κάθε στοιχείου τῆς συλλογῆς παρατίθενται πολλὲς φορὲς καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Ἰωσήπου, ἑλληνιστῶν Ἑβραίων λογίων τοῦ τέλους τοῦ 1ου αἰ. π. Χ. καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1ου αἰ. μ. Χ. «εἰς κλέος τῆς παρ' ἡμῖν ἀληθείας», ὅπως σημειώνει στὸν πρόλογό του ὁ ἴδιος ὁ ἑραμιστῆς¹.

Τοῦ ἔργου προτάσσεται ἓνας σύντομος πρόλογος, στὸν ὁποῖο σημειώνεται ὁ σκοπὸς γιὰ τὸν ὁποῖο ἐπιχειρήθηκε ἡ συλλογὴ τῶν περισσοτέρων ἀπὸ πέντε χιλιάδες χωρίων, πού ἦταν ἡ παροχὴ στοὺς ἀναγνῶστες του ἐνὸς εὐχρηστοῦ βοηθήματος, τὸ ὁποῖο θὰ τοὺς διευκόλυνε στὴν ἀνεύρεση αὐτοῦ πού τοὺς συμφέρει, με τὴν παράλληλη παράθεση τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἀντίστοιχων πρὸς αὐτὲς κακιῶν.

Ἀκολουθεῖ ἄλλο ἓνα σημείωμα στὸ ὁποῖο λέγεται ὅτι πρόκειται γιὰ συλλογὴ γραφικῶν καὶ πατερικῶν ἀποφθεγμάτων, ἠθικῶν ἢ παραινετικῶν, πού εἰπώθηκαν ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀφορμὴ καὶ βρίσκονται σκορπισμένα στὰ συγγράμματα τῶν ἱερῶν συγγραφέων, σημειώνεται ὅτι ἡ ταξινόμησις τοῦ ὕλικου ἔγινε σὲ τρία βιβλία, καὶ δίνονται λεπτομερέστερες πληροφορίες γιὰ τὴ διάταξη τῶν ἐπιμέρους παραθέσεων.

Στὴ συνέχεια ὑπάρχει ἐκτενὴς πίνακας τῆς θεματολογίας ὁλό-

1. Βλ. Πρόλογον, PG 95, 1040.

κληρου τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖο ταξινομημένο σὲ εἴκοσι τέσσερα στοιχεῖα ὑποδιαιρεῖται σὲ 321 λήμματα.

Τὸ κείμενο παρελήφθη ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ Migne μὲ διόρθωση μερικῶν ὀρθογραφικῶν ἀβλεπτημάτων, καὶ κυρίως μὲ ἔλεγχον τῶν ὑποσημειώσεων. Ἀπὸ τὶς τελευταῖες, οἱ μὲν ἀγιογραφικὲς παραπομπὲς διορθώθηκαν ὅλες, ἐνῶ σὲ πολλὰ ἀπὸ τὶς παραθέσεις, τῶν Πατέρων καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων, ποὺ δὲν κατορθώθηκε νὰ ἐπισημανθοῦν, σημειώνεται μόνο τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ὅπως ἀναφέρεται στὴν ἔκδοση ἐκεῖνη.

Ἡ αὐθεντικότητα τοῦ βιβλίου, ὅπως σημειώνει ὁ καθηγητὴς Π. Χρήστου, ἀμφισβητεῖται². Ὅμως, τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς συνήθιζε νὰ ἐνισχύει τὶς ἀπόψεις του παραθέτοντας, ἐκτὸς τῶν ἀγιογραφικῶν χωρίων, καὶ πλῆθος πατερικῶν ἀποσπασμάτων, ὅπως κάνει λόγου χάριν στοὺς τρεῖς λόγους τοῦ *Περὶ τῶν εἰκόνων*, στὴν ἐπιστολὴ τοῦ *Πρὸς τὸν ἐπίσκοπο Δαραίας τὸν Ἰακωβίτη*, κ.ά., νομίζω ὅτι συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔργου στὸν Ἰωάννη Δαμασκηνό. Ἀλλὰ καὶ ἡ δήλωση τοῦ συντάκτου, «εἰ μὲν καλῶς καὶ προσηκόντως συντέτακται, τοῦτο τῆς ἄνωθεν ὑπάρχει ροπῆς, εἰ δὲ βαναύσως καὶ οὐ λίαν εὐστόχως, τοῦτο τὸ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας»³, προσιδιάζει, κατὰ τὴ γνώμη μου, πρὸς τὴ γνωστὴ ταπεινοφροσύνη ποὺ χαρακτήριζε τὸν ἱερὸ Δαμασκηνό.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

2. Βλ. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, ἅπαντα τὰ ἔργα, *Ἐκδόσεις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, τόμ. 1, σ. 22 (ἔκδ. Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας).

3. Βλ. στὸ τέλος τοῦ δευτέρου προλογικοῦ σημειώματος.

ΕΙΣ ΤΑ ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ

Κτῆμα τίμιον ἢ ἀρετῇ, Θεῶ συνάπτουσα καὶ βασιλείας οὐρανῶν προξενουῖσα. Πορισμὸς δὲ ταύτης ἢ τῶν θείων ἐντολῶν τήρησις γίνεται. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐν ἐπαγγελίαις πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ λαόν· «ἐὰν ἀκούσητέ μου καὶ φυλάξετε τὰς ἐντολάς μου, ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον». Καὶ υἱὸς Θεοῦ γενέσθαι τοὺς πειθαρχοῦντας τοῖς προστάγμασιν ἀπεφήνατο. Ἠλίκον δὲ τοῦτο ἀγαθὸν λόγος ἐρμηνεῦσαι οὐ δύναται. Ὑπὲρ γὰρ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἢ χάρις, ὑπὲρ ἐλπίδα τὸ τῆς νιοθεσίας ἀξίωμα. Προσῆκει τοίνυν ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν τὰ ἐντεταλμένα προθύμως ἐκτελεῖν. Ραδίαν δὲ τὴν τοῦ συμφέροντος αἵρεσιν ἐξομεν, παραλλήλους θέντες τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἀντιζύγους καὶ ἀντιθέτους αὐτῶν κακίας καὶ ὅσα περὶ αὐτῶν λέλεκται τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ τοῖς ἀγίοις καὶ θεοφῶροις ἡμῶν πατράσιν. Εἰσόμεθα γὰρ ἐντεῦθεν καὶ τὰς λαμπρὰς τῶν δικαίων διανομὰς καὶ τὰς ἠπειλημέ-
15 νας κατὰ τῶν ἀοετούντων κολάσεις.

Ἰστέον δέ, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν Φίλωνος καὶ Ἰωσήπου συνταγμάτων ἠθροίσθησαν γνῶμαι εἰς κλέος τῆς παρ' ἡμῶν ἀληθείας (Ἑβραῖοι δὲ ἄμφο καὶ λόγιοι ἄνδρες)· διὸ προσῆκειν δεῖ μετὰ πάσης ἀκριβείας τοῖς διηγήμασι καὶ ἀποφθέγμασι τούτων, ὡς οὐ μόνον τοῦ σκοποῦ τῶν παρ' ἡμῖν πιστοτάτων καὶ μακαριῶν ἀνδρῶν οὐδ' ὅλως διαμαρτάνουσιν, ἀλλὰ γε καὶ πολλὴν τὴν ἰσότητα καὶ ὁμοιολεξίαν ἐν τε λόγοις καὶ ἤθεσι ἐνδείκνυνται, βεβαιοῦντα μᾶλλον, οὐκ ἐλαττοῦντα τούτων παρὰ τοῦ πατρὸς ρηθησόμενα λόγια.

ΕΙΣ ΤΑ ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ

Ἡ ἀρετὴ εἶναι σπουδαιότερο ἀπόκτημα, διότι συνδέει μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἐξασφαλίζει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἡ δὲ ἀπόκτησὴ τῆς γίνεται μὲ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Κύριος στὶς ὑποσχέσεις πρὸς τὸν λαὸ πού βρισκόταν στὴν Αἴγυπτο λέει: «ἐὰν μὲ ὑπακούσετε καὶ φυλάξετε τὶς ἐντολές μου, θὰ εἴστε γιὰ μένα λαὸς ἐκλεκτός, βασιλικὸ ἱερατεῖο, ἔθνος ἅγιο»¹, καὶ δήλωσε ὅτι θὰ γίνουν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ὅσοι πειθαρχοῦν στὶς ἐντολές του. Πόσο μεγάλο ἀγαθὸ εἶναι αὐτὸ καμμιά λέξις δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσει. Διότι ἡ χάρις αὐτὴ υπερβαίνει τὴ φύσιν μας, εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε ἐλπίδα τὸ ἀξίωμα τῆς υἰοθεσίας. Πρέπει ἐπομένως ἐμεῖς γιὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ νὰ ἐκτελοῦμε πρόθυμα τὶς ἐντολές. Καὶ θὰ ἔχουμε εὐκολὴ τὴν ἐκλογὴ αὐτοῦ πού μᾶς συμφέρει, ἐὰν τοποθετήσουμε τὶς ἀρετὲς παράλληλα μὲ τὶς ἀντίστοιχες καὶ ἀντίθετες πρὸς αὐτὲς κακίες, καὶ ὅσα ἔχουν λεχθεῖ γι' αὐτὲς στὴν ἀγία Γραφή καὶ τοὺς ἁγίους καὶ θεοφόρους Πατέρες μας. Διότι θὰ γνωρίσουμε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὰ ἐξαιρετὰ χαρίσματα τῶν δικαίων, καὶ τὶς τιμωρίες πού ἐπισηοῖνται ἐναντίον ἐκείνων πού ἀπειθαρχοῦν.

Πρέπει ἀκόμη νὰ γνωρίζετε ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Ἰωσήπου συγκεντρώθηκαν γνῶμες πού ἐπιβεβαιώνουν τὴ δικὴ μας ἀλήθεια (αὐτοὶ ἦταν καὶ οἱ δύο Ἑβραῖοι καὶ λόγιοι ἄνδρες) γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχουμε ἰδιαίτερα στὶς πληροφορίες καὶ τὰ ἀποφθέγματά τους, ἐπειδὴ ὄχι μόνο δὲν εἶναι ἀντίθετες πρὸς τὸν σκοπὸ τῶν δικῶν μας πιστότατων καὶ μακάριων ἀνδρῶν, ἀλλὰ παρουσιάζουν καὶ μεγάλη ἀντιστοιχία καὶ ὁμοιότητα τόσο στὶς λέξεις ὅσο καὶ στὰ ἥθη, πού βεβαιώνουν μᾶλλον καὶ δὲν μειώνουν αὐτὰ τὰ λόγια πού θὰ λεχθοῦν ἀπὸ τὸν Πατέρα.

1. Ἐξ. 19,6. Α' Πέτρ. 2,9.

ΕΙΣ ΤΑ ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

Τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἡ ἄσκησις πλούτου, δόξης καὶ ἀρχῆς καὶ πάντων, ὅσα τὸ θνητὸν ἀσπάζεται γένος, ὑπερέχει, σωτηρίας ἡμῖν ἐφόδια χαριζομένη. Τὸ δὲ ῥᾶον φέρειν τοὺς ἐξ αὐτῆς πόνους, τὸ παρὸν ἡμῖν πραγματεῦεται σύνταγμα. Τῶν γὰρ λίαν θαυματομένων
5 τὰ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ἀμείνω ἔστιν εὐρεῖν ἐν τούτῳ, καὶ κόρος οὐ-
δεὶς ἀκοῆς τοῖς ἐπισκῆτους γίνεται. Ἡ γὰρ τοῦ κάλλους τῶν ἐγκει-
μένων ἐκλογὴ πρὸς ἑαυτὴν ἔλκει τοὺς ἐντυγχάνοντας, οὐκ ἐῶσα
καμεῖν τὸ μέλλον ἀκοῦσαι ποθοῦντας καὶ ὡς ἐν στιχηραῖς ἄδεται
ρήσεσιν· «οἱ ἐσθιοντές με ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι δι-
10 ψήσουσιν». Ἐπέραστος γὰρ ὡς ἀληθῶς ἡ γλυκῆτης τῶν πνευματι-
κῶν μαθημάτων, ἀγιάζουσα καὶ αὐξάνουσα καὶ τρέφουσα τὰς ψυ-
χάς· περιεῖληφε δὲ ὅσα ἠθικῶς ἢ γνωμικῶς ἢ παραινεντικῶς (ἡ
μνήμη ἀναγκαῖα) πρὸς πᾶσαν αἰτίαν τε καὶ ὑπόθεσιν τῇ τε Παλαιᾷ
καὶ Νέᾳ τῶν ἱερῶν λογίων Γραφῇ λέλεκται, τοῖς δὲ ἀγίοις καὶ θεο-
15 φόροις ἡμῶν πατράσιν, ὧν τὸ μέγα κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμέ-
νην διαβεβόηται καὶ ὕμνηται, καὶ τὰ περὶ τούτων σποράδην κείμενα
ἀποφθέγματα ἠνθολόγηται καὶ ἰδίους τίτλοις παρατέθενται.

Πᾶσα δὲ ἡ πραγματεία ἐν τρισὶ βίβλοις ἀναγράφεται, καὶ τού-
των ἡ μὲν πρώτη σύγκειται ἀφ' ὧν μάλιστα προσήκει Χριστιανοῖς
20 τὴν ἀρχὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι, ἀπὸ Θεοῦ, τὴν τριαδικὴν μονάδα φωτίζου-
σαν ἐκ προοιμιῶν ἡμᾶς. Ἡ δὲ δευτέρα περὶ συστάσεως καὶ κατα-
στάσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων φησίν, ἡ δὲ τρίτη ἰδίως τὰ
περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας περιεῖληφεν. Διὰ τὸ εὐληπτον δὲ καὶ ραδίως

ΣΤΑ ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

Ἡ τήρηση τῆς θεόπνευστης Γραφῆς εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸν πλοῦτο, τὴ δόξα καὶ τὴν ἐξουσία καὶ ὅλα ὅσα ἐπιζητοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ μᾶς χαρίζει ἐφόδια γιὰ τὴ σωτηρία. Τὸ παρὸν λοιπὸν σύγγραμμα διαπραγματεύεται τὸ πῶς νὰ ὑπομένουμε εὐκολα τοὺς κόπους καὶ προέρχονται ἀπὸ αὐτὴν. Διότι μέσα σ' αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρεῖ τὸ ἀνώτατο ὄριο ἐκείνων ποὺ θαυμάζονται πάρα πολὺ, καὶ δὲν προκαλοῦν κανένα κορεσμό στὴν ἀκοή ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνονται. Διότι ἡ ἐκλογή τῆς ὁμορφιάς τῶν περιεχομένων του ἐλκύει πρὸς τὸ μέρος τῆς ὅσους τὰ διαβάζουν, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ κουραστοῦν, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀκούσουν τὰ παρακάτω, καὶ ὅπως ψάλλεται στοὺς ψαλμικοὺς στίχους, «αὐτοὶ ποὺ μὲ τρῶνε θὰ πεινάσουν καὶ ἄλλο, καὶ αὐτοὶ ποὺ μὲ πίνουν θὰ διψήσουν»¹. Διότι πραγματικὰ εἶναι ἀξιαγάπητη ἡ γλυκύτητα τῶν πνευματικῶν μαθημάτων, ποὺ ἀγιάζει, αὐξάνει καὶ τρέφει τὶς ψυχές. Ἡ συλλογὴ αὐτὴ περιέλαβε ὅλα ὅσα ἠθικὰ ἢ ἀποφθεγματικὰ ἢ παραινετικὰ [ἢ ὑπόμνηση εἶναι ἀναγκαῖα], ἔχουν εἰπωθεῖ ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀφορμὴ ἢ ὑπόθεση καὶ στὴν Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ Γραφὴ τῶν ἱερῶν λόγων, καὶ στοὺς ἀγίους καὶ θεοφόρους Πατέρες μας, τῶν ὁποίων ἡ μεγάλη φήμη διαδόθηκε καὶ ἐξυμνήθηκε σ' ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη, καὶ τὰ ἀποφθέγματα ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτούς, ποὺ βρίσκονται σκορπισμένα, ἔχουν ἀνθολογηθεῖ καὶ ἔχουν παρατεθεῖ μὲ ἰδιαιτέρους τίτλους.

Ἄολόκληρη ἡ πραγματεία χωρίζεται σὲ τρία βιβλία. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ πρῶτο ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκείνα ποὺ κατεξοχὴν πρέπει νὰ ἀρχίζουν οἱ Χριστιανοί, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Θεό, διαφωτίζοντάς μας ἐκ προοιμίου γιὰ τὴν τριαδικὴ μονάδα. Τὸ δεῦτερο κάνει λόγο γιὰ τὴν δημιουργία καὶ ἀποκατάσταση τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τὸ τρίτο περιλαμβάνει κυρίως τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν κακία.

1. Σοφ. Σειρ. 24,21.

εὐρίσκειν τὰ ζητούμενα ὁ πίναξ τῶν κεφαλαίων. ἤγουν οἱ τίτλοι,
 5 κατὰ στοιχεῖον σύγκειται, καὶ ἕκαστον ζητούμενον κεφάλαιον εὑρε-
 θήσεται κείμενον ἐν τῷ γράμματι ἀφ' οὗ καὶ ἄρχεται οἷον, τὸ ἀπὸ
 τοῦ ἄλφα, εἰς τὸ ἄλφα στοιχεῖον, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ βῆτα, εἰς τὸ βῆτα
 ὁμοίως καὶ τὰ ἐξῆς ἅπαντα στοιχεῖα. Ἐν τέλει δὲ ἐκάστου γράμμα-
 τὸς εἰσι τίτλοι παραπεμπόμενοι, περὶ ὧν μικρὸν ὕστερον ἐν τοῖς τό-
 30 ποῖς γενόμενος βραχέα ἐρῶ, σαφῶς τὸ ἐξ αὐτῶν χρήσιμον παρι-
 στῶν. Ὅν δὲ τρόπον οἶνος ὕδατι συγκραθεὶς ἠδύς ἐστι καὶ ἐπιτερ-
 πῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ, οὕτω καὶ ἡ κατασκευὴ ὄλου τοῦ συγγράμμα-
 τος, σύμμικτος οὖσα ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς καὶ τῶν ὁσίων καὶ θεο-
 φόρων ἀνδρῶν, πολλὴν ἔχει τοῖς μὲν βουλομένοις ἀναγινώσκειν
 35 ψυχαγωγίαν, τοῖς δὲ φιλοπονοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν εὐ-
 μάριαν, πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέλειαν. Καὶ εἰ μὲν καλῶς
 καὶ προσηκόντως συντέτακται, τοῦτο τῆς ἄνωθεν ὑπάρχει ροπῆς, εἰ
 δὲ βαναύσως καὶ οὐ λίαν εὐστόχως, τοῦτο τὸ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας.
 Ὅνομα τῷ ὄλω συντάγματι *Γὰ Τερά*.

40 Ἰστέον δὲ ὡς καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ Φίλωνος καὶ Ἰωσήπου συν-
 ταγμάτων ἠθροίσθησαν γινῶμαι, εἰς κλέος τῆς παρ' ἡμῖν ἀληθείας
 καὶ ὑπὸ δυσμενῶν ἀνευφημουμένης.

Ἡ λύσις τῶν παραπομπῶν

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων, τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ
 45 στοιχείου ἀρχομένων καὶ ἀλλαχοῦ κειμένων τε καὶ εὐρισκομένων.
 Λεχθήσεται δὲ τί ἐστι παραπομπὴ καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἐξεύρηται.

Παραπομπὴ ἐστὶ λέξις ὁδηγοῦσα καὶ ἔλκουσα ἡμᾶς ἐνθα ἕκα-
 στον τῶν ζητουμένων εὐρίσκειται, πολλὴν δὲ χρεῖαν εἰσφέρει τῷ
 συντάγματι. Οὐ μόνον γὰρ σύντομον κατάληψιν χαρίζεται, ἀλλὰ καὶ
 50 μῆκος λόγου ὑποτέμνεται, μὴ συγχωροῦσα παλιλλογεῖν καὶ τὰ αὐτὰ
 πολλάκις λέγοντας ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούοντας. Μάλιστα δὲ ἐξεύρηται

Καὶ γιὰ νὰ εἶναι καταληπτά καὶ νὰ βρίσκονται εὐκολὰ αὐτὰ ποὺ ζητοῦνται, ὁ πίνακας τῶν κεφαλαίων, δηλαδὴ οἱ τίτλοι, ἔχει συνταχθεῖ κατ' ἀλφαβητικὴν σειράν, καὶ τὸ κάθε κεφάλαιο ποὺ ἀναζητεῖται βρίσκεται στὸ γράμμα ἄλφα, καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ βῆτα, στὸ στοιχεῖο βῆτα, καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο καὶ ὅλα τὰ ἐπόμενα στοιχεῖα. Στὸ τέλος τοῦ κάθε γράμματος ὑπάρχουν τίτλοι στοὺς ὁποίους παραπέμπουμε, γιὰ τοὺς ὁποίους, ὅταν ὕστερα ἀπὸ λίγο φθάσω ἐκεῖ, θὰ πῶ μερικὰ πράγματα, παρουσιάζοντας τὴν χρησιμότητα ποὺ προκύπτει ἀπὸ αὐτοὺς. Καὶ ὅπως τὸ κρασί, ὅταν ἀνακατευτεῖ μὲ νερό, γίνεται γλυκὺ καὶ κάνει εὐχάριστη τὴν ἀπόλαυση, ἔτσι καὶ ἡ δομὴ ὁλόκληρου τοῦ συγγράμματος, ποὺ εἶναι ἀνάμικτο ἀπὸ τὴν ἁγία Γραφή καὶ τοὺς ἁγίους καὶ θεοφόρους πατέρες, προσφέρει σὲ ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ τὸ διαβάσουν μεγάλη εὐχαρίστηση, ἐνῶ σὲ ἐκείνους ποὺ τὸ διεξέρχονται προσεκτικὰ, γιὰ νὰ τὸ ἀπομνημονεύσουν, ἀνακούφιση, καὶ σὲ ὅλους ὅσους τὸ διαβάζουν ὠφέλεια. Καὶ ἐὰν μὲν συντάχθηκε καλὰ καὶ ὅπως ἔπρεπε, αὐτὸ ὀφείλεται στὴ θεία βοήθεια, ἐὰν πάλι συντάχθηκε βάναισα καὶ ὄχι ἐπιτυχημένα, αὐτὸ ὀφείλεται στὴ δική μου ἀδυναμία. Ὁ τίτλος τοῦ ὅλου συγγράμματος εἶναι: Τ ἄ Ἰ ε ρ ἄ.

Πρέπει ἐπίσης νὰ γνωρίζουμε ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Ἰωσήπου συγκεντρώθηκαν γνῶμες, γιὰ τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς δικῆς μας ἀλήθειας, ἡ ὁποία ἐπιδοκιμάζεται καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν διάκεινται εὐμενῶς ἀπέναντί μας.

Ἡ ἐξήγηση τῶν παραπομπῶν

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ τίτλοι ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ ἴδιον γράμμα καὶ εἶναι καταχωρημένοι καὶ βρίσκονται σὲ ἄλλο μέρος. Θὰ ποῦμε ὅμως τί εἶναι ἡ παραπομπὴ καὶ γιὰ ποιά αἰτία ἐπινοήθηκε.

Ἡ παραπομπὴ εἶναι μιὰ λέξη ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ καὶ μᾶς κατευθύνει ἐκεῖ ὅπου βρίσκεται τὸ κάθε τι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ζητοῦνται, καὶ προσφέρει μεγάλη χρησιμότητα στὸ σύγγραμμα. Διότι ὄχι μόνο γίνεται ἀμέσως κατανοητό, ἀλλὰ καὶ συντομεύει τὸν χρόνο, μὴ ἐπιτρέποντας νὰ ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἴδια καὶ λέγοντας πολλὰς φορὰς τὰ ἴδια νὰ κουράζει αὐτοὺς ποὺ τὰ ἀκοῦνε. Μάλιστα χαρακτηρίζε-

διὰ τὰ ὁμοιότροπα, ἤγουν τὰ ἐπὶ ἐνὸς πράγματος πολλαχῶς λεγόμενα. Διάφοροι γάρ εἰσι τίτλοι ἐν ἐκάστῳ βίβλῳ ἐκ τεσσάρων ὀνομάτων, ἴσως δὲ καὶ ἐκ πλειόνων τὰς ἐπιγραφὰς ἔχοντες· οἷον, *Περὶ* 55 *ὑπερηφάνων, καὶ σοβαρῶν, καὶ ἀλαζόνων, καὶ κενοδοξῶν.* Ταῦτα γάρ, εἰ καὶ ἀπὸ διαφοροῦ γράμματος ἔχουσι τὴν ἀρχήν, ταῦτόν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ. Διὸ καὶ τὴν τῶν ρημάτων παράθεσιν ἀπὸ τῆς θείας *Γραφῆς* καὶ τῶν ὁσίων Πατέρων κοινῶς ἐδέξαντο. Καὶ πάλιν, *Περὶ* προπετοῦς, καὶ ἀναιδοῦς, καὶ θυμώδους, καὶ ὀργίλου, καὶ ὀξυχόλου. 60 *Καὶ ταῦτα γὰρ πάντα ἐν τῇ θεωρίᾳ ὑπάρχουσι.* Καὶ ἵνα μὴ ἐν τῷ νέμειν τὰ αὐτὰ ἀναγνώσματα τοῖς ἐν ῥήμασι, καὶ οὐκ ἐν πράγμασι κχωρισμένοις, μακροῦς ἀποτείνωμεν λόγους, ἀναγκαίως ἢ παραπομπῇ ἐξηύρηται, δι' ἧς περιγίνεται ἡμῖν ἢ κατὰ στοιχεῖον τῶν τίτλων, ἤγουν τῶν κεφαλαίων, ἔκθεσις. Προσῆκει τοίνυν τοὺς ἐντυ- 65 *χάνοντας τῷ πίνακι στοιχείων, καὶ τὰς παραπομπὰς τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ ἐπισκέπτεσθαι.* Τὸ γὰρ ζητούμενον κεφάλαιον ἐν ἐνὶ τούτων εὔρεθήσεται.

ται για τὴν ἀναζήτηση τῶν συνωνύμων, δηλαδή ἐκείνων ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἓνα πρᾶγμα μὲ πολλοὺς τρόπους. Διότι ὑπάρχουν διαφοροὶ τίτλοι σὲ κάθε βιβλίο ποὺ ἐπιγράφονται μὲ τέσσερα ἢ καὶ περισσότερα ἴσως ὀνόματα, ὅπως γιὰ παράδειγμα, Περὶ τῶν ὑπερφάνων, καὶ σοβαρῶν, καὶ ἀλαζόνων, καὶ κενოდόξων. Διότι αὐτά, ἂν καὶ ἀρχίζουν ἀπὸ διαφορετικὰ γράμματα, εἶναι ἴδια στὸ περιεχόμενο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παράθεση τῶν χωρίων τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων Πατέρων γίνεται μαζί.

Τὸ ἴδιο καὶ περὶ τοῦ αὐθάδους, τοῦ ἀναιδοῦς, τοῦ θυμώδους, τοῦ ὀργίλου καὶ τοῦ εὐέξαπτου. Διότι καὶ αὐτὰ ὅλα στὴν οὐσία εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Καὶ γιὰ νὰ μὴ διαμοιράζουμε τὰ ἴδια ἀποσπάσματα, ποὺ διαφέρουν στὶς λέξεις ὄχι ὁμως καὶ στὴ σημασία, καὶ κάνουμε μακρὸ λόγο, κατ' ἀνάγκη ἐπινοήθηκε ἡ παραπομπή, μέσω τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνουμε τὴν παράθεση τῶν τίτλων κατὰ γράμμα. Πρέπει λοιπὸν ὅσοι διαβάζουν τὸν πίνακα τῶν γραμμάτων, νὰ ἀναζητοῦν καὶ τὶς παραπομπές ποὺ βρίσκονται σὲ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτά. Διότι σὲ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ θὰ βροῦν τὸ θέμα ποὺ ἀναζητοῦν.

ΠΙΝΑΞ ΑΡΙΣΤΟΣ

ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΠΥΚΤΙΔΟΣ

Στοιχείον ἄλφα.

- Α': Περὶ αἰδίου θεότητος τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, καὶ ὅτι εἷς καὶ μόνος ἐν πᾶσι Θεός. 32
- Β': Περὶ τοῦ ἀφενκτον εἶναι Θεόν, καὶ ὅτι πάντα ἐφορᾷ καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέληθεν. 40
- Γ': Περὶ τοῦ ἀκατάληπτον εἶναι τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς τὰ κρυπτὰ αὐτοῦ ζητεῖν ἢ περιεργάζεσθαι· ἀνεφικτος γὰρ καὶ ἀκατάληπτος ἡ τούτων εὐρεσις. 46
- Δ': Περὶ ἀγάπης καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ ὅτι παντὸς ἀγαθοῦ ὑπερέχουσι. 54
- Ε': Περὶ ἀντιλογίας πρὸς Θεόν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν ἢ δικαιολογεῖσθαι πρὸς Θεόν. 64
- Σ': Περὶ ἀγγέλων· ὅτι καὶ ἄγγελοι ἀμαρτήσαντες κολάζονται. 66
- Ζ': Περὶ ἀγγέλων· ὅτι ἀγγέλους φύλακας ἐπέστησεν ὁ Θεός. 68
- Η': Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου πλάσεως καὶ κατασκευῆς. 70
- Θ': Περὶ αὐτεξουσίου· ὅτι αὐτεξούσιον δέδοται ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἐν ἡμῖν ἔστι σωθῆναι καὶ ἀπολέσθαι. 84
- Ι': Περὶ τῆς ἀστάτου καὶ ἀβεβαίου τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καταστάσεως, καὶ τίνι ἔοικεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ὅτι μάταια τὰ παρόντα καὶ σκιᾶς ἀδρανέστερα. 90
- ΙΑ': Περὶ ἀγαθοεργίας, καὶ ὅτι χρῆ τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας ποιεῖν· καὶ ὅτι χρῆ τὰ βάρη τοῦ πλησίον φέρειν, καὶ μὴ μνησικακεῖν, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐλέγχειν, μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. 120
- ΙΒ': Περὶ ἀσεβῶν καὶ ἀμαρτωλῶν καὶ ἀδίκων καὶ παρανόμων. 136
- ΙΓ': Περὶ ἀναμαρτησίας· ὅτι οὐδεὶς ἀναμάρτητος, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. 166

ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΡΙΣΤΟΣ

ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Στοιχειῶ ἄλφα

1. Για τὴν αἰδία θεότητα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοούσιας Τριάδος, καὶ ὅτι ἕνας καὶ μοναδικὸς Θεὸς ὑπάρχει σὲ ὅλα. 33
2. Για τὸ ὅτι εἶναι ἀδύνατο ν' ἀποφύγει κανεὶς τὸν Θεό, καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἐποπτεύει καὶ τίποτε δὲν τοῦ διαφεύγει. 41
3. Για τὸ ὅτι εἶναι ἀκατάληπτος ὁ Θεὸς καὶ τὰ ἔργα του, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναζητοῦμε ἢ νὰ περιεργαζόμαστε τὰ κρυφὰ του· διότι εἶναι ἀδύνατη καὶ ἀκατάληπτη ἡ ἐξήγησή τους. 47
4. Για τὴν ἀγάπη καὶ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀνώτε-
ρα ἀπὸ κάθε ἀγαθό. 55
5. Για τὴν ἀντιλογία πρὸς τὸν Θεό, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀντιλέγου-
με ἢ νὰ δικαιολογούμεστε στὸν Θεό. 65
6. Για τοὺς ἀγγέλους, καὶ ὅτι οἱ ἄγγελοι ὅταν ἀμάρτησαν, τιμωρή-
θηκαν. 67
7. Για τοὺς ἀγγέλους, ὅτι ὁ Θεὸς τοποθέτησε ἀγγέλους φύλα-
κὲς μας. 69
8. Για τὴν πλάση καὶ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. 71
9. Για τὸ αὐτεξούσιο· ὅτι μᾶς δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἐξαρτᾶται
ἀπὸ μᾶς τὸ νὰ σωθοῦμε ἢ νὰ χαθοῦμε. 85
10. Για τὸ ἄστατο καὶ ἀβέβαιο τῆς καταστάσεως τῶν ἀνθρώπινων
πραγμάτων, μὲ τί μοιάζει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωὴ του, καὶ ὅτι τὰ
παρόντα εἶναι μάταια καὶ πιὸ ἀδρανέστερα¹ ἀπὸ τὴ σκιά. 91
11. Για τὴν ἀγαθοεργία, καὶ ὅτι πρέπει νὰ κάνουμε τὸ καλὸ σὲ ὅλους·
ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ σηκώνουμε τὰ βάρη τοῦ πλησίον καὶ νὰ μὴ
τοῦ κρατᾶμε κακία, ἀλλὰ νὰ τὸν βοηθοῦμε καὶ νὰ ἐλέγχουμε φυ-
σικὰ τὰ κακὰ ποὺ κάνει καὶ νὰ μὴ τοῦ ἀνταποδίδουμε κακὸ γιὰ
τὸ κακὸ ποὺ μᾶς ἔκανε. 121
12. Για τοὺς ἀσεβεῖς, τοὺς ἀμαρτωλοὺς, τοὺς κακοὺς, τοὺς μοχθη-
ροὺς, τοὺς ἀδικοὺς καὶ τοὺς παράνομους. 137
13. Για τὴν ἀναμαρτησία· ὅτι κανένας δὲν εἶναι ἀναμάρτητος, παρὰ
μόνον ὁ Θεός. 167

Μήπως «σκιάς ἀσθενέστερα», ποὺ προσιδιάζει καλύτερα στὴ γνωστὴ ἀπὸ τὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ φράση;

ΙΓ':	Περὶ ἀποταξαμένων καὶ ἐξ ὑποστροφῆς ἐκεῖνα πραττόντων.	166
ΙΗ':	Περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως καὶ αἰωνίου κολάσεως.	170
ΙΣ':	Περὶ ἀρᾶς ὑπὸ Κυρίου καὶ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων γενομένης.	188
ΙΖ':	Περὶ ἀδικουμένων ὅτι χρῆ βοηθεῖν αὐτοῖς.	194
ΙΗ':	Περὶ ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ εἰρηνοποιῶν καὶ ἀποστόλων γενομένης.	198
ΙΘ':	Περὶ ἀληθείας καὶ μαρτυρίας πιστῆς.	210
Κ':	Περὶ ἀρχομένων ὅτι ἐξομοιοῦνται τοῖς τῶν κρατούντων ἤθεσιν, κἂν τε χρηστοί, κἂν τε μοχθηροὶ τυγχάνωσιν.	214
ΚΑ':	Περὶ ἀρχομένων ὅτι χρῆ αὐτοὺς ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἄρχουσιν καὶ εἴκειν καὶ παραχωρεῖν καὶ τιμᾶν καὶ μὴ ἀντιλέγειν.	214
ΚΒ':	Περὶ ἀναρχίας, ἧτοι λαοῦ μὴ ἔχοντος ποιμένα καὶ ἄρχοντα.	218
ΚΓ':	Περὶ ἀκηδείας καὶ ἀθυμίας.	218
ΚΔ':	Περὶ ἀφρονος καὶ ἀνοήτου καὶ ἀπαιδεύτου καὶ μωροῦ.	224
ΚΕ':	Περὶ ἀπλοῦ καὶ ἀκάκου τὸν τρόπον.	230
ΚΣ':	Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ αὐταρκειας καὶ ὀλιγοδείας.	232
ΚΖ':	Περὶ ἀπάτης κατ' οἰκονομίαν γινομένης.	236
ΚΗ':	Περὶ ἀγγέλλοντος καὶ μεσάζοντος ἀπόκρισιν· καὶ ὅτι ὁ τῶν σταλέντων ἐξουθενῶν, τοῦ πέμψαντος καταφρονεῖ.	242
ΚΘ':	Περὶ ἀγνωμονούντων καὶ ἀχαριστούντων.	244
Α':	Περὶ ἀδυνάτων πραγμάτων.	246
ΑΑ':	Περὶ ἀγίων καὶ μακαρίων ἀνδρῶν.	250
ΑΒ':	Περὶ ἀπαρχῶν καὶ ἀποδεκατούντων, καὶ ὡς χρῆ προσφέρειν Θεῷ.	258
ΑΓ':	Περὶ ἀγγελίας ἀγαθῆς	260
ΑΔ':	Περὶ ἀγγελίας κακῆς.	260
ΑΕ':	Περὶ ἀσπασμοῦ ὅτι τὸ μετριάζειν εὐνοίαν προξενεῖ.	264
ΑΣ':	Περὶ ἀπαντημάτων καὶ τῶν ἀπὸ κακῶν εἰς κακὰ ἐμπίπτόντων.	264
ΑΖ':	Περὶ ἀπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας.	264

14.	Γι' αὐτοὺς ποὺ ἀποκήρυξαν τὰ προηγούμενα καὶ ἐπιστρέφοντας πίσω κάνουν πάλι αὐτὰ ποὺ ἀποκήρυξαν.	167
15.	Γιὰ τὴν ἀνάσταση, τὴν κρίση καὶ τὴν αἰώνια κόλαση.	171
16.	Γιὰ τὴν κατάρρα ποὺ ἐγίνε κάποτε ἀπὸ τὸν Κύριο, τοὺς προφῆτες καὶ τοὺς ἀποστόλους.	189
17.	Γιὰ τοὺς ἀδικουμένους· ὅτι πρέπει νὰ τοὺς βοηθοῦμε.	195
18.	Γιὰ τὴν ἀγάπη, τὴν εἰρήνη καὶ τοὺς εἰρηνοποιούς.	199
19.	Γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀξιόπιστη μαρτυρία.	211
20.	Γιὰ τοὺς ἀρχόμενους· ὅτι μιμοῦνται τὶς συνήθειες αὐτῶν ποὺ τοὺς κυβερνοῦν, εἴτε εἶναι καλοί, εἴτε κακοί.	215
21.	Γιὰ τοὺς ἀρχόμενους· ὅτι πρέπει αὐτοὶ νὰ ὑποτάσσονται στοὺς ἄρχοντες, νὰ ἐνδίδουν καὶ νὰ ὑποχωροῦν, νὰ τοὺς τιμοῦν καὶ νὰ μὴ φέρνουν ἀντιρρήσεις.	215
22.	Γιὰ τὴν ἀναρχία, ἤτοι γιὰ τὸ λαὸ ποὺ δὲν ἔχει ποιμένα.	219
23.	Γιὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν λιποψυχία.	219
24.	Γιὰ τὸν ἄφρονα, τὸν ἀνόητο, τὸν ἀπαίδευτο καὶ τὸν μωρό.	225
25.	Γι' αὐτὸν ποὺ εἶναι εἰλικρινῆς καὶ ἄκακος στὸν τρόπο τῆς ζωῆς του.	231
26.	Γιὰ τὴν ἀκτημοσύνη, τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴν ὀλιγάρκεια.	233
27.	Γιὰ τὴν ἀπάτη ποὺ γίνεται κατ' οἰκονομία καὶ ὅτι ἡ ἀπάτη ποὺ γίνεται χωρὶς δόλο, ἐπιφέρει ἔπαινο σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἔκανε.	237
28.	Γιὰ τὸν ἀγγελιοφόρο καὶ τὴν ἀπάντηση τοῦ μεσολαβητῆ· καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ ταπεινώνει τὸν ἀπεσταλμένο, περιφρονεῖ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔστειλε.	243
29.	Γιὰ ἐκείνους ποὺ δεῖχνουν ἀγνωμοσύνη καὶ ἀχαριστία.	245
30.	Γιὰ τὰ ἀδύνατα πράγματα.	247
31.	Γιὰ τοὺς ἀγίους καὶ ἐκείνους ποὺ μακαρίζονται γι' αὐτὰ ποὺ κάνουν καὶ γιὰ ἐκείνους πρὸς χάρη τῶν ὁποίων τὰ κάνουν.	251
32.	Γιὰ τὶς ἀπαρχές καὶ ἐκείνους ποὺ προσφέρουν τὸ ἓνα δέκατο τῶν εἰσοδημάτων τους, καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσφέρουμε στὸν Θεὸ τὶς ἀπαρχές.	259
33.	Γιὰ τὴν καλὴ ἀγγελία.	261
34.	Γιὰ τὴν κακὴ ἀγγελία.	261
35.	Γιὰ τὸν χαιρετισμό· ὅτι, ὅταν γίνεται μὲ μετριοφροσύνη, προκαλεῖ συμπάθεια.	265
36.	Γιὰ τὶς συμπτώσεις καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὸ ἓνα κακὸ σὲ ἄλλο.	265
37.	Γιὰ τὴν ἀμεριμνησία καὶ τὴν ἡσυχία.	265

ΑΗ':	Περὶ ἀποφάσεως καὶ ἀκριβείας Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ πλέον ἀμύνασθαι, ἢ παρὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φιλανθρωπεύεσθαι.	268
ΑΘ':	Περὶ ἀγαρίας.	270
Μ':	Περὶ αἰσχύνης ἀγαθῆς.	272
ΜΑ':	Περὶ αἰσχύνης πονηρᾶς.	272
ΜΒ':	Περὶ ἀδίκων αἰτήσεων· καὶ ὅτι τὰς ἀδίκους αἰτήσεις οὐ χρὴ πρὸς πέρας ἄγειν, κἂν μῆτηρ τυγχάνῃ.	274
ΜΓ':	Περὶ ἀπληστίας, καὶ ὅτι ἀπλήστως ἔχομεν πρὸς τὴν τοῦ πλείονος ὄρεξιν.	276
ΜΔ':	Περὶ ἀδελφῶν.	276
ΜΕ':	Περὶ αἰτοῦντος, ἤγουν προσαιτοῦντος.	278
ΜΣ':	Περὶ αἰσχρολογίας, καὶ ὅτι οὐ δεῖ προφέρειν λόγον σαπρόν.	278
ΜΖ':	Περὶ ἀρᾶς εὐλόγως ἢ ἀδίκως ἐπαγομένης, καὶ ὅτι χρὴ εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι.	280
ΜΗ':	Περὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, καὶ κατὰ ποίους τρόπους δυνάμεθα τυχεῖν συγχωρήσεως.	282
ΜΘ':	Περὶ ἀπογινώσεως· ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς ἀπογινώσκειν τῆς σωτηρίας ἡμῶν.	282
Ν':	Περὶ ἀναθέματος καὶ ἀφορισμοῦ.	284
ΝΑ':	Περὶ τῶν ἀμίκτων καὶ τῶν ἀκοινωνήτως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα.	284

Ἐνταῦθα αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων, τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου ἀρχομένων, καὶ ἀλλαχοῦ κειμένων τε καὶ εὐρισκομένων.

Περὶ ἀσκήσεως· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Γ στοιχείῳ τῆς ἕκτης, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ γυμνασίου.

Περὶ ἀρετῆς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Δ στοιχείῳ τῆς ΙΑ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ δικαιοσύνης.

Περὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Ε' στοιχείῳ τῆς ΚΑ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων.

Περὶ ἀνθρωπαρεσκούντων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Κ στοιχείῳ τῆς Δ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ κολάκων.

Περὶ ἀσθενούντων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Ν στοιχείῳ τῆς Β', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ νοσοῦντων.

Περὶ ἀρσενικοιτίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΙΑ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ πορνείας.

Περὶ ἀπειρείας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΙΒ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ πείρας.

38.	Για την δίκαια κρίση και ανταπόδοση του Θεού· και ότι δεν πρέπει να αντιδρούμε στην όργη του Θεού περισσότερο, ούτε να φερόμαστε φιλόανθρωπα πέρα από τις εντολές του.	269
39.	Για την άγγαρία.	271
40.	Για την καλή ντροπή.	273
41.	Για την κακή ντροπή.	273
42.	Για άδικα αιτήματα, και ότι δεν πρέπει να τα ικανοποιούμε αυτά έστω και αν είναι μητέρα μας αυτή που μας τα ζήτησε.	275
43.	Για την απληστία, και ότι είμαστε απληστοι στην όρεξή μας για την απόκτηση περισσοτέρων.	277
44.	Για τους αδελφούς.	277
45.	Γι' αυτούς που ζητούν, δηλαδή που ζητιανεύουν.	279
46.	Για την αισχρολογία.	279
47.	Για την κατάρα που γίνεται δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, και ότι πρέπει να εύλογοῦμε και να μη καταριόμαστε.	281
48.	Για τη συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, και με ποιούς τρόπους μπορούμε να λάβουμε τη συγχώρηση.	283
49.	Για την απόγνωση· ότι δεν πρέπει να απογοητευόμαστε για τη σωτηρία μας.	283
50.	Για τὸ ἀνάθεμα και τὸν ἀφορισμό.	285
51.	Γι' αὐτὰ που δὲν ἀναμινγνύονται και δὲν μποροῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν μεταξύ τους.	285

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπές τῶν τίτλων που ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ ἴδιο γράμμα, ἀλλὰ ἔχουν καταχωρηθεῖ και βρίσκονται ἄλλοῦ.

Για τὴν ἄσκηση· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας ἕκτη στὸ γράμμα Γ και ἀρχίζοντας, Για τὴ γύμναση.

Για τὴν ἀρετή· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 14η στὸ γράμμα Δ και ἀρχίζοντας, Για τὴ δικαιοσύνη.

Για τὰ ἀθέλητα ἁμαρτήματα· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 21η στὸ γράμμα Ε και ἀρχίζοντας, Για τὰ ἐκούσια και ἀκούσια ἁμαρτήματα.

Για τοὺς ἀνθρώπους· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 4η στὸ γράμμα Κ και ἀρχίζοντας, Για τοὺς κόλακες.

Για τοὺς ἀσθενεῖς· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 2η στὸ γράμμα Ν και ἀρχίζοντας, Για ἐκείνους που εἶναι ἀσθενεῖς.

Για τὴν παιδερασία· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 11η στὸ γράμμα Π και ἀρχίζοντας, Για τὴν πορνεία.

Για τὴν ἀπειρία· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 12η στὸ γράμμα Π και ἀρχίζοντας, Για τὴν πείρα.

Περὶ ἀναιδοῦς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΙΕ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ προπαιδείας.

Περὶ ἀνηκόων καὶ ἀνυποτάκτων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΙΗ' καὶ δεικνύται ἡ ἀρχή, Περὶ πολιτείας ψεκτῆς.

Περὶ ἀγορασίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΑΒ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ τάξεως.

Περὶ ἀλαζόνων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Υ στοιχείῳ τῆς ΙΑ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ὑπερηφάνων.

Περὶ ἀγαθότητος Θεοῦ· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Φ στοιχείῳ τῆς Ι', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ φιλανθρωπίας Θεοῦ.

Περὶ ἀνοσιῶν πράξεων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Χ στοιχείῳ τῆς Σ, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ χαλεπῶν.

Περὶ ἀμφισβητούντων περὶ τὴν πίστιν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Α στοιχείῳ τῆς Α', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ λογομάχων.

Περὶ τῶν ἀποστερούντων μισθοῦς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Μ στοιχείῳ τῆς ΙΣ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ μισθωτοῦ.

Στοιχεῖον Β.

Α': Περὶ βασιλείας οὐρανῶν.	288
Β': Περὶ βουλῆς Θεοῦ, καὶ ὅτι ἀτρεπτος καὶ ἀνέφικτος ἀνθρώποις ὑπάρχει.	292
Γ': Περὶ βοηθείας Θεοῦ, καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος, πᾶσα ἐπιβουλή ἀνθρώπων ἀσθενεῖ, καὶ ὀλίγοι πολλῶν κρατοῦσιν.	294
Δ': Περὶ βαπτίσματος καὶ τῆς τοῦ θείου λουτροῦ προφητείας.	300
Ε': Περὶ βδελυγμάτων καὶ τῶν λεγομένων θεῶν.	310
Σ': Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι ἐν περισπασμῶ καὶ μόχθῳ καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ βίος ἡμῶν.	316
Ζ': Περὶ βιαίου καὶ ἀβιάστου.	320
Η': Περὶ βλασφημίου καὶ μεγαλορρήμονος.	322
Θ': Περὶ βασιλέως χρηστοῦ καὶ μισοπονήρου.	324
Ι. Περὶ βασιλέως μὴ λίαν θαυματομένου.	330
ΙΑ': Περὶ βασιλέως· ὅτι χρῆ εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ.	330
ΙΒ': Περὶ βουλῆς· ὅτι χρῆ μετὰ σκέψεως καὶ βουλῆς πάντα πράττειν.	332

Γιὰ τὸν ἀναιδῆ· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 15η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν προπέτεια.

Γιὰ τοὺς ἀνυπάκουους καὶ τοὺς ἀνυπότακτους· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 18η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν ψευτικὴ συμπεριφορὰ.

Γιὰ τὴν ἀγοραπωλησίαν· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 32η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν πώληση.

Γιὰ τὴν ἱεραρχίαν· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 4η στὸ γράμμα Τ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν τάξη.

Γιὰ τοὺς ἀλαζόνες· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 11η στὸ γράμμα Υ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τοὺς ὑπερήφανους.

Γιὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 10η στὸ γράμμα Φ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ τὶς ἀνίερες πράξεις· βρῖσκεται ἐδῶ 6η στὸ γράμμα Χ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τοὺς φοβεροὺς.

Γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀμφιβολίες γύρω ἀπὸ τὴν πίστη· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 1η στὸ γράμμα Λ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τοὺς λογομάχους.

Γιὰ ἐκείνους ποὺ κατακρατοῦν μισθοῦς· βρῖσκεται ἐδῶ ὄντας 16η στὸ γράμμα Μ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὸν μισθωτό.

Στοιχεῖο Βῆτα

1.	Γιὰ τὴ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.	289
2.	Γιὰ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι εἶναι ἀμετάβλητη καὶ ἀπλησίαστη στοὺς ἀνθρώπους.	293
3.	Γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι, ὅταν θέλει ὁ Θεός, κάθε ὑπουλλη σκέψη τῶν ἀνθρώπων ἐξασθενεῖ καὶ οἱ λίγοι νικοῦν τοὺς πολλούς.	295
4.	Γιὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὴ σχετικὴ μὲ τὸ θεῖο λουτρὸ προφητεία.	301
5.	Γιὰ τὰ βδελύγματα καὶ αὐτὰ ποὺ λέγονται θεοί.	311
6.	Γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον αὐτὸν ἐδῶ· καὶ ὅτι καὶ ἐμεῖς καὶ ἡ ζωὴ μας περνᾷ μὲ στενοχώρια καὶ μόχθο.	317
7.	Γιὰ τὸν βίαιον καὶ τὸν βιαστή.	321
8.	Γιὰ τὸν βλάσφημον καὶ τὸν καυχησιάρη.	323
9.	Γιὰ τὸν βασιλιά ποὺ εἶναι ἀγαθὸς καὶ μισεῖ τὸ κακό.	325
10.	Γιὰ τὸ βασιλιά ποὺ δὲν ἐκτιμᾶται πολὺ.	331
11.	Γιὰ τὸ βασιλιά· ὅτι πρέπει νὰ προσευχόμεσθε γι' αὐτόν.	331
12.	Γιὰ τὴ σκέψη· ὅτι δηλαδὴ πρέπει ὅλα νὰ τὰ κάνουμε μὲ σκέψη καὶ σύνεση.	333

II". Περὶ βρομαίων καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. 334

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων, τῶν ἀπὸ τοῦ στοιχείου ἀρχομένων, καὶ ἀλλαγῶν κειμένων τε καὶ εὐρισκομένων.

Περὶ τῶν βλασφημούντων ἐξ ἀνοίας εἰς τὸν Θεόν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Ε' στοιχείῳ τῆς Ζ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἐκδικήσεως Θεοῦ.

Περὶ βροχῆς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Υ' στοιχείῳ τῆς Ζ', Περὶ ὕετοῦ.

Στοιχεῖον Γ

- A': Περὶ γνωστικῶν καὶ πνευματικῶν ἀνδρῶν, καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἔψεται αὐτοῖς. 336
- B': Περὶ τοῦ, «Γνωθὶ σεαυτόν», ἦτοι «πρόσεχε σεαυτῷ»· καὶ ὅτι χρὴ τὰ οἰκεῖα ἕκαστον περισκοπεῖν καὶ μὴ τὰ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι κακά. 338
- Γ': Περὶ γογγυσμοῦ. 352
- A': Περὶ γερόντων καὶ παλαιῶν ἀνδρῶν, καὶ ὡς χρὴ τιμᾶσθαι αὐτούς. 352
- E': Περὶ γεωργίας καὶ γεωργῶν, καὶ ὅτι καλὸν τὸν ἐργάζεσθαι. 354
- S': Περὶ γυμνασίου καὶ μελέτης καὶ ἀσκήσεως. 358
- Z': Περὶ γνωσιμαχούντων. 358
- H': Περὶ γυναικῶν· ὅτι χρὴ αὐτὰς ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἰδίῳις ἀνδράσι καὶ μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς αὐτῶν γνώμης καὶ βουλῆς. 360
- Θ': Περὶ γυναικῶν κυϊσκουσῶν, καὶ ὅτι, εἰ μὲν ἄρσεν τίκει, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον Κυρίου, εἰ δὲ θῆλυ, ἐπὶ ὀγδοήκοντα. 362
- I'. Περὶ γυναικῶν· ὅτι οὐ δεῖ ἀκατακαλύπτως εὖχεσθαι, ἀλλὰ οὐδὲ λαλεῖν ἢ διδάσκειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ. 362
- IA': Περὶ γυναικὸς ἀνδρείας καὶ σώφρονος. 364
- IB': Περὶ γυναικῶν πονηρῶν καὶ μοιχαλίδων καὶ πορνεουσῶν καὶ πάσης κακίας πεπληρωμένων. 368
- IIΓ': Περὶ γαστριμαργίας καὶ κόρου, καὶ ὅτι θάνατον προξενεῖ. 388
- IA': Περὶ τῶν τὴν γλῶσσαν ἑαυτῶν φυλαττόντων. 398
- IE': Περὶ τῶν τὴν γλῶσσαν ἑαυτῶν μὴ φυλαττόντων. 402

13. Για τις τροφές και τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ. 335

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπές τῶν τίτλων πού ἀρχίζουν μὲ τὸ γράμμα αὐτό, ἀλλὰ παρατίθενται καὶ βρίσκονται ἀλλοῦ.

Γιὰ ἐκείνους πού βλασφημοῦν ἀπὸ ἀνοησία τὸν Θεό· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 7η στὸ γράμμα Ε καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν ἐκδίκηση τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ τὴ βροχὴ· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 7η στὸ γράμμα Υ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴ βροχὴ.

Στοιχεῖο Γάμμα

1. Γιὰ τοὺς συνετοὺς καὶ πνευματικοὺς ἄνδρες, καθὼς καὶ γιὰ τὰ ἀγαθὰ πού τοὺς ἀκολουθοῦν. 337
2. Γιὰ τὸ «γνώθι σεαυτόν», δηλαδὴ «πρόσεχε τὸν ἑαυτόν σου», καὶ ὅτι ὁ καθένας πρέπει νὰ ἐξετάζει μὲ προσοχὴ τὰ δικά του ἐλαττώματα καὶ νὰ μὴ ἀσχολεῖται μὲ τὰ ξένα. 339
3. Γιὰ τοὺς γογγυσμούς. 353
4. Γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τοὺς ἡλικιωμένους ἀνθρώπους, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τοὺς τιμᾶμε. 353
5. Γιὰ τὴ γεωργία καὶ τοὺς γεωργούς, καὶ ὅτι εἶναι καλὸ τὸ νὰ ἐργάζεται κανεὶς. 355
6. Γιὰ τὴ γύμναση, τὴ μελέτη καὶ τὴν ἄσκησι. 359
7. Γι' αὐτοὺς πού ἀναγνωρίζουν τὴν πλάνη τους. 359
8. Γιὰ τὶς γυναῖκες· ὅτι πρέπει νὰ ὑπακούουν στοὺς ἄνδρες τους καὶ νὰ μὴ κάνουν τίποτε χωρὶς αὐτοὺς. 361
9. Γιὰ τὶς γυναῖκες· ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσεύχονται ἔχοντας ἀκάλυπτο τὸ κεφάλι τους, οὔτε νὰ μιλοῦν ἢ νὰ διδάσκουν στὴν ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. 363
10. Γιὰ τὶς ἔγκυες γυναῖκες καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ γυναῖκα γεννήσει ἀρσενικό, δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ σαράντα μέρες νὰ μπεῖ στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἐὰν γεννήσει θηλυκό, ἐπὶ ὀγδόντα μέρες. 363
11. Γιὰ τὴν ἀνδρεία καὶ συνετὴ γυναῖκα. 365
12. Γιὰ τὶς γυναῖκες τὶς πονηρὲς καὶ μοιχαλίδες καὶ τὶς πόρνες καὶ αὐτὲς πού εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ κάθε κακία. 369
13. Γιὰ τὴ λαιμαργία καὶ τὸν χορτασμό· ὅτι δηλαδὴ ἡ λαιμαργία προκαλεῖ θάνατο. 389
14. Γιὰ ἐκείνους πού συγκρατοῦν τὴ γλώσσα τους. 399
15. Γιὰ ἐκείνους πού δὲν συγκρατοῦν τὴ γλώσσα τους. 403

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Ἡπερὶ γέλωτος καὶ γελοιαστῶν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *Π* στοιχείῳ τῆς *Γ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Ἡπερὶ παρθενίας.

Στοιχεῖον Δ

<i>Α'</i> : Περὶ δυνάμεως Θεοῦ.	408
<i>Β'</i> : Περὶ δημιουργίας Θεοῦ, καὶ ὡς οὐδὲν εἰκῆ γέγονε παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καλὰ λίαν.	412
<i>Γ'</i> : Περὶ δοξολογίας Θεοῦ, καὶ ὅτι χρὴ δοξάζειν καὶ ἀγιάζειν τὸν Θεὸν καὶ ὅτι τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάζει.	418
<i>Δ'</i> : Περὶ δικαιολογίας καὶ τίνες ἐδικαιολογήσαντο πρὸς Θεόν.	424
<i>Ε'</i> : Περὶ τῶν δουλευόντων Θεῷ, καὶ ὅτι χρὴ τούτους τιμᾶν καὶ σέβειν καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν νέμειν.	426
<i>Σ'</i> : Περὶ διαγνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν λόγων χρὴ δοκιμάζειν.	428
<i>Ζ'</i> : Περὶ δικαίων εὐχῆς παρ' αὐτῶν γενομένης, καὶ ὅτι φυλάττει αὐτοὺς ἐκ πειρασμῶν.	428
<i>Η'</i> : Περὶ δικαίων· ὅτι περιφροῦνται καὶ διασύρονται.	430
<i>Θ'</i> : Περὶ δανειζοντος καὶ δανειζομένου, καὶ περὶ τῶν κακῶν.	432
<i>Ι'</i> : Περὶ δεσποτῶν καὶ οἰκοδεσποτῶν· καὶ ὅτι οὐ χρὴ αὐτοὺς φορτικοὺς εἶναι, ἀλλ' ἡπίους τοῖς νοσοῦσιν.	444
<i>ΙΑ'</i> : Περὶ διδασκάλων.	446
<i>ΙΒ'</i> : Περὶ διαβολῆς· ὅτι οὐ δεῖ ἀκρίτως δέχεσθαι διαβολὴν κατὰ τινος ἀνθρώπου.	448
<i>ΙΓ'</i> : Περὶ διηγῆσεως ἀπὸ συνετῶν ἀνδρῶν γινομένης· καὶ ὅτι χρὴ σπουδαίους εἶναι ἡμᾶς περὶ τὰς τοιαύτας ἀκροάσεις, διαδιδράσκειν δὲ τὰς τῶν ἀπίστων ἀνδρῶν διηγῆσεις καὶ ὁμιλίας.	452
<i>ΙΔ'</i> : Περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς.	452
<i>ΙΕ'</i> : Περὶ διαφορᾶς καὶ ἀνομοίου καταστάσεως ἀνθρώπων.	456
<i>ΙΣ'</i> : Περὶ δικαίων, καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν.	458
<i>ΙΖ'</i> : Περὶ διγλώσσου.	462
<i>ΙΗ'</i> : Περὶ δικαστῶν ἀδεκάστων καὶ καθαρὰς χειρας ἐχόντων, καὶ κρῖμα καὶ δικαιοσύνην ποιοούντων.	464
<i>ΙΘ'</i> : Περὶ δικαστῶν ληπτῶν καὶ δωροδοκουμένων καὶ ἀθέσμως κατακρινόντων.	476

Ἐδῶ οἱ παραπομπές τῶν τίτλων.

Γιὰ το γέλιο καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ κάνουν ἀστεία· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 10η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζοντας. Γιὰ τὴν παρθενία.

Στοιχεῖο Λέγτα

1.	Γιὰ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ.	409
2.	Γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἔγινε στὴν τύχη ἀπὸ αὐτόν.	413
3.	Γιὰ τὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι πρέπει νὰ δοξάζουμε καὶ νὰ εὐλογοῦμε τὸν Θεό· καὶ ὅτι ἐκείνους ποὺ τὸν δοξάζουν, θὰ τοὺς ἀντιδοξάσει ὁ Θεός.	419
4.	Γιὰ τὴν ἀπολογία, καὶ ποιοὶ ἀπολογήθηκαν στὸν Θεό.	425
5.	Γιὰ ἐκείνους ποὺ ὑπηρετοῦν τὸν Θεό, καὶ ὅτι πρέπει αὐτοὺς νὰ τοὺς τιμᾶμε καὶ νὰ τοὺς παρέχουμε τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ τους.	427
6.	Γιὰ τὴ διάγνωση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ὅτι πρέπει ὁ καθένας νὰ δοκιμάζεται ἀπὸ τὰ ἔργα του καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ λόγια του.	429
7.	Γιὰ τοὺς δίκαιους, τὴν προσευχὴ ποὺ κάνουν αὐτοί, καὶ ὅτι τοὺς προφυλάσσει ἀπὸ τοὺς πειρασμούς.	429
8.	Γιὰ τοὺς δίκαιους· ὅτι περιφρονοῦνται καὶ διασύρονται.	431
9.	Γιὰ ἐκείνους ποὺ δανερίζουν καὶ δανείζονται.	433
10.	Γιὰ τοὺς κυρίους καὶ τοὺς οἰκοδεσπότες· καὶ ὅτι δὲν πρέπει αὐτοὶ νὰ εἶναι φορτικοὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν μαζί τους, ἀλλὰ ἡπιοι.	445
11.	Γιὰ τοὺς δασκάλους.	447
12.	Γιὰ τὴ συκοφαντία· ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχόμαστε ἀβασάνιστα μιὰ συκοφαντία.	449
13.	Γιὰ τὴ διήγηση ποὺ γίνεται ἀπὸ συνετοὺς ἀνθρώπους· καὶ ὅτι πρέπει νὰ δείχνουμε ἐνδιαφέρον γιὰ τὶ ἀκροάσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ν' ἀποφεύγουμε ὅμως τοὺς ἀνόητους ἀνθρώπους.	453
14.	Γιὰ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀρετὴ.	453
15.	Γιὰ τὴ διαφορὰ καὶ τὴν ἀνομοιότητα τῶν ἀνθρώπων.	457
16.	Γιὰ τοὺς δίκαιους, τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους.	459
17.	Γιὰ τὸν διπλοπρόσωπο.	463
18.	Γιὰ τοὺς ἀδέκαστους δικαστές, ποὺ ἔχουν καθαρὰ χέρια καὶ κρίνουν σωστὰ καὶ δίκαια.	465
19.	Γιὰ τοὺς δικαστές ποὺ δωροδοκοῦνται καὶ καταδικάζουν παράνομα.	477

Κ'	Περὶ δούλων χρηστῶν.	482
ΚΓ'	Περὶ δούλων πονηρῶν.	484
ΚΒ'	Περὶ δυσσαρεστούμενων.	486
ΚΓ''	Περὶ διψύχων καὶ παλιμβούλων καὶ ἄστατον γνώμην ἔχόντων καὶ μεταβατῶν.	486
ΚΔ'	Περὶ δόξης καὶ τιμῆς· καὶ ὅτι οὐ δεῖ τὴν ἰδίαν δόξαν ἐτέρῳ παρέχειν.	488
ΚΕ'	Περὶ διαβόλου, ἦτοι Σατανᾶ καὶ δαιμόνων.	488
ΚΣ'	Περὶ δυσπιστίας· καὶ ὅτι ἐπὶ εὐλόγῳ αἰτία δυσπιστήσας Θεῶ συγγινώσκειται.	496
ΚΖ'	Περὶ δείπνου καὶ συνεσιτιάσεως.	498
ΚΗ'	Περὶ δικαίων· ὅτι φυλάττει αὐτοὺς ὁ Κύριος.	500
ΚΘ'	Περὶ δικαίων· ὅτι τίμιος παρὰ Θεῶ ὁ θάνατος αὐτῶν.	502
Λ'	Περὶ διαφορᾶς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ τοῦ ἁμαρτάνειν εἰς Θεόν, καὶ τοῦ ἁμαρτάνειν εἰς ἀνθρώπους· καὶ ὅτι πολὺ τὸ μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.	504

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Περὶ διαστάσεως· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Μ στοιχείῳ τῆς Ζ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ μίσους.

Περὶ δοκῆσεως· κεῖται ἐντεῦθα ἐν τῷ Ο στοιχείῳ τῆς Σ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ οἰήσεως.

Περὶ δήμου πόλεως· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΚΣ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ πλήθους.

Περὶ δωρημάτων Θεοῦ· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Χ στοιχείῳ τῆς ΙΑ, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ εὐπραγίας.

Περὶ δικαιοσύνης Θεοῦ· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Κ στοιχείῳ τῆς Α', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ κρίματος.

20.	Γιὰ τοὺς καλοὺς δούλους.	483
21.	Γιὰ τοὺς κακοὺς δούλους.	485
22.	Γι' αὐτοὺς ποὺ δυσαρεστοῦνται.	487
23.	Γι' αὐτοὺς ποὺ εἶναι δίγνωνμοι, μεταβάλλουν γνώμη καὶ εἶναι ἀσταθεῖς, καὶ διαρκῶς μετακινοῦνται.	487
24.	Γιὰ τὴ δόξα καὶ τὴν τιμὴ, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίνουμε τὴ δόξα μας σὲ ἄλλον.	489
25.	Γιὰ τὸν διάβολο, δηλαδὴ τὸν Σατανᾶ καὶ τοὺς δαίμονες.	489
26.	Γιὰ τὴ δυσπιστία, καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ γιὰ δικαιολογημένη αἰτία ἔδειξε δυσπιστία, συγχωρεῖται ἀπὸ τὸν Θεό.	497
27.	Γιὰ τὸ δεῖπνο καὶ τὴ συνεστίαση.	499
28.	Γιὰ τοὺς δίκαιους· ὅτι αὐτοὺς τοὺς φυλάει ὁ Κύριος.	501
29.	Γιὰ τοὺς δίκαιους· ὅτι ὁ θάνατός τους θεωρεῖται πολύτιμος ἀπὸ τὸν Θεό.	503
30.	Γιὰ τὴ διαφορὰ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ στὸ ν' ἁμαρτάνει κανεὶς στὸν Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους.	505

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπὲς τῶν τίτλων.

Γιὰ τὴ διάσταση· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 7η στὸ γράμμα Μ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὸ μῖσος.

Γιὰ τὴ δόκηση· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 6η στὸ γράμμα Ο, καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν οἴηση.

Γιὰ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 26η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὸ πλῆθος.

Γιὰ τὶς δωρεὲς τοῦ Θεοῦ· βρίσκεται ἐδῶ 1η στὸ γράμμα Χ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὰ χαρίσματα.

Γιὰ τὴ δυσπραγία· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 11η στὸ γράμμα Ε καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν εὐημερία.

Γιὰ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ· βρίσκεται ἐδῶ ὄντας 1η στὸ γράμμα Κ καὶ ἀρχίζοντας, Γιὰ τὴν κρίση.

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

Στοιχείον Α

Τίτλος Α'.— *Περὶ αἰδίου θεότητος τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου
Τριάδος, καὶ ὅτι εἷς καὶ μόνος ἐπὶ πᾶσιν ὁ Θεός.*

Γεν. 1,26.— «*Εἶπεν ὁ Θεός· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα
τὴν ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν*».

5 Γέν. 3,22.— «*Εἶπεν ὁ Θεός· Ἴδου γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἐξ
ἡμῶν*».

Γέν. 11,7.— «*Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὴν
γλῶσσαν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τοῦ πλησίον*».

Δευτ. 7,1.— «*Ἄκουε, Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς
10 ἔστιν*».

Δευτ. 32,39.— «*Ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν
ἐμοῦ*».

Ψαλμ. 17,32.— «*Τίς Θεὸς παρέξ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἢ τίς θεὸς
πλὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν;*».

15 Ψαλμ. 32,6.— «*Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ
τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν*».

Ψαλμ. 73,12.— «*Ὁ δὲ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνων*».

Ψαλμ. 85,8.— «*Οὐκ ἔστιν ὁμοίος σοι ἐν θεοῖς, Κύριε, καὶ οὐκ
ἔστι κατὰ τὰ ἔργα σου*».

20 Ψαλμ. 89,1.— «*Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ
γενεᾷ*».

Ψαλμ. 144,13.— «*Ἡ βασιλεία σου, βασιλεία πάντων τῶν αἰώ-
νων*» καὶ τὸ λοιπόν.

Ἦσ. 6,1-3.— «*Ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὁζίας ὁ βασι-
25 λεύς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμέ-*

ΤΑ ΠΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Α΄

Τίτλος 1.— Γιά τὴν αἰδία θεότητα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοούσιας Τριάδος, καὶ ὅτι ἓνας καὶ μοναδικὸς Θεὸς ὑπάρχει σὲ ὅλα.

«Εἶπε ὁ Θεός· Ἦς δημιουργήσουμε ἄνθρωπο σύμφωνα μὲ τὴ δική μας εἰκόνα, πὺ νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ μᾶς μοιάσει».

«Εἶπε ὁ Θεός· ὀρίστε, ὁ Ἀδάμ ἔγινε σὰν ἓνας ἀπὸ μᾶς».

«Ἐλάτε, ἄς κατέβουμε νὰ ἐπιφέρουμε σύγχυση στὴ γλώσσα τους, ὥστε νὰ μὴ καταλαβαίνει ὁ ἓνας τὴ γλώσσα τοῦ ἄλλου».

«Ἦκουσε, Ἰσραηλιτικὴ λαέ· ὁ Κύριος καὶ Θεὸς σου εἶναι ἓνας Κύριος.

«Δέστε, ὅτι ἐγὼ εἶμαι, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἐκτὸς ἀπὸ ἐμένα».

«Ποιὸς θεὸς ὑπάρχει ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κύριό μας, ἢ ποιὸς θεὸς ὑπάρχει ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Θεό μας;».

«Μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου στερεώθηκαν οἱ οὐρανοί, καὶ τὸ φύσημα τοῦ στόματός του δημιουργήθηκαν ὅλα τὰ ἄστρα τους».

«Καὶ ὁ Θεὸς μας εἶναι προαιώνιος βασιλιάς».

«Δὲν ὑπάρχει ὁμοίος σου μεταξὺ τῶν θεῶν, Κύριε, καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας ἀντάξιός μὲ τὰ ἔργα σου».

«Κύριε, ἔγινες καταφύγιό μας ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά».

«Ἡ βασιλεία σου, εἶναι βασιλεία ὅλων τῶν αἰώνων», καὶ τὸ ὑπόλοιπο.

«Συνέβη κατὰ τὸ ἔτος πὺ πέθανε ὁ βασιλιάς Ὁζίας, εἶδα τὸν Κύριο νὰ κάθεται σὲ θρόνο ψηλὸ καὶ μετέωρο καὶ ὁ ναὸς του ἦταν γεμάτος ἀπὸ τὴ δόξα του. Καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν στέκονταν Σεραφίμ.

νου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ Σεραφίμ εἰστήκεισαν αὐτοῦ κύκλω· ἕξ πτέρυγες τῶ ἐνί, καὶ ἕξ πτέρυγες τῶ ἐνί· καὶ ταῖς μὲν δυσὶν ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, καὶ ταῖς δυσὶν ἐκάλυπτον τοὺς πόδας ἑαυτῶν, καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέταντο. Καὶ ἔκραζον ἑτε-
 40 ρος πρὸς ἕτερον καὶ ἔλεγον· Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύριος Σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ».

Ἦσ. 41,4.— «Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα ἐγὼ εἰμι».

Ἦσ. 43,10.— «Γνωῖτε καὶ πιστεύσατέ μοι καὶ συνῆτε, ὅτι εἰμί·
 35 ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος θεὸς καὶ μετ' ἐμοῦ οὐκ ἔσται. Ἐγὼ εἰμι Θεὸς καὶ οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ σῶζων».

Ἦσ. 44,6–7.— «Οὕτω λέγει Κύριος, Θεὸς βασιλεὺς Ἰσραὴλ, καὶ ὁ ρυσάμενος αὐτόν, Κύριος Σαβαώθ. Ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι θεός. Τίς ὡσπερ ἐγώ; Στήτω καὶ
 40 καλεσάτω καὶ ἀναγγειλάτω καὶ ἐτοιμασάτω μοι, ἀφ' οὗ ἐποίησα ἄνθρωπον εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ τὰ ἐρχόμενα πρὸ τοῦ ἔλθειν ἀπαγγειλάτω μοι».

Ἦσ. 42,8.— «Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, τὴν δόξαν μου ἐτέρῳ οὐ δώσω, οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς».

45 Ἰερ. 10,10.— «Κύριος ἀληθινός ἐστι, Θεὸς ζώντων καὶ βασιλεὺς αἰώνων».

Βαροὺχ 3,36.— «Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν».

Ψαλμ. 144,13.— «Ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, καὶ ἡ
 50 ἐξουσία αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν».

Ματθ. 3,16.— «Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Κύριος, ἀνέβη εὐθύς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Καὶ ἰδοὺ ἀνέφχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστεράν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου, ἐν
 60 ᾧ ἠδόκησα».

Πράξ. 7,55–56.— «Στέφανος δὲ ὑπάρχων πλήρης Πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν· Ἴδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ
 65 Θεοῦ».

πού τὸ καθένα τους εἶχε ἀπὸ ἕξι φτερούγες· μετὶ τις δύο σκέπαζαν τὸ πρόσωπό τους, μετὶ τις δύο κάλυπταν τὰ πόδια τους, καὶ μετὶ τις δύο πετοῦσαν. Καὶ ὁ ἕνας ἄγγελος φώναζε στὸν ἄλλον καὶ ἔλεγε·
 “Ἅγιος, ἅγιος ἅγιος εἶναι ὁ Κύριος ὁ παντοκράτορας.” Ὁλη ἡ γῆ εἶναι γεμάτη ἀπὸ τῆ δόξα του».

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ πρῶτος Θεός, καὶ στοὺς αἰῶνες πού θὰ ἔρθουν ἐγὼ θὰ ὑπάρχω».

«Γνωρίστε καὶ πιστέψτε με καὶ καταλάβετε ὅτι ἐγὼ ὑπάρχω. Πρὶν ἀπὸ μένα δὲν ὑπῆρξε ἄλλος θεός, καὶ μαζί με μένα δὲν θὰ ὑπάρξει. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός καὶ ἐκτὸς ἀπὸ μένα δὲν ὑπάρχει ἄλλος σωτήρας».

«Ἔτσι μιλάει ὁ Κύριος, ὁ Θεός, ὁ βασιλιάς τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, καὶ αὐτὸς πού τὸν γλύτωσε, ὁ Κύριος τῶν οὐράνιων δυνάμεων. Ἐγὼ εἶμαι ὁ πρῶτος καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι στοὺς αἰῶνες, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ μένα δὲν ὑπάρχει ἄλλος θεός. Ποιός εἶναι σὰν ἐμένα; Ἄς σηκωθεῖ, ἄς καλέσει κόσμος, ἄς ἀναγγεῖλει καὶ ἄς μοῦ ἐτοιμάσει αὐτὰ πού ἔκανα ἀπὸ τότε πού δημιούργησα τὸν ἄνθρωπο μέσω τῶν αἰώνων καὶ ἄς ἐξαγγεῖλει αὐτὰ πού θὰ ἔρθουν πρὶν νὰ γίνουν».

«Ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ Θεός δὲν θὰ δώσω τῆ δόξα μου σὲ ἄλλον, οὔτε τις ἀρετές μου στὰ ἀγάλματα».

«Ὁ Κύριος εἶναι ἀληθινός, εἶναι Θεός τῶν ζωντανῶν καὶ βασιλιάς τῶν αἰώνων».

«Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός μας· δὲν συγκρίνεται κανεὶς ἄλλος με αὐτόν».

«Ἡ βασιλεία του εἶναι βασιλεία αἰώνια, καὶ ἡ ἐξουσία του σὲ ὅλες τις ἐπερχόμενες γενεές».

«Καὶ ἀφοῦ βαπτίστηκε ὁ Κύριος, ἀμέσως βγῆκε ἀπὸ τὸ νερό. Καὶ τότε ἄνοιξαν γι’ αὐτὸν οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κατεβαίνει σὰν περιστέρι καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω του. Καὶ τότε ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πού ἔλεγε· Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱός μου, στὸν ὅποιο ἔδειξα τὴν εὐαρέσκειά μου».

«Καὶ ὁ Στέφανος γεμάτος ἅγιο Πνεῦμα, στρέφοντας τὸ βλέμμα του στὸν οὐρανὸ εἶδε τῆ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Ἰησοῦ νὰ στέκεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπε· Βλέπω τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιχτοὺς καὶ τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ στέκεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ».

Α' Κορ. 8,5-6.— «Οὐδείς Θεός, εἰ μὴ εἷς. Καὶ γὰρ εἰσὶ θεοὶ λε-
γόμενοι, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεός, ὁ Πα-
τήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χρι-
στός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ· καὶ ἐν Πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ
65 τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ».

Μ. Βασιλείου, Περὶ πίστεως.— Διαδραμῶν τὰ σύμπαντα καὶ
ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἀνανεύσας τοῖς λογισμοῖς, ἐπέκεινα τὸν νοῦν
ἀνυψώσας, ἐνόησον τὴν θεϊαν φύσιν, ἐστῶσαν ἄτρεπτον, ἀναλ-
λοίωτον, ἀπαθῆ, ἀπλῆν, ἀσύνθετον, ἀδιαίρετον, φῶς ἀπρόσιτον,
70 δύναμιν ἄφατον, μέγεθος ἀπεριόριστον, δόξαν ὑπεραστράπτουσαν,
ἀγαθότητα ἐπιθυμητὴν, κάλλος ἀμήχανον, σφοδρῶς μὲν τῆς τετρω-
μένης ψυχῆς καθαπτόμενον, λόγῳ δὲ δηλωθῆναι πρὸς ἀξίαν ἀδύνα-
τον. Ἐκεῖ Πατήρ, ἐκεῖ Υἱός, ἐκεῖ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ ἄκτιστος φύσις,
τὸ Δεσποτικὸν ἀξίωμα, ἡ φυσικὴ ἀγαθότης· Πατήρ ἡ πάντων ἀρχή,
75 ἡ αἰτία τοῦ εἶναι τοῖς οὐσίς, ἡ ρίζα τῶν ζῶντων, ὅθεν προῆλθεν ἡ
πηγὴ τῆς ζωῆς, ἡ σοφία, ἡ δύναμις, ἡ εἰκὼν ἀπαράλλακτος τοῦ ἀο-
ράτου Θεοῦ, ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς Υἱός, ὁ ζῶν Λόγος, ὁ Θεὸς
ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν· οὐχὶ προσγεγόμενος, ὑπάρχων πρὸ τῶν
αἰῶνων· οὐχὶ προσκτηθεὶς ὕστερον· Υἱός, οὐχὶ κτῆμα· ποιητής,
80 οὐχὶ ποίημα· κτίστης, οὐχὶ δὲ κτίσμα· πάντα ὧν ὅσα ἐστὶν ὁ Πατήρ·
ὁ Υἱὸς εἶπον καὶ Πατήρ· φύλασσε μοι ταύτας τὰς ιδιότητας. Μένων
οὖν ἐν τῷ εἶναι Υἱός, πάντα ἐστὶν ὅσα ἐστὶν ὁ Πατήρ, κατὰ τὴν αὐ-
τοῦ φωνὴν τοῦ Κυρίου, εἰπόντος· «πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμὰ
ἐστίν». Τῷ ὄντι γὰρ τῆς εἰκόνας ἐστὶ πάντα ὅσα ἐστὶ τῇ πρωτο-
85 τύπῳ μορφῇ.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 13.— Μίαν φωνὴν τὴν αὐτὴν, καὶ σύμ-
φωνος φθέγγομαι. Τριάς ὡς ἀληθῶς ἡ Τριάς, ἀδελφοί· Τριάς δέ, οὐ
πραγμάτων ἀνίσων ἀπαριθμησις, ἀλλ' ἴσων καὶ ὁμοτίμων σύλλη-

«Κανένας Θεός δὲν ὑπάρχει, παρὰ μόνο ἓνας. Καὶ βέβαια ὑπάρχουν κάποιοι πού ὀνομάζονται θεοί, εἴτε στὸν οὐρανό, εἴτε πάνω στὴ γῆ, ἀλλὰ γιὰ μᾶς ἓνας Θεός ὑπάρχει, ὁ Πατέρας, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προῆλθαν τὰ πάντα, καὶ ἐμεῖς ἀνήκουμε σ' αὐτόν· καὶ ἓνας Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, μέσω τοῦ ὁποῖου ἔγιναν τὰ πάντα, καὶ ἐμεῖς μέσω αὐτοῦ· καὶ ἓνα ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο διέπει τὰ πάντα, καὶ ἐμεῖς ἀπὸ αὐτό».

Ἄφου διατρέξεις τὸ σύμπαν καὶ ἀφου ρίξεις τὸ βλέμμα σου σ' ὅλη τὴν κτίση μὲ τὸ λογισμό σου, καὶ ἀφου ἀνυψώσεις τὸ νοῦ σου πέρα ἀπ' αὐτήν, σκέψου ὅτι ἡ θεία φύση μένει ἀμετάτρεπτη, ἀναλλοίωτη, ἀπαθής, ἀπλη, ἀσύνθετη, ἀδιαίρετη, φῶς ἀπλησίαστο, δύναμη ἀπερίγραπτη, μέγεθος ἀπεριόριστο, δόξα πού ἀστράφτει ὑπερβολικά, ἀγαθότητα ἐπιθυμητή, κάλλος ἀδιανόητο, τὸ ὁποῖο ἀγγίζει βέβαια πάρα πολὺ τὴν πληγωμένη ψυχὴ, ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγραφεῖ ἀντάξια μὲ τὸν λόγο. Ἐκεῖ βρίσκεται ὁ Πατέρας, ἐκεῖ ὁ Υἱός, ἐκεῖ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἡ ἄκτιστη φύση, τὸ δεσποτικὸ ἀξίωμα, ἡ φυσικὴ ἀγαθότητα. Ὁ Πατέρας εἶναι ἡ ἀρχὴ ὄλων, ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπάρξεως γιὰ ὅσα ὑπάρχουν, ἡ ρίζα τῶν ζωντανῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία προῆλθε ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἡ σοφία, ἡ δύναμη, ἡ ἀπαράλλακτη εἰκόνα τοῦ ἀόρατου Θεοῦ, ὁ Υἱός πού γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὁ ζωντανὸς Λόγος, αὐτὸς πού εἶναι Θεός καὶ ὑπάρχει μὲ τὸν Θεό· χωρὶς νὰ ἔχει γίνει συμπληρωματικά, ἀλλὰ ὑπάρχοντας προαιώνια, χωρὶς νὰ ἀποκτηθεῖ ἀργότερα· Υἱός, ὄχι κτῆμα· ποιητής, ὄχι ποίημα· κτίστης, ὄχι κτίσμα· αὐτὸς πού εἶναι ὅλα ὅσα εἶναι ὁ Πατέρας· εἶπα Υἱός καὶ Πατέρας· κράτησε, σὲ παρακαλῶ, αὐτὲς τὶς ιδιότητες. Μένοντας λοιπὸν στὴν ιδιότητα τοῦ νὰ εἶναι Υἱός, εἶναι ὅλα ὅσα εἶναι ὁ Πατέρας, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου πού εἶπε· «ὅλα ὅσα ἔχει ὁ Πατέρας, εἶναι δικά μου»¹. Διότι πράγματι στὴν εἰκόνα ὑπάρχουν ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στὴν πρωτότυπη μορφή.

Ἐνα λόγο θὰ πῶ καὶ αὐτὸν σύμφωνο. Ἡ Τριάδα εἶναι ἀληθινὴ Τριάδα, ἀδελφοί. Καὶ λέγοντας Τριάδα δὲν ἐννοῶ ἀπαρίθμηση πραγμάτων ἄνισων, ἀλλὰ ἴσων καὶ ἰσότιμων συγκεφαλαίωση, διότι ἡ ὀνομασία ἐνώνει αὐτὰ πού εἶναι ἐνωμένα ἀπὸ τὴ φύση τους, καὶ

μιν, ἐνούσης τῆς προσηγορίας τὰ ἡνωμένα ἐκ φύσεως, καὶ οὐκ ἐώ-
90 σης σκεδασθῆναι ἀριθμῶ λελυμένων τὰ μὴ λυόμενα.

Ἰδίου, ὁ. π.— Ἡμῖν εἰς Θεὸς ὁ Πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἰς ὁ
Υἱός, δι' οὗ τὰ πάντα· καὶ ἐν Πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα.

Ἰδίου, Λόγ. Εἰς τὸ ἅγ. Βάπτισμα.— Θεὸς μὲν ἐστὶ τὸ ἀκρότατον
καὶ ἀπρόσιτον καὶ ἄρρητον φῶς, οὔτε νοῖ ληπτόν, οὔτε λόγῳ ρητόν,
95 πάσης φωτιστικὸν λογικῆς φύσεως· τοῦτο ἐν νοητοῖς, ὅπερ ἐν αἰ-
σθητοῖς ὁ ἥλιος. Ὅθεν ἂν καθαρῶμεθα, φανταζόμενον, καὶ ὅσον ἂν
φαντασθῶμεν, ἀγαπώμενον, καὶ ὅσον ἂν ἀγαπήσωμεν, αὐθις νοου-
μενον· αὐτὸ ἑαυτοῦ θεωρητικόν τε καὶ καταληπτικόν· ὀλίγα τοῖς
ἔξω χεόμενον.

100 Ἰδίου, Λόγ. εἰς ἅγ. Ἀθανάσιον.— Ὅπερ ἐστὶ τοῖς αἰσθητοῖς
ἥλιος, τοῦτο τοῖς νοητοῖς Θεός. Ὁ μὲν γὰρ τὸν ὀρώμενον φωτίζει
κόσμον, ὁ δὲ τὸν ἀόρατον. Καὶ ὁ μὲν τὰς σωματικὰς ὄψεις ἡλιοει-
δεῖς, ὁ δὲ τὰς νοερὰς φύσεις θεοειδεῖς ἀπεργάζεται. Καὶ ὡσπερ οὗ-
τος τοῖς τε ὀρῶσι καὶ τοῖς ὀρωμένοις, τοῖς μὲν τὴν τοῦ ὀρᾶν, τοῖς δὲ
105 τὴν τοῦ ὀρᾶσθαι παρέχων δύναμιν, αὐτὸς τῶν ὀρωμένων ἐστὶ τὸ
κάλλιστον, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοῖς τε νοοῦσι καὶ τοῖς νοουμένοις, τοῖς
μὲν τὸ νοεῖν, τοῖς δὲ τὸ νοεῖσθαι δημιουργῶν, αὐτὸς τῶν νοουμένων
ἐστὶ τὸ ἀκρότατον, εἰς ὃν πᾶσα ἔφεις ἴσταται.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. 77 εἰς Ἰω.— Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ βα-
110 πτίσματος ἡ Τριάς λαμβάνεται. Καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ τὸ πᾶν ἐργάσα-
σθαι δύναται, καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ
τοῦ Πατρὸς οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, τὸ δὲ ἀμφίβολον ἦν περὶ τοῦ Υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, παρείληπται ἐν τῇ μυσταγωγίᾳ, ἵνα ἐν τῇ
κοινωνίᾳ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς
115 ἀξίας καταμανθάνωμεν.

Ἐπιφανίου.— « Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος » καὶ οὐ λέγουσιν, ἅγιοι,
ἅγιοι, ἵνα τὸ ἐνικὸν πολυώνυμον ἀποφάνωσι, μηδὲ τῶν τριῶν τὸν
ἀριθμὸν ἀποκρύψωσι, ἀλλὰ τρεῖς διδάσκει τὴν ἀγιαστείαν· μονοει-
δῶς δὲ καὶ ἐνικῶς ἀποφθέγγονται τὸν λόγον, ἵνα μὴ πολυθεῖαν ὀνο-
120 μάσωσιν· εἰς γὰρ ἐστὶ Θεός, Πατὴρ ὁ ἀληθινὸς ἐνυπόστατος, καὶ

δὲν τὰ ἀφήνει νὰ διασκορπισθοῦν μὲ ἀριθμὸ χωρισμένο αὐτὰ πού δὲν διαιροῦνται.

Γιὰ μᾶς ἕνας Θεὸς ὑπάρχει, ὁ Πατέρας, ἀπὸ τὸν ὁποῖο προήλθαν τὰ πάντα· καὶ ἕνας Υἱός, μέσω τοῦ ὁποῖου ἐγίναν τὰ πάντα· καὶ ἕνα ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο διέπει τὰ πάντα..

Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἀνώτερο καὶ ἀπρόσιτο καὶ ἀπερίγραπτο φῶς, τὸ ὁποῖο οὔτε μὲ τὸν νοῦ γίνεται καταληπτό, οὔτε μὲ τὸν λόγο λέγεται, καὶ τὸ ὁποῖο φωτίζει κάθε λογικὴ φύση καὶ εἶναι γιὰ τὰ νοητά, ὅ,τι εἶναι γιὰ τὰ αἰσθητὰ ὁ ἥλιος. "Ὅσο περισσότερο καθαρίζομαστε, τὸ φανταζόμαστε, καὶ ὅσο περισσότερο τὸ φανταζόμαστε, τόσο τὸ ἀγαπᾶμε, καὶ ὅσο περισσότερο τὸ ἀγαπᾶμε, τόσο πιο πολὺ τὸ κατανοοῦμε· αὐτὸ τὸ ἴδιο βλέπει καὶ καταλαβαίνει τὸν ἑαυτὸ του, καὶ μόνο λίγο ἐκδηλώνεται πρὸς τὰ ἔξω.

Ὅ,τι εἶναι γιὰ τὰ αἰσθητὰ πράγματα ὁ ἥλιος, αὐτὸ γιὰ τὰ νοητὰ εἶναι ὁ Θεός. Διότι ὁ μὲν ἥλιος φωτίζει τὸν κόσμον πού φαίνεται, ἐνῶ ὁ Θεὸς τὸν ἀόρατο. Καὶ ὁ μὲν ἥλιος κάνει τὰ σωματικὰ πρόσωπα νὰ φαίνονται σὰν ἥλιοι, ἐνῶ ὁ Θεὸς κάνει τὶς νοητὲς φύσεις νὰ δείχνουν σὰν θεοί. Καὶ ὅπως αὐτὸς (ὁ ἥλιος) καὶ σ' αὐτοὺς πού βλέπουν καὶ σ' αὐτὰ πού φαίνονται, δίνοντας στοὺς πρώτους τὴ δύναμιν νὰ βλέπουν καὶ στὰ δεύτερα νὰ φαίνονται, αὐτὸς ὁμοῦς εἶναι τὸ πιο ὠραῖο πρᾶγμα ἀπὸ αὐτὰ πού φαίνονται, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, παρέχοντας καὶ σ' αὐτοὺς πού σκέπτονται καὶ σ' ἐκεῖνα πού νοοῦνται, στοὺς πρώτους τὴν ἰκανότητα νὰ σκέπτονται, ἐνῶ στὰ δεύτερα τὴ δυνατότητα νὰ νοοῦνται, αὐτὸς ὁμοῦς εἶναι τὸ ἀνώτερο ἀπὸ τὰ νοούμενα, πρὸς τὸν ὁποῖο στρέφεται κάθε ἔφεση.

Γι' αὐτὸ καὶ στὸ Βάπτισμα φανερώνεται ἡ Τριάδα. Διότι ὁ Πατέρας μπορεῖ νὰ κάνει τὸ πᾶν, καθὼς καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ γιὰ τὸν Πατέρα κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει, ἐνῶ ἀμφιβολία ὑπῆρχε γιὰ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, φανερώθηκε κι αὐτὸ στὸ μυστήριον, ὥστε, συμμετέχοντας στὰ ἀπερίγραπτα ἐκεῖνα ἀγαθά, νὰ πληροφορηθοῦμε καλὰ καὶ τὴν ἀξία τῆς κοινωνίας.

«Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος»· καὶ δὲν λένε, 'ἅγιοι, ἅγιοι', μὲ σκοπὸ νὰ φανερώσουν, ὅτι τὰ πολλὰ ὀνόματα εἶναι ἕνα, χωρὶς νὰ ἀποκρύψουν καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν τριῶν, ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνουν τρεῖς φορὲς τὸ «ἅγιος»· καὶ διατυπώνουν τὸ λόγο τους μὲ ἕνα εἶδος καὶ σὲ ἐνικὸ ἀριθμὸ, γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρουν πολυθεΐα. Διότι ἕνας Θεὸς εἶναι ὁ Πα-

Υἱὸς ἀληθινὸς ἐνυπόστατος, καὶ Πνεῦμα ἀληθινὸν ἐνυπόστατον, τρία ὄντα μία θεότης, μία οὐσία, μία δοξολογία, εἷς Θεὸς· ὀνομάσας Θεόν, συμπεριείληφας διανοίᾳ τὴν Τριάδα. Ἔσχες Πνεῦμα ἅγιον, κατηξίωσαι τῆς δυνάμεως τῆς πατρῶας καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ·
 125 ἐδόξασας τὸν Πατέρα, ἐσήμανας τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ μὴ κατὰ συναλοιφήν. Ἔστι γὰρ ὁ Πατὴρ Πατήρ· ἔστιν ὁ Υἱὸς Υἱός· ἔστιν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἅγιον Πνεῦμα. Ἄλλ' οὐκ ἀπηλλοτριωμένη Τριάς τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ταυτότητος.

Ἰδίου.— Ὡ Τριάς ἀγία ἀριθμουμένη, Τριάς ἐν ἐνὶ ὀνόματι ἀριθμουμένη! Οὐ γὰρ λέγεται μονὰς καὶ δυάς, οὐδὲ μονὰς καὶ μονάς, ἀλλὰ Τριάς ἐν μονάδι, καὶ μονὰς ἐν Τριάδι, μονοειδῶς μονωνύμως εἷς Θεός· Πατὴρ ἐν Υἱῷ, Υἱὸς ἐν Πατρὶ σὺν ἀγίῳ Πνεύματι.

Μία δόξα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος. «Τὴν δόξαν γὰρ μου», φησὶν, «ἐτέρῳ οὐ δώσω». Οὐ γὰρ ἔστι δεῦτερος Θεὸς ὁ
 135 Υἱός, ἀλλὰ Λόγος τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, θεολογούμενος ἐν Πατρὶ, ὡς καὶ Πατὴρ ἐν Υἱῷ θεολογεῖται. Καθὼς καὶ Ἡσαΐας λέγει, θεολογῶν Υἱὸν σὺν Πατρὶ· «προσκυνήσουσί σοι καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται, ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, Σωτήρ». Αἰσχυρῆσονται καὶ ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες
 140 αὐτῷ καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, τῆς αὐτῆς τῷ Υἱῷ οὐσίας, καὶ πλὴν αὐτοῦ μὴ εἶναι Θεόν.

Οὐκ ἔστιν οὕτω· μὴ γένοιτο· οὐκ ἔστι γεννητὴ ἡ Τριάς, ἀλλ' αἰδιδιος, καὶ μία θεότης ἐν Τριάδι, καὶ μία δόξα τῆς ἀγίας Τριάδος. Καὶ σχίζειν αὐτὴν εἰς διαφόρους φύσεις τολμᾶτε; Μόνῳ Θεῷ ἀρμόττει
 145 λέγειν τὸν ἐμόν. Αὐτοῦ γὰρ μόνον ὄντως κτῆμα τὰ πάντα.

Τίτλος Β'.— *Περὶ τοῦ ἄφρευκτον εἶναι τὸν Θεόν, καὶ ὅτι πάντα ἐφορᾷ καὶ οὐδὲν αὐτὸν λέληθεν.*

Δευτ. 32,39.— «Οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελείπεται ἐκ τῶν χειρῶν μου».

τέρας μὲ τὸν Υἱό· ὁ Υἱὸς μὲ τὸν Πατέρα μαζί μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἅγιος πού ἀναπαύεται σὲ ἁγίους, Πατέρας ὁ ἀληθινὸς ἐνυπόστατος, καὶ ὁ Υἱὸς ἀληθινὸς ἐνυπόστατος, καὶ τὸ Πνεῦμα ἀληθινὸ ἐνυπόστατο, τρία ὄντα μιά Θεότητα, μία οὐσία, μία δοξολογία, ἓνας Θεός· λέγοντας Θεόν, ἔχεις συμπεριλάβει στὸ νοῦ σου τὴν Τριάδα. Ἔλαβες ἅγιο Πνεῦμα, ἀξιώθηκες νὰ δεχθεῖς τὴν πατρικὴ δύναμη τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· δόξασες τὸν Πατέρα, φανέρωσες τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλὰ ὄχι κατὰ συγχώνευση. Διότι ὁ Πατέρας εἶναι Πατέρας· ὁ Υἱὸς εἶναι Υἱός· τὸ ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀποξενωμένη ἡ Τριάδα ἀπὸ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ταυτότητά της.

ἜΩ ἁγία Τριάδα πού ἀριθμεῖται, Τριάδα πού ἀριθμεῖται μὲ ἓνα ὄνομα! Διότι δὲν λέγεται μονάδα ἢ δυάδα, οὔτε μονάδα καὶ μονάδα, ἀλλὰ Τριάδα σὲ μονάδα καὶ μονάδα σὲ Τριάδα, μὲ ἓνα τρόπο καὶ ἓνα ὄνομα ἓνα Θεός· Πατέρας μὲ τὸν Υἱό, Υἱὸς μὲ τὸν Πατέρα μαζί μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα.

Μία ἢ δόξα τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι λέει· «τὴ δόξα μου δὲ θὰ τὴ δώσω σὲ ἄλλον». Καθόσον δὲν εἶναι δεύτερος Θεὸς ὁ Υἱός, ἀλλὰ Λόγος τοῦ ἑνὸς καὶ μοναδικοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος θεολογεῖται μὲ τὸν Πατέρα, ὅπως καὶ ὁ Πατέρας θεολογεῖται μὲ τὸν Υἱό. Ὅπως λέει καὶ ὁ Ἡσαΐας, θεολογώντας τὸν Υἱὸ μαζί μὲ τὸν Πατέρα· «θὰ σὲ προσκυνήσουν καὶ θὰ προσεύχονται σὲ σένα, διότι σὲ σένα ὑπάρχει ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ Σωτήρας»². Θὰ καταισχυνοῦν καὶ θὰ ντραποῦν ὅλοι οἱ ἀντίπαλοί του, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν ὅτι αὐτὸς καὶ τὸ Πνεῦμα του εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια μὲ τὸν Υἱὸ οὐσία, καὶ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεός.

Δὲν εἶναι ἔτσι· μὴ γένοιτο· ἡ Τριάδα δὲν εἶναι γεννητὴ, ἀλλὰ αἰώνια, καὶ εἶναι μία θεότητα σὲ Τριάδα καὶ μία εἶναι ἡ δόξα τῆς ἁγίας Τριάδας. Καὶ τολμᾶτε νὰ τὴ σχίζετε σὲ διαφορετικὲς φύσεις; Μόνο στὸν Θεὸ ταιριάζει νὰ λέει τὸ «δικό μου»· διότι μόνον αὐτοῦ πραγματικὰ εἶναι κτῆμα τὰ πάντα.

Τίτλος 2.— Για τὸ ὅτι εἶναι ἀδύνατο ν' ἀποφύγει κανεὶς τὸν Θεὸ καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἐπιβλέπει καὶ τίποτε δὲν τὸν διαφεύγει.

«Δὲν ὑπάρχει αὐτὸς πού θὰ γλυτώσει ἀπὸ τὰ χέρια μου».

Μὴ ἀνιχνευθῆν.— «Ὅρατὴς ἐστὶν ἔργων χειρῶν ἀνθρώπων· λέ-
 ληθι· διὲ αὐτὸν οὐδὲν ὧν πράττουσιν».

Ἰωβ 34,24.— «Κύριος πάντα ἐφορᾷ, καταλαμβάνων ἀνεξιχνία-
 στα, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαισία, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς».

Ἰωβ 42,3.— «Τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλήν, συνέχων δὲ
 ρήματα ἐν καρδίᾳ, ἐμὲ οἶεται κρύπτειν;».

10 Ψαλμ. 7,10.— «Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεός».

Ψαλμ. 137,6.— «Υψηλὸς Κύριος καὶ ταπεινὰ ἐφορᾷ καὶ τὰ
 ὑψηλὰ ἀπομακρόθεν γινώσκει».

Ψαλμ. 138,7.— «Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου καὶ ἀπὸ
 τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω;».

15 Παροιμ. 15,11.— «Ἄιδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ Κυρίου·
 πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαὶ τῶν ἀνθρώπων;».

Παροιμ. 15,3.— «Ἐν παντὶ τόπῳ ὀφθαλμοὶ Κυρίου σκοπεύουσι
 κακοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς».

Ἰερ. 23,23–24.— «Θεὸς ἐγγίζων εἰμὶ ἐγώ, λέγει Κύριος, καὶ οὐ
 20 θεὸς πόρρωθεν· Εἰ κρυβήσεται τι ἐν κρυφίοις, κἀγὼ οὐκ ὄψομαι
 αὐτό· Μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος».

Λαν. 2,22.— «Κύριος ἀποκαλύψει βαθέα καὶ ἀπόκρυφα, γινώ-
 σκων τὰ ἐν σκότει, καὶ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστὶ».

25 Σοφ. Σολ. 1,7.— «Τὸ συνέχων τὰ πάντα, γινῶσιν ἔχει φωνῆς, διὰ
 τοῦτο φθεγγόμενος ἄδικα οὐδεὶς οὐ μὴ λάθῃ, οὐδ' οὐ μὴ παρελεύσε-
 ται αὐτὸν ἐλέγχουσα δίκη».

Σοφ. Σολ. 1,6.— «Τῶν νεφρῶν αὐτοῦ μάρτυς, καὶ τῆς καρδίας
 αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἀληθῆς, καὶ τῆς γλώσσης ἀκουστής».

Σοφ. Σολ. 16,15.— «Τὴν σὴν χεῖρα ἐκφυγεῖν ἀδύνατόν ἐστιν».

30 Σοφ. Σειρ. 23,19.— «Οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλάσιον ἡλίου
 φωτεινότεροι, ἐπιβλέποντες πάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀνθρώπων».

Σοφ. Σειρ. 42,18.— «Ἔγνω Κύριος ὁ ὑψιστος πᾶσαν συνειδή-
 σιν καὶ ἐπέβλεψεν εἰς σημεῖον αἰῶνος, ἀπαγγέλλων τὰ παρελθόντα
 καὶ τὰ ἐσόμενα, καὶ ἀποκλαύπτων ἔχνη ἀποκρύφων. Οὐ παρήλθεν
 35 αὐτὸν πᾶν διανόημα, οὐκ ἐκρύβη ὑπ' αὐτοῦ εἰς λόγος. Τὰ μεγαλεῖα

«Βλέπει ὅλα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν τοῦ διαφεύγει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ κάνουν».

«Ὁ Κύριος τὰ ἐπιβλέπει ὅλα καὶ κατανοεῖ ἔργα ἀναξιχνίαστα, ἔνδοξα καὶ ἐξαιρέτα, ποῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετρηθοῦν.

«Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποῦ κρύβει ἀπὸ μένα σκέψη του, καὶ συγκρατεῖ τὰ λόγια του στὴν καρδιά του, νομίζοντας ὅτι τὰ κρύβει ἀπὸ μένα;».

«Ὁ Θεὸς ἐξετάζει τὶς καρδιές καὶ τὰ νεφρά».

«Ὁ Κύριος βρίσκεται ψηλά καὶ ἐπιβλέπει τὰ ταπεινά, καὶ τὰ ὑψηλά τὰ διακρίνει ἀπὸ μακριά».

«Ποῦ νὰ πάω, ὥστε νὰ εἶμαι μακριὰ ἀπὸ τὸ πνεῦμα σου, καὶ ποῦ μπορῶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸ πρόσωπό σου;».

«Ὁ ἄδης καὶ ὁ τόπος τῆς ἀπώλειας εἶναι φανερά στὸν Κύριο καὶ πῶς δὲν εἶναι φανερὲς καὶ οἱ καρδιές τῶν ἀνθρώπων;».

«Σὲ κάθε τόπο τὰ μάτια τοῦ Κυρίου παρακολουθοῦν τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς».

«Εἶμαι Θεὸς ποῦ πλησιάζω, λέει ὁ Κύριος, καὶ ὄχι Θεὸς ποῦ βρίσκομαι μακριά. Εἶναι δυνατό νὰ κρυφτεῖ κάτι σὲ μέρος κρυφὸ κι ἐγὼ νὰ μὴ τὸ δῶ; Μήπως ἐγὼ δὲν γεμίζω τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ; λέει ὁ Κύριος».

«Ὁ Κύριος ἀποκαλύπτει τὰ βαθειὰ καὶ ἀπόκρυφα γεγονότα, διότι γνωρίζει πόσα γίνονται στὸ σκοτάδι, καὶ ὑπάρχει μαζί του φῶς».

«Αὐτὸ ποῦ συγκρατεῖ τὰ πάντα, γνωρίζει τὴ φωνή· γι' αὐτὸ ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ μιλοῦν ἄδικα κανένας δὲν θὰ διαφύγει, οὔτε ἡ δίκη θὰ τὸν προσπεράσει ὅταν θὰ κάνει ἔλεγχο».

Ὁ Θεὸς «εἶναι μάρτυρας τῶν συναισθημάτων του καὶ πραγματικὸς ἐπόπτης τῆς καρδιάς (τοῦ κακοῦ), καὶ ἀκούει τὴ γλώσσα του».

«Εἶναι ἀδύνατο νὰ ξεφύγουμε τὸ δικό σου χέρι».

«Τὰ μάτια τοῦ Κυρίου μύριες φορὲς πρὸ φωτεινὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο παρακολουθοῦν ὅλη τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων».

«Γνωρίζει ὁ ὕψιστος Κύριος κάθε συνείδηση, καὶ ἐπιβλέπει τὰ σημεῖα τῶν αἰώνων, ἀναγγέλλοντας τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα καὶ ἀποκαλύπτοντας τὰ ἴχνη τῶν κρυφῶν πράξεων. Δὲν τοῦ διαφεύγει καμμιά σκέψη, οὔτε κρύφτηκε ἀπὸ αὐτὸν ἔστω καὶ ἓνας λόγος. Τὰ μεγαλεῖα τῆς σοφίας του διακόσμησαν τὴν κοσμικὴ σοφία, διό-

αὐτοῦ τῆς σοφίας τῆς κοσμικῆς ἐκόσμησεν, ὅς ἐστι πρὸ τοῦ αἰῶνος καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Οὐ προσετέθη, οὔτε ἤλαττώθη».

Σοφ. Σειρ. 39,19.— «Ἔργα πάσης σαρκὸς ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστι κρυβῆναί τι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ».

10 Σοφ. Σολ. 33,13.— «Ὡς πηλὸς κεραμέως ἐν χειρὶ αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, οὕτως ἄνθρωπος ἐν χειρὶ τοῦ ποιήσαντος αὐτόν, ἀποδοῦναι αὐτῷ κατὰ κρίσιν».

Σοφ. Σολ. 15,19.— «Πολλὴ ἡ σοφία αὐτοῦ· ἰσχυρὸς ἐν δυναστεία, βλέπων τὰ πάντα, καὶ αὐτὸς ἐπιγνώσεται πᾶν ἔργον ἀνθρώ-
45 που».

Ἐβρ. 4,12–13.— «Ζῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς, τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καρδίας. Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ·
50 πάντα δὲ γυνὰ καὶ τετραχλησιμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος».

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ἐξαήμε. βιβλ. 7.— Οὐδὲν ἀπρονόητον, οὐδὲν ἀμέλητον παρὰ τῷ Θεῷ. Πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός· πᾶσι πάρεστιν, ἐκπορίζων ἐκάστῳ τὴν σωτηρίαν. Εἰ ἔχινον ἔξω
55 τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς ὁ Θεὸς οὐκ ἀφῆκε, τὰ σὰ οὐκ ἐπισκοπεῖ·

Ἰδίου, Εἰς Ἑσ.— Οὐδὲν αὐτὸν παρήλθεν, οὐδὲ μέλλει, ἀλλὰ πάντα ἐνέστηκε, καὶ τὰ πόρρωθεν ἡμῖν προσδοκώμενα ὡς ἤδη παρόντα ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμοῦ καθορᾶται.

Ὁ πανταχοῦ ὢν κατ' οὐδὲν μέρος ἰδιαζόντως καταλαμβάνεται,
60 ἐπίσης περιέχων τὸ πᾶν.

Ἰδίου.— Ἄπαντα μέτρω καὶ τάξει ποιεῖ ὁ Θεός, καὶ οὐδὲν ἄμετρον παρ' αὐτῷ, ὅτι μηδὲν ἀναρίθμητον.

Διδύμου.— Μόνης τῆς θεότητός ἐστι τὸ τῆς διανοίας ὄραν.

Φίλωνος.— Πάντα πεπλήρωκεν ὁ Θεὸς καὶ διὰ πάντων διήλθεν
65 καὶ κενὸν οὐδὲ ἔρημον ἀπολέλοιπεν αὐτοῦ. Ποῖον γὰρ τις τόπον ἐφέξει, ἐν ᾧ οὐχ ὁ Θεός ἐστι; Πρὸ γὰρ παντός γενητοῦ ὁ Θεός ἐστι, καὶ εὐρίσκεται πανταχοῦ. Ἐκθεσμος ἅπας καὶ ἔκφυλος, ὁ τὸν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν οἰόμενός τι παρορᾶν.

τι αὐτὸς ὑπάρχει προαιώνια. Δὲν προστέθηκε οὔτε ἀφαιρέθηκε τίποτε ἀπὸ αὐτόν».

«Τὰ ἔργα κάθε ἀνθρώπου εἶναι μπροστά του καὶ τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κρυφτεῖ ἀπὸ τὰ μάτια του».

«Ὅπως ὁ πηλὸς στὰ χέρια τοῦ κεραμέα πλάθεται σύμφωνα με τὴν ἐπιθυμία του, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος στὸ χέρι αὐτοῦ ποὺ τὸν δημιούργησε ἀνήκει νὰ τὸν ἀποδώσει κατὰ τὴν κρίση του».

«Εἶναι πολλὴ ἡ σοφία του· εἶναι ἰσχυρὸς σὲ δύναμη, βλέπει τὰ πάντα, καὶ γνωρίζει αὐτὸς κάθε ἀνθρώπινο ἔργο».

«Διότι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ζωντανὸς καὶ πιὸ κοφτερὸς ἀπὸ κάθε δίκικο μαχαίρι, ποὺ εἰσχωρεῖ βαθειὰ μέχρι ἐκεῖ ποὺ χωρίζει ἢ ψυχὴ ἀπὸ τὸ πνεῦμα, τὰ κόκκαλα ἀπὸ τὸ μεδούλι, καὶ κρίνει τοὺς συλλογισμοὺς τῆς καρδιάς. Καὶ δὲν ὑπάρχει δημιούργημα ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ κρυφτεῖ ἀπὸ αὐτόν· ὅλα εἶναι γυμνὰ καὶ ὀλοφάνερα στὰ μάτια του καὶ σ' αὐτόν θὰ δώσουμε λόγο»³.

Τίποτε δὲν ὑπάρχει χωρὶς πρόνοια καὶ φροντίδα ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅλα τὰ παρακολουθεῖ τὸ ἀκοίμητο μάτι του· σὲ ὅλους εἶναι παρών, παρέχοντας στὸν καθένα τὴ σωτηρία. Ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἄφησε τὸν ἀχινὸ ἔξω ἀπὸ τὴν παρακολούθησή του, εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ ἐπιβλέπει τὰ δικά σου ἔργα;

Τίποτε δὲν τὸν προσπέρασε, οὔτε πρόκειται νὰ τὸν προσπεράσει, ἀλλὰ ὅλα εἶναι παρόντα· ἀκόμα καὶ αὐτὰ ποὺ περιμένουμε στὸ μακρινὸ μέλλον, βλέπονται ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ ὡς παρόντα.

Αὐτὸς ποὺ βρίσκεται παντοῦ δὲν περιορίζεται σὲ κανένα μέρος ἰδιαίτερος, ἀλλὰ περιέχει ἐξίσου τὰ πάντα.

Ὅλα ὁ Θεὸς τὰ κάνει μετὰ τάξη καὶ μετὰ μέτρο, καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀμέτρητο κοντὰ του, οὔτε ἀναρίθμητο.

Μόνον ἡ θεότητα ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ βλέπει ὅ,τι ὑπάρχει στὴ διάνοια.

Ὅλα τὰ καταλαμβάνει ὁ Θεός, ποὺ περνάει μέσα ἀπὸ ὅλα, καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἄδειο, οὔτε ἄφησε κάτι ἐγκαταλελειμμένο. Διότι ποιὸν τόπο μπορεῖ νὰ ὑποδείξει κανεὶς στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει Θεός; Διότι ὁ Θεὸς ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ κάθε δημιούργημα καὶ βρίσκεται παντοῦ. Εἶναι παράνομος καὶ ξένος πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὅποιος νομίζει ὅτι τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ παραβλέπει κάτι.

Τίτλος Γ'.— *Περὶ τοῦ ἀκατάληπτου εἶναι τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς τὰ κρυπτὰ ζητεῖν ἢ περιεργάζεσθαι.*

Ἐξ. 33,20.— «Εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν· Οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται».

Ψαλμ. 138,6.— «Ἐθαυμαστώθῃ ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ· ἐκραταιώθῃ καὶ οὐ μὴ δύναμαι πρὸς αὐτήν».

Ἐκκλ. 1,18.— «Ὁ προστιθείς γνῶσιν, προστίθησιν ἄλημα».

10 Ἦσ. 40,18–19.— «Τίνι ὁμοιώσατε Κύριον, ἢ τίνι ὁμοιώματι ὁμοιώσατε αὐτόν; Μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων, χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον, περιεχρύσωσεν αὐτόν, ἢ ὁμοίωμα κατεσκεύασεν αὐτῷ;».

Ἱερ. 10,14.— «Ἐμωράνθη πᾶς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ γνώσεως».

15 Σοφ. Σολ. 9,14–16.— «Λογισμοὶ θνητῶν δειλοὶ καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν· μόλις γὰρ εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν χερσὶν εὐρίσκομεν μετὰ πόνου, τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασεν;».

Σοφ. Σειρ. 3,22–27.— «Χαλεπώτερα σου μὴ ζῆτει καὶ ὑψηλότερά σου μὴ περιεργάζου· ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ. Οὐ γὰρ 20 ἐστὶ σοι χρεῖα τῶν κρυπτῶν. Ἐν τοῖς περισσοῖς τῶν ἔργων σου μὴ περιεργάζου. Πλείονα γὰρ συνέσεως ἀνθρώπων ὑπεδείχθη σοι· πολλοὺς γὰρ ἀπόλεσεν ἡ ὑπόληψις αὐτῶν, καὶ ὑπόνοια πονηρὰ ὠλίσθησε διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον ἐν αὐτῷ ἀπολεῖται»

25 Σοφ. Σειρ. 3,23.— «Περὶ πράγματος, οὗ οὐκ ἔστι σοι χρεῖα, μὴ περιεργάζου».

Σοφ. Σειρ. 11,4.— «Θαυμαστὰ τὰ ἔργα Κυρίου καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀνθρώποις».

Σοφ. Σειρ. 1,7.— «Τίς ἐξιχνιάσει τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; Κρά- 30 τος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσεται; Καὶ τίς προσθήσει ἐκδιηγῆσασθαι τὰ ἐλέη αὐτοῦ; Οὐκ ἔστιν ἐλαττώσαι, οὐδὲ προσ-

**Τίτλος 3.— Για τὸ ὅτι εἶναι ἀκατάληπτος ὁ Θεὸς καὶ τὰ ἔργα του,
καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναζητοῦμε ἢ νὰ περιεργαζόμαστε
τὰ κρυφά.**

«Εἶπε ὁ Θεὸς στὸν Μωϋσῆ· Λὲν μπορεῖς νὰ δεῖς τὸ πρόσωπό μου· διότι δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ δεῖ τὸ πρόσωπό μου καὶ νὰ ζήσει».

«Μοῦ κινεῖ τὸ θαυμασμὸ ἢ γνώση τὴν ὁποία ἔχεις γιὰ μένα· εἶναι ἰσχυρὴ καὶ ξεπερνάει τίς δυνάμεις μου».

«Ὅποιος θέλει νὰ αὐξήσει τίς γνώσεις του, αὐξάνει τὸν κόπο καὶ τὸν πόνο του».

«Μὲ τί παρομοιάσατε τὸν Κύριο, ἢ μὲ ποῖο ὁμοίωμα τὸν νομίσατε ὅμοιο; Μήπως τὸ ἄγαλμά του τὸ ἔκανε τεχνίτης, χρυσοχόος ποῦ ἔλειωσε χρυσάφι καὶ τὸ ἐπιχρύσωσε, ἢ κατασκεύασε ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ;».

«Ἀπὸ τὴ γνώση ξεμωραίνεται κάθε ἄνθρωπος».

«Οἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι δειλές καὶ οἱ ἐπινοήσεις τῆς διάνοιάς μας σφαλμένες. Γιατὶ μόλις καὶ μετὰ βίας σχηματίζουμε εἰκασίες γιὰ ὅσα ὑπάρχουν· ὅσα ὅμως ὑπάρχουν στὸν οὐρανὸ ποῖός μπορεῖ νὰ τὰ ἐξιχνιάσει;».

«Μὴ ἀναζητᾶς πράγματα δυσκατόρθωτα καὶ νὰ μὴ περιεργάζεσαι ἀνώτερα ἀπὸ τίς δυνάμεις σου· νὰ σκέφτεσαι αὐτὰ ποῦ πῆρες ἐντολὴ νὰ κάνεις. Διότι δὲν σοῦ χρειάζονται τὰ κρυφά. Νὰ μὴ περιεργάζεσαι ἔργα περιττὰ γιὰ σένα. Διότι αὐτὰ ποῦ σοῦ ἔχουν διδαχθεῖ εἶναι περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἀνήκουν στὴ φρόνηση τῶν ἀνθρώπων· γιατί πολλοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατὰστρεψε ἢ προσπάθεια γιὰ κατανόηση αὐτῶν καὶ ἡ πονηρὴ σκέψη ὀδήγησε τὴ διάνοιά τους σὲ ὀλίσθημα. Καὶ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνο, θὰ καταστραφεῖ μέσα σ' αὐτόν».

«Πρᾶγμα ποῦ δὲν σοῦ χρειάζεται νὰ μὴ τὸ περιεργάζεσαι».

«Τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου εἶναι θαυμαστά, καὶ ὅμως τὰ ἔργα του εἶναι ἄγνωστα στοὺς ἀνθρώπους».

«Ποῖός μπορεῖ νὰ ἐξιχνιάσει τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ποῖός μπορεῖ νὰ μετρήσει τὴ δύναμη τῆς μεγαλωσύνης του; Καὶ ποῖός θὰ τολμήσει νὰ διηγηθεῖ τὰ ἐλέη του; Δὲν μπορεῖ κανεὶς οὔτε νὰ τὰ ἐλαττώσει, οὔτε νὰ προσθέσει κάτι σ' αὐτά, ὅπως καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐξι-

θεῖναι· καὶ οὐκ ἔστιν ἐξιχνιάσαι τὰ θαύματα Κυρίου· ὅταν συντελέσῃ ὁ ἄνθρωπος, τότε ἄρχεται, καὶ ὅταν παύσῃ, τότε ἐξαπορηθῆσεται».

15 Ἰω. 1,18.— «Θεὸν οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε».

Α' Τιμ. 6,15.— «Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων· ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν· φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται».

Μ. Βασ. Περὶ πίστεως.— Εἰ βούλει περὶ Θεοῦ λέγειν τι ἢ
40 ἀκούειν, ἄφες τὸ σῶμα ἑαυτοῦ, ἄφες τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις·
κατάλιπε τὴν γῆν, κατάλιπε τὴν θάλασσαν· κάτω σεαυτοῦ ποίησον
τὸν ἀέρα· παράδραμε ὥρας, καιρῶν εὐταξίας, τὰς περὶ γῆν διακο-
σμῆσεις. Ὑπὲρ τὸν αἰθέρα γενοῦ· διάβηθι τοὺς ἀστέρας, τὰ περὶ
αὐτῶν θαύματα, τὴν εὐκοσμίαν αὐτῶν, τὰ μεγέθη, τὰς χρείας, τὴν
45 λαμπρότητα, τὴν θέσιν, τὴν κτίσιν.

Ἰδίου.— Μὴ ζῆτει τὰ ἀνερευνήτα· οὐδὲ γὰρ εὐρίσκεις. Ἴνα γὰρ
τί καὶ ζητεῖς; Παρὰ τίνος ἔχεις μαθεῖν; Παρὰ γῆς; Οὐκ ὑφειστήκει.
Παρὰ θαλάσσης; Οὐκ ἦν ἡ ὑγρά. Παρὰ οὐρανοῦ; Οὐκ ἦν ἐπαρθεῖς.
Παρ' ἡλίου καὶ σελήνης; Οὐδέπω δεδημιούργητο. Ἄλλὰ παρ'
50 αἰώνων; Πρὸ αἰώνων ὁ Μονογενής. Μὴ ἐξέταξε τὰ μὴ αἰεὶ ὄντα,
ὑπὲρ τοῦ αἰεὶ ὄντος. Εἰ δὲ μὴ θέλεις, ἀλλὰ φιλονεικεῖς, καταγελοῦ
σου τῆς ἀγνοίας, μᾶλλον δὲ κλαίω σου τὴν τόλμαν.

Ἰδίου.— Τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ
ζῆτει. Εἰδέναι ἡμεῖς ὀφείλομεν ἂ χρῆ λαλεῖν, καὶ ἂ χρῆ σιωπᾶν.
55 Μὴ πάντα τὰ ρήματα τῆ γλώσσης, ἵνα μὴ πάθῃς, καθάπερ ὁ ὀφθαλ-
μός, ὃς, ὄλον τὸν ἥλιον ἀποβλέψας, ἀπολεῖ καὶ ὁ ἔχει φῶς.

Ἰδίου, Εἰς ἄγ. Μάμαντα.— Πόσος ὁ Θεὸς καὶ τί τὸ μέτρον τοῦ
Θεοῦ καὶ ποταπὸς τὴν οὐσίαν; Τὰ τοιαῦτα ἐπικίνδυνα μὲν ἐρω-
τῶντι, ἀπορία δὲ τῶ ἐρωτωμένῳ· σιωπῇ δέ, θεραπεία τῶν τοιού-
60 τῶν.

Ἰδίου, Εἰς Ψαλμ. 115.— Ὁ μὴ ταπεινῶν ἑαυτοῦ τὴν διάνοιαν,
μηδὲ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀποστόλου λέγων τό, «ἀδελφοί, ἐγὼ ἔμαυ-
τὸν οὕτω λογίζομαι κατειληφέναι τι», ἀλλὰ περινοῶν οὐσίας Θεοῦ

χνιάσει τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου. "Όταν ὁ ἄνθρωπος νομίζει ὅτι ἔχει τελειώσει τὴν ἔρευνά του, τότε ἀκριβῶς εἶναι ποὺ ἀρχίζει καὶ ὅταν παῦσει τὴν προσπάθειά του, τότε θὰ βρεθῆϊ σὲ μεγάλη ἀμηχανία».

«Τὸν Θεὸν δὲν τὸν εἶδε κανένας ποτὶς».

«Ὁ βασιλιάς τῶν βασιλέων καὶ κύριος τῶν κυρίων ὁ μόνος ποὺ εἶναι ἀθάνατος· ποὺ κατοικεῖ σὲ ἀπλησίαστο φῶς, τὸν ὁποῖο δὲν εἶδε κανένας ἄνθρωπος, οὔτε μπορεῖ νὰ τὸν δεῖ».

Ἐὰν θέλεις νὰ πεῖς κάτι γιὰ τὸν Θεὸ ἢ νὰ ἀκούσεις, ἄφησε τὸ σῶμα σου, ἄφησε τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις· ἐγκατάλειψε τὴ γῆ, ἐγκατάλειψε τὴ θάλασσα· ὑπόταξε τὸν αἴρα, προσπέρνα τὶς ἐποχές, τὶς ἐναλλαγὲς τῶν καιρῶν, τὶς διακοσμήσεις τῆς γῆς. Ἀνέβα πρὸ πάνω ἀπὸ τὸν αἰθέρα· πέρνα τὰ ἄστρα, τὰ θαύματά τους, τὴν ὁμορφιά τους, τοὺς ὄγκους τους, τὴ χρησιμότητά τους, τὴ λαμπρότητα, τὴ θέση, τὴ δημιουργία.

Μὴ ἀναζητεῖς τὰ ἀνεξερεύνητα· ἄλλωστε δὲν θὰ τὰ βρεῖς. Γιατί δηλαδὴ τὰ ἀναζητεῖς; Ἀπὸ ποιὸν περιμένεις νὰ τὰ μάθεις; Ἀπὸ τὴ γῆ; Αὐτὴ δὲν ὑπῆρχε. Ἀπὸ τὴ θάλασσα; Δὲν ὑπῆρχε ἡ ὑγρὴ. Ἀπὸ τὸν οὐρανὸ; Δὲν εἶχε ὑψωθεῖ. Ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη; Δὲν εἶχαν ἀκόμα δημιουργηθεῖ. Μήπως ἀπὸ τοὺς αἰῶνες; Ὁ Μονογενὴς ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες. Μὴ ἐρευνᾷς αὐτὰ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν πάντοτε, περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ὑπῆρχε πάντοτε. Ἐὰν ὅμως δὲν θέλεις νὰ κάνεις αὐτὸ ποὺ σοῦ λέγω, ἀλλὰ διαφωνεῖς, γελάω γιὰ τὴν ἄγνοιά σου, ἢ καλύτερα κλαίω γιὰ τὴν τόλμη σου.

Πίστευε σ' αὐτὰ ποὺ εἶναι γραμμένα· αὐτὰ ποὺ δὲν εἶναι γραμμένα μὴ τὰ ἀναζητεῖς. Ἐμεῖς πρέπει νὰ γνωρίζουμε αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ λέμε, καὶ αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ ἀποσιωποῦμε. Μὴ βάζεις ὅλα τὰ λόγια στὴ γλώσσα σου, γιὰ νὰ μὴ πάθεις ἐκεῖνα ποὺ παθαίνει καὶ τὸ μάτι, τὸ ὁποῖο, ὅταν βλέπει ὀλόκληρο τὸν ἥλιο, χάνει καὶ τὸ φῶς ποὺ ἔχει.

Πόσο μεγάλος εἶναι ὁ Θεός, καὶ ποιῆς εἶναι οἱ διαστάσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ τί εἶδους εἶναι ἡ οὐσία του, αὐτὰ εἶναι ἐπικίνδυνα γι' αὐτὸν ποὺ τὰ ρωτᾷ καὶ ἄγνωστα γι' αὐτὸν ποὺ ἐρωτᾷται· θεραπεία καὶ τῶν δύο εἶναι ἡ σιωπὴ.

Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ταπεινώνει τὴ διάνοιά του, οὔτε λέει, μιμούμενος τὸν Παῦλο, τό, «ἀδελφοί, ἐγὼ δὲν ἔχω ἀκόμα γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου τὴν ιδέα ὅτι κατάλαβα κάτι»⁴, ἀλλὰ καταγίνεται μὲ τὴν κατα-

ἀνέφικτα, καὶ τοιοῦτον εἶναι λογιζόμενος τὸν Θεόν, ὅσον αὐτὸς τῶ
 65 ἰδίῳ λογισμῷ περιέλαβεν, καὶ ὅλως τὸν οἰκεῖον νοῦν μέτρον τῶν
 ὄντων ποιούμενος, καὶ μὴ λογιζόμενος, ὅτι ῥᾶόν ἐστι κοτύλη μικρᾶ
 τὴν πᾶσαν θάλασσαν ἐκμετρήσαι, ἢ τῶ ἀνθρωπίνῳ νῶ τῆς ἀφά-
 του μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ περιδράξασθαι, εἰκῆ φυσιοῦμενος καὶ
 ἐπαιρόμενος τῇ ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτοῦ, οὐ δύναται λέγειν τό,
 70 «ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα».

Ἰδίου.— Δεδιδάγμεθα παρὰ τῆς θείας Γραφῆς μηδὲν ἐπιτρέπειν
 ἡμῶν τῶ νῶ παρὰ τῶν συγκεχωρημένων φαντασιοῦσθαι.

Ἰδίου, Περὶ πίστεως.— Θεοῦ μεμνήσθαι μὲν διηνεκῶς εὐσε-
 βές, καὶ κόρον οὐκ ἔχον τῇ φιλοθέῳ ψυχῇ· λόγῳ δὲ διεξιέναι τὰ
 75 περὶ Θεὸν τολμηρόν· τῆς μὲν διανοίας πολλῶ τῶ μέτρῳ τῆς ἀξίας
 τῶν πραγμάτων ἀποπιπτούσης, πάλιν δὲ τοῦ λόγου ἀμυδρῶς πα-
 ριστῶντος τὰ νοηθέντα. Εἰ οὖν ἢ μὲν διάνοια ἡμῶν παρὰ πολὺ τοῦ
 μεγέθους τῶν πραγμάτων ἀπολιμπάνεται, ὁ δὲ λόγος ἐλάττων ἐστὶ
 καὶ αὐτῆς τῆς διανοίας, πῶς οὐκ ἀναγκαῖα ἢ σιωπῆ, μήποτε ἐν τῇ
 80 τῶν ρημάτων εὐτελείᾳ δόξῃ κινδυνεύειν τῆς θεολογίας τὸ θαῦμα;

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 39.— Φρίττω καὶ γλῶσσαν καὶ διάνοιαν,
 ὅταν περὶ Θεοῦ φθέγγωμαι, καὶ ὑμῖν τὸ αὐτὸ συνεύχομαι, τὸ ἐπαινε-
 τὸν πάθος καὶ μακάριον.

Ἰδίου, Λόγ. 26.— Ταπεινόφρων ἐμός, οὐχ ὅστις περὶ ἑαυτοῦ μι-
 85 κρὰ διαλέγεται, καὶ τοῦτο πρὸς ὀλίγους καὶ ὀλιγάκις, οὐδὲ ὅστις
 περὶ Θεοῦ μετρίως φθέγγεται· καὶ τὰ μὲν εἰπεῖν οἶδεν, τὰ δὲ κατέ-
 χειν, τῶν δὲ ὁμολογῆσαι τὴν ἄγνοιαν· καὶ παραχωρεῖται τοῦ λόγου
 τῶ πιστευθέντι, καὶ εἶναι τινα πνευματικώτερον δέχεται, καὶ δια-
 βεβηκότα μᾶλλον ἐν θεωρίᾳ.

90 Ἰδίου.— Φύσει μὲν ἅπας λόγος σαθρὸς καὶ ἐκκίνητος καὶ διὰ
 τὸν ἀντίμαχον λόγον ἐλευθερίαν οὐκ ἔχων. Ὁ δὲ περὶ Θεοῦ, το-
 σοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ μεῖζον τὸ ὑποκείμενον, καὶ ὁ ζῆλος πλείων,

νόηση τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ τὸν λογισμό του μετράει αὐτὰ πού εἶναι ἀνέφικτα, καὶ σκέπτεται ὅτι τέτοιος εἶναι ὁ Θεός, ὅσο αὐτὸς μπόρεσε νὰ περιλάβει στὸν λογισμό του, καὶ γενικὰ κάνει τὸ δικό του νοῦ μέτρο τῶν ὄντων καὶ δὲν σκέπτεται ὅτι εἶναι εὐκολώτερο νὰ περιλάβει σὲ ἓνα μικρὸ ποτήρι ὀλόκληρη τὴ θάλασσα, παρὰ νὰ συλλάβει μὲ τὸ ἀνθρώπινο μυαλό του τὸ ἀπερίγραπτο μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ, φουσκώνοντας ἄδικα καὶ ἐπαιρόμενος γιὰ τὴ ματαιότητα τοῦ μυαλοῦ του, δὲν μπορεῖ νὰ λέει τό, «πίστεψα γι' αὐτὸ καὶ μίλησα»⁵.

Ἀπὸ τὴν ἀγία Γραφὴν διδαχθήκαμε νὰ μὴ ἐπιτρέπουμε στὸ νοῦ μας νὰ φαντάζεται τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνα πού μας ἔχουν ἐπιτραπεῖ.

Τὸ νὰ θυμᾶσαι διαρκῶς τὸν Θεὸ εἶναι δεῖγμα εὐλάβειας, καὶ δὲν φέρνει κορεσμό στὴν ψυχὴ πού ἀγαπᾷ τὸν Θεό· ὅμως εἶναι τολμηρὸ νὰ διεξέρχουσαι μὲ τὸν λόγο τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ διάνοια ὑπολείπεται πάρα πολὺ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν θείων πραγμάτων, ἐνῶ ὁ λόγος ἀμυδρὰ μόνο μπορεῖ νὰ παραστήσει αὐτὰ πού συλλαμβάνει ὁ νοῦς. Ἐφόσον λοιπὸν ἡ διάνοιά μας ὑπολείπεται πάρα πολὺ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων καὶ ὁ λόγος εἶναι κατώτερος τῆς διάνοιας, πῶς δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ σιωπὴ, ἀπὸ φόβο μήπως μὲ τὴν εὐτέλεια τῶν λόγων θεωρηθεῖ ὅτι κινδυνεύει τὸ θαῦμα τῆς θεολογίας;

Τρέμει καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ διάνοιά μου, ὅταν μιλάω γιὰ τὸν Θεό, καὶ γιὰ σᾶς προσεύχομαι τὸ ἴδιο, αὐτὸ τὸ ἐπαινετὸ καὶ μακάριο πάθος.

Γιὰ μένα ταπεινόφρων εἶναι ὄχι ἐκεῖνος πού λέγει λίγα γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ μάλιστα σὲ λίγους καὶ λίγες φορές, οὔτε ἐκεῖνος πού μὲ ταπεινῶση προσφωνεῖ αὐτὸν πού εἶναι πιὸ ἄτιμος, ἀλλὰ ὅποιος μιλάει μὲ μετριοφροσύνη γιὰ τὸν Θεό· καὶ ἄλλα βέβαια γνωρίζει νὰ τὰ πεῖ, ἄλλα τὰ κατέχει, καὶ γιὰ ἄλλα ὁμολογεῖ τὴν ἀγνοιά του· παραχωρεῖ ἐπίσης τὸν λόγο σ' ἐκεῖνον πού ἔχει ἀνατεθεῖ νὰ ὀμιλεῖ, καὶ δέχεται ὅτι ὑπάρχει κάποιος πιὸ πνευματικὸς ἀπὸ αὐτόν, πού τὸν ἔχει περάσει πολὺ στὴ θεωρία.

Ἀπὸ τὴ φύση του κάθε λόγος στερεῖται βάσεως καὶ εἶναι εὐμετάβλητος, καὶ δὲν ἔχει ἐλευθερία γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν ἀντίθετο λόγο. Ἐνῶ ὁ λόγος γιὰ τὸν Θεό, ὅσο μεγαλύτερο εἶναι τὸ ὑποκείμενο γιὰ τὸ ὅποιο γίνεται, τόσο περισσότερο καὶ ὁ ζῆλος εἶναι περισ-

καὶ ὁ κίνδυνος χαλεπώτερος. Καὶ τί φοβηθέντες; τί θαρρήσομεν; Νοῖν ἢ λόγον ἢ ἀκοήν; Ἐν τρισὶ τοῦτοις κινδύνου σαλεύοντος. Καὶ γὰρ νοῆσαι χαλεπὸν καὶ ἐρμηνεύσαι ἀμήχανον, καὶ ἀκοῆς κεκα-
θαυμένης τυχεῖν ἐργωδέστερον.

Ἰδίου.— Τίς φθόνος ἐπαινετῆς ἀναβάσεως; Καὶ οὐ πτόμα τοιοῦτον, οἷον ἐπάρσει περιπαρῆναι, καὶ μὴ γνῶναι τῆς ἀνθρωπί-
νης ἀναβάσεως τὴν ταπεινῶσιν, καὶ ὅσον ἔτι λείπεται τοῦ ἀληθι-
100 νοῦ ὕμους ὁ πάντων ἀνώτερος;

Ἰδίου, Λόγ. 23.— Κρεῖσσον καμεῖν ἐν τοῖς λογισμοῖς μετὰ τῆς ὁδηγίας τοῦ Πνεύματος, ἢ προχειρῶς ἀσεβεῖν τὴν ραστώνην διώ-
κοντα.

Ἰδίου, Λόγ. 2, Περὶ Υἱοῦ.— Οὔτε ἀέρα ἔπνευσέ τις ὄλον πώπο-
105 τε, οὔτε οὐσίαν παντελῶς Θεοῦ, ἢ νοῦς ἐχώρησεν, ἢ φωνὴ περιέ-
λαβεν.

Μὴ ἀνιχνευθέν.— Ἄλλη μὲν τοῖς ἐκκεκαθαυμένοις παντελῶς τὴν διάνοιαν ἀρμόζει ἡ θεολογία, ἡ μάλιστα ἀληθής, ἄλλη δὲ τοῖς πολλοῖς, ἡ δυναμένη τὴν διάνοιαν αὐτῶν εἰς εὐσέβειαν ἐκκαλεῖ-
110 σθαι καὶ δικαιοπραγίαν ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους κοινωνίᾳ ἀπαλλάτ-
τουσα τοῦ θηριώδους βίου.

Γρηγ. Νύσσης, Λόγ. 3.— Τί ποτε ἄρα ἐστὶ τὸ φῶς, ᾧ τὸ ζοφῶ-
δες τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως σπήλαιον ἐν τῷ παρόντι βίῳ οὐκ ἀπαντάζεται; Ἡ τάχα πρὸς ἀνήνυστον καὶ ἀκατάληπτον ἢ
115 ἐπιθυμία βλέπει; Τίς γὰρ ἐν ἡμῖν λόγος τοιοῦτος, ὡς ἀνιχνεῦσαι τοῦ ζητουμένου τὴν φύσιν; Τίς ἐξεύροι ὀνομάτων τε καὶ ρημάτων σημασίαν τοιαύτην, ὡς ἀξίαν ἡμῖν ἔννοιαν τοῦ ὑπερκειμένου φωτὸς ἐμποιεῖσθαι; Πῶς ὀνομάσω τὸ ἀθάνατον; πῶς παραστήσω τὸ ἄβυλον; πῶς δὲ δεῖξω τὸ αἰδέες; πῶς διαλάβω τὸ ἀμέγεθες, τὸ
120 ἄποσον, τὸ ἄποιον, τὸ ἀσχημάτιστον, τὸ μῆτε τόπω, μῆτε χρόνω εὑρισκόμενον, τὸ ἐξώτερον παντὸς πειρασμοῦ καὶ πάσης ὀριστικῆς φαντασίας, οὐ ἔργον ζωῆ καὶ ἢ πάντων τῶν κατὰ τὸ ἀγαθὸν νοουμένων ὑπόστασις; Ἄλλ' ὡς μὴ μάτην ὁ λόγος κάμη, τοῖς ἀχωρήτοις ἑαυτὸν ἐπεκτείνων ἀμήχανον γὰρ ὑπὸ κατάληψιν τοῦτο ἐλ-
125 θεῖν· πολυπραγμονοῦντες παυσώμεθα, τοσοῦτον μόνον ἐκ τῶν ζητηθέντων κερδάναντες, ὅσον δι' αὐτῶν ἔννοιάν τινα μεγέθους

σότερος καὶ ὁ κίνδυνος πιὸ φοβερός. Καὶ τί νὰ φοβηθοῦμε ἢ σὲ τί νὰ στηριχθοῦμε, στὸν νοῦ, στὸν λόγο ἢ στὴν ἀκοή, ἀφοῦ καὶ στὰ τρία αὐτὰ ἐπικρέμαται κίνδυνος; Λιότι καὶ νὰ τὰ κατανοήσουμε εἶναι δύσκολο, καὶ νὰ τὰ ἐρμηνεύσουμε ἀδύνατο, καὶ τὸ νὰ βροῦμε καθαρὴ ἀκοή εἶναι ἀκόμα πιὸ δύσκολο.

Ποιὸς φθόνος ὑπάρχει γιὰ τὴν ἀξιέπαινη ἀνάβαση; Καὶ ποιά πτώση εἶναι τόσο μεγάλη, ὅσο τὸ νὰ κυριευθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἔπαρση καὶ νὰ μὴ γνωρίσει τὴν ταπεινώση τῆς ἀνθρώπινης ἀναβάσεως, καὶ πόσο ὑπολείπεται ἀκόμα ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ ὕψος, αὐτὸς πού εἶναι ἀνώτερος ὄλων;

Εἶναι προτιμώτερο νὰ κουραστεῖς στοὺς λογισμοὺς μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, παρά νὰ ἀσεβεῖς ἀπροπαράσκευος ἐπιδιώκοντας τὴν εὐκόλη ζωὴ.

Οὔτε τὸν ἀέρα ὄλον τὸν ἀνάπνευσε ποτὲ κανεὶς, οὔτε τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ τὴ χώρεσε ὁ νοῦς τελείως, ἢ τὴν περιέλαβε ὁ λόγος.

Ἄλλη βέβαια θεολογία ταιριάζει σ' αὐτοὺς πού ἔχουν τελείως καθαρὴ τὴ διάνοιά τους, πού εἶναι καὶ ἡ πιὸ ἀληθινὴ θεολογία, καὶ ἄλλη ταιριάζει στοὺς πολλοὺς, ἢ ὅποια μπορεῖ νὰ καλέσει τὴ διάνοιά τους στὴν εὐσέβεια καὶ στὸ νὰ ἐνεργοῦν ἔντιμα στὶς μεταξὺ τους σχέσεις, ἀπαλλάσσοντάς τους ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν θηρίων.

Τί ἄραγε εἶναι τὸ φῶς, μὲ τὸ ὅποιο δὲν φωτίζεται αὐτὸ τὸ ζοφερὸ σπήλαιο τῆς ἀνθρώπινης φύσεως στὴν ἐδῶ ζωὴ; Ἡ μήπως ἡ ἐπιθυμία ἀποβλέπει σὲ κάτι τὸ ἀνώφελο καὶ ἀκατανόητο; Διότι ποιὸς λόγος πού ὑπάρχει μέσα μας εἶναι σὲ θέση νὰ ἀνιχνεύσει τὴ φύση τοῦ ζητουμένου (τοῦ Θεοῦ); Ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ ἀνακαλύψει τέτοια σημασία ὀνομάτων καὶ λέξεων, ὥστε νὰ μᾶς κάνει νὰ σχηματίσουμε τὴν ἔννοια τοῦ ἀνωτάτου φωτός; Πῶς νὰ ὀνομάσω τὸ ἀθάνατο; Πῶς νὰ παραστήσω τὸ αὐλο; Καὶ πῶς νὰ δείξω αὐτὸ πού δὲν ἔχει μορφή; Πῶς νὰ περιλάβω αὐτὸ πού δὲν ἔχει μέγεθος, δὲν ἔχει ποσότητα, ποιότητα, σχῆμα, οὔτε βρίσκεται μέσα στὸν τόπο καὶ τὸν χρόνο, αὐτὸ πού βρίσκεται ἔξω ἀπὸ κάθε πειρασμὸ καὶ κάθε καθορισμένη ἐμφάνιση, καὶ τοῦ ὁποίου ἔργο εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὑπαρξὴ ὄλων ἐκείνων πού θεωροῦνται ἀγαθὰ; Ἀλλὰ ἅς μὴ κουράζεται ἄδικα ὁ λόγος, ἐπεκτείνοντας τὸν ἑαυτὸ του σὲ πράγματα ἀχώρητα: διότι εἶναι ἀδύνατο νὰ κατανοηθεῖ αὐτό. Ἄς παύσουμε νὰ πολυπραγμονοῦμε, ἀφοῦ κερδήσαμε ἀπὸ αὐτὰ πού ἐρευνήσαμε τόσο

ἄφραστον ἀνατυπώσασθαι. Ὅσον δὲ τῆς γνώσεως ἡμῶν ὑψηλό-
τερον εἶναι τὸ ἀγαθὸν τῇ φύσει πιστεύομεν, τοσοῦτον μᾶλλον τὸ
πένθος ἑαυτοῖς ἐπιτείνομεν· ὅτι τοῦτου τοῦ ὑπεραίροντος πᾶσαν
150 δυνάμιν καταληπτικὴν ἐν μετουσίᾳ ποτὲ ἤμεν οἱ ἄνθρωποι.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς ἄγ. Στέφανον.— Ἀκράτητος καὶ οὐρανο-
δρόμος ἡ θεία φύσις, ἀνέφικτος τοῖς διώκουσιν, ἐγγίζουσα τοῖς πι-
στεύουσιν.

Διδύμου.— Ἀνθρώπινα λέξεις Θεοῦ οὐσίαν ἐρμηνεῦσαι οὐ δύ-
135 νανται.

Νείλου.— Ἔστιν ὅτε καὶ θεολογεῖν ἐπιχειροῦσιν, ὅπου καὶ ἡ
ἀλήθεια ἀνέφικτος, καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικίνδυνος.

Φίλωνος.— Εἰ ζητεῖς Θεόν, ὧ̅ διάνοια, ἐξελθοῦσα ἀπὸ σαυτῆς
ἀναζητεῖ.

**Τίτλος Δ.— Περὶ ἀγάπης καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ ὅτι παντὸς
ἀγαθοῦ ὑπερέχουσιν.**

Γέν. 29,11-12.— «Ἐκάλεσεν ἄγγελος Κυρίου τὸν Ἀβραάμ ἐξ οὐ-
ρανοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀβραάμ. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ. Εἶπε δέ· Μη
5 ἐπιβάλης τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὸ παιδάριόν σου, μηδὲ ποιήσης αὐτῷ
μηθέν. Νῦν γὰρ ἔγνων ὅτι φοβῆ σὺ τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ
υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ».

Δευτ. 10,12.— «Καὶ νῦν, Ἰσραήλ, τί Κύριος ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρὰ
σοῦ, ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι αὐτὸν καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς
10 αὐτοῦ;».

Δευτ. 6,5.— «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς δυνά-
μεώς σου».

Ψαλμ. 24,14.— «Κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν».

Ψαλμ. 32,8.— «Φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ. Ἰδοὺ οἱ
15 ὄφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν».

Ψαλμ. 33,8. 10.— «Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φο-
βουμένων αὐτόν, καὶ ρύσεται αὐτούς. Φοβήθητε τὸν Κύριον, πάντες
οἱ ἄγιοι αὐτοῦ».

Παροιμ. 1,7.— «Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου».

20 Ψαλμ. 111,1.— «Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον».

Ψαλμ. 118,120.— «Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας
μου».

μόνο, ὅσο νὰ μπορούμε μὲ αὐτὰ νὰ σχηματίσουμε μιὰ ἀπερίγραφτη ἰδέα τοῦ μεγέθους του. Ὅσο πιστεύουμε ὅτι τὸ ἀγαθὸ ἀπὸ τὴ φύση του βρίσκεται πρὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴ γνώση μας, τόσο πρὸ πολὺ παρατείνουμε τὸ πένθος μέσα μας, ἐπειδὴ μὲ αὐτὸ τὸ ὄν, ποὺ ξεπερνάει κάθε ἀντιληπτικὴ ἰκανότητα, κάποτε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι βρισκόμαστε ἀνὰ ἐπικοινωνία.

Ἡ θεία φύση, ὄντας ἀσυγκράτητη καὶ τρέχοντας στὸν οὐρανό, εἶναι ἀπλησίαστη σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν καταδιώκουν, ἀλλὰ πλησιάζει αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν.

Ἀνθρώπινες λέξεις δὲν μπορούν νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ.

Ὑπάρχουν περιπτώσεις ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ θεολογήσουν, ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀπλησίαστη καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικίνδυνος.

Ἐὰν ἀναζητεῖς τὸν Θεό, ὦ διάνοια, ἀναζητᾶ τον βγαίνοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου.

Τίτλος 4.— Γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι αὐτὰ ὑπερέχουν ἀπὸ κάθε ἀγαθό.

«Κάλεσε ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸν Ἀβραάμ καὶ τοῦ εἶπε· Ἀβραάμ· καὶ αὐτὸς εἶπε· Ἐδῶ εἶμαι. Καὶ τοῦ εἶπε· Νὰ μὴ βάλεις τὸ χέρι σου στὸ παιδί σου, οὔτε νὰ τοῦ κάνεις τίποτε. Διότι τώρα ἔμαθα ὅτι φοβᾶσαι τὸν Θεὸ καὶ δὲν λυπήθηκες τὸν ἀγαπητὸ γιό σου γιὰ μένα».

«Καὶ τώρα, Ἰσραηλιτικὴ λαέ, τί ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ σένα, παρὰ νὰ τὸν φοβᾶσαι καὶ νὰ βαδίζεις σὲ ὅλους τοὺς δρόμους του».

«Νὰ ἀγαπᾶς τὸν Κύριο καὶ Θεὸ σου μὲ ὅλη τὴ δύναμή σου».

«Ὁ Κύριος εἶναι ἰσχυρὴ δύναμη γιὰ ἐκείνους ποὺ τὸν φοβοῦνται».

«Ἦς φοβηθεῖ τὸν Κύριο ὅλη ἡ γῆ. Νά, τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν φοβοῦνται».

«Ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου θὰ περικυκλώσει ἐκείνους ποὺ τὸν φοβοῦνται καὶ θὰ τοὺς γλυτώσει. Φοβηθεῖτε τὸν Κύριο ὅλοι οἱ ἅγιοι του».

«Ἀρχὴ τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου».

«Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο».

«Κατεύνασε μὲ τὸν φόβο σου τὰ μέλη τῆς σάρκας μου».

Ψαλμ. 127,1.— «Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον».

Ψαλμ. 146,10.— «Οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ ἵππου θέλεις, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖς», καὶ τὰ λοιπά.

Παροιμ. 12,6.— «Κύριος δώσει σοφίαν, καὶ ὁδὸν εὐλαβουμένων αὐτὸν διαφυλάξει».

Παροιμ. 14,27.— «Φόβος Κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλίνειν ἐκ παγίδος θανάτου».

30 Παροιμ. 8,13.— «Φόβος Κυρίου μισεῖ κακίαν».

Παροιμ. 10,27.— «Φόβος Κυρίου προστίθησιν ἡμέρας. Ὁχύρωμα ὁσίων, φόβος Κυρίου».

Παροιμ. 15,27α.— «Φόβω Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακῶν».

Παροιμ. 30,4 (24,22ε).— Ὑπερασπίζει Κύριος τῶν εὐλαβουμένων αὐτόν».

Παροιμ. 3,8.— «Φοβοῦ τὸν Θεὸν καὶ ἐκκλινον ἀπὸ παντὸς κακοῦ· τότε ἴασις ἔσται τῷ σώματί σου καὶ ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις σου».

Παροιμ. 14,26.— «Ἐν φόβω Κυρίου ἐλπὶς ἰσχύος».

40 Ἐκκλ. 12,13.— «Τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε· τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε».

Μαλαχ. 4,2.— «Ἀνατελεῖ ἡμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου ἥλιος δικαιοσύνης, καὶ ἐν τοῖς πτέρυξιν αὐτοῦ ἴασις».

Ἄββακ. 2,20.— «Κύριος ἐν ναῶ ἀγίῳ αὐτοῦ, εὐλαβεῖσθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ».

Σοφ. Σειρ. 1,12έ.— «Φόβος Κυρίου, δόξα καὶ καύχημα. Φόβος Κυρίου τέρψει καρδίαν, καὶ δώσει εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ μακροημέρευσιν. Τῷ φοβουμένῳ τὸν Κύριον εὖ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων. Ἀρχὴ σοφίας, φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, στέφανος σοφίας, φόβος Κυρίου. Ρίζα σοφίας, φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς μακροημέρευσις. Σοφία καὶ παιδεία, φόβος Κυρίου. Μὴ ἀπειθήσης φόβω Κυρίου, καὶ μὴ προσέλθῃς αὐτῷ καρδία δισση».

Σοφ. Σειρ. 34,14. 19.— «Πνεῦμα φοβουμένων Κυρίου ζήσεται· ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἐπὶ τὸν σώζοντα αὐτούς. Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν· ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν».

«Εἶναι μακάριοι ὅλοι ὅσοι φοβοῦνται τὸν Κύριον».

«Δὲν εὐαρεστεῖσαι μὲ τὸ ἰσχυρὸ ἵππικόν, οὔτε ἐπιδοκιμάζεις τὰ εὐκίνητα καὶ γρήγορα πόδια τοῦ ἀνδρα», καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

«Ὁ Κύριος δίνει σοφία καὶ προστατεύει τὸ δρόμο ἐκείνων πού τὸν εὐλαβοῦνται».

««Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι πηγὴ ζωῆς καὶ κάνει νὰ ξεφεύγουμε τὴν παγίδα τοῦ θανάτου».

«Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου μισεῖ τὴν κακία».

«Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου προσθέτει μέρες. Εἶναι ὄχυρό τῶν ἁγίων ὁ φόβος τοῦ Κυρίου».

«Μὲ τὸν φόβο τοῦ Κυρίου ἀποφεύγει ὁ καθένας τὰ κακά».

«Ὁ Κύριος ὑπερασπίζεται ἐκείνους πού τὸν εὐλαβοῦνται».

«Νὰ φοβᾶσαι τὸν Θεὸ καὶ νὰ μένεις μακριὰ ἀπὸ κάθε κακόν· τότε θὰ ὑπάρχει θεραπεία στὸ σῶμα σου καὶ φροντίδα στὰ κόκκαλά σου».

«Ἡ ἐλπίδα τῆς δυνάμης του στηρίζεται στὸν φόβο τοῦ Κυρίου».

«Τέλος τοῦ λόγου· νὰ ἀκοῦς ὅλα αὐτὰ τὰ λόγια· νὰ φοβᾶσαι τὸν Θεὸ καὶ νὰ τηρεῖς τὶς ἐντολές του».

«Γιὰ σᾶς πού φοβᾶστε τὸ ὄνομά μου θὰ ἀνατείλει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ στίς ἀκτίνες αὐτοῦ θὰ ὑπάρχει θεραπεία».

«Ὁ Κύριος κατοικεῖ στὸν ἅγιο ναὸ του. Ἴσως τὸν εὐλαβεῖται ὅλη ἡ γῆ».

«Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι δόξα καὶ καύχημα. Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εὐχαριστεῖ τὴν καρδιὰ καὶ δίνει εὐφροσύνη καὶ χαρὰ καὶ μακροήμερευση. Σ' ἐκείνον πού φοβᾶται τὸν Κύριον τὰ ἔσχατά του θὰ εἶναι καλά. Ἀρχὴ τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, ὅπως καὶ ἐπιστέγασμα τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου. Ρίζα σοφίας εἶναι τὸ νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριον καὶ τὰ κλαδιά της εἶναι μακροήμερευση. Σοφία καὶ παιδεία εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου. Νὰ μὴ δεῖξεις ἀπειθεία στὸν φόβο τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ μὴ τὸν πλησιάσεις μὲ καρδιὰ διπλῆ».

«Τὸ πνεῦμα αὐτῶν πού φοβοῦνται τὸν Κύριον θὰ ζήσει· διότι ἡ ἐλπίδα τους στηρίζεται σ' αὐτὸν πού τοὺς σώζει. Τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα σ' αὐτούς πού τὸν ἀγαποῦν, τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα σ' αὐτούς πού τὸν φοβοῦνται».

Σοφ. Σειρ. 2,7.— «Οἱ φοβούμενοι Κύριον, αναμεινάτε τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνατε, ἵνα μὴ πέσητε. Οἱ φοβούμενοι Κύριον οὐκ ἀπειθήσουσι ρημάτων αὐτοῦ καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, συντελέσουσι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 40,26.— «Τῷ φοβουμένῳ τὸν Κύριον οὐκ ἀπαντήσῃ κακόν, ἀλλ' ἐν πειρασμῷ καὶ πάλῃ ἐξελεῖται. Χρήματα καὶ ἡ ἰσχύς ἀνηψοῦσι καρδίαν, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρα φόβος Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 6,17.— «Ὁ φοβούμενος Κύριον εὐθύνει φίλους αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 10,22.— «Ἐν φόβῳ Κυρίου ἔστω τὸ καύχημά σου».

Σοφ. Σειρ. 10,19. 22.— «Σπέρμα ἔντιμον ποῖον; Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. Πλούσιος καὶ ἔνδοξος καὶ πένης, τὸ καύχημα αὐτῶν, φόβος Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 2,9.— «Οἱ φοβούμενοι Κύριον, πιστεύσατε αὐτῷ, καὶ οὐ μὴ πέση ὁ μισθὸς ὑμῶν. Οἱ φοβούμενοι Κύριον, ἐλπίσατε εἰς ἀγαθὰ καὶ εἰς εὐφροσύνην αἰώνιον καὶ ἔλεος».

Σοφ. Σειρ. 10,24.— «Μεγιστὰν καὶ κριτῆς καὶ δυνάστης δοξασθήσεται, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν τις μείζων τοῦ φοβουμένου τὸν Κύριον».

Σοφ. Σειρ. 23,27.— «Πᾶσα σοφία φόβος Κυρίου. Οὐδὲν κρεῖττον φόβου Κυρίου, καὶ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν ἐντολαῖς Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 31(34),14.— «Ὁ φοβούμενος Κύριον, οὐδὲν εὐλαβήσεται. Φοβουμένου Κυρίου, μακαρία ἡ ψυχὴ».

Σοφ. Σειρ. 32(35),14.— «Ὁ φοβούμενος Κύριον, ἐκδέξεται παιδείαν».

Σοφ. Σειρ. 32(35),16.— «Οἱ φοβούμενοι Κύριον, εὐρήσουσι κρίμα καὶ δικαιώματα καὶ ὡς φῶς ἐκλάμπουσιν».

Σοφ. Σειρ. 40,27.— «Οὐκ ἔστιν ἐν φόβῳ Κυρίου ἐλάττωσις φόβος Κυρίου, ὡς παράδεισος εὐλογίας».

Ματθ. 10,28.— «Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέννην».

Ἰω. 15,9–10.— «Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατήρ, καγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε,

«Ὅσοι φοβᾶσθε τὸν Κύριο, νὰ περιμένετε τὸ ἔλεός του καὶ νὰ μὴ παρεκλίνετε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε. Αὐτοὶ ποὺ φοβοῦνται τὸν Κύριο δὲν δείχνουν ἀπειθεια στὰ λόγια του, καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν ἀγαποῦν, θὰ ὀλοκληρώσουν τὴν πορεία τους».

«Αὐτὸν ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο δὲν τὸν βρίσκει κακὸ, ἀλλὰ ὅταν ὑποπέσει σὲ πειρασμὸ ἢ ἀγώνα γλυτώνει. Τὰ χρήματα καὶ ἡ δύναμη ἀνυψώνουν τὴν καρδιά, ἀλλὰ πάνω καὶ ἀπὸ τὰ δύο βρίσκονται ὁ φόβος τοῦ Κυρίου».

«Αὐτὸς ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο καθοδηγεῖ τοὺς φίλους του».

«Καύχημά σου νὰ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου».

«Ποιὸ γένος εἶναι ἔντιμο; Μόνο αὐτοὶ ποὺ φοβοῦνται τὸν Κύριο. Καὶ γιὰ τὸν πλούσιο καὶ τὸν ἔνδοξο καὶ τὸν φτωχὸ καύχημά τους πρέπει νὰ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ».

«Ὅσοι φοβᾶσθε τὸν Κύριο πιστέψτε σ' αὐτὸν καὶ δὲν θὰ χαθεῖ ὁ μισθός σας. Ὅσοι φοβᾶσθε τὸν Κύριο νὰ ἔχετε ἐλπίδα στὰ ἀγαθὰ καὶ στὴν αἰώνια εὐφροσύνη καὶ στὸ ἔλεος».

«Ὁ μεγιστάνας καὶ ὁ κριτῆς καὶ ὁ δυνάστης δοξάζονται, ἀλλὰ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ φοβᾶται τὸν Θεό».

«Κάθε σοφία εἶναι φόβος τοῦ Κυρίου. Τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Κυρίου, καὶ τίποτε δὲν εἶναι πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὸ νὰ ἀφοσιώνεται κανεὶς στὶς ἐντολές τοῦ Κυρίου».

«Αὐτὸς ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο, δὲν φοβᾶται τίποτε. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο εἶναι εὐτυχισμένη».

«Ὅποιος φοβᾶται τὸν Κύριο, δέχεται παιδεία».

«Ὅσοι φοβοῦνται τὸν Κύριο, θὰ βροῦν κρίση καὶ δικαίωση καὶ θὰ λάμψουν σὰν τὸ φῶς».

«Δὲν ὑπάρχει μείωση στὸν φόβο τοῦ Κυρίου· ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι σὰν παράδεισος εὐλογίας».

«Μὴ φοβᾶσθε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ σκοτώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ σκοτώσουν τὴν ψυχὴ· νὰ φοβᾶσθε μᾶλλον αὐτὸν ποὺ μπορεῖ νὰ καταστρέψει καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα στὴ γέεννα τοῦ πυρός».

«Ὅπως μὲ ἀγάπησε ὁ Πατέρας, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἀγάπησα ἐσᾶς. Μείνετε μέσα στὴν ἀγάπη τῆ δικῆ μου. Ἐὰν φυλάξετε τὶς ἐντολές

μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ Πατρὸς μου τητήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ».

Ἠράξ. 10,34–35.— «Ἄνοιξας Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν· Ἐπὶ ἀλη-
95 θεία καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῶ ἔστιν».

Ρωμ. 8,28.— «Οἶδαμεν ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν».

100 Α' Κορ. 8,4.— «Εἴ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ».

Μ. Βασιλείου, Εἰς Παροιμίας.— Φόβος Κυρίου, καθάρσιον ψυχῆς, κατὰ τὴν εὐχὴν τοῦ Προφήτου λέγοντος· «καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου»· ὡς ὅπου φόβος ἐνοικεῖ, πάσης πονη-
105 ρᾶς καὶ ἀνοσίας πράξεως ἀποφευγούσης, τῶν τοῦ σώματος μελῶν κινήθειν πρὸς ἀτόπους ἐνεργείας διὰ τὸ τῷ φόβῳ καθηλωθῆναι μὴ δυναμένων. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἐμπεπηγότας ἔχων ἐν ἑαυτῷ τοὺς σωματικοὺς ἤλους ἀνερέργητός ἐστιν, ὑπὸ τῶν ὀδυνῶν κατεχόμενος, οὕτως ὁ τῷ φόβῳ Θεοῦ κατειλημμένος οὐκ ὀφθαλμῶ χρήσασθαι
110 πρὸς ἃ μὴ δεῖ, οὐ χεῖρας κινήσαι πρὸς ἀπηγορευμένας πράξεις, οὐχ ὄλως μικρὸν ἢ μείζον ἐνεργῆσαι παρὰ τὸ καθῆκον δύναται, οἷον ὀδύνην τινὴ τῇ προσδοκίᾳ τῶν ἀπειληθέντων συμπεπαρμένος.

Ἰδίου, Ὅροι κατὰ πλάτος, 2.— Ἀναγκαῖον ὄφλημα τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην ἀπαιτούμεθα, ὃ τῇ ἐλλειπούσῃ ψυχῇ πάντων κακῶν ἐστὶν ἀφορητότατον. Θεοῦ γὰρ ἀλλοτριώσεις καὶ ἀποστροφή, καὶ τῶν ἐν τῇ γεέννῃ προσδοκωμένων κολάσεων ἀφορητότερόν ἐστι καὶ βαρύτερον τῷ παθόντι, ὡς ὀφθαλμῶ φωτὸς στέρησις, κἂν μὴ ὀδύνη προσῆ̃.

Φόβος Κυρίου παντοίων κατορθωμάτων τῆς ψυχῆς περιγίνεται.

120 Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη αὕτη ἐστίν, τὸ ὑπὲρ δυνάμιν ἀεὶ τὴν ψυχὴν ἐπεκτεῖναι.

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατ' ἐπιτομ., Ἐρώτ. 212.— Ὡσπερ τῷ βοῖ καὶ τῷ ὄνῳ ἐκ τῆς παρὰ τοῦ τρέφοντος εὐεργεσίας ἢ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ αὐτομάτως ἐγγίνεται, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν εὐαισθήτως καὶ
125 εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας δεξώμεθα. Τὸν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων εὐεργέτην Θεὸν πῶς οὐκ ἀγαπήσομεν κατὰ φύσιν, ἢν' οὐ-

μου, θὰ μείνετε μέσα στὴν ἀγάπη μου, ὅπως ἐγὼ φύλαξα τὶς ἐντολὰς τοῦ Πατέρα μου καὶ μένω μέσα στὴν ἀγάπη του».

«Ἀνοίγοντας ὁ Πέτρος τὸ στόμα του εἶπε: Ἐναγνωνρίζω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι προσωπολήπτης, ἀλλὰ σὲ κάθε ἔθνος, ὅποιος τὸν φοβᾶται καὶ κάμνει τὸ ὀρθὸ εἶναι δεκτὸς ἀπὸ αὐτόν».

«Γνωρίζουμε ὅτι γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεό, ὅλα συμβάλλουν γιὰ τὸ καλὸ».

«Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν Θεό, αὐτὸς εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἐκεῖνον».

Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι καθάρσιο τῆς ψυχῆς, σύμφωνα μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ προφήτη ποὺ λέει: «καθήλωσε μὲ τὸν φόβο σου τὰ μέλη τῆς σάρκας μου»⁶: ἐπειδὴ ὅπου ὑπάρχει ὁ φόβος ἐκδιώκεται κάθε πονηρὴ καὶ ἀνίερη πράξις, γιὰ τὴν τὰ μέλη τοῦ σώματος δὲν μποροῦν νὰ κινηθοῦν σὲ ἄτοπες ἐνέργειες, ἐπειδὴ καθηλώθηκαν ἀπὸ τὸν φόβο. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει μπηγμένα μέσα του τὰ σωματικά καρφιά, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ οὔτε τὰ μάτια του νὰ χρησιμοποιοῦσιν σὲ πράγματα ποὺ δὲν πρέπει, οὔτε τὰ χέρια του νὰ κινήσιν σὲ πράξεις ἀπαγορευμένες, οὔτε γενικὰ νὰ κάνει κάτι μικρὸ ἢ μέγαλο, παρὰ μόνον αὐτὸ ποὺ πρέπει· σὰν νὰ εἶναι δηλαδὴ συνεπαρμένος ἀπὸ κάποια θλίψη μὲ τὴν προσδοκία τῶν ὄσων ἔχει ἀπειληθεῖ.

Ἐνα ἀναγκαῖο χρέος ἔχουμε, τὴν ἀγάπη στὸν Θεό, ἡ ὁποία ὅταν λείπει ἀπὸ τὴν ψυχὴ, εἶναι τὸ πιὸ ἀνυπόφορο ἀπὸ ὅλα τὰ κακά. Διότι ἡ ἀποξένωση καὶ ἀποστροφή τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ τὸν παθόντα πιὸ ἀφόρητη καὶ βαρύτερη ἀπὸ τὶς κολάσεις τῆς γέννας ποὺ περιμένουμε· εἶναι ὅπως ἡ στέρηση τοῦ φωτὸς στὸ μάτι, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχει πόνος.

«Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ὑπερέχει ἀπὸ ὅλα τὰ κατορθώματα τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ συνίσταται στὸ ἐξῆς: στὸ νὰ ἐπεκτείνουμε διαρκῶς τὴν ψυχὴ μας περισσότερο ἀπὸ τὴ δύναμή μας.

Ὅπως στὸ βόδι καὶ στὸν ὄνο, ἐξαιτίας τῆς εὐεργεσίας αὐτοῦ ποὺ τὰ τρέφει, ἀναπτύσσεται αὐτόματα ἡ ἀγάπη πρὸς αὐτόν, ἔτσι καὶ ἐμεῖς, ἐὰν δεχθοῦμε μὲ εὐαίσθησία καὶ εὐγνωμοσύνη τὶς εὐεργεσίες. Πῶς δὲν θὰ ἀγαπήσουμε τὸν τόσων πολλῶν καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν Θεοῦ κατὰ τρόπο φυσικὸ, γιὰ νὰ τὸ πῶ ἔτσι, ἀφοῦ ἡ διά-

τως εἶπω, ἀδιδάκτως τῆς τοιαύτης διαθέσεως τῇ ὑγιαίνουσῃ ψυχῇ ἐγγινομένης;

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 2.— Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, οἷόν τι
150 πρῶτον σπάργανον· καὶ σοφία τὸν φόβον ὑπερβᾶσα καὶ εἰς τὴν ἀγά-
πην ἀναβιβᾶσασα, Θεοῦ φίλους ἡμᾶς καὶ υἱοὺς ἀντὶ δούλων ἐργάζε-
ται.

Ἰδίου, Λόγ. 1.— Ἀγαθὸν καὶ ὑποχωρῆσαι τι μικρόν, ὡς Μωϋ-
σῆς ἐκεῖνος τὸ παλαιόν, καὶ Ἰερεμίας ὕστερον, καὶ προσδραμεῖν
135 ἐτοίμως τῷ καλοῦντι, ὡς Ἀαρὼν τε καὶ Ἥσαϊας, μόνον εὐσεβῶς
ἀμφοτέρα· τὸ μὲν διὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, τὸ δὲ διὰ τὴν τοῦ κα-
λοῦντος δύναμιν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Ἀνδριάντας.— Οὐ τοσοῦτον ἐργάζεσθαι
δυνήσεται λόγος, ὅσον ἐργάζεται φόβος. Τί γεέννης χαλεπότερον;
140 Ἄλλ' οὐδὲν τοῦ ταύτης χρησιμότερον φόβου. Ὁ γὰρ τῆς γεέννης
φόβος τὸν τῆς βασιλείας ἡμῶν κομίζει στέφανον. Καθάπερ ἐν οἰκίᾳ
στρατιώτου διηνεκῶς ὠπλισμένου, οὐ ληστής, οὐ τοιχωρύχος, οὐκ
ἄλλος τις τῶν τὰ τοιαῦτα κακοῦργούντων τολμήσει φανῆναι
πλησίον, οὕτω φόβου κατέχοντος τὰς ψυχάς, οὐδὲν τῶν ἀνελευθέ-
145 ρων παθῶν ἐπείσέρχεται ραδίως ἡμῶν, ἀλλὰ δραπετεύει καὶ φουγα-
δεύεται, τῇ τυραννίδι τοῦ φόβου πάντοθεν ἐξελαυνόμενα. Καὶ οὐ
τοῦτο ἐστὶν ὁ καρπούμεθα ἀπὸ τοῦ φόβου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερον
πολλῶ μείζον. Οὐ γὰρ δὴ μόνον τὰ πονηρὰ ἡμῶν ἀπελαινεῖ πάθη,
ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εἰσάγει μετὰ πολλῆς εὐκολίας τὴν ἀρετὴν. Οὐδὲν
150 γὰρ οὕτω κατεσθίει μὲν ἀμαρτήματα, ἀρετὴν δὲ αὐξέσθαι ποιεῖ καὶ
θάλλειν, ὡς διηνεκοῦς φόβου φύσις. Διὰ τοῦτο τὸν μὴ συζῶντα
φόβῳ ἀμήχανον κατορθῶσαι, ὡσπεροῦν τὸν ἐν φόβῳ ζῶντα ἀμή-
χανον διαμαρτεῖν.

Ἰδίου, ὁ. π.— Φόβος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τεῖχος καὶ ἀσφάλεια
155 καὶ πύργος ἀκαταγώνιστος.

Κλήμ. Αλεξ., Στρωματεῖς.— Ὁ τοῦ ἀπαθοῦς Θεοῦ φόβος ἀπα-
θῆς· φοβεῖται γὰρ τις, οὐ τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸ ἀποπεσεῖν τοῦ Θεοῦ. Ὁ
δὲ τοῦτο δεδιώς, τὸ τοῖς κακοῖς συμπεσεῖν, φοβεῖται καὶ δέδιεν τὰ
κακά· ὁ δεδιώς δὲ τὸ πτώμα, ἀφθαρτον ἑαυτὸν καὶ ἀπαθῆ εἶναι
160 βούλεται.

θεση αὐτὴ στὴν ὑγιαίνουσα ψυχὴ ἀναπτύσσεται κατὰ τρόπο ἀδίδακτο;

Ἄρχὴ τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, σὰν πρῶτο, κατὰ κάποιον τρόπο, σπάργανον. Καὶ ὅταν ἡ σοφία ξεπεράσει τὸν φόβον καὶ μᾶς ἀνεβάσει στὴν ἀγάπην, τότε μᾶς κάνει φίλους καὶ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ ἀντὶ δούλων.

Εἶναι καλὸ καὶ νὰ ὑποχωρήσει κανεὶς κατὰ τι, ὅπως ἐκεῖνος ὁ Μωϋσῆς παλιά, καὶ ὁ Ἰερεμίας ἀργότερα, καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ τρέξει σ' αὐτὸν ποὺ τὸν καλεῖ, ὅπως ὁ Ἄαρὼν καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀρκεῖ καὶ τὰ δύο νὰ γίνουν μὲ εὐσέβεια· τὸ πρῶτον ἐξαιτίας τῆς δικῆς μας ἀδυναμίας, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἐξαιτίας τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ποὺ μᾶς καλεῖ.

Δὲ θὰ μπορέσει νὰ κάνει ὁ λόγος τόσο πολλὰ, ὅσα κάνει ὁ φόβος. Τί ὑπάρχει πιὸ φοβερὸ ἀπὸ τὴ γέεννα; Ὅμως τίποτε δὲν εἶναι πιὸ χρήσιμο ἀπὸ τὸν φόβον τῆς γέεννας. Διότι ὁ φόβος τῆς γέεννας μᾶς φέρνει τὸ στεφάνι τῆς βασιλείας. Ὅπως στὸ σπίτι τοῦ στρατιώτη, ποὺ εἶναι διαρκῶς ὀπλισμένος, οὔτε ληστής, οὔτε διαρρηκτικῆς, οὔτε κανένα ἄλλος ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κάνουν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ κακουργήματα θὰ τολμήσει νὰ ἐμφανιστεῖ ἐκεῖ κοντά, ἔτσι καὶ ὅταν τὶς ψυχὲς τὶς διακατέχει φόβος, κανένα ἀπὸ τὰ ἐλευθέρια πάθη δὲν μπαίνει μέσα μας εὐκόλα, ἀλλὰ ἀντίθετα φεύγουν καὶ ἀπομακρύνονται, διωκόμενα ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ τὴν τυραννικὴ δύναμιν τοῦ φόβου. Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτὸ ποὺ ὠφελοῦμαστε ἀπὸ τὸν φόβον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο πολὺ μεγαλύτερον. Διότι δὲν διώχνει μόνο τὰ πονηρά μας πάθη, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλη εὐκολία βάζει μέσα μας κάθε ἀρετὴν. Γιατὶ τίποτε δὲν κατατρώει τὰ ἀμαρτήματα καὶ κάνει τὴν ἀρετὴν νὰ αὐξάνεται καὶ νὰ θάλλει, ὅσο ἡ φύσιν τοῦ διαρκοῦς φόβου. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον ὁποῖος δὲν ζεῖ μαζί μὲ τὸν φόβον νὰ κάνει κατορθώματα, ὅπως καὶ ἐκεῖνος ποὺ ζεῖ μὲ φόβον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀμαρτήσῃ.

Ὁ φόβος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ τεῖχος καὶ ἀσφάλεια καὶ πύργος ἀκαταμάχητος.

Ὁ φόβος τοῦ ἀπαθοῦς Θεοῦ εἶναι ἀπαθής· διότι φοβᾶται κάποιος ὄχι τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐκπέσει ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ ὁποῖος φοβᾶται αὐτό, τὸ νὰ πέσει μέσα στὰ κακά, φοβᾶται καὶ τρέμει τὰ κακά· καὶ ἐκεῖνος ποὺ φοβᾶται τὴν πτώσιν, θέλει νὰ εἶναι ἄφθαρτος καὶ ἀπαθής.

·Ιυδύμου, *Εἰς Ἦσ.*— «Οὐ δυνατὸν τὸν ἀληθῶς φοβούμενον τὸν Θεὸν δειλίαν ἔχειν, εἰρημένου τοῦ· «πλὴν αὐτὸν μὴ φοβοῦ ἄλλον».

Εὐαγγρίου.— Ὁ φοβούμενος τὸν Θεόν, κατὰ Θεὸν πάντα πράττει.

Ἰδίου.— Λέγεται ὁ Θεὸς φοβερὸς εἶναι· ἀλλ' οὐχ ὡς θανασίμου
 165 θηρίου ἢ ἀνθρώπου ὠμοῦ φόβον ἔχειν. «Ὁ γὰρ Θεὸς φῶς ἐστίν»,
 καὶ τὰ ἐξῆς. Πῶς οὖν φοβηθῶμεν φῶς ἢ ζωὴν ἢ ἀλήθειαν ἢ ἀνά-
 στασιν; Ὡς ἐάν τις ἢ ἐπὶ ὑψηλὸν ὄρος οἰκῶν καὶ λέγεται φοβεῖσθαι
 αὐτό· οὐ τὸ ὄρος φοβεῖται, ἀλλὰ τοῦ μὴ ἐκπεσεῖν αὐτοῦ. Τοῖνον καὶ
 ἡμεῖς φοβούμεθα τὸν Θεόν, φοβούμενοι ἐκπεσεῖν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς
 170 ζωῆς καὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς γνώσεως.

Τίτλος Ε'.— *Περὶ ἀντιλογίας πρὸς Θεόν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέ-
 γειν ἢ δικαιολογεῖσθαι πρὸς Θεόν.*

Ἰωβ 34,37.— «Ἄνομία ἡμῖν λογισθήσεται, πολλὰ λαλούντων
 ρήματα ἐνώπιον Κυρίου».

5 *Ἰωβ 9,32.*— «Οὐκ εἶ ἄνθρωπος κατ' ἐμέ, ᾧ ἀντικρινοῦμαι, ἵνα
 ἔλθωμεν ὁμοθυμαδὸν εἰς κρίσιν».

Ἰωβ 40,4.— «Τί ἔτι ἐγὼ κρίνομαι νοθετούμενος καὶ ἐλεγχόμε-
 νος παρὰ Κυρίου, ἀκούων τοιαῦτα οὐθὲν ὢν; Ἐγὼ δὲ τίνα ἀπόκρι-
 σιν δώσω; Χεῖρα θήσω ἐπὶ στόματί μου· ἅπαξ λελάληκα, ἐπὶ δὲ τῷ
 10 δευτέρῳ οὐ προσθήσω».

Ἰωβ 34,10.— «Μὴ μοι εἶη ἐναντίον Κυρίου ἀσεβῆσαι, ἢ ἐναντίον
 παντοκράτορος ταράξαι τὸ δίκαιον».

Ἐκκλ. 5,1.— «Μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ ἡ καρδία σου μὴ
 ταχύνηται τοῦ ἐξενεγκεῖν λόγον πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ».

15 *Ἦσ. 29,16.*— «Μὴ ἐρεῖ πλάσμα τῷ πλάσαντι, Οὐ σὺ με ἐπλασας,
 ἢ τὸ ποίημα τῷ ποιήσαντι, Οὐ συνετῶς με ἐποίησας;».

Ἦσ. 45,9-10.— «Μὴ ἐρεῖ ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ, Τί ποιεῖς; Τί οὐκ
 ἐργάζῃ, οὐδὲ ἔχεις χεῖρας; Καὶ μὴ ἀποκριθήσεται τὸ πλάσμα πρὸς
 τὸν πλάσαντα αὐτόν; ἢ ὁ λέγων τῷ πατρί, Τί ἐγέννησε, καὶ τῇ
 20 μητρὶ, Τί ὠδίνεις;»

Σοφ. Σολ. 3,34.— «Ὁ μὴ ἐνθυμηθεῖς κατὰ τοῦ Κυρίου πονηρά,
 δοθήσεται αὐτῷ τῆς πίστεως χάρις ἐκλεκτή».

Σοφ. Σειρ. 7,5.— «Μὴ δικαιοῦ ἐναντίον Κυρίου».

Δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὸς ποὺ φοβᾶται τὸν Θεὸ νὰ ἔχει δειλία, ἀφοῦ ἔχει λεχθεῖ τὸ «ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν νὰ μὴ φοβᾶσαι ἄλλον»⁷.

Ἐκεῖνος ποὺ φοβᾶται τὸν Θεὸ, κάνει τὰ πάντα ὅπως θέλει ὁ Θεός.

Λέγεται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι φοβερός· ὁμως δὲν εἶναι ὁ φόβος τοῦ ὅπως ὁ φόβος ἄγριου θηρίου ἢ σκληροῦ ἀνθρώπου. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι φῶς καὶ τὰ παρόμοια. Πῶς λοιπὸν θὰ φοβηθοῦμε τὸ φῶς ἢ τὴ ζωὴ ἢ τὴν ἀλήθεια ἢ τὴν ἀνάσταση; Αὐτὸ μοιάζει σὰν νὰ κατοικεῖ κάποιος σὲ ψηλὸ βουνὸ καὶ λέγεται ὅτι φοβᾶται τὸ βουνό· δὲν φοβᾶται τὸ βουνό, ἀλλὰ νὰ μὴ πέσει ἀπὸ αὐτό. Λοιπὸν καὶ ἐμεῖς φοβούμαστε τὸν Θεό, ἐπειδὴ φοβούμαστε νὰ μὴ ἐκπέσουμε ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ γνώση.

Τίτλος 5.— Γιὰ τὴν ἀντιλογία πρὸς τὸν Θεό, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀντιλέγουμε ἢ νὰ δικαιολογούμεστε στὸν Θεό.

«Θὰ καταλογισθεῖ εἰς βᾶρος μας ὡς ἀνομία, ὅταν λέμε πολλὰ λόγια ἐναντίον τοῦ Κυρίου».

«Δὲν εἶσαι ἄνθρωπος ἐναντίον μου (Κύριε) μὲ τὸν ὅποιο θὰ ἀντιδικήσω, ὥστε νὰ ἔρθουμε μαζὶ σὲ κρίση».

«Γιατί ἐγὼ ἀκόμα κρίνομαι νουθετούμενος καὶ ἐλεγχόμενος ἀπὸ τὸν Κύριο, ἀκούοντας αὐτὰ ἐνῶ δὲν εἶμαι τίποτε; Καὶ ἐγὼ τί ἀπάντηση νὰ δώσω; Θὰ βάλω τὸ χέρι στὸ στόμα μου· μιὰ φορὰ μίλησα, δεύτερη φορὰ δὲν θὰ μιλήσω».

«Εἶθε νὰ μὴ μοῦ συμβεῖ νὰ ἀσεβήσω μπροστὰ στὸν Κύριο, ἢ νὰ ἀναταράξω τὸ δίκαιο μπροστὰ στὸν Παντοκράτορα».

«Νὰ μὴ σπεύδεις νὰ ἀνοίξεις τὸ στόμα σου, καὶ ἡ καρδιά σου νὰ μὴ βιάζεται γιὰ νὰ βγάλει λόγο μπροστὰ στὸ Θεό».

«Μήπως θὰ πεῖ τὸ πλάσμα στὸν πλάστη, Ἐσὺ δὲν μὲ ἔπλασες; ἢ τὸ δημιούργημα στὸν δημιουργό, Δὲν μὲ ἔκανες μὲ σύνεση;».

«Μήπως θὰ πεῖ ὁ πηλὸς στὸν κεραμοποιό, Τί κάνεις; γιατί δὲν ἐργάζεσαι, δὲν ἔχεις χέρια; καὶ μήπως θὰ ἀπαντήσῃ τὸ πλάσμα σ' αὐτὸν ποὺ τὸ ἔπλασε; ἢ θὰ πεῖ κανεὶς στὸν πατέρα του, Γιατί μὲ γέννησες, καὶ στὴ μητέρα του, Γιατί μὲ κοιλοπόνησες;».

«Σ' ὅποιον δὲν ἔβαλε στὸ νοῦ του πονηρὲς σκέψεις, θὰ δοθεῖ σ' αὐτὸν ἡ ἐκλεκτὴ χάρις τῆς πίστεως».

«Μὴ ζητᾶς νὰ δικαιολογηθεῖς μπροστὰ στὸν Κύριο».

Ῥωμ. 9,20–21.— «ὦ ἄνθρωπε, μενοῦν γε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρι-
 νόμενος τῷ Θεῷ; Μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, Τί με ἐποίησας
 οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυ-
 ράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκευῶς, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;».

Α' Κορ. 10,9.—«Μὴ πειράζωμεν τὸν Κύριον, καθὼς τινες αὐ-
 τῶν ἐπέειρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπώλοντο».

30 Μ. Βασιλείου, Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τοῦ κακοῦ ὁ Θεός.— Οἱ
 τολμῶντες Θεῷ ἀντιλέγειν, φασίν· Διὰ τί ἐν τῇ κατασκευῇ τὸ ἀνα-
 μάρτητον οὐκ ἔχομεν, ὥστε οὐδὲ βουλομένοις ἡμῖν ὑπάρχειν τὸ
 ἀμαρτάνειν; Ὅτι καὶ σὺ τοὺς οἰκέτας, οὐχ ὅταν δεσμίους ἔχῃς, εὐ-
 νους ὑπολαμβάνεις, ἀλλ' ὅταν ἴδῃς ἐκουσίως ἀποπληροθῆντάς σοι τὰ
 35 καθήκοντα. Καὶ Θεῷ φίλον, οὐ τὸ ἠναγκασμένον, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρε-
 τῆς κατορθούμενον. Ἀρετὴ δὲ ἐκ προαιρέσεως, καὶ οὐκ ἀνάγκης γί-
 νεται. Ὁ τοίνυν μεμφόμενος τὸν ποιητὴν, ὡς μὴ φυσικῶς κατα-
 σκευάσαντα ἡμᾶς ἀναμαρτήτους, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν ἄλογον φύσιν
 τῆς λογικῆς προτιμᾶ, καὶ τὴν ἀκίνητον καὶ ἀνόρητον τῆς προαιρε-
 40 τικῆς καὶ ἐμπράκτου.

Ἰδίου, Ἐπιστολὴ 41.— Μηδεὶς, παρακαλῶ, διορθούσθω τὸν
 Κύριον, μηδὲ λεγέσθω, ὅτι τοῦτο ἡμῖν ὠφελεῖ συμβῆναι, καὶ οὐκ
 ἐκεῖνο πάντως. «Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐ-
 τοῦ ἐγένετο;». Ἐν γνώφῳ γὰρ κρίνει, κατὰ τὸν Ἰώβ, καὶ νεφέλῃ
 45 ἀποκρυφῆ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁραθήσεται. Εἶδε τὰ ἀπὸ κακίας ἐπὶ ἀ-
 ρετὴν καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ προτρεπόμενα φάρ-
 μακα.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Κάθεσ, ἄνθρωπε, τὴν ὀρμὴν ἐπίθεσ
 τῇ γλώττῃ μοχλὸν καὶ θύραν, ἀποπήδησον τῆς οὐτῶ ψυχρᾶς εἰ-
 καιομυθίας. Πάρες ἐπὶ πάντα Θεῷ τὸ καὶ εἰδέναί καὶ δρᾶν ἅπερ ἂν
 50 αὐτῷ πρέπει.

**Τίτλος ζ.— Περὶ ἀγγέλων· ὅτι καὶ ἄγγελοι ἀμαρτήσαντες κο-
 λάζονται.**

Ἰώβ 26,13.—«Προστάγματι ἐθανάτωσε δράκοντα ἀποστάτην».

Α' Πέτρ. 2,4.— «Ὁ Θεὸς ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλά,

«Ἴσως ἂν ἀντιμιλᾷς στὸν Θεό; Μήπως λέει τὸ πλάσμα στὸν πλάστη, Γιατί μὲ ἐπλασες ἔτσι; ἢ μήπως δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ κεραμοποιὸς τοῦ πηλοῦ νὰ κάνει ἀπὸ τὴν ἴδια μάζα ἓνα σκεῦος γιὰ τιμητικὴ χρῆση καὶ ἄλλο γιὰ εὐτελέστερη;».

«Νὰ μὴ πειράζουμε τὸν Κύριο, ὅπως τὸν πείραξαν μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς, καὶ θανατώθηκαν ἀπὸ τὰ φίδια».

Αὐτοὶ ποὺ τολμοῦν νὰ ἀντιμιλήσουν στὸν Θεὸ λένε· Γιατί δὲν ἔχουμε τὴν ἀναμαρτησία ἀπὸ τὴ δημιουργία, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ ἀμαρτήσουμε ἀκόμα καὶ ἂν τὸ θέλαμε; Διότι καὶ σὺ θεωρεῖς τοὺς πηρέτες σου ὅτι εἶναι νομοταγεῖς ὄχι ὅταν τοὺς ἔχεις δεμένους, ἀλλὰ ὅταν βλέπεις ὅτι ἐκπληρώνουν μὲ τὴ θέλησή τους τὰ καθήκοντά τους σὲ σένα. Καὶ στὸν Θεὸ ἀρέσει ὄχι αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ ἐξαναγκασμό, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ ἀρετὴ, καὶ ἡ ἀρετὴ γίνεται ἀπὸ προαίρεση καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ κατηγορεῖ τὸν Δημιουργό, ὅτι δὲν μᾶς ἔκανε ἀπὸ τὴ φύση μας ἀναμάρτητους, δὲν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ προτιμᾷ τὴν ἄλογη φύση ἀπὸ τὴ λογικὴ, καὶ τὴν ἀμετακίνητη καὶ χωρὶς ὄρμη, ἀπὸ τὴν προαιρετικὴ καὶ ἔμπρακτη.

Παρακαλῶ κανένας νὰ μὴ διορθώνει τὸν Κύριο, οὔτε νὰ λέει ὅτι αὐτὸ μᾶς ὠφελεῖ νὰ συμβεῖ καὶ ὄχι ὅπωςδὴποτε ἐκεῖνο. «Διότι ποιὸς γνωρίζει τὴ σκέψη τοῦ Κυρίου, ἢ ποιὸς ἔγινε σύμβουλός του;»⁸. Διότι κρίνει μέσα σὲ γνόφο, σύμφωνα μὲ τὸν Ἰώβ, καὶ ἡ νεφέλη εἶναι ἡ κρύπτη του καὶ δὲν φαίνεται. Γνωρίζει τὰ φάρμακα ποὺ προτρέπουν ἀπὸ τὴν κακία στὴν ἀρετὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἄγνοια στὴν ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ.

Ἴσως ἂν ἀντιμιλᾷς στὸν Θεό; Μήπως λέει τὸ πλάσμα στὸν πλάστη, Γιατί μὲ ἐπλασες ἔτσι; ἢ μήπως δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ κεραμοποιὸς τοῦ πηλοῦ νὰ κάνει ἀπὸ τὴν ἴδια μάζα ἓνα σκεῦος γιὰ τιμητικὴ χρῆση καὶ ἄλλο γιὰ εὐτελέστερη;».

Ἴσως ἂν ἀντιμιλᾷς στὸν Θεό; Μήπως λέει τὸ πλάσμα στὸν πλάστη, Γιατί μὲ ἐπλασες ἔτσι; ἢ μήπως δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ κεραμοποιὸς τοῦ πηλοῦ νὰ κάνει ἀπὸ τὴν ἴδια μάζα ἓνα σκεῦος γιὰ τιμητικὴ χρῆση καὶ ἄλλο γιὰ εὐτελέστερη;».

Ἴσως ἂν ἀντιμιλᾷς στὸν Θεό; Μήπως λέει τὸ πλάσμα στὸν πλάστη, Γιατί μὲ ἐπλασες ἔτσι; ἢ μήπως δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ κεραμοποιὸς τοῦ πηλοῦ νὰ κάνει ἀπὸ τὴν ἴδια μάζα ἓνα σκεῦος γιὰ τιμητικὴ χρῆση καὶ ἄλλο γιὰ εὐτελέστερη;».

Τίτλος 6.— Γιὰ τοὺς ἀγγέλους· ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι, ὅταν ἀμάρτησαν, τιμωρήθηκαν.

«Μὲ διαταγὴ τοῦ θανάτωσε τὸν ἀποστάτη δράκοντα».

«Ὁ Θεὸς δὲ λυπήθηκε αὐτούς ποὺ ἀμάρτησαν, ἀλλὰ τοὺς ἔρρι-

σπειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν κολαζομένους τηρεῖσθαι».

Ἰούδα 6.— «Ἄγγελους τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰωνίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν».

10 Διδύμου.— Ἄγγελοι πάντες ὡσπερ προσηγορίας, οὕτω καὶ φύσεως πάντως τῆς αὐτῆς τυγχάνουσι.

Μὴ ἀνιχνευθέν.— Φανοτάτης οὐσῆς οὐσίας τῶν ἀγγέλων, μᾶλλον δὲ οὐρανόθεν, οὐκ ἀποτεταγμένον ἐν εἶδος, ἢ μία μορφή περὶ αὐτὰ εὐρίσκεται· οὐ γὰρ σκληραὶ καὶ ἀντίτυποι φύσεις σωμάτων εἰσὶ.

15 Νείλου.— Ἦν τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθά, καὶ πτερωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν, ὁ μέγας Ἰεζεκιήλ περὶ τῶν ἀγγέλων ἔλεγεν· ὅπερ δηλοῖ τὸ ἀκλινὲς τῆς γνώμης, καὶ τὸ πρὸς τὰ νοήματα τῆς φύσεως ἐκεῖνης ὄξυκίνητον.

Εὐαγγρίου.— Τιμῶμεν ἀγγέλους, οὐ διὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρετήν· καὶ δαίμονας ἀτιμάζομεν, διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῶν κακίαν.

Φίλωνος.— Πνευματικαὶ τῶν ἀγγέλων οὐσίαι· εἰκάζονται δὲ πολλάκις ἀνθρώπων ἰδέαις, πρὸς τὰς ὑποκειμένας χρείας μεταμορφούμενοι.

Τίτλος Ζ'.— Περὶ ἀγγέλων· ὅτι ἀγγέλουσ φύλακας ἡμῖν ἐπέστησεν ὁ Θεός.

Ἐξ. 23,20–21.— «Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ἵνα φυλάξῃ σε ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως εἰσαγάγῃ σε εἰς τὴν γῆν ἣν ἐτοίμασά σοι. Πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ εἰσάκουε αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀπειθήσῃ αὐτῷ· οὐ γὰρ μὴ ὑποστελεῖταί σε. Τὸ γὰρ ὄνομά μου ἐστὶν ἐν αὐτῷ».

Δευτ. 32,8.— «Ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ».

10 Ματθ. 18,10.— «Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Μ. Βασιλείου, Περὶ ἀγ. Πνεύματος, κεφ. 13.— Ὡσπερ παιδαγωγοὺς τινὰς ἢ παιδονόμους ἐπιτεταγμένους τοῖς ἀνθρώποις τοὺς
15 ἀγγέλους εἰδὼς ὁ Ἀπόστολος, εἰς μαρτυρίαν ἐκάλεσε.

ξε στὰ ζοφερά σπήλαια τοῦ ταρτάρου, καί τοὺς παρέδωσε νὰ φυλάσσονται μέχρι νὰ δικαστοῦν».

«Τοὺς ἀγγέλους ποὺ δὲν κράτησαν τὸ ἀξίωμά τους, ἀλλὰ ἐγκατέλειψαν τὸν τόπο τῆς διαμονῆς τους, τοὺς κράτησε μὲ αἰώνια δεσμά στὸ σκοτάδι, γιὰ νὰ κριθοῦν τῇ μεγάλῃ ἡμέρᾳ».

Οἱ ἄγγελοι ὅλοι, ὅπως ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα, ἔτσι ἔχουν καὶ τὴν ἴδια φύση.

Ἐπειδὴ ἡ οὐσία τῶν ἀγγέλων εἶναι φωτεινὴ, ἢ μᾶλλον οὐράνια, δὲν ἔχουν ἓνα εἶδος καθορισμένο, οὔτε ὑπάρχει μιὰ μορφή γι' αὐτούς· διότι δὲν εἶναι σκληρὲς καὶ πανομοιότυπες φύσεις σωμάτων.

Τὰ σκέλη τους ἦταν ὄρθια καὶ τὰ πόδια τους φτερωτά, ἔλεγε γιὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ μέγας Ἰεζεκιήλ· αὐτὸ σημαίνει τὴν ἀδυναμία τῆς γνώμης τους νὰ παρεκκλίνει, καὶ τὴν ἀνάλογη πρὸς τὰ νοήματα τῆς φύσεώς τους ταχύτητα κινήσεως.

Τιμᾶμε τοὺς ἀγγέλους, ὄχι γιὰ τὴ φύση τους, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀρετὴ τους· καὶ τοὺς δαίμονες τοὺς ἀτιμάζουμε ἐξαιτίας τῆς κακίας ποὺ ἔχουν μέσα τους.

Οἱ οὐσίες τῶν ἀγγέλων εἶναι πνευματικὲς καὶ πολλὲς φορὲς μοιάζουν μὲ τὶς μορφὲς τῶν ἀνθρώπων, μεταμορφούμενοι κάθε φορὰ ἀνάλογα πρὸς τὶς συγκεκριμένους ἀνάγκες».

Τίτλος 7.— *Γιὰ τοὺς ἀγγέλους· ὅτι ὁ Θεὸς ἔβαλε ἀγγέλους φύλακες μας.*

«Νά, ἐγὼ θὰ στείλω τὸν ἄγγελό μου μπροστά σου, γιὰ νὰ σὲ φυλάει στὸ δρόμο σου, γιὰ νὰ σὲ εἰσαγάσει στὴ χώρα ποὺ ἐτοίμασα γιὰ σένα. Νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτὸ σου καὶ νὰ τὸν ἀκοῦς, καὶ νὰ μὴ ἀπειθήσεις σ' αὐτὸν· διότι δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψει. Ἄλλωστε φέρεται ἐπάνω του τὸ ὄνομά μου».

«Καθόρισε τὰ σύνορα τῶν ἐθνῶν, ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀγγέλων».

«Προσέχετε νὰ μὴ περιφρονήσετε κανένα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μικρούς· διότι σᾶς βεβαιώνω ὅτι οἱ ἄγγελοί τους στὸν οὐρανὸ βλέπουν τὸ πρόσωπο τοῦ Πατέρα μου ποὺ εἶναι στοὺς οὐρανοὺς».

Ὁ ἀπόστολος ἐπικαλέστηκε τὴ μαρτυρία τῶν ἀγγέλων, ἐπειδὴ τοὺς ἀναγνώριζε ὡς κάποιους παιδαγωγοὺς καὶ παιδονόμους ποὺ ἦταν ταγμένοι νὰ φυλάσσουν τοὺς ἀνθρώπους.

Ἰδιόμου.— Τοὺς μὲν ἀγίους φωταγωγοὶ φυλάττουσιν ἄγγελοι, τοὺς δὲ φαύλους σκοτεινοί.

Εὐαγρίου.— Πλοῦτος γνώσεως καὶ σοφίας προστίθησιν ἡμῖν ἀγγέλους πολλούς, ὁ δὲ ἀκάθαρτος καὶ ἀπὸ τοῦ δοθέντος αὐτῷ ἐκ παιδὸς ἀγγέλου χωρίζεται. Ἡ γὰρ πνευματικὴ φιλία ἔστιν ἀρετὴ καὶ γνώσις Θεοῦ, δι' ὧν συναπτόμεθα πρὸς φιλίαν ταῖς ἀγίαις δυνάμεσιν, εἴ γε οἱ μετανοοῦντες ἄνθρωποι χαρᾶς αἴτιοι γίνονται τοῖς ἀγγέλοις.

Τίτλος Η'.— Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου πλάσεως καὶ κατασκευῆς.

Γέν. 1,27.— «Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς».

Γέν. 2,7. 21–24.— «Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴ ζωῆς, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἕκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ· καὶ ὕπνωσεν, καὶ ἔλαβεν μίαν ἐκ πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, καὶ ὠκοδόμησεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα, καὶ ἠγάγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ. Καὶ εἶπεν Ἀδάμ· 10 Τοῦτο νῦν ἔστιν ὅστουν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. Αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν».

Ἰωβ 10,8–9.— «Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασεν δέρμα καὶ κρέας ἐνέδυσας, ὀστέοις δὲ καὶ νεῦροις με ἐνεῖρας. Μνήσθητι ὅτι πηλὸν με ἔπλασας, εἰς δὲ γῆν με πάλιν ἀποστρέφεις».

Ψαλμ. 38,6–7.— «Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν μέντοι γε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος, πλὴν μάτην τα- 20 ράσσεται».

Ψαλμ. 103,29.— «Ἄντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν».

Ἐκκλ. 3,20.— «Τὰ πάντα ἐγένετο ἐκ τοῦ χοός, καὶ τὰ πάντα ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν».

25 Σοφ. Σολ. 2,23.— «Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ, καὶ κατ' εἰκόνα τῆς ἰδίας αἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν».

Σοφ. Σολ. 9,1–2.— «Ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου καὶ τῇ σοφίᾳ σου κατασκευάσας ἄνθρωπον, ἵνα δεσπόζη τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων, καὶ διέπη τὸν κόσμον ἐν ὀσιότητι καὶ δικαιο- 30 σύνη, καὶ ἐν εὐθύτητι κρίσιν κρίνη».

Τοὺς ἅγιους τοὺς φυλάγουν φωτεινοὶ ἄγγελοι, ἐνῶ τοὺς κακοὺς σκοτεινοί.

Ὁ πλοῦτος τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας μᾶς ἐξασφαλίζει πολλοὺς ἀγγέλους· ἀντίθετα ὁ ἀκάθαρτος ἀποχωρίζεται καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον πού τοῦ εἶχε δοθεῖ ὅταν ἀκόμα ἦταν παιδί. Διότι ἡ πνευματικὴ φιλία εἶναι ἀρετὴ καὶ γνώση τοῦ Θεοῦ, μέσω τῶν ὁποίων συνδεόμαστε μὲ φιλία μὲ τις πνευματικὲς δυνάμεις, ἐφόσον οἱ ἄνθρωποι πού μετανοοῦν γίνονται αἵτιοι χαρᾶς στοὺς ἀγγέλους.

Τίτλος 8.— Γιά τὴν πλάση καὶ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου.

«Δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο· τὸν ἔκανε κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ· τὸν ἔκανε ἄνδρα καὶ γυναῖκα».

«Ἐπλασε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο παίρνοντας χῶμα ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ φύσηξε στὸ πρόσωπό του πνοὴ ζωῆς, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ζωντανὴ ὑπαρξη. Ὁ Θεὸς ἐπέβαλε στὸν Ἀδὰμ βαθὺ ὕπνο καὶ κοιμήθηκε, καὶ πῆρε μιὰ ἀπὸ τις πλευρὲς του συμπληρώνοντας τὴ θέση τῆς μὲ σάρκα, καὶ ἔκανε μὲ αὐτὴν τὴ γυναῖκα καὶ τὴν ὀδήγησε στὸν Ἀδὰμ. Καὶ ὁ Ἀδὰμ εἶπε· Αὐτὸ ἐδῶ εἶναι ὅστὸ ἀπὸ τὰ δικά μου ὀστᾶ, καὶ σάρκα ἀπὸ τὴ σάρκα μου. Αὐτὴ θὰ ὀνομασθεῖ γυναῖκα, ἐπειδὴ ἔγινε ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς. Ἐξαιτίας τοῦ γεγονότος αὐτοῦ θὰ ἐγκαταλείπει ὁ ἄνδρας τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ θὰ προσκολλᾶται στὴ γυναῖκα του, καὶ θὰ γίνονται οἱ δύο ἓνα σῶμα»

«Τὰ χέρια σου μὲ ἔκαναν καὶ μὲ ἔπλασαν· μὲ ἐντυσες μὲ δέρμα καὶ κρέας καὶ ἔβαλες μέσα μου κόκκαλα καὶ νεῦρα. Θυμήσου ὅτι μὲ ἔκανες ἀπὸ πηλὸ καὶ ὅτι πάλι μὲ ξαναγυρίζεις στὴ γῆ».

«Ὅμως ὅλα εἶναι μάταια, κάθε ἄνθρωπος πού ζεῖ. Ὅπως δὴ ποτε ὁ ἄνθρωπος διάγει στὴ ζωὴ ὡς εἰκόνα, καὶ ἄδικα ταρασσεται».

«Τοὺς ἀφαιρεῖς τὴ ζωτικὴ πνοὴ σου καὶ ἐκλείπουν, καὶ ἐπιστρέφουν στὸ χῶμα τους».

«Ὅλα ἔγιναν ἀπὸ τὸ χῶμα, καὶ ὅλα θὰ ἐπιστρέψουν στὴ γῆ».

«Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ εἶναι ἀφθαρτος, καὶ τὸν ἔκανε εἰκόνα τῆς δικῆς του αἰωνιότητος».

«Σὺ πού ἔκανες τὰ πάντα μὲ τὸ λόγο σου καὶ ἔπλασες τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ σοφία σου, γιὰ νὰ εἶναι κυρίαρχος τῶν κτισμάτων πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ σένα, καὶ νὰ κυβερνᾷ τὸν κόσμον μὲ ἀγιότητα καὶ δικαιοσύνη, καὶ νὰ κρίνει ἀντικειμενικά».

Σοφ. Σολ. 7,1-6.— «Εἰμὶ μὲν κἀγὼ θνητὸς ἄνθρωπος, ἴσος ἅπασιν καὶ γηγενοῦς ἀπόγονος πρωτοπλάστου, καὶ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ, δεκαμηνιαῖω χρόνῳ παγεὶς ἐν αἵματι, ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς καὶ ἡδονῆς ὑπνω συνελθούσης. Καὶ ἐγὼ δὲ γενόμενος ἔσπασα τὸν κοινὸν ἀέρα, καὶ ἐπὶ τὴν ὁμοιοπαθῆ κατέπεσα γῆν, πρώτην φωνὴν τὴν ὁμοίαν πᾶσιν ἴσα κλαίων· ἐν σπαργάνοις ἀνετράφην καὶ ἐν φροντίσιν. Οὐδεὶς γὰρ βασιλεὺς ἐτέραν ἔσχε γενέσεως ἀρχήν· μία δὲ πάντων εἴσοδος εἰς τὸν κόσμον, ἕξοδος ἴση».

Σοφ. Σειρ. 17,1ε.— «Κύριος ἔκτισε ἐκ γῆς ἄνθρωπον· ἡμέρας 40 ἀριθμοὺς καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῆς. Κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν αὐτόν, καὶ ἔθηκε τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάσης σαρκός, κατακυριεύειν θηρίων καὶ ἐρπετῶν. Διαβούλιον καὶ δόξαν καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπιστήμην συνέσεως ἐπέπλησεν αὐτόν, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ ὑπέδειξεν αὐτῷ».

45 Σοφ. Σειρ. 41,10.— «Πάντα ὅσα ἀπὸ γῆς, εἰς τὴν γῆν ἐπελεύσεται».

Ἐφεσ. 2,10.—«Αὐτοῦ ἔσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἷς προητοιμάσεν ὁ Θεός, ἵνα ἐν αὐτῷ περιπατήσωμεν».

50 Ἰακώβου 1,17.—«Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν ἑαυτῶν κτισμάτων».

Κλήμ. Ρώμης, Ἐπιστολὴ 1.— Αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς καὶ Δεσπότης τῶν ἀπάντων ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀγάλλεται. Τῷ γὰρ παμμεγεθεστάτῳ αὐτοῦ κράτει οὐρανοὺς ἐστήριξεν, καὶ τῇ ἀκαταλήπτῳ 55 αὐτοῦ συνέσει διεκόσμησεν αὐτούς, γῆν δὲ ἐχώρισεν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος αὐτὴν ὕδατος, καὶ ἠδρασεν ἐπὶ τὸν ἀσφαλῆ τοῦ ἰδίου θελήματος θεμέλιον. Ἐπὶ τούτοις τὸν ἐξοχώτατον καὶ παμμεγέθη ἄνθρωπον ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ καὶ ἀμώμοις χερσὶ ἔπλασεν, τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνης χαρακτηῖρα. Οὕτω γάρ φησιν ὁ Θεός· «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός 60 τὸν ἄνθρωπον, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς». Ταῦτα οὖν πάντα τελειώσας, ἐποίησεν αὐτὰ καὶ ἠύλογησε, καὶ εἶπεν· «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε».

Μεθοδίου, Περὶ ἀναστάσεως.— Τίς ὀστέων ἐξῆπται ἄτηκτον 65 οὐσίαν; Τίς δὲ συνέδησεν ἐπιτείνεσθαι νεῦροις, καὶ ἀνίεσθαι περὶ

«Καὶ ἐγὼ βέβαια εἶμαι ἄνθρωπος θνητός, ἴσος μὲ ὅλους καὶ ἀπόγονος τοῦ πρωτοπλάστου ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸ χῶμα, καὶ μέσα στὴν κοιλιά τῆς μητέρας μου διαμορφώθηκα σὲ σάρκα, ἀφοῦ γιὰ δεκάμηνο χρονικὸ διάστημα συνδέθηκα μὲ αἷμα, ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ ἀνδρα, κατὰ τὴν ἡδονικὴ συνάντησι τὸν ὕπνο. Καὶ ἐγὼ ὅταν ἔγινα ἔσπασα τὸν κοινὸ ἀέρα καὶ ἔπιασα στὴν ὁμοιοπαθῆ γῆ, βγάζοντας ὅπως ὅλοι ὡς πρώτη λέξι ποῦ ἀντιστοιχοῦσε μὲ κλάμα. Ἀνατράφηκα μέσα σὲ σπάργανα καὶ φροντίδες. Διότι κανένας βασιλιάς δὲν εἶχε διαφορετικὸ τρόπο γεννήσεως, ἀλλὰ ἡ εἴσοδος ὄλων στὸν κόσμο εἶναι ἴδια, καὶ ἡ ἐξοδος ἐπίσης.

«Ὁ Κύριος ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ χῶμα· τοῦ ἔδωσε μετρημένες ἡμέρες καὶ περιθώριο ζωῆς, καὶ τοῦ ἔδωσε ἐξουσία ἐπάνω στὴ γῆ. Τὸν ἔκανε «κατ' εἰκόνα» του καὶ ἐνέπνευσε τὸν φόβο του σὲ ὅλα τὰ δημιουργήματα, γιὰ νὰ εἶναι κυρίαρχος ὄλων τῶν θηρίων καὶ τῶν ἔρπετῶν. Τὸν προίκισε μὲ ἐλεύθερη βούλησι καὶ δόξα καὶ μάτια καὶ γνώσι συνέσεως καὶ τοῦ ὑπέδειξε τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά».

«Ὅλα ὅσα προῆλθαν ἀπὸ τῆ γῆ, θὰ ἐπιστρέψουν στὴ γῆ».

«Εἴμαστε δημιούργημα αὐτοῦ, καὶ γίναμε διὰ τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ κάνουμε καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα προετοίμασε ὁ Θεός, γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε στὴ ζωὴ μας».

«Μᾶς γέννησε, ἐπειδὴ τὸ ἠθελε, μὲ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας, ὥστε νὰ εἴμαστε κατὰ κάποιον τρόπο ἀπαρχὴ τῶν δημιουργημάτων του».

Αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς καὶ Κύριος τῶν ὄλων χαίρεται γιὰ τὰ ἔργα του. Διότι μὲ τὴν ὑπερβολικὰ μεγάλη δύναμή του στηρίζε τοὺς οὐρανούς καὶ τοὺς διεκόσμησε μὲ τὴν ἀκατάληπτη σύνεσή του. Τὴν γῆ τὴν χώρισε ἀπὸ τὸ νερὸ ποῦ τὴν περιέκλειε καὶ τὴν στερέωσε πάνω στὰ ἀσφαλῆ θεμέλια τοῦ θελήματός του. Ἐπειτα ἔπλασε τὸν ἐξοχώτατο καὶ πολὺ μεγάλον ἄνθρωπο μὲ τὰ δικὰ του ἄσπιλα χέρια, κάνοντάς τον ἀντίτυπο τῆς δικῆς του εἰκόνας. Διότι ὁ Θεός εἶπε τὰ ἐξῆς· «ἄς κάνουμε ἄνθρωπο 'κατ' εἰκόνα' μας καὶ 'καθ' ὁμοίωσίν'»⁹ μας. Καὶ ἔκανε ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπο, τοὺς ἔκανε ἄνδρα καὶ γυναῖκα»¹⁰. Ὅταν λοιπὸν τὰ τελείωσε ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ δημιούργησε, τὰ εὐλόγησε καὶ εἶπε· νὰ αὐξάνεσθε καὶ νὰ πληθύνεσθε».

Ποιὸς συναρμολόγησε τὴν οὐσία τῶν ὀστέων ποῦ δὲν ἐπιδέχεται τήξι; Καὶ ποιὸς συναρμολόγησε τὰ μέλη ὥστε νὰ μακραίνουν

τὰς ἀρμογὰς καμπτόμενα τὰ μέλη; Τίς δὲ ἐζύμωσε χυμούς, δεύσας αἷματι, καὶ μαλθακὴν ἡμῖν ἐκ χόου σάρκα; Μόνος ὁ ἀριστοτέχνης τὴν λογικωτάτην εἰκόνα καὶ ἔμψυχον τὸν ἄνθρωπον, ἡμῶς ἑαυτοῦ τεκταινόμενος, καὶ κηροπλαστῶν ἐξ ὑγρῶν καὶ βραχυτάτων σπερ-
 70 ματων ἐν μήτρᾳ. Τίς γάρ ἐστιν ὁ προμηθεύμενος μὴ συμπνίγεσθαι τῷ ὑγρῷ, καὶ τῇ συνοχῇ τῶν ἀγγείων ἐπικλειζόμενον ἔσω τὸ ἔμβρυον; Ἦ τίς ὁ μετὰ τὸ λοχευθῆναι καὶ εἰς φῶς ἀνελθεῖν, εἰς μέγεθος καὶ κάλλος καὶ ῥώμην, ἐξ ἀσθενοῦς καὶ βραχέος μεταβάλλων, εἰ μὴ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀριστοτέχνης, ὡς ἔφην, Θεός, τῇ ποιητικῇ δυνά-
 75 μει μετασχηματίζων καὶ μεταζωγραφῶν τὰς ἰδέας; Ὁ Θεὸς ἀθανασία ἐστὶ καὶ ζωὴ καὶ ἀφθαρσία· ἔργον δὲ ἄνθρωπος Θεοῦ· πᾶν δὲ τὸ ὑπὸ ἀθανασίας ἐργασθὲν, ἀθάνατον. Διὸ τὸν μὲν ἄνθρωπον ἠτύργησεν αὐτός, τὰ δὲ λοιπὰ γένη τῶν ζώων ἀέρι καὶ γῆ καὶ ὕδατι προσέταξε φέρειν, «ἐξαγαγέτω», λέγων, «τὰ ὕδατα ἔρπετὰ
 80 ζωσῶν ψυχῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ». Καί, «ἐξαγαγέτω ἢ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος· τετράποδα καὶ ἔρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος». Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔτι, «ἐξαγαγέτω», ἀλλὰ, «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Καί, «ἔλαβεν ὁ Θεὸς
 85 χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἔπλασεν αὐτόν».

Μ. Βασιλείου, Ὅτι οὐκ ἔστι αἴτιος τοῦ κακοῦ ὁ Θεός.— Σῶμα ἔκτισεν ὁ Θεός, οὐχὶ νόσον· καὶ ψυχὴν ἐποίησεν ὁ Θεός, οὐχὶ δὲ ἁμαρτίαν, ἐκακώθη δὲ ἡ ψυχὴ παρατραπέῖσα τοῦ κατὰ φύσιν. Ἦν ποτε Ἀδὰμ ἄνω, οὐ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει. Διὰ τί οὐκ εὐθέως
 90 αὐτῷ συγκατεσκευάσθη καὶ τὰ ἐνδύματα; Ὅτι οὔτε φυσικὰ ἔπρεπεν εἶναι ταῦτα, οὔτε ἐκ τέχνης. Τὰ μὲν γὰρ φυσικὰ ἴδια τῶν ἀλόγων ἐστίν, οἷον πτερὰ καὶ τρίχες καὶ δερμάτων παχύτης, στέργειν μὲν χειμῶνας, φέρειν δὲ καύσωνας δυναμένων, ἀνθρώπῳ δὲ ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης παρηλλαγμένας τῶν
 95 ἀγαθῶν τὰς ἀντιδόσεις ὑπάρχειν.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Σκόπει, τίς ἢ ἀπὸ ψυχῆς τῇ σαρκὶ ἐνδιδομένη δύναμις, καὶ τίς ἢ ἀπὸ σαρκὸς πρὸς ψυχὴν ἐπανιοῦσα συμπάθεια·

μέ τὰ νεῦρα καί νά μαλακῶνουν στά σημεῖα τῶν συναρμογῶν καμπτόμενα; Ποίος εἶναι αὐτός πού ζύμωσε τοὺς χυμούς ἀναμιγνύοντάς τους μέ τὸ αἷμα καί τῆ μαλακῆ ἀπὸ χῶμα σάρκα σ' ἐμᾶς; Μόνο ὁ ἀριστοτέχνης, ὅταν κετασκεύαζε τὴ λογικώτατη εἰκόνα του καί τὸν ἔμψυχο ἄνθρωπο, δηλαδή ἐμᾶς, καί μᾶς ἐπλαθε ἀπὸ κερὶ ἀπὸ ὑγρὰ καί μικροσκοπικὰ σπέρματα μέσα στὴ μήτρα. Διότι ποιός εἶναι αὐτός πού φροντίζει νά μὴ πνίγεται τὸ ἔμβρυο μέσα στοῦ ὑγρὸ πιεζόμενο μέσα ἀπὸ τὸ σφίξιμο τῶν ἀγγείων; Ἡ ποιός, μετὰ τὴν κυοφορία καί τὸν ἐρχομὸ του στοῦ φῶς, τὸ μεταβάλλει σὲ μέγεθος καί ὠραιότητα καί δύναμη, ἀπὸ ἀδύναμο καί μικρὸ πού εἶναι, παρὰ μόνο αὐτός ὁ ἴδιος ὁ ἀριστοτέχνης, ὅπως εἶπα, Θεός, μετασχηματίζοντας μέ τὴ δημιουργικὴ του δύναμη καί ξαναζωγραφίζοντας τίς μορφές; Ὁ Θεός εἶναι ἀθανασία καί ζωὴ καί ἀφθαρσία, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ, καί κάθε τι πού ἐγινε ἀπὸ τὴν ἀθανασία, εἶναι ἀθάνατο. Γι' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο τὸν δημιούργησε αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα γένη τῶν ζῶων διατάζοντας τὸν ἀέρα, τὴ γῆ καί τὸ νερὸ νά τὰ φέρουν στὴν ὕπαρξη, λέγοντας: «νά βγάλουν τὰ νερὰ ἔρπετὰ ζωντανῶν ὀργανισμῶν καί πτηνὰ πού πετοῦν πάνω στὴ γῆ, σ' ὅλο τὸ στερέμα τοῦ οὐρανοῦ» καί: «ἄς βγάλει ἡ γῆ ὑπάρξεις ζωντανές κατὰ γένος: τετράποδα καί ἔρπετὰ καί θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος». Ἐνῶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο δὲν εἶπε «ἄς βγάλει», ἀλλὰ «ἄς κάνουμε ἄνθρωπο 'κατ' εἰκόνα μας καί καθ' ὁμοίωσιν'», καί «πῆρε ὁ Θεὸς χῶμα ἀπὸ τὴ γῆ καί τὸν ἐπλάσε»¹¹.

Σῶμα ἔκανε ὁ Θεός, ὄχι ἀσθένεια· καί ψυχὴ δημιούργησε ὁ Θεός, καί ὄχι ἁμαρτία· καταστράφηκε ὁμως ἡ ψυχὴ ἐπειδὴ παρεξέκλινε ἀπὸ τὸ κατὰ φύση. Κάποτε ὁ Ἀδάμ ἦταν ἐπάνω, ὄχι ὡς πρὸς τὸν τόπο, ἀλλὰ μέ τὴν προαίρεση. Γιατί δὲν κατασκευάστηκαν ἀμέσως μαζί του καί τὰ ἐνδύματα; Ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε αὐτὰ νά εἶναι οὔτε φυσικὰ οὔτε τεχνητά. Διότι τὰ φυσικὰ εἶναι γνωρίσματα τῶν ἀλόγων ζῶων, ὅπως τὰ φτερὰ καί οἱ τρίχες καί τὸ πάχος τοῦ δέρματος, γιὰ νά τὰ σκεπάζουν τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ καί νά μποροῦν νά ὑποφέρουν τὸν καύσωνα· Ἐνῶ στὸν ἄνθρωπο ἔπρεπε, ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, νά εἶναι διαφοροποιημένες οἱ ἀντιπαροχές τῶν ἀγαθῶν».

Πρόσεξε, ποιά εἶναι ἡ δύναμη πού δίνεται ἀπὸ τὴν ψυχὴ στοῦ σῶμα, καί ποιά ἡ συμπάθεια πού ἀνταποδίδεται στὴν ψυχὴ· πῶς

πῶς δέχεται μὲν τὴν ζωὴν ἐκ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, δέχεται δὲ ἀληθ-
 δόνας ἀπὸ τοῦ σώματος ἢ ψυχῆ· ποίας ἀποθήκας τῶν μαθημάτων
 ἔχει· διὰ τί οὐκ ἐπισκοτεῖ τῇ γνώσει τῶν προλαβόντων ἢ τῶν ἐπιγι-
 100 νομένων προσθήκη, ἀλλὰ σύγχυτοι καὶ εὐκρινεῖς αἱ μνημαί, οἷον
 χαλκῇ τις στήλη τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ἐγκεχαραγμέναι διαφυ-
 λάττονται· πῶς μὲν πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς ὑπολισθαίνουσα πάθη τὸ
 οἰκεῖον ἀπόλλυσι κάλλος· πῶς δὲ πάλιν τὸ ἀπὸ κακίας αἴσχος κα-
 θαιρομένη δι' ἀρετῆς, πρὸς τὴν ὁμοίωσιν ἀνατρέχει τοῦ Κτίσαντος.
 105 Πρόσχες, εἰ δοκεῖ, μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς θεωρίαν καὶ τὴν τοῦ σώμα-
 τος κατασκευὴν, καὶ θαύμασον, ὅπως πρέπον ἐν αὐτῷ καταγώγιον
 τῇ λογικῇ ψυχῇ ὁ ἀριστοτέχνης ἐδημιούργησεν. Ὁρθιον μόνον
 ἔπλασεν τῶν ζώων τὸν ἄνθρωπον, ἵνα ἐκ τοῦ σχήματος ἴδοις, ὅτι
 ἐκ τῆς ἄνωθεν συγγενείας ἐστὶν ἡ ζωὴ σου. Τὰ μὲν γὰρ τετράποδα
 110 πάντα πρὸς τὴν γαστέρα νένευκεν, ἀνθρώπῳ δὲ ἐτοιμῆ πρὸς οὐρα-
 νοὺς ἢ ἀνάβλεψις, ὥστε μὴ σχολάζειν τῇ γαστρί, μηδὲ τοῖς ὑπογα-
 στρίοις πάθεισιν, ἀλλ' ὄλην ἔχειν τὴν ὀρμὴν τοῦ ἄνω πορεύεσθαι.
 Ἐπειτα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον θείς, ἐν αὐτῇ τὰς πλεί-
 στους ἀξίας τῶν αἰσθήσεων καθιδρύσατο. Ἐκεῖ ὄψις καὶ ἀκοή καὶ
 115 γεῦσις καὶ ὄσφρησις, πᾶσαι ἐγγὺς ἀλλήλων κατωκισμέναι, καὶ
 οὕτω περὶ τὸ βραχὺ χωρίον στενοχωρούμεναι, οὐδὲν ἐκάστη πα-
 ρεμποδίζει τὴν ἐνέργειαν τῆς γείτονος.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Παρήχθημεν εἰς τὸ εἶναι μὴ ὄντες, καὶ κατ' εἰκό-
 να τοῦ Κτίσαντος ἐγενήθημεν, νοῦν καὶ λόγον συμπληροῦντα ἡμῶν
 120 τὴν φύσιν ἔχοντες, δι' οὗ Θεὸν ἐγνωρίσαμεν».

Ἰδίου, ὅπ. π.— Ὁ κόσμος οὗτος αὐτός τέ ἐστι θνητός, καὶ
 χωρίον ἀποθνησκόντων. Ἐπειδὴ γὰρ σύνθετός ἐστι τῶν ὀρωμένων
 ἢ σύστασις, τὸ δὲ σύνθετον ἅπαν διαλύεσθαι πέφυκεν, οἱ ἐν τῷ
 κόσμῳ ζῶντες, μέρη ὄντες τοῦ κόσμου, ἀναγκαίως τῆς τοῦ παντός
 125 φύσεως ἀπολαύομεν.

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ἐξαήμερον, Ὁμ. 1.— Τὰ ἀπὸ χρόνου ἀρξά-
 μενα, ἀνάγκη πάντως καὶ ἐν χρόνῳ συστέλλεσθαι. Εἰ ἀρχὴν ἔχει
 χρονικὴν, μὴ ἀμφιβάλῃς περὶ τοῦ τέλους.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος Α'.— Τίς ὁ τῇ σοφίᾳ κατασκευάσας τὸν
 130 ἄνθρωπον καὶ εἰς ἐν ἀγαγὼν τὰ διεστῶτα, καὶ μίξας τὸν χοῦν τῷ

δηλαδή τὸ σῶμα δέχεται τὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν ψυχὴ, ἐνῶ ἡ ψυχὴ δέχεται ἀπὸ τὸ σῶμα τοὺς πόνους· ποιῆς ἀποθῆκες τῶν μαθημάτων ἔχει· γιατί δὲν συσκοτίζεται μὲ τὴ γνώση τῶν προηγουμένων ἢ προσθήκη νεωτέρων γνώσεων, ἀλλὰ οἱ μνήμες εἶναι ἀνακατεμένες καὶ καθαρές, διαφυλασσόμενες χαραγμένες, σὰν σὲ κάποια χάλκινη στήλη, στὸ ἡγεμονικὸ τῆς ψυχῆς· πῶς ὅταν γλυστράει πρὸς τὰ πάθη τῆς σάρκας χάνει τὸ δικό της κάλλος, καὶ πῶς, καθαρίζοντας τὸ αἴσχος τῆς κακίας μὲ τὴν ἀρετὴ, τρέχει πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὴν ὁμοίωση τοῦ Δημιουργοῦ. Πρὸσεξε, ἐὰν τὸ θεωρηθεῖς σωστό, μετὰ τὴ θεώρηση τῆς ψυχῆς καὶ τὴν κατασκευὴ τοῦ σώματος, καὶ θαύμασε ὅτι ὁ ἀριστοτέχνης δημιούργησε στὸ σῶμα τὸ κατάλληλο κατάλυμα στὴ λογικὴ ψυχὴ. Μόνο τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ζῶα τὸν ἔπλασε ὄρθιο, γιὰ νὰ δεῖς ἀπὸ τὸ σχῆμα, ὅτι ἡ ζωὴ σου προέρχεται ἀπὸ τὴ συγγενεία σου μὲ τὰ ἄνω. Διότι τὰ τετράποδα ὅλα κοιτάζουν πρὸς τὴν κοιλιὰ, ἐνῶ στὸν ἄνθρωπο εἶναι ἔτοιμη ἡ στροφή τοῦ βλέμματός του πρὸς τὸν οὐρανό, γιὰ νὰ μὴ ἀσχολεῖται μὲ τὴν κοιλιὰ, οὔτε στὰ κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ πάθη, καὶ νὰ ἔχει ὅλη τὴν ὁρμὴ του στὴν πορεία του πρὸς τὰ ἄνω. Ἐλεῖται, τοποθετώντας τὸ κεφάλι του στὸ πῶς ψηλὸ σημεῖο τοῦ σώματος, ἐγκατέστησε μέσα σ' αὐτὸ τις πῶς ἀξιόλογες ἀπὸ τις αἰσθήσεις. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ὄραση καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἡ γεῦση καὶ ἡ ὄσφρηση, ἐγκατεστημένες ὅλες ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, καὶ καθὼς συνωστιζονται στὸν τόσο μικρὸ χῶρο, καμμιὰ δὲν παρεμποδίζει τὴν ἐνέργεια τῆς ἄλλης σὲ τίποτε..

Ἦρθαμε στὴν ὑπαρξὴ ἐνῶ δὲν ὑπῆρχαμε, καὶ γίναμε κατ' εἰκόνα τοῦ Δημιουργοῦ, ἔχοντας νοῦ καὶ λόγο ποὺ συμπληρώνει τὴ φύση μας, μὲ τὸν ὅποιο γνωρίσαμε τὸν Θεό.

Ὁ κόσμος αὐτὸς καὶ ὁ ἴδιος εἶναι θνητός, ἀλλὰ εἶναι καὶ χῶρος ἀνθρώπων ποὺ πεθαίνουν. Γιατί, ἀφοῦ ἡ σύσταση αὐτῶν ποὺ φαίνονται εἶναι σύνθετη, καὶ ἡ φύση κάθε σύνθετου εἶναι νὰ διαλύεται, ὅσοι ζοῦν στὸν κόσμο, ἀπειδὴ εἴμαστε μέρος τοῦ κόσμου, κατ' ἀνάγκη ὑφιστάμεθα καὶ τὴν τύχη τῆς φύσεως τοῦ σύμπαντος.

Αὐτὰ ποὺ ἄρχισαν νὰ ὑπάρχουν μέσα στὸν χρόνο, εἶναι ὅπως-δήποτε ἀνάγκη νὰ τελειώσουν μέσα στὸν χρόνο. Ἐὰν ἔχουν χρονικὴ ἀρχή, μὴν ἀμφιβάλεις γιὰ τὸ τέλος.

Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ κατασκεύασε μὲ σοφία τὸν ἄνθρωπο, καὶ ὁδήγησε σὲ ἐνότητά αὐτὰ ποὺ ἦταν χωρισμένα, καὶ ἀνέμιξε τὸ

πνεύματι, καὶ συνθεῖς ζῶον ὀρατὸν καὶ ἀόρατον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, ἀπτόμενον Θεοῦ, καὶ οὐ περιδρασσόμενον, ἐγίζον καὶ μακρυνόμενον;

Ἰδίου, Λόγος 15.— Ὅπως συνεζύγη, οὐκ οἶδα, καὶ πῶς εἰκόν
 135 τέ εἰμι Θεοῦ, καὶ τῷ πληρῷ συμφύρομαι. Ὁ καὶ εὐεκτοῦν πολεμεῖ
 καὶ ἀνιᾶ πολεμούμενον, ὃ καὶ ὡς σύνδουλον ἀγαπῶ καὶ ὡς ἐχθρὸν
 ἀποστρέφομαι· ὃ καὶ ὡς δεσμὸν φεύγω, καὶ ὡς συγκληρονόμον αἰ-
 σχύνομαι. Τῆξαι φιλονεικῶ, καὶ οὐκ ἔχω τίνι συνεργῷ πρὸς τὰ
 κάλλιστα χρῆσομαι, ὡς εἰδὼς εἰς ὃ γέγονα, καὶ ὅτι δεῖ με πρὸς Θεὸν
 140 ἀνατεῖναι διὰ τῶν πράξεων. Φείδομαι ὡς συνεργοῦ, καὶ οὐκ ἔχω
 πῶς φύγω τὴν ἐπανάστασιν, ἢ πῶς μὴ ἀπὸ Θεοῦ πέσω, βαρυνθεὶς
 ταῖς πέδαις, κατασπώσεις ἢ κατεχούσαις εἰς ἔδαφος. Ἐχθρὸς ἐστὶν
 εὐμενής, καὶ φίλος ἐπίβουλος. Ὡ τῆς συζυγίας καὶ τῆς ἀλλοτριώ-
 σεως. Ὁ φοβοῦμαι, περιέπω· ὃ στέργω, δέδοικα· πρὶν πολεμῆσαι,
 145 καταλλάσσομαι· καὶ πρὶν εἰρηνεῦσαι, δίσταμαι. Τίς ἢ περὶ ἐμέ σο-
 φία; καὶ τί τὸ μέγα περὶ ἐμέ μυστήριον; ἢ τί βούλεται, μοῖραν ἡμᾶς
 ὄντας Θεοῦ, καὶ ἄνωθεν ρεύσαντας, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀξίαν ἐπαιρούμε-
 νοὶ καὶ μετεωριζόμενοι καταφρονῶμεν τοῦ Κτίσαντος, ἐν τῇ πρὸς
 τὸ σῶμα πάλη καὶ μάχῃ πρὸς αὐτὸν αἰεὶ βλέπειν, καὶ τὴν συνεζευ-
 150 μένην ἀσθένειαν, παιδαγωγίαν εἶναι τοῦ ἀξιώματος, ἵνα εἰδῶμεν οἱ
 αὐτοὶ μέγιστοί τε ὄντες καὶ ταπεινότατοι, ἐπίγειοι καὶ οὐράνιοι,
 πρόσκαιροι καὶ ἀθάνατοι, κληρονόμοι φωτὸς πυρός, εἶτουν σκό-
 τους, ὅποτερως ἂν νεύσωμεν; Τοιοῦτον τὸ κρᾶμα ἡμῶν, καὶ διὰ
 ταῦτα, ὡς γοῦν ἐμοὶ καταφαίνεται, ἵνα, ὅταν ἐπαιρούμεθα διὰ τὴν εἰ-
 155 κόνα, διὰ τὸν χοῦν συστελλώμεθα.

Ἰδίου, Λόγος 26.— Τάξις τὸν ἄνθρωπον ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου
 συγκρίματος ζῶον λογικὸν συνεστήσατο, καὶ συνέδησε μυστικῶς
 καὶ ἀρρήτως τὸν χοῦν τῷ νοῖ, τὸν νοῦν τῷ πνεύματι, καὶ ἵνα θαυμα-
 τουργήσῃ τι μεῖζον ἐν τῷ ἑαυτοῦ πλάσματι, τὸ αὐτὸ καὶ διεσώσατο
 160 καὶ διέλυσεν. Τὸν μὲν γὰρ ἐπεισήγαγεν, τὸν δὲ ὑπεξήγαγεν, ὥσπερ

χῶμα με τὸ πνεῦμα, καὶ σύνθεσε ἓνα ζῶο ὄρατὸ καὶ ἀόρατο, πρόσκαιρο καὶ ἀθάνατο, ἐπίγειο καὶ ἐπουράνιο, ποῦ ψαύει τὸν Θεό, ἀλλὰ δὲν τὸν συλλαμβάνει μέσα στὰ χέρια του, ποῦ τὸν ἐγγίζει καὶ ἀπομακρύνεται;

Δὲν γνωρίζω πῶς συνενώθηκα, οὔτε καὶ πῶς εἶμαι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ ζυμώνομαι μετὰ τὸν πηλό. Αὐτὸ ποῦ ὅταν ἔχει εὐεξία πολεμᾷ, καὶ ὅταν πολεμιέται ἐνοχλεῖται, τὸ ὁποῖο ὡς σύνδουλο τὸ ἀγαπῶ, καὶ ὡς ἐχθρὸ τὸ ἀποστρέφομαι, ὡς δεσμὸ τὸ ἀποφεύγω, καὶ ὡς συγκληρονόμο τὸ ντρέπομαι. Πισχίζω νὰ τὸ λειώσω, καὶ δὲν ξέρω ποιὸν νὰ χρησιμοποιήσω ὡς συνεργάτη γιὰ τὰ καλύτερα, διότι γνωρίζω γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἔγινε καὶ ὅτι πρέπει μετὰ τις πράξεις μου νὰ τείνω πρὸς τὸν Θεό. Τὸ λυπᾶμαι ὡς συνεργάτη καὶ δὲν ξέρω πῶς νὰ ἀποφύγω τὴν ἐπανάστασή του, ἢ πῶς νὰ μὴ ξεπέσω ἀπὸ τὸν Θεό, ἀφοῦ οἱ χειροπέδες μετὰ τὸ βᾶρος τους μετὰ τραβοῦν πρὸς τὰ κάτω καὶ μετὰ κρατοῦν στὸ ἔδαφος. Εἶναι ἐχθρὸς φιλικός, καὶ φίλος δόλιος. Ἀλίμονο στὴ σύζευξη καὶ στὴν ἀποξένωση. Αὐτὸ ποῦ φοβᾷμαι, αὐτὸ φροντίζω· αὐτὸ ποῦ ἀγαπῶ, τὸ φοβᾷμαι· πρὶν τὸ πολεμήσω, συμφιλιώνομαι, καὶ πρὶν συμφιλιθῶ, χωρίζω. Ποιὰ εἶναι ἡ σοφία μου, καὶ ποιὸ τὸ μυστήριό ποῦ με περιβάλλει; Καὶ γιατί, ἐνῶ εἶμαστε κομμάτι τοῦ Θεοῦ καὶ κατεβήκαμε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, γιὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευόμαστε καὶ ἀεροβατοῦμε καὶ περιφρονοῦμε τὸν Κτίστη, καὶ γιὰ νὰ προσβλέπουμε διαρκῶς πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν πάλη καὶ μάχη μετὰ τὸ σῶμα, καὶ ἡ συνενωμένη ἀσθένεια νὰ γίνεται παιδαγωγία τοῦ ἀξιωματός μας, γιὰ νὰ γνωρίζουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ὅτι εἶμαστε πολὺ μεγάλοι καὶ πολὺ ταπεινοί, ἐπίγειοι καὶ οὐράνιοι, προσωρινοί καὶ ἀθάνατοι, κληρονόμοι τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φωτιᾶς, δηλαδὴ τοῦ σκότους, σ' ὁποῖο ἀπὸ τὰ δύο συμβεῖ νὰ κλίνουμε; Τέτοιο εἶναι τὸ κρᾶμα μας καὶ γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ ἔγινε, ὥστε, ὅπως τουλάχιστον φαίνεται σὲ μένα ὀλοφάνερα, ὅταν ὑπερηφανευόμαστε ἐξαιτίας τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ, νὰ νιώθουμε ταπεινὴ ἐξαιτίας τοῦ χῶματος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχουμε πλασθεῖ.

15
3
H τάξη ἔκανε τὸν ἄνθρωπο ζῶο λογικὸ, ἀπὸ μίγμα λογικοῦ καὶ ἄλογου, καὶ συνάρμοσε κατὰ τρόπο μυστικὸ καὶ ἀπερίγραπτο τὸ χῶμα μετὰ τὸν νοῦ, τὸν νοῦ μετὰ τὸ πνεῦμα, καὶ γιὰ νὰ κάνει κάποιον μεγαλύτερο θαῦμα στὸ πλάσμα του, τὸ ἴδιο πλάσμα καὶ τὸ ἔσωσε καὶ τὸ διέλυσε. Τὸ ἓνα δηλαδὴ τὸ ἔβαλε, καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἔβγαλε, ὅπως

ἐν ρεύματι, καὶ τῷ θνητῷ τὴν ἀθανασίαν ἐπραγματεύσατο διὰ λύσεως.

Ἰδίου, Λόγος 34.— Τίς ἡ μίξις ἡμῶν; τίς ἡ κίνησις; πῶς τὸ ἀθάνατον τῷ θνητῷ συνεκράθη; πῶς κάτω ρέω, καὶ ἄνω φέρομαι; 165 πῶς ψυχὴ περιφέρεται, καὶ ζωὴν δίδωσι, καὶ πάθους μεταλαμβάνει; πῶς ὁ νοῦς περιγραπτὸς καὶ ἀόριστος, ἐν ἡμῖν μένων, καὶ πάντα ἐφοδεύων τάχει φορᾶς καὶ ρεύσεως; πῶς μεταλαμβάνεται λόγῳ καὶ μεταδίδεται, καὶ δι' ἀέρος χωρεῖ, καὶ μετὰ τῶν πραγμάτων εἰσέρχεται ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων;

170 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐχ ἵνα φάγωμεν καὶ πίνωμεν καὶ περιβαλώμεθα ἐγεννήθημεν, ἀλλ' ἵνα φύγωμεν κακίαν, ἐλώμεθα δὲ ἀρετήν, τῆς θείας ἐπιλαβόμενοι φιλοσοφίας. Ὅτι γὰρ οὐχ ἵνα φάγωμεν καὶ πίνωμεν ἐγεννήθημεν, ἀλλ' ἐφ' ἑτέροις πολλῶ μείζοσι καὶ βελτίοσιν, ἄκουσον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰτίαν λέγοντος, ἐφ' ἧ ἄνθρωπον 175 ἐποίησεν· διαπλάττων γὰρ αὐτόν, οὕτω πως φησί· «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Ὅμοιοι δὲ τοῦ Θεοῦ γινόμεθα, οὐκ ἐσθίοντες καὶ πίνοντες καὶ περιβαλλόμενοι (Θεὸς γὰρ οὔτε ἐσθίει, οὔτε πίνει, οὔτε περιβάλλεται), ἀλλὰ δικαιοσύνην ἀσκούντες, καὶ φιλανθρωπίαν ἐπιδεικνύμενοι, χρηστοὶ καὶ 180 ἐπιεικεῖς ὄντες, τοὺς πλησίον ἐλεοῦντες, ἅπασαν ἀρετὴν διώκοντες· ἐπεὶ τὸ φαγεῖν καὶ τὸ πιεῖν κοινὸν πρὸς τὴν τῶν ἀλόγων φύσιν ἡμῖν ἐστίν, καὶ οὐδὲ ἐκεῖνων κατὰ τοῦτο ἀμείνους ἐσμέν.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τί ὠφέλησαν οἱ Ἑλλήνων σοφοί, τοὺς λόγους μηχανησάμενοι καὶ τὸν τοῦ λόγου δοτῆρα μὴ γνωρίσαντες; Τί 185 ὠφέλησεν Πλάτων, τὸ μὲν στόμα πλατύνας, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ εὐεργετήσας; Οὐχ οἱ πολλὰ περὶ ψυχῆς διαλαβόμενοι, καθ' ἑαυτοὺς ἀπέψυξαν, τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτοῖς τὴν ψυχὴν ἐπιγνῶναι μὴ θελήσαντες; Εἰ γὰρ ἔγνωσαν τὸν ποιητὴν τῶν πάντων, ἐπέισθησαν τῷ Μωσεῖ τῷ θεράποντι λέγοντι· «καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον 190 χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο εἰς ψυχὴν ζῶσαν». Εἶδες πῶς ἔργον Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἔμψυχον τοῦ Θεοῦ κειμήλιον, ἢ ρίζα τοῦ λογικοῦ ζώου, ὁ ἐν τῇ πλευρᾷ τὴν γυναῖκα βαστάζων; Εἶδες πῶς διεπλάσθη ὁ ἄνθρωπος; Πῶς παραδόξως ἐγένετο ὁ Ἀδάμ; Παραδόξως ἐπλάσθη, καὶ ὑπὲρ

συμβαίνει στο ρεῦμα, και στο θνητό προμήθευσε τὴν ἀθανασία μετὴ διάλυση.

Ποιὸ εἶναι τὸ μῖγμα μας; ποιά ἡ κίνηση; Πῶς τὸ ἀθάνατο ἀναμίχθηκε μετὸ θνητό; Πῶς ρέπω πρὸς τὰ κάτω και ὀδηγοῦμαι πρὸς τὰ ἄνω; Πῶς ἡ ψυχὴ περιφέρεται και δίνει ζωὴ και συμμετέχει στο πάθος; Πῶς ὁ νοῦς εἶναι περιγραπτὸς και ἀόριστος, μένοντας μέσα μας, και ἐπιβλέποντας τὰ πάντα μετὴ γρήγορη φορὰ και ροή; Πῶς κατανοεῖται μετὸν λόγο και μεταδίδεται, και κινεῖται μέσα ἀπὸ τὸν ἀέρα και μαζί μετὰ ἀντικείμενα μπαίνει μέσω τῶν αἰσθήσεων;

Δὲν γεννηθήκαμε γιὰ νὰ τρῶμε, νὰ πίνουμε και νὰ ντυνόμαστε, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀποφεύγουμε τὴν κακία και νὰ προτιμοῦμε τὴν ἀρετὴ, ἀσπαζόμενοι τὴ θεϊκὴ φιλοσοφία. Τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν γεννηθήκαμε γιὰ νὰ τρῶμε και νὰ πίνουμε, ἀλλὰ γιὰ ἄλλα πολὺ ἀνώτερα και καλύτερα, ἄκουσε τὸν Θεὸ πὺ λέει και τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο· διότι πλάθοντάς τον εἶπε τὰ ἐξῆς· «ἄς κάνουμε ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα και ὁμοίωση δικὴ μας». Καὶ γινόμαστε ὁμοιοὶ μετὸν Θεὸ ὄχι ὅταν τρῶμε και πίνουμε και ντυνόμαστε, ἀφοῦ ὁ Θεὸς οὔτε τρῶει, οὔτε πίνει, οὔτε ντύνεται, ἀλλὰ ὅταν ἐφαρμόζουμε δικαιοσύνη και δείχνουμε φιλανθρωπία, ὅταν εἴμαστε ἀγαθοὶ και ἐπεικεῖς, ὅταν ἐλεοῦμε τοὺς πλησίον μας και ἐπιδιώκουμε κάθε ἀρετὴ· διότι τὸ νὰ τρῶμε και νὰ πίνουμε εἶναι κοινὸ σὲ μᾶς μετὴ τὴν φύση τῶν ἀλόγων, και δὲν εἴμαστε ὡς πρὸς αὐτὸ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐκεῖνα.

Τί ὠφέλησαν οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων, πὺ ἐπινόησαν τοὺς λόγους, και δὲν γνώρισαν ἐκεῖνον πὺ ἔδωσε τὸν λόγο; Τί ὠφέλησε ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος ἐπλάτυνε τὸ στόμα, ἀλλὰ δὲν εὐεργέτησε τὴν ψυχὴ; Αὐτοὶ πὺ εἶπαν πολλὰ γιὰ τὴν ψυχὴ δὲν ξεψύχησαν, ἐπειδὴ δὲν θέλησαν νὰ γνωρίσουν ἐκεῖνον πὺ ἐμφύσησε σ' αὐτοὺς τὴν ψυχὴ; Διότι, ἐὰν γνώριζαν τὸν δημιουργὸ τῶν ὄλων, θὰ πίστευαν στὸν ὑπῆρέτη του Μωϋσῆ πὺ λέει· «και ἔπλασε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο παίρνοντας χῶμα ἀπὸ τὴ γῆ, και φύσησε στὸ πρόσωπό του πνοὴ ζωοποιό, και ἔγινε ὑπαρξὴ ζωντανή»¹². Εἶδες ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ, τὸ ἔμψυχο κειμήλιο τοῦ Θεοῦ, ἡ ρίζα τοῦ λογικοῦ ζώου, αὐτὸς πὺ στὴν πλευρὰ του κρατοῦσε τὴ γυναῖκα; Εἶδες πῶς πλάστηκε ὁ ἄνθρωπος; πῶς κατὰ τρόπο παράδοξο ἔγινε ὁ Ἀδάμ; Πλάσθηκε κατὰ τρόπο παράδοξο και γέννησε ὑπερφυσικά. Φυσικά

195 φύσιν ἐγέννησε· φυσικῶς μὲν ἐγέννησε τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ, καθὼς φησιν ἡ Θεία Γραφή· «ἔγνω Ἄδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν»· τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν φύσιν, τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον· πῶς Ἐῶν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ θυγατέρα ἐγέννησεν. Εἰ καὶ Θεὸς αὐτὴν ἐδημιούργησεν, ἀλλ' ὁμως ἐκ τοῦ Ἄδὰμ τὴν πλευρὰν ἐδανεί-
 200 σατο. Ὅθεν καὶ διαπλάττων αὐτὴν, ὕπνον ἐνέβαλεν ἐπὶ τὸν Ἄδὰμ καὶ ἔκστασιν, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. Ἄλλ' ὁμως καὶ ἐν ἔκστασει ὕπνωσε τὸν Ἄδὰμ, ὃν οὐκ ἔλαθεν ὁ ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἐν κρυφῇ· μόνον γὰρ εἶδεν ὁ Ἄδὰμ τὴν Ἐῶν ἥματο τῆς ἑαυτοῦ πλευρᾶς, καὶ εὔρε τὸ λείπον μετὰ
 205 προσθήκης σαρκὸς δεδωκώς, καὶ λογικὸν ζῶον ὑποδεξάμενος. Ὅθεν καὶ τοῦ Θεοῦ προσαγαγόντος τὴν γυναῖκα τῷ Ἄδὰμ ἰδεῖν τί καλέσει αὐτὴν, ἀποκριθεὶς ὁ Ἄδὰμ πρὸς τὸν Θεὸν εἶπεν· Τί μοι ταύτην ὡς ξένην παρήγαγες, Δέσποτα; οὐκ ἐκπλήττομαι τῇ θεᾷ. Ἐγνώρισα γὰρ μου τὴν σάρκα. Ἐχαρίσω μοι ζῶον λογικόν, εἰ καὶ διαφέ-
 210 ρει τῷ σχήματι, ἀλλ' ἦνωται τῇ φύσει. Γυνὴ καλείσθω· ἐξ ἀνδρὸς γὰρ ἐλήφθη, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς ἐπλάσθη. Ἔστω οὖν ὑπὸ χεῖρα. Οὐ γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐλήφθη, ἀλλ' ἐκ τῆς πλευρᾶς.

Φίλωνος— Κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἑπταετίαν ἔκφουσις ὀδόντων ἐστίν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καιρὸς τοῦ προῖεσθαι σπέρμα γόνιμον.
 215 Τρίτη δὲ γενεῖων αὔξησις. Τετάρτη δὲ πρὸς ἰσχὺν ἐπίδοσις. Πέμπτη δ' αὖ γάμων ὥρα. Ἑκτη, συνέσεως ἀρχή. Ἡ δὲ ἐβδόμη, βελτιώσεις ἀμφοῖν, καὶ συναύξησις νοῦ καὶ λόγου. Ὅγδοη δέ, ἡ ἐν ἑκατέρῳ τελείωσις. Κατὰ δὲ τὴν ἑνάτην, ἡ ἐπιείκεια καὶ πραότης τῶν παθῶν ἐπὶ πλεῖον ἡμερωθέντων. Κατὰ δὲ τὴν δεκάτην, τὸ εὐκταῖον τοῦ
 220 βίου τέλος, ἔτι τῶν ὀργανικῶν μελῶν συνεστηκότων. Φιλεῖ γὰρ τὸ μακρὸν γῆρας ἕκαστον ὑποσκελίζει καὶ παραιρεῖσθαι. Ἰατρὸς Ἱπποκράτης ἡλικίας ἑπτὰ εἶναι φησί· παιδίου, παιδός, μειρακίου, νεανίσκου, ἀνδρός, πρεσβύτου, γέροντος. Ταύτας δὲ μετρεῖσθαι μὲν ἐβδομάσιν, οὐ μὴν ταῖς κατὰ τὸ ἐξῆς. Λέγει δὲ οὕτως· «ἐν ἀνθρώ-
 225 που φύσει ἑπτὰ εἰσὶν ὥραι, αἷς ἡλικίας καλέουσιν· παιδίον, παῖς, μειράκιον, νεανίσκος, ἀνήρ, πρεσβύτης, γέρον. Καὶ παιδίον μὲν ἐστὶν ἄχρι ἑπτὰ ἐτῶν, τουτέστι τῆς τῶν ὀδόντων ἐκβολῆς. Παῖς δὲ

βέβαια γέννησε τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ, ὅπως λέει ἡ θεία Γραφή· «γνώρισε ὁ Ἄδάμ τὴ γυναῖκα του, ἡ ὁποία συνέλαβε καὶ γέννησε»· ἀλλὰ τὸ ζητούμενο εἶναι τὸ ὑπερφυσικόν· Πῶς γέννησε τὴν Εὐά, τὴ γυναῖκα καὶ θυγατέρα του. Ἄν καὶ ὁ Θεὸς τὴ δημιούργησε, ὅμως τὴν δανείστηκε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἄδάμ. Ἐπ' αὐτὸ καὶ ὅταν τὴν ἐπλαθεῖ, ἔβαλε τὸν Ἄδάμ σι ὕπνο καὶ ἔκοιταση, καὶ πῆρε μιὰ ἀπὸ τὶς πλευρὰς του, καὶ συμπληρωσὶ μετ' σάρκα τὸ ὑπόλοιπο. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἐνῶ ὁ Ἄδάμ βρισκοταν σι ἔκοιταση τὸν ἀποκοίμισε, κι ὥστόσο οὐκ ἐπυροφύετο τοῦ ἐκάνε κρυφὰ ὁ Θεός· διότι ὁ Ἄδάμ εἶδε μόνο τὴν Εὐά ἔπλασε τὴν πλευρὰ του καὶ βρῆκε αὐτὸ πού ἔλειπε μετ' τὴν προσθήκη τῆς σαρκὸς, πού τοῦ ἔδωσε, καὶ τὴν ὑποδέχτηκε ὡς ὡσεὶ λογικόν· Ἐπ' αὐτὸ καὶ ὅταν ὁ Θεὸς ὠδήγησε τὴ γυναῖκα στὸν Ἄδαμ· μιὰ νὰ σι πού, θα τὴν ὀνομάσει, ἀπαντώντας ὁ Ἄδάμ στὸν Θεόν· τίς· Ἐπιτὶ μου τὴν ἔφερες αὐτὴν ὡς ἄγνωστη, Κύριε; Δὲν ἐκπληρωσὶσαι βελτιωνά, τὴν. Διότι ἀναγνώρισα τὴ σάρκα μου. Μοῦ τάρτισε· ὡσεὶ λογικόν, ἄν καὶ διαφέρει στὸ σχῆμα, ἀλλὰ τὴν ἐνώνει ἡ φύση· Ὁμοῦ ὀνομαζέται γυναῖκα· διότι πάρθηκε ἀπὸ τὸν ἄνδρα, καὶ πληροσθῆκε ἀπὸ τὴν πλευρὰ του. Ἄς εἶναι λοιπὸν βοηθός μου. Διότι συμπληρωσὶται ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πλευρὰ.

Κατὰ τὴν πρώτη ἑπταετία γίνεται τὸ φύτρωμα τῶν δοντιῶν· ἡ οὐδέτερη ἐπταετία εἶναι ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία ἐκβάλλεται τὸ σπέρμα γιὰ γονιμοποίηση. Τὴν τρίτη ἐμφανίζονται τὰ γένηια, τὴν πέμπτη ἡ ἐπίδοσις στὴ δύναμη, ἡ πέμπτη εἶναι ἡ ἡλικία τοῦ γάμου, τὴν ἕκτη ἀρχίζει ἡ φρόνησις, τὴν ἕβδομη βελτιώνονται καὶ τὰ δύο, ἡ παράλληλη αὔξησις τοῦ νοῦ καὶ τοῦ λόγου, τὴν ὄγδοη γίνεται ἡ τελείωσις καὶ στὰ δύο. Κατὰ τὴν ἕνατη ἑπταετία ἔρχεται ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πρᾶσις τῶν παθῶν πού ἡμερώνονται πάρα πολύ, καὶ κατὰ τὴν δέκατη ἐπέρχεται τὸ ἐπιθυμητὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἐνῶ ἀκόμα τὰ ὀργανικὰ μέλη ὑπάρχουν. Διότι συνηθίζει τὸ βαθὺ γῆρας νὰ τὰ ἀποβάλλει ἕνα ἕνα καὶ νὰ τὰ στερεῖται. Ὁ γιατρός Ἴπποκράτης ἔλεγε ὅτι ὑπάρχουν ἑπτὰ ἡλικίαι· τοῦ νηπίου, τοῦ παιδιοῦ, τοῦ μειρακίου (ἀνήλικου νέου, ἐφήβου), τοῦ νέου, τοῦ ἄνδρα, τοῦ ἡλικιωμένου καὶ τοῦ γέροντα. Οἱ ἡλικίαι αὐτὲς ὑπολογίζονται ἀνὰ ἑπτὰ περίοδοι, τὶς ὁποῖαι ὀνομάζονται ἡλικίαι· νήπιον, παιδί, ἐφηβος (μειράκιον), νέος, ἄνδρας, ἡλικιωμένος, γέροντας. Νήπιον εἶναι κανεὶς μέχρι ἑπτὰ ἐτῶν, δηλαδὴ μέχρι νὰ βγάλει δόντια. Παιδί μέχρι τὴν

ἄχρι γονῆς ἐκφύσεως, εἰς τὰ δις ἑπτὰ. Μειράκιον ἄχρι γενείου λα-
 χνώσεως, ἐς τὰ τρις ἑπτὰ· νεανίσκος δὲ ἄχρις αὐξήσεως ὄλου τοῦ
 230 σώματος, ἐς τὰ τετράκις ἑπτὰ. Ἄνηρ δ' ἄχρις ἑνὸς δέοντος πενήτη-
 κοντα· πρεσβύτης δέ, ἄχρι πενήτηκοντα, ἐς τὰ ἑπτάκις ὀκτώ. Τὸ δὲ
 ἐντεῦθεν, γέρων».

Δυνατὸν ἐν τριακοστῷ ἔτει αὐτὸν ἄνθρωπον πάππον γενέσθαι.
 Ἡβᾶ μὲν περὶ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην ἡλικίαν, ἐν ἣ σπείρει, τὸ δὲ
 235 σπαρὲν ἐντὸς ἑνιαυτοῦ γενόμενον, πάλιν πεντεκαίδεκάτῳ ἔτει τὸ
 ὅμοιον ἑαυτῷ γεννᾶν.

Εὐσταθίου, Κατὰ Ἀρειανῶν.— Πᾶν τὴν ἀρχὴν ἔχον, καὶ τέλος
 ἐπιδέχεται. Τὸ δὲ τέλος ἐπιδεχόμενον, φθορᾶς ἐστὶ δεκτικόν.

Τίτλος Θ'.— *Περὶ τοῦ αὐτεξουσίου· ὅτι δέδοται ἡμῖν παρὰ
 Θεοῦ, καὶ ἐν ἡμῖν ἐστὶ σωθῆναι καὶ ἀπολέσθαι.*

Ψάλμ. 30,19.— «Διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν· τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα ἐπὶ προσώπου ὑμῶν,
 5 καὶ τὴν εὐλογίαν, καὶ τὴν κατάραν».

Ψάλμ. 34,3.— «Ἐἶπον τῇ ψυχῇ μου· Σωτηρία σου εἰμι ἐγώ».

Σοφ. Σειρ. 14,15.— «Κύριος ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον καὶ ἀφῆ-
 κεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ. Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ,
 οὗ ἂν θέλῃς ἐκτείνεις τὴν χειρὰ σου. Ἐναντία ἄνθρωπον ἢ ζωὴ καὶ
 10 ὁ θάνατος καὶ ὃ ἂν εὐδοκήσῃ αὐτῷ».

Λουκᾶ 17,21.— «Ἴδου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστὶ».

Ρωμ. 16,6.— «Οὐκ οἶδατε, ὅτι ᾧ ἐμπαριστάνετε ἑαυτοὺς δού-
 λους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε».

Ἰγνατίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Σμυρναίους.— Θέλουσιν ὑμῖν εὖ
 15 πράττειν, Θεὸς ἔτοιμος εἰς τὸ παρέχειν.

Μ. Βασιλείου, Εἰς 61ον Ψαλμόν.— Τέθεικα, φησί, πρὸ προσώ-
 που σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, δύο
 ἀντικειμένας φύσεις. Ἀντιστάθμησον αὐτὰς ἐπὶ τοῦ σεαυτοῦ κριτη-
 ρίου· ζυγαστάτησον ἀκριβῶς, τί σοι λυσιτελέστερον, τὴν πρόσκαι-
 20 ρον ἐλέσθαι ἡδονὴν καὶ δι' αὐτῆς τὸν αἰώνιον λαβεῖν θάνατον, ἢ τὴν
 ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς ἐλόμενον κακοπάθειαν, ταύτη προξένω
 χρῆσασθαι τῆς αἰωνίου τρυφῆς;

Ἰδίου, Ὅτι οὐκ ἐστὶν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός.— Τὰ ἐν ᾧ δου

ἐμφάνιση τῆς ἰκανότητος γιὰ γονιμοποίηση, στὰ δεκατέσσερα. Μειράκιο μέχρι νὰ ἐμφανισθεῖ τὸ χνουδι τοῦ γένειου, στὴν τρίτη ἑπταετία· νέος μέχρι νὰ ἀψηθεῖ ὄλο τὸ σῶμα, στὴν τέταρτη ἑπταετία. Ἄνδρας μέχρι τὰ σαρανταετιὰ χρόνια τοῦ πρεσβύτης μέχρι τὰ πενήντα, στὴν ἕβδομη ὀκταετία. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα γέροντας.

Εἶναι δυνατὸ στὰ τριάντα τοῦ χρόνια ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ παλποῦς. Διότι γίνεται ἔφηβος γύρω στὴν ἡλικία τῶν δεκατεσσάρων, κατὰ τὴν ὁποία σπέρνει, καὶ αὐτὸ πού σπάρθηκε μέσα σὲ ἕνα χρόνο γεννιέται, καὶ μετὰ δεκαπέντε χρόνιο τὸ ὅμοιο μ' αὐτὸ γεννάει.

Κάθε τι πού ἔχει ἀρχή, ἔχει καὶ τέλος, καὶ αὐτὸ πού ἔχει τέλος, εἶναι δεκτικὸ φθορᾶς.

Τίτλος 9.— Γιὰ τὸ αὐτεξούσιο· ὅτι μᾶς δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς τὸ νὰ σωθοῦμε ἢ νὰ χαθοῦμε.

«Ἐπικαλοῦμαι μάρτυρες γιὰ σᾶς τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ· τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο τὰ ἔδωσα μπροστά σας, καὶ τὴν εὐλογία καὶ τὴν κατάρρα».

«Εἶπα στὴν ψυχὴ μου· Ἐγὼ εἶμαι ἡ σωτηρία σου».

«Ὁ Κύριος ἔκανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἄφησε στὴ δική του κρίση. Σοῦ ἔβαλε μπροστά σου φωτιὰ καὶ νερό, ἄπλωσε σὲ ὅποιο θέλεις τὸ χέρι σου. Ἀπέναντι στὸν ἄνθρωπο βρίσκεται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὅποιο ἀρέσει σ' αὐτόν».

«Νά, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μέσα σας».

«Δὲ γνωρίζετε, ὅτι σ' ὅποιον δείχνετε δουλικὴ ὑπακοή, σ' αὐτόν εἴσαστε καὶ δοῦλοι».

«Ἐὰν θέλετε νὰ ζήσετε εὐτυχισμένοι, ὁ Θεὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ σᾶς τὸ δώσειν».

Ἐχω βάλει μπροστά σου, λέει, τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο, τὸ ἀγαθὸ καὶ τὸ κακό, δύο ἀντίθετες φύσεις. Ζύγισέ τις μὲ τὸ δικό σου κριτήριον· ζύγισέ τις ἀκριβῶς τί εἶναι γιὰ σένα πρὸ ὠφέλιμο, νὰ προτιμήσεις τὴν προσωρινὴ ἡδονή, καὶ μέσω αὐτῆς νὰ δεχθεῖς τὸν αἰώνιο θάνατο, ἢ προτιμώντας τὴν κακοπάθεια κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς, νὰ τὴ χρησιμοποιοῦσιν ὡς αἰτία τῆς αἰώνιας ἀπόλαυσης;

Τὰ κακὰ πού βρίσκονται στὸν ἄδη δὲν ἔχουν αἴτιον τὸν Θεό,

κακὰ οὐχὶ Θεὸν ἔχει τὸν αἴτιον, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς. Ἀρχὴ γὰρ καὶ
 25 ρίζα πάσης ἀμαρτίας τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ αὐτεξούσιον.

Γρηγ. Νύσσης.— Ἡ ψυχὴ τὸ βασιλικόν τε καὶ ἐπηρμένον αὐτό-
 θεν δείκνυσι, πόρρω τῆς ιδιωτικῆς ταπεινότητος κερωρισμένον, ἐκ
 τοῦ ἀδέσποτον αὐτὴν εἶναι καὶ αὐτεξούσιον, ἰδίους θελήμασιν αὐτο-
 κρατορικῶς διοικουμένην. Τίνος γὰρ τοῦτο, εἰ οὐχὶ βασιλέως ἐστίν;
 30 Ἀγαπήσωμεν τὴν εὐλογίαν, καὶ φύγωμεν τὴν κατάραν. Ἐφ' ἡμῖν
 γὰρ ἐστὶν ἐλέσθαι κατ' ἐξουσίαν ἐκάτερον, πρὸς ὅπερ ἐν τῇ προθυ-
 μίᾳ ρέψωμεν

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐ πάντα ἡμῖν ἐξ εὐθείας ὀμιλεῖ ὁ Θεός.
 Ἐπειδὴ γὰρ ἐκόντας βούλεται εἶναι καλοὺς, οὐ διὰ τὸ αὐτοῦ ἀδύνα-
 35 τον, ἄπαγε, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀσθενὲς τὸ ἡμέτερον. Αὐτῷ γὰρ ἐξεστι νεῦ-
 σαι μόνον, μᾶλλον δὲ ποιῆσαι ἄπερ ἂν βούλεται. Ἡμεῖς δὲ ἄπαξ
 ἑαυτῶν γενόμενοι κύριοι, οὐκ ἀνεχόμεθα πάντα ὑπακοῦειν αὐτῷ.
 Ἐὰν δὲ ἄκοντας ἐλκύσῃ, ὅπερ ἔδωκεν ἀφαιρήσεται, τὴν τῆς ἐξου-
 σίας ἐλευθερίαν.

40 Ἰδίου.— Εἰδότες, ὅτι καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ τρέχειν ἐν ἡμῖν ἐστὶν,
 καὶ διὰ τοῦ θέλειν καὶ τοῦ τρέχειν τὸν Θεὸν ἐπισπασώμεθα πρὸς
 τὴν ἡμετέραν βοήθειαν, ἐπισπασάμενοι δὲ αὐτόν, πρὸς τὸ τέλος
 ἤξομεν τῶν πραγμάτων, διανιστῶμεν οὖν, ἀδελφοί, καὶ πᾶσαν
 σπουδὴν ἐπιδειξώμεθα ἐν τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ τῆς ἡμετέρας, ἵνα,
 45 μικρὸν ἐνταῦθα πονέσαντες χρόνον, κατὰ τὸν ἀγήρω καὶ ἀθάνατον
 αἰῶνα τῶν ἀθανάτων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν.

Ἰουστίνου.— Πλάσας ὁ Θεὸς κατ' ἀρχὰς τὸν ἄνθρωπον, τῆς
 γνώμης αὐτοῦ τὰ τῆς φύσεως ἀπηώρησεν, ἐντολὴν μίαν ποιησάμε-
 νος τὴν διὰ πείραν· φυλάξαντα μὲν γὰρ ταύτην, τῆς ἀθανάτου λήξε-
 50 ως πεποίηκεν ἔσσεσθαι, παραβάντα δέ, τῆς ἐναντίας.

Κλήμ. Ἀλεξ., Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ
 μὲν αἴρεσις ὡς ἐλευθέρῳ, ἐπὶ Θεῷ ἢ δόσις ἐν Κυρίῳ· δίδωσι δὲ
 βουλομένοις καὶ ὑπερεσπουδακόσι καὶ δεομένοις, ἵνα οὕτως ἴδιον
 αὐτοῦ ἡ σωτηρία γένηται. Οὐ γὰρ ἀναγκάζει ὁ Θεός, βία γὰρ ἐχθρὸν
 55 Θεῷ, ἀλλὰ τοῖς ζητοῦσι πορίζει καὶ τοῖς αἰτοῦσι παρέχει καὶ τοῖς
 κρούουσιν ἀνοίγει.

Ἰδίου, 15.— Βουλομέναις μὲν ὁ Θεὸς ταῖς ψυχαῖς συνεπιπνεῖ. Εἰ

ἀλλὰ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους. Διότι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα κάθε ἁμαρτίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς, καὶ ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιό μας.

Ἡ ψυχὴ ἀπὸ μόνη της δείχνει τὴ βασιλικὴ καὶ ἀνώτερη καταγωγὴ μας, πού βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν εὐτελεῖ ταπεινότητα, καὶ φαίνεται αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι εὐλεύθερη καὶ αὐτεξούσια, καὶ διοικεῖται αὐτεξούσια μὲ τὰ δικά της θελήματα. Διότι τίνος γνώρισμα εἶναι αὐτό, ἂν ὄχι τοῦ βασιλιᾶ; Ἦς ἀγαπήσουμε τὴν εὐλογία καὶ ἄς ἀποφύγουμε τὴν κατάρα. Στὸ χέρι μας εἶναι νὰ προτιμήσουμε μὲ ἐξουσία τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο, πρὸς τὸ ὅποιο νὰ κλίνουμε μὲ προθυμία.

Δὲν μᾶς τὰ λέει ὅλα ἀπ' εὐθείας ὁ Θεός. Διότι, ἐπειδὴ θέλει νὰ εἴμαστε καλοὶ μὲ τὴ θέλησή μας, ὄχι ἐξαιτίας τῆς δικῆς του ἀδυναμίας, μακριὰ μιὰ τέτοια σκέψη, ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς δικῆς μας ἀσθένειας. Διότι σ' αὐτὸν ἀρκεῖ ἀπλῶς νὰ κάνει ἓνα νεῦμα, ἢ καλύτερα νὰ κάνει ὅ,τι θέλει. Ἐνῶ ἐμεῖς, ἀφοῦ γίναμε μιὰ καὶ καλὴ κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, δὲν ἀνεχόμεστε νὰ τὸν ἀκοῦμε πάντοτε. Ἐὰν λοιπὸν μᾶς προσελκύσει χωρὶς νὰ θέλουμε, θὰ μᾶς ἀφαιρέσει αὐτὸ πού μᾶς ἔδωσε, τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας.

Γνωρίζοντας, ὅτι καὶ ἡ θέληση καὶ ἡ προσπάθεια ἐναπόκεινται σὲ μᾶς, καὶ ὅτι μὲ τὸ νὰ θέλουμε καὶ νὰ προσπαθοῦμε προσελκύουμε τὸν Θεὸ νὰ μᾶς βοηθήσει, καὶ ὅταν τὸν προσελκύσουμε, θὰ φτάσουμε στὸν σκοπὸ τῶν πραγμάτων, ἄς σταθοῦμε λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ὄρθιοι καὶ ἄς δείξουμε κάθε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας, ὥστε, ἀφοῦ πονέσουμε ἐδῶ γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα, νὰ ἀπολαύσουμε τὰ ἀθάνατα ἀγαθὰ στὸν ἀγέραστο καὶ ἀθάνατο αἰῶνα.

Ἀφοῦ ἐπλασε ὁ Θεὸς ἀρχικὰ τὸν ἄνθρωπο, τὰ σχετικὰ μὲ τὴ φύση τῆς γνώμης του τὰ ἄφησε νὰ αἰωροῦνται, δίνοντας μιὰ μόνον ἐντολὴ γιὰ δοκιμὴ. Ἐὰν τὴν τηρήσει, νὰ τὸν κάνει νὰ ἔχει ἀθάνατο τέλος, ἐὰν ὅμως τὴν παραβεῖ, τὸ ἀντίθετο.

Στὸν ἄνθρωπο ἐπαφίεται ἡ ἐκλογή, καθόσον εἶναι ἐλεύθερος, ἐνῶ στὸν Κύριο ἡ χορήγηση· καὶ δίνει σ' αὐτοὺς πού θέλουν καὶ προθυμοποιοῦνται καὶ παρακαλοῦν, ὥστε νὰ γίνῃ δικό τους κατόρθωμα ἢ σωτηρία. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀναγκάζει· ἡ βία εἶναι ἐχθρική στὸν Θεό· ἀλλὰ σ' αὐτοὺς πού ζητοῦν δίνει, καὶ σ' αὐτοὺς πού αἰτοῦν παρέχει, καὶ σ' αὐτοὺς πού χτυποῦν τὴν πόρτα τὴν ἀνοίγει.

Ἦσταν λοιπὸν οἱ ψυχῆς θέλουν, ὁ Θεὸς συγκατανεύει. Ἦσταν

δι' ἀποσταίεν τῆς προθυμίας, καὶ τὸ δοθὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα συνεστάλη.

60 Ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον καὶ αὐτεξούσιον, ἵνα, ὃ ἑαυτῷ ἐποίησεν δι' ἀμελείας καὶ παρακοῆς, τοῦτο αὐτῷ γούν ὁ Θεὸς δωρῆται διὰ φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης, ὑπακούοντος αὐτῷ τοῦ ἀνθρώπου. Καθάπερ γὰρ παρακούσας ὁ ἄνθρωπος θάνατον ἑαυτῷ ἐπεσπάσατο, οὕτως ὑπακούων τῷ βουλήματι τοῦ Θεοῦ 65 δύναται περιποιήσασθαι ἑαυτῷ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δέδωκε γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐντολὰς ἀγίας, ἃς πᾶς ὁ ποιῶν δύναται σωθῆναι, καὶ ἀναστάσεως τυχὼν κληρονομήσει τὴν ἀφθαρσίαν.

Νείλου.— Ἐν σοὶ ἂν εἶη καὶ φωτὸς ἀπολαύειν, καὶ ζόφω συνδιαιτᾶσθαι. Πρὶν παρέβη καὶ ἠθέτησε ὁ πρωτόπλαστος ἄν- 70 θρωπος, χειροῆθη εἶχεν πάντα τὰ θηρία, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα παντελῶς. «Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα», εἶρηκεν ὁ Κύριος. Οἱ Θησαυροὶ οὖν τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἔνδον τῆς θύρας κεκρυμμένοι τυγχάνουσι.

Εὐσεβίου.— Λέγουσί τινες περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσα δεῖ αὐτὸν 75 ποιῆσαι ἀγαθὰ καὶ πονηρά. Πολλοὶ οὖν ἐμπίπτοντες διὰ τοῦ πονηροῦ εἰς κακά, λέγουσιν, Οὐαὶ τῷ ἄστρω αὐτοῦ· καὶ πάλιν, ὅτι κατὰ τὸ δοτὸν ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἢ ἐν τῷ ποταμῷ, ἢ ἐν κρημνῷ, ἢ οἰωδῆποτε τρόπῳ. Καὶ τοῦτο ματαιολογοῦντες ἀμαρτάνουσι. Ὁ γὰρ Θεὸς αὐτεξούσιον ἔδωκε τὴν προαίρεσιν τῷ ἀν- 80 θρώπῳ καὶ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὴν ὁδὸν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. Τὸ κέρδος καὶ τὴν ζημίαν λέγει διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· «εἰάν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· εἰάν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, ἐγὼ οὐκ ἀναγκάζω». Τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης γινόμενον κέρδος οὐκ ἔχει. Ἐγὼ ὄρους οὐκ ἐπέθηκα· οὐκ ἔτα- 85 ζα ἐπὶ σὲ καλὰ ἢ κακὰ. Ἐπεὶ, εἰ ἐνετειλατό μοι φόνον ἢ πορνείαν δηλονότι, ποιῆσαι αὐτὰ εἶχον· τὸ γὰρ προστάγματι αὐτοῦ ἀντειπεῖν οὐ δυνατόν. Ἦ τίς κρίνει με τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦντα; Οὐδέποτε ὁ Θεὸς θελητῆς ἐστὶ κακοῦ ἀνθρώπων. Τα γὰρ πειρατήρια τὰ ἐπερχόμενα τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πονηροῦ εἰσιν, τοῦ 90 Ἀποστόλου λέγοντος· «μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι Ἀπὸ Θεοῦ πειράζομαι. Ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστὶ κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς

ὅμως παραιτοῦνται ἀπο τὴν προσπάθεια, τότε καὶ τὸ πνεῦμα ποῦ δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ περιορίζεται.

Ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερο καὶ αὐτεξούσιο, ὥστε αὐτὸ ποῦ ἔκανε στὸν ἑαυτό του μὲ τὴν ἀμέλεια καὶ τὴν παρακοή του, αὐτὸ ἀκριβῶς τοῦ τὸ δωρίζει ὁ Θεὸς μὲ τὴ φιλανθρωπία καὶ τὴν ἐλεημοσύνη, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὑπακούει σ' αὐτόν. Διότι, ὅπως ὅταν ὁ ἄνθρωπος παράκουσε προκάλυψε στὸν ἑαυτό του τὸν θάνατο, ἔτσι ὑπακούοντας στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσαι γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν αἰώνια ζωὴ. Διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει δώσει ἅγιες ἐντολές, τὶς ὁποῖες ὅποιος τὶς τηρεῖ μπορεῖ νὰ σωθεῖ, καὶ ἀφοῦ ἀναστηθεῖ νὰ κληρονομήσει τὴν ἀθανασία.

Εἶναι στὸ χέρι σου καὶ τὸ φῶς νὰ ἀπολαύσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ ζεῖς μέσα στὸ σκοτάδι. Πρὶν παραβεῖ καὶ ἀθετήσῃ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ὁ πρωτόπλαστος ἄνθρωπος εἶχε κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία του ὅλα τὰ θηρία, χωρὶς καθόλου νὰ τὸν ἀπειλοῦσαν. «Ἐγὼ εἶμαι ἡ θύρα»¹³, εἶπε ὁ Κύριος. Οἱ θησαυροὶ ἐπομένως τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως εἶναι κρυμμένοι μέσα ἀπὸ τὴ θύρα.

Λένε μερικοὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ποῦ πρέπει αὐτὸς νὰ κάνει. Πολλοὶ λοιπὸν πέφτοντας διὰ τοῦ πονηροῦ στὰ κακὰ λένε: Ἀλλοίμονο στὸ ἄστρο του· καὶ πάλι, ὅτι οἱ ἄνθρωποι πεθαίνουν σύμφωνα μὲ ὅ,τι τοὺς εἶναι γραφτό· ἢ μέσα σὲ ποτάμι, ἢ σὲ γκρεμό, ἢ μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο. Λέγοντας ὅμως αὐτὰ τὰ μάταια ἁμαρτάνουν. Διότι ὁ Θεὸς ἔδωσε ἐλεύθερη ἐκλογή στὸν ἄνθρωπο καὶ τοῦ ὑπέδειξε τὸν δρόμο τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. Τὸ κέρδος καὶ τὴ ζημιὰ τὰ λέγει μέσω τοῦ προφήτου Ἡσαΐα: «ἐὰν θέλετε καὶ μὲ ἀκούσετε, θὰ φᾶτε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς· ἐὰν ὅμως δὲν θέλετε καὶ δὲν μὲ ἀκούσετε, ἐγὼ δὲν σᾶς ἐξαναγκάζω»¹⁴. Διότι αὐτὸ ποῦ γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη δὲν ἔχει κέρδος. Ἐγὼ δὲν ἔθεσα ὄρους· δὲν ἔταξα σὲ σένα καλὰ ἢ κακὰ. Ἐὰν δηλαδὴ μοῦ ἔδινε ἐντολὴ νὰ διαπράξω φόνο ἢ πορνεία, ἔπρεπε νὰ τὰ ἐκτελέσω· διότι εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀντιμιλήσω στὸ πρόσταγμά του. Ἡ ποιὸς μὲ κατακρίνει ὅταν τηρῶ τὶς ἐντολές του; Ποτὲ ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸ κακὸ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πειρασμοὶ ποῦ προκαλοῦνται στοὺς ἀνθρώπους προέρχονται ἀπὸ τὸν πονηρό· ὁ Ἀπόστολος λέει: «κανένας πειραζόμενος νὰ μὴ λέει, ὅτι Δέχομαι πειρασμοὺς ἀπὸ τὸν Θεό. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὰ κακὰ. Καὶ αὐτὸς δὲν πειράζει κανένα. Ὁ καθένας πει-

οιδόμενα. Ἐκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας». Ἐὰν δὲ ποιῆς ἀγαθόν, τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία ἐπίγραψον· ἐὰν δὲ πονηρόν, τῇ τοῦ διαβόλου πονηρία ἐπίγραψον.

Τίτλος Γ'.— *Περὶ τῆς ἀστάτου καὶ ἀβεβαίου τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καταστάσεως, καὶ τίνι ἔοικεν ἄνθρωπος καὶ ὁ βίος αὐτοῦ· καὶ ὅτι μάταια τὰ παρόντα καὶ σκιάς ἀδρανέστερα.*

5 Λευϊτ. 25,23.— «Προσῆλυτοι καὶ πάροικοι ὑμεῖς ἐστε ἐναντίον μου».

Α' Παραλ. 24,25.— «Πάροικοί ἐσμεν ἐναντίον σου καὶ κατοικοῦντες, ὡς πάντες οἱ πατέρες ἡμῶν. Ὡς σκιά αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς».

10 Ἰωβ 14,1,21.— «Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας τῆς μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελευσσομαι ἐκεῖ. Ὁ βίος μου ἐστὶν ἐλαφρότερος λαλιᾶς».

Ἰωβ 8,9.— «Σκιά ἐστὶν ὁ βίος ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἰωβ 14,1–2.— «Βροτὸς γενητὸς τῆς γυναικός, ὀλιγόβιος καὶ πλήρης ὀργῆς. Ἦ ὡσπερ ἄνθος ἀνθῆσαν ἐξέπεσεν, ἀπέδρα δὲ ὡσπερ σκιά καὶ οὐ μὴ στηῖ».

15 Ἰωβ 25,6.— «Ἄνθρωπος σαπρία, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου σκώληξ».

Ἰωβ 30,19.— «Ἦγμαι ἐμαντὸν γῆν καὶ σποδόν».

Ψάλμ. 21,7.— «Ἐγὼ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος».

Ψάλμ. 38,6, 13.— «Ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Πάροικος ἐγὼ εἰμι παρὰ σοὶ καὶ παρεπίδημος».

20 Ψάλμ. 102,14.— «Μνήσθητι, ὅτι χοῦς ἐσμεν».

Ψάλμ. 77,39.— «Ἐμνήσθη, ὅτι σὰρξ εἰσι, πνεῦμα πορευόμενον, καὶ οὐκ ἐπιστρέφον».

Ψάλμ. 89,9.— «Τὰ ἔτη ἡμῶν ὡσεὶ ἀράχνη ἐμελέτων».

Ψάλμ. 101,4.— «Ἐξέλιπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μου».

25 Ψάλμ. 102,15.— «Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ».

Ψάλμ. 143,4.— «Ἄνθρωπος ματαιότητι ὁμοιωθεὶς, αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σκιά παράγουσιν».

Ἐκκλ. 1,2.— «Ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης».

30 Ἐκκλ. 4,2, 3.— «Ἐπῆνεσα γὰρ τοὺς τεθνηκότας, τοὺς ἤδη ἀποθανόντας ὑπὲρ τοὺς ζῶντας, καὶ ἀγαθὸς ὑπὲρ δύο τούτους, ὅστις οὐπω ἐγένετο, ὃς οὐκ οἶδε σύμπαν τὸ ποίημα τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον».

Ἐκκλ. 6,7.— «Πᾶς μόχθος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ».

ράζεται ἀπὸ τῆ δικῆ του ἐπιθυμία»¹⁵. Ἐὰν ὁμως κάνεις καλό, ἀπόδωσέ το στὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ· ἐὰν πάλι κάνεις κακό, ἀπόδωσέ το στὴν πονηρία τοῦ διαβόλου.

Τίτλος 10.— Γιά τὸ ἄστατο καὶ ἀβέβαιο τῆς καταστάσιως τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων, μὲ τί μοιάζει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωὴ του, καὶ ὅτι τὰ παρόντα εἶναι μάταια καὶ πιὸ ἀδρανῆ καὶ ἀπὸ τὴ σκιά.

«Ἐσεῖς ἐνώπιόν μου εἶστε προσήλυτοι καὶ περαστικοί».

«Εἶμαστε περαστικοὶ μπροστὰ σου καὶ κατοικοῦμε, ὅπως ὅλοι οἱ πατέρες μας. Οἱ μέρες μας πάνω στὴ γῆ εἶναι σὰν σκιά.

«Γυμνὸς βγῆκα ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μητέρας μου, γυμνὸς καὶ θὰ φύγω γιὰ ἐκεῖ. Ἡ ζωὴ μου εἶναι πιὸ ἐλαφρὴ καὶ ἀπὸ τὴν ὁμιλία».

«Ἡ ζωὴ μας πάνω στὴ γῆ εἶναι σὰν σκιά».

«Ὁ ἄνθρωπος ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ γυναίκα ἔχει σύντομη ζωὴ καὶ εἶναι γεμᾶτος ὀργή. Ἡ σὰν ἄνθος ποὺ ἀνθεῖ καὶ μαραίνεται, ποὺ ἐξαφανίζεται σὰν σκιά καὶ δὲν ὑπάρχει πιά».

«Ὁ ἄνθρωπος εἶναι σαπίλα καὶ γιὸς ἀνθρώπου, σκουλήκι».

«Θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου χῶμα καὶ στάχτη».

«Νᾶ, τίς μέρες μου τίς ἔχεις μετρημένες. Ἐγὼ κοντὰ σου εἶμαι προσωρινὸς καὶ περαστικός».

«Θυμήσου ὅτι εἶμαστε χῶμα».

«Θυμήθηκε, ὅτι εἶναι σάρκα, φύσημα ἀνέμου, ποὺ περνᾶ καὶ δὲν ἐπιστρέφει».

«Τὰ χρόνια μας τὰ σκεφτόμουν σὰν νὰ εἶναι ἀράχνη».

«Χάθηκαν σὰν καπνὸς οἱ μέρες μου».

«Οἱ μέρες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σὰν χορτᾶρι».

«Εἶμαι ἄνθρωπος ποὺ μοιάζω μὲ τὴ ματαιότητα καὶ οἱ μέρες μου περνοῦν σὰν νὰ εἶναι σκιά».

«Ὅλα εἶναι μάταια καὶ ἀνωφελῆ, ὅλα ἀνεξαιρέτως εἶναι μάταια».

«Μακαρίζω τοὺς νεκροὺς, αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἤδη πεθάνει, περισσότερο ἀπὸ τοὺς ζωντανούς, καὶ ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς πιὸ εὐτυχισμένος εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲ γεννήθηκε καθόλου, αὐτὸς ποὺ δὲ γνώρισε ὅλη τὴ δημιουργία ποὺ ἔγινε κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο».

«Ὅλος ὁ κόπος τοῦ ἀνθρώπου γίνεται γιὰ τὸ στόμα του».

Ἐκκλ. 3,19.— «Τί ἐπερίσσευσεν ἀνθρώπῳ παρὰ τὸ κτῆνος; Οὐδὲν· ὅτι πάντα ματαιότης».

Ἐκκλ. 2,23.— «Πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἀλγημάτων καὶ θυμοῦ περισπασμός. Καί γε ἐν νυκτὶ οὐ κοιμᾶται ἡ καρδιά αὐτοῦ. Καὶ γὰρ τοῦτο ματαιότης ἐστί».

Ἐκκλ. 5,14ε.— «Καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς γυμνός, ἐπιστρέφει τοῦ πορευθῆναι ὡς ἦκει, καὶ οὐδὲν λήφεται ἐν μόχθῳ αὐτοῦ, ἵνα πορευθῇ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καί γε τοῦτο πονηρὰ ἀρρωστία· ὡσπερ γὰρ παρεγένετο, οὕτω καὶ ἀπελεύσεται».

Ζαχαρ. 1,5.— «Οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ οἱ προφῆται ποῦ εἰσιν; Μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ζήσονται;».

Ἦσ. 40,6.— «Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν».

Ἦσ. 50,9.— «Ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε, καὶ ὁ σῆς καταφάγεται ὑμᾶς».

Ἦσ. 51,7.— «Μὴ φοβήθητε ὄνειδισμόν ἀνθρώπων, καὶ τῷ φανλισμῷ αὐτῶν μὴ ἠττάσθε· ὡσπερ γὰρ ἱμάτιον παλαιωθήσονται καὶ βρωθήσεται ὑπὸ σητός».

Σοφ. Σολ. 2,2.— «Καπνὸς ἢ πνοὴ ἐν ρισὶν ἡμῶν, καὶ παρελεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης. Σκιαῶς γὰρ πάροδος ὁ βίος ἡμῶν».

Σοφ. Σολ. 5,8–11.— «Τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἢ ὑπερηφανία ἡμῶν; καὶ τί πλοῦτος μετὰ ἀλαζονείας συμβέβληται ἡμῖν; Παρῆλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιά, καὶ ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα, ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ, ἧς διαβάσης οὐκ ἔστιν ἴχνος εὐρεῖν οὐδὲ ἀτραπὸν πορείας αὐτῆς ἐν κύμασιν· ἢ ὡς ὄρνέου διίπτάντος ἀέρα οὐδὲν εὐρίσκεται τεκμήριον πορείας».

Σοφ. Σειρ. 14,17–18.— «Πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιοῦται, ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου δασέος, τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει. Οὕτω γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος».

Σοφ. Σειρ. 33,10.— «Ἄνθρωποι πάντες γῆ καὶ σποδός».

Ἐβρ. 11,13.— «Ἐνοὶ καὶ παρεπίδημοὶ ἐσμεν ἐπὶ γῆς».

Σοφ. Σειρ. 18,9–10.— «Ἀριθμὸς ἡμερῶν ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη

«Σὲ τί πλεονεκτεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ κτῆνος; Σὲ τίποτε· διότι ὅλα εἶναι μάταια».

«Ἦ Ὀλος οἱ ἡμέρες αὐτοῦ (τοῦ ἀνθρώπου) εἶναι ἡμέρες ταλαιπωριῶν καὶ θυμοῦ καὶ ἀνησυχία. Ἀφοῦ τῆ νύχτα δὲν κοιμᾶται ἡ καρδιά του. Αὐτὸ δὲ εἶναι ματαιότητα».

«Ἦ Ὅπως βγῆκε ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας του γυμνός, ἔτσι θὰ ἐπιστρέψει γιὰ νὰ πορευθεῖ ὅπως πρέπει, καὶ δὲν θὰ πάρει τίποτε ἀπὸ τὸν κόπο αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ φέρει μαζί του· διότι αὐτὸ εἶναι πονηρὴ ἀρρώστια· γιατί ὅπως ἦρθε, ἔτσι καὶ θὰ φύγει».

«Οἱ πατέρες σας καὶ οἱ προφῆτες ποῦ εἶναι; Μήπως ζοῦν αἰώνια;».

«Κάθε ἄνθρωπος εἶναι χορτάρι, καὶ ἡ λαμπρότητα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σὰν τὸ ἄνθος τοῦ χορταριοῦ. Ξηράθηκε τὸ χορτάρι, καὶ τὸ ἄνθος του ἔπεσε».

«Νά, ὅλοι ἐσεῖς θὰ παλιώσετε σὰν ἔνδυμα, καὶ ὁ σκῶρος θὰ σᾶς καταφάει».

«Νὰ μὴ φοβᾶστε τοὺς ὄνειδισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ καταβάλλετε ἀπὸ τὸν ἐξευτελισμὸ ποὺ σᾶς κάνουν· γιατί θὰ παλιώσουν σὰν ἔνδυμα καὶ θὰ φαγωθοῦν ἀπὸ τὸν σκῶρο».

«Εἶναι καπνὸς ἡ πνοὴ στὶς μύτες μας, καὶ ἡ ζωὴ μας θὰ περάσει ὅπως τὰ ἴχνη τῆς νεφέλης. Διότι ἡ ζωὴ μας εἶναι πέρασμα σκιᾶς».

«Σὲ τί μᾶς ὠφέλησε ἡ ὑπερηφάνειά μας; Καὶ σὲ τί συνέβαλε σὲ μᾶς ὁ πλοῦτος μὲ τὴν ἀλαζονεία; Πέρασαν ὅλα ἐκεῖνα ὡς σκιά καὶ ὡς φῆμη ποὺ τρέχει περνώντας, σὰν πλοῖο ποὺ περνάει ἀπὸ νερὸ ποὺ κυματίζει, καὶ μόλις περάσει δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βροῦμε τὰ ἴχνη οὔτε τὸν δρόμο ποὺ πέρασε πάνω στὰ κύματα· ἢ σὰν ὄρνιο ποὺ πέταξε στὸν ἀέρα καὶ δὲν βρίσκεται κανένα σημάδι τῆς πορείας του».

«Κάθε σάρκα παλιώνει σὰν ἔνδυμα, σὰν φύλλο ποὺ θάλλει σὲ πυκνόφυλλο δέντρο, τὸ ὁποῖο τὰ φύλλα ποὺ ἔχει τὰ ρίχνει καὶ βλαστάνουν ἄλλα. Ἔτσι γίνεται καὶ μὲ τὴ γενιὰ τῆς σάρκας καὶ τοῦ αἵματος».

«Ἦ Ὀλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι χῶμα καὶ στάχτη».

«Ξένοι καὶ περαστικοὶ εἴμαστε πάνω στὴ γῆ».

«Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἑκατὸ χρόνια, εἶναι σὰν σταγόνα νεροῦ ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ σὰν κόκ-

ἐκατόν· ὡς σταγῶν ὕδατος ἀπὸ θαλάσσης καὶ ψῆφους ἄμμου, οὕτως ὀλίγα ἔτη ἐν ἡμέραις αἰῶνος».

Α' Τίμ. 6,7.— «Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἐξενεγκεῖν δυνάμεθα».

10 Ἰακ. 4,14.— «Ποία ζωὴ ἡμῶν ἐστίν; ἀτμὴ γάρ ἐστίν ἢ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, 1,4-5.— Ὁδὸς ὁ βίος εἴρηται διὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος ἐκάστου τῶν γεννηθένων ἐπειξιν. Ὡσπερ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καθεύδοντες αὐτομάτως ὑπὸ τοῦ πνεύματος
75 ἐπὶ λιμένα ἔλκονται, κἂν αὐτοὶ μὴ αἰσθάνωνται, ἀλλ' ὁ δρόμος αὐτῆς πρὸς τὸ τέλος ἐπείγει, οὕτω καὶ ἡμεῖς, τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς ἡμῶν παραρρέοντες, οἷόν τιτι κινήσει συνεχεῖ καὶ ἀπαύστῳ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστος τὸ πέρας τῷ λανθάνοντι δρόμῳ τῆς ζωῆς ἡμῶν κατεπειγόμεθα. Οἷον, καθεύδεις; Καὶ ὁ χρόνος σε παρατρέχει.
80 Ἐγρήγορας καὶ ἀσχολος εἶ τὴν διάνοιαν; Ἄλλ' ὅμως ἡ ζωὴ δαπανᾶται, κἂν τὴν αἴσθησιν διαφεύγῃ. Δρόμῳ οὖν τρέχουσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἕκαστος κατεπειγόμενοι. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐσμεν ἐν ὁδῷ, καὶ οὕτω δ' ἂν λάβοις τῆς ὁδοῦ τὴν ἔννοιαν, ὁδοιπόρος ἐφέστηκας τῷ βίῳ τούτῳ· πάντα παρέρχῃ,
85 πάντα κατόπιν σοι γίνεται. Εἶδες ἐπὶ τῆς ὁδοῦ φυτόν ἢ πόαν ἢ ὃ τι ἂν τύχη τῶν ἀξίων θεάματος; Μικρὸν ἐτέρφθῃς, εἶτα παρέδραμες. Πάλιν ἐνέτυχες λίθοις καὶ φάραγξιν καὶ κρημοῖς καὶ σκοπέλοις, ἢ που καὶ θηρίοις καὶ ἔρπετοῖς καὶ ἀκάνθαις, ἢ τισιν ἄλλοις τῶν ὀχληρῶν, μικρὸν ἠνιάθῃς, εἶτα κατέλιπες. Τοιοῦτος ὁ
90 βίος, οὔτε τὰ τερπνὰ μόνιμα οὔτε τὰ λυπηρὰ διαρκῆ κεκτημένος. Ἡ ὁδὸς οὐκ ἔστι σῆ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ παρόντα σά· ἐπὶ τῶν ὀδεύοντων, ὁμοῦ τε ὁ πρῶτος τὸ ἔχνος ἐκίνησεν καὶ εὐθὺς ὁ μετ' αὐτὸν τὴν βάσιν ἤνεγκεν, καὶ μετ' ἐκεῖνον ὁ ἐφεπόμενος. Σκόπει δὲ εἰ μὴ καὶ τὰ τοῦ βίου παραπλήσια. Τὴν γῆν σήμερον σὺ ἐγεώργησας, καὶ αὔριον
95 ἄλλος, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἕτερος. Ὅρας τοὺς ἀγροὺς τούτους καὶ τὰς πολυτελεῖς οἰκίας; Πόσα εἶδη ὀνομάτων τούτων ἕκαστον ἠμειψεν; Τοῦ δεῖνος ἐλέγετο. Εἶτα μετωνομάσθη πρὸς ἕτερον· πρὸς τὸν δεῖνα μετῆλθεν· εἶτα νῦν ἄλλου λέγεται. Ἐὰρα οὖν οὐχ ὁδὸς ὁ βίος, ἄλλοτε

κος ἄμμου· τόσο λίγα εἶναι τὰ ἑκατὸ χρόνια μπροστὰ στὴν αἰωνιότητα».

«Τίποτε δὲν φέραμε στὸν κόσμον· εἶναι φανερό ὅτι οὔτε νὰ πάrouμε μπορούμε».

«Ποιά εἶναι ἡ ζωὴ μας; Διότι εἶναι ἀτμός, πὺ φαίνεται γιὰ λίγο καὶ ἔπειτα ἐξαφανίζεται».

Ἡ ζωὴ μας ὀνομάζεται δρόμος ἐπειδὴ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ τέλος τοῦ καθενὸς πὺ γεννήθηκε. Διότι, ὅπως ἐκεῖνοι πὺ κοιμούνται στὰ πλοῖα ὁδηγοῦνται αὐτόματα ἀπὸ τὸν ἄνεμο στὰ λιμάνια, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ δὲν τὸ αἰσθάνονται, ἀλλὰ ὁ δρόμος τους πηγαίνει πρὸς τὸ τέλος, ἔτσι καὶ ἐμεῖς, καθὼς τρέχει ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας, σὰν μὲ κάποια συνεχῆ καὶ ἀκατάπαυστη κίνηση, πηγαίνουμε βιαστικὰ ὁ καθένας πρὸς τὸ δικό του τέλος μὲ τὸν ὑπολανθάνοντα δρόμο τῆς ζωῆς μας. Γιὰ παράδειγμα, κοιμᾶσαι; Καὶ ὁ χρόνος σὲ προσπερνᾷ τρέχοντας. Εἶσαι ξυπνητὸς καὶ ἀπασχολημένος μὲ τὴ σκέψη σου; Ἡ ζωὴ ὅμως ξοδεύεται, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ αἰσθάνεσαι. Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τρέχουμε σὲ δρόμο, σπεύδοντας νὰ φτάσουμε ὁ καθένας στὸ δικό του τέλος. Γι' αὐτὸ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι βρισκόμαστε σὲ δρόμο· καὶ ἔτσι λοιπὸν ἐὰν ἐκλάβεις τὴν ἔννοια τοῦ δρόμου, εἶσαι ὁδοιπόρος στὴ ζωὴ αὐτῆ· ὅλα παρέρχονται· ὅλα πηγαίνουν πίσω σου. Εἶδες στὸ δρόμο φυτὸ ἢ χορτᾶρι ἢ ὄ,τι ἄλλο τύχει ἀξιοθέατο; Εὐχαριστήθηκες γιὰ λίγο καὶ ἔπειτα τὸ προσπέρασες. Καὶ πάλι συνάντησες πέτρες καὶ φαράγγια καὶ γκρεμοὺς καὶ δύσκολα ἐμπόδια, ἢ ἐνδεχομένως καὶ θηρία καὶ ἐρπετὰ καὶ ἀγκάθια ἢ μερικὰ ἄλλα ὄχληρὰ, στονοχωρήθηκες λίγο, ἔπειτα τὰ ἐγκατέλειψες. Τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ· οὔτε τὰ εὐχάριστα τὰ ἔχει μόνιμα, οὔτε καὶ τὰ λυπηρὰ διαρκῆ. Ὁ δρόμος δὲν εἶναι δικός σου, οὔτε τὰ παρόντα δικά σου· στοὺς ὁδοιπόρους, μόνις ὁ πρῶτος ἀφήσει τὸ ἴχνος, ἀμέσως ἐκεῖνος πὺ ἔρχεται μετὰ ἀπὸ αὐτὸν παίρνει τὴ θέση του καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ἐπόμενος. Σκέψου λοιπὸν μήπως καὶ οἱ περιστάσεις τῆς ζωῆς εἶναι παραπλήσιες. Τῆ γῆ τὴν καλλιεργεῖς σήμερα ἐσύ, καὶ αὔριο ἄλλος, καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ἄλλος. Βλέπεις αὐτὰ τὰ χωράφια καὶ τὰ πολυτελῆ σπίτια; Πόσα ὀνόματα δὲν ἄλλαξε τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ; Λεγόταν τοῦ τᾶδε. Ἐπειτα πῆρε τὸ ὄνομα ἄλλου· περιῆλθε στὸν τᾶδε, καὶ τώρα λέγεται κάποιου ἄλλου. Ἐπειτα οἱ λοιπὸν δὲν εἶναι δρόμος ἡ ζωὴ, ἀφοῦ κάθε τόσο δέχεται ἄλλον, καὶ ὅλους

ἄλλου μεταλαμβάνων καὶ πάντας ἔχων ἀλλήλοις ἐφεπομένους;
 100 «Μακάριος οὖν, ὃς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔσται».

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ἐξαήμερον, Ὁμιλ. 5,2.— Ὅταν ἴδῃς βοτάνην χόρτου καὶ ἄνθος χόρτου, εἰς ἔννοιαν ἔρχου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μεμνημένος τῆς εἰκόνας τοῦ σοφοῦ Ἡσαΐα, εἰπόντος, ὅτι «πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου».
 105 Τὸ γὰρ ὀλιγοχρόνιον τῆς ζωῆς καὶ τὸ ἐν ὀλίγῳ περιχαρὲς καὶ ἰλαρὸν τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας, καιριωτάτης παρὰ τῷ προφήτῃ τετύχηκεν εἰκόνας. Ὁ σήμερον εὐθάλῃς τῷ σώματι, κατασεσαρκωμένος ὑπὸ τρυφῆς, ἐπανθοῦσαν ἔχων τὴν εὐχροίαν, ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμῆς σφριγῶν, καὶ σύντονος καὶ ἀνυπόστατος τὴν ὀρμὴν, αὐ-
 110 ριον ὁ αὐτὸς οὗτος ἐλεεινός, ἢ τῷ χρόνῳ μαρανθεὶς ἢ νόσῳ διαλυθεὶς. Ὁ δεῖνα περίβλεπτος ἐπὶ χρημάτων περιουσία, καὶ πλῆθος περὶ αὐτὸν κολάκων, δορυφορία φίλων προσποιητῶν τὴν ἀπ' αὐτοῦ χάριν θεραπευόντων, πλῆθος συγγενείας καὶ ταύτης κατεσηματισμένης, ἐσμός τῶν ἐφεπομένων μυρίας, τῶν τε ἐπισιτίων, καὶ τῶν
 115 κατ' ἄλλας χρείας αὐτῷ προσεδρευόντων· καὶ οὐδ' καὶ προϊῶν, καὶ πάλιν ἐπανίων ἐπισυρόμενος, ἐπίφθονός ἐστι τοῖς συντυγχάνουσιν. Πρόσθε τῷ πλούτῳ καὶ πολιτικὴν τινα δυναστείαν, καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς, ἢ ἐθνῶν ἐπιμέλειαν, ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίαν· τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα πρὸ αὐτοῦ, τοὺς ραβδοφόρους ἔνθεν καὶ
 120 ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας, τὰς πληγὰς, τὰς δημεύσεις, τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ δεσμοστήρια, ἐξ ὧν ἀπόρρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων συναθροίζεται φόβος. Καὶ τί μετὰ τοῦτο; Μία νῦξ καὶ πυρετός, ἢ πλευρίτης, ἢ περιπνευμονία ἀνάρπαστον ἐξ ἀνθρώπων, ἀπάγουσα τὸν ἀνθρωπον οἴχεται, πᾶσαν τὴν
 125 κατ' αὐτὸν σκηνὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα, καὶ ἡ δόξα ἐκείνη ὡσπερ ἐνύπνιον ἀπελέγχθη. Ὡστε ἐπιτέτακται τῷ προφήτῃ ἢ πρὸς τὸ ἀδρανέστερον ἄνθος ὁμοίωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ἰδίου, Ἐξαήμερος, 6,10.— Οὐδὲν μόνιμον τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πρόεισιν εἰς τὸ τέλειον, τὰ δὲ πρὸς τὴν
 130 οἰκείαν ἀκμὴν φθάσαντα καὶ τὸ ἀκρότατον μέτρον αὐτῶν ἀυξηθέντα, πάλιν ταῖς κατὰ μικρὸν ὑφαιρέσεσι φθίνει τε καὶ διαλύεται καὶ

τούς ἔχει νὰ ἀκολουθοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο; «Εἶναι λοιπὸν μακάριος ἐκεῖνος ποῦ δὲν βρέθηκε στὸ δρόμο τῶν ἁμαρτωλῶν».

Ὅταν δεῖς βλαστὸ χορταριοῦ καὶ ἄνθος χορταριοῦ, σκέψου τὴν ἀνθρώπινη φύση, καὶ θυμήσου τὴν εἰκόνα τοῦ σοφοῦ Ἡσαΐα, ὁ ὁποῖος εἶπε· «κάθε σάρκα εἶναι χορτάρι καὶ κάθε λαμπρότητα τοῦ ἀνθρώπου μοιάζει μὲ τὸ ἄνθος τοῦ χρότου». Διότι ὁ σύντομος χρόνος τῆς ζωῆς καὶ οἱ λίγες χαρὲς καὶ εὐφροσύνες τῆς ἀνθρώπινης εὐημερίας βρῆκαν στὸν προφήτη μιὰ πολὺ ἐπιτυχημένη παρομοίωση. Αὐτὸς ποῦ σήμερα εἶναι θαλερὸς στὸ σῶμα, τετράπαχος ἀπὸ τὴν καλοπέραση, μὲ πολὺ καλὸ χρῶμα, γεμᾶτος σφριγος στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας του καὶ νεῦρο, ἀσταμάτητος στὴν ὀρμῇ, αὔριο αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ἐλεεινός, ἢ μαραμένος ἀπὸ τὸν χρόνο, ἢ διαλυμένος ἀπὸ ἀρρώστια. Ὁ τάδε εἶναι δακτυλοδεικτούμενος γιὰ τὰ πολλὰ του χρήματα καὶ τὸ πλῆθος τῶν κολάκων γύρω του, γιὰ τὴ δορυφορία προσποιητῶν φίλων ποῦ ἐπιδιώκουν τὴν εὐνοιά του, γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑποκρινομένων συγγενῶν καὶ τὸ ἀναρίθμητο σμῆνος τῶν ἀκολούθων, ἀπὸ τοὺς μαγείρους καὶ τοὺς ὑπηρέτες τῶν ἄλλων ἀναγκῶν του, οἱ ὁποῖοι τὸν ὑπηρετοῦν, καὶ τοὺς ὁποίους σέρνει μαζί του ὅταν πηγαίνει καὶ ὅταν ἔρχεται, προκαλώντας ἔτσι τὸν φθόνο σὲ ὄσους τὸν συναντοῦν. Πρόσθεσε στὸν πλοῦτο του καὶ κάποια πολιτικὴ δύναμη ποῦ ἔχει καὶ τίς βασιλικὲς τιμές, ἢ ὅτι κυβερνᾷ ἔθνη, ἢ ἔχει τὴ διοίκηση στρατοπέδων· καὶ τὸν κήρυκα ποῦ φωνάζει δυνατὰ πρὶν ἀπὸ αὐτόν, καὶ τοὺς ραβδούχους ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ποῦ χτυποῦν μὲ ἀγριότητα τοὺς ὑπηκόους, τίς πληγές, τίς δημεύσεις, τίς συλλήψεις, τίς φυλακίσεις, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προκαλεῖται ἀπερίγραπτος φόβος στοὺς ἀρχομένους. Καὶ τί γίνεται μετὰ ἀπὸ αὐτά; Μιὰ νύχτα ἕνας πυρετὸς ἢ μιὰ πλευρίτιδα ἢ περιπνευμονία τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπάγοντάς τον φεύγει καὶ χάνεται, ἀπογυμνώνοντας ξαφνικὰ τὸ ὄλο θέατρο γύρω ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἡ δόξα ἐκεῖνη ἀποδεικνύεται ἕνα ὄνειρο. Γι' αὐτὸ πολὺ ἐπιτυχημένα ὑπαγορεύτηκε στὸν προφήτη ἡ παρομοίωση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως μὲ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀδύναμο ἄνθος.

Τίποτε τὸ ἀνθρώπινο δὲν εἶναι μόνιμο, ἀλλὰ ἄλλα ἀπὸ τὸ μηδὲν προκόβουν καὶ γίνονται τέλεια, ἐνῶ ἄλλα, ἀφοῦ φτάσουν στὴν ἀκμὴ τους καὶ στὸ ἔπαρκο τῆς αὐξήσεώς τους, φθίνουν πάλι μὲ τίς ἀφαιρέσεις ποῦ γίνονται σιγὰ σιγὰ, καὶ καταστρέφονται, καὶ

μειοῦμενα καθαιρεῖται· ὥστε ἐκ τοῦ κατὰ τὴν σελήνην θεάματος παιδεύεσθαι ἡμᾶς τὰ ἡμέτερα καὶ τῆς ταχείας τῶν ἀνθρωπίνων περιτροπῆς λαμβάνοντας ἔννοϊαν, μὴ μεγαλοφρονεῖν ταῖς εὐημερίαις τοῦ βίου, μὴ ἐπαγάλλεσθαι δυναστείαις, μὴ ἐπαίρεσθαι πλούτου ἀδηλόγητι· περιφρονεῖν τῆς σαρκὸς περὶ ἣν ἡ ἀλλοίωσις, ἐπιμελεῖσθαι δὲ τῆς ψυχῆς, ἧς τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν ἀκίνητον. Εἰ δὲ λυπεῖ σε ἡ σελήνη ταῖς κατὰ μικρὸν ἀφαιρέσεσι τὸ φέγγος ἐξαφανίζουσα, λυπεῖτω σε πλέον ψυχῇ ἀρετὴν μὴ κτησαμένη, καὶ διὰ ἀπροσεξίας αἰτίαν τὸ καλὸν ἀφανίζουσα, καὶ μηδέποτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαθέσεως μένουσα, ἀλλὰ πυκνὰ τρεπομένη καὶ μεταβαλλομένη διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀνίδρυτον.

Ἰδίου, Ὅμιλ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν, 15.— Τὸν βίον τοῦτον πολλαχοῦ εὐρίσκομεν ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς ὕδατα καὶ θάλασσαν ὀνομαζόμενον, ὡς ἐν τῷ ψαλμῷ, «ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους, καὶ ἔλαβέ με· προσελάβετό με ἐξ ὑδάτων πολλῶν». Πρόδηλον γάρ, ὅτι τὴν ταραχὴν τοῦ βίου ὕδατα λέγει. Οὔτε γὰρ τὰ δεξιὰ καὶ περισπούδαστα τοῖς πολλοῖς τὸ ἐστὸς καὶ μόνιμον ἔχει, οὔτε τὰ περιστατικά τῶν πραγμάτων καὶ κατηφῆ παγίως ἠδραστὰ, ἀλλὰ πάντα σάλω τινὶ καὶ κλύδωνι καὶ μεταβολαῖς ἀδοκῆτοις ὑπόκειται. Ὡσπερ οὖν θάλασσαν ἀμήχανον τὴν αὐτὴν ἐπὶ πολὺ διαρκέσαι· τὴν γὰρ νῦν λίαν σταθεράν, μικρὸν ὕστερον ὄψει βιαίως ὑπὸ ἀνέμων τραχυνομένην τῷ κλύδωνι, βαθεῖα γαλήνη ταχὺ κατεστόρεσεν· οὕτω καὶ τὰ τοῦ βίου πράγματα ραδίως λαμβάνει περιστροφὰς ἐφ' ἑκάτερα.

Ἰδίου, περὶ ἐνεργ. λόγου.— Οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιοι, οὐδὲ εἰς τὸ παντελὲς παραμένειν τοῖς κτησαμένοις πέφυκεν.

Ἰδίου, Ἐπιστολῇ 42.— Τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα σκιᾶς ἐστὶν ἀδρανέστερα καὶ ὄνειρων ἀπατηλότερα· εἴτε γὰρ νεότης ἐαρινῶν ἀνθῶν ὅξυτερον καταρρεῖ, καὶ ὄρα σώματος, ἢ χρόνῳ ἢ νόσῳ μαραίνεται.

καθώς μειώνονται ἔξαφανίζονται. Ἔτσι, ἀπὸ τὸ θέαμα ποῦ μᾶς παρουσιάζει ἡ σελήνη, διδασκόμαστε τὰ ἀνθρώπινα καὶ παίρνομε μιὰ ἰδέα τῆς ταχείας μεταβολῆς τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων, νὰ μὴ μεγαλοφρονοῦμε γιὰ τὴν εὐημερία μας, νὰ μὴ χαιρόμαστε ὑπερβολικὰ γιὰ τὴν ἐξουσία μας, νὰ μὴ τὸ παίρνομε ἐπάνω μας μὲ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλοῦτου¹⁶, νὰ περιφρονοῦμε τὴ σάρκα, ἡ ὁποία ὑπόκειται σὲ ἀλλοίωση, καὶ νὰ φροντίζομε γιὰ τὴν ψυχὴ μας, ποῦ εἶναι ἀγαθὸ ἀθάνατο. Καὶ ἐὰν σὲ κάνει νὰ λκυᾶσαι τὸ ὅτι ἡ σελήνη μὲ τὶς βαθμιαῖες ἀφαιρέσεις χάνει τὸ φῶς της, πρέπει νὰ σὲ κάνει νὰ λυᾶσαι περισσότερο τὸ ὅτι μιὰ ψυχὴ, ποῦ δὲν ἀπόκτησε ἀρετὴ, ἐξαιτίας τῆς ἀπροσεξίας της χάνει τὸ καλὸ καὶ δὲν μένει σταθερὴ στὴν ἴδια διάθεση, ἀλλὰ μετατρέπεται καὶ μεταβάλλεται συχνά, ἐπειδὴ δὲν ἔχει σταθερὴ ἀπόφαση.

Τὴ ζωὴ αὐτὴ πολλὰς φορὲς τὴ βρίσκουμε ἀπὸ τὴν ἀγία Γραφὴ νὰ ὀνομάζεται νερὰ καὶ θάλασσα, ὅπως λόγου χάρι στὸν ψαλμὸ «ἔστειλε ἀπὸ ψηλὰ καὶ μὲ πῆρε· μὲ παρέλαβε ἀπὸ πολλὰ νερὰ»¹⁷. Ἐδῶ εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι νερὰ ὀνομάζει τὶς ταραχὰς τῆς ζωῆς. Διότι οὔτε τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα πράγματα γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι σταθερὰ καὶ μόνιμα, οὔτε οἱ περιστασιακὰ καὶ δυσάρεστες καταστάσεις εἶναι μόνιμα ἐγκατεστημένες, ἀλλὰ ὅλα ὑπόκεινται σὲ κάποιο σάλο καὶ κλύδωνα καὶ σὲ ἀπροσδόκητες μεταβολές. Ὅπως λοιπὸν εἶναι ἀδύνατο ἡ θάλασσα νὰ μείνει ἴδια ἐπὶ πολὺ, διότι τὴν τωρινὴ πολὺ σταθερὴ, ὕστερα ἀπὸ λίγο θὰ τὴν δεῖς νὰ ἀγριεῦει βίαια ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, καὶ στὴ συνέχεια, αὐτὴ τὴν ἐξαγριωμένη ποῦ ἀναταράσσεται ἀπὸ τὴ θύελλα, τὴν βλέπεις νὰ καλύπτεται γρήγορα ἀπὸ βαθειὰ γαλήνη, ἔτσι καὶ τὰ πράγματα τῆς ζωῆς εὐκόλα παρουσιάζουν μεταβολὰς καὶ πρὸς τὶς δύο κατευθύνσεις.

Τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα δὲν εἶναι σταθερό, οὔτε ἀπὸ τὴ φύση του εἶναι τέτοιο, ὥστε νὰ παραμένει γιὰ πάντα σ' αὐτοὺς ποῦ τὸ ἀποκτοῦν.

Αὐτὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι πιὸ ἀδύνατα καὶ ἀπὸ τὴ σκιά, καὶ πιὸ ἀπατηλὰ ἀπὸ τὰ ὄνειρα¹⁸· διότι καὶ ἡ ἀνθηρότητα τῆς ἔαρινῆς νεότητος καταρρέει πολὺ γρήγορα, καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ σώμα-

18. Πρβλ. «Πάντα σκιάς ἀσθενέστερα, πάντα ὀνείρων ἀπατηλότερα» (Ἰδιόμ. Νεκρωσίου Ἀκολουθίας).

Καὶ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δὲ εὐπερίτρεπτος, αἷ τε παρὰ τὰς τέχνας διαπληροῦσαι τῶ χρόνῳ τούτῳ ἀπαρτίζονται, ἀλλὰ καὶ τὸ περισπούδαστον ἅπασιν, ὀλίγοι ἄχρι ἀκοῆς τὴν χάριν ἔχουσιν.

Ἰδίου, Εἰς τὸ «Πρόσεχε σεαυτῶ».— Πλούτῳ κομᾶς, καὶ ἐπὶ 165 προγόνοις μέγα φρονεῖς, καὶ ἐπαγάλλη πατρίδι καὶ κάλλει σώματος καὶ ταῖς παρὰ πάντων τιμαῖς; Πρόσεχε σεαυτῶ, ὅτι θνητὸς εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση. Περιβλεψαὶ τοὺς πρὸ σοῦ ἐν ταῖς ὁμοίαις περιφανείαις ἐξετασθέντας. Ποῦ οἱ εἰς τὰς πολιτικὰς δυναστείας περιβεβλημένοι; Ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ρήτορες; Ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις 170 διατιθέντες; Οἱ λαμπροὶ ἵπποφόροι, οἱ στρατηγοί, οἱ σατράπαι, οἱ τύραννοι; Οὐ πάντα κόνις, οὐ πάντα μῦθος; Οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν; Ἐγκυψον τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρίναι, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης· τίς ὁ πτωχός, καὶ τίς ὁ πλούσιος. Διάκρινον, εἰ τίς σοι δύναμις, τὸν δέσμιον ἀπὸ τοῦ βασι- 175 λέως, τὸν ἰσχυρὸν ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς, τὸν εὐπρεπῆ ἀπὸ τοῦ δυσειδοῦς. Μεμνημένος οὖν τῆς φύσεως, οὐκ ἐπαρθήσῃ ποτέ.

Ἰδίου, Ἐπιστολὴ 82.— Οἱ ἄνθρωποι ταῖς νεφέλαις εἰκόασιν, πρὸς τὰς τῶν πνευμάτων μεταβολὰς ἄλλοτε κατ' ἄλλο μέρος τοῦ ἀέρος ἐμφερομέναις.

180 Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 25.— Φύσει μὲν οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ ὀμαλόν, οὐδὲ ἀτταρκες, οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἰστάμενον· ἀλλὰ κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλας ἐπὶ μιᾷ ἡμέρᾳ πολλακίς, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὥρας φέρων μεταβολὰς, καὶ αὖραις μᾶλλον πιστεύειν αὐτὸν ἔστιν οὐχ ἰσταμέναις, καὶ 185 νηὸς ποντοποροῦσης ἔχνεσι, καὶ νυκτὸς ἀπατηλοῖς ὄνειρασι, ὧν πρὸς ὀλίγον ἢ χάρις, καὶ κατὰ ψαμμάθων παῖδες τυποῦσι παίζοντες, ἢ ἀνθρώπων εὐημερία.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ ρευστὰ καὶ πρόσκαιρα, καὶ ὡσπερ ἐν παιδιᾷ ψήφων, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μεταρριπτούμενα, καὶ 190 οὐδὲν οὕτως τοῦ κατέχοντος ἴδιον, ὡς ἢ μὴ χρόνῳ παυσθῆναι, ἢ φθόνῳ μετατεθῆναι.

Ἰδίου, Λόγ. 16.— Οὐδὲν ἀκίνητον, ὅπερ ἔφην, οὐδὲ ὀμαλόν, οὐδὲ ἀτταρκες, οὐδὲ εἰς τέλος ὁμοιον· οὔτε εὐθυμεῖν, οὐ πλοῦτος, οὐ

τος ἢ ἀπὸ τὸν χρόνον ἢ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια μαραίνεται. Ἄλλὰ καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι ἀναξιόπιστος καὶ ἡ δόξα εὐμετάβλητη, καὶ οἱ ἐνασχολήσεις ἀντίθετα πρὸς τὶς τέχνες ἀπὸ αὐτὸ τὸν χρόνον ὀλοκληρῶνται, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο σ' ὅλους εἶναι, ὅτι λίγοὶ ἔχουν τὸ προνόμιον νὰ ἀποκτοῦν φήμη.

Εἶσαι πολὺ πλούσιος καὶ καυχίεσαι γιὰ τοὺς προγόνους σου, καὶ χαίρεις γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν σωματικὴ ὁμορφιά σου καὶ γιὰ τὶς τιμῆς πού οἱ ἄλλοι σοῦ ἀπονέμουν; Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου, γιὰτὶ εἶσαι θνητὸς καὶ θὰ ἐπιστρέψεις στὴ γῆ. Κοίταξε γύρω σου ἐκείνους πού πρὶν ἀπὸ σένα διακρίθηκαν γιὰ τὸ ὅτι ἦταν τὸ ἴδιο διάσημοι. Ποῦ βρίσκονται ἐκεῖνοι πού εἶχαν τὶς πολιτικὰς ἐξουσίαις; Ποῦ εἶναι οἱ ἀκαταμάχητοι ρήτορες; Ποῦ εἶναι αὐτοὶ πού ὀργάνωναν τὰ πανηγύρια; Οἱ ἐνδοξοὶ καβαλάρηδες, οἱ στρατηλάτες, οἱ σατράπεις, οἱ τύραννοι; Δὲν ἔγιναν ὅλα σκόνη, δὲν εἶναι ὅλα μῦθος; Δὲν περιορίζονται σὲ λίγα κόκκαλα αὐτὰ πού θυμίζουν τὴ ζωὴ τους; Σκύψε στοὺς τάφους καὶ νὰ δοῦμε ἂν θὰ μπορέσεις νὰ διακρίνεις ποιὸς εἶναι ὁ δοῦλος καὶ ποιὸς ὁ κύριος· ποιὸς ὁ φτωχὸς καὶ ποιὸς ὁ πλούσιος. Ξεχώρισε, ἂν μπορεῖς, τὸν φυλακισμένον ἀπὸ τὸν βασιλιά, τὸν ἰσχυρὸν ἀπὸ τὸν ἀνίσχυρον, τὸν ὠραῖον ἀπὸ τὸν ἄσχημον. Ἄν λοιπὸν θυμᾶσαι τὴ φύση, δὲν θὰ καυχηθεῖς ποτέ.

Οἱ ἄνθρωποι μοιάζουν μὲ τὰ σύννεφα, πού ἀνάλογα μὲ τὶς μεταβολὰς τῶν ἀνέμων μεταφέρονται κάθε τόσο σὲ ἄλλο μέρος.

Ἄπὸ τὴ φύση του τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα δὲν εἶναι σταθερό, οὔτε ὀμαλό, οὔτε ἀρκετό, οὔτε ἀνεξάρτητο, ἀλλὰ ἕνας κύκλος περιβάλλει τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ὁ ὁποῖος μέσα σὲ μιὰ μέρα ἐπιφέρει διάφορες μεταβολὰς, μερικὰς φορὰς μάλιστα μέσα σὲ μιὰ ὥρα, καὶ πιστεῦομε ὅτι ὁ κύκλος αὐτὸς μοιάζει μὲ αὔρες πού δὲ σταματοῦν, καὶ μὲ ἴχνη πλοίου πού πλέει στὴ θάλασσα, καὶ μὲ ἀπατηλὰ ὄνειρα τῆς νύχτας, τὰ ὅποια γιὰ λίγο ἢ χάρη καὶ τὰ παιδιὰ παίζοντας ζωγραφίζουν στὶς ἀμμουδιὰς, καὶ ὄχι εὐημερία ἀνθρώπων.

Διότι ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἄλλα εἶναι ρευστὰ καὶ πρόσκαιρα, πού, ὅπως καὶ στο παιχνίδι μὲ τὶς ψήφους, ρίχνονται ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο, καὶ ἔτσι τίποτε δὲν ἀνήκει σ' αὐτὸν πού τὸ κατέχει, μέχρι νὰ παυθεῖ ἀπὸ τὸν χρόνον ἢ νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ φθόνον.

Τίποτε, ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι ἀμετακίνητο, οὔτε ὀμαλό, οὔτε ἀρκετό, οὔτε ὁμοιο μέχρι τέλους· οὔτε ἡ εὐθυμία, οὔτε ὁ πλοῦτος,

πενία, οὐ δύναμις, οὐκ ἀσθένεια, οὐ ταπεινότης, οὐ δυναστεία, οὐ τὰ
 195 παρόντα, οὐ τὰ μέλλοντα, οὐ τὰ ἡμέτερα, οὐ τὸ ἀλλότριον, οὐ μικρὸν
 ἢ μεῖζον, οὐχ ὅ, τι ἂν εἶπη τις. Καὶ τοῦτο ἴσον, κἂν ἰσότης ἔχει, τὴν
 περὶ πάντων μεταβολήν. Περιχωρεῖ γὰρ τὰ πάντα ραδίως καὶ μετα-
 χωρεῖ καὶ ἀντικαθίσταται, ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεῦειν καὶ
 γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερία.

200

Ἰδίου.

Τέθνηκα τῷδε τῷ ταλαιπώρῳ βίῳ,
 Ὅς φέρεται ἄνω καὶ κάτω Εὐρίπου δίκην,
 Βέβαιον οὐδέν, οὐδὲ ἐφ' ἡμέραν φέρων.

Ἰδίου, Λόγ. 10.— Τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν, ἀδελφοί· τοιοῦτον τὸ
 205 ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντα γενέσθαι, καὶ γενομένους ἀναλθῆναι.

Ὅναρ ἐσμὲν οὐχ ἰστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτήσις ὀρ-
 νέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἔχνος οὐκ ἔχουσα· κόνις,
 ἀτμίς, ἐωθινὴ δρόσος, ἄνθος καιρῷ φθόμενον καὶ καιρῷ λυόμενον·
 «ἄνθρωπος, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ,
 210 οὕτως ἐξανθήσει». Καλῶς ὁ Θεῖος Δαβὶδ περὶ ἀσθενείας ἡμῶν ἐφι-
 λοσόφησε καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς ρήμασι, «τὴν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν
 μου ἀνάγγειλόν μοι», καὶ παλαιστῶν μέτρον τὰς ἀνθρωπίνας ἡμέ-
 ρας ὀρίζειται.

Ἰδίου, Ἐπη περὶ βίου εὐσεβοῦς.— Πολλὰ μὲν τοῦ βίου τοῦ πο-
 215 λυπαθοῦς αἱ ὁδοί· ἄλλη δὲ ἀλλοίαις βλάβαις συμμίσγεται· ὁ πλοῦτος
 μὲν ἄπιστος, ἡ δὲ ἀρχὴ καὶ εὐδαιμονία ὄνειρων ὑπερηφανία· καὶ τὸ
 ἄρχεσθαι μόχθος, ἡ πενία δὲ δεσμός· εὐμορφία δὲ ἐπιλάμπουσα καὶ
 ἐξαστράπτουσα, μικρὰ χάρις· ἡ νεότης δὲ θερμότης χρόνου· τὸ
 γῆρας λυπηρὸν τέλος τοῦ βίου· ἡ δόξα ὡς ἀήρ· ἡ ἰσχὺς ὡσεὶ χόρτος
 220 τοῦ ἐν ἀγρῷ ἀχύρου. Ἄτακτος ἡ πλησμονή· δεσμὰ ὁ γάμος· εὐπαι-
 δία τέκνων, μέριμνα ἀναγκαστικὴ· ἡ κακοτεκνία, νόσος καὶ ὀδύνη·
 αἱ δὲ ἀγοραὶ, τῆς κακίας φροντίδες· ἡ μόνωσις δὲ, ἀσθένεια. Στενὴ
 καὶ ἐπονείδιστος ἡ ἀλλοτρία τροφή, τὸ δὲ τὴν γῆν ἀροτριᾶν κόπος·
 τῶν θαλασσοπλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἐν τῷ ἄδη, ἡ πατρις δὲ βί-

οὔτε ἡ φτώχεια, οὔτε ἡ δύναμη, οὔτε ἡ ταπεινότητα, οὔτε ἡ ἐξουσία, οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ μέλλοντα, οὔτε τὰ δικά μας, οὔτε τὸ ξένο, οὔτε τὸ μικρὸ ἢ μεγάλο, οὔτε ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς. Καὶ μόνο αὐτὸ εἶναι ἴσο, ἔστω κι ἂν περιέχει ὡς ἰσότητα τὴ μεταβολὴ ὄλων. Διότι ὅλα γυρίζουν εὐκολα καὶ μετακινοῦνται καὶ ἀντικαθίστανται, ὥστε νὰ πιστεύουμε ὅτι εἶναι μᾶλλον αἴρες καὶ γράμματα στὸ νερό, παρὰ εὐημερία ἀνθρώπων.

«Πέθανα σ' αὐτὴ τὴ ταλαιπώρη ζωῇ,
ἡ ὁποία πηγαίνει πάνω κάτω, σὰν τὸν Εὐρίπο,
χωρὶς νὰ φέρνει τίποτε, οὔτε γιὰ μιὰ μέρα».

Τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ μας, ἀδελφοί· τέτοιο εἶναι τὸ παιχνίδι πάνω στὴ γῆ, νὰ ἐρχόμαστε στὴν ὑπαρξὴ ἐνῶ δὲν ὑπάρχουμε, καὶ ὅταν ρθοῦμε στὴν ὑπαρξὴ νὰ διαλυόμαστε. Εἴμαστε ὄνειρο πού δὲν στέκεται, ἓνα φάντασμα πού δὲν πιάνεται, πέταγμα ἀρπακτικοῦ πτηνοῦ πού περνάει, πλοῖο στὴ θάλασσα πού δὲν ἀφήνει ἴχνος· σκόνη, ἀτμός, πρωϊνὴ δροσιά, ἄνθος πού μὲ τὸν καιρὸ φυτρώνει καὶ μὲ τὸν καιρὸ διαλύεται· «οἱ μέρες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σὰν χορτάρι, σὰν ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, ἔτσι ἀνθίζει»¹⁹. Σωστὰ ὁ θεϊκὸς Δαβὶδ φιλοσόφησε σχετικὰ μὲ τὴν ἀδυναμία μας, μὲ τὰ ἐξῆς λόγια, «κάνε μου γνωστὲς, Κύριε, τὶς λίγες μέρες πού μοῦ ἀπομένουν νὰ ζήσω»²⁰, καὶ μὲ τὸ μέτρο τῶν παλαιστῶν ὄρισε τὶς μέρες τῶν ἀνθρώπων.

Εἶναι πολλοὶ οἱ δρόμοι τῆς πολὺπαθῆς ζωῆς καὶ ὁ καθένας διασταυρῶνεται μὲ διαφορετικὲς βλάβες· ὁ πλοῦτος λόγου χάρη εἶναι ἀναξιόπιστος· ἡ ἐξουσία καὶ ἡ εὐτυχία εἶναι λαμπρότητα ὀνείρων· καὶ τὸ νὰ ἐξουσιάζεται κανεὶς εἶναι ἐπίμοχθο, ἐνῶ ἡ φτώχεια δεσμά· ἡ ὁμορφιὰ πού λάμπει καὶ ἀστράφτει, ἀποτελεῖ μικρὴ χάρη· ἡ νεότης ἀποτελεῖ θερμότητα τοῦ χρόνου· τὰ γηρατειὰ ἀποτελοῦν λυπηρὸ τέλος τῆς ζωῆς· ἡ δόξα εἶναι σὰν ἀέρας· ἡ δύναμη σὰν χορτάρι ἀπὸ τὸ ἄχυρο τοῦ ἀγροῦ. Ἡ ἀφθονία εἶναι ἄτακτη· ὁ γάμος εἶναι δεσμά· τὰ καλὰ παιδιὰ ἀποτελοῦν ἀναγκαστικὴ φροντίδα· τὰ κακὰ παιδιὰ εἶναι ἀσθένεια καὶ πόνος· οἱ ἀγορὲς εἶναι φροντίδες τῆς κακίας, ἐνῶ ἡ ἀπομόνωση εἶναι ἀσθένεια. Ἡ ξένη τροφή εἶναι περιορισμένη καὶ ἐπονειδιστὴ· τὸ ὄργωμα τῆς γῆς κόπος· ἡ κατάληξη τῶν θαλασσοπόρων εἶναι ὁ ἄδης· ἡ πατρίδα εἶναι ὁ προσωπικὸ βάραθρο· ἡ ξενιτεία ντροπὴ· ὅλα τὰ ἐδῶ πράγματα γιὰ τοὺς ἀν-

225 *ραθρον ἴδιον, ἢ ξενιτεία ὄνειδος. Πάντα μόχθος τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐνταῦθα, πάντα ἐμπαιγμός, ριπιζόμενος χνοῦς, σκιά καὶ φαντασία· δρόσος, ἄνεμος, πτερόν, ἀτμίς, σπινθήρ, ἐνούπνιον, χύμα ρεύματος, πλοίου ἴχνος, τέφρα, τροχὸς αἰεὶ στρεφόμενος, ὅμοια πάντα κυλίνδρως, ἐστὼς τε καὶ τρέχων, λυόμενος, πεπηγώς, ὥραις, ἡμέραις,*
 230 *νυξί, μόχθοις, θανάτοις, λύπαις, τέρψεσιν, ἀρρωστίαις, πτώσεσι, κακοπραγίαις. Τῶν ἀνθρωπίνων δὲ οὐδὲν ἐστὶν ἀδρανέστερον· ἐν μόνον καὶ βέβαιόν ἐστὶν τοῖς ἀνθρώποις καλόν, ἐντεῦθεν ἀναχωρεῖν τὸν σταυρὸν βαστάζοντας, δάκρυνά τε καὶ στεναγμοὺς καὶ νοῦν θείας φροντίσι καὶ ἐλπίσι, καὶ τῇ Τριάδι λελαμπρυσμένους, τῇ*
 235 *ἐπουρανίῳ, τῇ μιγνυμένη τοῖς καθαροῖς.*

Ἰδίου, ποίημα, περὶ εὐτελείας τοῦ ἀνθρώπου.— Οἴμοι τούτου τοῦ βίου βλάβαις ἐπιμηκεστέρου· ἕως τίνος κόπρω παρακαθεζομαι;

Τίς βίος; ποία ζωή; Ἐκ τάφου πηδήσας, ἐπὶ τάφον πάλιν ὀδεύων, ἐκ δὲ τοῦ τάφου πάλιν ἐν πυρὶ θάπτομαι ἀποτόμως. Αὐτὸ δὲ
 240 *τοῦτο ὅσον ἀναπνέω, ποταμοῦ ἐστὶ ροῦς τρέχοντος, αἰεὶ ἀπερχομένου καὶ ἐρχομένου ἐκ τῶν ὀπίσω, πάλιν βέβαιον μηδὲν ἔχοντος ἢ φέροντος· ὅσον κόνις ὀφθαλμοῖς ἐπιπάσσουσα, ὅπως ἂν τοῦ Θεοῦ πόρρω πέσω. Παίγιόν ἐστὶν ὁ ἀνθρωπος.*

Ἰδίου, ποίημα 2.— Ἀλλήλους μὲν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ χρόνος, ὡς ὄρνις ἢ ὡς πλοῖα ἐν πελάγει ἀντιπαρατρέχουσα, βέβαιον οὐδὲν ἔχοντες. Ὅπερ δὲ ἡμαρτον, οὐ παρατρέχει, ἀλλὰ παραμένει τῇ ζωῇ.

Γρηγ. Νύσσης.— Ὁ περιγίειος χώρος τῶν τρεπομένων καὶ ἀλλοιουμένων ἐστίν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. Εἰς Εὐτρόπιον.— Ἀεὶ, μάλιστα δὲ νῦν
 250 *εὐκαιρον εἰπεῖν· «Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης». Ποῦ ἢ λαμπρὰ τῆς ὑπατείας περιβολή; ποῦ δὲ αἱ φαιδραὶ λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ κρότοι καὶ οἱ χοροὶ καὶ αἱ θαλεῖαι καὶ αἱ πανηγύρεις; ποῦ δὲ οἱ στέφανοι καὶ τὰ παραπετάσματα; ποῦ δὲ τῆς πόλεως ὁ θόρυβος καὶ αἱ ἐν ἵπποδρομίαις εὐφημίαι καὶ τῶν θεάτρων αἱ κολακεῖαι;*
 255 *Πάντα ἐκεῖνα οἴχεται, καὶ ἄνεμος πνεύσας ἀθρόως, τὰ μὲν φύλλα κατέβαλεν, γυμνὸν δὲ ἡμῖν τὸ δένδρον ἀπέδειξεν καὶ ἀπὸ τῆς ρίζης αὐτῆς λοιπὸν σαλευόμενον. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος προσβο-*

θρώπους εἶναι μόχθος, ὅλα εἶναι ἐμπαιγμός, χνουδί πού φέρεται ἀπὸ τὸν ἄνεμο ἐδῶ κι ἐκεῖ, σκιά καὶ φάντασμα· εἶναι δροσιά, ἄνεμος, φτερό, ἀτμός, σπινθήρας, ὄνειρο, ροὴ ποταμοῦ, ἴχνος πλοίου, στάχτη, τροχὸς πού διαρκῶς γυρίζει· ὅλα εἶναι ὅμοια μὲ κυλίνδρους, πού στέκονται καὶ τρέχουν, λυμένους καὶ καρφωμένους μὲ ἐποχές, ἡμέρες, νύχτες, μὲ μόχθους, μὲ θανάτους, μὲ λύπες, μὲ χαρές, μὲ ἀρρώστιες, μὲ πτώσεις, μὲ ἀτυχίες. Δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶ ἀδρανὲς ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Ἐνα μόνο σίγουρο καλὸ ὑπάρχει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ ἐδῶ σηκώνοντας τὸν σταυρό, μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς καὶ μὲ τὸν νοῦ τους γεμάτον μὲ θεϊκὲς φροντίδες καὶ ἐλπίδες, καὶ μὲ τὴ λάμψη τῆς ἐπουράνιας Τριάδας, ἡ ὁποία ἐνώνεται μὲ τοὺς καθαρούς.

Ἄλλοίμονο στὴ ζωὴ αὐτὴ πού διαρκεῖ περισσότερο μὲ φθορὲς μέχρι πότε θὰ κάθομαι πάνω σὲ κοπριά;

Τί βίος; Τί ζωὴ; Ἀπὸ τάφο ξεπήδησα καὶ σὲ τάφο πάλι πηγαίνω· καὶ ἀπὸ τὸν τάφο θάβομαι πάλι ἀμέσως σὲ φωτιά. Τὸ διάστημα αὐτὸ πού ἀναπνέω εἶναι ροὴ ποταμοῦ πού τρέχει, πού διαρκῶς φεύγει καὶ ἐπανέρχεται ἀπὸ πίσω, χωρὶς καὶ πάλι νὰ ἔχει ἢ νὰ φέρνει κάτι τὸ βέβαιο· διαρκεῖ ὅσο ἡ σκόνη πού πασπαλίζει τὰ μάτια, γιὰ νὰ πέσω μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Παιχνίδι εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Ἐγὼ καὶ ὁ χρόνος σὰν πτηνὸ ἢ σὰν τὰ πλοῖα ξεπερνᾶμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στὸ τρέξιμο, χωρὶς νὰ ἔχουμε τίποτε τὸ βέβαιο. Ἡ ἁμαρτία ὅμως πού ἔκανα δὲν τρέχει καὶ φεύγει, ἀλλὰ παραμένει στὴ ζωὴ.

Ὁ χῶρος γύρω ἀπὸ τὴ γῆ ἀνήκει σ' αὐτὰ πού μετατρέπονται καὶ ἀλλοιώνονται.

Πάντοτε βέβαια, ἀλλὰ ἰδιαίτερα τώρα εἶναι εὐκαιρία νὰ ποῦμε, «ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης»²¹. Ποῦ εἶναι ἡ λαμπρὴ ἐνδυμασία τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος; Ποῦ εἶναι οἱ πολύφωτες λαμπάδες; Ποῦ εἶναι οἱ θόρυβοι καὶ οἱ χοροὶ καὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰ πανηγύρια; Ποῦ εἶναι τὰ στεφάνια καὶ τὰ παραπετάσματα; Ποῦ εἶναι ὁ θόρυβος τῆς πόλεως καὶ οἱ ζητωκραυγὲς στὶς ἵπποδρομίες καὶ οἱ κολακεῖες στὰ θεάτρα; Ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἐξαφανιστεῖ. Καὶ ἕνας ἄνεμος πού φύσηξε ξαφνικὰ ἔρριξε κάτω τὰ φύλλα καὶ μᾶς παρουσίασε τὸ δέντρο γυμνὸ, πού κλονίζεται τώρα πλεόν ἀπὸ τὴ ρίζα του. Τόσο μεγάλη ἦταν ἡ ὀρμὴ τοῦ ἀνέμου, ὥστε νὰ ἀπειλεῖ νὰ τὸ ξερ-

λί, ὡς καὶ πρόρριζον ἀπειλεῖν ἀνασπᾶν, καὶ αὐτὰ διασαλεῦσαι τοῦ
 δένδρου τὰ νεῦρα. Ποῦ νῦν οἱ πεπλανημένοι φίλοι; ποῦ δὲ τὰ προ-
 60 σωπεῖα τῶν κολάκων; ποῦ τὰ συμπόσια καὶ τὰ δεῖπνα, καὶ ὁ τῶν
 παρασίτων ἔσμός, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας ἐκχεόμενος ἄκρατος, καὶ αἱ
 ποικίλαι τῶν μαγεύρων τέχναι, καὶ οἱ τῆς δυναστείας θεραπευταί, οἱ
 πάντα πρὸς χάριν ποιοῦντες καὶ λέγοντες; Νυξ ἦν πάντα ἐκεῖνα καὶ
 ὄναρ, καὶ ἡμέρας γενομένης ἠφανίσθη. Ἐνθὴ ἦν ἔαρινά, καὶ παρελ-
 265 θόντος τοῦ ἔαρος ἅπαντα κατεμαράνθη· σκιά ἦν, καὶ παρέδραμεν·
 καπνὸς ἦν, καὶ διελύθη· παμφόλυγες ἦσαν, καὶ διερράγησαν· ἀρά-
 χνη ἦν, καὶ διεσπάσθη. Διὸ πάλιν τὴν πνευματικὴν ταῦτα ἐπωρδὴν
 ἐπάγωμεν, συνεχῶς λέγοντες· «ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα
 ματαιότης».

270 Ταύτην τὴν ρῆσιν καὶ ἐν τοίχοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν ἀγοραῖς,
 καὶ ἐν οἰκίαις, καὶ ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐν θύραις, καὶ ἐν εἰσόδοις, καὶ ἐν
 ἐξόδοις, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ ἐκάστου συνειδῶτι συνεχῶς ἐγγε-
 γράφθαι ἔδει καὶ διὰ παντὸς αὐτὴν μελετᾶν. Ἐπειδὴ πολλὴ τῶν
 πραγμάτων ἡ ἀπάτη, καὶ τὰ προσωπεῖα καὶ ἡ ὑπόκρισις ἀλήθειά
 275 τις παρὰ τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ, ταῦτα καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ
 ἐν δεῖπνῳ, καὶ ἐν ἀρίστῳ, καὶ ἐν συλλόγοις ἐπιλέγειν ἕκαστον τῶν
 πλησίον ἐχρῆν, καὶ παρὰ τοῦ πλησίον ἀκούειν, ὅτι «ματαιότης μα-
 ταιότητων, τὰ πάντα ματαιότης». Οὐκ ἔλεγον συνεχῶς, ὅτι δραπέ-
 τῆς ὁ πλοῦτος; Σὺν δὲ ἡμῶν οὐκ ἠνέχου. Οὐκ ἔλεγον, ὅτι ἀγνώμων
 280 ἐστὶν οἰκέτης; Σὺν δὲ οὐκ ἠβούλου πείθεσθαι. Ἴδου δὲ τῶν πραγμά-
 των ἐδίδαξεν ἡ πείρα, ὅτι οὐ δραπέτης μόνον, οὐδὲ ἀγνώμων οἰκέ-
 τῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνος· οὗτος γὰρ σε τρέμειν νῦν καὶ δεδιέναι
 παρασκεύασεν.

Οὐκ ἔλεγον συνεχῶς, ἠνίκα ἐπετίμας ἀληθῆ σοι λέγοντι, ὅτι ἐγὼ
 285 σε φιλῶ μᾶλλον τῶν κολακευόντων; Οὐκ ἔλεγον, ὅτι ἐγὼ ὁ ἐλέγ-
 χων πλέον κήδομαι τῶν χαριζομένων; Οὐ προσετίθουν τοῖς ρήμασι
 τούτοις, ὅτι ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλων, ἢ ἐκούσια φιλήματα
 ἐχθρῶν; Εἰ τῶν ἐμῶν ἠκουσας τραυμάτων, οὐκ ἂν σοι τὰ φιλήματα
 τὰ ἐκείνων τὸν θάνατον τοῦτον ἔτεκον. Τὰ γὰρ ἐμὰ τραύματα ὑγείαν
 290 ἐργάζονται, τὰ δὲ ἐκείνων φιλήματα νόσον ἀνίατον κατεσκεύασε.
 Ποῦ νῦν οἱ οἰνοχόοι; ποῦ δὲ οἱ σοβοῦντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ μυρία

ριζώσει και να σπάσει και αυτά τὰ νεῦρα τοῦ δέντρου. Ποῦ εἶναι τώρα οἱ ψεύτικοι φίλοι; ποῦ εἶναι οἱ μάσκες τῶν κολάκων; ποῦ εἶναι τὰ συμπόσια και τὰ δεῖπνα και τὸ πλῆθος τῶν παρασιτῶν, τὸ κρασί ποῦ χυνόταν κάθε μέρα, και οἱ ποικίλες τέχνες τῶν μαγείρων και οἱ ὑπηρετές τῆς ἐξουσίας, οἱ ὅποιοι ὅλα ὅσα ἔκαναν και ἔλεγαν τὰ ἔκαναν γιὰ νὰ σέ εὐχαριστήσουν; Ὅλα ἐκεῖνα ἦταν νύχτα και ὄνειρο, και ὅταν ξημέρωσε ἐξαφανίστηκαν. Ἦταν ἄνθη ἀνοιξιὰτικά, και ὅταν πέρασε ἡ ἀνοιξη ὅλα μαράθηκαν. Ἦταν σκιά και πέρασε ἦταν καπνὸς και διαλύθηκε· ἦταν σαπυνοφουσκες και ἔσπασαν ἦταν ἀράχνη και διασπάστηκε. Γι' αὐτὸ ἄς ἐπαναλάβουμε πάλι αὐτὴ τὴν πνευματικὴ ἐπιδό, λέγοντας συνεχῶς, «ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης».

Αὐτὸ τὸ ρητὸ ἔπρεπε νὰ εἶναι γραμμένο και στοὺς τοίχους και στὰ ἐνδύματα και στὶς ἀγορές και στὰ σπίτια και στοὺς δρόμους και στὶς πόρτες και στὶς εἰσόδους και στὶς ἐξόδους, και προπαντὸς στὴ συνείδηση τοῦ καθενὸς συνεχῶς, και νὰ τὸ μελετοῦμε παντοτινὰ. Ἐπειδὴ ἡ ἀπάτη τῶν πραγμάτων και οἱ μάσκες και ἡ ὑποκρισία θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὅτι εἶναι ἀλήθεια, αὐτὰ ἔπρεπε κάθε μέρα και στὸ δεῖπνο και στὸ γεῦμα και σέ συγκεντρώσεις, ὁ ἕνας νὰ λέει στὸν πλησίον του και νὰ ἀκούει ἀπὸ αὐτόν, ὅτι «ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης». Δὲν σοῦ ἔλεγα συνεχῶς ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι δραπετής; Σὺ ὅμως δὲν με ἀνεχόσουν. Δὲν σοῦ ἔλεγα ὅτι εἶναι ἀχάριστος ὑπηρετής; Σὺ ὅμως δὲν ἠθελες νὰ πεισθεῖς. Νὰ ὅμως ποῦ ἡ πεῖρα τῶν πραγμάτων σέ δίδαξε, ὅτι ὄχι μόνο δραπετής εἶναι, οὔτε ἀχάριστος δοῦλος, ἀλλὰ και ἀνθρωποκτόνος· διότι αὐτὸς τώρα σέ ἔκανε νὰ τρέμεις και νὰ φοβάσαι.

Δὲν σοῦ ἔλεγα συνέχεια, ὅταν με ἐπιτιμοῦσες ποῦ σοῦ ἔλεγα τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἐγὼ σέ ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ σέ κολακεύουν; Δὲν σοῦ ἔλεγα, ὅτι ἐγὼ ποῦ σέ ἐλέγχω ἐνδιαφέρομαι περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποῦ κάνουν ὅ,τι σέ εὐχαριστεῖ; Δὲν πρόσθετα στὰ λόγια αὐτά, ὅτι «εἶναι πιὸ εἰλικρινῆ τὰ τραῦματα τῶν φίλων, παρὰ τὰ ὑποκριτικὰ φιλήματα τῶν ἐχθρῶν»²²; Ἄν ἀκουες τίς δικές μας νουθεσίες ποῦ τραυμάτιζαν, τὰ φιλήματα ἐκείνων τώρα δὲν θὰ σοῦ προκαλοῦσαν αὐτὸν τὸν θάνατο. Διότι τὰ δικά μου τραῦματα φέρνουν ὑγεία, ἐνῶ τὰ φιλήματα ἐκείνων προκαλέσαν ἀθεράπευτη νόσο. Ποῦ εἶναι λοιπὸν οἱ οἰνοχόοι; ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποῦ περι-

πάσιν ἐγκώμια πλέκοντες; Ἐδραπέτευσαν ἠρνήσαντο τὴν φιλίαν, ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς διὰ τῆς σῆς ἀγνοίας πορίζοντες. Οὔτε ἐγγὺς γενέσθαι τολμῶσι· καὶ ἡ μὲν πολεμηθεῖσα παρὰ σοῦ Ἐκκλησία τοὺς
 295 κόλπους ἤπλωσε καὶ ὑπεδέξατο, τὰ δὲ θεραπευθέντα θέατρα, ὑπὲρ ὧν πρὸς σὲ πολλάκις διελέχθην, προῦδωκε καὶ ἀπόλεσεν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαυσάμεθα αἰεὶ λέγοντες· Τί ταῦτα ποιεῖς; Ἐκβακχεύεις τὴν πόλιν καὶ κατὰ κρημνῶν φέρεις. Καὶ παρέτρεχες ἅπαντα. Καὶ αἱ μὲν ἵπποδρομῖαι, αἱ τὸν πλοῦτον τὸν σὸν κακῶς ἀναλώσασαι, τὸ
 300 ξίφος ἠκόνησαν, ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς ὀργῆς ἀπολαύσασα τῆς ἀλόγου καὶ ἀκαίρου, πανταχοῦ περιτρέχει, τῶν δικτύων τούτων ἐξαρπάσαι σε ἐπειγομένη.

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐπεμβαίνων τῷ κειμένῳ, οὐκ ἀναξαίνων τὰ ἔλκη τοῦ τετραμένου, οὐ καταποντίζων τὸν κλυδωνιζόμενον,
 305 ἀλλὰ τοὺς ἐξουρίας πλέοντας παιδεύω μὴ γενέσθαι ὑποβρυχίους. Οὐδὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων σαθρότερον. Διό, ὅπερ ἂν εἴποι τις ὄνομα τῆς εὐτελείας αὐτῶν, ἔλαττον τῆς ἀληθείας ἐρεῖ, κἂν καπνόν, κἂν σκιάν, κἂν χόρτον, κἂν ὄναρ, κἂν ἄνθη ἑαρινά, κἂν ὅ,τιοῦν ἕτερον ὀνομάσῃ, καὶ τῶν οὐδὲν ὄντων οὐδαμινώτερα, μετὰ
 310 τῆς οὐδενείας καὶ πολλὸ τὸ ἀπόκρημνον ἔχει. Τίς γὰρ τούτου γέγονεν ὑψηλότερος; Οὐ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρηῆλθε τῷ πλούτῳ; Οὐ πρὸς αὐτὰς τῶν ἀξιωματῶν ἀνέβη τὰς κορυφάς; Οὐχὶ καὶ αὐτοῖς τὰ διαδήματα περικειμένοις φοβερὸς ἦν; Οὐχὶ πάντες αὐτὸν ἔτρεμον καὶ ἐδεδίεσαν; Ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε καὶ δυσμωτῶν ἀθλιώτερος, καὶ οἰ-
 315 κητῶν ἐλεεινότερος, καὶ αὐτῶν τῶν λιμῷ τηκομένων πτωχῶν πενέστερος, καθ' ἑκάστην ὥραν ξίφη βλέπων ἠκονημένα, καὶ βάραθρον, καὶ δημίους, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγωγὴν· καὶ οὐδὲ εἰ πῶποτε γέγονεν ἐπὶ τῆς ἡδονῆς οἶδεν ἐκείνης· οὐδὲ αὐτῆς αἰσθάνεται τῆς ἀκτίνος, ἀλλ' ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ, ὥσπερ πυκνοτάτῃ νυκτὶ
 320 περιστοιχιζόμενος, οὕτω τὰς ὄψεις πεπήρωται. Μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν φιλονεικήσωμεν, οὐ δυνησόμεθα παραστήσαι τῷ λόγῳ τὸ πάθος, ὅπερ ὑπομένειν αὐτὸν εἰκός, ἴσως καθ' ἑκάστην ὑποτέμνε-

φέρονταν στήν ἀγορά καί στοῦ ἐπλεκαν μύρια ἐγκώμια; Δραπέτευσαν ἀρνήθηκαν τή φιλία, ἐπιδιώκοντας τήν ἀσφάλειά τους μέ τή δική σου ἄγνοια. Δέν τολμοῦν οὔτε νά σέ πλησιάσουν. Καί ἡ Ἐκκλησία βέβαια, πού πολεμήθηκε ἀπό σένα, ἄπλωσε τήν ἀγκαλιά της καί σέ ὑποδέχτηκε, ἐνῶ τὰ θέατρα πού προστάτευες, γιά τὰ ὁποῖα πολλές φορές σοῦ μίλησα, σέ πρόδωσαν καί σέ κατέστρεψαν. Καί ὅμως δέν πάσαμε νά σοῦ λέμε συνέχεια· Γιατί τὰ κάνεις αὐτά; Ὁθεῖς τήν πόλη σέ βακχική μανία καί τήν ὀδηγεῖς στόν γκρεμό. Καί τὰ παράβλεπες ὅλα. Καί οἱ μὲν ἵπποδρομίες, πού σπατάλησαν κακῶς τόν πλοῦτο σου, ἀκόνησαν τὸ ξίφος ἐναντίον σου, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία, πού ὑπέστη τήν παράλογη καί ἄκαιρη ὀργή σου, τρέχει παντοῦ προσπαθώντας νά σέ ἀρπάξει ἀπό τὰ δίχτυα αὐτά.

Καί τὰ λέω τώρα αὐτά, ὄχι γιά νά πατήσω πάνω σ' αὐτόν πού ἔχει πέσει κάτω, οὔτε γιά νά ζῶσω τίς πληγές τοῦ τραυματισμένου, οὔτε νά βουλιάξω αὐτόν πού βρίσκεται σέ θαλασσοταραχή, ἀλλά γιά νά διδάξω αὐτούς πού πλέουν μέ οὔριο ἄνεμο, γιά νά μὴ καταποντιστοῦν. Διότι τίποτε δέν εἶναι πιό σαθρό ἀπό τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Γι' αὐτὸ ὅπως καί ἂν ὀνομάσει κανεὶς τήν εὐτέλειά τους, θά ἐκφράσει ἓνα ἐλάχιστο μέρος τῆς ἀλήθειας, ἔστω καί ἂν τὰ ὀνομάσει σκιά, χορτάρι, ὄνειρο, ἄνθη ἀνοιξιάτικα, εἴτε ὅ,τιδήποτε ἄλλο, πού εἶναι ἀκόμη πιό μηδαμινὰ ἀπό αὐτά πού δέν ὑπάρχουν, καί πού ἐκτός ἀπό τὴ μηδαμινότητά τους ἔχουν καί τὸ πολὺ ἀπότομο. Διότι ποιός ὑπῆρξε πιό ἀνώτερος ἀπὸ αὐτόν; Δέν ξεπέρασε ὅλη τήν οἰκουμένη στόν πλοῦτο; Δέν ἀνέβηκε στίς κορυφές τῶν ἀξιωματῶν; Δέν ἦταν ὑπολογίσιμος ἀκόμα καί σ' ἐκείνους πού φοροῦσαν τὰ βασιλικά στέμματα; Δέν τὸν ἔτρεμαν καί τὸν φοβοῦνταν ὅλοι; Ἀλλὰ νά, τώρα ἔγινε πιό ἄθλιος καί ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους, πιό φτωχοὺς καί ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς ἐκείνους πού λειώνουν ἀπὸ τὴν πείνα, βλέποντας κάθε ὥρα ξίφη ἀκονισμένα καί βάραθρο καί δημίους καί τὴ μεταφορὰ του στόν θάνατο. Καί δὲ γνωρίζει οὔτε ἐάν κάποτε εἶχε ἀπολαύσει τὴν ἡδονὴ ἐκείνη (τοῦ ἀξιώματος), οὔτε τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου αἰσθάνεται, ἀλλά, ἐνῶ εἶναι καταμεσήμερο, μοιάζει νά περιστοιχίζεται ἀπὸ πυκνότατο σκοτάδι· τόσο πολὺ τυφλώθηκαν τὰ μάτια του. Μᾶλλον ὅμως ὅσα καί ἂν προσπαθήσουμε νά ποῦμε, δέν θά μπορέσουμε νά παραστήσουμε μέ τὸν λόγο τὸ πάθος πού εἶναι φυσικὸ νά ὑπομένει, περιμένοντας κάθε ὥρα νά кара-

σθαι προσδοκοῦντα. Τὴν γὰρ προτέραν ὅτε ἐπ' αὐτὸν ἦλθον ἐκ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν πρὸς οἰκίαν, ἐλκῦσαι βουλόμενοι, καὶ τοῖς σκευέ-
 325 σι προσέδραμε τοῖς ἱεροῖς, πύξινον μὲν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ἦν καὶ τοῦ νεκρωθέντος ἅπαξ οὐδὲν ἄμεινον διακειμένον. Κτύπος δὲ τῶν ὀδόντων καὶ πάταγος καὶ τρόμος τοῦ παντὸς σώματος καὶ φωνὴ διακοπτομένη καὶ γλῶσσα διαλελυμένη καὶ σχῆμα, οἷον καὶ λιθίνην ψυχὴν τῆξαι δυνάμενον. Καὶ ταῦτα λέγω οὐκ ὄνειδίζων, οὐδὲ ἐπεμ-
 330 βαίνων τῇ συμφορᾷ, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν διάνοιαν μαλάξαι βουλόμενος καὶ εἰς ἔλεον ἐπισπάσασθαι.

Τίνος ἔνεκεν ἀγανακτεῖς; Ὅτι δὴ, φησὶν, εἰς Ἐκκλησίαν κατέφυγεν ὁ πολεμήσας αὐτὴν διηνεκῶς. Διὰ τοῦτο μάλιστα δοξάζειν χρὴ τὸν Θεόν, ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν εἰς τοσαύτην καταστῆναι ἀνάγκην,
 335 ὥστε καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μαθεῖν. Οὐ μνησικακήσασα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλὰ τοὺς κόλπους αὐτῆς ἀπλώσασα τῆς φιλοστοργίας. Τοῦτο τροπαίου παντὸς λαμπρότερον· τοῦτο Ἕλληνας ἐντρέπει τοῦτο Ἰουδαίους καταισχνῆει, ὅτι τὸν πολέμιον, αἰχμάλωτον λαβοῦσα, φεΐδεται, καὶ καθάπερ
 340 μῆτηρ φιλόστοργος ὑπὸ τὰ παραπετάσματα αὐτῆς ἔκρυψεν, καὶ πρὸς βασιλικὴν ὀργὴν ἀντέστη καὶ πρὸς δῆμου θυμὸν καὶ πρὸς μῖσος ἀφόρητον. Τοῦτο τοῦ θυσιαστηρίου κόσμος. Ποῖος κόσμος, φησί, τὸν ἐναγῆ καὶ πλεονέκτην καὶ ἄρπαγα τῶν κιώνων ἄπτεσθαι τοῦ θυσιαστηρίου; Μὴ λέγε ταῦτα· ἐπεὶ καὶ ἡ πόρνη ἤψατο τῶν πο-
 345 δῶν τοῦ Ἰησοῦ ἢ σφόδρα ἐναγῆς καὶ ἀκάθαρτος, καὶ οὐκ ἦν ἔγκλημα τοῦ Ἰησοῦ. Οὐ γὰρ τὸν καθαρὸν ἐβλεπτεν ἢ ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὴν ἐναγῆ πόρνην ὁ καθαρὸς εἰργάσατο ἄμωμον διὰ τῆς ἀφῆς· μηδὲ μνησικακήσης, ἄνθρωπε, ἐκείνου. Οἰκέται ἐσμὲν τοῦ Δεσπότου τοῦ ἐσταυρωμένου, τοῦ λέγοντος· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ
 350 οἶδασι τί ποιοῦσιν».

Ἄλλ' ἀπετείχισεν τὴν ἐνταῦθα καταφυγὴν γράμμασι καὶ νόμοις διαφοροῖς. Ἄλλ' ἰδοὺ διὰ τῶν ἔργων ἔμαθεν, ὅπερ ἐποίησεν, καὶ τὸν νόμον ἔλυσεν πρῶτος αὐτὸς δι' ὧν ἔπαθεν, καὶ γέγονε τῆς οἰκουμέ-

23. Ἐννοεῖ προφανῶς τὴν ἁγία Τράπεζα, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία κατέφυγε τρομαγμένος ὁ Εὐτρόπιος.

24. Ὠχρό, σάν τὸ ξύλο τοῦ πύξου.

τομηθεῖ. Διότι τὴν προηγούμενη μέρα, ὅταν πῆγαν σ' αὐτὸν στὸ σπίτι του ἀπὸ τὰ βασιλικά ἀνάκτορα γιὰ νὰ τὸν σύρουν μὲ τὴ βία, καὶ κατέφυγε στὰ ἱερὰ σκευῆ²³, τὸ πρόσωπό του ἦταν πανιασμένο²⁴, καὶ δὲν διέφερε καθόλου ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ. Τὰ δόντια του κτυποῦσαν καὶ ἔκαναν πάταγο, ὀλόκληρο τὸ σῶμα του ἔτρεμε, ἡ φωνὴ του διακοπτόταν, ἡ γλῶσσα του ἦταν παραλυμένη, καὶ ἡ ὄψη του ἦταν τέτοια, πὺ μποροῦσε νὰ λειώσῃ ἀκόμα καὶ ψυχὴ ἀπὸ πέτρα. Καὶ τὰ λέω αὐτὰ ὄχι γιὰ νὰ αὐξήσω τὴ συμφορὰ του, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλω νὰ μαλάξω τὴ δική σας διάνοια καὶ νὰ ἀποσπᾶσω τὴν εὐσπλαχνία σας.

Γιὰ ποῖο λόγο ἀγανακτεῖς; Ἐπειδὴ, λέει, κατέφυγε στὴν Ἐκκλησία αὐτὸς πὺ πάντοτε τὴν πολεμοῦσε. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ δοξάζεις περισσότερο τὸν Θεό, πὺ ἐπέτρεψε νὰ φτάσῃ σὲ τόσο μεγάλη ἀνάγκη, ὥστε νὰ μάθει καὶ τὴ δύναμη καὶ τὴ φιλανθρωπία τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν κράτησε κακία γιὰ τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ ἄπλωσε τὴν ἀγκαλιὰ τῆς φιλοστοργίας. Αὐτὸ εἶναι πῶ λαμπρὸ ἀπὸ κάθε τρόπαιο· αὐτὸ κάνει τοὺς ἐθνικοὺς νὰ ντρέπονται, αὐτὸ καταισχύνει τοὺς Ἰουδαίους, διότι δείχνει εὐσπλαχνία στὸν ἐχθρὸ πὺ συνέλαβε αἰχμάλωτον· καὶ σὰν φιλόστοργη μητέρα τὸν ἔκρυσε πίσω ἀπὸ τὰ παραπετάσματα τῆς, καὶ ἀντιστάθηκε στὴ βασιλικὴ ὀργὴ καὶ στὸ θυμὸ καὶ στὸ ἀνυπόφορο μῖσος τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ εἶναι κόσμημα τοῦ θυσιαστηρίου. Ποιὸ κόσμημα, λέει, εἶναι, ὁ μιαρὸς καὶ πλεονέκτης καὶ ἄρπαγας νὰ ἐγγίξει τίς κολῶνες τοῦ θυσιαστηρίου; Μὴ τὰ λές αὐτὰ· διότι καὶ ἡ πόρνη ἄγγιξε τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ, ἐκείνη ἡ τόσο μιαρὴ καὶ ἀκάθαρτη, καὶ δὲν θεωρήθηκε ἄξιο κατηγορίας ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Διότι δὲν ἔβλαψε τὸν καθαρὸ ἢ ἀκάθαρτη, ἀλλὰ τὴν ἀκάθαρτη πόρνη ὁ καθαρὸς τὴν ἔκανε μὲ τὸ ἄγγιγμα καθαρὴ. Οὔτε νὰ κρατήσῃς, ἄνθρωπέ μου, κακία ἐναντίον ἐκείνου. Εἴμαστε ὑπέρβητες τοῦ σταυρωμένου Κυρίου, πὺ λέει· «Πατέρα, συγχώρησέ τους· διότι δὲν ξέρουν τί κάνουν»²⁵.

Ἄλλὰ κατάργησε, λέγει, τὸ ἄσυλο τοῦ ναοῦ μὲ διαταγὲς καὶ διαφοροὺς νόμους. Νὰ ὅμως πὺ ἔμπρακτα ἔμαθε τὸ κακὸ πὺ ἔκανε, καὶ πρῶτος κατάργησε τὸ νόμο αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ αὐτὰ πὺ ἔπαθε,

25. Λουκᾶ 23,34.

νης θέατρον, καὶ σιγῶν ἐντεῦθεν, ἀφήσι φωνὴν ἅπασι παραινῶν
 355 καὶ λέγων· «μὴ ποιῆτε τοιαῦτα, ἵνα μὴ πάθῃτε τοιαῦτα». Καὶ διδά-
 σκαλος ἐνεδείχθη σιγῶν διὰ τῆς συμφορᾶς. Καὶ λαμπηδόνα μεγά-
 λην ἀφήσι τὸ θυσιαστήριον. Νῦν φοβερὸν μάλιστα, ὅτι τὸν λέοντα
 δεδεμένον ἔχει. Καὶ βασιλικῆ εἰκόνι μέγας γένοιτ' ἂν κόσμος· οὐχ
 ὅταν ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθηται πορφυρίδα περιβεβλημένος καὶ διά-
 360 δημα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπὸ τῷ βασιλικῷ ποδὲ βάρβαροι ὀπίσω
 δεδεμένοι, κατὰ τὰς κεφαλὰς νεύωσι κείμενοι. Καὶ πάντες ἐνταῦθα
 συνεδράμετε, ἵνα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἴδητε διελεγχομένην.
 Ὅρῶν γὰρ τοῦτον ἐκ τοσαύτης κορυφῆς κατενεχθέντα, τὸν σείοντα
 σχεδὸν τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, συνεσταλμένον καὶ λαγωῦ καὶ βα-
 365 τράχου δειλότερον γεγεννημένον, καὶ χωρὶς δεσμῶν τῷ κίονι τούτῳ
 προσηλωμένον, καὶ ἀντὶ ἀλύσεως τῷ φόβῳ περισφιγγόμενον, καὶ
 δεδοικότα καὶ τρέμοντα, καταστέλλετε τὴν φλεγμονὴν καὶ καθαι-
 ρεῖτε τὸ φύσημα, φιλοσοφήσαντες, ὅτι «πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ
 πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ
 370 τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν», ὅτι «ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται,
 καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται»· ὅτι «ἄνθρωπος μα-
 ταιότητι ὁμοιώθη, καὶ ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι αὐτοῦ».

Ἰδίου, Ὅμιλ. Εἰς 18ον Ψαλμόν.— Ταράσσεται ἄνθρωπος καὶ τὸ
 τέλος ἀπόλλυται. Ταράσσεται, ὡς μὴ γενόμενος ἀφανίζεται. Τα-
 375 ράσσεται, καὶ πρὶν καταστήναι καταποντίζεται· ὡς πῦρ ἀνακαίεται,
 καὶ ὡς καλάμη ἀποτεφροῦται· ὡς θύελλα ὑπεραίρεται, καὶ ὡς κό-
 νις ἐξαφανίζεται· ὡς φλῶξ ἀναρριπίζεται, ὡς καπνὸς διαλύεται, ὡς
 ἄνθος ὠραΐζεται, καὶ ὡς χόρτος ξηραίνεται· ὡς νέφος ὑπεραπλοῦ-
 ται, καὶ ὡς σταγῶν ἀπομειοῦται· ὡς πομφόλυξ ὄγκουται, καὶ ὡς
 380 σπινθήρ ἀποσβέννυται. Ταράσσεται, καὶ τοῦ πλοῦτου μόνον τὸν
 βόρβορον ἀποφέρειται. Ταράσσεται, κερδάναι τὴν δυσωδίαν. Τα-
 ράσσεται, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ταραχῆς οὐδὲν λαμβάνων ἀπέρχεται.
 Αὐτοῦ αἱ ταραχαί, καὶ ἄλλων αἱ τρυφαί· αὐτοῦ οἱ πόνοι, καὶ ἄλλων
 οἱ θησαυροί· αὐτοῦ αἱ φροντίδες, καὶ ἄλλων αἱ εὐφροσύναι· αὐτοῦ αἱ
 385 θλίψεις, καὶ ἄλλων αἱ ἀπολαύσεις· αὐτοῦ αἱ ἀρπαγαί, καὶ ἄλλων αἱ
 ἡδοναί· αὐτοῦ αἱ κατάραι, καὶ ἄλλων αἱ θεραπείαι· κατ' αὐτοῦ οἱ

καὶ ἔγινε θέατρο σ' ὅλη τὴν οἰκουμένην. Καὶ ἐνῶ σιωπᾶ τώρα, φωνάζει ἀπὸ τῆ θέση αὐτῆ σὲ ὄλους συμβουλευόντάς τους καὶ λέγοντας· Μὴ κάνετε τέτοια πράγματα, γιὰ νὰ μὴ πάθετε τὰ ἴδια. Ἔτσι ἔγινε δάσκαλος, ἂν καὶ σιωπᾶ, μὲ τῆ συμφορὰ του. Καὶ τὸ θυσιαστήριο ἐκπέμπει μεγάλη λάμψη. Τώρα πρὸ πάντων γίνεται φοβερό, διότι ἔχει δεμένο τὸ λιοντάρι. Καὶ στὴν εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ ἀποτελεῖ μεγάλο στολίδι, ὄχι ὅταν ὁ βασιλιάς κάθεται στὸν θρόνο φορώντας πορφύρα καὶ στέμμα μόνο, ἀλλὰ καὶ ὅταν κάτω ἀπὸ τὰ βασιλικά πόδια εἰκονίζονται βάρβαροι μὲ τὰ χέρια δεμένα πίσω καὶ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Καὶ τρέξατε ὄλοι ἐδῶ γιὰ νὰ δεῖτε ποιά εἶναι ἡ ἀνθρώπινη φύση. Διότι βλέποντας αὐτὸν νὰ ἔχει πέσει ἀπὸ τόσο ὕψος, αὐτόν, πού τάραζε σχεδὸν ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένην, νὰ εἶναι φοβισμένος καὶ νὰ ἔχει γίνει πιὸ δειλὸς καὶ ἀπὸ λαγὸ καὶ βᾶτραχο, καὶ νὰ εἶναι χωρὶς δεσμὰ προσκολλημένος στὴν κολώνα αὐτῆ, καὶ νὰ σφίγγεται ἀπὸ τὸν φόβο σὰν μὲ ἀλυσίδα, καὶ νὰ φοβᾶται καὶ νὰ τρέμει, καταπραῦντε τὴν ἔξαψη καὶ ἀποβάλλετε τὴν ὑπερηφάνεια, σκεπτόμενοι ὅτι «κάθε ἄνθρωπος εἶναι χορτᾶρι καὶ ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου μοιάζει μὲ ἄνθος χορταριοῦ. Ξηράθηκε τὸ χορτᾶρι καὶ τὸ ἄνθος ἔπεσε»²⁶, ὅτι «θὰ ξεραθοῦν γρήγορα σὰν χορτᾶρι, καὶ σὰν πράσινη χλόη γρήγορα θὰ μαραθοῦν»²⁷, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος μοιάζει μὲ τὴν ματαιότητα καὶ οἱ μέρες του εἶναι σὰν καπνός»²⁸.

Ὁ ἄνθρωπος ἀναστατώνεται καὶ στὸ τέλος χάνεται. Συνταράσσεται καὶ ἐξαφανίζεται, σὰν νὰ μὴ εἶχε ὑπάρξει. Συνταράσσεται, καὶ πρὶν καθησυχᾶσει καταποντίζεται· σὰν φωτιὰ καίεται, καὶ σὰν καλαμιὰ ἀποτεφρώνεται· σὰν θύελλα ὑπερυψώνεται, καὶ σὰν σκόνη ἐξαφανίζεται· σὰν φλόγα ἀναρριπίζεται, καὶ σὰν καπνὸς διαλύεται· σὰν ἄνθος ὁμορφαίνει, καὶ σὰν χορτᾶρι ξηραίνεται· σὰν σύννεφο ἀπλώνεται πολὺ, καὶ σὰν σταγόνα περιορίζεται· σὰν φυσαλίδα ὀγκώνεται, καὶ σὰν σπῖθα σβήνεται. Ταράσσεται καὶ ἀπὸ τὸν πλοῦτο μόνο τὸν βόρβορο κερδίζει. Ταράσσεται, γιὰ νὰ κερδήσει τὴ δυσωδία. Ταράσσεται, καὶ φεύγει χωρὶς νὰ πάρει τίποτε ἀπὸ τὴν ταραχὴ. Σ' αὐτὸν μένουν οἱ ταραχές, καὶ σὲ ἄλλους οἱ χαρές· σ' αὐτὸν μένουν οἱ πόνοι, καὶ σὲ ἄλλους οἱ θησαυροί· σ' αὐτὸν οἱ φροντίδες, καὶ σὲ ἄλλους οἱ εὐθυμίες· σ' αὐτὸν οἱ θλίψεις, καὶ σὲ ἄλλους οἱ ἀπολαύσεις· σ' αὐτὸν μένουν οἱ ἀρπαγές, καὶ σὲ ἄλλους οἱ ἡδονές· σ' αὐτὸν οἱ κατᾶρες, καὶ σὲ ἄλλους οἱ φροντίδες· ἐναντίον του οἱ

στεναγμοί, καὶ παρ' ἑτέροις οἱ πλεονασμοί· κατ' αὐτοῦ τὰ δάκρυα, καὶ παρ' ἑτέροις τὰ χρῆματα. Αὐτὸς ἐν ᾗδη κολάζεται, καὶ ἄλλοι πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῦ τρυφῶντες ψάλλουσι· πλὴν μάτην ταράσσε-
 390 ται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.

Ἄνθρωπος, τὸ τῆς ζωῆς πρόσκαιρον δάνεισμα, τὸ τοῦ θανάτου ἀνυπέρθετον ὄφλημα, τὸ ἐκ προαιρέσεως ἀδάμαστον ζῶον, τὸ αὐτοδίδακτον πονήρευμα, τὸ αὐτοματὲς ἐπιβούλευμα, τὸ εὐτεχνον εἰς κακουργίαν, τὸ εὐμήχανον εἰς ἀδικίαν, τὸ ἔτοιμον εἰς πλεονεξίαν, τὸ
 395 ἀκόρεστον εἰς ἀπληστίαν, τὸ ὑπέρκομπον πνεῦμα, τὸ μεγαλορρημον θράσος, τὸ εὐδιάλλακτον φρύαγμα, τὸ εὐάλωτον τόλμημα· ὁ πηλὸς ὁ αὐθάδης, ἡ κόνις ἡ μεγαλόφρων, ἡ σποδὸς ἡ πεφυσιωμένη, ὁ σπινθῆρ εὐκατάσβετος, ἡ φλόξ ἡ εὐμάραντος, ὁ εὐρίπιστος λάχνος, τὸ ἐτοιμόφθορον φύλλον, ὁ εὐξήραντος χόρτος, ἡ εὐνέκρωτος χλόη,
 400 ἡ ἀειδαπάνητος φύσις. Ὁ σήμερον ἀπειλῶν, καὶ αὔριον τελευτῶν· ὁ σήμερον ἐν πλούτῳ, καὶ αὔριον ἐν τάφῳ· ὁ σήμερον ἐν διαδήματι, καὶ αὔριον ἐν μνήματι· ὁ σήμερον ἐν κόλαξι, καὶ αὔριον ἐν σκώληξιν· ὁ σήμερον ἐν θησαυροῖς, καὶ αὔριον ἐν σοροῖς· ὁ σήμερον ὦν, καὶ αὔριον μὴ ὦν· ὁ ἄρτι φρυαττόμενος, καὶ μετ' ὀλίγον
 405 θρηνούμενος· ὁ ἐν εὐπραγίαις ἀφόρητος, καὶ ἐν δυσπραγίαις ἀπαραμύθητος· ὁ ἑαυτὸν ἀγνοῶν, καὶ τὰ ὑπὲρ ἑαυτὸν πολυπραγμονῶν· ὁ τὸ παρὸν οὐκ εἰδώς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φανταζόμενος· ὁ φύσει θνητός, καὶ τῇ ἐπάρσει, ὡς νομίζει, αἰώνιος. Τὸ παντὸς πάθους εὐδιάβατον καταγώγιον· τὸ τῶν πορευτῶν ἀδιάφορον παίγνιον· τὸ
 410 τῶν συμφορῶν καθημερινῶν γυμνάσιον· τὸ πάσης λύπης εὐπαραδεκτον πανδοχεῖον. Ὡ πόση τῆς ἡμετέρας εὐτελείας ἡ τραγωδία! πόσος τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ὁ θρίαμβος! Ὡ πόσα εἶπον! τῆς προφητικῆς φωνῆς οὐδὲν ἀρμοδιώτερον εὔρον τῆς λεγούσης. Πλὴν ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν· νεκροῦ ἀχρηστότερα τὰ λαμπρὰ
 415 τοῦ παρόντος βίου.

Ἰδίου, Ὁμιλ. Περὶ μετανοίας.— Τὰ παρόντα πάντα ἀράχνης

στεναγμοί, καὶ σὲ ἄλλους οἱ ἀφθονίαι· ἐναντίον τοῦ τὰ δάκρυα, καὶ σὲ ἄλλους τὰ χρήματα. Αὐτὸς στὸν ἄδη κολάζεται, καὶ ἄλλοι πολλές φορές στὰ δικά του τραγουδοῦν ἀπολαμβάνοντάς τα. Ὅμως ἀδίκαι ἀνησυχεῖ κάθε ζωντανὸς ἄνθρωπος.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ προσωρινὸ δάνειο τῆς ζωῆς, τὸ χρέος τοῦ θανάτου ποῦ δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολή, τὸ μὲ τῆ θέλησή του ἀδάμαστο ζῶο, ἢ αὐτοδίδακτη πονηριά, ἢ τυχαία σκευωρία, τὸ ἐπιδέξιο σὲ κακουργίες, τὸ ἐπινοητικὸ στὴν ἀδικία, τὸ ἔτοιμο στὴν πλεονεξία, τὸ ἀχόρταστο σὲ ἀπληστία, τὸ ὑπερφίαλο πνεῦμα, τὸ καυχησιάρικο θράσος, ἢ εὐκολα συμβιβαζόμενη αὐθάδεια, ἢ εὐκολα καταβαλλόμενη θρασύτητα, ὁ πηλὸς ὁ αὐθάδης, ἢ υπερήφανη σκόνη, ἢ φουσκωμένη στάχτη, ἢ σπῖθα ποῦ εὐκολα σβῆνεται, ἢ φλόγα ποῦ εὐκολα ἐξασθενίζει, τὸ χνούδι ποῦ εὐκολα παρασῦρεται ἀπὸ τὸν ἀέρα, τὸ φύλλο ποῦ εὐκολα φθείρεται, τὸ χορτάρι ποῦ εὐκολα ξηραίνεται, ἢ χλόη ποῦ εὐκολα νεκρώνεται, ἢ φύση ποῦ πάντοτε καταναλίσκεται. Αὐτὸς ποῦ σήμερα ἀπειλεῖ καὶ αὔριο πεθαίνει· αὐτὸς ποῦ σήμερα ζεῖ μέσα σὲ πλοῦτο καὶ αὔριο βρίσκεται μέσα στὸν τάφο· ὁ σήμερα μὲ βασιλικὸ στέμμα καὶ αὔριο σὲ μνημα· ὁ σήμερα ἀνάμεσα σὲ αὐλοκόλακες καὶ αὔριο σὲ σκουλήκια· ὁ σήμερα μέσα σὲ θησαυροὺς καὶ αὔριο σὲ σοροὺς· αὐτὸς ποῦ σήμερα ὑπάρχει καὶ αὔριο δὲν ὑπάρχει· αὐτὸς ποῦ πρὶν ἀπὸ λίγο ὑπερηφανευόταν καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο θρηνεῖται· αὐτὸς ποῦ εἶναι ἀνυπόφορος στὶς εὐτυχίες καὶ ἀπαρηγόρητος στὶς δυστυχίες· αὐτὸς ποῦ ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ ἀσχολεῖται μὲ αὐτὰ ποῦ εἶναι πάνω ἀπὸ αὐτόν· αὐτὸς ποῦ δὲν γνωρίζει τὸ παρὸν καὶ φαντάζεται τὰ μέλλοντα· αὐτὸς ποῦ εἶναι ἀπὸ τῆ φύση τῆς θνητὸς καὶ ἐξαιτίας τῆς ἔπαρσης νομίζει ὅτι εἶναι αἰώνιος. Τὸ εὐκολοπέραστο καταγῶγιο κάθε πάθους· τὸ ἀδιάφορο παιχνίδι τῶν διαβατῶν· τὸ γυμναστήριο τῶν καθημερινῶν συμφορῶν· τὸ εὐπρόσδεκτο πανδοχεῖο κάθε λύπης. Πῶ, πῶ, πόσο μεγάλη εἶναι ἡ τραγωδία τῆς εὐτέλειάς μας! πόσο μεγάλος εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς ἀνθρώπινης ἀσθένειας! Πῶ, πῶ, πόσα πολλὰ εἶπα! Κι ὅμως δὲν βρῆκα νὰ πῶ τίποτε πιὸ κατάλληλο ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ προφήτη, ὁ ὁποῖος λέει· Ὡστόσο κάθε ζωντανὸς ἄνθρωπος ταρασσεται· οἱ λαμπρότητες τῆς παρουσίας ζωῆς εἶναι πιὸ ἄχρηστα ἀπὸ ἓνα νεκρὸ.

Ὅλα τὰ παρόντα εἶναι πιὸ ἀδρανῆ ἀπὸ τὴν ἀράχνη καὶ πιὸ

ἐστὶν ἀδρανέστερα καὶ ὄνειρων ἀπατηλότερα· καὶ γὰρ καὶ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ τέλος ἔχει. Εἰδότες, ἀγαπητοί, ὡς ὄναρ τὰ παρόντα καὶ ὡς πανδοχεῖον οἰκοῦμεν, ὡς διὰ παντὸς ἐξερχόμενοι, φροντίσωμεν
 420 τῆς ὁδοῦ καὶ τὰ ἐφόδια τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπαγάγωμεν. Ἐνδυσώμεθα ἱμάτια τὰ μεθ' ἡμῶν ἀπερχόμενα. Ὡσπερ τῆς ἰδίας σκιᾶς οὐκ ἔστιν ἐπιλαβέσθαι, οὕτως οὐδὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Τὰ μὲν γὰρ τῇ τελευτῇ καταλύεται, τὰ δὲ πρὸ τῆς καὶ παντὸς χειμάρρου ὄξυρρεπέστερον παράγει· τὰ δὲ μέλλοντα οὐκ οἶδε μεταβολήν. Οὐκ
 425 ἐπίσταται γῆρας, οὐκ ἔχει τινὰ ἀλλοίωσιν, ἀλλ' ἀνθεὶ διηνεκῶς καὶ ἐν ποικίλαις εὐπραγίαις διαμένει. Μὴ θαυμάσης χρήματα τὰ μὴ παραμένοντα τοῖς κεκτημένοις, ἀλλ' ἀμείβοντα τοὺς δεσπότας, καὶ ἀπὸ τούτου ἀποπηδῶντα εἰς ἕτερον, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον· τούτων πάντων δεῖ καταπτύειν. Ἀρκεῖ γὰρ ἀκοῦσαι καὶ μόνον
 430 τοῦ λέγοντος· «τὰ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια». Σκιᾶς θᾶττον ἀπανθεῖ τὰ ἀνθρώπινα.

Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ, Βιβλ. 4, Ἐπιστ. 18.— Οὐδενὸς οὕτως ὡς χρόνου πενόμεθα. Καὶ ἡ μὲν τέχνη μακρά, βραχὺς δὲ ὁ βίος ἡμῶν. Ἐγγὺς τὸ τέλος τῆς ζωῆς· γρηγόρησον, ἄνθρωπε.

435 Ἰδίου, Βιβλ. 3, Ἐπιστ. 317.— Καθεύδεις, καὶ ὁ χρόνος σε παρατρέχει· ἐγγήγορας, καὶ περὶ τὰ μάταια τὴν ἑαυτοῦ περιέλκεις καρδίαν· ἀλλ' ὁμως μειοῦται ἡ ζωὴ σου, κἂν αὐτὸς μὴ αἰσθάνῃ, μηδὲ συνιῆς.

Ἰδίου.— Φύλλα καὶ παμφόλυγας καὶ καπνὸν καὶ ἄχυρα καὶ
 440 σκιὰν καὶ κονιορτὸν ἀπὸ ἄλωνος ἐκριπτούμενον ὑπὸ ἀνέμου προεῖπον πάντα τοῦ παρόντος αἰῶνος τὰ λαμπρά. Πάντα γὰρ τὰ γήινα τὴν γῆν εὐρίσκει τέλος.

Ἰδίου.— Ἰππόδρομον νοήσεις τὸν παρόντα αἰῶνα. Πάντες γὰρ ἐν αὐτῷ φαῦλοι τε καὶ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι δίκην ἵππου τρέχουσι πρὸς
 445 τὸ οἰκεῖον ἕκαστος ἐπειγόμενοι πέρασ. «Οὐκ οἶδατε», φησὶν, «ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως». Εἰκότως οὖν ἵππόδρομον λέγομεν τὸν παρόντα βίον.

ἀπατηλὰ ἀπὸ τὰ ὄνειρα· διότι καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ἔχουν τέλος. Γνωρίζοντας, ἀγαπητοί, ὅτι εἶναι ὄνειρο τὰ παρόντα καὶ ὅτι κατοικοῦμε σὲ πανδοχεῖο καὶ ὅτι φεύγουμε γιὰ πάντα, ἄς φροντίσουμε γιὰ τὸ δρόμο καὶ ἄς προμηθευθοῦμε τὰ ἐφόδια τῆς αἰώνιας ζωῆς. Ἄς φορέσουμε τὰ ἐνδύματα ποὺ θὰ πάρουμε μαζί μας. Ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ πιάσουμε τὴ σκιά μας, ἔτσι δὲν μπορούμε καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Διότι ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ καταργοῦνται μὲ τὸν θάνατο, καὶ ἄλλα παρέρχονται πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο πρὸ γρήγορα ἀπὸ κάθε ὀρμητικὸ χεῖμαρρο, ἐνῶ τὰ μελλοντικά δὲν μεταβάλλονται. Δὲν γνωρίζουν γερατεία, δὲν ὑφίστανται καμμιὰ ἀλλοίωση, ἀλλ’ ἀνθίζουν διαρκῶς καὶ παραμένουν σὲ ποικίλες εὐτυχίες. Νὰ μὴ θαυμάζεις τὰ χρήματα ποὺ δὲν παραμένουν σ’ αὐτοὺς ποὺ τὰ ἔχουν, ἀλλὰ ἀλλάζουν τοὺς κυρίους, καὶ ἀπὸ αὐτὸν μεταπηδοῦν σὲ ἄλλον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον πάλι σὲ ἄλλον· ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ φτύνεις. Διότι ἀρκεῖ μόνο νὰ ἀκούσεις αὐτὸν ποὺ λέει· «ὅσα βλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν βλέπονται εἶναι αἰώνια»²⁹. Τὰ ἀνθρώπινα μαραίνονται πρὸ γρήγορα ἀπὸ τὴ σκιά.

Δὲ μᾶς λείπει τίποτε τόσο πολὺ ὅσο ὁ χρόνος. Καὶ ὁ μὲν τρόπος νὰ τὸν κερδίσουμε εἶναι μακρὺς, ἐνῶ ἡ ζωὴ μας εἶναι σύντομη. Τὸ τέλος τῆς ζωῆς εἶναι κοντὰ· δεῖξε ἐπαγρύπνηση, ἄνθρωπε.

Κοιμᾶσαι καὶ ὁ χρόνος σὲ προσπερνάει· εἶσαι ξυπνητὸς καὶ στρέφεις τὴν καρδιά σου γύρω ἀπὸ τὰ μάτια πράγματα· ὁμως ἡ ζωὴ σου λιγοστεύει, ἔστω καὶ ἂν ἐσὺ δὲν τὸ αἰσθάνεσαι, οὔτε τὸ ἀντιλαμβάνεσαι.

Φύλλα καὶ σαπουνόφουσκες καὶ καπνὸ καὶ ἄχυρα καὶ σκιά καὶ σκόνη ποὺ σκορπίζεται ἀπὸ τὸν ἀέρα χαρακτηρίσα ὅλα τὰ λαμπερὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Διότι ὅλα τὰ γήινα στὸ τέλος κατανοῦν στὴ γῆ.

Νὰ θεωρεῖς τὸν κόσμον αὐτὸν σὰν ἵππόδρομο. Διότι μέσα σ’ αὐτὸν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, κακοὶ καὶ καλοὶ, τρέχουν σὰν ἄλογα, σπεύδοντας νὰ φτάσει ὁ καθένας στὸ δικό του τέλος. «Δὲ γνωρίζετε», λέει, «ὅτι ὅλοι ὅσοι τρέχουν στὸ στάδιο, τρέχουν βέβαια ὅλοι, ἀλλὰ τὸ βραβεῖο τὸ παίρνει ἕνας; Ἐγὼ πάντως ἔτσι τρέχω, ἔχοντας τὰ μάτια στραμμένα στὸ τέρμα»³⁰. Δικαιολογημένα ἐπομένως ὀνομάζουμε τὴν παροῦσα ζωὴ ἵππόδρομο.

Ἰδίου.— Θριξ λελευκασμένη τὴν ἐντεῦθεν τῆς ψυχῆς ἀποδημίαν
 450 βοᾷ καὶ διαμαρτύρεται. Ὅθεν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «ἐτοιμάζε τὰ
 ἔργα σου εἰς τὴν ἔξοδον». Θεατέον γὰρ τὴν χώραν τῆς κεφαλῆς καὶ
 τοῦ πώγωνος, ὅτι λευκὴ ὑπάρχει πρὸς θερισμόν, καὶ μέλλει δρεπά-
 νη τις νοητὴ διὰ θανάτου ἐκτέμνειν τὴν ψυχὴν σου ἐκ τοῦ σώματος,
 καὶ εἰς ξένους τινὰς πάμπαν ἀγνοουμένους μετακομίζειν τόπους τῆ
 455 τοῦ Κυρίου διατάξει.

Ἰδίου.— Μὴ ἐξαπατάτω ἡμᾶς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ περιφα-
 νῆ καὶ λαμπρὰ δεικνύμενα πράγματα. Παρέρχεται γὰρ τὰ πάντα,
 καὶ οὐδὲν παντελῶς τῶν φαινομένων στάσιμον. Ἐπιστάμενοι οὖν
 ὡς οὐδὲν τῶν παρόντων παραμένει τοῖς κτήτορσι, καὶ ὅτι δεῖ πάν-
 460 τως ἐξελεθεῖν ὡσπερ ἐκ πανδοχείου, φροντίσωμεν τῆς ὁδοῦ τῆς
 ἀπαγούσης ἐκεῖ, καὶ τὰ ἐφόδια τῆς αἰώνιου ζωῆς ἑαυτοῖς ἀπενεγ-
 κώμεθα, δι' εὐχῶν, δι' ἐλεημοσυνῶν, διὰ πραότητος, διὰ γνώσεως
 τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, διὰ τῆς πρὸς οἰκέτας εὐμενείας καὶ
 συγκροτήσεως, καὶ διὰ τῶν ἄλλων πραγμάτων ὧν ὑπαγορεύει ὁ
 465 ἀληθῆς λογισμός.

Φίλωνος.— Κυρίως, οὔτε ἐπὶ χρημάτων ἢ κτημάτων περιουσίᾳ,
 οὔτε ἐπὶ δόξης λαμπρότητι, οὐδὲ συνόλωσ ἐπὶ τινι τῶν ἐκτὸς ψυ-
 χρῶν τε ὄντων καὶ ἀβεβαίων, καὶ ἐξ ἑαυτῶν τὰς φθορὰς δεχομέ-
 νων χαίρειν ἔστι. Καὶ μὴν οὐδὲ ἐπὶ ρώμῃ καὶ εὐτονίᾳ καὶ τοῖς ἄλ-
 470 λοις τοῦ σώματος πλεονεκτήμασιν, ἃ καὶ τῶν φανλοτάτων ἔστι
 κοινά, καὶ τοῖς ἔχουσι πολλάκις ὀλεθρον ἀπαραίτητον ἤνεγκεν διὰ
 τὸ ἀσύστατον καὶ ἀβέβαιον.

Ἰδίου.— Πάντων μὲν, εἰ δεῖ τ' ἀληθῆς εἰπεῖν, ἄκυρον ἄνθρωπος,
 οὐδενὸς ἐνειλημμένος, οὐχ ὅ τι τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν περὶ αὐ-
 475 τὸν βεβαίως, οὐχ ὑγείας, οὐκ εὐαισθησίας, οὐκ ἀρτιότητος τῆς περὶ
 τὰ ἄλλα τοῦ σώματος, οὐχὶ φωνῆς, οὐκ ἀρχινοίας. Τὰ γὰρ κατὰ
 πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ φίλους ἢ ἀρχὰς ἢ ὅσα ἄλλα τυχηρά, τίς οὐκ οἶδεν
 ὡς ἔστιν ἀβέβαια; Ὡστε ἀνάγκη ὁμολογεῖν, ὅτι περὶ ἕνα τὸ κύρος
 τῶν ἀπάντων ἔστι, τὸν ὄντα ὄντως Κύριον.

Οἱ λευκὲς τρίχες φωνάζουν καὶ διακηρύσσουν τὴν ἀποδημίαν τῆς ψυχῆς ἀπὸ ἐδῶ. Γι' αὐτό, σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού εἶναι γραμμένον, «έτοιμαζε τὰ ἔργα σου γιὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τὴ ζωὴ»³¹. Διότι πρέπει νὰ βλέπεις ὅτι ἡ περιοχὴ τοῦ κεφαλιοῦ σου καὶ τῆς γενειάδας σου εἶναι λευκὴ, ἔτοιμη γιὰ θερισμό, καὶ κάποιον νοητὸ δρεπάνι πρόκειται μὲ τὸ θάνατον νὰ σοῦ κόψει τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ νὰ τὴν μεταφέρει σὲ κάποιους τελειῶς ξένους καὶ ἄγνωστους τόπους μὲ διαταγὴν τοῦ Κυρίου.

Νὰ μὴ σὰς ἐξαπατοῦν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ πού φαίνονται περιφανῆ καὶ λαμπερά. Διότι ὅλα παρέρχονται καὶ τίποτε ἀπὸ ὅσα φαίνονται δὲν εἶναι τελειῶς σταθερό. Γνωρίζοντας λοιπὸν ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν παραμένει σ' αὐτοὺς πού τὰ κατέχουν, καὶ ὅτι πρέπει ὅπωςδῆποτε νὰ βγοῦμε σὰν ἀπὸ ξενοδοχεῖο, ἃς φροντίσουμε γιὰ τὸ δρόμον πού ὀδηγεῖ ἐκεῖ καὶ ἃς προμηθευθοῦμε τὰ ἐφόδια τῆς αἰώνιας ζωῆς γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, μὲ προσευχάς, μὲ ἐλεημοσύνας, μὲ πραότητα, μὲ γνώση τῶν θεόπνευστων Γραφῶν, μὲ τὴν εὐνοίαν καὶ ἀρμονικὴν συμβίωσιν μὲ τοὺς ὑπηρέτας, καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα πού ὑπαγορεύει ἡ σωστὴ λογικὴ.

Προπαντὸς δὲν πρέπει νὰ χαιρόμαστε οὔτε γιὰ τὴν χρηματικὴν ἢ κτηματικὴν περιουσίαν, οὔτε γιὰ τὴν λαμπρότητα τῆς δόξας, οὔτε γενικὰ γιὰ κάποιον ἀπὸ αὐτὰ πού εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀβέβαια καὶ ἐπιδέχονται ἀπὸ μόνον τοὺς φθορά. Ἀκόμα οὔτε καὶ γιὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑγιεινὴν μας κατάστασιν καὶ γιὰ τὰ ἄλλα σωματικὰ μας πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια εἶναι ἴδια καὶ στοὺς πάρα πολὺ κακοὺς, καὶ τὰ ὅποια πολλὰς φορὰς σ' αὐτοὺς πού τὰ ἔχουν φέρνουν ὅπωςδῆποτε καταστροφή, ἐπειδὴ εἶναι εὐμετάβλητα καὶ ἀσταθῆ.

Καὶ βέβαια, ἐὰν πρέπει νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ ὅλα ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ πιὸ ἀνίσχυρος, ἀφοῦ σὲ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ βασιστεῖ, καὶ ὄχι μόνον σ' αὐτὰ πού ἀνήκουν στοὺς ἄλλους, ἀλλὰ οὔτε σ' αὐτὰ πού ὑπάρχουν γύρω του, οὔτε στὴν ὑγείαν, οὔτε στὴν ψυχικὴν εὐπάθειαν, οὔτε στὴν σωματικὴν ἀρτιμέλειαν, οὔτε στὴν φωνήν, οὔτε στὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος. Διότι ὁ πλοῦτος, ἡ δόξα, οἱ φίλοι, οἱ ἐξουσίαι, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ τυχερά, ποιὸς δὲ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἀσταθῆ; Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμολογοῦμε, ὅτι ἡ ἐμπιστοσύνη ὅλων βρίσκεται σὲ ἓνα, στὸν Κύριον, στὸν ὄντως ὑπάρχοντα.

Τίτλος ΙΑ'.— *Περὶ ἀγαθοεργίας· καὶ ὅτι χρὴ τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντα ποιεῖν· καὶ ὅτι χρὴ τὰ βάρη τοῦ πλησίον φέρειν καὶ μὴ μνησικακεῖν, ἀλλ' ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ καὶ ἐλέγχειν τὰ ὡς εἰκὸς παρ' αὐτοῦ γινόμενα κακὰ, καὶ μὴ ἀντιδιδόναι κακὸν*

5 *ἀντὶ κακοῦ.*

Δευτ. 22,1-2.— «Μὴ, ἰδὼν τὸν μόσχον τοῦ ἀδελφοῦ σου ἢ τὸ πρόβατον πλανώμενα ἐν τῇ ὁδῷ, ὑπερίδης αὐτά· ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου. Ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίξῃ τῷ ἀδελφῷ σου, μηδὲ ἐπίστη αὐτόν, συνάξεις αὐτὰ μετὰ σεαυτοῦ, ἕως ἂν ζητήσῃ
10 αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου καὶ ἀποδώσῃ αὐτά».

Ἔξοδ. 23,4.— «Ἐὰν συναντήσῃς τῷ βοῖ τοῦ ἐχθροῦ σου, ἢ τῷ ὑπόζυγι αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑπόζυγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συνάξεις αὐτῷ μετ' αὐτοῦ».

15 *Μὴ ἀνιχνευθῆν.*— «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν».

Λευϊτ. 25,35.— «Ἐὰν πένηται ὁ ἀδελφός σου καὶ ἀδυνατοῖ ἐν ταῖς χερσὶν παρὰ σοί, ἀντιλήψῃ αὐτοῦ ὡς προσηλύτου καὶ παροίκου, καὶ ζήσεται ὁ ἀδελφός σου μετὰ σοῦ. Οὐ λήψῃ παρ' αὐτοῦ τόκον, οὐδὲ πλεονασμόν».

20 *Α' Βασ.* 24,9-18.— «Ἐξῆλθε Δαβὶδ ἀπὸ τοῦ σπηλαίου καὶ ἐβόησεν ὀπίσω Σαοὺλ, λέγων· Κύριε βασιλεῦ· καὶ ἐπέβλεψε Σαοὺλ ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔκυψε Δαβὶδ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ εἶπε Δαβὶδ· Ἴνα τί ἀκούεις τῶν λόγων τοῦ λαοῦ λεγόντων, Ἴδοὺ Δαβὶδ ζητεῖ τὴν ψυχὴν σου; Ἴδοὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ
25 ταύτῃ ἐωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί σου, ὡσπερ ἔδωκέ σε Κύριος εἰς τὰς χεῖράς μου ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ οὐκ ἠβουλήθην ἀποκτεῖναί σε, καὶ ἐφείσάμην σου καὶ εἶπα· Οὐκ ἐποίησω χεῖρά μου εἰς τὸν κύριόν μου, ὅτι χριστὸς Κυρίου οὗτος. Καὶ ἰδοὺ πτερύγιον τῆς διπλοῖδος σου ἐν τῇ χειρὶ μου, καὶ οὐκ ἀπέκταγκά σε. Καὶ ἐπῆρε Σαοὺλ τὴν φωνήν
30 αὐτοῦ καὶ ἔκλαυσε καὶ εἶπε πρὸς Δαβὶδ· Δίκαιος σὺ ὑπὲρ ἐμέ, ὅτι σὺ ἀνταπέδωκάς μοι ἀγαθὰ, ἐγὼ δὲ ἀνταπέδωκά σοι κακὰ».

Παροιμ. 11,27.— «Τεκταινόμενος ἀγαθὰ, ζητεῖ χάριν ἀγαθὴν».

Παροιμ. 24,29.— «Μὴ πλατύνου σοῖς χεῖλεσιν· μὴ εἴπῃς· ὃν τρόπον ἐχρήσατό μοι, χρήσομαι αὐτῷ, ὑπὲρ ὧν με ἠδίκησεν».

Τίτλος 11.— Γιά τήν ἀγαθοεργία, καί ὅτι πρέπει νά κάνουμε τὸ καλὸ σὲ ὄλους· ἐπίσης ὅτι πρέπει νά σηκώνουμε τὰ βάρη τοῦ πλησίον καί νά μὴ τοῦ κρατᾶμε κακία, ἀλλὰ νά τὸν βοηθᾶμε καί νά ἐλέγχουμε φυσικὰ τὰ κακὰ ποὺ κάνει καί νά μὴ τοῦ ἀνταποδίδουμε κακὸ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ μᾶς ἔκανε.

Ἄν δεῖς τὸ μοσχάρι ἢ τὸ πρόβατο τοῦ ἀδελφοῦ σου νά περιπλανῶνται στὸν δρόμο, νά μὴ τὰ παραβλέψεις, ἀλλὰ νά τὰ ἐπιστρέψεις στὸν ἀδελφὸ σου. Ἐὰν ὅμως ἐὰν δὲν μένεις κοντὰ στὸν ἀδελφὸ σου, οὔτε τὸν γνωρίζεις, νά τὰ πάρεις μαζί σου, μέχρι νά τὰ ζητήσει ὁ ἀδελφός σου καί νά τοῦ τὰ παραδώσεις».

«Ἐὰν συναντήσεις τὸ βόδι τοῦ ἐχθροῦ σου ἢ τὸν ὄνο του νά περιπλανῶνται, νά γυρίσεις καί νά τοῦ τὰ δώσεις».

«Νά ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου καί νά μὴ διαπράξεις ἐξαιτίας τοῦ ἁμαρτίας».

«Ἐὰν εἶναι φτωχὸς ὁ ἀδελφός σου καί ἔρθει σὲ οἰκονομικὴ ἀδυναμία ἀπέναντί σου, νά τὸν βοηθήσεις σὰν νά πρόκειται γιὰ προσήλυτο καί παρεπίδημο, καί ἔτσι νά ζητήσει ὁ ἀδελφός σου μαζί σου. Δὲ θὰ πάρεις ἀπὸ αὐτὸν τόκο, οὔτε περισσότερα ἀπὸ ὅσα τοῦ ἔδωσες».

«Βγῆκε ὁ Δαβίδ ἀπὸ τὸ σπήλαιο καί φώναξε πίσω ἀπὸ τὸν Σαοὺλ λέγοντας· Κύριε βασιλιά μου. Γύρισε ὁ Σαοὺλ καί εἶδε πίσω του, καί τότε ἔσκυψε ὁ Δαβίδ μπροστά του μέχρι τῆ γῆ καί τὸν προσκύνησε. Καί εἶπε ὁ Δαβίδ· Γιατί ἀκοῦς τὰ λόγια τοῦ κόσμου ποὺ λένε, ‘Νά ὁ Δαβίδ ζητάει τῆ ζωὴ σου;’ Ὅριστε, σήμερα εἶδαν τὰ μάτια σου, ὅτι ὁ Κύριος σὲ παρέδωσε στὰ χέρια μου μέσα στὸ σπήλαιο καί δὲν θέλησα νά σὲ σκοτώσω, ἀλλὰ σὲ λυπήθηκα καί εἶπα· Δὲν θὰ σηκώσω τὸ χέρι μου ἐναντίον τοῦ κυρίου μου, διότι αὐτὸς εἶναι χρισμένος ἀπὸ τὸν Κύριο. Νά, ἡ ἄκρη τοῦ μανδύα σου στὸ χέρι μου, καί ὅμως δὲν σὲ σκότωσα. Ὑψωσε τότε ὁ Σαοὺλ τὴ φωνή του καί ἔκλαψε καί εἶπε στὸν Δαβίδ· Εἶσαι δίκαιος περισσότερο ἀπὸ μένα, διότι μοῦ ἀνταπέδωσες καλά, ἐνῶ ἐγὼ σοῦ ἔκανα κακά».

«Αὐτὸς ποὺ σκέφτεται καί κάνει τὸ καλὸ, ζητᾶ καί βρίσκει πολλὴ χάρη ἀπὸ τὸν Θεό».

«Νά μὴν ἀνοίγεις τὸ στόμα σου καί νά λές, Μὲ τὸν τρόπο ποὺ μοῦ φέρθηκε, θὰ τοῦ φερθῶ κι ἐγώ, γιὰ τὶς ἀδικίες ποὺ μοῦ ἔκανε».

35 *Παροιμ.* 20,22.— «Μὴ εἶπης, Τίσομαι τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ὑπόμεινον τὸν Κύριον, ἵνα σε βοηθήσῃ».

Παροιμ. 25,21.— «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν, καὶ ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. Τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ Κύριος ἀνταποδώσει σοι ἀγαθὰ».

40 *Παροιμ.* 12,28.— «Ὁδοὶ μνησικᾶκων εἰς θάνατον».

Παροιμ. 21,24.— «Ὅς μνησικακεῖ, παράνομος».

Παροιμ. 26,26.— «Ὁ κρύπτων ἐχθραν, συνίστησι δόλον».

Ζαχαρ. 7,10.— «Κακίαν ἕκαστος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ οὐ μὴ μνησικακῆτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. Κρῖμα δίκαιον κρίνατε, καὶ
45 ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ».

Ἀμὼς 5,14.— «Ἐκζητήσατε τὸ καλόν, καὶ μὴ πονηρόν, καὶ ἔσται μεθ' ὑμῶν Κύριος».

Ἦσ. 66,5.— «Ἀκούσατε ρῆμα Κυρίου οἱ τρέμοντες τὸν λόγον αὐτοῦ. Εἶπατε, ἀδελφοί μου, τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ βδελυσομένοις,
50 ἵνα τὸ ὄνομα Κυρίου δοξασθῇ, καὶ ὀφθῇ ὑμῖν ἐν εὐφροσύνῃ ὑμῶν, καὶ ἐκεῖνοι αἰσχυνθήσονται».

Σοφ. Σειρ. 10,6.— «Ἐπὶ παντὸς ἀδικήματος μὴ μνησίης τῷ πλησίον σου».

Σοφ. Σειρ. 28,2.— «Ἄφες ἀδίκημα τῷ πλησίον σου, καὶ τότε
55 δεηθέντος σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται».

Σοφ. Σειρ. 28,6.— «Μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου καὶ παῦσαι ἐχθραίωνων».

Σοφ. Σειρ. 29,2.— «Δάνεισον τῷ πλησίον κατὰ δυνάμιν σου».

Σοφ. Σειρ. 19,13.— «Ἐλεγξον τὸν πλησίον σου, μήποτε οὐκ
60 ἐποίησε, καὶ εἴ τι ἐποίησε, μήποτε προσθῇ. Ἐλεγξον τὸν φίλον, μήποτε οὐκ εἶπε, καὶ εἰ εἶρηκεν, ἵνα μὴ δευτερεύσῃ».

Σοφ. Σειρ. 31,18.— «Νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐξ ἑαυτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 28,3ε.— «Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὀργήν, καὶ παρὰ Κυρίου ζητεῖ ἴασιν. Ἐπ' ἄνθρωπον ὅμοιον αὐτοῦ οὐκ ἔχει

«Νὰ μὴ λές, Θὰ τιμωρήσω τὸν ἐχθρό μου, ἀλλὰ δεῖξε ὑπομονὴ ἀπέναντι στὸν Κύριο, γιὰ νὰ σὲ βοηθήσει».

«Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου δίνε του ψωμί, καὶ ἐὰν διψᾷ, νὰ τοῦ δίνεις νὰ πιεῖ. Διότι κάνοντάς το αὐτό, θὰ συσσωρεύσεις ἀναμμένα κάρβουνα πάνω στὸ κεφάλι σου, καὶ ὁ Κύριος θὰ σοῦ ἀνταποδώσει ἀγαθὰ».

«Οἱ δρόμοι τῶν ἐμπαθῶν ὀδηγοῦν στὸ θάνατο».

«ἽΟποιος κρατᾷ τὴν κακία εἶναι παράνομος».

«Αὐτὸς πού κρύβει τὴν ἔχθρα του, ἐτοιμάζει δόλια ἐπίθεση».

«Νὰ μὴ κρατᾷτε μέσα σας κακία ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του ὁ καθένας. Νὰ κρίνετε δίκαια καὶ νὰ κάνετε ἐλεημοσύνη καὶ νὰ εὐσπλαχνίζεστε ὁ καθένας στὸν ἀδελφό του».

«Ἐπιδιώκετε νὰ ἐφαρμόζετε τὸ καλὸ καὶ ὄχι τὸ πονηρό· ἔτσι θὰ ἔχετε τὸν Κύριο μαζί σας».

«Ἀκοῦστε τὸν λόγο τοῦ Κυρίου σεῖς πού τρέμετε τὸν λόγο του. Πέστε, ἀδελφοί μου, σ' αὐτοὺς πού σᾶς μισοῦν καὶ σᾶς σιχαίνονται, γιὰ νὰ δοξαστεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἐμφανισθεῖ σὲ σᾶς, ὅταν θὰ εὐφραίνεστε, καὶ νὰ καταντροπισθοῦν ἐκεῖνοι».

«Γιὰ κάθε ἀδίκημα πού θὰ σοῦ κάνει ὁ πλησίον σου, νὰ μὴ τοῦ κρατήσεις κακία».

«Νὰ συγχωρήσεις τὸ ἀδίκημα πού σοῦ ἔκανε ὁ πλησίον σου, καὶ τότε, ὅταν προσευχηθεῖς, θὰ σοῦ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες σου».

«Νὰ θυμᾷσαι τὰ τελευταῖα σου καὶ νὰ παύσεις νὰ ἐχθρεύεσαι».

«Δάνεισε στὸν πλησίον σου ὅσο μπορείς».

«Νὰ ἐλέγχεις τὸν πλησίον σου, μήπως δὲν ἔκανε αὐτὸ γιὰ τὸ ὅποιο κατηγορεῖται, καὶ ἐὰν ἔκανε κάτι, νὰ μὴ τὸ ξανακάνει. Νὰ ἐλέγχεις τὸ φίλο σου, μήπως καὶ δὲν εἶπε αὐτὰ γιὰ τὰ ὅποια κατηγορεῖται ὅτι εἶπε· ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ εἶπε, γιὰ νὰ μὴ τὰ ἐπαναλάβει».

«Νὰ κατανοεῖς τὸν πλησίον σου, κρίνοντας ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου».

«Ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ τὴν ὀργὴ ἐναντίον τοῦ συνανθρώπου του καὶ ζητᾷ νὰ πάρει ὁ ἴδιος συγχώρεση ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἐνῶ δὲν δείχνει λύπηση γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού εἶναι ὅμοιός του, παρακαλεῖ γιὰ τίς δικές του ἁμαρτίες. Ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι σάρκα, κρατᾷ μέσα του κακία· καὶ ποιός ἔτσι θὰ συγχωρήσει τίς δικές του ἁμαρτίες; Νὰ

65 ἔλεος, καὶ περὶ ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεῖται. Αὐτὸς σὰρξ ὢν, διατηρεῖ μῆνιν· καὶ τίς ἐξελεῖται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; Μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου, καὶ παύση ἐχθραίνων. Μνήσθητι ἐντολῶν, καὶ μὴ μηνίσης τῷ πλησίον».

Μαθ. 5,23-24.— «Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσια-
70 στήριον, κάκειῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σου, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπαγε πρῶτον διαλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου».

Μαθ. 6,14.— «Ἐὰν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
75 τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν».

Μαθ. 18,21-35.— «Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν· Κύριε, ποσάκις εἰς ἐμὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι, ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως
80 ἑβδομηκοντάκις ἐπτά. Ὁμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἠθέλησε συνάραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἀρξαμένον δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἰς ὄφειλέτης μυρίων ταλάντων. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευ-
85 σεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρᾶθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. Πεσῶν οὖν ὁ δοῦ-
λος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ. Ἐξελθὼν δὲ ὁ
90 δοῦλος ἐκεῖνος εὔρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐτόν, ἐπνιγε λέγων, Ἀπόδος εἴ τι ὄφείλεις. Πεσῶν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτοῦ, λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί καὶ ἀποδώσω σοι. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν εἰς φυλακὴν, ἕως ἂν ἀποδῶ πᾶν τὸ ὄφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ
95 τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ πάντα τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν ὄφειλὴν ἐκείνην ἀφήκά σοι, ἐπεὶ παρακάλεσας ἐμέ· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλον,

θυμᾶσαι τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου καὶ νὰ παύσεις νὰ τρέφεις ἔχθρα. Νὰ θυμᾶσαι τὶς ἐντολὰς καὶ νὰ μὴν ὀργίζεσαι ἐναντίον τοῦ πλησίον σου».

«Ἐάν, καθὼς προσφέρεις τὸ δῶρο σου στὸ θυσιαστήριον, θυμηθεῖς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, τότε ἄφησε τὸ δῶρο σου μπροστὰ στὸ θυσιαστήριον καὶ πήγαινε πρῶτα νὰ συμφιλιωθεῖς μετὸν ἀδελφό σου, καὶ τότε ἔλα καὶ πρόσφερε τὸ δῶρο σου».

«Ἐὰν συγχωρῆστε τοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, θὰ συγχωρήσει καὶ σᾶς ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος. Ἐὰν ὁμως δὲν συγχωρεῖτε τὰ παραπτώματα τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁ Πατέρας σας θὰ συγχωρήσει τὰ παραπτώματά σας».

«Τότε πλησίασε ὁ Πέτρος καὶ τοῦ εἶπε· Κύριε, καὶ ὅταν ὁ ἀδελφός μου ἁμαρτήσῃ πολλές φορές, πάλι νὰ τὸν συγχωρήσω; Ἐὰν ἁμαρτήσῃ ἑπτὰ φορές; Τοῦ λέει ὁ Ἰησοῦς· δὲν σοῦ λέω μέχρι ἑπτὰ φορές, ἀλλὰ μέχρι ἑβδομήντα φορές τὸ ἑφτά. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μετὰ ἓνα βασιλιά, ὁ ὁποῖος θέλησε νὰ ζητήσῃ λογαριασμό ἀπὸ τοὺς δούλους του. Ὅταν λοιπὸν ἄρχισε νὰ ζητᾷ λογαριασμό, τοῦ ἔφεραν ἓναν ποὺ χρεωστοῦσε δέκα χιλιάδες τάλαντα. Ἐπειδὴ ὁμως αὐτὸς δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ, διέταξε ὁ κύριός του νὰ πωληθεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, γιὰ νὰ πληρωθοῦν αὐτὰ ποὺ χρεωστοῦσε. Τότε ὁ δούλος πέφτοντας στὰ πόδια του τὸν προσκυνοῦσε λέγοντας· Κύριε, δεῖξε ὑπομονὴ σὲ μένα καὶ θὰ σοῦ τὰ ἐπιστρέψω. Καὶ ὁ κύριος τοῦ δούλου τὸν λυπήθηκε, τὸν ἄφησε ἐλεύθερο καὶ τοῦ χάρισε τὸ χρέος. Βγαίνοντας ὁμως ὁ δούλος ἐκεῖνος βρῆκε ἓνα ἀπὸ τοὺς συνδούλους του, ὁ ὁποῖος τοῦ χρεωστοῦσε ἑκατὸ δηνάρια, καὶ πιάνοντάς τον ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ ἔλεγε· Δῶσε μου ὅ,τι μοῦ χρωστᾶς. Πέφτοντας ὁ σύνδουλός του στὰ πόδια του τὸν παρακαλοῦσε λέγοντας· Κάνε ὑπομονὴ καὶ θὰ σοῦ τὰ ἐπιστρέψω. Ἐκεῖνος ὁμως δὲν ἠθελε, ἀλλὰ πῆγε καὶ τὸν ἔβαλε στὴ φυλακὴ, μέχρι νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὰ ποὺ τοῦ χρεωστοῦσε. Οἱ σύνδουλοί του βλέποντας αὐτὰ ποὺ ἔγιναν, λυπήθηκαν πάρα πολὺ καὶ πῆγαν καὶ ἀνάφεραν στον κύριό του ὅλα ὅσα ἔγιναν. Τότε τὸν κάλεσε ὁ κύριός του καὶ τοῦ εἶπε· Δοῦλε πονηρέ, σοῦ χάρισα ὅλο ἐκεῖνο τὸ χρέος ἐπειδὴ μετὰ παρακάλεσες· δὲν ἔπρεπε νὰ λυπηθεῖς καὶ σὺ τὸν σύνδουλό σου, ὅπως σὲ λυπήθηκα κι ἐγώ; Καὶ ὀργισμένος ὁ κύριός του τὸν παράδωσε

ὡς καὶ ἐγὼ σε ἐλέησα; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν
 100 αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδοῦν αὐτῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον
 αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ
 ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παρα-
 πτώματα αὐτῶν».

Λουκᾶ 17,3-4.— «Ἐὰν ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐ-
 105 τῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἀ-
 μαρτήσῃ εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ, λέγων, Με-
 τανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ».

Ρωμ. 15,1-3.— «Ὄφειλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα
 τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. Ἐκαστος ὑμῶν
 110 τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθόν, πρὸς οἰκοδομήν. Καὶ γὰρ ὁ
 Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσκεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, 'οἱ ὄνειδισμοὶ
 τῶν ὄνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ'».

Ρωμ. 12,17.— «Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες, προνο-
 ούμενοι καλὰ ἐνώπιον Κυρίου καὶ ἀνθρώπων. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ
 115 κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν».

Γαλ. 5,15.— «Εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ
 ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε».

Γαλ. 6,2. 10.— «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀνα-
 πληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Ἔως καιροῦ ἐργασώμεθα τὸ
 120 ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως».

Ἐφεσ. 4,25ε.— «Ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκα-
 στος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἀλλήλων μέλη ἐσμέν. Ὀργίζεσθε,
 καὶ μὴ ἀμαρτάνετε. Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ
 ὑμῶν, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους
 125 χρηστοί, εὖσπλαγχοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς
 ἐχαρίσατο ἡμῖν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά,
 καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ
 παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς
 ὁσμὴν εὐδορίας».

130 Α' Τιμ. 5,20.— «Τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγγε,
 ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν».

Α' Πέτρ. 3,9. 13.— «Τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ

στοὺς βασανιστῆς, μέχρι νὰ τοῦ ἐπιστρέψει ὅλα ὅσα τοῦ χρεωστοῦσε. Ἔτσι καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος θὰ κάνει σὲ σᾶς, ἐὰν ὁ καθένας σας δὲν συγχωρεῖ στὸν ἀδελφό του μὲ ὅλη σας τὴν καρδιά τὰ παραπτώματά τους».

«Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου σοῦ κάνει κακό, νὰ τοῦ κάνεις παρατήρηση, καὶ ἂν μετανοήσει, συγχώρησέ τον. Καὶ ἂν ἀκόμα σοῦ κάνει ἐφτά φορὲς τὴν ἡμέρα κακὸ καὶ ἐφτά φορὲς τὴν ἡμέρα ἐπιστρέψει καὶ σοῦ πεῖ, Μετανοῶ, νὰ τὸν συγχωρήσεις».

«Ἐμεῖς οἱ δυνατοὶ ὀφείλουμε νὰ σηκώνουμε τὶς ἀδυναμίες τῶν ἀδυνάτων καὶ νὰ μὴ περιοριζόμαστε σὲ ὅσα ἀρέσουν στὸν ἑαυτό μας. Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ἄς φροντίζει νὰ ἀρέσει στὸν πλησίον του γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὴν οἰκοδομή του, διότι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν περιοριζόταν σ' αὐτὰ πού ἄρεσαν σ' ἐκεῖνον, ἀλλὰ ὅπως εἶναι γραμμένο· 'οἱ βρισιῆς τῶν ὑβριστῶν σου ἔπесαν ἐπάνω μου'».

«Σὲ κανέναν νὰ μὴ ἀνταποδίδετε κακὸ γιὰ τὸ κακὸ πού σᾶς ἔκανε, ἀλλὰ νὰ φροντίζετε νὰ κάνετε καλὰ μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Νὰ μὴ νικιέσαι ἀπὸ τὸ κακὸ, ἀλλὰ νὰ νικᾶς τὸ κακὸ μὲ τὸ καλόν».

«Ἐὰν ὁ ἕνας δαγκώνει καὶ κατασπαράζει τὸν ἄλλο, προσέχετε μήπως καταφαγωθεῖτε μεταξύ σας».

«Ὁ καθένας νὰ σηκώνει τὰ βάρη τοῦ ἄλλου καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ἐκπληρώσετε τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ. Μέχρι νὰ ἔρθει ἡ ὥρα ἐκείνη ἃς κάνουμε τὸ καλὸ σὲ ὅλους, καὶ πρὸ πάντων σ' ἐκείνους πού ἔχουν τὴν ἴδια πίστη μὲ μᾶς».

«Ἀφοῦ ἀποβάλετε τὸ ψέμα, νὰ λέτε τὴν ἀλήθεια ὁ καθένας μὲ τὸν πλησίον του, διότι εἴμαστε ὁ ἕνας μέλος τοῦ ἄλλου. Νὰ ὀργίζεστε, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀμαρτάνετε. Νὰ μὴ δύνει ὁ ἥλιος, ἐνῶ ἀκόμα εἴστε ὀργισμένοι, οὔτε νὰ δίνετε τόπο στὸ διάβολο. Καὶ νὰ εἴστε καλοὶ ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο, σπλαχνικοὶ, καὶ νὰ συγχωρεῖτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς συγχώρησε ἐμᾶς. Νὰ γίνεστε μιμητῆς τοῦ Θεοῦ, σὰν παιδιὰ του ἀγαπητά, καὶ νὰ συμπεριφέρεστε μὲ ἀγάπη, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε ἐμᾶς καὶ πρόσφερε τὸν ἑαυτὸ του γιὰ μᾶς στὸν Θεὸ προσφορά καὶ θυσία πού εὐωδιάζει».

«Αὐτοὺς πού ἀμαρτάνουν νὰ τοὺς ἐλέγχεις μπροστὰ σὲ ὅλους, ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι νὰ φοβοῦνται».

«Ποιὸς θὰ σᾶς κάνει κακό, ἐὰν γίνετε ζηλωτῆς τοῦ καλοῦ:

ζηλωταὶ γένησθε; Ἄλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, μὴ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας·
 135 τὸναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίας κληρονομήσητε».

Γ' Ἰω. 11.— «Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὁ δὲ κακοποιῶν οὐχ ἐώρακε τὸν Θεόν».

140 Μ. Βασιλείου, Εἰς Γόρδιον μάρτυρα.— Ὡσπερ τῷ φωτὶ αὐτομάτως ἔπεται τὸ φωτίζειν καὶ τῷ μύρῳ τὸ εὐωδεῖν, οὕτω καὶ ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἀναγκαίως ἀκολουθεῖ τὸ ὠφέλιμον.

Ἰδίου, Εἰς τὸν 1ον Ψαλμόν, 3.— Οἱ τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενοι, ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τὸ ἀπόδεκτον ἔχουσι.

145 Ἰδίου, Εἰς Ἑξαήμερον.— Μηδεὶς ἀγνοίαν προφασιζέσθω περὶ τὸ ἀγαθόν· φυσικὸς λόγος οἰκείωσιν ἡμῖν τοῦ καλοῦ καὶ ἀλλοτρίωσιν ἀπὸ τῶν βλαβερῶν ὑποδεικνύων ἐγκατεσπάρη.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Ὁ ὑπὲρ τῆς τοῦ πλησίον ἀμαρτίας θερμὸν ἀποτήξας δάκρυον, ἐαυτὸν ἐξιάσατο, δι' ὧν τὸν ἀδελφὸν ἐπωδύρατο.

150 Ἰδίου, ὅπ. π.— Οἶδας τί ποιήσεις τῷ πλησίον σου καλόν; ὡς ἐαυτῷ βούλει παρ' ἐτέρου γενέσθαι.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Ὁ ἐφησυχάζων καὶ μὴ ἐλέγχων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ ἀδελφοῦ, ἄσπλαγχνός ἐστίν, ὡσπερ ὁ τὸν ἴον ἐναφείς τῷ δηχθέντι ὑπὸ τοῦ ἰοβόλου.

155 Γρηγ. Θεολόγου.— Μὴ γελάσης πτώμα τοῦ πέλας· διάβαινε δὲ ἀσφαλῶς, ὡς σοὶ δύναμις, ἀλλὰ καὶ δίδου χεῖρα χαμαὶ κειμένῳ.

Ἰδίου, Λόγ. 16.— Συγχωρήσωμεν, ἵνα συγχωρηθῶμεν. Ἀφῶμεν, ἵνα αἰτησώμεθα ἄφεσιν.

Ἰδίου.— Ἄφες ὁ ἀφεθείς· ἐλέησον ὁ ἐλεημένος. Κτῆσαι τὸ φι-
 160 λάνθρωπον ἕως καιρός.

Ἰδίου.— Συγχωρήσωμέν τι μικρόν, ἵνα μεῖζον ἀντιλάβωμεν, τὴν ὁμόνοιαν. Ἥττηθῶμεν, ἵνα νικήσωμεν. Ὁρᾶτε νόμους ἀθλήσεως καὶ παλαιστῶν ἀγωνίσματα, οἱ τῷ κάτω κεῖσθαι πολλάκις νικῶσι τοὺς ὑπερκειμένους.

165 Ἰδίου.— Ἀγαθὸν χρηστότητι νικᾶν θρασύτητα, καὶ βελτίους

Ἄλλὰ ἀκόμα καὶ ἂν ὑποφέρετε γιὰ τὴ δίκαισίνη, εἶστε μακάριοι. Νὰ μὴ ἀνταποδίδετε κακὸ γιὰ τὸ κακὸ ποῦ σᾶς ἔκαναν, οὔτε βρισιὰ στὴ βρισιὰ, ἀλλὰ ἀντίθετα νὰ εὐλογεῖτε, διότι γι' αὐτὸ ἔχετε κληθεῖ, γιὰ νὰ κληρονομήσετε τὴν εὐλογία».

«Ἀγαπητέ, νὰ μὴ μιμεῖσαι τὸ κακὸ, ἀλλὰ τὸ καλὸ· αὐτὸς ποῦ κάνει τὸ καλὸ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνῶ ὁποῖος κάνει τὸ κακὸ, δὲν εἶδε τὸν Θεό».

“Ὅπως στὸ φῶς αὐτόματα ἀκολουθεῖ ὁ φωτισμός, καὶ στὸ μῦρο ἢ εὐωδία, ἔτσι καὶ στὶς ἀγαθὲς πράξεις κατ' ἀνάγκη ἀκολουθοῦν καὶ τὰ ὠφέλιμα».

Αὐτοὶ ποῦ κάνουν τὸ καλὸ, μέσα ἀπὸ τὸ ἴδιο τους αὐτὸ τὸ ἔργο ἔχουν τὴν ἀνταμοιβή τους.

«Κανένας νὰ μὴ προφασίζεται ἄγνοια γύρω ἀπὸ τὸ καλὸ· μέσα μας εἶναι σπαρμένος ἀπὸ τὴ φύση μας λόγος ποῦ μᾶς ὑποδεικνύει νὰ εἴμαστε φίλοι τοῦ καλοῦ καὶ ξένοι πρὸς τὰ βλαβερά.

Ἐκεῖνος ποῦ ἔχυσε θερμὸ δάκρυ γιὰ τὴν ἁμαρτία τοῦ πλησίον του, θεράπευσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὰ δάκρυα ποῦ ἔχυσε γιὰ τὸν ἀδελφὸ του.

Γνωρίζεις τί καλὸ νὰ κάνεις στὸν πλησίον σου; Αὐτὸ ποῦ θέλεις νὰ γίνῃ στὸν ἑαυτό σου ἀπὸ ἄλλον.

Ἐκεῖνος ποῦ ἐπαναπαύεται καὶ δὲν ἐλέγχει τὴν ἁμαρτία τοῦ ἀδελφοῦ του, εἶναι ἄπλαχνος, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἀφήνει τὸ δηλητήριον μέσα σ' αὐτὸν ποῦ δαγκώθηκε ἀπὸ φαρμακερὸ φίδι.

Νὰ μὴ γελάσεις μὲ τὸ πέσιμο τοῦ πλησίον σου· νὰ βαδίζεις μὲ ἀσφάλεια ὅσο μπορεῖς, ἀλλὰ καὶ νὰ δίνεις τὸ χέρι σου ὅταν εἶναι πεσμένος κάτω.

“Ἄς συγχωρήσουμε γιὰ νὰ συγχωρηθοῦμε. Ἄς δώσουμε ἄφεση, γιὰ νὰ ζητήσουμε ἄφεση.

Συγχώρησε σὺ ποῦ συγχωρήθηκες· ἐλέησε σὺ ποῦ ἔχεις ἐλεηθεῖ. Κάνε κτῆμα σου τῇ φιλανθρωπία ὅσο εἶναι καιρὸς.

“Ἄς δώσουμε λίγη συγχώρηση, γιὰ νὰ πάρουμε πολὺ περισσότερο, τὴν ὁμόνοια. Ἄς ἡττηθοῦμε, γιὰ νὰ νικήσουμε. Βλέπετε τοὺς νόμους τῆς ἀθλήσεως καὶ τὰ ἀγωνίσματα τῶν παλαιστῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ εἶναι ξαπλωμένοι κάτω, πολλὰς φορὲς νικοῦν ἐκείνους ποῦ βρίσκονται ἀπὸ πάνω.

Καλὸ εἶναι τὸ νὰ νικᾷς μὲ τὴν καλωσύνη τῇ θρασύτητα, καὶ νὰ

ποιεῖν τοὺς ἀδικοῦντας, οἷς καρτεροῦμεν πάσχοντες.

Ἰδίου, τετράστιχον 40.

Εἰ μὴδὲν ὄφλεις τῷ Θεῷ τιμωρίας,

Μηδὲ αὐτοῖς ἴσθι τοῖς ὄφλουσι συμπαθής·

170 Εἰ δὲ οἶδας ὄφλων, καὶ πρόχρησον τὸ πρᾶον.

Οἰκτω γὰρ οἶκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

Ἰδίου, Λόγ. 10, Κατὰ Ἰουλιανοῦ βασιλέως, στηλιτ. Α' 10.— Ὅτι δίδωμι πλέον τῇ πρὶν ἀγάπῃ τῆς παρουσίας ὑπεροψίας, καὶ διὰ τοῦτο γίνομαι μακροθυμότερος, ἵνα ὄνειδίσω θερμότερον.

175 Ἰδίου.— Ἀυτάρκης μοι τιμωρία κατὰ τῶν ἀδικούντων, ἢ τοῦ ἀντιδρᾶν ἐξουσία.

Ἰδίου.— Μὴ σε ἀπατᾷ μάταιος λογισμός, ὅτι τὸ δίκαιος ἐπέξελεθεῖν ἀνεύθυνόν ἐστι, καὶ τὸ παραδοῦναι τοῖς νόμοις τὸν ἀδικήσαντα.

Ἰδίου.— Μεγάλην ἡμῖν νομίζωμεν προκειῖσθαι πραγματείαν φι-
180 λανθρωπίας, καὶ συγχωρήσωμεν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τύχωμεν συγχωρήσεως.

Ἰδίου, τετράστιχον 44.

Τί χρηστότητος δόγμα συντομώτερον;

Τοιοῦτος ἴσθι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πέλας,

185 οἶους ἑαυτῷ τούσδε τυγχάνειν θέλεις.

Ἰδίου, Ἀπολογητικός.— Τηροῦμεν τὰς ἀλλήλων ἀμαρτίας, οὐχ ἵνα πενήσωμεν, ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν, καὶ ἀπολογία ἐχωμεν τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίον τραύματα.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Πρὸς τοὺς ἔχοντας παρθένους συνεισάκτους.
190 — Ὅσῳ περ ἂν ἰσχυρότερος ᾖς, τοσοῦτω δικαιοτέρος ἂν εἴης τὸν ἀσθενέστερον διαβάσταζαι. Οὐ γὰρ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἰσχυρὸν εἶναι χρὴ τὸν ἰσχύοντα. Εἰ δὲ λέγων ἰσχύειν, τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου περιορᾷς, διπλῆν δώσεις δίκην, ὅτι τε οὐκ ἐφείσω, καὶ ὅτι πολλὴν ἔχομεν τοῦ φείσασθαι δύναμιν. Ὑπεύθυνος γὰρ ἕκαστος
195 ἡμῶν τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας ἐστίν. Διὰ τοῦτο οὐχὶ τὰ ἑαυτοῦ σκοπεῖν, ἀλλὰ τὰ τῶν πέλας ἐκελεύσθημεν. Τιμῆς γὰρ ἠγοράσθημεν, ὃ δὲ ἀγοράσας ἡμᾶς, τοῦτο προσέταξεν ἐπὶ τῇ κοινῇ πάντων λυσιτελείᾳ.

κάνεις καλύτερους εκείνους πού σέ ἀδικοῦν, στούς ὁποίους δείχνουμε ὑπομονή ὅταν ὑποφέρομε ἀπό αὐτούς.

Ἐάν δὲν ὀφείλεις καμμιά τιμωρία στὸν Θεό,
 Τότε καὶ σὺ νὰ μὴ εἶσαι συμπαθῆς σ' ὅσους σοῦ ὀφείλουν·
 Ἐάν ὁμως γνωρίζεις ὅτι ὀφείλεις, δείξε σὺ πρῶτος πραότητα.
 Διότι ὁ οἶκτος ἀντισταθμίζεται καὶ στὸν Θεὸ μὲ οἶκτο.

Ἐμμένω περισσότερο στὴν προηγούμενη ἀγάπη παρὰ στὴν τωρινὴ ὑπεροψία, καὶ γι' αὐτὸ γίνομαι πιὸ μακρόθυμος, γιὰ νὰ ἐπιτιμήσω πιὸ ἔντονα.

Ἄρκετὴ τιμωρία αὐτῶν πού μὲ ἀδικοῦν εἶναι γιὰ μένα ἡ δύναμη νὰ ἀντιδρῶ.

Νὰ μὴ σέ ἐξαπατᾷ ὁ ἄδικος λογισμὸς, ὅτι τὸ νὰ τιμωρήσεις ἀύστηρά, ὄντας δίκαιος, καὶ νὰ παραδώσεις στούς νόμους αὐτὸν πού ἀδίκησε, σέ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν εὐθύνη.

Νὰ πιστεύουμε ὅτι μπροστά μας ἔχουμε μεγάλη ἐμπορία φιλανθρωπίας καὶ νὰ συγχωρήσουμε ὅσα γίνονται σέ μᾶς, γιὰ νὰ συγχωρηθοῦμε καὶ ἐμεῖς.

Ποιά διδασκαλία εἶναι πιὸ σύντομη ἀπὸ τὴν καλωσύνη;
 Νὰ εἶσαι τέτοιος στούς φίλους καὶ τοὺς πλησίον σου,
 Ὅπως θέλεις καὶ αὐτοὶ νὰ εἶναι σέ σένα.

Διατηροῦμε τὶς ἀμαρτίες ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου, ὄχι γιὰ νὰ πενηθίσουμε, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς πλήξουμε καὶ γιὰ νὰ τὶς ἔχουμε ὡς δικαιολογία γιὰ τὰ δικά μας κακὰ ἐναντίον τῶν πλησίων μας.

Ὅσο πιὸ ἰσχυρότερος εἶσαι, τόσο πιὸ ὑποχρεωμένος εἶσαι νὰ στηρίξεις αὐτὸν πού εἶναι πιὸ ἀδύνατος. Διότι ὁ δυνατὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἰσχυρὸς μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἐάν ὁμως, λέγοντας ὅτι εἶσαι ἰσχυρὸς, παραβλέπεις τὴν ἀδυναμία ἐκείνου, τότε θὰ τιμωρηθεῖς διπλά, καὶ διότι δὲν τὸν σπλαχνίστηκες, καὶ ἐπειδὴ ἔχουμε μεγάλη δύναμη γιὰ νὰ τὴν διαθέσουμε σέ εὐσπλαχνία. Διότι ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ πλησίον. Γι' αὐτὸ ἔχουμε ἐντολὴ νὰ μὴ προσέχουμε μόνο τὰ δικά μας, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων. Διότι ἐξαγοραστήκαμε μὲ τίμημα, καὶ αὐτὸς πού μᾶς ἀγόρασε αὐτὸς τὸ διέταξε αὐτό, γιὰ τὸ κοινὸ ὄφελος ὄλων.

Ἰδίου, *Λόγ. Περὶ ἱερωσύνης*, 2.— Οὐχ ἀπλῶς πρὸς τὸ τῶν
 200 παραπτωμάτων μέτρον δεῖ τὴν ἐπιτίμησιν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς
 τῶν ἀμαρτανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως, μήποτε, ῥάψαι τὸ
 διερρηγὸς βουλόμενος, χειρὸν τὸ σχίσμα ποιήσης.

Ἰδίου.— Ἐν μόνον σκοπῶμεν, ἀδελφοί, οὐχ ὅπως μηδὲν πάθω-
 μεν παρὰ τῶν ἐχθρῶν κακόν, ἀλλ' ὅπως μηδὲν αὐτοῖς ἡμεῖς ἐργα-
 205 σῶμεθα κακόν. Ὅταν λάβῃς τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖρας τὰς σὰς,
 μὴ σκόπει ὅπως αὐτὸν ἀμυνάμενος καὶ μυρίαὶς πλύνας λουδορίαῖς
 ἐκπέμψῃς, ἀλλ' ὅπως ἐπαναγάγῃς πρὸς ἐπιείκειαν· καὶ μὴ πρότε-
 ρον ἀποστῆς, ἕως ἂν περιγένη τῇ πραότητι τῆς ὠμότητος τῆς ἐκεί-
 νου.

210 Ἰδίου.— Τότε μείζους παρὰ τοῦ βίου κείσονται ἀντιδόσεις, ὅταν,
 μυρία τοὺς ἐχθροὺς ἀγαθὰ ποιήσαντες, τούναντία ἀνταπολάβωμεν.

Ἰδίου.— Ὅταν ἐννοήσωμεν ἅπερ ἐπάθομεν παρὰ τῶν συνδου-
 λων, λογισώμεθα ἅπερ ἐποιήσαμεν εἰς τὸν Δεσπότην, καὶ τῷ φόβῳ
 τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων τὸν θυμὸν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμε-
 215 λήμασι ταχέως ἀπόσασθαι δυνησώμεθα. Εἰ γὰρ δεῖ μεμνήσθαι
 ἀμαρτημάτων, τῶν οἰκείων δεῖ μεμνήσθαι μόνον· κἂν τῶν οἰκείων
 μνημονεύσωμεν, οὐδέποτε ἀλλότρια λογιούμεθα.

Ἰδίου, *Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα*.— Ἐὰν ἔχῃς τι κατὰ τοῦ
 ἐχθροῦ, ἔξελε τὴν λύπην, θεράπευσον τὴν ὀργήν, λύσον τὴν ἐχθραν,
 220 ἵνα λάβῃς θεραπείαν ἀπὸ τῆς τραπέζης. Θυσία προσέρχῃ φρικτῇ
 καὶ ἀγία· αἰδέσθητι τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς τῆς προσφορᾶς. Ἐσφαγμέ-
 νος πρόκειται ὁ Χριστός. Καὶ τίνος ἔνεκεν ἐσφάγη; καὶ διὰ τί; Ἴνα
 εἰρηνοποιήσῃ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα καὶ ἀγγέλοις
 σε ποιήσῃ φίλον.

225 Ἰδίου.— Μηδεὶς τοίνυν ἔστω Ἰούδας, μηδεὶς πονηρίας γέμων,
 μηδεὶς ἔχων ἰὸν ἐν τῇ διανοίᾳ, μὴ εἰς κατάκρισιν λάβῃ. Καὶ γὰρ τότε
 μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν προσφορὰν, ἐπέπεσεν τῷ Ἰούδᾳ ὁ διάβολος· οὐ
 τοῦ σώματος καταφρονῶν τοῦ Δεσποτικοῦ, ἀλλὰ τῆς ἀναισχυντίας,
 ἐπιπηδῶν τοῦ Ἰούδα, ἵνα μάθωμεν, ὅτι τοῖς ἀναξίως μετέχουσι τῶν
 230 θείων μυστηρίων, τούτοις μάλιστα ἐπιπηδᾷ καὶ ἐπιβαίνει συνεχῶς
 ὁ διάβολος, ὡσπερ τῷ Ἰούδᾳ τότε. Αἱ γὰρ τιμαὶ τοὺς ἀξίους ὠφε-
 λοῦσιν, τοὺς δὲ παρὰ τὴν ἀξίαν ἀπολαβόντας εἰς μείζονα τιμωρίαν
 ἐμβάλλουσιν. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα φοβῆσῃ, ἀλλ' ἵνα ἀσφαλί-
 σωμαί.

Δέν πρέπει ἀβασάνιστα νά κάνεις τήν ἐπιτίμηση ἀνάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τῶν παραπτωμάτων, ἀλλὰ νά ἐξετάζεις καὶ τὴν πρόθεση ἐκείνων ποὺ ἁμαρτάνουν, ὥστε, θέλοντας νά ράψεις τὸ σχισμένο, νά μὴ κάνεις χειρότερο τὸ σχίσιμο.

“Ἐνα μόνο νά προσέχουμε, ἀδελφοί, ὄχι πῶς δὲν θὰ πάθουμε κανένα κακὸ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ πῶς δὲν θὰ κάνουμε ἐμεῖς κανένα κακὸ σ’ αὐτούς. “Ὅταν πιάσεις τὸν ἐχθρὸ σου στὰ χέρια σου, νά μὴ κοιτάζεις πῶς θὰ ὑπερασπίσεις τὸν ἑαυτό σου, καί, ἀφοῦ τὸν περιλούσεις μὲ μύριες ὅσες βρισιές, νά τὸν διώξεις, ἀλλὰ πῶς θὰ τὸν ἐπαναφέρεις στὴν καλωσύνη. Καὶ νά μὴ ἀπομακρυνθεῖς πρὶν νικήσεις μὲ τὴν πραότητα τὴ σκληρότητα ἐκείνου.

Τότε θὰ ὑπάρξουν μεγαλύτερες ἀνταποδόσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ, ὅταν, ἐνῶ κάναμε μύρια καλὰ στοὺς ἐχθρούς, ἀνταμειφθήκαμε μὲ τὰ ἀντίθετα.

“Ὅταν βλέπουμε αὐτὰ ποὺ πάθαμε ἀπὸ τοὺς συνδούλους μας, ἃς σκεφτόμαστε αὐτὰ ποὺ κάναμε στὸν Κύριο, καὶ μὲ τὸν φόβο τῶν δικῶν μας ἁμαρτημάτων θὰ μπορέσουμε γρήγορα νά διώξουμε τὸ θυμὸ γιὰ τὰ πλημμελήματα τῶν ἄλλων. Διότι, ἐὰν πρέπει νά θυμόμαστε κάποια ἁμαρτήματα, πρέπει νά θυμόμαστε μόνο τὰ δικά μας· καὶ ἐὰν θυμόμαστε τὰ δικά μας, ποτὲ δὲν θὰ σκεφτοῦμε τὰ ξένα.

Ἐὰν ἔχεις κάτι ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ σου, βγάλε τὴ λύπη, θεράπευσε τὴν ὀργή, κατάργησε τὴν ἐχθρα, γιὰ νά δεχθεῖς τὴν ἄφεση ἀπὸ τὴ τράπεζα. Πλησιάζεις σὲ θυσία φρικτὴ καὶ ἅγια, σεβάσου τὴν αἰτία αὐτῆς τῆς προσφορᾶς. Μπροστὰ σου βρίσκεται ὁ Χριστὸς σφαγμένος· καὶ γιὰ ποιὸν σφάχτηκε; καὶ γιατί; Γιὰ νά εἰρηνεύσει τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, γιὰ νά σὲ κάνει φίλο καὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους.

Κανένας λοιπὸν νά μὴ γίνεῖ Ἰούδας· κανένας γεμᾶτος πονηριά, κανένας ποὺ ἔχει δηλητήριον στὸ μυαλό του νά μὴ μεταλάβει, ὥστε νά κατακριθεῖ. Διότι τότε, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν προσφορά, μπῆκε στὸν Ἰούδα ὁ διάβολος· ὄχι ἐπειδὴ περιφρονοῦσε τὸ σῶμα τοῦ Δεσπότη, ἀλλὰ ὄρμησε ἐξαιτίας τῆς ἀδιαντροπιᾶς τοῦ Ἰούδα, γιὰ νά μάθουμε, ὅτι σ’ ἐκείνους ποὺ μετέχουν ἀνάξια στὰ θεῖα μυστήρια, σ’ αὐτοὺς κυρίως ἐφορμᾶ καὶ εἰσέρχεται συνεχῶς ὁ διάβολος, ὅπως τότε στὸν Ἰούδα. Διότι οἱ τιμὲς ὠφελοῦν τοὺς ἄξιους, ἐνῶ ἐκείνους ποὺ κωλύουν ἀναξίως, τοὺς ρίχνουν σὲ μεγαλύτερη τιμωρία. Καὶ αὐτὰ τὰ λέω, ὄχι γιὰ νά σᾶς φοβερίσω, ἀλλὰ γιὰ νά σᾶς προφυλάξω.

235 Ἰδίου.— Σὺ τῷ συνδούλῳ μένεις ἐχθραίνων, καὶ πῶς δυνήσῃ
 βαδίζειν ἐπὶ τὴν τῆς εἰρήνης τράπεζαν; Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐδὲ
 ἀποθανεῖν ὑπὲρ σοῦ παρητήσατο, σὺ δὲ οὐδὲ ὀργὴν ἀφιέναι τῷ συν-
 δούλῳ διὰ σεαυτὸν ἀνέχη. Ἐπηρέασε γάρ, φησί, καὶ τὰ μέγιστα
 ἐπλεονέκτησεν. Καὶ τί τοῦτο; εἰς χρήματα ἢ ζημίᾳ· οὐδέπω ἐσταύ-
 240 ρωσε, καθάπερ τὸν Χριστὸν οἱ Ἰουδαῖοι· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸ τὸ
 αἷμα, ὅπερ ἐξέχεεν, εἰς σωτηρίαν τοῖς ἐκχέασιν ἔδωκεν. Τί τοῦτω
 ἴσον ἔχεις εἰπεῖν; Ἐὰν μὴ ἀφῆς τῷ ἐχθρῷ, οὐκ ἐκεῖνον ἠδίκησας
 μᾶλλον, ἢ σαυτὸν. Ἐκεῖνον μὲν γὰρ εἰς τὸν παρόντα βίον παρέβλε-
 ψας, ἑαυτὸν δὲ ἀσύγγνωστον ἐποίησας πρὸς τὴν ἀπολογίαν τὴν εἰς
 245 τὴν μέλλουσαν ἡμέραν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μισεῖ ὁ Θεός, ὡς μνησικα-
 κὸν ἄνθρωπον, ὡς οἰδαίνουσιν καρδίαν, ὡς φλεγμαίνουσιν ψυχὴν.
 Ἄκουσον γοῦν τί φησιν· «ὅταν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυ-
 σιαστήριον, κάκει μνησθῆς, ἄνω τοῦ θυσιαστηρίου, ὅτι ὁ ἀδελφός
 σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ
 250 ἀπελθὼν καταλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ». Τί λέγεις, ἀφήσω; Ναί, φησὶν·
 διὰ γὰρ τὴν εἰρήνην τὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν καὶ αὐτὴ ἡ θυσία ἐγένετο.

Μεθοδίου.— Μεῖζον ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξει νομίζω,
 ὅσῳ μεῖζόν ἐστι τὸ ἑαυτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ, τοῦ ἄλλον ἀπαλλά-
 ξαι.

255 Εὐαγρίου.— Δεῖ κεκραμένον εἶναι τὸν ἔλεγχον, τὸ πρᾶγμα μὲν
 λέγοντα, δειλίαν δὲ προσποιούμενον, κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν ἰα-
 τρῶν, οἳ κρύπτουσι τῷ χαλκῷ τὸν διαιροῦντα σίδηρον.

Εὐσεβίου.— Πᾶσα μὲν ἁμαρτία δεινὴ ἐστὶ, πλὴν μεῖζον τῆς
 μνησικακίας καὶ τῆς πλεονεξίας οὐδὲν ἐστίν. Οὐκ εἶπεν, πορνεία ἢ
 260 εἰδωλολατρία ἐστίν, ἀλλὰ πλεονεξία. Ἀδελφὴ δὲ τῆς πλεονεξίας ἢ
 μνησικακία. Δεινὴ γάρ ἐστὶν ἢ ἁμαρτία αὕτη καὶ παράνομος. Τὰ
 λοιπὰ ἁμαρτήματα πονηρὰ μὲν εἰσιν, ὀλιγόχρονα δὲ τυγχάνουσιν,
 ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἀποτελούμενα. Ἐπόρνευσέ τις; Ἐν μιᾷ ὥρᾳ παύσας τὸ
 κακόν, τὰς λοιπὰς ὥρας δύναται ἡσυχάσαι. Ἐκλεψέ τις; Ἐν μιᾷ
 265 ὥρᾳ ποιήσας τὸ κακόν, λοιπὸν μετανοεῖ. Ἐφόνευσέ τις; Κακὸν μὲν
 καὶ τοῦτο, ἀλλὰ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ποιήσας τὸ κακόν, τὰς λοιπὰς ὥρας δύ-

Σὺ ἔχεις μὲ τὸν σύνδουλὸ σου ἐχθρότητα· καὶ πῶς θὰ μπορέσεις νὰ βαδίσεις πρὸς τὴν τράπεζα τῆς εἰρήνης; Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς οὔτε νὰ πεθάνει γιὰ χάρι σου δὲν ἀρνήθηκε, ἐνῶ ἐσὺ δὲν ἀνέχεσαι οὔτε τὸν ἐναντίον σου θυμὸ τοῦ ἐχθροῦ σου νὰ συγχωρήσεις. Μὲ ἔβλαψε, λέει, καὶ μὲ ἐξαπάτησε πέρα πολὺ. Καὶ τί μ' αὐτό; Ἡ ζημιὰ εἶναι σὲ χρήματα· δὲν σὲ σταύρωσε ἀκόμη, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστό· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ ἀκόμη πού ἔχυσε, τὸ ἔδωσε γιὰ τὴ σωτηρία ἐκείνων πού τοῦ τὸ ἔχυσαν. Τί μπορεῖς νὰ πεῖς ἴσο μ' αὐτό; Ἐὰν δὲν συγχωρήσεις τὸν ἐχθρὸ σου, δὲν ἀδικεῖς ἐκεῖνον, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν ἑαυτό σου. Διότι ἐκεῖνον τὸν παρέβλεψες στὴν παροῦσα ζωὴ, ἐνῶ τὸν ἑαυτό σου τὸν ἔκανες ἀσυγχώρητο κατὰ τὴν ἀπολογία στὴ μελλοντικὴ ἡμέρα. Διότι τίποτε δὲν μισεῖ τόσο πολὺ ὁ Θεός, ὅσο τὸν ἄνθρωπο πού κρατᾷ κακία, σὰν καρδιά πρισιμένη, σὰν ψυχὴ πού ἔχει φλεγμονή. Ἔκουσε λοιπὸν τί λέει· «ὅταν προσφέρεις τὸ δῶρο σου στὸ θυσιαστήριο, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω στὸ θυσιαστήριο θυμηθεῖς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, ἄφησε τὸ δῶρο σου στὸ θυσιαστήριο καὶ πήγαινε νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ τὸν ἀδελφὸ σου»³². Τί λές; νὰ τὸ ἀφήσω; Ναί, λέγει· διότι γι' αὐτὴ τὴν εἰρήνη μὲ τὸν ἀδελφὸ σου ἔγινε καὶ αὐτὴ ἡ θυσία.

Νομίζω ὅτι τὸ νὰ ἐλεγχθεῖς ἀπὸ τὸ νὰ ἐλέγξεις εἶναι ἀγαθὸ τόσο μεγαλύτερο, ὅσο μεγαλύτερο εἶναι τὸ νὰ ἀπαλλαγεῖ ὁ ἑαυτός του ἀπὸ τὸ κακό, ἀπὸ τὸ νὰ ἀπαλλάξει ἄλλον.

Πρέπει ὁ ἔλεγχος νὰ εἶναι ἀνάμικτος· νὰ λέγει δηλαδὴ τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ νὰ προσποιεῖται δειλία, ὅπως κάνουν οἱ σοφοὶ γιατροί, οἱ ὁποῖοι κρύβουν μὲ τὸν χαλκὸ τὸ σίδηρο πού κόβει.

Κάθε ἁμαρτία βέβαια εἶναι φοβερή· ὅμως τίποτε δὲν εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μνησικακία καὶ τὴν πλεονεξία. Δὲν εἶπε, ὅτι εἶναι πορνεία ἢ εἰδωλολατρία, ἀλλὰ πλεονεξία, καὶ ἀδελφὴ τῆς πλεονεξίας εἶναι ἡ μνησικακία. Διότι ἡ ἁμαρτία αὐτὴ εἶναι φοβερὴ καὶ παράνομη. Ἐνῶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα εἶναι βέβαια κακά, ἀλλὰ διαρκοῦν λίγο χρόνο, διότι τελειώνουν σὲ μιὰ ὥρα. Ἔκανε κάποιος πορνεία; Σὲ μιὰ ὥρα, ἀφοῦ παύσει τὸ κακό, τὶς ὑπόλοιπες ὥρες μπορεῖ νὰ ἡσυχάσει. Ἔκλεψε κάποιος; Μέσα σὲ μιὰ ὥρα ἔκανε τὸ κακό, καὶ ἔπειτα μετανοεῖ. Σκότωσε κάποιος; Εἶναι κακὸ βέβαια καὶ αὐτό· ἀλλὰ ἀφοῦ κάνει τὸ κακὸ μέσα σὲ μιὰ ὥρα, τὶς ὑπόλοιπες ὥρες μπορεῖ νὰ μετανοήσῃ. Ἐνῶ ὁ μνησικάκος ἁμαρτάνει κάθε

ναι μετανοῆσαι. Ὁ δὲ μνησίκακος καθ' ἐκάστην ὥραν ἀμαρτάνει, τὴν κακίαν ἐν τῇ καρδίᾳ περιφέρων. Κἂν εἰς ἐκκλησίαν εἰσέλθῃ, οὐ δύναται καθαρὰν εὐχὴν τῷ Θεῷ ἀναπέμψαι, τὴν κακίαν ἔχων κατὰ
 270 τοῦ πλησίον. Οὐδὲ καθαρεῖται ἀπὸ ἀμαρτίας μνησίκακος ψυχὴ καὶ ἐλεημοσύνην οὐδέποτε ἐργάζεται. Ὁ γὰρ μὴ ἔχων ἀγάπην, οὐδὲ ἐλεεῖ, οὐδὲ ἀντιλαμβάνεται. Ὁ ἄκακος ἐχθρὸν οὐκ ἔχει· ὁ μνησίκακος οὐκ ἀπαλλάττεται τοῦ ἐχθροῦ, ἐχθρὸν ἔχων τὸ ἴδιον συνειδός.

Τίτλος IB'.— Περὶ ἀσεβῶν καὶ ἀμαρτωλῶν καὶ κακῶν καὶ μοχθηρῶν ἀνδρῶν, καὶ ἀδίκων καὶ παρανόμων.

Δευτ. 13,9-10.— «Οὐ συνθελήσεις τῷ ἀσεβεῖ· οὐκ εἰσακούσεις τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμὸς σου ἐπ' αὐτῷ. Οὐκ
 5 ἐπιποθήσεις ἐπ' αὐτῷ, οὐδὲ μὴ σκεπάσης αὐτόν. Ἀναγγέλλων ἀναγγελεῖς περὶ αὐτοῦ· καὶ αἱ χεῖρές σου ἔσονται ἐπ' αὐτόν ἐν πρώτῳ ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ αἱ χεῖρες παντός τοῦ λαοῦ σου ἐπ' ἐσχάτων».

Δευτ. 9,4-5.— «Διὰ τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας τῶν ἐθνῶν τούτων Κύριος ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου· οὐ διὰ τὴν δικαιοσύνην σου, οὐδὲ διὰ τὴν ὀσιότητα τῆς καρδίας σου σὺ εἰσπορεύῃ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν ἐθνῶν τούτων Κύριος ἐξολοθρεύει αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου».

Δευτ. 32,18.— «Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλιπες καὶ ἐπελά-
 15 θου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε».

Δευτ. 29,20.— «Ἴνα μὴ ἀπολέσῃ ἀμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον, οὐ μὴ θελήσῃ ὁ Θεὸς εὐίλατεῦσαι αὐτῷ, ἀλλ' ἐκκαυθήσεται ὀργῇ Κυρίου, καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ».

Ἀριθμ. 33,52. 55.— «Ἐξολοθρεύσατε τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ οὐκ ἔσονται ὑμῖν εἰς παγίδας καὶ εἰς σκάνδαλα καὶ εἰς ἥλους ἐν ταῖς πτέρναις ὑμῶν καὶ εἰς βολίδας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν· ὅτι οὐκ ἠκούσατε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν».

Δευτ. 28,63.— «Καὶ ἔσται, ὃν τρόπον ἠύφρανθή Κύριος ἐν ὑμῖν τοῦ εὖ ποιῆσαι ὑμᾶς, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐφ' ὑμῖν, ἐξολο-
 25 θρεύσαι ὑμᾶς».

Α' Βασ. 24,14.— «Ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται πλημμέλεια».

Γ' Βασ. 16,1-4.— «Ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Βασσὰ λέγων·

μέρα καὶ ὥρα, φέρνοντας μέσα στήν καρδιά του τήν κακία. Καί ἂν ἀκόμα μπεῖ σέ ἐκκλησία, δέν μπορεῖ νά ἀναπέμψει καθαρὴ προσευχή στὸν Θεό, ἔχοντας τήν κακία κατὰ τοῦ πλησίον του. Οὔτε καθαρίζεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἢ μνησίκακη ψυχῇ, οὔτε καί ποτὲ κάνει ἐλεημοσύνες. Διότι ὅποιος δέν ἔχει ἀγάπη, οὔτε ἐλεεῖ, οὔτε βοηθεῖ. Ὁ ἄκακος δέν ἔχει ἐχθρό, ἐνῶ ὁ μνησίκακος δέν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ἔχοντας ἐχθρὸ τὴν ἴδια τὴ συνείδησή του.

Τίτλος 12.— **Γιὰ τοὺς ἀσεβεῖς, τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς κακοὺς, τοὺς μοχθηροὺς, τοὺς ἄδικους καὶ τοὺς παράνομους ἀνθρώπους.**

«Νὰ μὴ ταυτίσεις τὴ θέλησή σου μὲ τὸν ἀσεβῆ, νὰ μὴ ἀκοῦς τὰ λόγια του, καὶ νὰ μὴ μείνει τὸ μάτι σου ἐπάνω του. Νὰ μὴ τὸν σπλαχνισθεῖς, οὔτε νὰ τὸν καλύψεις. Νὰ τὸν καταγγείλεις, καὶ τὰ χέρια σου νὰ στραφοῦν πρῶτα ἐναντίον του κατὰ τὸ εἰς θάνατον λιθοβολισμό του, καὶ μετὰ ἀπὸ σένα θὰ στραφοῦν ἐναντίον του καὶ τὰ χέρια τοῦ λαοῦ».

«Ἐξαιτίας τῆς ἀσέβειας τῆς καρδιάς τους ὁ Κύριος θὰ ἐξολοθρεύσει τὰ ἔθνη ἀπὸ μπροστά σου, καὶ θὰ προχωρήσεις γιὰ νὰ κληρονομήσεις τὴ χώρα τους ὄχι ἐξαιτίας τῆς δικαιοσύνης σου, οὔτε ἐξαιτίας τῆς εὐσέβειας τῆς καρδιάς σου, ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς παρανομίας τῶν ἐθνῶν αὐτῶν ὁ Κύριος θὰ τοὺς ἐξαφανίσει ἀπὸ μπροστά σου».

«Ἐγκατέλειπες τὸν Θεὸ πού σέ γέννησε καὶ λησμόνησες τὸν Θεὸ πού σέ τρέφει».

«Γιὰ νὰ μὴ σκοτώσει ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητο, δέν θὰ θελήσει ὁ Θεὸς νὰ τὸν λυπηθεῖ, ἀλλὰ θὰ ἀνάψει ἢ ὀργὴ τοῦ Κυρίου καὶ ὁ ζῆλος του ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου».

«Ἐξολοθρεῦστε τὰ ἔθνη αὐτὰ ἀπὸ μπροστά σας, γιὰ νὰ πάψουν νὰ εἶναι παγίδες γιὰ σᾶς καὶ σκάνδαλα καὶ καρφιὰ στὶς φτέρνες σας καὶ βέλη στὰ πλευρά σας· διότι δέν ἀκούσατε τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ σας».

«Καὶ ὅπως ὁ Κύριος εὐχαριστήθηκε ἐξαιτίας σας εὐεργετώντας καὶ αὐξάνοντάς σας, ἔτσι θὰ εὐχαριστηθεῖ ὁ Κύριος γιὰ σᾶς μὲ τὸ νὰ σᾶς ἐξολοθρεύσει».

«Ἀπὸ τοὺς παράνομους θὰ προέλθει ἁμαρτία».

«Ὁ Κύριος μίλησε στὸν Βασσά καὶ εἶπε· Ἐπειδὴ, ἂν καὶ σέ

Ἄνθ' ὧν ὑψωσά σε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔδωκά σε ἠγούμενον ἐπὶ τὸν τὸν λαόν μου καὶ ἐπορεύθης ἐν ὁδῷ Ἱεροβοάμ καὶ ἐξήμαρτες τὸν
 30 λαόν μου τὸν Ἰσραήλ, τοῦ παροργίσει με ἐν τοῖς ματαίοις αὐ-
 τῶν, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ὀπίσω σου, καὶ ὀπίσω τοῦ οἴκου σου κακά,
 καὶ δώσω τὸν οἶκόν σου, ὡς τὸν οἶκον Ἱεροβοάμ. Τὸν τεθνηκότα
 τοῦ Βασσά ἐν τῇ πόλει καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν
 τῷ πεδίῳ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ».

35 Ἰωβ 20,5-6.— «Εὐφροσύνη ἀσεβῶν πτώμα ἐξαίσιον, χαρμονὴ
 δὲ παρανόμων ἀπώλεια. Ἐὰν ἀνέβη εἰς οὐρανὸν αὐτοῦ τὰ δῶρα, ἡ
 δὲ θυσία αὐτῶν νεφῶν ἄψηται· κἂν δοκῆ ἤδη κατεστηρίχθαι, τότε
 εἰς τέλος ἀπολεῖται. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν ἐροῦσι· Ποῦ ἔστιν;».

Ἰωβ 19,29.— «Θυμὸς ἐπὶ ἁμαρτωλοῦς ἐπελεύσεται, καὶ τότε
 40 γνῶσονται ποῦ ἔστιν αὐτῶν ἡ ὕλη».

Ἰωβ 4,8.— «Οἱ σπείροντες τὰ ἄτοπα, ὀδύνας θερίσουσιν, ἀπὸ δὲ
 προστάγματος Κυρίου ἀπολοῦνται, ἀπὸ δὲ πνεύματος ὀργῆς αὐτοῦ
 ἀφανισθήσονται».

Ἰωβ 18,5.— «Πρὸ προσώπου ἀσεβοῦς τίς ἔπηξεν; Φῶς ἀσε-
 45 βῶν σβεσθήσεται».

Ἰωβ 40,13.— «Πρόσωπα ἀσεβῶν ἀτιμίας ἐμπλασθήσεται».

Ἰωβ 15,29.— «Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι· ὅταν δοκῆ εἰρη-
 νεύειν, ἤξει αὐτοῦ ἡ καταστροφή».

Ἰωβ 8,13.— «Ἐλπίς ἀσεβοῦς ἀπολεῖται· ἀοίκητος γὰρ αὐτοῦ
 50 ἔσται ὁ οἶκος. Ἀράχνη δὲ αὐτοῦ ἀποβήσεται ἡ σκηνή».

Ἰωβ 8,13.— «Ἡμέρα ὀργῆς ἐπέλθη αὐτῷ».

Ἰωβ 21,17.— «Ἀσεβῶν λύχνος σβεσθήσεται. Ἐλεύσεται δὲ αὐ-
 τοῖς ἡ καταστροφή, καὶ ἔσονται ὡσπερ ἄχυρα ἀπὸ ἀνέμου».

Ἰωβ 11,20.— «Ὄφθαλμοὶ ἀσεβῶν τακήσονται. Ἡ γὰρ ἐλπίς αὐ-
 55 τῶν ἀπώλεια».

Ψαλμ. 10,6.— «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυ-
 χήν».

Παροιμ. 14,34.— «Ἐλασσονοῦσι φυλάς ἀμαρτίαι».

Παροιμ. 5,22.— «Παρανομίαι ἄνδρα ἀγρευούσι, σειραῖς δὲ τῶν
 60 ἑαυτῶν ἀμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται».

ἀνέδειξα πάνω στὴ γῆ καὶ σὲ ἔκανα βασιλιά τῷ λαῷ μου, ἐσὺ ἀκολούθησες τὸν δρόμο τοῦ Ἰεροβοάμ καὶ ὀδήγησες στὴν ἀμαρτία τὸν λαό μου τὸν Ἰσραήλ, γιὰ νὰ μὲ ἐξοργίσει μὲ τὰ εἰδωλά του, γι' αὐτό, ὀρίστε, ἐγὼ θὰ προκαλέσω πίσω ἀπὸ σένα καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι σου κακὰ καὶ θὰ παραδῶσω τὴν οἰκογένειά σου ὅπως ἔκανα καὶ μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ Ἰεροβοάμ. Ὅποιος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Βασσά πεθάνει στὴν πόλη, θὰ τὸν φᾶνε τὰ σκυλιά, καὶ ὅποιος πεθάνει στὸ ὑπαιθρο, θὰ τὸν φᾶνε τὰ ἀρπαχτικά πουλιὰ».

Ἡ καλοπέραση τῶν ἀσεβῶν καταλήγει σὲ ἐξαίσια κατάπτωση, ἐνῶ ἡ χαρὰ τῶν παρανόμων ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια. Ἔστω καὶ ἂν τὰ δῶρα του φτάσουν μέχρι τὸν οὐρανὸ καὶ ἡ θυσία τους ἀγγίσει τὰ σύννεφα, καὶ νομίζει ὁ ἀσεβῆς ὅτι εἶναι καλὰ στηριγμένος, τότε θὰ καταστραφεῖ ὀριστικά. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν ἔβλεπαν θὰ ρωτήσουν· Ποῦ εἶναι;».

«Θὰ ἐκδηλωθεῖ ὁ θυμὸς τοῦ Κυρίου ἐναντίον τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τότε θὰ γνωρίσουν ποῦ εἶναι τὰ ὑλικά αγαθά τους».

«Αὐτοὶ ποὺ σπέρνουν τὰ ἀτοπήματα, θὰ θερίσουν πόνους. Μὲ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου θὰ χαθοῦν, ἐνῶ μὲ τὴν ἐκδήλωση τῆς ὀργῆς του θὰ ἐξαφανιστοῦν».

«Μπροστὰ στὸν ἀσεβῆ ποιὸς ἔμεινε γιὰ πάντα; Τὸ φῶς τῶν ἀσεβῶν θὰ σβησθεῖ».

«Τὰ πρόσωπα τῶν ἀσεβῶν θὰ γεμίσουν ἀπὸ ἀτιμία».

«Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ ἀσεβοῦς περνάει μέσα σὲ ἀγωνία· ὅταν νομίζει ὅτι εἶναι ἡρεμος, τότε ἔρχεται ἡ καταστροφή του».

«Ἡ ἐλπίδα τοῦ ἀσεβοῦς χάνεται· διότι τὸ σπίτι του θὰ μείνει ἀκατοίκητο, ἐνῶ τὸ ἀντίσκηνό του θὰ γίνεῖ ἰστὸς ἀράχνης».

«Ἡ ἡμέρα τῆς ὀργῆς θὰ ἔρθει ἐναντίον του».

«Τὸ λυχνάρι τῶν ἀσεβῶν θὰ σβησθεῖ. Θὰ ἔρθει δὲ ἡ καταστροφή τους, καὶ θὰ γίνουν σὰν ἄχυρα ποὺ παρασύρονται ἀπὸ τὸν ἀέρα».

«Τὰ μάτια τῶν ἀσεβῶν θὰ λειώσουν· διότι ἡ ἐλπίδα τους ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια».

«Ὅποιος ἀγαπᾷ τὴν ἀδικία, μισεῖ τὴν ψυχὴ του».

«Οἱ ἀμαρτίες ἀποδεκατίζουν τὶς φυλές».

«Οἱ παρανομίες παγιδεύουν τὸν ἄνθρωπο, καὶ ὁ καθένας περισφίγγεται μὲ τὶς ἀλλεπάλληλες ἀμαρτίες του».

Ψαλμ. 5,5.— «Οὐ παροικήσει σοι πονηρευόμενος, οὐδὲ διαμένουσι».

Ψαλμ. 7,10.— «Συντελεσθήσεται δὴ πονηρία ἀμαρτωλῶν, καὶ κατευθυνεῖς».

65 Ψαλμ. 9,36.— «Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ».

Ψαλμ. 9,7.— «Ἀπόλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ μετ' ἤχου».

Ψαλμ. 10,6.— «Ἐπιβρέξει ἐπὶ ἀμαρτωλοὺς παγίδα, πῦρ καὶ θεῖον».

70 Ψαλμ. 33,10.— «Πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἀμαρτωλοῦ».

Ψαλμ. 33,17.— «Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι».

Ψαλμ. 33,22.— «Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρός, καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον».

75 Ψαλμ. 36,20.— «Οἱ ἐχθροὶ Κυρίου ἅμα τοῦ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι».

Ψαλμ. 36,35.— «Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον».

Ψαλμ. 42,1.— «Κρῖνόν με ὁ Θεός, καὶ δίκασον τὴν δίκην μου ἐξ 80 ἔθνους».

Ψαλμ. 51,1.— «Τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ, ὁ δυνατὸς ἀνομίαν; Ὅλην τὴν ἡμέραν».

Ψαλμ. 54,21.— «Ἠπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες».

85 Ψαλμ. 57,4.— «Ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας· ἐπλανήθησαν».

Ψαλμ. 57,11.— «Εὐφρανθήσεται δίκαιος, ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν τὰς χεῖρας, κ. τ. λ.».

Ψαλμ. 63,3.— «Σκέπασόν με ἀπὸ συστροφῆς πονηρευομένων, 90 ἀπὸ πλήθους».

Ψαλμ. 67,3.— «Ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπολοῦνται».

Ψαλμ. 102,10.— «Ἀνταποδώσει Κύριος κατὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ κατὰ» κ. τ. λ.

95 Ψαλμ. 103,35.— «Ἐκλίποιεν ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀνομοί».

Ψαλμ. 111,10.— «Ἐπιθυμία ἀμαρτωλοῦ ἀπολεῖται».

Ψαλμ. 72,27.— «Ἴδὸν οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται».

Ψαλμ. 118,155.— «Μακρὰν ἀπὸ ἀμαρτωλῶν σωτηρία, ὅτι τὰ 100 δικαιώματα, κ.τ.λ.»

«Δὲν θὰ διαμείνει κοντά σου αὐτὸς ποὺ σκέφτεται τὸ κακό, οὔτε θὰ μείνουν κοντά σου».

«Θὰ πάρει τέλος ἡ κακία τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ σύ, Κύριε, θὰ κατευθύνεις τὸν δίκαιο».

«Σύντριψε τῇ δύναμη τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ».

«Χάθηκε ἡ ἀνάμνησή τους μὲ πάταγο».

«Θὰ ρίξει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σάν βροχὴ παγίδες, φωτιά καὶ θειάφι».

«Οἱ συμφορὲς τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἶναι πολλές».

«Τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένο μὲ ὀργὴ ἐναντίον ἐκείνων ποὺ κάνουν κακά, καὶ θὰ τοὺς ἐξολοθρεύσει».

«Ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι κακός, καθὼς καὶ αὐτῶν ποὺ μισοῦν τὸν δίκαιο».

«Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου δοξάστηκαν καὶ ὑψώθηκαν ταυτόχρονα».

«Εἶδα τὸν ἀσεβῆ νὰ ὑπερυψώνεται καὶ νὰ καυχίεται».

«Κρίνε με, Θεέ, καὶ δίκασέ με γιὰ τὸ ἔθνος μου».

«Γιατί καυχίεσαι γιὰ τὴν κακία σου, σὺ ποὺ εἶσαι δυνατὸς στὴν ἀνομία, ὅλη τὴν ἡμέρα;».

«Τὰ λόγια τους ἔγιναν πιὸ ἀπαλά καὶ ἀπὸ τὸ λάδι, ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι βέλη».

«Ἀποξενώθηκαν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀπὸ τότε ποὺ βρισκονταν μέσα στὴ μήτρα, παραπλανήθηκαν».

«Θὰ εὐφρανθεῖ ὁ δίκαιος, ὅταν δεῖ τὴν ἐκδίκηση· θὰ πλύνει τὰ χέρια».

«Προστάτεψέ με ἀπὸ τίς ἐπιβουλές τῶν κακῶν, ἀπὸ τὸ πλήθος».

«Ὅπως λειώνει τὸ κερὶ μπροστὰ στὴ φωτιά, ἔτσι θὰ ἐξαφανιστοῦν».

«Θὰ τοὺς ἀνταποδώσει ὁ Κύριος ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνομία τους καὶ ἀνάλογα...».

«Μακάρι νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τὴ γῆ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ ἄνομοι».

«Ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἁμαρτωλοῦ θὰ χαθεῖ».

«Νά, ὅσοι ἀπομακρύνονται ἀπὸ σένα θὰ χαθοῦν».

«Εἶναι μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἡ σωτηρία, διότι δὲν ἔλαβαν ὑπόψη τους τίς ἐντολές σου».

Ψαλμ. 144,20.— «Πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει».

Παροιμ. 13,21.— «Ἀμαρτάνοντα καταδιώζεται κακὰ».

Παροιμ. 2,22.— «Ὅδοι ἀσεβῶν ἀπολοῦνται».

Παροιμ. 4,19.— «Αἱ ὁδοὶ τῶν ἀσεβῶν σκοτειναί, καὶ οὐκ οἶδασι
105 πῶς προσκόπτουσιν».

Παροιμ. 24 (Μασ. 30),14.— «Ἐγγονον κακόν, μάχαιρα τοὺς
ὀδόντας ἔχει, καὶ τὰς μύλας στομίδας, ὥστε ἀναλίσκειν τοὺς ταπει-
νοὺς τῆς γῆς».

Παροιμ. 11,3.— «Πρόχειρος γίνεται καὶ ἐπίχαρτος ἀσεβῶν ἢ
110 ἀπόλεια».

Παροιμ. 12,7.— «Οὐ ἐὰν εἰσέλθῃ ἀσεβῆς, ἀφανίζεται».

Παροιμ. 10,3.— «Καρπὸς ἀσεβῶν ἀναστρέψει Κύριος».

Παροιμ. 11,18.— «Ἀσεβῆς ποιεῖ ἔργα ἄδικα».

Παροιμ. 10,3.— «Στόμα ἀσεβῶν καλύπτει πένθος ἄωρον».

115 Παροιμ. 10,15.— «Συντριβὴ ἀσεβῶν, πενία».

Παροιμ. 10,25.— «Παραπονηρευομένης καταγίδος ἀφανίζεται
ὁ ἀσεβῆς».

Παροιμ. 11,19.— «Λιωγμοὶ ἀσεβῶν εἰς θάνατον».

Παροιμ. 21,4.— «Λαμπτήρ ἀσεβῶν, ἁμαρτία».

120 Παροιμ. 13,19.— «Ἔργα ἀσεβῶν μακρὰν ἀπὸ γνώσεως».

Παροιμ. 11,18.— «Ἀσεβῆς ποιεῖ ἔργα ἀδικίας».

Παροιμ. 16,5.— «Φυλάσσειται ὁ ἀσεβῆς εἰς ἡμέραν κακῆν».

Παροιμ. 13,23.— «Ἄδικοι ἀπολοῦνται συντόμως».

Παροιμ. 18,5.— «Θαυμάσαι πρόσωπον ἀσεβοῦς, οὐ καλόν».

125 Παροιμ. 28,1.— «Φεύγει ἀσεβῆς μηδενὸς διώκοντος».

Παροιμ. 10,31.— «Γλῶσσα ἀδίκου ἐξολεῖται».

Παροιμ. 13,5.— «Ἀσεβῆς οὐχ ἔξει παρρησίαν».

Παροιμ. 15,6.— «Θυσία ἀσεβῶν βδέλυγμα Κυρίου».

Παροιμ. 25,19.— «Ὁδὸς κακοῦ καὶ ποῦς παρανόμου ἀπολεῖται
130 ἐν ἡμέρᾳ κακῇ».

Παροιμ. 15,9.— «Βδέλυγμα Κυρίου, ὁδοὶ ἀσεβοῦς».

Παροιμ. 1,32.— «Ἄνθ' ὧν ἡδίκουν νηπίους, φονεῦθήσονται».

Παροιμ. 21,10.— «Ψυχὴ ἀσεβοῦς, οὐκ ἐλεηθήσεται ὑπ' οὐδενὸς
ἀνθρώπων».

135 Παροιμ. 10,6.— «Ὡσπερ ὄμφαξ ὁδοῦσι βλαβερός, καὶ καπνὸς
ὄμμασιν, οὕτω παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτῇ».

Παροιμ. 3,33.— «Κατὰρα Κυρίου ἐν οἴκοις ἀσεβῶν».

Παροιμ. 14,11.— «Οἰκίαι ἀσεβῶν ἀφανισθήσονται».

«Θὰ ἐξολοθρεύσει ὁ Κύριος ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

«Ἵ Ὅσοι ἁμαρτάνουν θὰ τοὺς καταδιώξουν κακίᾳ».

«Οἱ δρόμοι τῶν ἀσεβῶν θὰ ἐξαφανιστοῦν».

«Οἱ δρόμοι τῶν ἀσεβῶν εἶναι σκοτεινοὶ καὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι θὰ σκοντάψουν».

«Ὁ κακὸς ἀπόγονος ἔχει δόντια σὰν μαχαίρι καὶ σαγόνια σὰν στομίδες, γιὰ νὰ τρώει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς».

«Ὁ ὄλεθρος τῶν ἀσεβῶν γίνεται ἀμέσως καὶ μὲ χαρά».

«Ἵ Ὅπου καὶ νὰ μπεῖ ὁ ἀσεβῆς, ἐξαφανίζεται».

«Τοὺς καρποὺς τῶν ἀσεβῶν θὰ τοὺς ἀντιστρέψει ὁ Κύριος».

«Ὁ ἀσεβῆς κάνει ἔργα ἄδικα».

«Τὸ στόμα τῶν ἀσεβῶν ἀποτελεῖ πρόωρο πένθος».

«Ἡ καταστροφή τῶν ἀσεβῶν εἶναι φτώχεια».

«Ἵ Ὅταν ξεσπάει καταιγίδα ὁ ἀσεβῆς ἀφανίζεται».

«Οἱ διωγμοὶ τῶν ἀσεβῶν καταλήγουν στὸν θάνατο».

«Φῶς γιὰ τοὺς ἀσεβεῖς εἶναι ἡ ἁμαρτία».

«Τὰ ἔργα τῶν ἀσεβῶν βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ γνώση».

«Ὁ ἀσεβῆς κάνει ἔργα ἀδικίας».

«Τὸν ἀσεβῆ τὸν περιμένει ἡμέρα κακῆ».

«Οἱ ἄδικοι θὰ χαθοῦν σύντομα».

«Δὲν εἶναι καλὸ νὰ θαυμάζει κανεὶς τὸ πρόσωπο τοῦ ἀσεβοῦς».

«Φεύγει ὁ ἀσεβῆς χωρὶς νὰ τὸν διώχνει κανένας».

«Ἡ γλῶσσα τοῦ ἄδικου θὰ ἀξολοθρευτεῖ».

«Ὁ ἀσεβῆς δὲν θὰ ἔχει παρρησία».

«Ἡ θυσία τῶν ἀσεβῶν ἀποτελεῖ βδέλυγμα γιὰ τὸν Κύριο».

«Ὁ δρόμος τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πόδι τοῦ παρανόμου θὰ χαθοῦν σὲ ἡμέρα κακῆ».

«Οἱ δρόμοι τοῦ ἀσεβοῦς ἀποτελοῦν βδέλυγμα γιὰ τὸν Κύριο».

«Θὰ σκοτωθοῦν, ἐπειδὴ ἀδικοῦσαν ἀπλοικοὺς ἀνθρώπους».

«Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀσεβοῦς δὲν θὰ ἐλεηθεῖ ἀπὸ κανένα ἄνθρωπο».

«Ἵ Ὅπως ἡ ἀγουρίδα εἶναι βλαβερὴ γιὰ τὰ δόντια καὶ ὁ καπνὸς γιὰ τὰ μάτια, ἔτσι καὶ ἡ παρανομία γι' αὐτοὺς ποὺ τὴ κάμνουν».

«Κατάρρα τοῦ Κυρίου στὰ σπίτια τῶν ἀσεβῶν».

«Τὰ σπίτια τῶν ἀσεβῶν θὰ ἀφανιστοῦν».

Παροιμ. 15,29.— «Μακρὰν ἀπέχει ἀπὸ ἀμαρτωλῶν ὁ Θεός».

140 Παροιμ. 3,32.— «Ἀκάθαρτος ἔναντι Κυρίου πᾶς παράνομος».

Ψαλμὸς 7,13.— «Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλαιοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ»

Σοφον. 1,3.— «Συντέλεια εἰς ἀσεβεῖς ἦξει».

Ἦσ. 1,2. 30–31.— «Ἀσθενήσουσιν οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἐξαρῶ τοὺς
145 ἀνόμους ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει Κύριος».

Ἦσ. 25,3.— «Ἦκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, ἡ γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. Ἔσονται ὡσπερ τερέβινθος ἀποβεβληκυῖα αὐτῆς τὰ φύλλα, καὶ ὡς παράδεισος ὕδωρ μὴ ἔχων. Καὶ ἔσται ἰσχύς αὐτῶν ὡς καλάμη στυπασίου, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν ὡς σπινθῆρες πυρός.
150 Καὶ κατακαυθήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων».

Ἦσ. 13,1.— «Ἀσεβῶν πόλις εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ οἰκοδομηθῆ».

Ἦσ. 58,1.— «Ἐντελοῦμαι τῇ οἰκουμένην κακὰ καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν».

155 Ἦσ. 14,20.— «Οὐ μὴ μείνη εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον σπέρμα πονηρόν».

Ἦσ. 13,9.— «Ἰδοὺ ἡμέρα ἔρχεται Κυρίου μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ὅλην ἐρημον, καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς».

160 Ἦσ. 26,19.— «Ἡ γῆ τῶν ἀσεβῶν πεσεῖται».

Ἦσ. 33,14.— «Τρόμος λήψεται τοὺς ἀσεβεῖς».

Ἦσ. 26,10.— «Ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου».

Ἦσ. 48,22.— «Οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσι, λέγει Κύριος».

165 Ἦσ. 57,21.— «Ἐὰν ἀπ' ἐμοῦ ἀποστῆς, πλέον τι ἔξεις, εἶπεν ὁ Κύριος».

Ἦσ. 66,3.— «Ὁ ἄνομος θύων μόσχον, ὡς ἀποκτείνων κύνα, ὁ δὲ ἀναφέρων σεμίδαλιν, ὡς αἷμα ὑῶν».

Ἦσ. 3,11.— «Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν
170 αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ».

Ἦσ. 29,5.— «Ἔσται ὡς κονιορτὸς ἀπὸ τροχοῦ ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν καὶ ὡς χνοῦς φερόμενος».

Μὴ ἀνιχνευθέν.— «Καὶ ἔσται ὡς στιγμὴ».

«Ὁ Θεὸς βρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

«Εἶναι ἀκάθαρτος ἀπέναντι στὸν Κύριο κάθε παράνομος».

«Ἄλλοίμονο σ' αὐτούς, γιατί ἔφυγαν ἀπὸ καντὰ μου· εἶναι ἄθλιοι, διότι ἔδειξαν ἀσέβεια σὲ μένα».

«Θὰ ἔρθει συντέλεια στοὺς ἀσεβεῖς».

«Οἱ ἀσεβεῖς θὰ ἀρρωστήσουν καὶ θὰ ἐξαλείψω τοὺς παράνομους ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς, λέει ὁ Κύριος».

«Ἔκουσε, οὐρανέ, καὶ δῶσε προσοχή, γῆ, γιατί ὁ Κύριος μίλησε. Θὰ γίνουν σάν τὴν τερέβινθο πὺ ἐρριξε τὰ φύλλα της καὶ σάν παράδεισο πὺ δὲν ἔχει νερό. Καὶ ἡ δύναμή τους θὰ γίνει σάν τὸ καλάμι τοῦ στυπασίου³³, καὶ ἡ ἐργασία τους σάν σπίθες φωτιάς. Καὶ θὰ καίονται οἱ παράνομοι μαζί καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει κάποιος νὰ τοὺς σβῆσει».

«Πόλη ἀσεβῶν δὲν θὰ χτιστεῖ στοὺς αἰῶνες».

«Θὰ δώσω ἐντολὴ νὰ συμβοῦν κακὰ στὴν οἰκουμένη καὶ στοὺς ἀσεβεῖς τιμωρίες».

«Δὲν θὰ μείνει στὸν αἰῶνα σπέρμα πονηρό».

«Νά, ἔρχεται ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου γεμάτη θυμὸ καὶ ὀργή, καὶ θὰ κάνει ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη ἔρημη, καὶ θὰ ἐξολοθρεύσει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ αὐτήν».

«Ἡ γῆ τῶν ἀσεβῶν θὰ πέσει».

«Τρόμος θὰ κυριεύσει τοὺς ἀσεβεῖς».

«Νά χαθεῖ ὁ ἀσεβῆς, γιὰ νὰ μὴ δεῖ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου».

«Δὲν ὑπάρχει χαρὰ μεταξὺ τῶν ἀσεβῶν, λέει ὁ Κύριος».

«Ἐάν ἀπομακρυνθεῖς ἀπὸ μένα τί θὰ ἔχεις πλέον, εἶπε ὁ Κύριος».

«Ὁ παράνομος πὺ θυσιάζει μοσχάρι εἶναι σάν νὰ σκοτώνει σκυλί, κι ἐκεῖνος πὺ προσφέρει σεμιγδάλι εἶναι σάν νὰ προσφέρει αἷμα χοίρων».

«Ἄλλοίμονο στὸν παράνομο· θὰ τοῦ δοθοῦν κακὰ, ἀνάλογα πρὸς τὰ ἔργα του».

«Ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν θὰ γίνει σάν σκόνη πὺ σηκώνεται ἀπὸ τροχό, καὶ σάν χνούδι πὺ φέρεται πέρα δῶθε».

«Καὶ θὰ εἶναι σάν μιὰ στιγμὴ».

33. Εἶδος ποωδῶν φυτῶν· φυτῶνουν στοὺς βράχους καὶ τὶς ἀγρονες πλαγιές.

Ἦσ. 29,7-8.— «Καὶ ἔσται ὡς ἐνυπνιαζόμενος καθ' ὕπνον ὁ
 175 πλοῦτος τῶν ἐθνῶν, καὶ ἔσονται ὡς οἱ ἐν ὕπνῳ πεινῶντες καὶ
 ἐσθίοντες, καὶ ἐξαναστάντων αὐτῶν μάταιον τὸ ἐνύπνιον αὐτῶν·
 καὶ ὄν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν ὡς πεινῶν, καὶ ἐξαναστὰς ἔτι
 διψᾷ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπισεν, οὕτως ἔσται ὁ πλοῦτος
 πάντων τῶν ἐθνῶν».

180 Ἰερ. 15,1.— «Εἶπεν Κύριος πρὸς με· Μὴ προσεύξῃ περὶ τοῦ
 λαοῦ τούτου, ὅτι ἐὰν στη Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ προσώπου
 μου, οὐκ ἔσται ἡ ψυχὴ μου πρὸς αὐτούς».

Ἦσ. 66,24.— «Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ
 σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάση σαρκί».

185 Ἰερ. 2,32.— «Μὴ ἐπιλήσεται νόμφη τὸν κόσμον αὐτῆς καὶ παρ-
 θένος τὴν στηθοδεσμίδα αὐτῆς; Ὁ δὲ λαὸς μου ἐπελάθετό μου, ἡμέ-
 ρας ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς».

Μαλαχ. 1,4.— «Τάδε λέγει Κύριος· Αὐτοὶ οἰκοδομήσουσιν, ἐγὼ
 δὲ καταστρέψω».

190 Σοφ. Σολ. 14,9.— «Ἐν ἴσῳ μισητά, καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια·
 τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι ἐξολοθρευθήσεται».

Σοφ. Σολ. 5,14.— «Ἐλλίς ἀσεβῶν ὡς φερόμενος χνουῶς ὑπὸ
 ἀνέμου, καὶ ὡς καπνὸς ἀπὸ ἀνέμου διεχύθη».

Σοφ. Σολ. 3,19.— «Γενεᾶς ἀδίκου χαλεπὰ τὰ τέλη».

195 Σοφ. Σολ. 13,1. 2,10.— «Μάταιοι μὲν πάντες ἄνθρωποι, οἷς πα-
 ρῆν Θεοῦ ἀγνωσία, καὶ ἐκ τῶν ὀρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰ-
 δέναι τὰ ὄντα, οὔτε τοῖς ἔργοις προσέχοντες ἐπέγνωσαν τὸν τεχνί-
 την. Ταλαίπωροι, καὶ ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες αὐτῶν».

Σοφ. Σολ. 19,1.— «Τοῖς ἀσεβέσι μέχρι τέλους ἀνελεθῶν θυμὸς
 200 ἐπέστη».

Σ. Σειρ. 16,6.— «Ἐν συναγωγῇ ἀμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται πῦρ».

Σ. Σειρ. 7,17.— «Ἐκδίκησις ἀσεβῶν, πῦρ καὶ σκώληξ».

Σ. Σειρ. 37,35.— «Πῦρ, χάλαζα, καὶ λιμός, καὶ θάνατος, πάν-
 τα ταῦτα εἰς κόλασιν ἀμαρτωλῶν ἐκτίσθη».

205 Σοφ. Σειρ. 40,9.— «Θάνατος καὶ ἔρις καὶ ρομφαία καὶ μᾶστιξ
 ἐπὶ τοὺς ἀνόμους ἐκτίσθησαν».

Σ. Σειρ. 41,8.— «Οὐαὶ ὑμῖν, ἄνδρες ἀσεβεῖς, οἵτινες ἐγκατελεί-
 πετε νόμον Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 22,12.— «Πένθος νεκροῦ ἐπτὰ ἡμέραι, μωροῦ δὲ καὶ
 210 ἀσεβοῦς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ».

«Καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνικῶν θὰ γίνῃ σάν ἐκεῖνον πού ὄνειρεύονται στὸν ὕπνο τους· θὰ εἶναι σάν ἐκεῖνους πού στὸν ὕπνο τους πεινᾶνε καὶ τρῶνε, καὶ ὅταν σηκώνονται τὸ ὄνειρό τους ἀποβαίνει μάταιο· καὶ ὅπως ἐκεῖνος πού διψᾷ ὄνειρεύεται ὅτι πεινᾷ, καὶ ὅταν ξυπνάει ἐξακολουθεῖ νὰ διψᾷ, ἐνῶ ἡ ψυχὴ του ἄδικα ἔλπισε, ἔτσι θὰ κατατῆσει καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνικῶν».

«Ὁ Κύριος μοῦ εἶπε· Νὰ μὴ προσεύχεσαι γιὰ τὸν λαὸ αὐτόν, διότι κι ἂν ἀκόμα σταθοῦν μπροστά μου ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Σαμουήλ, δὲν θὰ τοὺς εἰσακούσω».

«Τὸ σκουλήκι τους δὲν θὰ πεθάνει καὶ ἡ φωτιὰ δὲ θὰ σβηστεῖ, καὶ θὰ εἶναι ὄρατοὶ ἀπὸ ὅλους».

«Μήπως ξεχνᾷ ἡ νύφη τὰ κοσμήματά της καὶ ἡ παρθένος τὸν στηθόδεσμό της; Ὁ λαός μου ὅμως μὲ λησμόνησε γιὰ ἀναρίθμητες μέρες».

«Τὰ ἐξῆς λέει ὁ Κύριος· Αὐτοὶ θὰ χιτίζουν, κι ἐγὼ θὰ καταστρέψω».

«Ἐξίσου μισητὰ εἶναι καὶ ὁ ἀσεβῆς καὶ ἡ ἀσεβεία· τὸ ἔργο θὰ ἐξολοθρευθεῖ μαζί μ' ἐκεῖνον πού τὸ ἔκανε».

«Ἡ ἐλπίδα τῶν ἀσεβῶν εἶναι σάν τὸ χνουδι πού ριπίζεται ἀπὸ τὸν ἄνεμο καὶ διαλύεται σάν καπνὸς ἀπὸ τὸν ἄνεμο».

«Τὰ τελευταῖα τῆς ἄδικης γενεᾶς εἶναι φρικτά».

«Εἶναι ἀνόητοι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν ἄγνοια τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν μποροῦν ἀπὸ τὰ ὄρατὰ ἀγαθὰ νὰ δοῦν τὰ πραγματικά, οὔτε παρατηρώντας τὰ ἔργα ἀναγνώρισαν τὸν τεχνίτη. Εἶναι ταλαίπωροι καὶ οἱ ἐλπίδες τους θὰ τερματήσουν μαζί μὲ τοὺς νεκρούς».

«Γιὰ τοὺς ἀσεβεῖς μέχρι τέλους ὑπάρχει θυμὸς ἀνελέητος».

«Στὴ συνάθροιση τῶν ἁμαρτωλῶν θὰ καίει φωτιὰ».

«Ἐκδίκηση τῶν ἀσεβῶν εἶναι ἡ φωτιὰ καὶ τὸ σκουλήκι».

«Φωτιὰ, χαλάζι, πεῖνα καὶ θάνατος, ὅλα ἔγιναν γιὰ τὴν τιμωρία τῶν ἁμαρτωλῶν».

«Ὁ θάνατος, ἡ φιλονεικία, τὸ ξίφος καὶ τὸ μαστίγιο ἔγιναν γιὰ τοὺς παράνομους».

«Ἄλλοίμονο σὲ σᾶς, ἄνδρες ἀσεβεῖς, πού ἐγκαταλείπετε τὸν νόμο τοῦ Κυρίου».

«Τὸ πένθος τοῦ νεκροῦ διαρκεῖ ἑφτά μέρες, ἐνῶ τοῦ μωροῦ καὶ τοῦ ἀσεβοῦς τὸ πένθος διαρκεῖ ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς του».

Σοφ. Σειρ. 21,3.— «Ὡς ρομφαία δίστομος πᾶσα ἁμαρτία».

Σοφ. Σειρ. 34,25.— «Οὐκ εὐδοκεῖ ὁ Ὑψιστος ἐν προσφοραῖς ἀσεβῶν».

Σοφ. Σειρ. 21,2.— «Ὡς ἀπὸ προσώπου ὄφρεως φεῦγε ἀπὸ ἁμαρ-
215 τίας. Ἐὰν γὰρ προσέλθῃς, ἔξεται σε· ὀδόντες λέοντος οἱ ὀδόντες αὐ-
τῆς, ἀναιροῦντες ψυχάς».

Μαθθ. 7,22.— «Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυ-
νάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέ-
220 ποτε ἔγνων ὑμᾶς. Ἀναχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνο-
μίαν».

Ἰω. 8,34.— «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρ-
τίας, ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ».

«Τάλας ἐγώ, οὐδὲ ἐμνήσθην, ὅτι ὁ Θεὸς νοῦν ὄρα καὶ ψυχῆς
225 ἐπιτηρεῖ φωνήν. Συνεργῶν ὁ ἐχθρὸς πρὸς ἁμαρτίαν, πρὸς ἑμαυτὸν
λέγει· Ἐλεήμων ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ ἀνέξεται μου. Καὶ μὴ πληγείς πα-
ραχρήμα, οὐκ ἐπαυσάμην, ἀλλὰ μᾶλλον κατεφρόνησα συγγνώμης
καὶ ἐδαπάνησα Θεοῦ μακροθυμίαν».

Μαθθ. 13,40. 41.— «Ὡσπερ συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κα-
230 τακίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀπο-
στελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ συλλέξουσιν
ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν
ἀνομίαν, καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ
ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων».

235 Μαθθ 25,41.— «Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων·
Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ
ἤτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

Λουκᾶ. 6,45. 43.— Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θη-
σαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὰ πονηρά. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύμα-
240 τος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Οὐκ ἔστι δένδρον καλὸν ποιοῦν
καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. Ἐκ
γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. Οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέ-
ξουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βᾶτου τρυγῶσι σταφυλήν».

Ρωμ. 6,23.— «Τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος».

245 Ἰακ. 1,15.— «Ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ
ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον».

«Κάθε ἄμαρτία εἶναι σὺν δίκολο μαχαίρι».

«Ὁ Ὑψιστος δὲν εὐαρεστεῖται μὲ τίς προσφορὲς τῶν ἀσεβῶν».

«Νὰ φεύγεις μακριὰ ἀπὸ τὴν ἄμαρτία, ὅπως φεύγεις ἀπὸ τὸ φίδι. Διότι, ἐὰν πλησιάσεις, θὰ σὲ κρατήσῃ· τὰ δόντια τῆς εἶναι δόντια λιονταριοῦ, πὺ κατασπαράζουσι ψυχῆς».

«Πολλοὶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα θὰ μοῦ ποῦν· Κύριε, Κύριε, δὲν προφητεύσαμε στὸ ὄνομά σου καὶ μὲ τὸ ὄνομά σου δὲν κάναμε πολλὰ θαῦματα; Καὶ τότε θὰ τοὺς βεβαιώσω ὅτι Ποτὲ δὲν σᾶς γνώρισα. Φύγετε ἀπὸ μένα ὅσοι κάνετε τὴν παρανομίαν».

«Ὅποιος κάνει τὴν ἄμαρτία εἶναι δοῦλος τῆς ἄμαρτίας, καὶ ὁ δοῦλος δὲν μένει στὸ σπίτι».

«Ταλαίπωρος ἐγὼ· δὲν θυμήθηκα ὅτι ὁ Θεὸς βλέπει τὸν νοῦ καὶ παρακολουθεῖ τὴ γλώσσα τῆς ψυχῆς μου. Βοηθώντας ὁ ἐχθρὸς πρὸς τὴν ἄμαρτία λέει στὸν ἑαυτό του· Ὁ Θεὸς εἶναι σπλαχνικὸς καὶ θὰ μὲ ἀνεχθεῖ. Ἔτσι, ἐπειδὴ δὲν τιμωρήθηκα ἀμέσως, δὲν ἔπαυσα, ἀλλὰ μᾶλλον περιφρόνησα τὴ συγγνώμη καὶ σπατάλησα τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ».

«Καὶ ὅπως μαζεύονται τὰ ζιζάνια καὶ καίονται στὴ φωτιά, ἔτσι θὰ συμβεῖ καὶ στὸ τέλος τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Θὰ στείλῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους του καὶ θὰ συγκεντρώσουν ἀπὸ τὸ βασίλειό του ὅλα τὰ σκάνδαλα καὶ ὅσους κάνουν τὴν ἀνομία, καὶ θὰ τοὺς ρίξουν στὸ καμίνι πὺ καίει. Ἐκεῖ θὰ ὑπάρχει κλάμα καὶ τριξίμο τῶν δοντιῶν».

«Τότε ὁ βασιλιάς θὰ πεῖ καὶ σ' αὐτοὺς πὺ εἶναι ἀριστερά· Φύγετε ἀπὸ μένα, καταραμένοι, καὶ πηγαίνετε στὴν αἰώνια φωτιά, πὺ εἶναι ἐτοιμασμένη γιὰ τὸν διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του».

«Ὁ κακὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ κακὸ πὺ κρύβει μέσα του, προσφέρει τὰ κακὰ· διότι τὸ στόμα μιλάει ἀπὸ τὸ περίσσειμα τῆς καρδιᾶς. Δὲν ὑπάρχει δέντρο καλὸ πὺ κάνει καρπὸ σάπιο, οὔτε δέντρο σάπιο πὺ κάνει καρπὸ καλὸ. Διότι τὸ δένδρο γνωρίζεται ἀπὸ τὸν καρπὸ του. Δὲν μαζεύουσι δηλαδὴ σῦκα ἀπὸ τὰ ἀγκάθια, οὔτε τρυγοῦν σταφύλια ἀπὸ τὴ βατομωριά».

«Ὁ μισθὸς τῆς ἄμαρτίας εἶναι θάνατος».

«Ἡ ἐπιθυμία ὅταν συλλάβῃ γεννάει τὴν ἄμαρτία, καὶ ἡ ἄμαρτία, ὅταν ὠριμάσῃ, γεννάει τὸν θάνατο».

Α' Ίω. 3,8.— «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει».

Α' Τιμ. 5,24.— «Τινῶν αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν, προάγουσαι
250 εἰς κρίσιν, τινῶν δὲ ἐπακολουθοῦσι».

Μ. Βασιλείου.— Βαρυτάτη κόλασις τοῖς εὖ φρονοῦσιν ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμός.

Ίδίου.— Ἀσέβεια κυρίως λέγεται ἢ εἰς Θεὸν ἁμαρτία.

Ίδίου.— Ἀμήχανον ἐκτραπήναι τῆς δικαίας ὁδοῦ, μὴ λήθην
255 Θεοῦ ταῖς ψυχαῖς νοσήσαντας.

Ίδίου.— Μηδεὶς οἰέσθω τῶν ἐσφαλμένας περὶ Θεοῦ ἐχόντων ὑπολήψεις, ὅτι δεκταὶ αὐτῶν εἰσιν αἱ ἐν ψαλμωδίαῖς αἰνέσεις.

Ίδίου.— Θεοῦ ἄγνοια θάνατός ἐστι ψυχῆς.

Ίδίου.— Τίνι οὐαί; τίνι θλίψεις; τίνι ἀπορία καὶ σκότος; τίνι αἰω-
260 νία κατάκρισις; Οὐ τοῖς παραβάταις; οὐ τοῖς τὴν πίστιν ἀρνησαμέ-
νοις; Τίς δὲ τῆς ἀρνήσεως ἔλεγχος; Οὐχ ὅτι τὰς οἰκείας ὁμολογίας ἠθέτησαν; Ὡσπερ ὁμολογία τῆς εἰς Θεὸν πίστεως, τὸν τῆς εὐσε-
βείας μακαρισμὸν προξενεῖ, οὕτω καὶ ἡ ἀρνησις τῆ κατακρίσει τῆς
ἀθεότητος ὑποβάλλει.

265 Ίδίου, Εἰς Ψαλμ. 33.— Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου παντὶ πι-
στευκότι εἰς τὸν Κύριον. Ἄγγελος παρεδρεύει, ἐὰν μήποτε αὐτὸν
ἡμεῖς ἐκ τῶν πονηρῶν ἔργων ἀποδιώξωμεν. Ὡς γὰρ τὰς μελίσσας
καπνὸς φυγαδεύει καὶ τὰς περιστερὰς ἐξελαύνει δυσωδία, οὕτω καὶ
τὸν φύλακα τῆς ζωῆς ἡμῶν ἄγγελον ἢ πολὺδακρυς καὶ δυσώδης
270 ἀφίστησιν ἁμαρτία.

Ίδίου, Εἰς Ψαλμ. 48.— Ὁ κοπιάσας ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ζήσεται
εἰς τέλος, ὁ δὲ ἐν τρυφῇ καὶ ἐκλύσει πάσῃ διάγων, διὰ τὸ ἀβρο-
δαίαιτον πορφύραν καὶ βύσσον ἐνδεδυμένος, καὶ εὐφραινόμενος
καθ' ἡμέραν λαμπρῶς, καὶ φεύγων τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς καμάτους,
275 οὔτε ἐκοπίασεν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ζήσεται ἐν τῷ μέλλοντι,
ἀλλὰ μακρὰν ὕψεται τὴν ζωὴν, βασιανιζόμενος ἐν τῇ φλογὶ τῆς κα-
μίνου.

Ίδίου.— Ὡσπερ ἡ σκιά τῷ σώματι, οὕτω ταῖς ψυχαῖς αἱ ἁμαρ-
τίαι παρέπονται, ἐναργεῖς τὰς πράξεις ἐξεικονίζουσαι.

«Ὅποιος κάνει τὴν ἁμαρτία, εἶναι ἀπὸ τὸν διάβολο, διότι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁ διάβολος ἁμαρτάνει».

«Οἱ ἁμαρτίες μερικῶν ἀνθρώπων εἶναι ὀλοφάνερες ἀκόμα καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κρίση· ἄλλων ὅμως οἱ ἁμαρτίες φανερώνονται μετὰ τῆς κρίσης».

Πολὺ βαρεῖά τιμωρία, γι' αὐτοὺς ποὺ εἶναι πιστοί, ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἄσέβεια προπαντὸς λέγεται ἡ ἁμαρτία ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκτραποῦμε ἀπὸ τὸν σωστὸ δρόμο, ἐὰν δὲν μπεῖ στὶς ψυχές μας ἡ ἀρρώστια τῆς λήθης τοῦ Θεοῦ.

Κανένας νὰ μὴ νομίζει ὅτι οἱ δοξολογίες μὲ ψαλμωδίες, αὐτῶν ποὺ ἔχουν λαθεμένες ἀντιλήψεις γιὰ τὸν Θεό, γίνονται δεκτές.

Ἡ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι θάνατος τῆς ψυχῆς.

Γιὰ ποιόν εἶναι τὰ οὐαί; γιὰ ποιόν οἱ θλίψεις, γιὰ ποιόν ἡ ἀνέχεια καὶ τὸ σκόταδι; γιὰ ποιόν ἡ αἰώνια κατάκριση; Δὲν εἶναι γιὰ τοὺς παραβάτες; δὲν εἶναι γι' αὐτοὺς ποὺ ἀρνήθηκαν τὴν πίστη; Καὶ ποῖο εἶναι τὸ κριτήριό τῆς ἀρνήσεως; Δὲν εἶναι τὸ ὅτι παρέβησαν τὶς δικές τους ὁμολογίες; Διότι, ὅπως ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως στὸν Θεὸ προκαλεῖ τὸν μακρισμὸ τῆς εὐσέβειας, ἔτσι καὶ ἡ ἄρνησή της θέτει τὸν ἀρνητὴ στὴν καταδίκη τῆς ἀθεΐας.

Προστατεύει ὁ ἄγγελος Κυρίου καθένα ποὺ πιστεύει στὸν Κύριο. Ὁ ἄγγελος στέκεται δίπλα μας, ἐὰν δὲν τὸν διώξουμε κάποτε ἐμεῖς μὲ τὰ κακὰ ἔργα μας. Διότι, ὅπως ὁ καπνὸς διώχνει τὶς μέλισσες καὶ τὰ περιστέρια τὰ διώχνει ἡ κακοσμία, ἔτσι καὶ τὸν φύλακα τῆς ζωῆς μας ἄγγελο τὸν ἀπομακρύνει ἡ πολυδάκρυτη καὶ γεμάτη δυσωδεῖα ἁμαρτία.

Ὅποιος κόπιασε σ' αὐτὸν τὸν κόσμον θὰ ζήσει αἰώνια, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ζεῖ μὲ ἀπολαύσεις καὶ κάθε ἐξαχρείωση, ἐπειδὴ εἶναι ντυμένος τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα (πορφύρα καὶ βύσσο) καὶ διασκεδάζει κάθε μέρα πλουσιοπάροχα καί, ἀποφεύγοντας τοὺς κόπους γιὰ τὴν ἀρετὴ, δὲν κόπιασε στὸν κόσμον αὐτόν, οὔτε καὶ στὸν μέλλοντα θὰ ζήσει, ἀλλὰ θὰ βλέπει τὴ ζωὴ ἀπὸ μακριά, βασανιζόμενος στὶς φλόγες τῆς καμίνου.

Ὅπως ἡ σκιά ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ οἱ ἁμαρτίες ἀκολουθοῦν τὶς ψυχές, παρουσιάζοντας ζωντανὲς τὶς πράξεις τους.

Ἰδίου, Εἰς Ἐξαήμ. 5.— Οὐπω ἡ καταδίκη ἐνεπόδιζε τῇ εὐθηνίᾳ
 380 τῆς γῆς. Πρεσβυτέρα γὰρ αὐτῆ τῆς ἀμαρτίας, δι' ἣν κατεκρίθημεν ἐν
 ἰδρωτί τοῦ προσώπου ἡμῶν ἐσθίειν τὸν ἄρτον. Πλὴν τὸ ρόδον ἄνευ
 ἀκάνθης ἦν ποτε, ὕστερον δὲ τῷ κάλλει τοῦ ἄνθους ἀκάνθη συνε-
 ζεύχθη, ἵνα τῷ τέρπνῳ τῆς ἀπολαύσεως ἐγγύθεν ἔχωμεν παρακει-
 μένην τὴν λύπην, μεμνημένοι τῆς ἀμαρτίας, δι' ἣν ἀκάνθας καὶ τρι-
 285 βόλους ἡμῖν ἡ γῆ ἀνατέλλειν κατεδικάσθη.

Ἰδίου, Εἰς Ἐξαήμ. 6.— Εἰ ἀκόρεστος τοῦ ἡλίου τούτου ἡ θεά,
 ποταπὸς τῷ κάλλει ὁ τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος; Εἰ τυφλῷ ζημία τοῦ-
 τον μὴ βλέπειν, ποταπὴ ζημία τῷ ἀμαρτωλῷ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς
 στερηθῆναι;

290 Ἰδίου.— Βαρεῖα ἡ ἀμαρτία, καθέλκουσα τὴν ψυχὴν εἰς πυθμένα
 ἄδου. Τὸ ἀμαρτάνειν ἡμῖν κατὰ ἀπουσίαν τοῦ θεοῦ φόβου γίνεται.

Ἰδίου, Εἰς τὸ Βάπτισμα, 5.— Εἰ μὲν καλὸν ἡ ἀμαρτία, φύλασσε
 ταύτην εἰς τέλος. Εἰ δὲ βλαβερὰ τῷ ποιῶντι, τί ἐπιμένεις τοῖς ὀλε-
 θρίοις; Οὐδεὶς χολῆν ἐμέσαι ζητῶν ἐκ πονηρᾶς καὶ ἀκολάστου διαί-
 295 τῆς, πολυπλασίονα ταύτην ἑαυτῷ θησαυρίζει.

Ἰδίου.— Νοῶ σου τὴν ὑπέρθεσιν, κἂν περιστείλῃ τοῖς ρήμασιν·
 αὐτὰ βοᾷ τὰ πράγματα, κἂν τῇ φωνῇ σιωπᾶς. Ἐασσον, ἀποχρήσο-
 μαι τῇ σαρκὶ πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν αἰσχυρῶν. Ἐγκυλισθῶ τῷ βορ-
 βῶρῳ τῶν ἡδονῶν· αἰμάξω τὰς χεῖρας· ἀφέλωμαι τὰ ἀλλότρια· πο-
 300 ρευθῶ δολίως, ἐπιορκῆσω, ψεύσωμαι, καὶ τότε μετανοῶ. Ὅρα μὴ
 ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἀπολυτρώσεως πλῆθος κακῶν συλλεξάμενος, τὴν
 μὲν ἀμαρτίαν ἀθροίσης, τῆς δὲ συγχωρήσεως ἀποτύχῃς.

Ἰδίου.— Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. Μὴ ἐμπορεύου τὴν χάριν. Μὴ
 εἶπης· Καλὸν μὲν ὁ νόμος, ἀλλ' ἡδίων ἡ ἀμαρτία· ἡδονὴ ἄγγιστρόν
 305 ἐστὶν τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπώλειαν ἔλκον· ἡδονὴ μῆτηρ τῆς ἀμαρ-
 τίας, ἡ δὲ ἀμαρτία τὸ κέντρον ἐστὶ θανάτου. Ἡδονὴ τροφὸς ἐστὶ τοῦ
 αἰωνίου σκώληκος, ἡ πρὸς καιρὸν καταλιπαίνει τὸν ἀμαρτάνοντα,
 ὕστερον δὲ πικροτέρας χολῆς ποιεῖται τὰς ἀναδόσεις. Οὐδὲν ἄλλο

Ἄρχικὰ ἡ καταδίκη (τῶν Πρωτοπλάστων) δὲν ἐμπόδιζε τὴν ἀφθονία τῆς γῆς, διότι αὐτὴ ἦταν παλαιότερη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας καταδικαστήκαμε νὰ τρῶμε τὸ ψωμί μας μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου μας. Τὸ ρόδο, γιὰ παράδειγμα, κάποτε ἦταν χωρὶς ἀγκάθια, ὕστερα ὅμως, μαζὶ μὲ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ ἄνθους συνδέθηκε καὶ τὸ ἀγκάθι, ὥστε μαζὶ μὲ τὴν εὐχάριστη ἀπόλαυση νὰ ἔχουμε καὶ τὴ λύπη, γιὰ νὰ θυμόμαστε τὴν ἁμαρτία ἐξαιτίας τῆς ὁποίας ἡ γῆ καταδικάστηκε νὰ φυτρώνει γιὰ μᾶς ἀγκάθια καὶ τριβόλια.

Ἐὰν ἡ θέα αὐτοῦ τοῦ ἡλίου δὲν χορταίνεται, πόσο μεγαλύτερος σὲ ὠραιότητα εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης; Ἐὰν εἶναι κακὸ γιὰ τὸν τυφλὸ νὰ μὴ βλέπει αὐτὸν τὸν ἥλιο, πόσο μεγαλύτερη τιμωρία εἶναι γιὰ τὸν ἁμαρτωλὸ νὰ στερεῖται τὸ ἀληθινὸ φῶς;

Ἡ ἁμαρτία εἶναι βαρεῖα καὶ τραβάει τὴν ψυχὴ πρὸς τὰ κάτω στὸν πυθμένα τοῦ ἅδη. Ἡ τάση γιὰ ἁμαρτία ἔρχεται σὲ μᾶς ὅταν ἀπουσιάζει ὁ θεῖος φόβος.

Ἐὰν ἡ ἁμαρτία εἶναι καλὸ πρᾶγμα, φύλαγέ την γιὰ τὸ τέλος, ἐὰν ὅμως εἶναι βλαβερὴ σ' αὐτὸν ποὺ τὴν κάνει, γιατί ἐπιμένεις σ' αὐτὰ ποὺ εἶναι ὀλέθρια πράγματα; Κανένας δὲν μαζεύει μέσα του τὴ χολὴ ποὺ ὀφείλεται στὴν κακὴ καὶ ἀκόλαστη δίαιτά του, ἀλλὰ ἐπιδιώκει νὰ τὴν ξεράσει.

Καταλαβαίνω τὴν ἀναβολή, ἔστω καὶ ἂν μὲ τὰ λόγια τὴν μετριάξεις· τὰ ἴδια τὰ πράγματα φωνάζουν, ἔστω καὶ ἂν ἐσὺ μὲ τὴ φωνὴ σιωπᾶς. Ἔφησε νὰ χρησιμοποιήσω τὴ σάρκα γιὰ τὴν ἀπόλαυση τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν, νὰ κυλισθῶ στὸ βόρβορο τῶν ἡδονῶν, νὰ ματώσω τὰ χέρια μου, νὰ κλέψω τὰ ξένα, νὰ συμπεριφερθῶ μὲ δόλο, νὰ γίνω ἐπίορκος, νὰ πῶ ψέματα, καὶ τότε θὰ μετανοήσω. Πρόσεχε μήπως, μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπολυτρώσεως, ἀφοῦ ἐπισωρεῦσεις πολλὰ κακά, αὐξήσεις τὴν ἁμαρτία καὶ χάσεις τὴ συγχώρηση.

Ὁ Θεὸς δὲν ἐμπαίζεται. Μὴ ἐμπορεύεσαι τὴ χάρη. Νὰ μὴ πεῖς· Εἶναι βέβαια καλὸς ὁ νόμος, ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία εἶναι πιὸ γλυκειά· ἡ ἡδονὴ εἶναι τὸ ἀγγίστρι τοῦ διαβόλου ποὺ ἐλκύει πρὸς τὴν καταστροφή· ἡ ἡδονὴ εἶναι μητέρα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἡ ἁμαρτία τὸ κεντρί τοῦ θανάτου³⁴. Ἡ ἡδονὴ τροφοδοτεῖ τὸ αἰώνιο σκουλήκι. Αὐτὴ προσωρινὰ εὐχαριστεῖ αὐτὸν ποὺ τὴν ἀπολαμβάνει, ὕστερα ὅμως

βοῶ ἢ ὑπέρθεις, ἢ ταῦτα· Βασιλευσάτω ἐν ἐμοὶ ἡ ἁμαρτία, εἴτα βα-
 110 σιλεύσει ποτὲ καὶ ὁ Κύριος. Παραστήσω μου τὰ μέλη ὄπλα ἀδικίας
 τῇ ἀνομίᾳ ποτέ, καὶ ὄπλα δικαιοσύνης αὐτὰ τῷ Θεῷ. Οὕτω καὶ ὁ
 Καῖν προσέφερε τὰς θυσίας, τὰ πρῶτα τῇ ἀπολαύσει τῇ ἑαυτοῦ, τὰ
 δευτέρα τῷ κτίσαντι καὶ δωρησαμένῳ Θεῷ. Ὅτε δυνατὸς εἶ ἐν ἐρ-
 γοῖς, τὴν νεότητά σου ταῖς ἁμαρτίαις προσαναλίσκεις, ὅταν ἀπο-
 315 κάμη τὰ ὄργανα, τότε προσάγεις αὐτὰ τῷ Θεῷ, ὅτι εἰς οὐδέν ἐστιν
 αὐτοῖς χρῆσασθαι, ἀλλ' ἀνάγκη κεῖσθαι, διὰ τὸν ἐκ τοῦ χρόνου μα-
 ρασμὸν παραλυθέντος τοῦ τόνου. Ἡ ἐν γήρᾳ σωφροσύνη, οὐ
 σωφροσύνη, ἀλλ' ἀκολασίας ἀδυναμία· νεκρὸς οὐ στεφανοῦται. Οὐ-
 δεῖς δίκαιος δι' ἀδυναμίαν τοῦ κακοῦ. Ἔως ἐστὶ δύναμις, λόγῳ
 320 κρᾶται τῆς ἁμαρτίας. Τοῦτο γάρ ἐστι ἀρετὴ, ἔκκλισις ἀπὸ κακοῦ,
 καὶ ποίησις ἀγαθοῦ. Ἡ δὲ ἀργία τῆς πονηρίας, οὔτε ἐπαίνων αὐτὴ
 καθ' ἑαυτήν, οὔτε κολάσεως ἀξιοῦται. Ἐὰν δι' ἡλικίαν παύση τῆς
 ἁμαρτίας, τῆς ἀσθενείας ἢ χάρις. Ἐπαινοῦμεν δὲ τοὺς κατὰ προαι-
 ρεσιν ἀγαθοὺς, οὐ τοὺς ὑπὸ ἀνάγκης ἐξειργημένους. Τίς δέ σοι καὶ
 325 τὸν ὄρον τῆς ζωῆς ἐπηξεν; τίς σοι τὴν προθεσμίαν τοῦ γήρως ὠρι-
 σεν; τίς οὗτος ἀξιοπίστος παρὰ σοὶ τῶν μελλόντων ἐγγυητής; Οὐχ
 ὀρᾶς νήπια ἀρπαζόμενα, τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἀπαγομένους; Οὐκ ἔχει μίαν
 προθεσμίαν ὁ βίος. Τί ἀναμένεις πῦρετοῦ σοι δῶρον γενέσθαι τὴν
 μετάνοιαν, ὅτε οὔτε φθέγγασθαι δυνήσῃ, τάχα δὲ οὐδὲ ἀκοῦσαι, οὐ
 330 χεῖρας ἄραι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, οὐκ ἐπὶ πόδας διαναστῆναι, οὐ κλῖναι
 γόνυ εἰς τὴν προσκύνησιν;

Ἰδίου.— Μηδεὶς σε ἐξαπατάτω κενοῖς λόγοις· ἐπιστήσεται γάρ
 σοι αἰφνίδιος ὄλεθρος καὶ ἡ καταστροφή ὁμοίως καταγίδι παρέ-
 335 σται. Ἦξει ἄγγελος κατηφής, ἀπάγων βιαίως καὶ κατασύρων σου
 τὴν ψυχὴν δεδεμένην ταῖς ἁμαρτίαις πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς
 τὰ ὧδε καὶ ὀδυρομένην ἀνευ φωνῆς, τοῦ ὄργάνου λοιπὸν τῶν θρη-
 νων ἀποκλεισθέντος. Ὡ πόσα σπαράξεις σεαυτὸν, πόσα δὲ στενά-
 ξεις, ἄπρακτα μετανοῶν ἐπὶ τοῖς βουληθεῖσιν! ὅταν ἴδῃς τὴν φαι-

φέρνει πιό πικρὲς ἀπὸ τὴ χολὴ ἐπιπτώσεις. Τίποτε ἄλλο δὲν φωνάζει ἢ ἀναβολή, παρὰ μόνο αὐτά· Ἄς βασιλεύσει μέσα μου ἡ ἁμαρτία, ἔπειτα θὰ βασιλεύσει κάποτε καὶ ὁ Κύριος. Θὰ κάνω τὰ μέλη μου μὲ τὴν παρανομία ὄπλα τῆς ἀδικίας κάποτε, καὶ τὰ ἴδια θὰ τὰ κάνω ὄπλα δικαιοσύνης στὸν Θεό. Ἔτσι καὶ ὁ Κάϊν πρόσφερε τὶς θυσίες· τὰ πρῶτα γιὰ τὴ δική του ἀπόλαυση καὶ τὰ δεύτερα στὸν Θεό πού τὰ ἔκανε καὶ τοῦ τὰ δώρησε. Ὅταν εἶσαι ἀκμαῖος γιὰ δουλειά, σπαταλᾷς τὰ νιάτα σου στὶς ἁμαρτίες, καὶ ὅταν τὰ ὄργανά σου κουραστοῦν, τότε τὰ προσφέρεις στὸν Θεό, ὅποτε δὲν μπορείς νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσες γιὰ τίποτε, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ κείτονται κάτω, ἐπειδὴ ἡ δύναμή τους παρέλυσε ἀπὸ τὸν μαρασμὸ τοῦ χρόνου. Ἡ σωφροσύνη τῶν γηρατειῶν δὲν εἶναι σωφροσύνη, ἀλλὰ ἀδυναμία ἀκολασίας. Ὁ νεκρὸς δὲν στεφανώνεται. Κανένας δὲν εἶναι δίκαιος ἐπειδὴ δὲν μπορεί νὰ κάνει κακὸ. Ὅσο ὑπάρχει ἡ δύναμη σὲ σένα, μὲ τὴ λογικὴ νὰ τὴν συγκρατεῖς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Διότι αὐτὸ σημαίνει ἀρετὴ· νὰ ἀποφεύγεις τὸ κακὸ καὶ νὰ κάνεις τὸ καλὸ. Ἐνῶ ἡ ἀπραξία τῆς κακίας αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὔτε ἐπαινεῖται οὔτε τιμωρεῖται. Ἐὰν λόγῳ ἡλικίας πάψεις νὰ ἁμαρτάνεις, τὸ εὐχαριστῶ ἀνήκει στὴν ἀδυναμία. Ἐπαινοῦμε αὐτοὺς πού μὲ τὴ θέλησή τους εἶναι καλοὶ, καὶ ὄχι αὐτοὺς πού ἐμποδίζονται ἀπὸ κάποια ἀνάγκη. Ἐξάλλου ποιὸς σοῦ ἔθεσε τὸ ὄριο τῆς ζωῆς; Ποιὸς σοῦ προσδιόρισε τὴν προθεσμίαν τῶν γηρατειῶν; Ποιὸς εἶναι τόσο ἀξίопιστος ἐγγυητὴς σὲ σένα γιὰ τὰ μέλλοντα; Δὲ βλέπεις νῆπια νὰ ἀρπάζονται καὶ τοὺς ἡλικιωμένους νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴ ζωὴ; Ἡ ζωὴ δὲν ἔχει μιὰ ὀρισμένη προθεσμίαν. Γιατί περιμένεις νὰ σοῦ γίνῃ ἡ μετάνοια δῶρο τοῦ πυρετοῦ σου, τότε πού οὔτε νὰ μιλήσεις θὰ μπορείς, ἴσως μάλιστα οὔτε καὶ νὰ ἀκούσεις, οὔτε νὰ ὑψώσεις τὰ χέρια σου στοὺς οὐρανοὺς, οὔτε νὰ σταθεῖς στὰ πόδια σου, οὔτε νὰ γονατίσεις γιὰ νὰ προσκυνήσεις;

Νὰ μὴ σὲ ξεγελᾷ κανένας μὲ κούφια λόγια. Διότι θὰ ἔρθῃ ξαφνικὸς ὄλεθρος καὶ ἡ καταστροφὴ θὰ παρουσιαστεῖ σὰν καταγίδα. Θὰ ἔρθῃ σκυθρωπὸς ἄγγελος, πού θὰ ἀρπάζει βίαια καὶ θὰ σύρει τὴν ψυχὴ σου δεμένη μὲ τὶς ἁμαρτίες, ἡ ὁποία θὰ στρέφεται συχνά πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ θὰ θρηνεῖ χωρὶς νὰ βγάζει φωνή, διότι τὸ ὄργανο τῶν θρῆνων θὰ ἔχει κλειστεῖ. Ὡ πόσο θὰ σπαράξεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, πόσο θὰ ἀναστενάξεις, μετανοώντας χωρὶς ἀποτελεσμα γιὰ

δρότητα τῶν δικαίων ἐν λαμπρᾷ διανομῇ τῶν δώρων καὶ τὴν κα-
 340 τήφειαν τῶν ἀμαρτωλῶν ἐν τῷ σκότει τῷ βαθυτάτῳ; Οἷα ἐρεῖς ἐν
 τῇ ὁδύνῃ τῆς καρδίας σου τότε; Αἰ ἐμέ, μὴ ἀπορρίψαι τὸ βαρὺ τοῦτο
 φορτίον τῆς ἀμαρτίας, οὕτω ραδίας οὐσης τῆς ἀποθέσεως, ἀλλὰ τὸν
 σωρὸν τῶν κακῶν τούτων ἐφέλκεσθαι. Αἰ ἐμέ, τὰς κηλίδας μὴ
 ἀποπλύνασθαι, ἀλλ' ἐστιγμένον εἶναι ταῖς ἀμαρτίαις. Νῦν ἂν ἤμην
 345 μετὰ τῶν ἀγγέλων· νῦν ἂν τοῖς οὐρανόις ἀγαθοῖς ἐνετρώφω. Ὡς
 τῶν πονηρῶν βουλευμάτων! διὰ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν
 ἀθάνατα βασανίζομαι. Δι' ἡδονὴν σαρκὸς τῷ πυρὶ παραδίδομαι· δι-
 καία ἢ κρίσις τοῦ Θεοῦ. Ἐκαλούμην, καὶ οὐχ ὑπήκουον. Ἐδιδασκό-
 μην, καὶ οὐ προσεῖχον. Διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατεγέλων. Ταῦ-
 350 τα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς ἀποκλαιόμενος, ἐὰν προαναρπασθῆς.

Ἰδίου.— Τοὺς τῆς ἀμαρτίας καμάτων τὸ τῆς γέεννης ἐπίπονον
 καὶ σκυθρωπὸν ἀναμένει.

Ἰδίου.— Ἐμοὶ μὲν δακρῦειν ἐπέρχεται ἐπὶ σέ, ἄνθρωπε, ὅταν ἐν-
 θυμηθῶ, ὅτι τὰ ἔργα τῆς αἰσχύνης προτιμᾶς τῆς μεγάλης δόξης τοῦ
 355 Θεοῦ, καὶ διὰ τὸ τῆς ἀκολασίας ἡδὺ δυσαιοσπάστως ἔχων τῆς
 ἀμαρτίας, τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν σεαυτὸν ἀποκλείεις, μὴ ἰδεῖν
 ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖ ἀγγέλων μυριάδες, πρωτοτόκων πα-
 νήγυρις, ἀποστόλων θρόνοι, προφητῶν προεδρίαί, σκῆπτρα πα-
 τριαρχῶν, μαρτύρων στέφανοι, δικαίων ἔπαινοι. Τούτοις σεαυτὸν
 360 ἐπιθύμησον συναριθμηθῆναι, ἀπολουσάμενος καὶ ἁγιασθεὶς κατὰ
 τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ.

Ἰδίου.— Ἄνθρωπε, ἢ τὴν γέενναν φοβήθητι, ἢ τῆς βασιλείας
 ἀντιποιήθητι. Μὴ ἀτιμᾶσης τὴν κλῆσιν.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 13.— Πρόχειρον ἢ κακία καὶ δίχα τοῦ ἔλ-
 365 κοντος.

Ἰδίου.— Εὐρετὶς κακῶν ἢ ἀσέβεια καὶ λίαν τολμηρὸν εἰς ἐγχεί-
 ρησιν. Πῶς δὲ ἀνθρώπων ἡμελλον φεῖδεσθαι οἱ θεότητος μὴ φει-
 σάμενοι;

Γρηγ. Νύσσης.— Πρώτην ὥφλησε τιμωρίαν ὁ ἄνθρωπος τῷ
 370 Θεῷ, ὅτι ἀπέστησεν ἑαυτὸν τοῦ ποιήσαντος, καὶ πρὸς τὸν ἐναντίον
 ἀπηνυτομόλησεν, δραπέτης τοῦ κατὰ φύσιν Δεσπότης καὶ ἀποστάτης

ὅσα σκέφτηκες, ὅταν θὰ δεῖς τὴ χαρὰ τῶν δικαίων κατὰ τὴν μεγαλόπρεπη ἀπονομὴ τῶν δώρων, καὶ τὴν κατήφεια τῶν ἀμαρτωλῶν μέσα στὸ πυκνὸ σκοτάδι. Τί θὰ πεῖς τότε μέσα ἀπὸ τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς σου; "Αχ, γιατί νὰ μὴ εἶχα ἀπορρίψει αὐτὸ τὸ βαρὺ φορτίο τῆς ἀμαρτίας, ἐνῶ ἦταν τόσο εὐκολὴ ἡ ἀπόρριψή του, καὶ προτίμησα νὰ σέρνω τὸν σωρὸ αὐτῶν τῶν κακῶν; "Αχ, νὰ εἶχα καθαρῖσει τίς κηλίδες, καὶ νὰ μὴ ἦμουν στιγματισμένος μὲ τίς ἀμαρτίες. Τώρα θὰ μποροῦσα νὰ εἶμαι μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους, τώρα θὰ ἀπολάμβανα τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. "Ω, τί πονηρὸς σκέψεις! Γιὰ μιὰ προσωρινὴ ἀπολαυσὴ τῆς ἀμαρτίας βασανίζομαι αἰώνια. Ἐξαιτίας τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς, παραδίνομαι στὴ φωτιά· ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ εἶναι δίκαιη. Μὲ προσκαλοῦσε καὶ δὲν ἄκουα. Διδασκόμουνα, ἀλλὰ δὲν πρόσεχα. Μοῦ ἔδιναν μαρτυρίες, κι ἐγὼ περιγελοῦσα. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια θὰ λὲς κλαίοντας, ἐὰν ἀρπαγεῖς ἀπὸ τὸν θάνατο πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα.

Τοὺς κόπους τῆς ἀμαρτίας τοὺς περιμένει ἡ ἐπίπονη καὶ σκυθρωπὴ φωτιά τῆς γέεννας.

Ἐμένα, ἄνθρωπέ μου, μοῦ ἔρχεται νὰ δακρῦσω γιὰ σένα, ὅταν θυμηθῶ ὅτι προτιμᾶς τὰ ἔργα τῆς ντροπῆς, ἀπὸ τὴ μεγάλη δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπειδὴ λόγῳ τῆς γλυκύτητος τῆς ἀκολασίας δύσκολα μπορεῖς νὰ ἀποκοπεῖς ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, ἀποκλείεις τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποὺ εἶναι ὑποσχημένα, γιὰ νὰ μὴ δεῖς τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μυριάδες ἀγγέλων, πανηγύρι πρωτοτόκων, ἀποστόλων θρόνοι, πρωτοκαθεδρίες προφητῶν, σκήπτρα πατριαρχῶν, στεφάνια μαρτύρων, ἔπαινοι δικαίων. Νὰ ἐπιθυμεῖς νὰ συναριθμηθεῖ καὶ ὁ ἑαυτὸς σου μ' ἐκείνους, ἀφοῦ βαπτισθεῖς καὶ ἀγιασθεῖς μὲ τὴ δωρεὰ τοῦ Χριστοῦ.

"Ἀνθρώπε, ἡ φοβήσου τὴ γέεννα, ἢ ἐπιδίωξε τὴ βασιλεία. Νὰ μὴ περιφρονηθεῖς τὴν πρόσκληση.

Ἡ κακία εἶναι εὐκολὴ καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἐκεῖνος ποὺ ἐλκύνει πρὸς αὐτήν.

Ἡ ἀσέβεια εἶναι ἐφευρέτρια κακῶν καὶ πολὺ τολμηρὴ στὶς ἐγχειρίσεις. Πῶς λοιπὸν θὰ ἄφηναν τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ δὲν ἄφησαν τὸν Θεό;

Τὴν πρώτη τιμωρία τὴν ὑπέστη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐπειδὴ ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὸν Δημιουργό, αὐτομόλησε στὸν ἐχθρὸ, ἐγινε δραπέτης ἀπὸ τὸν φυσικὸ Κύριό του, καὶ ἐγινε

γενόμενος. Δευτέραν δέ, ὅτι τὴν πονηρὰν τῆς ἁμαρτίας δουλείαν ἀντὶ τῆς αὐτεξουσίου ἐλευθερίας ἠλλάξατο, καὶ προετίμησεν τοῦ δουλεύειν Θεῷ, τὸ τυραννεῖσθαι ἀπὸ τῆς καταφθειρούσης δυνάμεως.

375 Ἰδίου.— Ἡ τοῦ κακοῦ στάσις, ἀρχὴ τῆς κατὰ ἀρετὴν ἐστὶν ὀρμῆς.

Ἰδίου.— Οὐκ ἐστὶν ἄλλη τις τοῦ κακοῦ ὑπόστασις, εἰ μὴ ὁ χωρισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κρείττονος.

Ἰδίου.— Ἡ ἁμαρτία, ἕως μὲν ἂν ὠδίνεται, ἔχει τινὰ αἰσχύνην, 380 ἐπειδὴν δὲ τελεσθῆ, τότε ἀναισχυνοτέρους ποιεῖ τοὺς ἐργαζομένους αὐτήν.

Ἰδίου.— Οὐ τὸ θλίβεσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἁμαρτάνειν κακόν. Ἡ χαλεπὴ ὀλῆψις τοῦτο ἐστὶν.

Ἰδίου.— Οὐχ οἱ ἀσεβοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ δυνάμενοι μὲν 385 ἀπαγαγεῖν τῆς ἀσεβείας, μὴ βουλόμενοι δέ, δι' ὄκνον ἢ διὰ νωθείαν, ὁμοίως κολάζονται.

Ἰδίου.— Μὴ προσεύξη περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, φησὶ πρὸς Ἱερεμίαν ὁ Θεός, ὅτι, ἐὰν στῆ Μωϋσῆς καὶ Σαμουήλ, οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν. Οὕτως ἐστὶν ἁμαρτήματα πᾶσαν ὑπερβαίνοντα συγγνώμην 390 καὶ ἀπολογίας τυχεῖν οὐ δυνάμενα.

Διονυσίου Ἀλεξ.— Τὸ ἀνεπισκόπητον καὶ ἀπρονόητον ἐγκατελειφθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πάντων ὀλεθριώτατον, καὶ ἢ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι μεγίστη τιμωρία αὐτῆ, τὸ ἔρημον καὶ ὄρφανόν γενέσθαι ποιεῖ Θεοῦ. Ὁ γὰρ ξένος τοῦ βοηθοῦ καὶ Σωτῆρος 395 γενόμενος, ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς λησταῖς εὐθύς ἐστὶν.

Θεοφίλου.— Εἶτα βασιλεὺς μὲν ἐπίγειος πιστεύεται εἶναι, καίπερ μὴ πᾶσι βλεπόμενος, διὰ δὲ νόμων καὶ διατάξεων αὐτοῦ καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων καὶ εἰκόνων νοεῖται, τὸν δὲ Θεὸν οὐ βούλει νοεῖσθαι δι' ἔργων καὶ δυνάμεων;

400 Ἰουστίνου.— Οὐ τὸν Θεὸν βλάψομεν ἀγνοοῦντες αὐτόν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀποστερήσομεν τῆς αὐτοῦ φιλίας.

Σεραπίωνος.— Οὐδέποτε αἵρεσις τὴν Ἐκκλησίαν ἐνίκησεν, ἀλλὰ αἰεὶ μαίνεται, καὶ κατ' ὀλίγον προελθοῦσα, εὐθέως λύεται.

Κλήμ. Ἀλεξ., Παιδαγωγός.— Ὡσπερ ὀφθαλμὸς τεταραγμένος,

ἀποστάτης. Ἐνῶ τῇ δευτέρῃ τιμωρία τὴν ὑπέστη ἐπειδὴ ἀντάλλαξε τὴν αὐτεξούσια ἐλευθερία του μὲ τὴν πονηρὴ δουλεία τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀντὶ νὰ δουλεύει στὸν Θεό, προτίμησε νὰ τυραννεῖται ἀπὸ τὴ δύναμη ποὺ ἐξολοθρεύει.

Τὸ σταμάτημα τοῦ κακοῦ εἶναι ἀρχὴ τῆς στροφῆς πρὸς τὴν ἀρετῇ.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἄλλη ὑπόσταση τοῦ κακοῦ, παρὰ μόνο τὸ ὅτι εἶναι χωρισμένο ἀπὸ τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀνώτερο.

Ἡ ἁμαρτία, ὅσον καιρὸ κυφορεῖται διατηρεῖ κάποια ντροπή, ὅταν ὅμως γίνεи, τότε κάνει πῶ ἀδιάντροπους αὐτοὺς ποὺ τὴ διαπράττουν.

Δὲν εἶναι κακὸ ἡ θλίψη, ἀλλὰ κακὸ εἶναι τὸ νὰ ἁμαρτάνει κανεὶς. Ἡ δυνατὴ θλίψη εἶναι κακὸ.

Ἦχι μόνο αὐτοὶ ποὺ ἀσεβοῦν, ἀλλὰ καὶ κεῖνοι ποὺ μποροῦν νὰ ἀποσπάσουν κάποιον ἀπὸ τὴν ἀσέβεια, ἀλλὰ δὲν θέλουν, ἐξαιτίας ὀκηρίας ἢ νωθρότητας, τιμωροῦνται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Νὰ μὴ προσεύχεσαι γιὰ τὸν λαὸ αὐτό, λέει ὁ Θεὸς στὸν Ἰερεμία, γιὰτὶ ἀκόμα καὶ ἂν παρουσιαστεῖ ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Σαμουὴλ, δὲν θὰ τοὺς ἀκούσω. Ἔτσι ὑπάρχουν ἁμαρτήματα ποὺ ξεπερνοῦν τὴ συγγνώμη καὶ δὲν μποροῦν νὰ δικαιολογηθοῦν.

Τὸ νὰ ἐγκαταλειφθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ πῶ ὀλέθριο, καὶ ἡ πῶ μεγάλη τιμωρία γιὰ τὰ πῶ μεγάλα ἀδικήματα εἶναι αὐτὴ ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο ἔρημο καὶ ὄρφανὸ ἀπὸ τὸν Θεό. Διότι αὐτὸς ποὺ ἀποξενώνεται ἀπὸ τὸν βοηθὸ καὶ Σωτήρα του, ὑποδουλώνονται στοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ληστές.

Καὶ ὁ μὲν ἐπίγειος βασιλιάς πιστεύεται ὅτι ὑπάρχει, ἂν καὶ δὲν ἐμφανίζεται σὲ ὄλους, καὶ κατανοεῖται μὲ τοὺς νόμους, τὰ διατάγματά του, τὶς ἐξουσίες, τὶς δυνάμεις καὶ τὰ ἀγάλματά του, ἐνῶ τὸν Θεὸ δὲν θέλεις νὰ τὸν κατανοήσεις μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τὶς δυνάμεις του.

Δὲ βλάπτουμε τὸν Θεὸ ὅταν τὸν ἀγνοοῦμε, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀποστεροῦμε ἀπὸ τὴ φιλία του.

Ποτὲ ἡ αἵρεση δὲν νίκησε τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ πάντοτε καταλαμβάνεται ἀπὸ μανία, καὶ ἀφοῦ προχωρήσει γιὰ λίγο, ἀμέσως διαλύεται.

Ἦπως τὸ παραγμένο μάτι, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ θολώνεται ἀπὸ

405 οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῖς παρὰ φύσιν θολωθεῖσα δόγμασιν, οὐχ οἷά τε τὸ φῶς τῆς ἀληθείας διδέναι ἀκριβῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ποσὶ παροραῖ. Ἐν οὖν θολερῷ ὕδατι καὶ τὰς ἐγγέλεις ἀλίσκεσθαι φασιν ἀποφυλομένης.

Γρηγ. Θεολόγου.— Κρείττων εὐημερίας ἀχαλινώτου, νόσος φι-
410 λόσοφος.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οἱ πολλὰ πταίοντες καὶ μὴ κολαζόμενοι, φοβεῖσθαι καὶ δεδοικέναι ὀφείλουσιν. Αὐξεται γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς τιμωρίας διὰ τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ.

Μαξίμου.— Πέφυκεν ἕκαστος τῶν κακούργων ἀνδρῶν τὸ δι-
415 καιον λέγων κακόν.

Νείλου, 3089.— Εἰ μηδὲν πράττεις φαῦλον, μηδὲν φοβηθῆς πάνπαν. Εἰ δὲ κακὰ ἐργάζῃ, φοβήθητι τὸν Κριτὴν.

Ἰδίου, 2739.— Εἰ εὐρίσκομεν ὄφεις ὄφειων δεινότερους, δηλονότι καὶ πάθη παθῶν ἐστὶ χαλεπώτερα, καὶ δαιμόνων πονηρῶν ἔτε-
420 ροι πονηρότεροι καὶ πικρότεροι ὑπάρχουσι δαίμονες καὶ φαύλων φαυλότεροι.

Ἰδίου.— Τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ραδίως διὰ τῆς ἀμαρτίας φονευομένης ὑπὸ τῶν δελεαζόντων ἀκαθάρτων δαιμόνων, εὐστόχως εἶπεν ὁ λέξας, ὅτι ἀγρευομαι ὡσπερ λέων εἰς σφαγὴν.

425 Ἰδίου, 3617.— Τῇ φύσει τὸ ἀγαθὸν ἄνω φέρον ὑπάρχει, τὸ δὲ κακὸν πρὸς τὰ κάτω κατέλκει τὸν κεκρημένον, ὡς που καὶ ὁ Σολομῶν ἐφράσατο, ὅτι «οἱ πόδες τῆς ἀφροσύνης τοὺς χρωμένους αὐτῇ εἰς ἄδην κατάγουσιν».

Ἰδίου.— Βαβυλῶν ποτὲ μὲν ὁ διάβολος λέγεται, ποτὲ δὲ ἡ ψυχὴ
430 ἀνθρώπου συγκεχυμένη ἐκ πειρασμῶν χαλεπῶν, ποτὲ δὲ ὁ κόσμος δι' αὐτὴν ἐν αὐτῷ πολιτευομένην σύγχυσιν καὶ χλεῦην καὶ ἀπάτην.

Ἰδίου, 3642.— Τινὲς καὶ χωρὶς περιστάσεως καὶ ἀνάγκης, πόθῳ θείῳ καὶ ἔρωτι προσέρχονται τῷ Θεῷ, ἀποφυγόντες τὰ δοκοῦντα ἐν κόσμῳ ὠραῖά τε καὶ τερπνά· σὺ τοσαύταις βληθεὶς ταλαιπω-
435 ρίαις, μένεις ἀκμὴν φιλονεικῶν καὶ στέργων τὰ ὑλικά πράγματα καί, ταῖς ἀμαρτίαις καταπνιγόμενος, οὐ βούλει αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἐκ παρατάξεως τὸν Θεὸν παροργίζεις, τρισάθλιε;

Ἰδίου.— Εἶπερ αἰσθησὶν εἶχες, αὐτὰ τὰ τοῦ βίου πράγματα ἤλαυνέ σε καταφυγεῖν πρὸς Θεὸν καὶ σωθῆναι. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐθελοκα-

τις παρὰ φύση διδασκαλίες, μὴ μπορώντας νὰ διακρίνει καλὰ τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας, παραβλέπει καὶ τὰ πόδια. Λένε ὅτι καὶ τὰ χέλια πιάνονται μέσα σὲ θολὸ νερό, ἐπειδὴ τυφλώνονται.

Προτιμότερη ἀπὸ τὴν ἀχαλίνωτη εὐημερία εἶναι ἡ φιλοσοφημένη νόσος .

Αὐτοὶ ποὺ φταῖνε πολὺ καὶ δὲν τιμωροῦνται πρέπει νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ τρέμουν. Διότι μὲ τὴν ἀτιμωρησία καὶ τὴν μακροθυμία τοῦ Θεοῦ αὐξάνεται ἡ τιμωρία τους.

Εἶναι φυσικὸ κάθε κακοῦργος ἄνδρας νὰ λέει τὸ δίκαιο κακό.

Ἐὰν δὲν κάνεις τίποτε κακό, νὰ μὴ φοβᾶσαι καθόλου, ἐὰν ὅμως κάνεις κακά, νὰ φοβᾶσαι τὸν Κριτῆ.

Ἐὰν βρίσκουμε φίδια ποὺ εἶναι πιὸ τρομερὰ ἀπὸ τὰ φίδια, εἶναι φανερό ὅτι ὑπάρχουν καὶ πάθη πιὸ τρομερὰ ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς δαίμονες ὑπάρχουν πιὸ πονηροὶ καὶ φαρμακεροὶ καὶ πιὸ κακοὶ ἀπὸ τοὺς κακοὺς.

Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου φονεύεται εὐκολὰ μὲ τὴν ἁμαρτία ἀπὸ τοὺς ἀκάθαρτους δαίμονες ποὺ τὴν δελεάζουν, πολὺ εὐστοχα εἶπε κάποιος, συλλαμβάνομαι σὰν λιοντάρη γιὰ νὰ σφαγῶ.

Ἀπὸ τὴ φύση του τὸ ἀγαθὸ ὁδηγεῖ πρὸς τὰ ἄνω, ἐνῶ τὸ κακὸ τραβάει πρὸς τὰ κάτω αὐτὸν ποὺ τὸ μεταχειρίζεται ὅπως εἶπε κάποιου καὶ ὁ Σολομών, ὅτι «τὰ πόδια τῆς ἀφροσύνης, αὐτοὺς ποὺ τὴ χρησιμοποιοῦν, τοὺς κατεβάζουν στὸν ἅδη»³⁵.

Βαβυλώνα ἄλλοτε λέγεται ὁ διάβολος, ἄλλοτε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ἀναμιγμένη μὲ ἐπικίνδυνους πειρασμούς, καὶ ἄλλοτε ὁ κόσμος, ἐπειδὴ μέσα σ' αὐτὸν κυριαρχεῖ ἡ σύγχυση, ἡ χλεύη καὶ ἡ ἀπάτη.

Μερικοὶ χωρὶς νὰ πιέζονται ἀπὸ τὶς περιστάσεις καὶ τὴν ἀνάγκη, προσέρχονται στὸν Θεὸ ἀπὸ θεϊκὸ πόθο καὶ ἔρωτα, ἀποφεύγοντας ὅσα γιὰ τὸν κόσμον θεωροῦνται ὠραῖα καὶ εὐχάριστα. Καὶ σὺ ποὺ χτυπήθηκες μὲ τόσο μεγάλες τλαιπωρίες, ἐξακολουθεῖς ἀκόμα νὰ ἐπιμένεις καὶ νὰ ἀρέσκεσαι μὲ τὰ ὑλικά πράγματα καὶ ἐνῶ πνίγεσαι μέσα στὶς ἁμαρτίες, δὲν θέλεις νὰ συνέλθεις, ἀλλὰ ἔτοιμος πρὸς μάχην ἐξοργίζεις, τρισάθλιε, τὸν Θεό;

Διότι βέβαια, ἂν εἶχες αἴσθησι τοῦ πράγματος, αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγματα τῆς ζωῆς θὰ σὲ ὁδηγοῦσαν νὰ καταφύγεις στὸν Θεὸ καὶ νὰ σωθεῖς. Ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλοντας μένεις κακός, πρόσεξε αὐτὰ ποὺ

⁴⁴⁰ κεί, βλέπε τὰ καταληψόμενά σε, ἵνα ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων κακίστῳ μὲν τὸν βίον καταλύσης, κάκεισε ἀπέλθῃς γυμνὸς ἀρετῆς πάσης.

Ἰδίου, 3662.— Τοὺς καρποὺς τῶν σῶν ἐπιτηδεύματων αὐτὸς ἐσθίεις. Καὶ γὰρ εἶρηται παρὰ τῷ Ἡσαΐα, ὅτι «ἔδονται τὰ ἔργα τῆς ⁴⁴⁵ πονηρίας αὐτῶν». Τῆς δὲ καρδίας τῆ πονηρία μεμορφωμένης, βδελυροὶ ἐκ ταύτης λογισμοὶ ἀναπηδῶσι.

Καταγέλαστον ἂν εἶη τὸ κατάρχειν τῶν ἀνδραπόδων, ἐξανδραποδίζεσθαι δὲ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας.

Ἰδίου, 3882.— Πάντες οἱ ἀμαρτωλοὶ πολύτροποι λέγονται. Ἄλ-
⁴⁵⁰ λος γὰρ τρόπος πορνείας, καὶ ἄλλος τρόπος θυμοῦ, καὶ ἕτερος κενοδοξίας τρόπος, καὶ φθόνου καὶ μνησικακίας καὶ τῶν ἐξῆς. Οἱ δὲ δίκαιοι μονότροποι εἰσιν. Διόπερ φησὶν ὁ μακάριος Δαβίδ, ὅτι «Κύριος κατοικίξει κοινοτρόπους ἐν οἴκῳ» πνευματικῶ.

Ἰδίου, 3898.— Εἰ λεπρὸς ποτε κατάστικτος τὴν σάρκα, μετὰ πί-
⁴⁵⁵ στεως προσελθὼν Χριστῷ τῷ πανυψίστῳ Θεῷ, ἀπέληφεν εὐθέως ταύτην παντὸς καθαρὰν σπίλου, διὰ τί αὐτὸς ὀκνεῖς πίστει καὶ δεήσει χρῆσασθαι καὶ τῶν μιαρῶν καὶ ἀκαθάρτων παθῶν τῆς ψυχῆς λυτρωθῆναι;

Ἰδίου, 3964.— Οὐκ οἶσθα ὅτι ὧν τις ἠττᾶται ψυχῆς παθῶν, τού-
⁴⁶⁰ των γίνεται καὶ δοῦλος μαστιγίας; Ἄλλ' οὐκ ἐσμὲν ἡμεῖς παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας, ὅπως, τῆς ἀμαρτίας διαιρεθέντες, ἐλευθεριάσωμεν. Αἰρετὸν μᾶλλον δοῦλον γενέσθαι καὶ οἰκοτρίβων οἰκότριβα, ἢ δουλωθῆναι ποτε πάθεσι καταράτοις.

Ἰδίου, 4779.— Πλειστάκις τὴν μεγάλην θάλασσαν καὶ τὸν θα-
⁴⁶⁵ λάσσιον οὐκ ἠγνόησας φόβον· πόσω μᾶλλον φοβερωτέρα ἢ μνήμη τῆς κρίσεως;

Ἰδίου.— Οὐ πάντες οἱ δαίμονες τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύματα ἢ τὰς αὐ-
τὰς πονηρὰς λειτουργίας ἐπιτάσσονται παρὰ τοῦ διαβόλου. Ἄλλος γὰρ ἄλλην βδελυρὰν καὶ θεοστυγῆ διακονίαν πεπίστευται. Καὶ οὗτοι
⁴⁷⁰ μὲν βλασφημίας λογισμοὺς ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις ἐγγλύφουσιν, ἐκεῖνοι δὲ αἰσχροὺς ἐπιθυμίας ὑποτίθενται τῇ ψυχῇ. Καὶ ἄλλοι μὲν εἰς κενοδοξίαν καὶ φθόνον καὶ τὰ ἐξῆς διεγείρειν εἰώθασιν·

θά σὲ βροῦν, καὶ σκέψου ὅτι μέσα στὰ βιοτικά πράγματα θὰ τελειώσεις τὴ ζωὴ σου μὲ πολὺ κακὸ θάνατο, καὶ θὰ φύγεις ἀπὸ αὐτὴν γυμνὸς ἀπὸ κάθε ἀρετῆ.

Σὺ ὁ ἴδιος τρώγεις τοὺς καρποὺς τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς σου. Διότι εἰπώθηκε ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα, ὅτι «θὰ φᾶνε τὰ ἔργα τῆς κακίας τους». Ἀπὸ τὴν καρδιά, πού ἔχει διαπλασθεῖ μέσα στὴν κακία, ἀναπηδοῦν ἀπὸ αὐτὴν συλλογισμοὶ σιχαμεροί.

Θὰ ἦταν ἄξιο χλευασμοῦ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἐξουσιαστής τῶν ζώων, νὰ ὑποδουλώνεται ὅμως ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ λέγονται πολύτροποι· διότι ἄλλος εἶναι ὁ τρόπος τῆς πορνείας, ἄλλος τοῦ θυμοῦ, ἄλλος ὁ τρόπος τῆς κενοδοξίας, ἄλλος τοῦ φθόνου, τῆς μνησικακίας καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀντίθετα, οἱ δίκαιοι εἶναι μονότροποι. Γι' αὐτὸ λέει ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὅτι «ὁ Κύριος ἐγκαθιστᾷ αὐτοὺς πού εἶναι μονότροποι σὲ σπίτι» πνευματικό.

Ἐφόσον ἓνας λεπρὸς κάποτε μὲ τὴ σάρκα του γεμάτη στίγματα, ὅταν πλησίασε μὲ πίστη τὸν Χριστό, τὸν πανύψιστο Θεό, τὴν ἀνέκτησε ἀμέσως καθαρὴ ἀπὸ κάθε κηλίδα, γιατί ἐσὺ distάζεις νὰ χρησιμοποιήσεις τὴν πίστη καὶ τὴν προσευχή, καὶ νὰ ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τὰ βρωμερὰ καὶ ἀκάθαρτα πάθη τῆς ψυχῆς;

Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς πού νικιέται κάποιος, σ' αὐτὰ γίνεται δοῦλος ἄξιος μαστιγώσεως; Ὅμως ἐμεῖς δὲν εἴμαστε παιδιὰ τῆς δούλης, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρης, γιὰ νὰ εἴμαστε ἐλεύθεροι, ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Εἶναι προτιμώτερο νὰ γίνει κανεὶς δοῦλος οἰκιακός³⁶, παρὰ νὰ ὑποδουλωθεῖ κάποτε στὰ καταραμένα πάθη.

Πάρα πολλὰς φορές δὲν ἀγνόησες τὴ μεγάλη θάλασσα καὶ τὸν θαλάσσιο φόβο; Πόσο πιὸ φοβερὴ ὅμως εἶναι ἡ μνήμη τῆς κρίσεως!

Ὅλοι οἱ δαίμονες δὲν διατάσσονται ἀπὸ τὸν διάβολο νὰ κάνουν τὰ ἴδια πράγματα, οὔτε τίς ἴδιες πονηρὲς λειτουργίες. Διότι ὁ καθένας ἀναλαμβάνει νὰ φέρει εἰς πέρας διαφορετικὴ βδελυρὴ καὶ θεομίσητη διακονία. Ἔτσι ἄλλοι βάζουν μέσα στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων λογισμοὺς βλάσφημους καὶ ἄλλοι πάλι ὑπαγορεύουν στὴν ψυχὴ αἰσχροὺς ἐπιθυμίες. Ἄλλοι ἐπίσης συνηθίζουν νὰ διεγείρουν στὴν κενοδοξία, τὸν φθόνον καὶ τὰ λοιπὰ, ἐνῶ ἄλλοι δίνουν στοὺς

ἄλλοι δὲ τοῖς αἰρετικοῖς τὰς ὕλας τῶν νοημάτων χορηγοῦσιν· ἄλλοι δὲ περὶ γαστριμαργίαν καὶ μέθην καὶ πορνείαν σχολάζουσι. Καὶ ἔτε-
 475 ροι μὲν δαίμονες διὰ τῶν ἐνυπνίων καὶ τῶν παρατηρήσεων ἐλληνι-
 κῶν ἐξαπατῶσι καὶ χλευάζουσι. Ἔτεροι δὲ τὰς ἡδονὰς τῶν ἀν-
 θρώπων ἐμβάλλουσιν ἐν τῷ σώματι, καὶ πάντα τὰ μέλη τῇ ἀθεσμίᾳ
 καγχλάζειν καὶ κυματοῦσθαι ποιοῦσι, καὶ ὁμίχλης καὶ ζόφου
 480 τοῖς ἐπιλαλοῦσι συμπράττουσι καὶ συνεπισχύουσι. Ἐκεῖνοι, καὶ
 ἀπλῶς εἰπεῖν, ἕκαστον τάγμα δαιμόνων ἰδίαν τινὰ κεκλήρωται δια-
 κονίαν καὶ πραγματείαν ψυχοβλαβῆ.

Διδύμου, Ἐἰς Ἡσαΐαν.— Ὁ χεῖλεσι μόνον ὁμολογῶν τὸν Χρι-
 στὸν, ἀρνησάμενος δὲ τοῖς ἔργοις, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ, οὐδὲ ἔχει αὐ-
 485 τὸν ἐν ἑαυτῷ· μόνου καὶ παντὸς μετόχου τυγχάνοντος τοῦ ἐν αὐτῷ
 πάντα ποιούντος.

Ἰδίου.— Τότε συγχώρησις γίνεται τῶν προεπτεισμένων, ὅταν
 ἔργα μετανοίας μετὰ ταῦτα τελεσθῆ. Εἰ γὰρ τις πράττων τὰ ψεκτικὰ
 καὶ κολαστέα, προσποιεῖται μετάνοιαν, οὐ τεύξεται συγχωρήσεως,
 490 ἔτι πράττων τὰ ἀπηγορευμένα.

Ἰδίου.— Προσαγορεύσαντος τοῦ ἀσεβοῦς Βασιλίδου τὸν εὐαγ-
 γελιστὴν Ἰωάννην καὶ εἰπόντος, «ἐπιγινώσκεις ἡμᾶς;», ἀμελητί,
 «ἐπιγινώσκω σε», λέγει ὁ ἅγιος, «πρωτότοκον τε Σατανᾶ».

Κλήμ. Ἀλεξ., Ἐκλογή 20.— Φοβηθῶμεν, οὐχὶ νόσον τὴν ἕξω-
 495 θεν, ἀλλὰ ἁμαρτήματα, δι' ἃ ἡ νόσος· καὶ νόσον ψυχῆς, οὐχὶ σώμα-
 τος.

Ἰδίου.— Νόμος ἔστω κατὰ τῶν σεμνὰ καὶ θεῖα, οὐ σεμνῶς καὶ
 θεοπρεπῶς ὀρᾶν ἀξιούντων, κόλασιν ἐπιφέρειν ἀορασίας.

Φίλωνος.— Εἰ βούλει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλευέσθαι, μὴ βούλει
 500 ἁμαρτάνειν. Εἰ δὲ ἁμαρτάνεις, πῶς βασιλεύσῃ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ;

Εὐαγρίου.— Ὁ καθαρὸς νοῦς πέφυκεν θεωρεῖν τὴν ἀλήθειαν,
 καὶ ὁ Θεὸς τούτῳ πέφυκεν ἐμφανίζεσθαι. Ὅσοι οὖν περὶ τὴν ἀλή-
 θειαν ἐσφάλησαν, παρὰ τὸ κακῶς βιώσαι ἐσφάλησαν. Κολάζονται
 οὖν οἱ αἰρετικοί, οὐχ ὅτι αἰρετικοί εἰσιν, ἀλλ' ὅτι γεγόνασι κακῶς
 505 βιώσαντες. Οὐκ ἔστι γὰρ αἰρετικὸν γενέσθαι, μὴ κακῶς βιώσαντα,

αίρετικούς τὸ ὑλικὸ τῶν διανοημάτων τους καὶ ἄλλοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γαστριμαργία, τὴ μέθη καὶ τὴν πορνεία. Ἄλλοι πάλι δαίμονες ἐξαπατοῦν καὶ κοροϊδεύουν μὲ τὰ ὄνειρα καὶ τὶς ἑλληνικὲς παρατηρήσεις, ἄλλοι ἐμφυτεύουν τὶς ἡδονὲς στὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ κάνουν ὅλα τὰ μέλη τους νὰ καγχλάζουν καὶ νὰ καλύπτονται σὰν ἀπὸ κύματα ἀπὸ τὴν παρανομία, καὶ γεμίζουν τὶς αἰσθήσεις τους μὲ ὁμίχλη καὶ σκοτάδι πυκνὸ. Ἄλλοι τέλος ἀπ' αὐτοὺς συνεργάζονται καὶ ἐνισχύουν αὐτοὺς πού χρησιμοποιοῦν μαγικὰ ἄσματα καὶ φάρμακα καθὼς καὶ αὐτοὺς πού βγάζουν ἄναρθρες κραυγές. Καὶ γιὰ νὰ τὸ ποῦμε ἀπλά, κάθε τάγμα δαιμόνων ἔχει ἀναλάβει κάποια ἰδιαίτερη ὑπηρεσία καὶ ἔργο ψυχοβλαβές.

Ἐκεῖνος πού μόνο μὲ τὰ χεῖλη του ὁμολογεῖ τὸν Χριστό, ἐνῶ τὸν ἔχει ἀρνηθεῖ μὲ τὰ ἔργα του, δὲν εἶναι μὲ αὐτόν, οὔτε τὸν ἔχει μέσα του· διότι μόνος καὶ ἀποκλειστικὸς μέτοχός του εἶναι αὐτὸς πού κάνει μέσα του τὰ πάντα.

Τότε μόνο γίνεται συγχώρηση τῶν πταισμάτων πού ἔχουν προηγηθεῖ, ὅταν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ γίνουν ἔργα μετάνοιας. Διότι, ἐὰν κάποιος ἐξακολουθεῖ νὰ κάνει ἔργα ἀξιοκατάκριτα καὶ ἀξιόποινα, προσποιεῖται ὅτι μετανόησε, καὶ δὲν θὰ συγχωρηθεῖ, ἀφοῦ κάνει ἀκόμα τὰ ἀπαγορευμένα.

Ὅταν ὁ ἀσεβὴς Βασιλείδης προσφώνησε τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη καὶ τοῦ εἶπε, Μᾶς γνωρίζεις; χωρὶς καμμιὰ σκέψη εἶπε ὁ ἅγιος· Σὲ γνωρίζω, πρωτότοκε τοῦ Σατανᾶ.

Νὰ φοβόμαστε ὄχι τὴν ἐξωτερικὴ ἀσθένεια, ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἐξαιτίας τῶν ὁποίων προῆλθε ἡ ἀσθένεια· καὶ νὰ φοβόμαστε τὴν ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, καὶ ὄχι τοῦ σώματος.

Νὰ ὑπάρχει νόμος ἐναντίον ἐκείνων πού θέλουν νὰ βλέπουν τὰ σεμνὰ καὶ θεῖα μὲ τρόπο ὄχι σεμνὸ καὶ θροπρεπῆ, ὁ ὁποῖος νόμος νὰ ἐπιβάλλει τὴν ποινὴ τῆς τυφλότητος.

Ἐὰν θέλεις νὰ κυβερνᾶσαι ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ μὴ θέλεις νὰ ἁμαρτάνεις. Διότι, ἐὰν ἁμαρτάνεις, πῶς θὰ κυβερνηθεῖς ἀπὸ τὸν Θεό;

Ὁ καθαρὸς νοῦς ἀπὸ τὴ φύση του βλέπει τὴν ἀλήθεια, καὶ ὁ Θεὸς ἐκ φύσεως ἐμφανίζεται σ' αὐτόν. Ὅσοι λοιπὸν ἔσφαλαν γύρω ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἔσφαλαν, διότι ἔζησαν κατὰ τρόπο κακόν. Τιμωροῦνται λοιπὸν οἱ αἰρετικοί, ὄχι διότι ἦταν αἰρετικοί, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔζησαν κατὰ τρόπο κακόν. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει

εἶτε λόγῳ, εἶτε πράξει. Δικαίως οὖν κριθήσονται, οὐχ ὅτι προσκόπτουσιν, ἀλλ' ὅτι ἑαυτοὺς διὰ μέθης, ἀπειθείας, καὶ φιλαργυρίας τυφλοῦντες, ἐν σκότει διαπορεύονται.

Τίτλος ΙΓ'.— **Περὶ ἀναμαρτησίας· ὅτι οὐδεὶς ἀναμάρτητος, εἰ μὴ ὁ Θεός.**

Ἰωβ 25,4.— «Μὴ καθαρὸς ἔσται βροτὸς ἐνώπιον Κυρίου;».

Ἰωβ 14,5.— «Τίς καθαρὸς ἐστὶν ἀπὸ ρύπου; ἀλλ' οὐδὲ εἷς, κἂν 5 μίαν ἡμέραν ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἰωβ 15,15.— «Οὐρανὸς οὐ καθαρὸς ἐναντίον αὐτοῦ».

Ἰωβ 15,14.— «Τίς βροτὸς, ὅτι ἔσται ἄμεμπτος; Πῶς ἔσται βροτὸς δίκαιος παρὰ Κυρίου;».

Ψαλμ. 129,3.— «Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσεις, Κύριε, Κύριε, τίς 10 ὑποστήσεται;».

Ψαλμ. 142,2.— «Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν».

Παροιμ. 20,9.— «Τίς καυχῆσεται ἀγνήν ἔχειν τὴν καρδίαν; Ἡ τίς παρρησιάζεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας;»

Ἰεκκλ. 7,20.— «Ἄνθρωπος οὐκ ἔστι δίκαιος ἐν τῇ γῇ, ὃς ποιήσει ἀγαθόν, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται».

Α' Ἰω. 1,8.— «Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν».

Τίτλος ΙΔ'.— **Περὶ ἀποταξαμένων, καὶ ἐξ ὑποστροφῆς ἐκεῖνα πραττόντων οἷς ἀπετάξαντο.**

Ψαλμ. 124,5.— «Τοὺς ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιάς, ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν».

Παροιμ. 26,11.— «Ὡσπερ κύων, ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἔμετον, καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄφρων τῇ αὐτοῦ κακίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἁμαρτίαν».

Ἰεζ. 18,24.— «Ἐν τῷ ἀποστρέψαι δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιήσει ἀδικίαν, κατὰ πάσας τὰς ἀνομίας ἃς ἐποίησεν ὁ

αίρετικός πού νά μὴ ἔχει ζήσει κακῶς, εἴτε μὲ λόγο, εἴτε στὴν πράξη. Γι' αὐτὸ δίκαια θὰ δικαστοῦν, ὄχι ἐπειδὴ σκοντάφτουν, ἀλλὰ ἐπειδὴ τυφλώνοντας τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μὲ τὴ μέθη, τὴν ἀπειθεια καὶ τὴ φιλαργυρία, βαδίζουν μέσα στὸ σκοτάδι.

Τίτλος 13.— Γιὰ τὴν ἀναμαρτησία· ὅτι κανένας δὲν εἶναι ἀναμαρτητος, παρὰ μόνο ὁ Θεός.

«Μήπως ὑπάρχει ἄνθρωπος καθαρὸς προστὰ στὸν Κύριο;».

«Ποιὸς εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτία; Κανένας, ἔστω καὶ ἂν ἡ ζωὴ του πάνω στὴ γῆ διήρκεσε μιὰ μόνο μέρα».

«Οὔτε ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς προστὰ του».

«Ποιὸς ἄνθρωπος εἶναι ἄμεμπτος; Πῶς θὰ ὑπάρξει ἄνθρωπος δίκαιος κοντὰ στὸν Κύριο;».

«Ἐὰν ἐξετάσεις τὶς ἁμαρτίες, Κύριε, Κύριε, ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ σταθεῖ ἀπέναντί σου;».

«Νὰ μὴ προβεῖς σὲ ἐξέταση μὲ τὸν δοῦλο σου, γιατί κανένας ζωντανὸς δὲν θὰ βρεθεῖ δίκαιος ἀπέναντί σου».

«Ποιὸς μπορεῖ νὰ καυχηθεῖ ὅτι ἔχει ἀγνή τὴν καρδιά του; Ἦ ποιὸς ἔχει τὸ θάρρος νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτία;».

«Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος δίκαιος πάνω στὴ γῆ, ὁ ὁποῖος θὰ κάνει καλὸ καὶ δὲν θὰ ἁμαρτήσῃ».

«Ἐὰν ποῦμε ὅτι δὲν ἔχουμε ἁμαρτία, παραπλανοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ δὲν ὑπάρχει μέσα μας ἀλήθεια».

Τίτλος 14.— Γι' αὐτοὺς πού ἀποκήρυξαν τὰ προηγούμενα καὶ ἐπιστρέφοντας πίσω κάνουν πάλι αὐτὰ πού ἀποκήρυξαν.

«Αὐτοὺς πού παρακκλίνουν καὶ λοξοδρομοῦν στοὺς διεστραμμένους δρόμους θὰ τοὺς κατατάξει ὁ Κύριος μαζί μ' ἐκείνους πού κάνουν τὴν ἀνομία».

«Ὅπως τὸ σκυλί πού ξαναγυρίζει καὶ τρώει τὸν ἑμετό του γίνεται μισητό, ἔτσι καὶ ὁ ἄφρονος πού ἀπὸ τὴν κακία του ξαναγυρίζει στὴν ἁμαρτία».

«Ὅταν ὁ δίκαιος ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη του καὶ κάνει ἀδικία, ὅπως ὅλες οἱ ἀνομίες πού ἔκανε ὁ παράνομος, ὅλες οἱ δι-

10 ἄνομος πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν, οὐ μὴ φυλαχθῶσιν ἐν τῷ παραπτώματι αὐτοῦ, ᾧ παρέπεσεν, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ αἷς ἤμαρτεν, ἐν αὐταῖς ἀποθάνειται».

Ἰεζ. 18,30.— «Δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξέλθῃ αὐτόν, ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ πλανηθῇ· καὶ ἀνομία ἀσεβοῦς οὐ μὴ κακώσῃ αὐτόν, ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ ἀποστραφῇ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ. Ἐκαστον ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑμῶν κρινῶ ὑμᾶς, οἶκος Ἰσραὴλ».

Σοφ. Σειρ. 34,25ε.— «Βαπτίζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἀπτόμενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησεν ἐν τῷ λουτρῷ αὐτοῦ; Οὕτως ὁ ἄνθρωπος νηστεύων ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορευόμε-
20 νος καὶ τὰ αὐτὰ ποιῶν, τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται; Καὶ τί ὠφέλησεν ἐν τῷ ταπεινωθῆναι αὐτόν;».

Σοφ. Σειρ. 32,20.— «Μὴ προσκόψῃς ἐν λιθώδεσι».

Σοφ. Σειρ. 26,28.— «Ἐπανάγων ἀπὸ δικαιοσύνης εἰς ἁμαρτίαν, ὁ Κύριος ἐτοιμάσει εἰς ρομφαίαν αὐτόν».

25 Λουκᾶ 9,62.— «Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, οὐκ εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

Β' Πέτρ. 2,20–22.— «Εἰ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτῳ
30 δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἠττώνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. Κρεῖσσον γὰρ αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ὑποστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς τῆς ἀγίας ἐντολῆς. Συμβέβηκε γὰρ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας· κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέρασμα, καὶ ὅς λουσάμενος
35 εἰς κύλισμα βορβόρου».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Ἐλει-
νὸν θέαμα, μετὰ νηστείαν, μετὰ σκληραγωγίαν, μετὰ προσευχὴν
ἐκτενῆ, μετὰ δάκρυον δαψιλές, μετὰ ἐγκράτειαν ἐτῶν εἴκοσί που ἢ
τριάκοντα, δι' ἀπροσεξίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν γυμνὸν ἀπάντων
40 ἀποδειχθῆναι, καὶ παραπλήσιον γενέσθαι τὸν τῆ ἐργασίᾳ τῶν ἐντο-
λῶν εὐθηνούμενον ἐμπόρῳ τινὶ μεγαλοπλούτῳ, ὃς τὰ πλήθη τῶν
ἀγωγίμων ἐπαγόμενος, ἐξ οὐρίας αὐτῶ τῆς νηὸς φερομένης, τὰ φο-
βερὰ πελάγη διαδραμῶν, πρὸς αὐτοῖς τοῖς λιμέσι διαρραγέντος τοῦ
πλοίου, πάντων ἔρημος ἀθρόον ἀπεδείχθη. Ἐὰν καὶ οὗτος τὰ μυρί-

καιες πράξεις πού εἶχε κάνει δὲν θὰ διατηρηθοῦν στό παράπτωμα πού ἔπесе, καί θὰ πεθάνει μὲ τὶς ἁμαρτίες πού ἔκανε».

«Οἱ καλὲς πράξεις τοῦ δικαίου ἀνθρώπου δὲν θὰ τὸν γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού θὰ παραπλανηθεῖ, καί ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀσεβοῦς δὲν θὰ τὸν ὑποβάλει σὲ κακώσεις ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού θὰ ἀποστραφεῖ τὴν ἁμαρτία. Τὸν καθένα σας θὰ τὸν κρίνω ἀνάλογα μὲ τὸ δρόμο πού ἀκολουθεῖ, λαὲ τοῦ Ἰσραήλ».

«Ὅταν κάποιος πλένεται ἐπειδὴ ἔχει ἔρθει σὲ ἐπαφή μὲ νεκρὸν καὶ ξανάρχεται σὲ ἐπαφή μὲ αὐτόν, σὲ τί τὸν ὠφελεῖ τὸ πλύσιμο πού ἔκανε; Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος πού νηστεύει γιὰ τὶς ἁμαρτίες του καὶ πηγαίνει πάλι καὶ κάνει τὰ ἴδια· ποιὸς θὰ ἀκούσει τὴν προσευχή του; Σὲ τί τὸν ὠφέλησε τὸ ὅτι ταπεινώθηκε;».

«Νὰ μὴ σκοντάφτετε σὲ πέτρες».

«Ὅταν κάποιος ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη στὴν ἁμαρτία, ὁ Κύριος ἐτοιμάζει τὴ ρομφαία γι' αὐτόν».

«Ὅποιος βάλει τὸ χέρι του στό ἀλέτρι καὶ κοιτάζει πίσω του, δὲν εἶναι δεκτὸς στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

«Ἐὰν ἀπέφυγαν τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἐπίγνωση τοῦ Κυρίου μας καὶ Σωτήρα Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἐμπλέκονται πάλι σ' αὐτὰ καὶ νικῶνται, τότε τὰ τελευταῖα τους γίνονται χειρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα. Γιατὶ ἦταν καλύτερα γι' αὐτοὺς νὰ μὴ εἶχαν γνωρίσει τὸν δρόμο τῆς δικαιοσύνης, παρά, ἀφοῦ τὸν γνώρισαν, νὰ στρέψουν τὰ νῶτα τους πρὸς τὴν ἅγια ἐντολὴ πού τοὺς παραδόθηκε. Διότι σ' αὐτοὺς ἐφαρμόζεται αὐτό πού λέει μιὰ σωστὴ παροιμία: 'σκυλι πού ἐπέστρεψε στό δικό του ξέραμα καὶ γουρουνὶ πού μετὰ τὸ λούσιμό του κυλιέται πάλι στὸν βοῦρκο'».

Εἶναι ἐλεεινὸ τὸ θέαμα, μετὰ ἀπὸ νηστεία, μετὰ ἀπὸ σκληραγωγία, μετὰ ἀπὸ μακρὰ προσευχή, μετὰ ἀπὸ ἄφθονα δάκρυα, μετὰ ἀπὸ ἐγκράτεια εἴκοσι ἢ τριάντα περίπου χρόνων, ἐξαιτίας ἀπροσεξίας τῆς ψυχῆς καὶ ἀμέλειας, νὰ ἀποδειχθεῖς γυμνὸς ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ γίνεις ὁμοιος μὲ κάποιον πᾶμπλουτο ἔμπορο, πού ἐργαζόμενος σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς ἔχει ἀφθονία ἀγαθῶν, καὶ ὁ ὁποῖος μεταφέροντας τὸ πλῆθος τῶν προϊόντων του καὶ ἐνῶ τὸ πλοῖο του, ταξιδεύοντας μὲ εὐνοϊκὲς συνθηκὲς, διέσχισε τὰ φοβερὰ πελάγη, κοντὰ στό λιμάνι σχίστηκε τὸ πλοῖο καὶ μονομιᾶς τὰ ἔχασε ὅλα. Ἐὰν λοιπὸν καὶ αὐτός, αὐτὰ πού ἀπόκτησε μὲ μύριους κόπους καὶ ἰδρωτὲς, τὰ

45 οἱς πόνοις καὶ ἰδρῶσι κτηθέντα μιᾷ προσβολῇ δαίμονος ἀπολέση, ὡσπερ τινὶ ἀγρίῳ λαίλαπι τῇ ἀμαρτία βυθισθεῖς, πρέπουσα φωνὴ τῷ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἀρετὴν ναυαγήσαντι· «ἤλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταγιγῆς κατεπόντισέ με».

Ἰδίου, Ὁμιλ. εἰς Ἑβραίους.— «Ὁ ἐν προκοπῇ γενόμενος ἀγα-
50 θῶν ἔργων, εἶτα παλινδρομήσας πρὸς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, οὐ μόνον τοῖς πεπονημένοις μισθὸν ἐξημίωθη, ἀλλὰ καὶ βαρυτέρας ἀξιούται τῆς κατακρίσεως.

Ἰδίου.— Τὸ ἀπαξ τινὰ μετανοήσαντα, τὴν αὐτὴν πάλιν ποιῆσαι ἀμαρτίαν, ἔλεγχός ἐστι τοῦτο, πρῶτον αἴτιον τῆς ἀμαρτίας ἐκείνης
55 μὴ κεκαθάρθαι, ἀφ' οὗ καθάπερ ἀπὸ ρίζης τινὸς τὰ ἴσα φύεσθαι συμβαίνει. Ὡσπερ εἴ τις φυτοῦ κλάδους ἐκκόψαι θελήσειεν, τὴν ρίζαν ἐάσας, οὐδὲν ἦττον ἢ ρίζα μένουσα πάλιν βλαστάνει.

Κλήμ. Ἀλεξ., Στρωματεῖς.— Ἐφ' οἷς ἂν εὖρω ὑμᾶς ἐπὶ τούτοις καὶ κρινῶ· καὶ παρέκαστα βοᾷ τὸ τέλος ἀπάντων, ὥστε καὶ τὰ μέ-
60 γιστα εὖ πεπονηκότε τὸν βίον, ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους ἐξοκείλαντι πρὸς κακίαν, ἀνόνητοι πάντες οἱ πρόσθεν πόνοι, ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ δράματος ἐξάθλων γενομένων.

Νείλου Ἀσκητοῦ.— Ὅταν ἄνθρωπος δίκαιος ἐκπέση, λέγωμεν περὶ αὐτοῦ τὸ λεχθὲν παρὰ τοῦ Ἡσαΐου· «πῶς ἐξέπεσεν ὁ ἑωσφό-
65 ρος ἐξ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὴν γῆν συνετρίβη;».

Φίλωνος.— Ἐνιοὶ προκόψαντες ἐπ' ἀρετὴν, ὑπενόστησαν πρὶν ἐφικέσθαι τοῦ τέλους, τὴν ἀρτι φουομένην ἀριστοκρατείαν ἐν ψυχῇ καθελοῦσης τῆς παλαιᾶς ὀλιγοκρατείας, ἢ πρὸς ὀλίγον ἠρεμήσασα, πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς μετὰ πλείονος δυνάμεως ἐναπέθετο.

70 Ἰδίου.— Ὅταν ἄνθρωπος κατορθώσῃ βίον ἐνάρετον δι' ἀσκήσεως καὶ ἀγαθῆς πολιτείας, καὶ ἔστιν ὑπὸ πάντων ἐγνωσμένος, ὅτι ἔστιν εὐσεβῆς καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν, καὶ ἐκπέσῃ εἰς ἀμαρτίαν, τοῦτό ἐστι παράπτωμα. Ἀνήλθεν γὰρ εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πέπτωκεν εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἄδου.

Τίτλος ΙΕ'.— Περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως αἰωνίας κολάσεως.

Ψαλμ. 9.8.— «Ἡτοιμάσεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κρινεῖ».

χάσει με μιὰ ἐπίθεση τοῦ δαίμονα, σὺν νὰ βυθίστηκε με μιὰ ἄγρια φουρτούνα στὴν ἁμαρτία, ταιριαστὰ λόγια σ' αὐτὸν ποῦ ἔχασε σὲ ναυάγιο ὅλη τὴν ἀρετὴ του εἶναι· «ἦρθα στὰ βάθη τῆς θάλασσας καὶ με βύθισε καταγίδα»³⁷.

“Ὅποιος πρόκοψε σὲ καλὰ ἔργα καὶ ὕστερα ξαναγύρισε στὴν παλιά του συνήθεια, ὄχι μόνο χάνει τὴν ἀνταμοιβή του γιὰ ὅσα κόπιασε, ἀλλὰ γίνεται ἄξιος καὶ πιὸ βαρειᾶς καταδίκης.

Τὸ νὰ κάνει πάλι τὴν ἴδια ἁμαρτία αὐτὸς ποῦ μιὰ φορὰ μετάνοησε, αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη ὅτι τὸ πρῶτο αἴτιο τῆς ἁμαρτίας ἐκείνης δὲν καθαρίστηκε, ἀπὸ τὸ ὁποῖο αἴτιο, σὺν ἀπὸ κάποια ρίζα, συμβαίνει νὰ ξαναφυτρῶνουν τὰ ἴδια. “Ὅπως ὅταν κάποιος θελήσει νὰ κόψει τὰ κλαδιὰ κάποιου φυτοῦ, ἐὰν ἀφήσει τὴ ρίζα, παραμένοντας ἢ ρίζα ξαναβλαστάνει πάλι ἀντίστοιχα πρὸς τὰ προηγούμενα κλαδιὰ.

Μὲ αὐτὰ ποῦ θὰ σᾶς βρῶ, με βάση αὐτὰ θὰ σᾶς κρίνω· καὶ παρὰ τὰ ἐπιμέρους, περισσότερο βαραίνει τὸ τέλος ὅλων, ὥστε, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχεις κάνει τὰ πιὸ μεγάλα καλὰ στὴ ζωὴ, ἐφόσον στὸ τέλος ἐξόκειλες πρὸς τὴν κακία, εἶναι ἀνώφελοι ὅλοι οἱ προηγούμενοι κόποι, ἀφοῦ δὲν στάθηκαν ἱκανοὶ νὰ ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴν καταστροφή τοῦ δράματος.

“Ὅταν ἓνας δίκαιος ἄνθρωπος ξεπέσει, λέμε γι' αὐτὸν αὐτὸ ποῦ εἶπε ὁ Ἡσαΐας· «πῶς ἐξέπεσε ὁ ἑωσφόρος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ κομματιάστηκε στὴ γῆ»³⁸.

Μερικοὶ ἀφοῦ προόδεψαν στὴν ἀρετὴ, ξεπέφτουν πάλι πρὶν νὰ ἔρθει τὸ τέλος, ἐπειδὴ τὴν ἀριστοκρατία ποῦ μόλις εἶχε φυτρώσει στὴν ψυχὴ, τὴν γκρέμισε ἢ παλιὰ ὀλιγοκρατία, ἢ ὁποῖα εἶχε καταλαγιάσει γιὰ λίγο, καὶ ἐμφανίστηκε πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ με μεγαλύτερη δύναμη.

“Ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατορθώσει ἐνάρετη ζωὴ με ἄσκηση καὶ ἀγαθὴ συμπεριφορά, καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὅτι εἶναι εὐσεβῆς καὶ θεοφοβούμενος, καὶ πέσει σὲ ἁμαρτία, αὐτὸ εἶναι πτώση. Διότι ἀνέβηκε στὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔπεσε στὸν βυθὸ τοῦ ἅδη.

Τίτλος 15.— Γιὰ τὴν ἀνάσταση καὶ τὴν κρίση καὶ τὴν αἰώνια κόλαση.

«Ἐτοίμασε γιὰ κρίση τὸν θρόνον σου, καὶ θὰ κρίνει ὁ ἴδιος».

8 Ψαλμ. 103,29.— «'Αντανελείς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν».

Παροιμ. 11,31.— «Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβῆς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται;».

Ἐκκλ. 12,14.— «Σύμπαν τὸ ποῖημα ἄξει ὁ Θεὸς εἰς κρίσιν, ἐν
10 παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθόν, ἐὰν πονηρόν».

'Αμῶς 5,18.— «Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου! Ἴνα τί ὑμῖν αὕτη ἡμέρα Κυρίου; Αὕτη ἐστὶ σκότος, καὶ οὐ φῶς».

Ἰωήλ 2,11.— «Μεγάλη ἡ ἡμέρα Κυρίου, μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς σφόδρα. Τίς ἔσται ἰκανὸς αὐτῇ;».

15 Ἰωήλ 4,12-16.— «Ἐξεγειρέσθω καὶ ἀναβαινέτω πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφάτ, ὅτι ἐκεῖ καθιῶ τοῦ διακρίναι πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν κύκλωθεν. Ἐξαποστείλατε δρέπανα, ὅτι παρέστηκεν ὁ τρυγητός. Εἰσπορεύεσθε, πατεῖτε, διότι πλήρης ἡ ληνός· ὑπερχειταὶ τὰ ὑπολήνια, ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακὰ αὐτῶν. Ἥχοι ἐξήχησαν ἐν τῇ
20 κοιλάδι τῆς δίκης· ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη συσκοτάσουσι, καὶ οἱ ἀστέρες οὐ δώσουσι τὸ φέγγος αὐτῶν· ὁ δὲ Κύριος ἐκ Σιῶν ἀνακράζεται καὶ ἐξ Ἱερουσαλὴμ δώσει τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ».

Σοφον. 1,14.— «Εὐλαβεῖσθε ἀπὸ προσώπου Κυρίου, διότι ἐγγὺς
25 ἡ ἡμέρα Κυρίου. Ἡτοίμασε Κύριος τὴν θυσίαν αὐτοῦ, ἠγίασε τοὺς κλητοὺς αὐτοῦ. Ἐγγὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ μεγάλη, ἐγγὺς καὶ ταχεῖα σφόδρα. Φωνὴ ἡ ἡμέρα Κυρίου πικρὰ καὶ σκληρὰ τέτακται· ἡμέρα ὀργῆς, ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης καὶ ἀφανισμοῦ· ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου».

30 Μαλαχ. 3,1-2.— «Ἰδοὺ ἔρχεται, λέγει Κύριος ὁ παντοκράτωρ· καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; Διότι αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ ἐν χωνευτηρίῳ, καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθιεῖται χωνευῶν καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον».

Μαλαχ. 4,4.— «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω Ἡλίαν τὸν Θεσβίτην πρὶν
35 ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ».

Ἦσ. 2,19.— «Νῦν εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας, καὶ κρύπτεσθε εἰς

«Ἐὰν ἀφαιρέσεις τὴ ζωτικὴ πνοὴ τοὺς ἀμέσως ἐκλείπουν καὶ ἐπιστρέφουν στὸ χῶμα τοὺς».

«Ἐὰν ὁ δίκαιος μόνις σώζεται, ὁ ἀσεβῆς καὶ ἀμαρτωλὸς πῶς θὰ τολμήσει νὰ ἐμφανισθεῖ μπροστὰ στὸν Θεό;».

«Ὅλη τὴ δημιουργία θὰ τὴν ὀδηγήσει ὁ Θεὸς σὲ κρίση, γιὰ κάθε τι πού παραθεωρήθηκε, εἴτε ἀγαθὸ εἶναι αὐτό, εἴτε κακό».

«Ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς πού ἐπιθυμοῦν τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου! Τί θὰ εἶναι γιὰ σᾶς αὐτὴ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου; Θὰ εἶναι ἡμέρα σκοτεινὴ καὶ ὄχι φωτεινὴ».

«Εἶναι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου· πολὺ μεγάλη καὶ ἔνδοξη. Ποιὸς θὰ εἶναι ἄξιος γι' αὐτήν;».

«Ἄς σηκωθοῦν καὶ ἄς ἀνεβουῦν ὄλα τὰ ἔθνη στὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, διότι ἐκεῖ θὰ καθίσω νὰ κρίνω ὄλα τὰ γύρω ἔθνη. Στείλατε δρεπάνια, γιὰτὶ ἦρθε ὁ καιρὸς τοῦ τρυγητοῦ. Μπεῖτε καὶ πατάτε, γιὰτὶ τὸ πατητήρι εἶναι γεμάτο· τὰ κάτω ἀπὸ τὸ πατητήρι ἔχουν ὑπερκεχειλίσει, γιὰτὶ οἱ κακίες τοὺς ἔχουν πληθυνθεῖ πολὺ. Φωνὲς ἀντηχοῦν στὴν κοιλάδα τῆς δίκης· ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη θὰ σκοτισθοῦν, καὶ τὰ ἄστρα δὲν θὰ δίνουν φῶς, καὶ ὁ Κύριος θὰ φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ τὴ Σιών καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ θὰ φωνάζει καὶ θὰ σεισθεῖ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ».

«Σεβαστεῖτε τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου, διότι εἶναι κοντὰ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος ἔχει ἐτοιμάσει τὴ θυσία του, ἔχει ἀγιάσει τοὺς ἐκλεκτοὺς του. Εἶναι κοντὰ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡ μεγάλη, πλησιάζει καὶ ἔρχεται μὲ μεγάλη ταχύτητα. Ἡ φωνὴ τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου θὰ εἶναι πικρὴ καὶ σκληρὴ· ἡ ἡμέρα ἐκείνη θὰ εἶναι ἡμέρα ὀργῆς, θλίψεως καὶ ἀνάγκης καὶ ἀφανισμοῦ· θὰ εἶναι ἡμέρα σκοταδιοῦ καὶ ὀμίχλης».

«Νά, ἔρχεται, λέει ὁ Κύριος ὁ Παντοκράτορας· καὶ ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ ἀντέξει τὴν ἡμέρα τοῦ ἐρχομοῦ του; Διότι αὐτὸς θὰ μπαίνει σὰν φωτιὰ σὲ χωνευτήρι, καὶ σὰν ἀλυσίβα πού χρησιμοποιοῦν αὐτοὶ πού πλένουν· καὶ θὰ καθίσει γιὰ νὰ χωνέψει καὶ νὰ τοὺς καθαρίσει ὄλους».

«Νά, ἐγὼ στέλνω τὸν Ἥλιον τὸν Θεοσβίτη, πρὶν νὰ ἔρθει ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ἔνδοξη».

«Τώρα μπεῖτε στοὺς βράχους καὶ κρυφτεῖτε στὴ γῆ ἀπὸ τὸ

τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῆ θραῦσαι τὴν γῆν».

Ἦσ. 13,9-11.— «Ἴδου ἡμέρα Κυρίου ἀνιάτος ἐρχεται μετὰ θυ-
40 μοῦ καὶ ὄργης, θῆναι τὴν οἰκουμένην ὅλην ἔρημον καὶ τοὺς ἁμαρ-
τωλοὺς ἀπολέσει ἐξ αὐτῆς. Οἱ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὁ
Ὠρίων καὶ ὁ κόσμος πᾶς τοῦ οὐρανοῦ, τὸ φῶς αὐτῶν οὐ
δώσουσι, καὶ σκοτασθήσονται τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ ἡ
σελήνη οὐ δώσει τὸ φῶς. Καὶ ἐντελοῦμαι τῇ οἰκουμένη ὅλη
45 κακά, καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ ἀπολέσω
ὑβριν ἀνόμων, καὶ ὑβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω».

Ἦσ. 26,19.— «Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν
τοῖς μνημείοις».

Ἦσ. 66,18.— «Ἐγὼ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τὸν συλλογισμόν ἐρχο-
50 μαι συναγαγεῖν».

Ἦσ. 34,4.— «Εἰλιγῆσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον, καὶ πάντα τὰ
ἄστρα πεσοῦνται ὡς φύλλον ἐξ ἀμπέλου καὶ ὡς πίπτει φύλ-
λον ἀπὸ συκῆς».

Ἦσ. 54,17.— «Πᾶσα φωνὴ ἀναστήσεται πρὸς σέ εἰς κρίσιν, καὶ
55 πάντας αὐτοὺς ἐτάσει· οἱ δὲ ἔνοχοι ἔσονται ἐν λύπῃ».

Ἦσ. 62,11.— «Ἴδου ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἰδοὺ ὁ Κύριος ἡμῶν μετὰ
ἰσχύος ἐρχεται. Ἴδου ὁ μισθὸς μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον ἐνώπιον αὐ-
τοῦ».

Ἦσ. 66,15.— «Ἴδου Κύριος ὡς πῦρ ἤξει καὶ ὡς καταγιγῆς τὰ ἄρ-
60 ματα αὐτοῦ, ἀποδοῦναι ἐν θυμῷ ἐκδίκησιν καὶ ἀποσκορακισμόν ἐν
φλογὶ πυρός. Ἐν γὰρ τῷ πυρὶ Κυρίου κριθήσεται πᾶσα ἡ γῆ».

Ἰεζ. 37,5-6.— «Τάδε λέγει Κύριος τοῖς ὀστέοις τούτοις· Ἴδου
ἐγὼ φέρω ἐφ' ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεῦρα, καὶ
ἄξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκα· καὶ ζήσεσθε καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ εἰμι
65 Κύριος».

Ἰερ. 32,17.— «Κρίσις τῷ Κυρίῳ ἐν τοῖς ἔθνεσι, κρίνεσθαι αὐτὸς
πρὸς πᾶσαν σάρκα».

Δαν. 7,9-10.— «Ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ ὁ πα-
λαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο. Καὶ τὸ ἐνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιῶν, καὶ
70 ἡ ὀριξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρὸν· καὶ ὁ θρόνος
αὐτοῦ φλόξ πυρός, καὶ οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον. Ποταμὸν
πυρὸς εἴλκεν ἐκπορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Χίλια χιλιά-
δες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μυρία μυριάδες παρειστήκεισαν

φόβο τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆ δόξα τῆς δυνάμειός του, ὅταν θὰ σηκωθεῖ γιὰ νὰ συντρίψει τὴ γῆ».

«Νά, ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἔρχεται γεμάτη ὀργή καὶ θυμὸ πού δὲν ἐξιλεώνεται, γιὰ νὰ ἐρημώσει ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ νὰ ἐξαφανίσει τοὺς ἁματωλοὺς ἀπὸ αὐτήν. Διότι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὁρίωνας³⁹ καὶ ὁλόκληρος ὁ οὐράνιος κόσμος δὲν θὰ φωτίζουν πλέον, καὶ θὰ σβήσουν καθὼς θὰ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη δὲν θὰ φωτίζει. Θὰ δώσω ἐντολή νὰ ἔρθουν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη κακά, καὶ στοὺς ἀσεβεῖς τιμωρίες γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους· θὰ ἐξελεῖψω τὴν ὕβρη τῶν παρανόμων, καὶ θὰ ταπεινώσω τὴν ἔπαρση τῶν ὑπερηφάνων».

«Θὰ ἀναστηθοῦν οἱ νεκροὶ καὶ θὰ σηκωθοῦν ὅσοι βρῖσκονται στὰ μνήματα».

«Ἐγὼ ἔρχομαι νὰ συγκεντρώσω τὰ ἔργα τους καὶ τοὺς συλλογισμοὺς τους».

«Θὰ τυλιχθεῖ ὁ οὐρανὸς σὰν βιβλίο καὶ ὅλα τὰ ἄστρα θὰ πέσουν σὰν φύλλα ἀμπέλου καὶ ὅπως πέφτουν τὰ φύλλα ἀπὸ τὴ συκιά».

«Κάθε γλῶσσα θὰ ἀναστηθεῖ καὶ θὰ ἔρθει σὲ σένα γιὰ νὰ κριθεῖ· καὶ ὅλους αὐτοὺς θὰ τοὺς ἐξετάσει· καὶ οἱ ἔνοχοι θὰ εἶναι λυπημένοι».

«Νά, ὁ Θεός μας, νά, ὁ Κύριός μας ἔρχεται μὲ δύναμη. Νά, ἡ ἀνταμοιβή μαζί του καὶ τὰ ἔργα μπροστά του».

«Νά, ὁ Κύριος ἔρχεται σὰν φωτιά, καὶ τὰ ἄρματα του σὰν καταιγίδα, γιὰ νὰ ἀνταποδώσει ἐκδίκηση μὲ θυμὸ καὶ νὰ ρίξει στὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς. Διότι στὴ φωτιά τοῦ Κυρίου θὰ κριθεῖ ὅλη ἡ γῆ».

«Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος σ' αὐτὰ τὰ κόκκαλα· Νά, ἐγὼ φέρνω σὲ σᾶς πνεῦμα ζωῆς καὶ θὰ σᾶς δώσω νεῦρα καὶ θὰ φέρω σὲ σᾶς σάρκα· ἔτσι θὰ ζωντανέψετε καὶ θὰ μάθετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι Κύριος».

«Κρίση τοῦ Κυρίου στὰ ἔθνη· θὰ κρίνει αὐτὸς κάθε ἄνθρωπο».

«Ἐβλεπα μέχρι πού στήθηκαν θρόνοι καὶ κάθισε ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν. Τὸ ἐνδυμά του ἦταν ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι, καὶ τὰ μαλλιά τοῦ κεφαλιοῦ του σὰν καθαρὸ μαλλί· ὁ θρόνος του φλόγα φωτιᾶς καὶ οἱ τροχοὶ του σὰν φωτιά πού ἔκαιε. Πύρινος ποταμὸς ἔρρεε μπροστά του. Χίλιες χιλιάδες ἀγγέλων τὸν ὑπηρετοῦσαν καὶ μύριες

αὐτῶ. Ἐμπροσθεν αὐτοῦ κριτήριον ἐκάθισεν, καὶ αἱ βίβλοι
75 ἤνεώχθησαν».

Λαν. 11,1-3.— «Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαὴλ ὁ
ἄρχων ὁ μέγας, ὁ ἑστηκὼς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ· καὶ ἔσται και-
ρὸς θλίψεως, οἷος οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς,
ἕως καιροῦ ἐκείνου. Καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται ὁ
80 λαός σου πᾶς ὁ εὐρεθεὶς γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ, καὶ
πολλοὶ τῶν καθεδόντων ἐν γῆς χρώματι ἐξεγερθήσονται. Οὗτοι εἰς
ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς ὄνειδισμόν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον· καὶ οἱ
συνιέντες ἐκλάμπουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος, καὶ ἀπὸ
τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡσεὶ ἀστέρες εἰς τὸν αἰῶνα».

85 Ματθ. 12,36-37.— «Λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλή-
σωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσε-
ως. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου
κατακριθήσῃ».

Ματθ. 13,36-43.— «Καὶ προσῆλθον αὐτῶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέ-
90 γοντες· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ σπείρων καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ
Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν
σπέρμα οὗτοι εἰσὶν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσὶν οἱ
υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβο-
95 λος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνος ἐστὶν· οἱ δὲ θεριστὰι
ἄγγελοι εἰσιν. Ὡσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ
καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.
Ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ καὶ
συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ
100 τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐμβαλοῦσι αὐτοὺς εἰς τὴν
κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν».

Ματθ. 16,27.— «Μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν
105 δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώ-
σει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν».

Ματθ. 24,29-31.36.— «Εὐθέως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν
ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις
110 τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται· καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ

μυριάδες στέκονταν κοντά του. Μπροστά του στάθηκε κριτήριο και ανοίχτηκαν βιβλία».

«Κατὰ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο θὰ σηκωθεῖ ὁ μέγας ἀρχάγγελος Μιχαήλ, πού εἶναι προστάτης τῶν γιῶν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Ἡ περίοδος ἐκείνη θὰ εἶναι περίοδος θλίψεως τέτοιας πού δὲν ἔχει ξαναγίνει ἀπὸ τότε πού ἐμφανίστηκε ἔθνος πάνω στὴ γῆ, μέχρι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Κατὰ τὴν περίοδο λοιπὸν ἐκείνη θὰ σωθεῖ ὁ λαὸς σου, αὐτὸς πού θὰ βρεθεῖ γραμμένος στὸ βιβλίον αὐτό· καὶ πολλοὶ πού κοιμούνται μέσα στὸ χῶμα τῆς γῆς θὰ ἀναστηθοῦν, ἄλλοι γιὰ νὰ ζήσουν αἰῶνια καὶ ἄλλοι γιὰ αἰῶνια ταπεινώσι καὶ κατατροπιασμό· καὶ ὅσοι κατανόησαν τὸν νόμον τοῦ Κυρίου θὰ λάμπουν σὰν τὴ λαμπρότητα τοῦ στερεώματος, καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δίκαιους θὰ λάμπουν αἰῶνια σὰν ἀστέρια».

«Σὰς λέγω, ὅτι κάθε λόγο ἀνωφελεῖ πού θὰ ποῦν οἱ ἄνθρωποι, θὰ δώσουν λόγο γι' αὐτὸν τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Γιατὶ ἀπὸ τὰ λόγια σου θὰ δικαιωθεῖς καὶ ἀπὸ τὰ λόγια σου θὰ κατακριθεῖς».

«Καὶ ἦρθαν οἱ μαθητὲς του καὶ τοῦ εἶπαν· Ἐξήγησέ μας τὴν παραβολὴ τῶν ζιζανίων τοῦ χωραφιοῦ. Καὶ ἐκεῖνος τοὺς ἀπάντησε· Αὐτὸς πού σπέρνει τὸν καλὸ σπόρον εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· τὸ χωράφι εἶναι ὁ κόσμος· ὁ καλὸς σπόρος εἶναι οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ ζιζάνια εἶναι οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ ἐχθρὸς πού τὰ ἔσπειρε εἶναι ὁ διάβολος· ὁ θερισμὸς εἶναι τὸ τέλος τοῦ κόσμου· καὶ οἱ θεριστὲς εἶναι οἱ ἄγγελοι. Ὅπως λοιπὸν συγκεντρώνονται τὰ ζιζάνια καὶ καίονται στὴ φωτιά, ἔτσι θὰ γίνῃ καὶ στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ στείλῃ τοὺς ἀγγέλους του καὶ θὰ συγκεντρώσουν ἀπὸ τὸ βασίλειόν του ὅλα τὰ σκάνδαλα, καὶ ὅσους κάνουν τὴν παρανομία, καὶ θὰ τοὺς ρίξουν στὸ καμίνι πού καίει. Ἐκεῖ θὰ ὑπάρχει κλάμα καὶ τρίξιμο τῶν δοντιῶν. Τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν ὅπως ὁ ἥλιος στὴ βασιλεία τοῦ Πατέρα τους».

«Πρόκειται νὰ ἔρθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ δόξα τοῦ Πατέρα του μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους του, καὶ τότε θὰ ἀποδώσῃ στὸν καθενα σύμφωνα μὲ ὅ,τι ἔκανε».

«Ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὴ θλίψη τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος θὰ σκοτεινιάσῃ, ἡ σελήνη θὰ παύσῃ νὰ φωτίζει, τὰ ἄστρα θὰ πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, καὶ οἱ οὐράνιες δυνάμεις θὰ σαλευθοῦν. Τότε θὰ φανεῖ στὸν οὐρανὸ τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τότε θὰ

Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς· καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγά-
 115 λης, καὶ συλλέξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἀγγελοὶ τῶν ἡμερῶν, εἰ μὴ ὁ Πατὴρ μόνος».

Ματθ. 25,13.— «Γρηγορεῖτε, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ
 120 τὴν ὥραν».

Ἰω. 5,28.— «Ἔρχεται ὥρα, ἐν ἧ πάντες οἱ ἐν μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν
 125 κρίσεως».

Λουκᾶ 17,26–30.— «Καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμου, ἐξεγαμίσκοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσηλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσε πάντα.
 130 Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λῴτ· ἦσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, φκοδόμουν· ἡ δὲ ἡμέρα ἐξηλθε Λῴτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. Κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα, ἐν ἧ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται».

Λουκᾶ 21,25–27.— «Τότε ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ, σελήνῃ, καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ. Αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ τότε ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμε-
 140 νον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Προσέχετε ἑαυτοῖς μῆποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνιδίως ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντα τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς».

Μάρκ. 12,25.— «Ὅταν ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἀγγελοὶ εἰσιν ἐν οὐρανῷ».

Ρωμ. 8,18–19.— «Λογίζομαι, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Ἡ γὰρ

Ορηγήσουν ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς· καὶ θὰ δοῦν τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται ἐπάνω στὰ σύννεφα μὲ πολλὴ δύναμη καὶ δόξα. Καὶ θὰ στείλει τοὺς ἀγγέλους του μὲ σάλπιγγα καὶ δυνατὴ φωνὴ νὰ συγκεντρώσουν τοὺς ἐκλεκτοὺς του ἀπὸ τοὺς τέσσερις ἀνέμους, ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρο τοῦ οὐρανοῦ μέχρι τὸ ἄλλο. Ἄλλὰ γιὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη καὶ τὴν ὥρα δὲν γνωρίζει κανένας, οὔτε οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, παρὰ μόνο ὁ Πατέρας».

«Νὰ ἀγρυπνεῖτε, διότι δὲ γνωρίζετε τὴν ἡμέρα, οὔτε τὴν ὥρα.

«Ἔρχεται ὥρα, κατὰ τὴν ὁποία ὅλοι ὅσοι βρίσκονται στὰ μνήματα θὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ του· καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔκαναν τὸ καλὸ θὰ ἀναστηθοῦν γιὰ τὴ ζωὴ, ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔκαναν τὸ κακὸ θὰ ἀναστηθοῦν γιὰ νὰ δικαστοῦν».

«Ὅπως συνέβηκε στὶς μέρες τοῦ Νῶε, ἔτσι θὰ γίνεῖ καὶ στὶς μέρες τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτρωγαν, ἔπιναν, παντρεύονταν καὶ νυμφεύονταν ὡς τὴ μέρα ποὺ ὁ Νῶε μπῆκε στὴν κιβωτὸ καὶ ἦρθε ὁ κατακλυσμὸς καὶ τοὺς κατέστρεψε ὅλους. Τὸ ἴδιο συνέβηκε καὶ στὶς μέρες τοῦ Λῶτ· ἔτρωγαν, ἔπιναν, ἀγόραζαν, πωλοῦσαν, φύτευαν, ἔκτιζαν· καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ βγήκε ὁ Λῶτ ἀπὸ τὰ Σόδομα ἔβρεξε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ θειάφι καὶ τοὺς ἔκαψε ὅλους. Τὰ ἴδια θὰ γίνουν καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ φανερωθεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».

«Τότε θὰ γίνουν σημεῖα στὸν ἥλιο, στὴ σελήνη, καὶ στὰ ἄστρα, ἐνῶ στὴ γῆ ἀγωνία τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τὴν ἀμηχανία τους ἐξαιτίας τῆς ἀναταραχῆς τῆς θάλασσας. Οἱ ἄνθρωποι θὰ λιποθυμοῦν ἀπὸ τὸν φόβο τους καὶ τὴν ἀναμονὴ αὐτῶν ποὺ ἔρχονται στὴν οἰκουμένη. Διότι οἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν θὰ σαλευτοῦν, καὶ τότε θὰ δοῦν τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται μέσα σὲ σύννεφο μὲ δύναμη καὶ μεγαλοπρέπεια πολλή. Νὰ προσέχετε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σας μήπως οἱ καρδιές σας γίνουν βαρεῖς ἀπὸ τὴν κραιπάλη καὶ τὴ μέθη καὶ τὶς βιοτικὲς φροντίδες, καὶ σᾶς βρεῖ ξαφνικὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Διότι θὰ ἔρθει σὰν παγίδα σὲ ὅλους ὅσους κάθονται πάνω σ' ὀλόκληρη τὴ γῆ».

«Ὅταν θὰ ἀναστηθοῦν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς οὔτε νυμφεύονται, οὔτε παντρεύονται, ἀλλὰ εἶναι σὰν ἄγγελοι στὸν οὐρανό».

«Σκέφτομαι ὅτι τὰ παθήματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου δὲν εἶναι ἄξια νὰ συγκριθοῦν μὲ τὴ δόξα ποὺ πρόκειται νὰ ἀποκαλυφθεῖ σὲ μᾶς.

ἀποκαρδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ
150 ἀπεκδέχεται».

Α' Κορ. 8,13–15.— «Ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖον ἐστὶ τὸ πῦρ δοκιμάσει. Εἴ τις τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπωκοδόμησεν, μισθὸν λήψεται. Εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός».

155 Α' Κορ. 15,44–56.— «Οὕτω γέγραπται: Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιόν. Ἄλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν· ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπου-
160 ράνιοι. Καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ. Τοῦτό φημι, ἀδελφοί μου, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. Ἴδου μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα. Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ριπῇ
165 ὀφθαλμοῦ, ἐν ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίζει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσεται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσεται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμέ-
170 νος· Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Ποῦ σου ἄδη, τὸ νίκος; Τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἀμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος».

Β' Κορ. 5,10.— «Τοὺς πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ
175 σώματος, καθὰ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον».

Γαλ. 6,7.— «Ὁ γὰρ ἄν σπειρῇ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει».

Α' Θεσσ. 5,13.— «Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπησθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα».

180 Α' Θεσσ. 5,1–3.— «Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρειάν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε, ὅτι

Γιατί ὅλη ἡ κτίσις προσμένει με λαχτάρα τὴν ἀποκάλυψη τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ».

«Τί εἶδους εἶναι τὸ ἔργον ποῦ ἔκανε ὁ καθένας θὰ τὸ δοκιμάσει ἡ φωτιά. Ἐὰν τὸ ἔργον ποῦ ἔκανε κάποιος μείνει, αὐτὸς θὰ ἀνταμειφθεῖ. Ἐὰν τὸ ἔργον κάποιου καεῖ, αὐτὸς θὰ τιμωρηθεῖ, ὁ ἴδιος ὅμως θὰ σωθεῖ, ἔτσι ὅμως, ὅπως σώζεται κάποιος ἀπὸ τὴν πυρκαϊά».

«Ἔχει γραφεῖ τὸ ἐξῆς· Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἔγινε ὄν ζωντανό, ὁ τελευταῖος Ἀδὰμ πνεῦμα ποῦ δίνει ζωή. Δὲν εἶναι ὅμως πρῶτο τὸ πνευματικό, ἀλλὰ τὸ φυσικό, καὶ ἔπειτα τὸ πνευματικό. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος πλάστηκε ἀπὸ τὴ γῆ γήινος, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Κύριος ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὅ,τι ἦταν ἐκεῖνος ὁ γήινος, τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ γήϊνοι· καὶ ὅ,τι ἦταν ὁ οὐράνιος, τέτοιοι εἶναι καὶ οἱ οὐράνιοι· καὶ ὅπως φορέσαμε τὴν εἰκόνα τοῦ γήϊνου, θὰ φορέσουμε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουράνιου. Σὰς λέω, ἀδελφοί μου, τὸ ἐξῆς· ὅτι σάρκα καὶ αἷμα δὲν μποροῦν νὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὔτε ἡ φθορὰ κληρονομεῖ τὴν ἀφθαρσία. Νά, σὰς λέω ἓνα μυστήριο· ὅλοι βέβαια δὲν θὰ πεθάνουμε, ἀλλὰ ὅλοι θὰ ἀλλαγοῦμε. Σὲ μιὰ στιγμή, σὲ ἓνα ἀνοιγόκλεισμα τοῦ ματιοῦ, κατὰ τὴν τελευταία σάλπιγγα· διότι θὰ σαλπύσει, καὶ οἱ νεκροὶ θὰ ἀναστηθοῦν ἄφθαρτοι, ἡμεῖς ὅμως, ποῦ θὰ ζοῦμε, θὰ μεταβληθοῦμε. Διότι πρέπει αὐτὸ ποῦ εἶναι φθαρτό, νὰ ντυθεῖ τὴν ἀφθαρσία, καὶ αὐτὸ ποῦ εἶναι θνητό, νὰ ντυθεῖ τὴν ἀθανασία. Ὅταν λοιπὸν αὐτὸ τὸ φθαρτὸ ντυθεῖ τὴν ἀφθαρσία, καὶ τὸ θνητὸ αὐτὸ ντυθεῖ τὴν ἀθανασία, τότε θὰ ἐκπληρωθεῖ ὁ λόγος ποῦ εἶναι γραμμένος· Καταβροχθίστηκε ὁ θάνατος νικημένος. Ποῦ εἶναι, θάνατε, τὸ κεντρί σου; Ποῦ εἶναι, ἄδη, ἡ νίκη σου; Τὸ κεντρί τοῦ θανάτου εἶναι ἁμαρτία, ἐνῶ ἡ δύναμη τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος».

«Διότι ὅλοι ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐμφανιστοῦμε μπροστὰ στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ πάρει ὁ καθένας ὅ,τι τοῦ ἀρμόζει γιὰ ὅσα ἔκανε με τὸ σῶμα του, εἴτε καλὸ εἴτε κακό».

«Ἐκεῖνο ποῦ θὰ σπεῖρει ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ καὶ θὰ θερίσει».

«Δὲν θέλω, ἀδελφοί μου, νὰ ἀγνοεῖτε τὰ σχετικὰ με τοὺς νεκρούς, γιὰ νὰ μὴ λυπεῖσθε, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ποῦ δὲν ἔχουν ἐλπίδα».

«Γιὰ τοὺς χρόνους ὅμως καὶ τοὺς καιροὺς, ἀδελφοί, δὲν ἔχετε ἀνάγκη νὰ σὰς γράψω. Διότι σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε καλά, ὅτι ἡ

ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται. Ὅταν γὰρ εἴπωσιν, *Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια*, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐπιστήσεται ὄλεθρος, ὡσπερ ἡ ὠδὴν τῆ ἐν γαστρὶ ἐχοῦσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν».

Β' Θεσσ. 2,1-11.— «Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μηδὲ θροεῖσθε, μηδὲ διὰ πνεύματος, μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα Κυρίου. Μὴ τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι, ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραινόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτόν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καθίσει, ἀποδεικνύοντα ἑαυτόν, ὅτι ἐστὶ Θεός. Οὐ μνημονεύετε ὅτι, ἔτι ὦν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἶδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτόν ἐν τῷ αὐτοῦ καιρῷ. Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται· καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσῃ τῇ ἐπιφάνειᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. Καὶ διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ.

Ἐβρ. 10,31.— «Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος».

Β' Πέτρ. 3,10.— «Ἦξει ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτί, ἐν ἧ οἱ οὐρανοὶ μὲν ροιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται».

Ἰούδα 14-15.— «Ἴδου ἔρχεται Κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίοις αὐτοῦ,

ἡμέρα τοῦ Κυρίου θὰ ἔρθει σὰν κλέφτης τῆ νύχτα. Διότι ὅταν λένε, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε ἔρχεται ἐπάνω τους ξαφνικὴ καταστροφή, ὅπως ὁ κοιλόπονος στὴν ἔγκυο, καὶ δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ξεφύγουν».

«Σὰς παρακαλοῦμε, ἀδελφοί, σχετικὰ μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆ συνάντησίν μας μὲ αὐτόν, νὰ μὴ ἀφήνετε νὰ σὰς σαλεύουν τὸ μυαλό, οὔτε νὰ σὰς ἀναστατώνουν, ὅσοι ἐπικαλούμενοι ἀποκάλυψη τοῦ Πνεύματος, ἢ λόγια ἢ ἐπιστολή, πού προέρχεται ῥῆθεν ἀπὸ μᾶς, ἰσχυρίζονται ὅτι τάχα φτάνει ὅπου νὰ εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Κανεὶς νὰ μὴ σὰς ἐξαπατήσει μὲ κανένα τρόπο. Διότι δὲν θὰ ἔρθει ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἂν πρῶτα δὲν γίνεῖ ἡ ἀποστασία καὶ φανερωθεῖ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπώλειας, αὐτὸς πού ἐπαναστατεῖ καὶ σηκώνει τὸ κεφάλι του σὲ κάθε ἕναν πού λέγεται θεός, ἢ εἶναι ἀντικείμενο λατρείας, ὥστε νὰ καθίσει σὰν θεὸς στὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ. Δὲ θυμόσαστε ὅτι αὐτὰ σὰς τὰ ἔλεγα ὅταν ἀκόμα ἤμουν μαζί σας; Καὶ τώρα ξέρετε ἐκεῖνο πού τὸν ἐμποδίζει νὰ φανερωθεῖ πρὶν ἀπὸ τὸν καιρὸ του. Διότι ἡ ἀνομία ἐνεργεῖ ἤδη μυστικά, μέχρι νὰ φύγει ἀπὸ τῆ μέση ἐκεῖνος πού τώρα εἶναι τὸ ἐμπόδιο. Τότε θὰ φανερωθεῖ ὁ ἄνομος, τὸν ὁποῖο θὰ ἐξολοθρεύσει ὁ Κύριος μὲ τὴν πνοὴ τοῦ στόματός του, καὶ θὰ τὸν ἀφανίσει μὲ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐλευσεώς του. Ὁ ἐρχομὸς δὲ τοῦ ἀνόμου θὰ γίνεῖ μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Σατανᾶ πού θὰ ἐκδηλωθεῖ μὲ κάθε δύναμη καὶ μὲ ψεύτικα σημεῖα καὶ τέρατα, καὶ μὲ κάθε εἶδος ἀπάτης τοῦ κακοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πού βαδίζουν πρὸς τὴν καταστροφή, ἐπειδὴ δὲν δέχτηκαν νὰ ἀγαπήσουν τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ σωθοῦν. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς θὰ στείλει σ' αὐτοὺς ἐνέργειες παραπλανητικῆς, ὥστε νὰ πιστέψουν στὸ ψέμα, καὶ νὰ τιμωρηθοῦν ὅλοι ὅσοι δὲν πίστεψαν στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ συντάχθησαν ὁλόψυχα μὲ τὴν ἀδικίαν».

«Εἶναι φοβερὸ νὰ πέσει κανεὶς στὰ χέρια τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ».

«Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου θὰ ἔρθει σὰν κλέφτης τῆ νύχτα, ὁπότε οἱ οὐρανοὶ θὰ ἐξαφανιστοῦν μὲ τρομερὸ πάταγο καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως θὰ διαλυθοῦν ἀπὸ τὴ φωτιά, ἐνῶ ἡ γῆ καὶ ὅλα ὅσα ἐγίναν πάνω σ' αὐτὴν θὰ καοῦν».

«Νᾶ, ἦρθε ὁ Κύριος μὲ τίς μυριάδες τῶν ἁγίων του γιὰ νὰ κρί-

ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων τῶν ἔργων αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν λόγων, ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ
 215 οἱ ἁμαρτωλοί».

Μ. Βασιλείου.— «Μὴ με νομίση ὥσπερ μητέρα τινὰ τροφόν, ψευδῆ σοι μορμολύκεια ἐπίσειειν, ὥσπερ ἐκεῖναι ποιεῖν περὶ τοῦς νηπίους τῶν παιδῶν εἰώθασιν, ὅταν θρηνηῶσιν ἄτακτα καὶ ἀπέραντα καὶ δι' ἐπιπλάστων διηγημάτων κατασιγάζουσιν. Ταῦτα
 220 μὲν οὐ μῦθος, ἀλλὰ λόγος ἀψευδῆς προκεκηρυγμένος φωνεῖ. Καὶ ἴσθι ἀκριβῶς, ὅτι γενήσεται τῶν βεβιωμένων ἔλεγχος ἀκριβῆς.

Ἰδίου.— Οὐκ ἔνι ρήτωρ ἐκεῖ· οὐκ ἔνι πιθανότης ρημάτων, κλέψαι δυναμένη τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀλήθειαν, οὐκ ἀκολουθοῦσι κόλακες, οὐ τὰ χρήματα, οὐδ' ὄγκος ἀξιώματος· ἔρημος φίλων, ἔρημος
 225 βοηθῶν, ἀσυνηγόρητος, καταισχννόμενος ἕκαστος ἀπολειφθήσεται, σκυθρωπός, κατηφής, μεμονωμένος, ἀπαρρησίαστος. Ὅπου ἂν τις περιαγάγη τὸν ὀφθαλμόν, ἐναργεῖς ὄσεται τῶν ἔργων τὰς εἰκόνας. Ὡσπερ γὰρ σκιά τῷ σώματι, οὕτω ταῖς ψυχαῖς αἱ ἁμαρτίαι παρέπονται, ἐναργεῖς τὰς πράξεις ἐξεικονίζουσαι. Διὰ τοῦτο οὐκ
 230 ἔστιν ἄρνησις ἐκεῖ, ἀλλὰ φράσσεται στόμα ἀναίσχυντον. Αὐτὰ γὰρ ἐκάστου καταμαρτυρεῖ τὰ πράγματα, οὐ φωνὴν ἀφίεντα, ἀλλὰ τοιαῦτα φαινόμενα, οἷα ὑφ' ἡμῶν γεγένηται.

Ἰδίου.— Ἐν καὶ τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας, τὸ τοῦς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ ἐπιλαθομένους τῶν τοσοῦτων
 235 ἀποφάσεων, τέλος κολάσεων ἑαυτοῖς ὑπογράφειν, εἰς τὸ μᾶλλον κατατολμᾶν τῆς ἁμαρτίας. «Ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται».

Ἰδίου.— Ἐκεῖ κρίνεται, οὐχὶ μόνον ὁ καθηγησάμενος τοῦ δεινοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ πονηρῷ ἠγεμόνι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀκολουθήσας.

240 Ἰδίου, Εἰς Ἐξαήμερον, ὁμίλ. 2.— Φησὶν ὁ προφήτης· «ἵνα τί ὑμεῖς ζητεῖτε τὴν ἡμέραν Κυρίου; Καὶ αὕτη ἐστὶ σκοτός, καὶ οὐ φῶς»· σκοτός δὲ δηλονότι τοῖς ἀξίοις τοῦ σκοτόυς. Ἐπεὶ ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον καὶ ἀτελεύτητον τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἶδεν ὁ λόγος,

νει ὅλες τις ἁμαρτωλὲς πράξεις καὶ ὅλα τὰ σκληρὰ λόγια ποῦ ξεστόμισαν ἐναντίον του οἱ ἁμαρτωλοί».

Νὰ μὴ μὲ νομίσεις σὰν κάποια μητέρα ποῦ ἔχει ἀναλάβει τὴν ἀνατροφή σου καὶ σὲ φοβερίζει μὲ ψεύτικα σκιάχτρα, ὅπως συνηθίζουν νὰ κάνουν ἐκεῖνες στὰ μικρὰ παιδιά, ὅταν κλαῖνε δυνατὰ καὶ ἀτέλειωτα καὶ τὰ κάνουν νὰ σωπαίνουν μὲ φανταστικὲς διηγήσεις. Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι μῦθος, ἀλλὰ τὰ φωνάζει λόγος ποῦ ἔχει ἀπὸ παλιὰ διακηρυχθεῖ καὶ εἶναι ἀψευδής. Καὶ γνώριζε καλά, ὅτι θὰ γίνει λεπτομερὲς ἔλεγχος ὧσων πράξαμε στὴ ζωὴ μας.

Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει συνήγορος, δὲν ὑπάρχει δυνατότητα λόγων, ποῦ νὰ μποροῦν νὰ παραπλανήσουν τὸν δικαστὴ ὡς πρὸς τὴν ἀλήθεια. Δὲν μᾶς συνοδεύουν ἐκεῖ κόλακες, οὔτε τὰ χρήματα, οὔτε τὰ μεγάλα ἀξιώματα· ὁ καθένας θὰ ἀφεθεῖ μόνος, χωρὶς φίλους, χωρὶς θοηθούς, χωρὶς συνήγορο, καταντροπιασμένος, σκυθρωπός, κατσοφιασμένος, ἀπομονωμένος καὶ χωρὶς θάρρος. "Ὅπου καὶ νὰ γυρίσει τὰ μάτια του, θὰ βλέπει ζωντανὲς τὶς εἰκόνες τῶν ἔργων του. Διότι, ὅπως ἡ σκιά ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τὶς ψυχὲς τὶς ἀκολουθοῦν οἱ ἁμαρτίες, παρουσιάζοντας ζωντανὲς τὶς πράξεις. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει δυνατότητα ἀρνήσεως, ἀλλὰ φράσσεται κάθε ἀδιάντροπο στόμα. Διότι τὰ ἴδια τὰ πράγματα τοῦ καθενὸς μαρτυροῦν ἐναντίον του, χωρὶς νὰ μιλοῦν, ἀλλὰ ἐμφανιζόμενα ὅπως ἀκριβῶς ἔγιναν ἀπὸ μᾶς.

Εἶναι καὶ αὐτὸ μιὰ ἀπὸ τὶς μεθόδους τοῦ διαβόλου, τὸ νὰ κάνει τοὺς περισσότερους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ λησμονοῦν τὶς τόσο πολλὰς ἀποφάσεις, ὑπογραμμίζοντάς τους ὅτι τελείωσαν γι' αὐτοὺς οἱ τιμωρίες, γὰρ νὰ ἐπιδίδονται πέρα ἀπὸ τὸ ἐπιτρεπόμενο ὄριο στὴν ἁμαρτία. «Διότι τὸ σκουλήκι τους δὲν πεθαίνει καὶ ἡ φωτιά τους δὲν θὰ σβήσῃ»⁴⁰.

Ἐκεῖ δὲν δικάζεται μόνο αὐτὸς ποῦ ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἀκολούθησε τὸν κακὸ ἀρχηγὸ στὴν ἁμαρτία.

Λέγει ὁ προφήτης: «γιατί ζητᾶτε τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου; Ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶναι σκοτάδι καὶ ὄχι φῶς»⁴¹. Σκοτάδι βέβαια γιὰ ἐκείνους ποῦ εἶναι ἄξιοι τοῦ σκοταδιοῦ. Διότι, κατὰ τὰ ἄλλα, ἡ ἀγία Γραφή τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὴν χαρακτηρίζει ὡς ἡμέρα χωρὶς νύχτα

41. Ἄμως 5,18.

ἦν καὶ ὀγδόην ὁ ψαλμωδὸς προσηγόρευσεν, διὰ τὸ ἔξω κεῖσθαι τοῦ
 42 ἐβδοματικοῦ τούτου χρόνου. Ὡστε, κἂν ἡμέραν εἴπῃς, καὶ αἰῶνα,
 τὴν αὐτὴν ἐρεῖς ἐννοίαν. Εἴτε οὖν ἡμέρα ἢ κατάστασις ἐκεῖνη λέγοι-
 το, μία ἐστί, καὶ οὐ πολλαί· εἴτε αἰὼν προσαγορευόιτο, μοναχὸς ἂν
 εἴη, καὶ οὐ πολλοστός.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 26.— Καλὸν μὴ ρήματος μόνον καὶ πρά-
 250 ξεως, ἀλλὰ καὶ καιροῦ παντὸς καὶ ὥρας αὐτῆς τοῦ ἀκαριαίου καὶ
 λεπτοτάτου οἶεσθαι λόγον ἀπαιτεῖσθαι ἡμᾶς.

Μὴ ἀνιχνευθῆν.— Γίνωσκε συλλέγεσθαι εἰς ὕστερον.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐδὲν ὄλων τῶν ἀγαθῶν, κἂν μικρὸν ἦ,
 παροφθῆσεται ἐκεῖ παρὰ τοῦ κριτοῦ. Εἰ γὰρ ἀμαρτημάτων καὶ
 255 ρημάτων καὶ ἐνθυμημάτων τινυῖν μέλλομεν τιμωρίας ἡμεῖς,
 πολλῷ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, κἂν μικρὰ λογισθῆσεται.

Ἰδίου.— Ἀντίστασις ἔσται ἐκεῖ τῶν πονηρῶν πράξεων καὶ τῶν
 οὐ τοιούτων· κἂν μὲν αὐταὶ καθελεύσωσι τὸν ζυγόν, ἔσωσαν οὐ μι-
 κρᾶς τὸν ἐργάτην τῶν ἑαυτῶν· κἂν τοσοῦτων ἰσχύση πονηρῶν
 260 πράξεων ἐργασία βλάψαι, ὅσον κατασπᾶσαι τῆς πρώτης χώρας,
 αὐτὸν εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπάγουσι πῦρ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸ πλῆθος
 τῶν κατορθωμάτων, ὡς καὶ δυνηθῆναι ἀντιστῆναι πρὸς τὸν βίαιον
 ἐκεῖνον ἀνωθισμόν.

Ἰδίου.— Μνημονεύετε τῆς φρικῶδους καὶ φοβερᾶς ἡμέρας, ἐν ἧ
 265 πάντες παρίστανται τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, δώσοντες δίκας τῶν
 πεπραγμένων, ἐνθα πρὸ ὀφθαλμῶν πάντων προτεθήσεται τὰ
 ἀμαρτήματα καὶ ἀποκαλυφθήσεται καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἐπιδεισθήσε-
 ται· ἐνθα ἡ πηγὴ τοῦ πυρός, καὶ ὁ ἀκοίμητος σκῶληξ. Ἐνθα πάντα
 γυμνὰ καὶ τετραχλησιμένα· ἐνθα βίβλοι τῶν καρδιῶν ἡμῶν ἀνοιγῆ-
 270 σονται καὶ ἐν μέσῳ ἀναγνωσθήσεται τὰ φανερὰ καὶ τὰ κεκρυμμένα,
 τὰ ἐν νυκτί, καὶ τὰ ἐν ἡμέρᾳ.

Ἰδίου.— Ἐπὶ τοῦ ἐνὸς οὐ θέλομεν ἀσχημονῆσαι ἐνταῦθα, ἐπὶ δὲ
 μυριάδων τοσοῦτων ἐκεῖ τί ποιήσομεν;

Ἰδίου.— Καθάπερ ἡμεῖς τοῖς οἰκέταις τοῖς ἡμετέροις οὐχὶ τῆς
 275 ἐξόδου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰσόδου ἀπαιτοῦμεν τὸν λόγον, ἐξετά-
 ζοντες πόθεν ὑπεδέξαντο χρήματα, καὶ παρὰ τίνων, καὶ πότε, καὶ

καὶ εἶναι ἀτελειώτη, τὴν ὁποία ὁ ψαλμωδὸς ὀνόμασε ὀγδόη¹², ἐπειδὴ βρῖσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν ἑβδομαδιαῖο χρονικὸ κύκλο. Ὡστε, εἴτε πεῖς ἡμέρα, εἴτε αἰῶνα, ἐννοεῖς τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Εἴτε λοιπὸν ἢ κατάστασις ἐκείνη ὀνομάζεται ἡμέρα, εἶναι μία καὶ ὄχι πολλές, εἴτε ὀνομάζεται αἰῶνας, θὰ εἶναι πάλι μόνος του καὶ δὲν εἶναι πολλαπλοῦς.

Εἶναι καλὸ νὰ πιστεύουμε ὅτι θὰ μᾶς ζητηθεῖ νὰ λογοδοτήσουμε ὄχι μόνο γιὰ κάθε λόγῳ καὶ πράξει μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε χρόνον, ἀκόμα καὶ γιὰ κάθε στιγμὴ καὶ λεπτό τῆς ὥρας.

Νὰ γνωρίζεις ὅτι στὸ τέλος θὰ συναχθοῦμε ὅλοι.

Κανένα ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ γενικά, ὅσο μικρὸ καὶ ἂν εἶναι, δὲν θὰ παραβλεφθεῖ ἀπὸ τὸν κριτὴ. Διότι, ἐφόσον πρόκειται νὰ τιμωρηθοῦμε γιὰ τὶς ἀμαρτίες, τὰ λόγια καὶ τὶς σκέψεις μας, πολὺ περισσότερο θὰ ληφθοῦν ὑπόψη τὰ κατορθώματά μας, ἔστω καὶ μικρά.

Ἐκεῖ θὰ γίνῃ ἀντιπαράθεσις τῶν πονηρῶν πράξεων καὶ τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἐὰν οἱ τελευταῖες κάνουν τὴν ζυγαριὰ νὰ γείρει, θὰ σώσουν πολὺ ἐκεῖνον ποὺ τὶς ἔκανε. Ἐὰν ὅμως κατορθώσουν οἱ πονηρὲς πράξεις νὰ τὸν βλάψουν τόσο πολὺ, ὥστε νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν πρώτη θέση, τὸν ὀδηγοῦν στὴ γέεννα τοῦ πυρός, ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν καλῶν πράξεων του δὲν εἶναι τόσοσ, ὥστε νὰ μπορέσει νὰ ἀντισταθεῖ στὴ βίαει ἐκείνη ὄθησις τῆς ζυγαριᾶς πρὸς τὰ ἄνω.

Νὰ θυμᾶστε τὴ φρικτὴ καὶ φοβερὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποία ὅλοι θὰ παραστοῦν στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ λογοδοτήσουν γιὰ ὅσα ἔχουν κάνει, ὅπου θὰ ἐκτεθοῦν μπροστὰ σὲ ὅλους τὰ ἀμαρτήματα, καὶ θὰ φανερωθοῦν καὶ θὰ ἐπιδειχθοῦν σ' ἐκείνους ποὺ δὲν τὰ γνωρίζουν, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ πηγὴ τῆς φωτιᾶς καὶ τὸ ἀκοίμητο σκουλήκι. Ἐκεῖ ὅλα εἶναι γυμνά καὶ ὀλοφάνερα. Ἐκεῖ θὰ ἀνοιχθοῦν τὰ βιβλία τῶν καρδιῶν μας καὶ θὰ διαβαστοῦν δημόσια τόσο τὰ φανερά ὅσο καὶ τὰ κρυφά, ἐκεῖνα ποὺ ἔγιναν τὴ νύχτα, καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἔγιναν τὴν ἡμέρα.

Ἐδῶ δὲν θέλουμε νὰ κάνουμε κάποια ἀπρέπεια μπροστὰ σὲ ἕναν· τί θὰ κάνουμε ὅμως ἐκεῖ μπροστὰ σὲ τόσες μυριάδες;

Ὅπως ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς δικούς μας δούλους ζητοῦμε νὰ δώσουν λόγῳ ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐξοδο ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν εἴσοδό τους, ἐξετάζοντες ἀπὸ ποῦ πῆραν χρήματα καὶ ἀπὸ ποιούς, καὶ πότε καὶ μὲ ποιὸν τρόπο καὶ πόσα, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς θὰ ζητήσει τὶς εὐθύνες ὄχι μόνο

πῶς, καὶ πόσα, οὕτω δὲ καὶ ὁ Θεός, οὐχὶ τῆς δαπάνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς κτήσεως ἀπαιτήσει τὰς εὐθύνας.

Διον. Ἀρεοπ., *Περὶ θείων ὀνομάτων*, κεφ. 4.— Οὐ τὸ κολάζε-
280 σθαι ἐνταῦθα κακόν, ἀλλὰ τὸ ἄξιον τῆς ἐκεῖσε γενέσθαι κολάσεως.

Φίλωνος.— Οὐκ ἔστι παρὰ Θεῶν, οὔτε πονηρὸν ὄντα ἀπολέσαι τὸν ἀγαθὸν μισθὸν περὶ ἐνὸς ἀγαθοῦ μετὰ πλειόνων κακῶν πεπραγμένου, οὔτε πάλιν ἀγαθὸν ὄντα, ἀπολέσαι τὴν κόλασιν καὶ μὴ λαβεῖν αὐτήν, εἰ μετὰ πλειόνων ἀγαθῶν ἐν τινι γένηται πονηρεῶν.
285 Ἀνάγκη γὰρ ζυγῶ καὶ σταθμῶ πάντα ἀποδιδόναί τὸν Θεόν.

Ἰδίου.— Ὁ νοῦς ἐκάστῳ μάρτυς ἐστὶν ὧν ἐν ἀφανεῖ ἐβουλεύσαντο, καὶ τὸ συνειδὸς ἔλεγχος ἀδέκαστος, καὶ πάντων ἀμειδέστατος.

Τίτλος IS'.— Περὶ ἀράς ὑπὸ Κυρίου καὶ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων ποτὲ γενομένης.

Γέν. 3,14–19.— «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ ὄφει· Ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν
5 θηρίων τῆς γῆς. Ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ καὶ γῆν φαγῆ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Καὶ τῇ γυναικὶ εἶπεν· Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμὸν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἢ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. Τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν· Ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικὸς
10 σου, καὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου οὗ ἐνετειλάμην σοι, τοῦτο μόνον μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. Ἐν λύπαις φαγῆ αὐτήν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῆ τὸν ἄρτον σου, ἕως οὗ ἀποστρέψῃς εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελευσῆ».

15 Γέν. 4,9–12.— «Εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς Κάϊν· Ποῦ ἐστὶν ἡ ἀβελ ὁ ἀδελφός σου; Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐ γινώσκω. Μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμι ἐγώ; Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Τί ἐποίησας τοῦτο; Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς. Καὶ νῦν ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς, ἡ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ

γιὰ τὸ πῶς δαπανήσαμε, ἀλλὰ καὶ πῶς ἀποκτήσαμε αὐτὰ πού ξοδέψαμε.

Κακὸ δὲν εἶναι τὸ νὰ τιμωρεῖται κάποιος ἐδῶ, ἀλλὰ τὸ ὅτι γίνεται ἄξιος τῆς ἐκεῖ τιμωρίας.

Δὲν εἶναι δυνατὸ στὸν Θεό, οὔτε αὐτὸς πού εἶναι πονηρὸς νὰ χάσει τὴν καλὴ ἀμοιβὴ γιὰ κάποιο καλὸ πού ἔκανε ἀνάμεσα σὲ πλῆθος κακῶν, οὔτε πάλι ἕνας πού εἶναι ἀγαθός, νὰ ἀποφύγει τὴν τιμωρία καὶ νὰ μὴ τὴν ὑποστῆ, ἔὰν μετὰ ἀπὸ πολλὰ καλά, σὲ κάποια περίπτωση ἔγινε κακός. Διότι εἶναι ἀνάγκη ὅλα ὁ Θεὸς νὰ τὰ ἀποδίδει μὲ ζυγαριὰ καὶ σταθμά.

Ὁ νοῦς γιὰ τὸν καθένα εἶναι μάρτυρας γιὰ ὅσα σκέφτηκε χωρὶς νὰ γίνεται ἀντιληπτός, καὶ ἡ συνείδηση εἶναι ἀδέκαστος καὶ πιὸ ἀλάνθαστος ἀπὸ ὅλους κριτῆς.

Τίτλος 16.— Γιὰ τὴν κατάρα πού ἔγινε κάποτε ἀπὸ τὸν Κύριο, τοὺς προφῆτες καὶ τοὺς ἀποστόλους.

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸ φίδι· Ἐπειδὴ ἔκανες αὐτό, νὰ εἶσαι καταραμένο σὺ ἀπὸ ὅλα τὰ κτήνη καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς. Θὰ βαδίζεις μὲ τὸ στῆθος καὶ τὴν κοιλιά σου καὶ θὰ τρῶς χῶμα ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου. Καὶ στὴ γυναῖκα εἶπε· Θὰ πολλαπλασιάσω τὶς λύπες σου καὶ τὸν στεναγμὸ σου· μὲ πόνους θὰ γεννᾷς παιδιὰ καὶ θὰ εἶσαι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὸν ἄνδρα σου, καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι κύριός σου. Καὶ στὸν Ἀδὰμ εἶπε· Ἐπειδὴ ἄκουσες τὴ συμβουλὴ τῆς γυναίκας σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ δέντρου, ἀπὸ τὸ μόνο πού σοῦ εἶπα νὰ μὴ φᾶς, νὰ εἶναι καταραμένη ἡ γῆ στὰ ἔργα σου. Μὲ κόπο θὰ τρῶς τοὺς καρπούς της ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς σου· θὰ φυτρώνει ἀγκάθια καὶ τριβόλια γιὰ σένα, καὶ θὰ τρῶς τὸ ψωμί σου μέχρι νὰ ἐπιστρέψεις στὴ γῆ ἀπὸ ὅπου προῆλθες· διότι χῶμα εἶσαι καὶ σὲ χῶμα θὰ γυρίσεις.

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Κάϊν· Ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου Ἄβελ; Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε· Δὲ γνωρίζω. Μήπως εἶμαι φύλακας ἐγὼ τοῦ ἀδελφοῦ μου; Καὶ ὁ Κύριος εἶπε· Γιατί τὸ ἔκανες αὐτό; Ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου φωνάζει σὲ μένα ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ τώρα θὰ εἶσαι καταραμένος ἀπὸ τὴ γῆ, ἡ ὁποία ἄνοιξε τὸ στόμα της γιὰ νὰ δεχτεῖ τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀπὸ τὰ χέρια σου. Ὅταν καλλιερ-

20 ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου· ὅτε ἐργᾶ τὴν γῆν, καὶ οὐ προσθήσει δοῦναί σοι τὴν ἰσχὸν αὐτῆς. Στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς».

Γέν. 9,24.— «Ἐξήνηψε Νῶε ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος. Καὶ εἶπεν· Ἐπικατάρατος Χαναάν· παῖς οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ».

Β' Βασ. 1,21.— «Εἶπε Δαβὶδ· Ὅρη τὰ Γελβουέ, μῆτε δρόσος, 25 μῆτε ὑετὸς πέση ἐφ' ὑμᾶς. Ὅρη θανάτου, ὅτι ἐκεῖ ἐξηράνθη σκέπη δυνατῶν».

Δ' Βασ. 1,9–16.— «Ἴδου Ἥλιον ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Καὶ ἐλάλησεν ὁ πεντηκόνταρχος πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπεν· Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσέ σε, κατάβηθι. Καὶ ἀπεκρίθη 30 Ἥλιον καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐγώ, καταβήσεται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀναλώσει σέ καὶ τοὺς πενήκοντά σου. Καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτὸν καὶ τοὺς πενήκοντα αὐτοῦ. Εἶπεν Ἥλιος· Τάδε λέγει Κύριος· ἀνθ' ὧν ἐξαπέστειλας ἀγγέλους ζητῆσαι ἐν τῷ Βάαλ μυῖαν θεὸν προσόχθισμα Ἀκκαρῶν, 35 οὐχ οὕτως· ἡ κλίνη ἐφ' ἧς ἀνέβης ἐκεῖ οὐ καταβήσει ἀπ' αὐτῆς, ὅτι θανάτω ἀποθανῆ».

Ἰώβ 3,1–10.— «Ἦνοιξεν Ἰώβ τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ καταράσατο τὴν ἡμέραν αὐτοῦ λέγων, Ἀπόλοιτο ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἐν ἧ ἔειπον, ἐγεννήθην, καὶ ἡ νύξ ἐκείνη ἐν ἧ ἔειπον, ἰδοὺ ἄρσεν. Ἡ νύξ ἐκείνη εἶη 40 σκότος, καὶ μὴ ἀναζητήσῃ αὐτὴν ὁ Κύριος ἄνωθεν, μηδὲ ἔλθῃ ἐπ' αὐτὴν φέγγος. Ἐκλάβῃ δὲ αὐτὴν σκότος καὶ σκιά θανάτου. Ἐπέλθοι ἐπ' αὐτὴν γνόφος· καταραθεῖ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ ἐκείνη. Ἐπενέγκαι αὐτὴν σκότος, μὴ εἶη εἰς ἡμέραν ἐνιαυτοῦ, μηδὲ ἀριθμηθεῖ εἰς ἡμέραν μηνῶν, ἀλλὰ ἡ νύξ ἐκείνη εἶη ὀδύνη, μηδὲ ἔλθοι ἐπ' αὐτὴν εὐ- 45 φροσύνη, μηδὲ χαρμονή, ἀλλὰ καταράσεται αὐτὴν ὁ καταρῶμενος ἡμέραν ἐκείνην, ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι. Σκοτωθεῖ τὰ ἄστρα τῆς νυκτὸς ἐκείνης, καὶ εἰς φωτισμὸν μὴ ἔλθῃ, μὴ ἴδοι ἐωσφόρον ἀνατέλλοντα, ὅτι οὐ συνέκλεισε πύλας γαστρὸς μητρόσ μου, ἀπήλλαξε γὰρ ἂν πόνον ἀπὸ ὀφθαλμῶν μου».

50 Ἰώβ 27,7.— «Εἶησαν οἱ ἐχθροὶ μου ὥσπερ ἡ καταστροφὴ τῶν

γεῖς τῇ γῆ, δὲν θὰ ἐξακολουθῆσει νὰ σοῦ δίνει τὴ δύναμή της. Θὰ ἀναστενάξεις καὶ θὰ τρέμεις πάνω στὴ γῆ».

«Συνῆλθε ὁ Νῶε ἀπὸ τὸ κρασί καὶ κατάλαβε ὅσα τοῦ ἔκανε ὁ νεώτερος γιός του. Καὶ εἶπε· Καταραμένος νὰ εἶναι ὁ Χαναάν· θὰ εἶναι ὑπηρέτης στοὺς ἀδελφούς του».

«Εἶπε ὁ Δαβίδ· Βουνὰ τῆς Γελβουέ· νὰ μὴ πέσει οὔτε δροσιά, οὔτε βροχὴ ἐπάνω σας. Νὰ εἶστε βουνὰ θανάτου, διότι ἐκεῖ ξεράθηκε ἡ σκέπη τῶν δυνατῶν».

«Ἐνῶ ὁ Ἥλιος καθόταν στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, τοῦ μίλησε ὁ πεντηκόνταρχος καὶ τοῦ εἶπε· Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, σὲ καλεῖ ὁ βασιλιάς, κατέβα. Καὶ ὁ Ἥλιος ἀπάντησε καὶ εἶπε σ' αὐτόν· Ἐὰν ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, θὰ κατέβει φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ θὰ καταφάει καὶ σένα καὶ τοὺς πενήντα ἄντρες σου. Καὶ κατέβηκε φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ κατέφαγε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς πενήντα ἄνδρες τους. Εἶπε ὁ Ἥλιος· Ὁ Κύριος λέει τὰ ἐξῆς· Ἐπειδὴ ἔστειλες ἀπεσταλμένους νὰ ρωτήσουν τὸν Βάαλ, θεὸ τῆς μύγας, πὺ εἶναι τὸ βδέλυγμα τῆς Ἀκκαρῶν, δὲν θὰ γίνει ἔτσι· ἀπὸ τὸ κρεββάτι πάνω στὸ ὁποῖο ἀνέβηκες ἐκεῖ, δὲν θὰ κατεβεῖς ὑγιῆς, διότι θὰ πεθάνεις».

«Ἐνοιξε ὁ Ἰώβ τὸ στόμα του καὶ καταράστηκε τὴν ἡμέρα πὺ γεννήθηκε λέγοντας· Μακάρι νὰ χανόταν ἡ ἡμέρα ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποία εἶπαν ὅτι γεννήθηκα, καὶ ἡ νύχτα ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποία εἶπαν, νὰ, εἶναι ἀρσενικό. Ἡ νύχτα ἐκείνη νὰ γίνει σκοτεινὴ καὶ νὰ μὴ τὴν ἀναζητήσῃ ὁ Κύριος ἀπὸ πάνω, οὔτε νὰ ἔρθῃ σ' αὐτὴν φῶς. Νὰ τὴν καταλάβῃ σκοτάδι καὶ σκιά θανάτου. Νὰ πέσει ἐπάνω της ἀδιάλυτο σκοτάδι· νὰ εἶναι καταραμένη ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύχτα ἐκείνη. Νὰ πέσει ἐπάνω της σκοτάδι· νὰ μὴ ὑπολογιστεῖ στὶς μέρες τοῦ χρόνου, οὔτε νὰ ἀριθμηθεῖ ἀνάμεσα στὶς μέρες τῶν μηνῶν. Ἡ νύχτα ἐκείνη νὰ εἶναι γεμάτη ὀδύνη, καὶ νὰ μὴ ἔρθῃ σ' αὐτὴν εὐφροσύνη καὶ χαρά, ἀλλὰ νὰ τὴν καταραστεῖ αὐτὸς πὺ καταριέται τὴν ἡμέρα ἐκείνη, αὐτὸς πὺ πρόκειται νὰ συλλάβῃ τὸ μεγάλο κῆτος τῆς θάλασσας. Νὰ σκοτεινιάσουν τὰ ἄστρα τῆς νύχτας ἐκείνης καὶ νὰ μὴ ἔρθουν νὰ φωτίσουν· νὰ μὴ δεῖ τὸν ἑωσφόρο νὰ ἀνατέλλει, ἐπειδὴ δὲν ἔκλεισε τίς πύλες τῆς κοιλιᾶς τῆς μητέρας μου, διότι θὰ μὲ ἀπάλασσε ἀπὸ τὸν πόνο τῶν ματιῶν μου».

«Νὰ γίνουν οἱ ἐχθροί μου σὰν τὴν καταστροφὴ τῶν ἀσεβῶν.

ἀσεβῶν, καὶ οἱ ἐπανιστάμενοί μοι ὡσπερ ἡ ἀπώλεια τῶν παρανόμων».

Ἰὼβ 5,5.14.— «Ἡμέρα συναντήσεται αὐτοῖς σκότος, τὸ δὲ μεσημβρινὸν ψηλαφήσεται ἴσα νυκτί. Ἀπόλοιτο δὲ ἐν πολέμῳ, ἐκσι-
55 φωνηθεῖ αὐτῶν ἡ ἰσχὺς.

Ἰὼβ 15,21–35.— «Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι· ὅταν δοκῇ ἤδη εἰρηνεῦειν, ἤξει αὐτῷ ἡ καταστροφή. Οἶδεν ἐν ἑαυτῷ, ὅτι μένει εἰς πτώμα. Ἡμέρα δὲ αὐτοῦ σκοτεινὴ· ἀνάγκη δὲ αὐτὸν καὶ θλίψις καθέξει, ὡσπερ στρατηγὸς πρωτοστάτης πίπτων ὅτι ἤρεν χειρὰς
60 ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἐναντίον δὲ παντοκράτορος ἐτραχηλίασεν. Αὐλισθεῖ δὲ εἰς πόλεις ἐρήμους, εἰσέλθῃ δὲ εἰς οἴκους ἀοικήτους. Ἄδὲ ἐκεῖνοι ἐθέρισαν, ἄλλοι ἀποίσονται· οὔτε μὴ πλουτισθῇ, οὔτε μὴ μείνη αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα. Οὐ μὴ βάλλῃ ἐπὶ τὴν γῆν σκιάν, οὐδὲ μὴ ἐκφύγῃ τὸ σκότος. Τὸν βλαστὸν αὐτοῦ μαράνη ἄνεμος, ἐκπέσει δὲ
65 αὐτοῦ τὸ ἄνθος. Κενὰ ἀποβήσεται αὐτῷ. Ἡ τομὴ αὐτοῦ πρὸ ὥρας φθαρήσεται, καὶ ὁ ράδαμος αὐτοῦ οὐ μὴ πυκνάσῃ. Τρυγηθεῖ δὲ ὡσπερ ὄμφαξ πρὸς ὥρας, ἐκπέσει δὲ ὡς ἄνθος ἐλαίας· μαρτύριον γὰρ ἀσεβοῦς θάνατος. Ἐν γαστρὶ λήψεται ὀδύνας· ἀποβήσεται αὐτῷ κενά, ἡ δὲ κοιλία αὐτοῦ ὑποίσει δόλους».

Ἰὼβ 18,6–21.— «Φῶς ἀσεβῶν σβεσθήσεται καὶ οὐκ ἀποβήσεται αὐτῶν ἡ φλόξ. Ἐμβέβληται ὁ ποῦς αὐτῶν ἐν παγίδι καὶ ἐν δικτύῳ ἐλιχθεῖ. Ἐλθοῖσαν ἐπ' αὐτὸν παγίδες. Πτώμα δὲ αὐτῷ ἐτοιμασται ἐξαίσιον. Κατέδεται τὰ ὥραῖα αὐτοῦ θάνατος· κατασπαρῆσονται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ θεῖα. Ὑποκάτωθεν αὐτοῦ αἱ ρίζαι ξηραν-
75 θήσονται, καὶ ἐπάνωθεν αὐτοῦ ἐπιπεσεῖται θερισμὸς αὐτοῦ. Τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἀπόλοιτο ἐκ τῆς γῆς. Ἀπόσῃ αὐτὸν ἐκ φωτὸς εἰς σκότος, οὐκ ἔσται σεσωσμένος εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁ οἶκος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τοῖς αὐτοῦ ζήσονται ἕτεροι· οὗτοί εἰσιν οἴκοι ἀδίκων, οὗτος ὁ τύπος τῶν μὴ ἰδόντων τὸν Κύριον».

80 Ψαλμ. 5,11.— «Κρῖνον αὐτοῦς ὁ Θεός· ἀποπεσάτωσαν ἀπὸ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν».

καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἐξεγείρονται ἐναντιόν μου, νὰ χαθοῦν ὅμως οἱ παράνομοι».

«Τὴν ἡμέρα νὰ τοὺς συναντήσῃ σκοτάδι, καὶ τὸ μεσημέρι νὰ ψηλαφοῦν ὅπως κατὰ τὴ νύχτα. Νὰ χαθοῦν σὲ πόλεμο καὶ ἡ δύναμή τους νὰ ἀπορροφηθεῖ σὰν ἀπὸ σίφωνα».

«Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀσεβοῦς νὰ εἶναι σὲ διαρκῆ ἀγωνία· ὅταν φαίνεται ὅτι ἔχει πλέον εἰρηνεύσει, νὰ ἔρχεται ἡ καταστροφή του καὶ νὰ γνωρίζει μέσα του ὅτι θὰ μένει πτώμα. Ἡ ἡμέρα του νὰ εἶναι σκοτεινὴ, νὰ τὸν κυριέψῃ ἀνάγκη καὶ θλίψη, νὰ γίνῃ σὰν στρατηγὸς ποῦ πρωτοστατεῖ καὶ πέφτει, ἐπειδὴ σήκωσε τὰ χέρια του ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ αὐθαδίασε ἀλαζονικὰ ἐναντίον τοῦ Παντοκράτορα. Νὰ ἔχει ὡς κατοικία του πόλεις ἔρημες καὶ νὰ μπεῖ σὲ σπίτια ἀκατοίκητα. Καὶ ὅσα θέρισαν ἐκεῖνοι, ἄλλοι νὰ τὰ ἀποκομίσουν καὶ οὔτε νὰ πλουτίσῃ οὔτε καὶ νὰ μὴ μείνουν δικά του τὰ ὑπάρχοντά του. Νὰ μὴ ρίξει στὴ γῆ σκιά, οὔτε νὰ ἀποφύγῃ τὸ σκοτάδι. Τὸν βλαστὸ του νὰ τὸν μαράνῃ ὁ ἄνεμος, νὰ πέσει τὸ ἄνθος του καὶ νὰ ἀποβοῦν μάταιες οἱ προσπάθειές του. Νὰ ἐπέλθῃ πρὶν τὴν ὥρα ὁ θάνατός του καὶ ὁ βλαστὸς του νὰ μὴ βγάλῃ πυκνὰ φύλλα. Νὰ τρυγηθεῖ σὰν τὴν ἀγουρίδα πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα του καὶ νὰ πέσει ὅπως πέφτει τὸ ἄνθος τῆς ἐλιᾶς, διότι ἡ ἀπόδειξη τοῦ ἀσεβοῦς εἶναι ὁ θάνατος. Νὰ ἔχει πόνους στὴν κοιλία του καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ ἀποδειχθοῦν μάταια γι' αὐτόν, καὶ ἡ κοιλία του θὰ ὑποστεῖ δόλους».

«Τὸ φῶς τῶν ἀσεβῶν θὰ σβήσῃ καὶ ἡ φλόγα τους δὲν θὰ μείνῃ γιὰ πολὺ. Εἶθε νὰ ἀρπάξουν λίγοι ἀσήμαντοι τὰ ὑπάρχοντά τους. Νὰ πέσουν τὰ πόδια τους σὲ παγίδα καὶ νὰ τυλιχτοῦν σὲ δίχτυα. Νὰ πέσουν ἐπάνω του παγίδες, καὶ ἔχει ἐτοιμαστῆ γι' αὐτόν φοβερὴ πτώση. Ὁ θάνατος θὰ καταφάει τὴν ὁμορφιά του καὶ θὰ κατασπαραχθοῦν ὅλα τὰ ὠραῖα ποῦ ἔχει ἀπὸ θειάφι. Οἱ ρίζες κάτω ἀπὸ αὐτὸν θὰ ξηραθοῦν καὶ ἐπάνω του θὰ κοποῦν ὅλα τὰ κλαδιά του. Ἡ ἀνάμνησή του θὰ χαθεῖ ἀπὸ τὴ γῆ. Θὰ τὸν ἀπωθήσῃ ἀπὸ τὸ φῶς στὸ σκοτάδι, δὲν θὰ σωθεῖ τὸ σπίτι του στὴ γῆ, ἀλλὰ στὰ κτήματά του θὰ ζήσουν ἄλλοι· αὐτὰ εἶναι τὰ σπίτια τῶν ἀδικῶν, αὐτὸς εἶναι ὁ τόπος ἐκείνων ποῦ δὲν γνώρισαν τὸν Κύριον».

«Καταδίκασέ τους, Θεέ, νὰ πέσουν ἐξω ἀπὸ τὶς πλεκτάνες τους».

Ψαλμ. 6,11.— «Αίσχυνθείσαν καὶ ταραχθείσαν πάντες οἱ ἐχθροί μου».

Ψαλμ. 39,15.— «Αίσχυνθείσαν καὶ ἐντραπείσαν οἱ ζητοῦντες
85 τὴν ψυχὴν μου».

Ψαλμ. 58,6.11.— «Μὴ οἰκτειρήσεις πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν. Ὁ Θεός μου δεῖξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου· μὴ ἀποκτείνῃς».

Ψαλμ. 68,23.— «Γεννηθῆτω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν
90 εἰς παγίδα».

Ψαλμ. 78,6.— «Ἐκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου, ἐπὶ τὰ ἔθνη μὴ γινώσκοντά σε».

Ψαλμ. 82,14.17.— «Ὁ Θεός μου, θεοῦ αὐτοὺς ὡς τροχόν, ὡς καλάμην κατὰ πρόσωπον ἀνέμου. Πλήρωσον τὰ πρόσωπα αὐτῶν
95 ἀτιμίας, καὶ ζητήσουσιν».

Ψαλμ. 108,17.19.— «Οὐκ ἠθέλησεν εὐλογίαν, καὶ μακρυνθῆσεται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐνδυσάσθωσαν οἱ ἐνδιαβάλλοντές με ἐντροπήν».

Ψαλμ. 9,36.— «Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ».

100 Ψαλμ. 24-3.— «Αἰσχυνθῆτωσαν οἱ ἀνομοῦντες διὰ κενῆς».

ᾨσῆ 9,14.— «Δὸς αὐτοῖς, Κύριε, μήτραν ἀτεκνοῦσαν καὶ μαστοὺς ξηρούς».

Ἦσ. 3,24.— «Ἔσται ὑμῖν ἀντὶ ὁσμῆς ἡδείας κονιορτός, καὶ ἀντὶ ζώνης σχοινίω ζώση, καὶ ἀντὶ κόσμου τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσοῦ,
105 φαλάκρωμα ἔξεις διὰ τὰ ἔργα σου, καὶ ἀντὶ χιτῶνος μεσοπορφύρου περιζώση σάκκον. Καὶ ὁ υἱός σου ὁ κάλλιστος, ὃν ἀγαπᾷς, μαχαίρα πεσεῖται, καὶ οἱ ἰσχύοντες ἡμῶν μαχαίρα πεσοῦνται, καὶ καταλειφθήσῃ μόνῃ, καὶ εἰς τὴν γῆν ἔδαφισθήσῃ».

Β' Τιμ. 4,14.— «Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδεί-
110 ξατο. Ἀποδώσει αὐτῷ ὁ Κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ».

Τίτλος ΙΖ'.— Περὶ ἀδικουμένων· ὅτι χρῆ βοθηεῖν αὐτοῖς.

Ἔξ. 2,11.— «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις μέγας γενόμενος ὁ Μωϋσῆς, ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ· κατανοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτῶν, ὁρᾷ ἄνθρωπον Αἰγύπτιον τύπτοντά
5 τινὰ Ἐβραῖον τῶν ἑαυτοῦ ἀδελφῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Περιβλέψας δὲ ᾧδε καὶ ᾧδε, οὐχ ὁρᾷ οὐδένα· καὶ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον, ἔκρυσεν αὐτὸν ἐν τῇ ἄμμῳ. Ἐξελθὼν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ, ὁρᾷ δύο ἄνδρας διαπληκτιζομένους, καὶ λέγει τῷ ἀδικοῦντι· Διὰ τί τύπτεις

«Νὰ καταντροπιαστοῦν καὶ νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ ταραχὴ ὅλοι οἱ ἐχθροί μου».

«Νὰ καταισχυρθοῦν καὶ νὰ ντροπιαστοῦν ὅσοι ζητοῦν τὴν ψυχὴ μου».

«Νὰ μὴ λυπηθεῖς ὅλους ὅσους κάνουν τὴν παρανομία. Ὁ Θεός μου θὰ μοῦ δείξει αὐτὰ πού θὰ συμβοῦν στοὺς ἐχθρούς μου».

«Μακάρι τὸ τραπέζι τους νὰ γίνεῖ παγίδα μπροστὰ τους».

«Ἐκδήλωσε τὴν ὀργή σου ἐπάνω τους, πάνω στὰ ἔθνη πού δὲν σὲ γνωρίζουν».

«Θεέ μου, μετὰβαλέ τους σὲ τροχό, σὲ καλάμι πού ριπίζεται ἀπὸ τὸν ἄνεμο. Γέμισε τὰ πρόσωπά τους μὲ ἀτιμία, καὶ θὰ ἀναγκαστοῦν νὰ σὲ ἀναζητήσουν».

«Δὲ θέλησε τὴν εὐλογία καὶ ἔτσι αὐτὴ θὰ ἀπομακρηθεῖ ἀπὸ αὐτόν. Ἄς ντυθοῦν ὅσοι μὲ διαβάλλουν μὲ ντροπῆ».

«Σύντριψε τὴ δύναμη τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ κακοῦ».

«Νὰ ντροπιαστοῦν ὅσοι παρανομοῦν μάταια».

«Δῶσε τους, Κύριε, γυναῖκες στεῖρες καὶ μαστοὺς ξερούς».

«Καὶ τότε, ἀντὶ τῆς εὐχάριστης μυρουδιάς, θὰ ὑπάρχει σκόνη, καὶ ἀντὶ μὲ ζώνη, θὰ ζώνεσαι μὲ σχοινί, καὶ ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ διάκοσμου τοῦ κεφαλιοῦ σου, θὰ ἔχεις φαλάκρα ἐξαιτίας τῶν ἔργων σου, καὶ ἀντὶ γιὰ χιτώνα πολυτελεῆ, θὰ ντυθεῖς μὲ σάκκο. Καὶ ὁ γιός σου ὁ καλύτερος, τὸν ὁποῖο ἀγαπᾷς, θὰ πέσει ἀπὸ μαχαίρι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἄνδρες σας θὰ σφαγοῦν ἀπὸ μαχαίρι, καὶ θὰ μείνεις μόνη καὶ θὰ κατεδαφιστεῖς».

«Ὁ Ἀλέξανδρος ὁ χαλκωματῆς μοῦ ἔκανε πολλὰ κακὰ. Ἄς τοῦ ἀνταποδώσει ὁ Κύριος σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του».

Τίτλος 17.— Γιά τοὺς ἀδικούμενους· ὅτι πρέπει νὰ τοὺς βοηθοῦμε.

Τὶς μέρες ἐκεῖνες, ὅταν ὁ Μωϋσῆς ἔγινε μέγας, πῆγε στοὺς ἀδελφούς του τοὺς Ἰσραηλίτες καὶ διαπιστώνοντας τὸν πόνο τους, εἶδε ἕναν Αἰγύπτιο ἄνδρα νὰ χτυπᾷ κάποιον Ἑβραῖον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του τοὺς Ἰσραηλίτες. Κοιτάζοντας τότε ἀπὸ δῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ δὲν εἶδε κανένα καὶ σκοτώνοντας τὸν Αἰγύπτιο τὸν ἔκρυψε στὴν ἄμμο. Βγαίνοντας πάλι τὴ δευτέρη μέρα βλέπει δύο ἄντρες νὰ διαπληκτίζονται, καὶ λέει σ' αὐτόν πού ἀδικοῦσε τὸν ἄλλο· Γιατί

τὸν πλησίον; Ὁ δὲ εἶπε· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν
 10 ἐφ' ἡμᾶς; Ἡ ἀνελεῖν με θέλεις, ὃν τρόπον ἀνείλες χθῆς τὸν Αἰγύ-
 πτιον; Ἐφοβήθη δὲ Μωϋσῆς καὶ εἶπεν· Εἰ οὕτως ἐμφανὲς γέγονε τὸ
 ρῆμα τοῦτο;».

Ἰωβ 29,12,17.— «Διέσωσα πτωχὸν ἐκ χειρὸς δυνάστου. Συνέ-
 τριψα μυλὰς ἀδίκων, ἐκ δὲ μέσου τῶν ὀδόντων αὐτῶν ἄρπαγμα
 15 ἐξέσπασα».

Παροιμ. 124,11.— «Ρῦσαι ἀπαγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκ-
 πριοῦ κτεινομένους μὴ φείσῃ. Ἐὰν δὲ εἶπῃς, οὐκ οἶδα τοῦτον, γίνω-
 σκε ὅτι Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει, ὃς ἀποδίδωσιν ἐκάστω
 κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ».

20 «Ἰερ. 22,3.— Ἐξέλεσθε διηρπαγμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐ-
 τόν».

Ἰεζ. 25,9.— «Ἀδικίαν καὶ τλαιπωρίαν ἀφέλεσθε· ἐξάρατε κα-
 ταδυναστείαν ἐκ τοῦ λαοῦ μου, λέγει Κύριος».

Σοφ. Σειρ. 4,9.— «Ἐξελοῦ ἀδικοῦμενον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος
 25 αὐτόν».

Γρηγ. Θεολ. Λόγ. 15.— Πᾶς ὁ πλέων ἐγγύς ἐστι τοῦ ναυαγίου,
 καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσω σφοδρότερον πλέει· καὶ πᾶς ὁ σώμα πε-
 ρικείμενος, ἐγγύς ἐστι τῶν τοῦ σώματος κακῶν, καὶ τοσοῦτω μᾶλ-
 λον, ὅσω περ ἂν ὀρθῶς βαδίζει καὶ μὴ βλέπει τοὺς πρὸ αὐτοῦ κειμέ-
 30 νους. Ἔως πλεῖς ἐξ οὐρίας, τῷ ναυαγοῦντι δὸς χεῖρα· ἕως εὐεκτεῖς
 καὶ πλουτεῖς, τῷ κακοπαθοῦντι βοήθησον. Μὴ ἀναμείνης ἐπὶ σεαυ-
 τοῦ μαθεῖν, ὅσον κακόν ἐστίν ἀπανθρωπία, καὶ οἶον ἀγαθὸν σπλάγ-
 χνα τοῖς χρήζουσιν ἀνοιγόμενα.

Χρηστοὺς εἶναι χρή τοῖς προεμπεσοῦσι καὶ τῷ ἐλέφ κτᾶσθαι τὸν
 35 ἔλεον.

Γρηγ. Θεολ. Λόγ. 20.— Ἐν ταῖς ἀλλοτριαῖς συμφοραῖς τὰ οἰ-
 κεία εὖ τίθεσθαι χρή, καὶ δανείζειν Θεῷ τὸν ἔλεον ἐλέους χρήζον-
 τας, καὶ μὴ καταφρονεῖν ἀνθρώπων, ἀνθρωποὶ ὄντες.

Ἰδίου.— Μὴ γελάσης πτώμα τοῦ πέλας· διάβαινε δὲ ἀσφαλῶς,
 40 ὅσω σοὶ δύναμις, ἀλλὰ καὶ δίδου χεῖρα χαμαὶ κειμένῳ.

χτυπᾶς τὸν πλησίον σου; Καὶ ἐκεῖνος εἶπε· ποιὸς σὲ διόρισε ἀρχηγὸ καὶ δικαστὴ σὲ μᾶς; Ἦ μήπως θέλεις νὰ μὲ σκοτώσεις, ὅπως σκότωσες χθὲς τὸν Αἰγύπτιο; Φοβήθηκε τότε ὁ Μωϋσῆς καὶ σκέφτηκε· Ἔγινε τόσο πολὺ γνωστὸ τὸ ἐπεισόδιο;».

«Διέσωσα ἓνα φτωχὸ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ τυράννου. Ἔσπασα τὰ σαγόνια τῶν ἀδίκων καὶ ἀπέσπασα μέσα ἀπὸ τὰ δόντια τους ὅσα ἐκεῖνοι εἶχαν ἀρπάξεν».

«Γλύτωσε αὐτοὺς ποὺ πηγαίνουν γιὰ ἐκτέλεση καὶ μὴ τσιγκουνευτεῖς προκειμένους νὰ σώσεις αὐτοὺς ποὺ πρόκειται νὰ σκοτωθοῦν. Ἐάν πάλι πεῖς, Δὲν τὸν γνωρίζω αὐτόν, νὰ ξέρεις ὅτι ὁ Κύριος γνωρίζει τίς καρδιᾶς ὄλων, καὶ αὐτὸς ἀνταποδίδει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του».

«Βγάλτε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀδικούντος αὐτὸν ποὺ καταπιέζεται».

«Ἀφαιρέστε τὴν ἀδικία καὶ τλαιπωρία, σταματήστε τίς καταδυναστεύσεις τοῦ λαοῦ μου, λέγει ὁ Κύριος».

«Γλύτωσε αὐτὸν ποὺ ἀδικεῖται ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου ποὺ τὸν ἀδικεῖ».

Καθένας ποὺ πλέει ἔχει πιθανότητα νὰ ναυαγήσει, καὶ τόσο μεγαλύτερη μάλιστα, ὅσο πιὸ πολὺ ταξιδεύει μὲ πλοῖο. Καὶ ὁ καθένας ποὺ ἔχει σῶμα βρίσκεται κοντὰ στὰ κακὰ τοῦ σώματος, καὶ τόσο πιὸ πολὺ κοντὰ μάλιστα, ὅσο πιὸ πολὺ ὀρθιος βαδίζει καὶ δὲν βλέπει αὐτοὺς ποὺ κείτονται μπροστὰ του. Ὅσον καιρὸ ταξιδεύεις μὲ εὐνοϊκὸ ἄνεμο, βοήθησε αὐτὸν ποὺ ναυαγεῖ. Ὅσο εὐτυχεῖς καὶ εἶσαι πλούσιος, βοήθησε αὐτὸν ποὺ κακοπαθεῖ. Μὴ περιμένεις νὰ πάθεις γιὰ νὰ μάθεις πόσο μεγάλο κακὸ εἶναι ἡ ἀπανθρωπιά καὶ πόσο καλὸ εἶναι ἡ εὐσπλαχνία σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη.

Πρέπει νὰ εἶστε καλοὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πέσει πρὶν ἀπὸ σᾶς, καὶ μὲ τὴν εὐσπλαχνία νὰ ἀποκτᾶτε τὴν εὐσπλαχνία.

Πρέπει νὰ τακτοποιεῖτε τὰ δικά σας προβλήματα μὲ τίς συμφορὰς τῶν ἄλλων, καὶ νὰ δανείζετε στὸν Θεὸ δείχνοντας καλωσύνη σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη καλωσύνης, καὶ νὰ μὴ περιφρονεῖτε τοὺς ἀνθρώπους ἀφοῦ εἶστε ἄνθρωποι.

Νὰ μὴ περιγελαῖς τὴν πτώση τοῦ πλησίον καὶ νὰ βαδίζεις ὅσο μπορεῖς μὲ ἀσφάλεια, ἀλλὰ καὶ νὰ δίνεις τὸ χέρι σου σ' αὐτὸν ποὺ βρίσκεται πεσμένος κάτω.

Τίτλος ΙΗ'.— Περὶ ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ εἰρηνοποιῶν.

Ρουθ 1,15.— «Εἶπε Νοεμὶν πρὸς Ρουθ· Ἴδου ἀνέστρεψεν ἡ σύν-
 νυμφός σου πρὸς λαὸν αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἐπιστρά-
 φηθι καὶ σύ. Εἶπε δὲ Ρουθ· Μὴ ἀπαντήσης μοι τοῦ καταλιπεῖν σε,
 5 ὅτι, ὅπου ἂν πορευθῆς, πορεύσομαι, καὶ ὁ λαός σου, λαός μου, καὶ
 ὁ Θεός σου, Θεός μου».

Α' Βασ. 20,17.— «Προσέθετο Ἰωνάθαν ὁμῶσαι τῷ Δαβίδ, ὅτι
 ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ ἀγαπῶντος αὐτόν».

Β' Βασ. 1,26.— «Ἄλγῳ δὲ ἐπὶ σέ, ἀδελφέ μου Ἰωνάθαν.
 10 Ὁραιοῦθης μοι σφόδρα· ἐθαυμαστώθη ἡ ἀγάπησίς σου ἐμοὶ ὑπὲρ
 ἀγάπης γυναικῶν».

Ψαλμ. 33,14.— «Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν».

Παροιμ. 12,20.— «Οἱ βουλόμενοι εἰρήνην, εὐφρανθήσονται».

Παροιμ. 10,11.— «Πάντας τοὺς μὴ φιλονεικοῦντας καλύψει φι-
 15 λία· ὁ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας, εἰρηνοποιεῖ».

Παροιμ. 15,18.— «Μακρόθυμος ἀνὴρ κατασβέσει κρίσεις, ὁ δὲ
 ἀσεβῆς ἐγερεῖ μᾶλλον».

Παροιμ. 10,18.— «Καλύπτουσιν ἔχθραν χεῖλη δίκαια».

Παροιμ. 17,1.— «Κρείσσων ψωμός μεθ' ἠδονῆς ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἷ-
 20 κος πλήρης πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων θυμάτων μετὰ μάχης».

Παροιμ. 18,14.— «Θυμὸν ἀνδρὸς πρᾶθνει θεράπων φρόνιμος».

Ἰασμα 8,7.— «Ἰὺδωρ πολλὸν οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην,
 καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύζουσιν αὐτήν».

Ζαχ. 8,11.— «Τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπᾶτε, λέγει Κύ-
 25 ριος παντοκράτωρ».

Ἰησ. 52,7.— «Ὡς ὥραιοι ἐπὶ τῶν ὀρέων οἱ πόδες εὐαγγελιζομέ-
 νων ἀγαθὰ, ἀκοὴν εἰρήνης εὐαγγελιζομένων ἀγαθὰ!»

Ἰεζ. 34,29.— «Ἀναστήσω αὐτοῖς φυτὸν εἰρήνης, καὶ οὐκέτι
 ἔσονται ἀπολλύμενοι».

30 Σοφ. Σειρ. 25,1.— «Ἐν τρισὶν ὥραισθην, καὶ ἀνέστην ὥραία
 ἔναντι Κυρίου καὶ ἀνθρώπων· ὁμόνοια ἀδελφῶν, καὶ φιλία τῶν
 πλησίων, καὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ ἑαυτοῖς συμπεριφερόμενοι».

Τίτλος 18.— Για τὴν ἀγάπη, τὴν εἰρήνην καὶ τοὺς εἰρηνοποιούς.

«Εἶπε ἡ Νωεμὶν στὴ Ρούθ· Νὰ, ἡ συννυφάδα σου ἐπέστρεψε στὸν λαό της καὶ στοὺς θεοὺς της· γύρνα λοιπὸν καὶ σύ. Καὶ ἡ Ρούθ εἶπε· Μὴ μοῦ ξαναπεῖς νὰ σὲ ἐγκαταλείψω, γιατί θὰ σὲ ἀκολουθήσω ὅπου καὶ ἂν πᾶς καὶ ὁ λαός σου θὰ εἶναι λαός μου καὶ ὁ Θεός σου Θεός μου».

«Ὁ Ἰωνάθαν ξαναορκίστηκε καὶ πάλι στὸν Δαβὶδ ὅτι ἡ ψυχὴ του τὸν ἀγαπᾷ πάρα πολύ».

«Πονῶ γιὰ σένα, ἀδελφέ μου Ἰωνάθαν. Ἦσουν πολὺ ὠραῖος γιὰ μένα. Σὲ ἀγάπησα περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῶν γυναικῶν».

«Ἀναζήτησε καὶ ἐπιδίωξε τὴν εἰρήνην».

«Αὐτοὶ ποὺ θέλουν εἰρήνη, θὰ χαροῦν».

«Ὅλους ὅσους δὲν φιλονεικοῦν θὰ τοὺς καλύψει ἡ φιλία· ἐκεῖνος ποὺ ἐλέγχει μὲ θάρρος, συμβάλλει στὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης».

«Ὁ μακρόθυμος ἄντρας κατασιγάζει τὶς φιλονεικίες, ἐνῶ ὁ ἀσεβὴς μᾶλλον τὶς προξενεῖ».

«Τὰ δίκαια χεῖλη ἐξαφανίζουν τὴν ἐχθρὰ».

«Εἶναι προτιμώτερο τὸ σκέτο ψωμί μὲ εὐχαρίστηση καὶ εἰρήνη, παρὰ γεμᾶτο μὲ πολλὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἄδικα θύματα μαζί μὲ φιλονεικίες».

«Ὁ συνετὸς ὑπρέτης καταπραΰνει τὸν θυμὸ τοῦ ἄνδρα».

«Νερὸ πολὺ δὲν μπορεῖ νὰ σβῆσει τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης, καὶ ποτάμια ὀλόκληρα δὲν μποροῦν νὰ τὴν κατακλύσουν».

«Νὰ ἀγαπᾶτε τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν εἰρήνην, λέει ὁ Παντοκράτορας Κύριος».

«Πόσο ὠραῖα εἶναι πάνω στὰ βουνὰ τὰ πόδια αὐτῶν ποὺ ἀναγγέλλουν τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης, αὐτῶν ποὺ ἀναγγέλλουν τὰ ἀγαθὰ».

«Θὰ ἀναδειξῶ σ' αὐτοὺς ἓνα φυτὸ εἰρήνης καὶ δὲν θὰ ὑπάρχουν πιά ἄνθρωποι ποὺ θὰ χάνονται».

«Μὲ τρία πράγματα καλλωπίστηκα καὶ παρουσιάστηκα ὠραῖα μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀνθρώπους· μὲ τὴν ὁμόνοια τῶν ἀδελφῶν, τὴ φιλία τῶν πλησίον καὶ τὴν καλὴ συμπεριφορὰ ἀνάμεσα στὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα».

Ματθ. 5,9.— «Μακάριοι εἰρηνοποιοί, ὅτι καὶ αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται».

35 Ματθ. 5,44.— «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων».

Ματθ. 18,19.— «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι, ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος, οὐδ' ἐὰν αἰτήσωνται, γε-
40 νήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

Ἰω. 13,34.— «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

45 Ἰω. 14,27.— «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν».

Ἰω. 15,9–13.— «Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μέναιτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ Πατρὸς μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Αἴτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ
50 ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ».

Λουκᾶ 10,5.— «Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν ἔρχησθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνην τῷ οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἦ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται
55 ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη».

Λουκᾶ 12,58–59.— «Ὡς ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου πρὸς ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδοῦ, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς παραδῶ σε τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πρᾶκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν. Ἀμὴν λέγω σοι· οὐ μὴ
60 ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῶς».

Ρωμ. 12,18.— «Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες».

Ρωμ. 13,8.— «Μηδὲν μηδενὶ ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσης, οὐ κλέψῃς, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, καὶ
65 εἴ τις ἑτέρα ἐστὶν ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπᾶσαι τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν».

«Εἶναι μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αὐτοὶ θὰ ὀνομαστοῦν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ».

«Νὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας· νὰ εὐλογεῖτε ἐκείνους πού σᾶς καταριῶνται, νὰ προσεύχεσθε γιὰ ἐκείνους πού σᾶς κακομεταχειρίζονται καὶ σᾶς καταδιώκουν».

«Σᾶς βεβαιῶνω ὅτι, ἐὰν δύο ἀπὸ σᾶς συμφωνήσουν πάνω στὴ γῆ, κάθε πρᾶγμα πού θὰ ζητήσουν θὰ τοὺς γίνει ἀπὸ τὸν Πατέρα μου τὸν ἐπουράνιο».

«Σᾶς δίνω καινούργια ἐντολή, νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο· ὅπως σᾶς ἀγάπησα καὶ ἐγώ, ἔτσι νὰ ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Ἀπὸ αὐτὸ θὰ γνωρίζουν ὅλοι ὅτι εἶστε μαθητές μου, ἐὰν ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο».

«Σᾶς ἀφήνω τὴ δική μου εἰρήνη, σᾶς δίνω τὴ δική μου εἰρήνη».

«Ὅπως μὲ ἀγάπησε ὁ Πατέρας, σᾶς ἀγάπησα κι ἐγώ. Μείνετε στὴν ἀγάπη μου, ὅπως ἐγὼ τήρησα τίς ἐντολές τοῦ Πατέρα μου καὶ μένω στὴν ἀγάπη του. Αὐτὴ εἶναι ἡ δική μου ἐντολή, νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ὅπως καὶ ἐγὼ ἀγάπησα ἐσᾶς. Μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀγάπη αὐτὴ δὲν ἔχει κανεὶς, τὸ νὰ θυσιάσει δηλαδὴ κάποιος τὴ ζωὴ του γιὰ τοὺς φίλους του».

«Σ' ὅποιο σπίτι τύχει νὰ μπεῖτε, νὰ λέτε πρῶτα, Εἰρήνη στὸ σπίτι αὐτό. Καὶ ἐὰν ὑπάρχει ἐκεῖ ἄνθρωπος εἰρηνικός, ἡ εἰρήνη σας θὰ μείνει σ' αὐτόν».

«Ἐνῶ ἀκόμη βρίσκεσαι στὸ δρόμο μὲ τὸν ἀντίδικό σου πηγαίνοντας στὸν δικαστὴ, προσπάθησε νὰ ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ αὐτόν, μήπως σὲ τραβήξει στὸν δικαστὴ, καὶ ὁ δικαστὴς σὲ παραδώσει στὸν δεσμοφύλακα, καὶ ὁ δεσμοφύλακας σὲ βάλει στὴ φυλακὴ. Σὲ βεβαιῶνω ὅτι δὲν θὰ βγεῖς ἀπὸ ἐκεῖ, μέχρι νὰ πληρώσεις καὶ τὸ τελευταῖο λεπτό».

«Ἄν εἶναι δυνατόν, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς, νὰ ἔχετε εἰρήνη μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους».

«Σὲ κανένα δὲν χρωστᾶτε τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Διότι τὸ 'μὴ μοιχεύσεις', 'μὴ κλέψεις', 'μὴ ψευδομαρτυρήσεις', καὶ ὅποιαδήποτε ἄλλη ἐντολή ὑπάρχει, ἀνακεφαλαιώνονται στὰ λόγια αὐτά, στὸ νὰ ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτὸ σου».

Ρωμ. 14,19.— «Τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους».

Ρωμ. 13,10.— «Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται.
70 Πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη».

Α' Κορ. 12,31.— «Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Κἂν ἔχω προφητείαν καὶ ἴδω τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν· κἂν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν,
75 ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. Κἂν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μοι, κἂν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθῶμαι, ἀγάπην δὲ οὐ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φουσιούται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς. Πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει». Καὶ πάλιν·
80 «νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη».

Α' Κορ. 16,14.— «Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω».

85 Β' Κορ. 13,11.— «Εἰρηνεύετε, ἀδελφοί, καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν».

Γαλ. 5,14.— «Διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐνὶ λόγῳ πεπλήρται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

90 Ἐφ. 4,32. 5,1έ.— «Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εἰσπλαγχοί, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας».

95 Κολ. 3,14.— «Ἐπὶ πᾶσι τὴν ἀγάπην διώκετε, ὅτι ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβεύεται ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν».

Ἐβρ. 12,14.— «Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγίασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον».

100 Ἰακ.β 3,18.— «Καρπὸς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιούσιν εἰρήνην».

«Ἴσως ἐπιδιώκουμε ὅ,τι συντελεῖ στήν εἰρήνην καί στήν οἰκοδομήν μεταξύ μας».

«Ἡ ἀγάπη δὲν προξενεῖ κακὸν στὸν πλησίον. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐκπλήρωση τοῦ Νόμου».

«Νὰ δείχνετε ζῆλο γιὰ τὰ ἀνώτερα χαρίσματα· καὶ σὰς δείχνω ἀκόμα πιὸ ὑπέροχο δρόμο. Ἐὰν μιῶ τῆς γλῶσσης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, εἶμαι σὰν χαλκὸς ποὺ βγάζει ἤχους, ἢ κύμβαλο ποὺ ἀλαλάζει. Καὶ ἂν ἔχω τὸ χάρισμα τῆς προφητείας καὶ γνωρίζω ὅλα τὰ μυστήρια καὶ ὅλη τὴ γνώση καὶ ἐὰν ἔχω ὅλη τὴν πίστη, ὥστε νὰ μετακινῶ βουνά, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, δὲν εἶμαι τίποτε. Καὶ ἂν μοιράσω ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἂν παραδώσω τὸ σῶμα μου γιὰ νὰ καεῖ, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, δὲν ἔχω καμμιὰ ὠφέλεια. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ζηλότυπη, ἡ ἀγάπη εἶναι μακρόθυμη, εἶναι γεμάτη καλωσύνη, ἡ ἀγάπη δὲν καυχιέται, δὲν ὑπερηφανεύεται, δὲν κάνει ἀσχήμιες, δὲν ζητεῖ τὸ συμφέρον τῆς. Ὅλα τὰ πιστεύει, ἐλπίζει τὰ πάντα καὶ ὑπομένει τὸ κάθε τι. Ἡ ἀγάπη ποτὲ δὲν ξεπέφτει». Καὶ πάλι· «τώρα λοιπὸν μένει ἡ πίστη, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀγάπη, αὐτὰ τὰ τρία· ἀνώτερη ὅμως ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἡ ἀγάπη».

«Ὅλα ὅσα κάνετε νὰ γίνονται μὲ ἀγάπη».

«Νὰ ἔχετε εἰρήνην, ἀδελφοί, καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης θὰ εἶναι μαζί σας».

«Νὰ ὑπηρετεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ ἀγάπη. Διότι ὁ νόμος ἐκπληρώνεται μὲ ἓνα λόγο, μὲ τὸ 'νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτὸ σου'».

«Νὰ εἴστε καλοὶ μεταξύ σας, σπλαχνικοὶ, καὶ νὰ συγχωρεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ὅπως καὶ ὁ Θεὸς συγχώρησε ἐμᾶς. Νὰ γίνεστε λοιπὸν μιμητὲς τοῦ Θεοῦ, σὰν παιδιὰ τοῦ ἀγαπητά, καὶ νὰ φέρεστε μὲ ἀγάπη, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε ἐμᾶς καὶ πρόσφερε στὸν Θεὸν τὸν ἑαυτὸ του γιὰ μᾶς προσφορὰ καὶ θυσία ποὺ εὐωδιάζει».

«Πάνω ἀπ' ὅλα νὰ ἐπιδιώκετε τὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία εἶναι σύνδεσμος τῆς τελειότητος. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἅς κυριαρχεῖ στὶς καρδιὰς σας».

«Νὰ ἐπιδιώκετε τὴν εἰρήνην μὲ ὅλους, καὶ τὸν ἀγιασμό, χωρὶς τὸν ὁποῖο κανένας δὲν θὰ δεῖ τὸν Κύριον».

«Ὁ καρπὸς τῆς δικαιοσύνης σπεύρεται μὲ εἰρήνην γιὰ τοὺς εἰρηνοποιούς».

Α' *Ίω.* 2,10.— «Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει».

Α' *Τιμ.* 1,5.— «Ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀγαπᾶτε».

105 Α' *Πέτρ.* 4,8.— «Ἀγάπη καλύπτει πλήθος ἁμαρτιῶν».

Α' *Ίω.* 3,18.— «Τέκνα, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσει, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. Καὶ ἐν τούτῳ γνωσόμεθα, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν».

Α' *Ίω.* 4,7.18.20.— «Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. Φόβος οὐκ ἐστίν ἐν τῇ ἀγάπῃ· ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τελειοῦται ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι Ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐκ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;».

Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Ἐπιστολὴ Πρὸς Ἐφεσίους.— Οὐδὲν ἐστὶν ἄμεινον εἰρήνης, ἐν ἧί πᾶς πόλεμος καταργεῖται.

Μ. Βασιλείου, Ἀπὸ ἐπιστολῆν.— Ὅσον ἐστὶ τὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθόν, τί χρῆ λέγειν πρὸς ἄνδρας υἱοῦς τῆς εἰρήνης; Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον Χριστιανοῦ, ὡς τὸ εἰρηνοποιεῖν, διότι καὶ τὸν ἐπ' αὐτὴν μισθὸν ἡμῖν ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο.

Γρηγ. Θεολ. Λόγ. 12.— Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐγγύς, ὅσοι τὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθὸν ἀσπαζόμενοι φαίνονται, καὶ τῷ ἐναντίῳ, τῇ στάσει ἀπεχθραίνονται καὶ δυσχεραίνουσιν.

Γρηγ. Νύσσης Λόγ. 7.— Ὡσπερ ὑγείας ἐπιλαβούσης νόσος ἐξαφανίζεται, καὶ φωτὸς φαίνοντος οὐκ ὑπολείπεται σκότος, οὕτω καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιφανείσης, λύεται πάντα τὰ ἐκ τοῦ ἐναντίου συνιστάμενα πάθη. Πᾶσα ἡ τῶν κακῶν ἀγέλη τῇ ἀγαπητικῇ διαθέσει ἐξαφανίζεται.

Τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης οὐδὲν ἀνώτερον τίθησι.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. 3.— Τοιοῦτον τῶν ἀγαπώντων τὸ ἔθος· πάντα τὰ τῶν ἀγαπωμένων πράγματα δι' αὐτῶν ἀνύεσθαι βούλονται, καὶ μηδὲν χωρὶς αὐτῶν ἐκείνους μὴ ποιεῖν, μὴ λέγειν.

135 Ἰδίου, Εἰς τὴν παραβ. μυρίων ταλάντων.— Ἡ τῆς ἀγάπης φύσις κόρον οὐκ οἶδεν, ἀλλ', αἰεὶ τῶν ἀγαπωμένων ἀπολαύουσα, πρὸς μείζονα αἴρεται φλόγα. Καὶ τοῦτο ὁ ταύτης τρόφιμος εἰδὼς Παῦλος

«Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν του, μένει μέσα στὸ φῶς».

«Νὰ ἀγαπᾶτε με καθαρὴ καρδιά».

«Ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν».

«Παιδιά μου, νὰ μὴ ἀγαπᾶμε μὲ λόγια, οὔτε μὲ τὴ γλῶσσα, ἀλλὰ μὲ ἔργα καὶ ἀληθινά. Μ' αὐτὸ θὰ γνωρίσουμε ὅτι εἴμαστε ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν».

«Ἀγαπητοί μου, ἄς ἀγαπᾶμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, διότι ἡ ἀγάπη εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὁποῖος ἀγαπᾷ, ἔχει γεννηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ γνωρίζει τὸν Θεό. Ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ, δὲ γνωρίζει τὸν Θεό, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Στὴν ἀγάπη δὲν ὑπάρχει φόβος, διότι ἡ τέλεια ἀγάπη διώχνει τὸν φόβο καὶ ἐκεῖνος πού φοβᾶται δὲν εἶναι τέλειος στὴν ἀγάπη. Ἐὰν κάποιος πεῖ, 'ἀγαπῶ τὸν Θεό', καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸν του, εἶναι ψεῦτης. Διότι αὐτὸς πού δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν του, τὸν ὁποῖο βλέπει, πῶς μπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεό, τὸν ὁποῖο δὲν ἔχει δεῖ;».

«Τίποτε δὲν εἶναι καλύτερο ἀπὸ τὴν εἰρήνην, μέσα στὴν ὁποία καταργεῖται κάθε πόλεμος».

«Πόσο μεγάλο εἶναι τὸ ἀγαθὸ τῆς εἰρήνης, τί χρειάζεται νὰ τὸ πῶ σὲ ἄνδρες πού εἶναι υἱοὶ τῆς εἰρήνης; Διότι τίποτε δὲν χαρακτηρίζει τόσο πολὺ τὸν Χριστιανό, ὅσο τὸ νὰ εἶναι εἰρηνοποιός, διότι ὁ Κύριος μᾶς ὑποσχέθηκε καὶ τὴν ἀνταμοιβή μας γι' αὐτήν.

Εἶναι κοντὰ στὸν Θεὸ καὶ στὰ θεϊκὰ πράγματα, ὅσοι φαίνονται ὅτι ἀσπάζονται τὸ ἀγαθὸ τῆς εἰρήνης, ἐνῶ τὸ ἀντίθετό της, δηλαδὴ τὴν ἐπανάσταση, τὴν ἐχθρεύονται καὶ τὴν ἀποστρέφονται».

«Ὅπως ὅταν εἴμαστε ὑγιεῖς ἢ ἀρρώστια ἐξαφανίζεται, καὶ ὅταν φεύγει τὸ φῶς, δὲν ὑπάρχει σκοτάδι, ἔτσι καὶ ὅταν ἐμφανισθεῖ ἡ εἰρήνη, διαλύονται ὅλα τὰ πάθη πού προξενοῦνται ἀπὸ τὸ ἀντίθετο. Ὅλη ἡ συμμορία τῶν κακῶν ἐξαφανίζεται μὲ τὴν ἀγαπητικὴ διάθεση».

Δὲν βάζει τίποτε ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνην.

Τέτοια εἶναι ἡ συνήθεια αὐτῶν πού ἀγαποῦν. Θέλουν ὅλα τὰ πράγματα αὐτῶν πού ἀγαποῦν νὰ διεκπερεῶνονται μέσω αὐτῶν, καὶ ἐκεῖνοι νὰ μὴ κάνουν οὔτε νὰ λένε τίποτε χωρὶς αὐτούς.

Ἡ φύση τῆς ἀγάπης δὲ γνωρίζει κορεσμό, ἀλλά, ἀπολαμβάνοντας πάντοτε αὐτούς πού ἀγαπᾷ, φουντώνει σὰν φλόγα περισσότερο. Καὶ αὐτὸ γνωρίζοντάς το ὁ τρῶφιμος τῆς ἀγάπης Παῦλος ἔλεγε:

ἔλεγεν· «μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους». Τοῦτο γὰρ τὸ ὄφλημα αἰεὶ μὲν καταβάλλεται, οὐδέποτε δὲ ἀποδίδεται. Ἐν-
 140 ταῦθα τὸ διηνεκῶς ὀφλεῖν καλὸν καὶ ἐπαινῶν ἄξιον. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρημάτων, τοὺς μηδὲν ὀφείλοντας ἐπαινοῦμεν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀγάπης, τοὺς διηνεκῶς ὀφείλοντας μακαρίζομεν· καὶ ὅπερ ἀγνωμοσύνης ἐκεῖ, τοῦτο ἐνταῦθα ἐγνωμοσύνης σημεῖόν ἐστι, τὸ μηδέποτε διαλύεσθαι τὸ τῆς ἀγάπης ὄφλημα.

145 Ἰδίου.— Ὁ ἐπευξάμενος εἰρήνην ἅπασιν, τὸν πόλεμον παθῶν ἐξέβαλεν, τὴν ἀμαρτίαν τῶν ἀτόπων λογισμῶν, τὴν ταραχὴν τῶν ἐπιθυμιῶν, τὴν ζάλην, τὰ κύματα, τὸν χειμῶνα, καὶ λιμένος εὐδιωτέραν τὴν ψυχὴν κατεσκεύασε, τὴν μητέρα καὶ κοινὴν τροφὸν τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων εἰρήνην μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς εἰς τὴν ψυχὴν
 150 τῶν δεξαμένων τὴν εἰρήνην πιστῶν εἰσαγαγών.

Ἰδίου.— Ὡσπερ ψυχὴ ἄνευ σώματος ἄνθρωπος οὐ καλεῖται, οὐδ' αὖτὸ σῶμα ἄνευ ψυχῆς, οὕτως οὐδὲ ἀγάπη πρὸς Θεόν, εἴαν μὴ ἔχη ἀκόλουθον καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, οὐ τυγχάνει ἀγάπῃ· οὐδ' αὖτὸ πάλιν ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ, εἴαν μὴ ἔχη τὴν πρὸς
 155 Θεόν, οὐ καλεῖται ἀγάπῃ. Διὸ σπάνιον ἐστὶν εὐρεῖν τελείαν ἀγάπην.

Ἰδίου.— Ὅσοι τοίνυν ὀρθοδόξως φρονοῦσι περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν εἰς ἀλλήλους φυλάττουσιν ἀγάπην, οὗτοι κέκτηνται τὸ τέλειον τῆς ἀγάπης. Ἀγάπη Πατέρα ὁμολογεῖ, Υἱὸν προσκυνεῖ, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δοξολογεῖ. Ἀγάπη τὴν
 160 συμφωνίαν τῆς Τριάδος οὐ διαιρεῖ. Ἀγάπη ἀγγέλων σύμβιος, πατέρων σύντροφος, προφητῶν σύσκηνος, μαρτύρων σύναθλος, ἀποστόλων σύγχωρος, Ἐκκλησίας σύνδεσμος. Ἀγάπη πόλεμον οὐκ οἶδεν, ἐχθρὸν οὐκ ἔχει, εἰρήνην πρεσβεύει. Ἀγάπη φονικοὺς θυμοὺς πραῖνει, λογικοὺς λαοὺς σεμνύνει. Ἀγάπη ἐν τῷ κόσμῳ μὴ χωροῦ-
 165 σα, καὶ ἐν ταπεινῇ καρδίᾳ κατοικοῦσα. Ἀγάπη μέλιτος καὶ γάλακτος γλυκύτερα, ἢ μὴ μόνον ἐν τῷ στόματι τὸ γλυκὸν ἔχουσα, ἀλλὰ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας τὸ ἡδὺν κέκτηται. Ἀγάπη ἢ πάντων ἀρμογή, δι' ἧς συνέστηκε μὲν τὰ ἐπίγεια, αὔξει δὲ τὰ οὐράνια. Ἀγάπη, δι' ἣν ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὑπὲρ ἡμῶν.

‘Δὲν ὀφείλετε σὲ κανέναν τίποτε, παρὰ μόνο νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο’. Διότι αὐτὸ τὸ χρέος συνεχῶς πληρώνεται, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐξοφλεῖται. Στὴν περίπτωση αὐτὴ τὸ νὰ ὀφείλεις διαρκῶς εἶναι καλὸ καὶ ἀξιέπαινο. Διότι ὡς πρὸς τὰ χρήματα ἐπαινοῦμε ἐκείνους ποὺ δὲ χρωστοῦν τίποτε, ἐνῶ ὡς πρὸς στὴν ἀγάπη μακαρίζουμε αὐτοὺς ποὺ διαρκῶς ὀφείλουν. Καὶ αὐτὸ ποὺ στὴν πρώτη περίπτωση εἶναι δεῖγμα ἀγνωμοσύνης, τὸ ἴδιο ἐδῶ εἶναι σημάδι εὐγνωμοσύνης, τὸ νὰ μὴ τελειώνει δηλαδὴ ποτὲ τὸ χρέος τῆς ἀγάπης.

Αὐτὸς ποὺ εὐχῆθηκε σὲ ὅλους εἰρήνη, ἔδωξε τὸν πόλεμο τῶν παθῶν, τὴν ἁμαρτία τῶν ἄτοπων λογισμῶν, τὴν ταραχὴ τῶν ἐπιθυμιῶν, τὴν παραζάλη, τοὺς κλυδωνισμοὺς καὶ τὰ δυνατὰ πάθη, καὶ καὶ ἔκανε τὴν ψυχὴ του πιὸ ἤρεμη καὶ ἀπὸ λιμάνι, βάζοντας τὴ μητέρα καὶ κοινὴ τροφὸ ὅλων τῶν ἀγαθῶν εἰρήνη, μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια μέσα στὴν ψυχὴ ἐκείνων ποὺ δέχτηκαν τὴν εἰρήνη.

“Ὅπως ἡ ψυχὴ χωρὶς σῶμα δὲν λέγεται ἄνθρωπος, οὔτε καὶ τὸ σῶμα χωρὶς ψυχὴ, ἔτσι οὔτε ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ἐὰν δὲν ἔχει ὡς συνέπια καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, δὲν εἶναι ἀγάπη· οὔτε ἐπίσης ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἐὰν δὲν ἔχει τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, δὲν ὀνομάζεται ἀγάπη. Γι’ αὐτὸ εἶναι σπάνιο νὰ βροῦμε τέλεια ἀγάπη.

“Ὅσοι λοιπὸν πιστεύουν ὀρθόδοξα γιὰ τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ τηροῦν τὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, αὐτοὶ ἔχουν τὴν τέλεια ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ὁμολογεῖ τὸν Πατέρα, προσκυνεῖ τὸν Υἱὸ καὶ δοξολογεῖ τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ ἀγάπη δὲν διαιρεῖ τὴν ὁμοφωνία τῆς Τριάδος. Ἡ ἀγάπη εἶναι σύζυγος τῶν ἀγγέλων, σύντροφος τῶν πατέρων, ὁμοτράπεζη τῶν μαρτύρων, συναθλήτρια τῶν μαρτύρων, μέλος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων. Εἶναι σύνδεσμος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀγάπη δὲ γνωρίζει πόλεμο, δὲν ἔχει ἐχθρό, μεσολαβεῖ γιὰ τὴν εἰρήνη. Ἡ ἀγάπη καταπραΰνει τοὺς φονικούς θυμοὺς, ἐπαινεῖ τοὺς λογικοὺς λαοὺς. Ἡ ἀγάπη ποὺ δὲν χωρεῖ μέσα στὸν κόσμον καὶ κατοικεῖ μέσα σὲ ταπεινὴ καρδιά. Ἡ ἀγάπη εἶναι πιὸ γλυκεῖα ἀπὸ τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα, καὶ ἔχει τὴ γλύκα ὄχι μόνο στὸ στόμα, ἀλλὰ κατέχει τὴν εὐχαρίστηση καὶ στὸ βάθος τῆς καρδιάς. Ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ σύνδεσμος ὅλων, μέσω τῆς ὁποίας συγκρατοῦνται τὰ ἐπίγεια καὶ αὐξάνουν τὰ ἐπουράνια. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐκείνη γιὰ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸν Υἱὸ του στὸν κόσμον

1:10 ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον ὑπὲρ
 ἡμῶν. Ἀγάπη τὰ ζεύγη τῶν ἀρότρων ὁμοφρόνως τῷ ζύλῳ τοῦ
 σταυροῦ ὑπέβηκεν, κινδύνους δὲ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ὑπομένειν
 ἐδίδαξεν. Ἀγάπη μάρτυρας τελειοῖ, ἀποστόλους στεφανοῖ. Ἀγάπη
 ἄλλον ὡς ἑαυτὸν ὀρᾷ, καὶ τὰ ἴδια κοινὰ πᾶσιν ἠγεῖται. Ἀγάπη τὴν
 175 ἔνδειαν τοῦ πλησίον μέριμναν ἰδίαν τίθησιν. Ἀγάπη κοινὴν τράπε-
 ζαν πᾶσιν ἰστᾷ, πλουσίῳ τε καὶ πένητι, σοφῷ τε καὶ ἰδιώτῃ. Ἀγάπη
 τὴν πεπικρασμένην ψυχὴν γλυκαίνει, τὴν τεθλιμμένην θεραπεύει,
 τὴν τεταπεινωμένην ἀναθάλλειν ποιεῖ. Ἀγάπη ἄσβεστον λαμπάδα
 τῆς παρθενίας περιφέρει, καὶ τοὺς ἰδίους περιεργάζεται ζητοῦσα.
 180 Ἀγάπη τὰς τῆς βασιλείας θύρας ἀνοίγει καὶ τοὺς ἐν σεμνῷ γάμῳ
 βιοῦντας εἰσελθεῖν οὐ κωλύει. Ἀγάπη τὴν ἐλεημοσύνην φιλεῖ καὶ
 τῷ ταῦτα γεωργῷ στεφάνους χρυσαυγεῖς ἐτοιμάζει. Ἀγάπη ὑπερη-
 φάνους οὐκ οἶδεν, ταπεινοὺς δὲ δοξάζει. Ἀγάπη κακολογίαν φεύγει,
 εὐλογίαν δὲ στέργει. Ἀγάπη ἄνδρα καὶ γυναῖκα γάμῳ συναφθέντας
 185 ὁμονοεῖν συμβουλεύει, χωρίζεσθαι δὲ ἀπ' ἀλλήλων οὐδέποτε θέλει.
 Ἀγάπη τοὺς πατέρας φιλεῖ τὰ τέκνα προτρέπεται, καὶ τὰ τέκνα
 δουλεύειν ὡς δεσπόταις τοῖς γονεῦσιν. Ἀγάπη τοὺς δεσπότης ἐλεή-
 μονας εἶναι πρὸς τοὺς οἰκέτας παρακαλεῖ, καὶ τοὺς οἰκέτας ὑποურ-
 γεῖν τοῖς δεσπόταις ἀδόλως παραινεῖ.
 190 Κλήμ. Ἀλεξανδρέως, Στρωματεῖς 2.— Πολλαχῶς ἀγάπη νοεῖ-
 ται, διὰ πραότητος, διὰ χρηστότητος, δι' ὑπομονῆς, διὰ ἀφθονίας
 καὶ ἀζηλίας, δι' ἀμνησικακίας. Ἀμέριστός ἐστιν ἐν πᾶσι, ἀδιάκριτος
 κοινωνική.

Ἰδίον, ὁ. π.— Τρισσὰ εἶδη φιλίας διδασκόμεθα, καὶ τούτων τὸ
 195 μὲν πρῶτον καὶ ἄριστον, τὸ κατ' ἀρετὴν· στερρὰ γὰρ ἢ ἐκ λόγου
 ἀγάπη· τὸ δὲ δεύτερον καὶ μέσον, τὸ κατ' ἀμοιβήν· κοινωνικὸν τοῦ-
 το καὶ μεταδοτικὸν καὶ βιωφελές· κοινὴ γὰρ ἢ εὐχάριστος φιλία. Τὸ
 δὲ ὕστατον καὶ τρίτον, ἡμεῖς μὲν τὸ ἐκ συνηθείας φαιμέν, οἱ δὲ Ἑλ-
 ληνές φασι τὸ καθ' ἡδονὴν τρεπτὸν καὶ μεταβλητόν. Οὐκοῦν ἡ μὲν
 200 τίς ἐστὶ φιλοσόφου φιλία, ἢ δὲ ἀνθρώπου, ἢ δὲ ζώου.

Ἰδίον, Στρωματεῖς 4.— Τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς, οὐκ ἀγαπᾶν τὸ
 κακὸν λέγει, οὐδὲ ἀσέβειαν οὐδὲ μοιχείαν ἢ κλοπὴν, ἀλλὰ τὸν κλέ-

γιὰ μᾶς καὶ πρόσφερε τὸν μονογενῆ Υἱὸ τοῦ στὸν κόσμον γιὰ μᾶς. Ἡ ἀγάπη ἔξεψε τὰ ζευγάρια τῶν ἀρτύρων μονιασμένα στὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, καὶ μᾶς δίδαξε νὰ ὑπομένουμε τοὺς κινδύνους στὴ στεριά καὶ στὴ θάλασσα. Ἡ ἀγάπη τελειοποιεῖ τοὺς μάρτυρες, στεφανώνει τοὺς ἀποστόλους. Ἡ ἀγάπη βλέπει τὸν ἄλλο σὰν τὸν ἑαυτὴς, καὶ θεωρεῖ τὰ δικά της κοινὰ σὲ ὅλους. Ἡ ἀγάπη κάνει δική της φροντίδα τὴ φτώχεια τοῦ πλησίον. Ἡ ἀγάπη στήνει κοινὸ τραπέζι γιὰ ὅλους πλούσιους καὶ φτωχοῦς, σοφοὺς καὶ ἰδιώτες. Ἡ ἀγάπη τὴν πικραμένη ψυχὴ τὴ γλυκαίνει, τὴ θλιμμένη τὴ θεραπεύει, τὴν ταπεινωμένη τὴν κάνει νὰ ἀνακτᾷ τὶς δυνάμεις της. Ἡ ἀγάπη περιφέρει τὴν ἄσβεστη λαμπάδα τῆς παρθενίας καὶ κοπιᾷ ἀναζητώντας τοὺς δικούς της. Ἡ ἀγάπη ἀνοίγει τὶς πόρτες τῆς βασιλείας, καὶ ἐκείνους ποὺ ζοῦν μὲ σεμνὸ γάμον δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ μπουῦν μέσα. Ἡ ἀγάπη ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνη, καὶ σ' αὐτὸν ποὺ τὴν καλλιεργεῖ ἐτοιμάζει χρυσὰ στεφάνια. Ἡ ἀγάπη ἀποφεύγει τὴν κακολογία, συγκατατίθεται δὲ στὴν εὐλογία. Ἡ ἀγάπη τὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα ποὺ ἔχουν δεθεῖ μὲ γάμον τοὺς συμβουλεύει νὰ εἶναι μονιασμένοι καὶ δὲν θέλει ποτὲ νὰ χωρίσουν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ἡ ἀγάπη προτρέπει τοὺς πατέρες νὰ ἀγαποῦν τὰ παιδιά τους, καὶ τὰ παιδιά νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς γονεῖς τους ὡς κυρίου. Ἡ ἀγάπη προτρέπει τοὺς κυρίους νὰ εἶναι σπλαχνικοὶ πρὸς τοὺς δούλους, καὶ τοὺς δούλους νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς κυρίους τους χωρὶς δόλο.

Ἡ ἀγάπη κατανοεῖται μὲ πολλοὺς τρόπους, μὲ τὴν πραότητα, τὴν καλωσύνη, τὴν ὑπομονή, τὴν ἀφθονία, καὶ τὴν ἔλλειψη ζήλειας καὶ μνησικακίας. Εἶναι ὀλοκληρῆ σὲ ὅλους, χωρὶς νὰ κάνει κοινωνικὲς διακρίσεις.

Τρία πράγματα διδασκόμαστε νὰ ἐπιδιώκουμε, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὸ πρῶτο καὶ καλύτερο εἶναι ἡ ἀρετή· διότι εἶναι σταθερὴ ἢ λογικὴ ἀγάπη. Τὸ δεύτερο καὶ μεσαῖο εἶναι ἡ ἀμοιβή· αὐτὸ εἶναι κοινωνικὸ καὶ μεταδοτικὸ καὶ ὠφέλιμο στὴ ζωὴ· διότι ἡ εὐχάριστη φιλία εἶναι κοινή. Τρίτο καὶ τελευταῖο ἔμεῖς λέμε τὴν οἰκειότητα, ἐνῶ οἱ Ἑλληνας λένε τὴν ἡδονή, ἢ ὁποῖα ὅμως εἶναι πρᾶγμα ποὺ ἐπιδιώκει ὁ φιλόσοφος, τὸ δεύτερο, τὴν ἀμοιβή, τὴν ἐπιδιώκει ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ τρίτο, τὴν οἰκειότητα ἢ ἡδονὴ τὰ ἐπιδιώκουν τὰ ζῶα.

Τὸ νὰ ἀγαπᾶμε τοὺς ἐχθροὺς δὲν σημαίνει νὰ ἀγαπᾶμε τὸ κακό, οὔτε τὴν ἀσέβεια, οὔτε τὴ μοιχεία ἢ τὴν κλοπή, ἀλλὰ τὸν κλέφτη,

πτην καὶ τὸν μοιχόν· οὐ καθ' ὃ ἁμαρτάνει καὶ τῇ ποιᾷ ἐνεργεῖα μό-
 λύνει τὴν ἀνθρώπου προσηγορίαν, καθ' ὃ δὲ ἀνθρωπὸς ἐστὶ καὶ ἔρ-
 205 γον Θεοῦ. Ἀμέλει τὸ ἁμαρτάνειν ἐνεργεῖα κεῖται, καὶ οὐκ οὐσία· διὸ
 οὐδὲ ἔργον Θεοῦ.

Ἰδίου, ὁ. π.— Οὐ μνησικακήσει ὁ γνωστικός ποτε. Οὐ χαλεπανεῖ
 οὐδενί, κἄν μίσους ἄζια τυγχάνη, ἐφ' οἷς διαπράττεται. Σέβει μὲν
 γὰρ τὸν Ποιητὴν, ἀγαπᾷ δὲ τὸν κοινωνὸν τοῦ βίου, οἰκτεῖρων καὶ
 210 ὑπερευχόμενος αὐτοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν.

Εὐαγρίου.— Ἀγάπη τὰ φλεγόμενα μόρια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει.

Ἰδίου.— Ἡ ἀγάπη τὸν ἄνθρωπον εἰς τρία μερίζεται πρόσωπα· ὁ
 μὲν διὰ Θεὸν ἀγαπᾷ, ὃν ἀγαπᾷ· ὁ δὲ ἐπεὶ πλούσιός ἐστι, χάριν λήψε-
 ως δώρων· ὁ δὲ ἐμπαθῶς. Καὶ ὁ μὲν εἰλικρινῶς δοξάζει ὃν ἀγαπᾷ,
 215 ὁ δὲ διὰ πλεονεξίαν, ὁ δὲ χάριν ἠδονῆς.

Φίλωνος.— Εἰρήνη, κἄν ἢ σφόδρα ἐπιζήμιος, λυσιτελετέρα ἐστὶ
 πολέμου.

Τίτλος ΙΘ'.— Περὶ ἀληθείας καὶ μαρτυρίας πιστῆς.

Ἐξ. 23,1.— «Οὐ συγκαταθήσῃ μετὰ τοῦ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς
 ἄδικος».

Δευτ. 19,15.— «Ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν ἢ τρισὶν ἀποθανεῖται ὁ
 5 ἀποθνήσκων. Οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἰς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπου,
 κατὰ πάσας αἰτίας καὶ κατὰ πᾶν ἁμάρτημα».

Ἰώβ 8,21.— «Ἀληθινὸν στόμα ἐμπλησθήσεται γέλωτος, καὶ τὰ
 χεῖλη αὐτοῦ ἀγαλλιάσεται».

Ψαλμ. 24,10.— «Πᾶσαι αἱ ὁδοὶ Κυρίου ἔλεος καὶ ἀλήθεια τοῖς
 10 ἐκζητοῦσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ».

Ψαλμ. 30,24.— «Ἀλήθειαν ἐκζητήσῃ Κύριος».

Ψαλμ. 118,43.— «Μὴ περιέλης ἐκ τοῦ στόματός μου λόγον ἀλη-
 15 θείας ἕως σφόδρα, ὅτι ἐπὶ τοῖς κρίμασί σου ὑπερήλπισα».

Παροιμ. 8,8.— «Μετὰ δικαιοσύνης πάντα τὰ ρήματα τοῦ στόμα-
 15 τός μου· οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιόν, οὐδὲ στραγγαλιῶδες».

Παροιμ. 14,22,25.— «Ἐλεον καὶ ἀλήθειαν τεκταίνουσιν ἀγαθοί.
 20 Ρύεται ἐκ κακῶν μάρτυς πιστός».

καὶ τὸν μοιχό· ὄχι βέβαια ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία ποῦ κάνει καὶ τὴν ὅποια του ἐνέργεια μὲ τὴν ὅποια μολύνει τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωπος καὶ πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Ἐξάλλου ἡ ἁμαρτία εἶναι ἐνέργεια καὶ ὄχι οὐσία, γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ γνωστικὸς δὲν μνησικακεῖ ποτέ. Δὲν μισεῖ κανέναν, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἄξιος νὰ τὸν μισήσει κανεὶς, μὲ αὐτὰ ποῦ κάνει. Διότι σέβεται τὸν δημιουργό, ἀλλὰ ἀγαπᾷ καὶ αὐτὸν ποῦ συμμετέχει στὴ ζωῇ, τὸν λυπᾶται καὶ προσεύχεται γιὰ τὴν ἄγνοιά του.

Ἡ ἀγάπη θεραπεύει τὰ μόρια τοῦ θυμοῦ ποῦ φλέγονται.

Ἡ ἀγάπη μοιράζει τὸν ἄνθρωπο σὲ τρία πρόσωπα· ὁ ἕνας ἀγαπᾷ αὐτὸν ποῦ ἀγαπᾷ γιὰ χάρη τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄλλος τὸν ἀγαπᾷ ἐπειδὴ εἶναι πλούσιος, γιὰ νὰ πάρει ἀπ' αὐτὸν δῶρα, καὶ ὁ ἄλλος μὲ πάθος. Καὶ αὐτὸς ποῦ ἀγαπᾷ εἰλικρινὰ τιμᾷ αὐτὸν ποῦ ἀγαπᾷ, ὁ ἄλλος τὸν ἀγαπᾷ ἀπὸ πλεονεξία, καὶ ὁ τρίτος γιὰ τὴν ἡδονή.

Ἡ εἰρήνη, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐπιζήμια, εἶναι πιὸ ὠφέλιμη ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Τίτλος 19.— Γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀξιόπιστη μαρτυρία.

«Νὰ μὴ συμφωνήσεις μὲ τὸν ἄδικο νὰ γίνεις ἄδικος μάρτυρας».

«Μὲ τὴ μαρτυρικὴ κατάθεση δύο ἢ τριῶν μαρτύρων νὰ καταδικάζεται σὲ θάνατο ὁ ἔνοχος θανάτου. Δὲν θὰ ἐπιμένει ἕνας μάρτυρας νὰ καταθέσει εἰς βάρος ἀνθρώπου, γιὰ κάθε κατηγορία καὶ γιὰ κάθε ἁμάρτημα».

«Τὸ στόμα ποῦ λέει τὴν ἀλήθεια εἶναι χαμογελαστὸ καὶ τὰ χεῖλη του γεμᾶτα ἀγαλλίαση».

«Ὅλοι οἱ δρόμοι τοῦ Κυρίου εἶναι γεμᾶτοι εὐσπλαχνία καὶ ἀλήθεια γιὰ ὅσους ἀναζητοῦν τὴ διαθήκη του».

«Τὴν ἀλήθεια ἐπιζητεῖ ὁ Κύριος».

«Νὰ μὴ ἀφαιρέσεις ἀπὸ τὸ στόμα μου τὴν ὁμολογία τῆς ἀλήθειας, γιὰτί στίς κρίσεις σου στηρίζω ὅλες τίς ἐλπίδες μου».

«Ὅλα τὰ λόγια ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα μου εἶναι λόγια δικαιοσύνης καὶ δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὰ τίποτε τὸ διεστραμμένο καὶ ἐπιλήψιμο».

«Οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι καταρτίζουν σχέδια εὐσπλαχνίας καὶ ἀλήθειας. Ὁ πιστὸς μάρτυρας ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ κακὰ».

Παροιμ. 21,3.— «Ποιεῖν δίκαια καὶ ἀληθεύειν, ἀρεστὰ παρὰ Θεῶ, ἢ θυσιῶν αἶμα».

20 Μαλαχ. 2,6.— «Νόμος ἀληθείας ἦν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν καὶ ἀδικία οὐχ εὐρέθη ἐν χεῖλεσιν αὐτῶν».

Ζαχ. 8,16.— «Λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην, λέγει Κύριος παντοκράτωρ».

Α' Ἐσδρ. 4,39.— «Οὐκ ἔστι παρὰ τῇ ἀληθείᾳ λαμβάνειν πρό-
25 σωπα».

Σοφ. Σολ. 2,22.— «Οὐ μὴ παροδεύσω τὴν ἀλήθειαν, οὔτε μὴν φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω· ὅτι οὗτος οὐ κοινωνεῖ σοφία».

Σοφ. Σειρ. 4,25. 28.— «Μὴ ἀντίλεγε τῇ ἀληθείᾳ, μὴ λάβῃς πρό-
σωπον δυνάστου. Ἔως θανάτου ἀγώνισαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ ὁ
30 Κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ».

Σοφ. Σειρ. 27,9.— «Πτεινὰ πρὸς τὰ ὅμοια καταλύει, καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἐπανήξει».

Ἰω. 3,20.— «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσει, μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλή-
35 θειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅτι ἐν Θεῷ ἔστιν εἰργασμένα».

Ἐφ. 4,25.— «Ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη».

Γ' Ἰω. 4.— «Μεῖζονα ταύτης οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ
40 τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα».

Μ. Βασιλείου.— Τὸ κράτιστον τῶν ἀγαθῶν ἢ ἀλήθεια.

Ἰδίου, Εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῶ.— Δυσθήρατός ἐστιν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος, ραδίως δυνάμενος ἐκφυγεῖν τοὺς μὴ προσέχον-
τας.

45 Γρηγ. Θεολόγου.— Τοιοῦτόν τι ἢ ἀλογία, καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπομάχεσθαι, ὡς μηδὲ περιπίπτοντας αὐτοὺς ἑαυτοῖς, ἢ νοεῖν ἢ αἰσχύνεσθαι.

Ἰω. Χρυσστόμου.— Οὐδεμιᾶς δεῖται βοηθείας ἢ τῆς ἀληθείας ἰσχύς, ἀλλὰ, κἂν μυρίους ἔχη τοὺς σβεννύντας αὐτήν, οὐ μόνον οὐκ
50 ἀφανίζεται, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐπηρεάζειν ἐπιχειρούντων φαιδροτέρα ἄνεισι, τῶν κοπτόντων ἑαυτοὺς καταγελωῶσα.

Ἰουστίνου.— Οὔτε τὸ φῶς ἔσται σκότος ποτέ, ἕως ἂν ἢ φῶς,

«Ἄρεστόν σ' τὸν Θεὸ εἶναι τὸ νὰ κάνει κανεὶς δίκαια ἔργα καὶ νὰ λέγει τὴν ἀλήθεια, καὶ ὄχι τὸ αἷμα τῶν ὀυσιῶν».

«Ὁ νόμος τῆς ἀλήθειας ἦταν πάντοτε στὸ στόμα τους καὶ δὲ βρέθηκε ἀδικία στὰ χεῖλη τους».

«Νὰ λέτε τὴν ἀλήθεια ὁ καθένας στὸν πλησίον του· τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν εἰρήνη, λέγει ὁ Παντοκράτορας Κύριος».

«Δὲν ἐπιτρέπεται ὅταν πρόκειται νὰ πεῖτε τὴν ἀλήθεια νὰ λαμβάνετε ὑπόψη τὰ πρόσωπα».

«Δὲ θὰ ἀντιπαρέλθω τὴν ἀλήθεια, οὔτε θὰ βαδίσω μαζί με ἄνθρωπο ποὺ λειώνει ἀπὸ ζήλεια, διότι αὐτὸς δὲν ἔχει καμμιά σχέση με τὴ σοφία».

«Νὰ μὴ ἀντιλέγεις στὴν ἀλήθεια καὶ νὰ μὴ λαμβάνεις ὑπόψη σου τὸ πρόσωπο τοῦ δυνάστη. Νὰ ἀγωνίζεσαι μέχρι θανάτου γιὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς θὰ πολεμήσει γιὰ σένα».

«Τὰ πτηνὰ συγκατοικοῦν μετὰ τὰ ὄμοιά τους, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπανέρχεται σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν ἐφαρμόζουν».

«Ὅποιος κάνει τὸ κακὸ μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχεται στὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του. Ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν ἀλήθεια, ἔρχεται στὸ φῶς, γιὰ νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του, διότι εἶναι καμωμένα ὅπως θέλει ὁ Θεός».

«Ἀφοῦ ἀποβάλετε τὸ ψέμα νὰ μιλάτε τὴν ἀλήθεια ὁ καθένας μετὰ τὸν πλησίον του, διότι εἴμαστε μέλη ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου».

«Δὲν ἔχω μεγαλύτερη χαρὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἀκούω ὅτι τὰ παιδιά μου ζοῦν σύμφωνα μετὰ τὴν ἀλήθεια».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθό.

Ὁ λόγος τῆς ἀλήθειας δύσκολα πιάνεται, γιὰτὶ εὐκόλα μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν προσέχουν.

Τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀπερισκεψία καὶ τὸ νὰ ἀντιμάχεται κανεὶς τὴν ἀλήθεια, ὥστε, καὶ ὅταν οἱ ἴδιοι περιπίπτουν σ' αὐτά, οὔτε νὰ τὸ καταλαβαίνουν, οὔτε νὰ ντρέπονται γι' αὐτά.

Ἡ δύναμη τῆς ἀλήθειας δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καμμιά βοήθεια, ἀλλὰ, καὶ ἂν ἀκόμα μύριοι ἄνθρωποι τὴν σβήνουν, αὐτὴ ὄχι μόνο δὲν ἐξαφανίζεται, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ μέσω αὐτῶν ποὺ προσπαθοῦν νὰ τὴν ἀπειλήσουν προβάλλει πρὸ φωτεινῆς, περιγελώντας αὐτοὺς ποὺ χτυπιοῦνται.

Οὔτε τὸ φῶς θὰ γίνῃ ποτὲ σκοτάδι, ὅσο ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι

οὔτε ἡ τῶν παρ' ἡμῖν πραγμάτων ἀλήθεια διελεγχθήσεται. Ἀλήθεια γάρ ἐστι, καὶ ταύτης ἰσχυρότερον οὐδέν.

55 Ἰδίου.— Πᾶς ὁ δυνάμενος λέγειν τὴν ἀλήθειαν καὶ μὴ λέγων, κριθήσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Εὐαγγρίου.— Βέλτιον λίθον βαλεῖν εἰκῆ, ἢ λόγον. Αἰεὶ ἂ δεῖ καὶ ὅτε δεῖ, καὶ οὐκ ἀκούσεις ἂ μὴ δεῖ. Σιγᾶν τὴν ἀλήθειαν χρυσόν ἐστι θάπτειν.

Τίτλος Κ'.— *Περὶ ἀρχομένων· ὅτι ἐξομοιοῦνται τοῖς τῶν κρατουμένων ἡθεσι, κἂν τε χρηστοί, κἂν τε μοχθηροὶ ὑπάρχωσι.*

Κριτ. 7,18.— «Εἶπε Γεδεὼν πρὸς τὸν λαόν· Καθὼς ποιῶ, οὕτως ποιήσατε. Σαλπιδὴν ἐν τῇ κερατίνῃ, καὶ σαλπιδίτε κύκλω τῆς παρεμβολῆς».

Κριτ. 9,48.— «Ἐλαβεν Ἀβιμέλεχ τὴν ἀξίνην καὶ ἔκοψεν κλάδου ξύλων καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ εἶπε τῷ λαῷ τῷ μετ' αὐτοῦ· Ὅ οἶδατε ποιοῦντά με, ποιήσατε».

Σοφ. Σειρ. 10,2.— «Κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ· καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως, πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ»

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ἡσαΐαν.— Πρὸς τὸ τῶν κρατούντων ἦθος πλάττεσθαι πέφυκεν ὡς τὰ πολλὰ τὸ ἀρχόμενον. Ὡστε ὁποῖοι ποτε ἂν οἱ ἄγοντες ὦσι, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ ἀγόμενον εἶναι.

Τίτλος ΚΑ'.— *Περὶ ἀρχομένων· ὅτι χρὴ αὐτοὺς ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἀρχουσι, καὶ εἶκειν καὶ παραχωρεῖν καὶ τιμᾶν καὶ μὴ ἀντιλέγειν.*

Ἐξ. 22,28.— «Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς».

5 Ἰωβ 34,18.— «Ἀσεβής, ὃς λέγει τῷ βασιλεῖ, Παρανομεῖς. Ἀσεβής, ὃς οὐκ αἰσχυνθῆ πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι τούτοις».

Ἐκκλ. 10,20.— «Ἐν εἰδήσει σου βασιλέα μὴ καταράσῃ καὶ ἐν ταμείοις κοιτῶνός σου μὴ καταράσῃ πλούσιον· ὅτι πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀποίσει τὴν φωνήν σου, καὶ ὁ ἔχων πτέρυγας ἀναγγελεῖ λόγον σου».

φῶς, οὔτε ἡ ἀλήθεια τῶν δικῶν μας πραγμάτων θὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι δὲν εἶναι σωστή. Διότι εἶναι ἀλήθεια καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ δυνατὸ ἀπὸ αὐτήν».

Ὅποιος μπορεῖ νὰ πεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν τὸ κάνει, θὰ κατακριθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό.

Εἶναι καλύτερα νὰ ρίξεις πέτρα στὴν τύχη, παρὰ λόγο. Λέγε αὐτὰ πού πρέπει καὶ ὅταν πρέπει, καὶ νὰ μὴν ἀκοῦς αὐτὰ πού δὲν πρέπει. Τὸ νὰ ἀποσιωπᾶς τὴν ἀλήθεια εἶναι σὰν νὰ θάβεις χρυσάφι.

Τίτλος 20.— Για τοὺς ἀρχόμενους· ὅτι μοιμοῦνται τὶς συνήθειες ἐκείνων πού τοὺς κυβερνοῦν, εἴτε αὐτοὶ εἶναι καλοί, εἴτε κακοί.

«Εἶπε ὁ Γεδεὼν στὸν λαό· Νὰ κάνετε ὅ,τι κάνω ἐγώ. Θὰ σαλπίσω μὲ τὴν κεράτινη σάλπιγγα, καὶ σαλπίσετε καὶ σεῖς γύρω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο».

«Πῆρε ὁ Ἀβιμέλεχ τὴν ἀξίνα καὶ ἔκοψε κλαδιὰ δέντρων, τὰ φορτώθηκε στὸν ὦμο του καὶ εἶπε στὸν λαὸ πού ἦταν μαζί του· Κάνετε αὐτὸ πού εἶδατε νὰ κάνω ἐγώ».

Ἐνάλογα πρὸς τὸν κριτὴ τοῦ λαοῦ, εἶναι καὶ οἱ λειτουργοὶ του· καὶ ἀνάλογα πρὸς τὸν ἀρχηγὸ τῆς πόλεως, εἶναι καὶ ὅσοι κατοικοῦν σ' αὐτήν».

Ἐνάλογα πρὸς τὸ ἦθος τῶν ἀρχηγῶν διαπλάθεται συνήθως καὶ ὁ λαὸς τους, ὥστε ὅ,τι εἶναι αὐτοὶ πού ὀδηγοῦν, εἶναι κατ' ἀνάγκη καὶ τὸ πλῆθος πού ὀδηγεῖται.

Τίτλος 21.— Για τοὺς ἀρχόμενους· ὅτι πρέπει αὐτοὶ νὰ ὑποτάσσονται στοὺς ἄρχοντες, νὰ ἐνδίδουν καὶ νὰ ὑποχωροῦν, νὰ τιμοῦν αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ φέρνουν ἀντιρρήσεις.

«Τοὺς θεοὺς δὲν θὰ τοὺς κακολογεῖς, καὶ στὸν ἄρχοντα τοῦ λαοῦ νὰ μὴ μιλήσεις ἄσχημα».

«Εἶναι ἀσεβῆς ὁποῖος λέγει στὸν βασιλιά, Παρανομεῖς. Εἶναι ἀσεβῆς ὁποῖος δὲν σέβεται τὸ πρόσωπο αὐτοῦ πού κατέχει ἀξίωμα, οὔτε γνωρίζει νὰ τοὺς ἀπονέμει τιμῆ».

Ἐν γνώσει σου νὰ μὴ καταραστεῖς βασιλιά, καὶ στὸ ὑπνοδομάτιό σου νὰ μὴ καταρασθεῖς πλοῦσιον· διότι ἓνα πτηνὸ τοῦ οὐρανοῦ θὰ μεταφέρει τὴ φωνή σου, καὶ αὐτὸς πού ἔχει φτερὰ θὰ ἀναγγεῖλει τὰ λόγια σου».

Παροιμ. 24,21.— «Φοβοῦ τὸν Θεόν, υἱέ, καὶ βασιλεία, καὶ μηδε-
τέρῳ αὐτῶν ἀπειθήσης».

15 Ἐκκλ. 8,2.— «Στόμα βασιλέως φύλαξον, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώ-
που αὐτοῦ πορεύσῃ, ὅτι, πάντα ὅσα ἐὰν θελήσῃ ποιῆσαι, καθὼς βα-
σιλεὺς ἐξουσιάζων ποιεῖ, καὶ τίς ἐρεῖ αὐτῷ, Τί ποιεῖς;».

Σοφ. Σειρ. 4,7.— «Μεγιστᾶνι ταπεινοῦ τὴν κεφαλὴν σου».

Σοφ. Σειρ. 8,1.— «Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου».

20 Σοφ. Σειρ. 32,9.— «Προσκαλεσαμένου σε δυνάστου, ὑποχωρῶν
γίνου, καὶ τόσω σε μᾶλλον προσκαλέσεται».

Σοφ. Σειρ. 13,9.— «Ἐν μέσῳ μεγιστάνων μὴ ἐξίσασον».

Ρωμ. 13,1-2.— «Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέ-
σθω. Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ. Αἱ δὲ οὕσαι ἐξουσίαι
25 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν ὥστε ἀντιτασσόμενος, τῇ τοῦ Θεοῦ
διαταγῇ ἀνθεστήκεν, οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήφονται».

Ἐβρ. 13,17.— «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε.
Αὐτοὶ γὰρ ἀγγυλοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώ-
σοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι καὶ μὴ στενάζοντες. Ἄλυσιτε-
30 λὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο».

Α' Περτ. 2,13.— Ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν
Κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσι, ὡς δι' αὐτοῦ πεμ-
πομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν».

Ἰγνατίου.— Τῷ Καίσαρι ὑποτάγητε, ἐν οἷς ἀκίνδυνος ἡ ὑποταγή.
35 — Εὐεργεσία τοῖς ὑποδεεστέροις, καὶ ἄρχειν ἑαυτῶν μὴ ἐπισταμέ-
νοις, τὸ δουλεύειν τοῖς κατ' ἐπιστήμην ἄρχουσιν.

Γρ. Θεολόγου, Ὁμιλ. πρὸς ἔπαρχον.— Ὑποτασσόμεθα καὶ
Θεῷ καὶ ἀλλήλοις καὶ τοῖς ἐπιγείοις ἄρχουσι· Θεῷ διὰ παντός, διὰ
φιλαδελφίαν ἀλλήλοις, δι' εὐταξίαν τοῖς ἄρχουσιν, καὶ τοσοῦτω
40 μᾶλλον, ὅσω περ ἂν ὦσιν ἡμερώτεροι καὶ χρηστότεροι. Δεινὸν γὰρ
ἐπιείκειαν δαπανῆσαι τῷ συνεχεῖ τῆς συγγνώμης, ἵνα μὴ καὶ τῆς
ἐκείνων τραχύτητος αὐτοὶ δίκας ἀπαιτηθῶμεν, γαλήνην πνευματι-
κὴν λύσαντες, καὶ φωτὶ ζόφον ἐπαγαγόντες, καὶ μέλιτι καταμιγνύ-
ντες ἀψίνθιον.

«Γιέ μου, νὰ φοβᾶσαι τὸν Θεὸ καὶ τὸν βασιλιὰ καὶ σὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς δύο νὰ μὴ δείξεις ἀπειθείαν».

«Νὰ φυλάγῃσαι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βασιλιὰ καὶ νὰ φεύγεις ἀπὸ κοντὰ του, γιατί, ὅλα ὅσα θελήσει νὰ κάνει, σὺν βασιλιάς πού ἐξουσιάζει, τὰ κάνει, καὶ ποιός θὰ τοῦ πεῖ, Τί κάνεις».

«Στὸν ἀξιωματοῦχο νὰ σκύβεις τὸ κεφάλι σου».

«Νὰ μὴ ἀντιμάχῃσαι μὲ ἄνθρωπο πού ἐξουσιάζει».

«Ὅταν σὲ προσκαλεῖ ὁ δυνάστης νὰ δείχνεις ὑποχωρητικότη-
τα, καὶ τότε θὰ σὲ προσκαλεῖ περισσότερο».

«Ἀνάμεσα σὲ ἀξιωματούχους νὰ μὴ θεωρεῖς τὸν ἑαυτὸ σου ἴσο».

«Κάθε ἄνθρωπος νὰ ὑποτάσσεται στὶς ἀνώτερες ἐξουσίες, διό-
τι δὲν ὑπάρχει ἐξουσία, παρὰ μόνο ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ οἱ ἐξουσίες πού
ὑπάρχουν ἔχουν ὀρισθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐπομένως αὐτὸς πού ἀντι-
στέκεται στὴν ἐξουσία, ἀντιστέκεται στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ
αὐτοὶ πού ἀντιστέκονται θὰ κατακριθοῦν».

«Νὰ ὑπακοῦτε καὶ νὰ ὑποτάσσεσθε στοὺς προϊσταμένους σας,
διότι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦν γιὰ τὶς ψυχές σας, ἐπειδὴ θὰ δώσουν λόγο
γιὰ τὶς ψυχές σας, γιὰ νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ μὲ χαρὰ καὶ νὰ μὴ ἀναστε-
νάζουν. Διότι αὐτὸ δὲν σᾶς ὠφελεῖ».

«Νὰ ὑποτάσσεσθε σὲ κάθε ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ γιὰ χάρι τοῦ
Κυρίου, τόσο στὸν βασιλιὰ, ἐπειδὴ εἶναι ἀνώτερος, ὅσο καὶ στοὺς
ἡγεμόνες, ἐπειδὴ στέλνονται ἀπὸ αὐτὸν γιὰ νὰ τιμωροῦν τοὺς κακο-
ποιούς».

«Νὰ ὑποτάσσεσθε στὸν καίσαρα σὲ θέματα πού ἢ ὑποταγὴ εἶ-
ναι ἀκίνδυνα. Εἶναι εὐεργεσία γιὰ τοὺς κατώτερους καὶ ἐκείνους
πού δὲν γνωρίζουν νὰ ἐξουσιάζουν τοὺς ἑαυτοὺς τους, τὸ νὰ ὑπηρε-
τοῦν ἐκείνους πού ἀσκοῦν τὴν ἐξουσία κατ' ἐπάγγελμα».

«Νὰ ὑποτασσόμαστε καὶ στὸν Θεὸ καὶ μεταξύ μας καὶ στοὺς
ἐπίγειους ἄρχοντες· στὸν Θεὸ παντοτινὰ· ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ἀπὸ
ἀδελφικὴ ἀγάπη· στοὺς ἄρχοντες, γιὰ χάρι τῆς τάξεως· καὶ νὰ ὑπο-
τασσόμαστε τόσο πιὸ πολύ, ὅσο πιὸ ἡμεροὶ καὶ ἀγαθοὶ εἶναι. Γιατί
εἶναι τρομερὸ νὰ σπαταλοῦμε τὴν ἐπιείκεια ζητώντας συνεχῶς συγ-
γνώμη, γιὰ νὰ μὴ τιμωρηθοῦμε ἐξαιτίας τῆς δικῆς τους σκληρότη-
τας, χάνοντας τὴν πνευματικὴ μας γαλήνη, καὶ καλύπτοντας τὸ φῶς
μὲ σκοτάδι, καὶ ἀνακατώνοντας στὸ μέλι ἀψίνθιο».

45 Ἴω. Χρυσοστόμου.— Τοὺς ὑπὸ βασιλέως χειροτονουμένους ἄρχοντας, κἂν πονηροὶ ᾧσιν, ἕτερον δεδοικέναι χρή, οὐ διὰ τὴν πονηρίαν καταφρονοῦντες αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀζίαν τοῦ χειροτονήσαντος δυσωπούμενοι.

Ἰωσήπου.— Πάντες οἱ ἄρχεσθαι κακῶς μεμαθηκότες, καὶ ἄρ-
50 χεῖν εἴσονται, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ.

Φίλωνος.— Ὁ μαθὼν ἄρχεσθαι, καὶ ἄρχεῖν εὐθὺς μανθάνει. Οὐδὲ γὰρ εἰ πάσης γῆς καὶ θαλάττης τὸ κράτος ἀνάψοιτό τις, ἄρχων ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθοι καὶ προπαιδευθεῖ τὸ ἄρχεσθαι.

Γρηγ. Θεολόγου.— Τὸ ὑποτάττεσθαι τοῖς κρείττοσιν, ὠφελιμώ-
55 τατον ἀνθρώπων· χαλεποῦ ὄντος τὸ εἰδέναι ἄρχεσθαι, κινδυνεύει πολλῶ χαλεπώτερον τὸ ἄρχεῖν ἀνθρώπων.

Τίτλος ΚΒ'.— *Περὶ ἀναρχίας, ἧτοι λαοῦ μὴ ἔχοντος ποιμένα.*

Ἄβακ. 1,14.— «Ποιήσεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης καὶ ὡς τὰ ἔρπετά οὐκ ἔχοντα ἠγούμενον».

Ματθ. 9,36.— «Ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ὄχλον πολύν, καὶ
5 ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα ἀποίμενα».

Γρηγ. Θεολόγου. Λόγ. 35.— Τὸ τε ἀναρχον ἄτακτον, τὸ πολὺαρχον στασιῶδες, καὶ οὕτως ἀναρχον καὶ οὕτως ἄτακτον. Εἰς ταῦτόν γὰρ ἀμφοτέρα φέρει, τὴν ἀταξίαν, εἰς δὲ ἔκκλυσιν. Ἀταξία γὰρ μελέτη λύσεως.

10 Μ. Ἀθανασίου.— Ἡ μὲν ἀταξία ἀναρχίας ἐστὶ γνώρισμα, ἡ δὲ τάξις τὸν ἠγεμονεύοντα δείκνυσιν.

Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου.— Ἐνθα μὴ ἐστὶν ἄρχων, ἐκεῖ πάντως ἀταξία γίνεται. Ἀναρχία μᾶλλον καὶ στάσις, ἐξ ἰσοτιμίας ἀντιπαρεξ-
αγομένη πολυαρχία.

15 Φίλωνος.— Ὡ πόσα καὶ ἡλίκα κακὰ ἐξ ἀναρχίας φύεται! Λιμός, πόλεμος, δηρώσεις χωρίων, στέρησις χρημάτων, ἀπαγωγαί, οἱ περὶ δουλείας καὶ θανάτου φόβοι.

Τίτλος ΚΓ'.— *Περὶ ἀκηδίας καὶ ἀθυμίας.*

Ψαλμ. 41,6.— «Ἴνα τί περιλυπος εἶ, ἡ ψυχὴ μου; Ἴνα τί συντα-
ράσσεις με;».

Τοὺς ἄρχοντες ποὺ διορίζονται ἀπὸ τὸν βασιλιά, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κακοί, τὸν καθένα πρέπει νὰ τὸν φοβῶμαστε, καὶ νὰ μὴ τοὺς περιφρονοῦμε ἐξαιτίας τῆς κακίας τους, ἀλλὰ νὰ τοὺς σεβῶμαστε ἐξαιτίας τοῦ ἀξιώματος ἐκείνου ποὺ τοὺς διορίσει.

“Ὅλοι ὅσοι ἔμαθαν νὰ ἐξουσιάζονται κακῶς, μαθαίνουν καὶ νὰ ἐξουσιάζουν κακῶς, ὅταν ἔρχονται στὴν ἐξουσία.

Αὐτὸς ποὺ ἔμαθε νὰ ἐξουσιάζεται, μαθαίνει ἀμέσως καὶ νὰ ἐξουσιάζει. Γιατί, καὶ ἂν ἀκόμα κάποιος ἀναλάβει τὴν ἐξουσία ὅλης τῆς γῆς καὶ τῆς θάλασσας, δὲν θὰ γίνει πραγματικὸς ἄρχοντας, ἂν δὲ μάθει καὶ ἐκπαιδευτεῖ στὸ νὰ ἄρχεται.

Τὸ νὰ ὑποτάσσεται στοὺς ἀνώτερους, εἶναι πολὺ ὠφέλιμο στὸν ἄνθρωπο· ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸ νὰ μάθει νὰ ἄρχεται εἶναι δύσκολο, θὰ κινδυνέψει πολὺ πιὸ χειρότερα μὲ τὸ νὰ ἐξουσιάζει ἀνθρώπους.

Τίτλος 22.— *Γιὰ τὴν ἀναρχία, ἦτοι γιὰ τὸν λαὸ ποὺ δὲν ἔχει ποιμένα.*

«Θὰ κάνεις τοὺς ἀνθρώπους σὰν τὰ ψάρια τῆς θάλασσας καὶ σὰν τὰ ἔρπετά ποὺ δὲν ἔχουν ἀρχηγό».

“Ὅταν ἦρθε ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺ πλῆθος καὶ τοὺς σπλαχνίστηκε, διότι ἦταν σὰν πρόβατα ποὺ δὲν εἶχαν ποιμένα».

Αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει ἀρχηγό εἶναι ἄτακτο, κι αὐτὸ ποὺ ἔχει πολλοὺς ἀρχηγούς κάνει στάσεις· ἄρα εἶναι ἄναρχο καὶ ἐπομένως ἄτακτο. Διότι καὶ τὰ δύο ὁδηγοῦν στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα, ποὺ εἶναι ἡ ἀταξία, καὶ τελικὰ ἡ διάλυση. Γιατί ἡ ἀταξία εἶναι προετοιμασία διαλύσεως.

Ἡ ἀταξία εἶναι γνώρισμα τῆς ἀναρχίας, ἐνῶ ἡ τάξη δείχνει ὅτι ὑπάρχει ἀρχηγός.

“Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀρχηγός, ἐκεῖ ὅπωςδήποτε ἐπικρατεῖ ἀταξία, ἢ καλύτερα ἀναρχία καὶ διαφωνία, ποὺ καὶ τὰ δύο προέρχονται ἀπὸ τὴν πολυαρχία.

Ἄλήθεια, πόσα καὶ πόσο μεγάλα κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀναρχία! Πεῖνα, πόλεμος, λεηλασίες χωριῶν, στέρση χρημάτων, ἀπαγωγές, φόβοι δουλείας καὶ θανάτου.

Τίτλος 23.— *Γιὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴ λιποψυχία.*

«Γιατί, ψυχὴ μου, εἶσαι λυπημένη; Γιατί μὲ συνταράσσεις;».

Ψαλμ. 60,3.— «Ἐν τῷ ἀκηδιᾷσαι τὴν καρδίαν μου, ἐν πέτρᾳ ὕψωσάς με».

Ψαλμ. 76,7.— «Ἦδολέσχησα καὶ ὀλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου».

Ψαλμ. 118,28. 53.— «Ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀκηδίας, βεβαίωσόν με ἐν τοῖς λόγοις σου. Ἄθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου».

10 Ἦσ. 35,3.— «Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα. Ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. Ἴδου ὁ Θεὸς ἡμῶν».

Ἦσ. 40,10.— «Ἴδου ὁ Κύριος ἡμῶν μετὰ ἰσχύος ἔρχεται».

Ἦσ. 62,11.— «Ἴδου ὁ μισθὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ».

15 Βαροῦχ 3,2.— «Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ψυχὴ ἐν στεναγμοῖς, καὶ πνεῦμα ἀκηδιῶν ἐκέκραζαν πρὸς σέ· Κύριε, ἄκουσον, Κύριε ἐλέησον, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήμων εἶ».

Σοφ. Σειρ. 25,23.— «Τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, 20 ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῆ, ἰαθῆ δὲ μᾶλλον».

Μ. Βασιλείου.— Ἡ εἰς ἄγαν κατῆφεια γίνεται τῆς ἀμαρτίας αἰτία.

Ἰδίου, Ἐπιστολὴ 9.— Ὅμοιός εἰμι τοῖς ἐν θαλάσῃ, ὑπὸ τῆς κατὰ τὸν πλοῦν ἀπειρίας ἀπολλυμένοις καὶ ναυτιῶσιν· οἱ τῷ μεγέθει τοῦ πλοίου δυσχεραίνουσιν, ὡς πολλὸν τὸν σάλον παρεχομένῳ, 25 κάκειθεν ἐπὶ τὸν λέμβον καὶ τὸ ἀκάτιον μεταβαίνοντες, πανταχοῦ ναυτιῶσι καὶ πανταχοῦ ἀποροῦσι· συμμετέρχεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀηδία καὶ ἡ χολή. Τοιοῦτον καὶ τὸ ἡμέτερον. Τὰ γὰρ ἔνοικα πάθη περιφέροντες, πανταχοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων θορυβῶν ἐσμέν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Παροιμίας.— Πάσης δαιμονικῆς ἐνεργείας βλαβερωτέρα ἢ τῆς ἀθυμίας καὶ ἀκηδίας ὑπερβολή· ἐπεὶ καὶ 30 δαίμων ἐν οἷς ἂν κρατῆ, δι' ἀθυμίας κρατεῖ. Κἂν ταύτην ἀφέλῃς, οὐδὲν σοι παρ' ἐκείνου γενήσεται κακὸν ἢ δεινόν.

Ἰδίου.— Καιρὸς ἀθυμίας, οὐχ ὅταν πάσχωμεν κακῶς, ἀλλ' ὅταν δρῶμεν κακῶς.

35 Ἀββᾶ Κασσιανοῦ.— Ἐκάστου ἡμῶν ἀγὼν ἐστὶ κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας, συνεζευγμένου καὶ συνεργῶντος τῷ πνεύματι

«Όταν ἡ καρδιά μου κυριεύτηκε ἀπὸ βαρειά λύπη, μὲ ἀνύψω-
σες πάνω σὲ βράχο».

«Παραδόθηκα σὲ ρεμβασμούς καὶ λιποψύχησε τὸ πνεῦμα
μου».

Ἡ ψυχὴ μου ἀποχαυνώθηκε ἀπὸ τὴ λύπη· ἐνθάρρυνέ με μὲ τὰ
λόγια σου. Μὲ κυρίεψε λιποψυχία βλέποντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποὺ
ἐγκατέλειψαν τὸν νόμο σου».

«Πάρτε δύναμη, χέρια ἐξασθενημένα καὶ γόνατα παραλυμένα.
Πάρτε δύναμη καὶ μὴ φοβᾶστε. Νὰ ὁ Θεὸς μας».

«Νὰ, ὁ Κύριός μας ἔρχεται μὲ δύναμη».

«Νὰ, ὁ Κύριος φέρνει τὴν ἀμοιβὴ μαζί του, καὶ τὸ σωτηριῶδες
ἔργο του εἶναι μπροστά του».

«Κύριε Παντοκράτορα, Θεὲ τοῦ Ἰσραὴλ, μιὰ ψυχὴ μὲ ἀναστε-
ναγμούς καὶ μὲ πνεῦμα κυριευμένο ἀπὸ μελαγχολία φωνάζει σὲ
σένα· Κύριε, ἄκουσε· Κύριε, ἐλέησέ με, διότι εἶσαι Θεὸς σπλαχνι-
κός».

«Σηκῶστε τὰ ἀγκυλωμένα χέρια καὶ τὰ παράλυτα πόδια σας,
καὶ βαδίστε σωστά μὲ τὰ πόδια σας, γιὰ νὰ μὴ χειροτερέψει ἡ
χωλότητά σας, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ θεραπευθεῖ».

Ἡ μεγάλη στενοχώρια γίνεται αἰτία τῆς ἁμαρτίας.

Μοιάζω μὲ αὐτοὺς ποὺ ταξιδεύουν στὴ θάλασσα, οἱ ὅποιοι ἀπὸ
ἀπειρία τοῦ θαλάσσιου ταξιδιοῦ ζαλίζονται καὶ καταλαμβάνονται
ἀπὸ ναυτία· αὐτοὶ μὴ μπορώντας νὰ ὑποφέρουν τὸ μεγάλο πλοῖο,
ἐπειδὴ προκαλεῖ πολὺ κούνημα, μπαίνουν ἀπὸ ἐκεῖ σὲ βάρκα καὶ σὲ
μικρότερο πλοῖο, ἀλλὰ κι ἐκεῖ αἰσθάνονται ναυτία καὶ πουθενὰ δὲν
ἠσυχάζουν· διότι μαζί τους πηγαίνει καὶ ἡ ἀηδία καὶ ἡ πίκρα. Τὸ
ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ἐμᾶς· διότι, ἐφόσον περιφέρουμε τὰ πάθη ποὺ
κατοικοῦν μέσα μας, παντοῦ ζοῦμε μὲ τὶς ἴδιες ἐνοχλήσεις.

Πιὸ βλαβερὴ ἀπὸ κάθε δαιμονικὴ ἐνέργεια εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ
μικροψυχία καὶ λύπη· γιὰτι καὶ ὁ δαίμονας σὲ ὅποιους κυριαρχεῖ,
κυριαρχεῖ μὲ τὴ λύπη. Ἔτσι, ἐὰν ἀφαιρέσεις αὐτήν, κανένα κακὸ ἢ
δεινὸ δὲν σοῦ προκαλεῖται ἀπὸ ἐκεῖνον⁴³.

Καιρὸς στενοχώριας εἶναι ὄχι ὅταν ὑποφέρουμε ἄσχημα, ἀλλὰ
ὅταν ἐνεργοῦμε ἄσχημα.

Ὁ ἀγώνας τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς εἶναι ἐναντίον τοῦ πνεύματος
τῆς ἀδιαφορίας, ποὺ συνδέεται καὶ ἐνεργεῖ μαζί μὲ τὸ πνεῦμα τῆς

τῆς λύπης. Δεινὸς οὗτος καὶ βαρύτερος δαίμων, καὶ τοῖς μοναχοῖς
 ἀεὶ πολεμῶν ὅστις καθ' ὄραν ἔκτην ἐπιπίπτει τῷ μοναχῷ, ἀτονίαν
 καὶ φρίκην αὐτῷ ἐμποιῶν, καὶ μῖσος ἐργαζόμενον, καὶ πρὸς αὐτὸν
 40 τὸν τόπον, καὶ πρὸς τοὺς συνδιατρίβοντας ἀδελφούς, καὶ πρὸς πᾶ-
 σαν ἐργασίαν, καὶ πρὸς αὐτὴν τῶν θείων Γραφῶν τὴν ἀνάγνωσιν,
 ὑποβαλὼν αὐτῷ καὶ λογισμοὺς μεταβάσεως, ὡς, εἰ μὴ μεταστήσῃ
 ἑαυτὸν πρὸς ἑτέρους τόπους, μάταιος αὐτῷ πᾶς ὁ χρόνος καὶ ὁ πό-
 νος γενήσεται. Πρὸς τούτοις πᾶσι καὶ πείναν αὐτῷ ἐντίθησι περὶ
 45 ὄραν ἔκτην, οἷα αὐτῷ οὐκ ἂν συνέβῃ ἐκ τριημέρου νηστείας, ἢ μα-
 κροτάτης ὁδοῦ, ἢ βαρυτάτου κόπου. Ἔπειτα λογισμοὺς αὐτῷ ἐμ-
 βάλλει, ὡς οὐδενὶ ἄλλῳ τρόπῳ δυνήσεται τῆς νόσου ταύτης καὶ τοῦ
 βάρους ἀπαλλάττεσθαι, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἐξέρχεσθαι συνεχῶς καὶ πα-
 ραβάλλειν ἀδελφοῖς χάριν ὠφελείας καὶ ἐπισκέψεως ἀσθενούντων.
 50 Ὅταν οὖν μὴ δυνηθῇ ἐν τούτοις αὐτὸν ἀπατήσαι, σοφδρότερος κατ'
 αὐτοῦ καὶ ἰσχυρότερος γίνεται, εἰ μὴ διὰ προσευχῆς καὶ ἀποχῆς ἀρ-
 γολογίας καὶ μελέτης τῶν θείων λογίων καὶ τῆς ἐν τοῖς πειρασμοῖς
 ὑπομονῆς. Ἐὰν γὰρ μὴ τούτοις τοῖς ὄπλοις ἠσφαλισμένον αὐτὸν
 εὔρη, κατατοξεύσας τοῖς ἑαυτοῦ βέλεσιν, ἄστατον αὐτὸν ἀναδείκνυ-
 55 σι καὶ ρεμβὸν ἀποτελεῖ καὶ ράθυμον καὶ ἀεργὸν καὶ μοναστήρια πε-
 ριέρχεσθαι παρασκευάζει, καὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζειν, εἰ μὴ που
 πότοι γίνονται.

Λοιπὸν ἐκ τούτου καὶ εἰς κοσμικὰ αὐτὸν πράγματα ἐνδεσμεῖ, ὡς
 ἂν αὐτὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος τελείως ἐκβάλλῃ.
 60 Ταύτην τὴν νόσον βαρυτάτην οὖσαν ὁ θεῖος Ἀπόστολος γράφων
 Θεσσαλονικεῦσι, τάδε φησί· « παραγγέλλομεν ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνό-
 ματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παν-
 τὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος. Αὐτοὶ οἶδατε πῶς δεῖ μιμεῖ-
 σθαι ἡμᾶς. Δωρεὰν ἄρτον οὐκ ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ
 65 καὶ μόχθῳ ἐργαζόμενοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι
 τίνα ὑμῶν. Οὐκ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον
 δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὅτε ἤμην πρὸς ὑμᾶς, τοῦ-

λύτης. Είναι τρομερὸς καὶ ἄγριος αὐτὸς ὁ δαίμονας, πού πολεμᾷ συνέχεια τοὺς μοναχοὺς· αὐτὸς καὶ τὴν ἕκτη ὥρα ἐπιτίθεται στὸν μοναχὸ καὶ τοῦ προκαλεῖ νωθρότητα καὶ φρίκη, ἐμβάλλοντάς του καὶ μῖσος καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν τόπο του καὶ γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς πού ζοῦν μαζί του, καὶ γιὰ κάθε ἐργασία, ἀκόμα καὶ γι' αὐτὴ τὴν ἀνάγνωση τῶν θείων Γραφῶν, ὑποβάλλοντάς του καὶ λογισμοὺς γιὰ μετάβαση ἀλλοῦ, ὅτι δηλαδή, ἂν δὲν μεταφέρει τὸν ἑαυτό του σὲ ἄλλους τόπους, θὰ εἶναι μάταιος γι' αὐτὸν ὅλος ὁ χρόνος, καὶ θὰ τοῦ γίνεи πόνος. Μαζὶ μ' ὅλα αὐτὰ τοῦ βάζει καὶ τὸ αἶσθημα τῆς πείνας κατὰ τὴ δωδέκατη ὥρα, τέτοιο πού δὲν θὰ τοῦ συνέβαινε οὔτε μετὰ ἀπὸ τριήμερη νηστεία, ἢ μετὰ ἀπὸ μακρότατη ὁδοιπορία, ἢ μετὰ ἀπὸ πολὺ μεγάλη κούραση. Ἐπειτα τοῦ βάζει καὶ λογισμοὺς ὅτι μὲ κανένα ἄλλο τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσο καὶ τὸ βάρος, παρὰ μόνο μὲ τὸ νὰ βγαίνει συνεχῶς καὶ νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ἐξέρχεται γιὰ τὴν ὠφέλεια καὶ τὴν ἐπίσκεψη ἀσθενῶν. Ὅταν λοιπὸν δὲν μπορέσει μὲ αὐτὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσει, γίνεται πιὸ ὀρμητικὸς καὶ σκληρὸς ἐναντίον του, ἐκτὸς ἐὰν εἶναι θωρακισμένος μὲ τὴν προσευχή, τὴν ἀποχὴ ἀπὸ ἀργολογίες, τὴ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν καὶ τὴν ὑπομονὴ στοὺς πειρασμοὺς. Διότι, ἐὰν δὲν τὸν βρεῖ ἀσφαλισμένον μὲ αὐτὰ τὰ ὄπλα, τοξεύοντάς τον μὲ τὰ βέλη του, τὸν παρουσιάζει ἄστατο, τὸν κάνει ρεμβῶδη, ράθυμο καὶ φυγόπονο, προετοιμάζοντάς τον νὰ περιέρχεται μοναστήρια καὶ νὰ μὴ φροντίζει γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο τοῦ γίνονται φαγοπότια.

Ἄπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ ἔπειτα τὸν δεσμεύει καὶ μὲ κοσμικὰς ὑποθέσεις, μὲ σκοπὸ νὰ μπορέσει νὰ τὸν βγάλει ἐντελῶς καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μοναδικὸ μοναχικὸ ἐπάγγελμα. Γι' αὐτὴν τὴν ἀρρώστια, ἢ ὅποια εἶναι πολὺ βαρειά, ὁ θεῖος ἀπόστολος γράφοντας στοὺς Θεσσαλονικεῖς, λέγει τὰ ἐξῆς: «Σᾶς παραγγέλλουμε, ἀδελφοί, στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ ἀποφεύγετε κάθε ἀδελφὸ πού ζεῖ βίῳ ἄτακτο. Σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε πῶς πρέπει νὰ μᾶς μιμεῖσθε. Δωρεὰν ψωμί δὲν φάγαμε ἀπὸ κανέναν, ἀλλὰ ἐργαζόμεσθε νύχτα καὶ μέρα μὲ κόπο καὶ μόχθο, γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνουμε κανένα ἀπὸ σᾶς. Ὅχι ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα αὐτό, ἀλλὰ γιὰ νὰ σᾶς δώσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ὡς παράδειγμα γιὰ νὰ μᾶς μιμεῖσθε. Ἄλλωστε ὅταν ἤμουν μαζί σας αὐτὴν τὴν παραγγελία σᾶς ἔδωσα,

10 παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι, εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. Ἰκούομεν γάρ τινες περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους. Παραγγέλλομεν οὖν ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτοῦ ἄρτον ἐσθίωσιν».

«Ἀτάκτους» γὰρ ὁ Ἀπόστολος καλεῖ τοὺς μὴ ἐργαζομένους. Ὁ γὰρ ἀτακτος καὶ ἀνευλαβῆς τυγχάνει, καὶ προπετῆς περὶ λόγον, καὶ εἰς λοιδορίαν πρόχειρος, καὶ εἰς ἡσυχίαν ἀνεπιτήδειος, καὶ τῆς ἀκη-
 75 δίας δοῦλος. Παραγγέλλει οὖν στέλλεσθαι ἀπ' αὐτοῦ, τουτέστιν ἀφορίζεσθαι ὡς ἀπὸ λοιμικῆς νόσου. «Δωρεᾶν ἄρτον οὐκ ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλὰ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα». Ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν, ὁ κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ μετάρσιος ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ὁ λέγων
 80 τὸν Κύριον προστεταχέναι τοῖς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν, εἶτα σαφέστερον δεικνύων τὴν τικτομένην βλάβην· ἀπὸ γὰρ ἀργίας περιεργία, καὶ ἀπὸ περιεργίας ἀταξία, καὶ ἀπὸ ἀταξίας πᾶσα κακία· «εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω». Οὐ μόνον γὰρ τῆς ἑαυτῶν χρείας ἕνεκεν ἐργάζονται, ἀλλὰ καὶ
 85 ξένοις καὶ πτωχοῖς καὶ τοῖς ἐν φυλακαῖς ἐκ τοῦ ἰδίου ἔργου αὐτῶν ἐπιχορηγοῦσι, πιστεύοντες τὴν τοιαύτην εὐποΐαν θυσίαν ἀγίαν εὐπρόσδεκτον τῷ Θεῷ γίνεσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ λέγουσιν οἱ Πατέρες, ὅτι ὁ ἐργαζόμενος ἐνὶ δαίμονι πολλακίς πολεμεῖ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὀλιβεται, ὁ δὲ ἄεργος ὑπὸ μυρίων πνευμάτων αἰχμαλωτίζεται. – Ὁ
 90 ἀκηδιαστῆς μισεῖ μὲν τὰ παρόντα, ἐπιθυμεῖ δὲ τὰ μὴ παρόντα.

Τίτλος ΚΔ'.— Περὶ ἄφρονος καὶ ἀνοήτου καὶ ἀπαιδεύτου καὶ μωροῦ.

Ἰωβ 5,3.— «Ἐώρακα ἄφρονας ρίζας βάλλοντας, ἀλλ' εὐθὺς ἡ δίαίτα αὐτῶν ἐβρώθη».

5 Ἰωβ 30,4.— «Ἵ Ατιμοὶ καὶ πεφραυλισμένοι ἐνδεεῖς παντὸς ἀγαθοῦ, οἱ δὲ ρίζας ξύλων ἐμασσῶντο ἀπὸ λιμοῦ μεγάλου».

Ἰωβ 4,21.— «Ἀπόλωντο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν».

Ψαλμ. 13,1.— «Ἐἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός».

ὅτι δηλαδή, ἐὰν κάποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει οὔτε καὶ νὰ τρώει. Ἄκοῦμε ὅμως ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σῆς ζοῦν βίο ἄτακτο καὶ δὲν ἐργάζονται. Σῆς παραγγέλλουμε λοιπὸν στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ κερδίζουν τὸ ψωμί τους ἐργαζόμενοι μὲ ἡσυχία»⁴⁴.

Ἄτακτους ἐπομένως ὁ ἀπόστολος ὀνομάζει αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐργάζονται. Διότι ὁ ἄτακτος εἶναι καὶ ἀνευλαβῆς καὶ θρασύς στὰ λόγια, καὶ ἔτοιμος γιὰ κακολογία, καὶ ἀνίκανος γιὰ ἡσυχία, καὶ δούλος τῆς ἀδράνειας. Γι' αὐτὸ παραγγέλλει νὰ τὸν ἀποφεύγει κανεὶς, δηλαδή νὰ μένει μακριὰ του, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ μολυσματικὴ ἀρρώστια. «Δὲν φάγαμε δωρεὰν ψωμί ἀπὸ κανένα, ἀλλὰ ἐργαζόμεσθε νύχτα καὶ μέρα, γιὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνουμε κανέναν». Ὁ δάσκαλος τῶν ἐθνῶν, ὁ κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτὸς ποὺ ἀνέβηκε μέχρι τὸν τρίτο οὐρανὸ, αὐτὸς ποὺ λέει ὅτι ὁ Κύριος διέταξε σὲ ὅσους κηρύττουν τὸ Εὐαγγέλιο νὰ ζοῦν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο⁴⁵, ὁ ἴδιος στὴ συνέχεια δείχνει πιὸ καθαρὰ τὴ ζημιὰ ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτό. Διότι ἀπὸ τὴν ἀργία προέρχεται ἡ περιέργεια, καὶ ἀπὸ τὴν περιέργεια ἡ ἀταξία, καὶ ἀπὸ τὴν ἀταξία κάθε κακία. «Ἐὰν κάποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, οὔτε νὰ τρώει». Διότι δὲν ἐργάζονται μόνο γιὰ τὶς δικές τους ἀνάγκες, ἀλλὰ ἐπιχορηγοῦν καὶ τοὺς ξένους καὶ τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ τὴ δική τους ἐργασία, πιστεύοντας ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγαθοεργία γίνεται ἅγια θυσία εὐπρόσδεκτη στὸν Θεό. Ἄλλὰ οἱ πατέρες λένε καὶ τὸ ἐξῆς, ὅτι αὐτὸς ποὺ ἐργάζεται πολεμεῖ μὲ ἓνα δαίμονα καὶ πιέζεται πολλὰς φορές ἀπὸ αὐτόν, ἐνῶ ὁ ἀργόσχολος αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ μυριάδες πνεύματα. Ἐκεῖνος ποὺ ἀδρανεῖ μισεῖ τὰ παρόντα καὶ ἐπιθυμεῖ ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι παρόντα.

Τίτλος 24.— Γιὰ τὸν ἄφρονα, τὸν ἀνόητο, τὸν ἀπαίδευτο καὶ τὸν μωρό.

«Εἶδα ἀνόητους νὰ εὐδοκимоῦν, ἀλλὰ πολὺ γρήγορα ἡ ζωὴ τους νὰ καταστρέφεται».

«Ἦ Ἀσημοὶ καὶ τιποτένιοι, ποὺ δὲν εἶχαν κανένα ἀγαθὸ καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη πείνα τους μασοῦσαν ρίζες δέντρων».

«Χάθηκαν ἐπειδὴ δὲν εἶχαν σοφία».

«Εἶπε ὁ ἀνόητος μέσα του· Δὲν ὑπάρχει Θεός».

Ψαλμ. 31,9.— «Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι
10 σύνεσις».

Ψαλμ. 48,10.— «Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται».

Παροιμ. 14,3.— «Ἐκ στόματος ἄφρονος βακτηρία ὑβρεως».

Παροιμ. 17,16.— «Ἵνα τί ὑπῆρχε χρήματα ἄφρονι; Κτήσασθαι
γὰρ σοφίαν ἀκάρδιος οὐ δύναται».

15 Παροιμ. 12,16.— «Ἐφρων αὐθήμερον ἐξαγγέλλει ὀργὴν αὐ-
τοῦ».

Παροιμ. 13,16.— «Ὁ ἄφρων ἐξεπέτασεν ἑαυτοῦ κακίαν».

Παροιμ. 19,3.— «Ἐφροσύνη ἀνδρὸς λυμαίνεται τὰς ὁδοὺς αὐ-
τοῦ, τὸν δὲ Θεὸν αἰτιᾶται ἢ καρδία αὐτοῦ».

20 Παροιμ. 15,2.— «Στόμα ἀφρόνων ἀναγγελεῖ κακά».

Παροιμ. 17,10.— «Ἐφρων μαστιγωθεὶς οὐκ αἰσθάνεται».

Παροιμ. 19,10.— «Οὐ συμφέρει ἄφρονι τρυφή».

Παροιμ. 25,4-5.— «Μὴ ἀποκρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην
αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁμοιος γένη αὐτῷ. Ἄλλὰ ἀποκρίνου ἄφρονι κατὰ τὴν
25 ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνηται σοφὸς ἑαυτῷ».

Παροιμ. 24,7.— «Ἀπαιδεύτοις συναντᾷ θάνατος».

Παροιμ. 27,20.— «Οἱ ἀπαιδευτοὶ ἀκρατεῖς γλώσση».

Παροιμ. 27,3.— «Βαρὺς λίθος καὶ δυσβάστακτος ἄμμος ὀργὴ δὲ
ἄφρονος βαρυτέρα ἀμφοτέρων».

30 Παροιμ. 1,2.— «Οἱ ἄρχοντες τῆς ὑβρεως ὄντες ἐπιθυμηταί, ἀσε-
βεῖς γενόμενοι, ἐμίσησαν αἴσθησιν».

Παροιμ. 13,14.— «Ἄνους ὑπὸ παγίδος θανεῖται».

Παροιμ. 6,12-13.— «Ἄνῆρ ἄφρων καὶ παράνομος πορεύεται
ὁδοῦς σκολιάς, ὁ δὲ αὐτὸς ἐννεύει ὀφθαλμῷ, σημαίνει ποδί, διδά-
35 σκει ἐν νεύμασι δακτύλων».

Παροιμ. 23,9.— «Εἰς ὧτα ἄφρονος μηδὲν λέγετε, μήποτε μυκτη-
ρίση τοὺς συνετοὺς σοὺς λόγους».

Ἐκκλ. 7,6.— «Ὡς φωνὴ ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕτως ὁ γέ-
λωσ τῶν ἀφρόνων».

40 Ἐκκλ. 10,12.— «Χεὶλῆ ἀφρονος καταποντίζουσιν αὐτόν».

Ἦσ. 32,6. 26,11.— «Ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ
μάταια νοήσει. Ζῆλος λήψεται λαὸν ἀπαιδευτον».

«Νὰ μὴ γίνεστε σὰν τὸν ἵππο καὶ τὸν ἡμίονο, στὰ ὅποια δὲν ὑπάρχει σύνεση».

«Ὁ τρελλὸς καὶ ὁ ἄμυαλος θὰ χαθοῦν μαζί».

«Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ τρελλοῦ βγαίνει βρισιῶ».

«Γιατὶ ὁ ἄφρονας εἶχε χρήματα; Διότι ὁ ἄκαρδος δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτήσει σοφίᾳ».

«Ὁ ἀνόητος διακηρύττει αὐθημερὸν τὴν ὀργή του».

«Ὁ ἀνόητος διαδίδει τὴν κακία του».

«Ἡ ἀπερισκεψία τοῦ ἀνθρώπου καταστρέφει τὴν πορεία τῆς ζωῆς του, αὐτὸς ὅμως κατηγορεῖ τὸν Θεὸ γι' αὐτό».

«Τὸ στόμα τῶν ἀνόητων ἐκστομίζει κακά».

«Ὁ τρελλὸς ὅταν μαστιγώνεται δὲν τὸ αἰσθάνεται».

«Δὲν συμφέρει ἡ ἀπόλαυση στὸν ἀνόητο».

«Νὰ μὴ ἀπαντᾷς σὲ ἄμυαλο μὲ τὸν τρόπο πού σοῦ μιᾷ ἐκεῖνος, γιὰ νὰ μὴ μοιάσεις μ' αὐτόν. Ἀλλὰ νὰ ἀπαντᾷς στὸν ἄμυαλο μὲ τρόπο συνετό, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀμυαλωσύνη του, γιὰ νὰ μὴ νομίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅτι εἶναι σοφός».

«Τοὺς ἀπαίδευτους τοὺς συναντᾷ ὁ θάνατος».

«Οἱ ἀπαίδευτοι δὲν συγκρατοῦν τὴ γλώσσα τους».

«Εἶναι βαρεῖά ἡ πέτρα καὶ δυσβάστακτη ἡ ἄμμος, ἡ ὀργὴ τοῦ ἄμυαλου ὅμως εἶναι πιὸ βαρεῖά καὶ ἀπὸ τὰ δύο».

«Οἱ ἄμυαλοι, ὅταν ἐπιθύμησαν τὴν ἀλαζονεῖα, ἔγιναν ἀσεβεῖς καὶ μίσησαν τὴ γνώση τοῦ Θεοῦ».

«Ὁ ἄμυαλος θὰ πεθάνει ἀπὸ παγίδα».

«Ὁ ἄμυαλος καὶ παράνομος ἄνθρωπος βαδίζει σὲ δρόμους στραβούς· ὁ ἴδιος κάνει νοήματα μὲ τὰ μάτια, σημάδια μὲ τὰ πόδια καὶ διδάσκει μὲ τὸ κούνημα τῶν δακτύλων του».

«Στ' αὐτιά τοῦ ἄμυαλου νὰ μὴ λέτε τίποτε, γιὰ νὰ μὴ χλευάσει τὰ συνετὰ λόγια σου».

«Ὡπως ὁ κρότος τῶν ἀγκαθιῶν κάτω ἀπὸ τὸν λέβητα, ἔτσι μοιάζει τὸ γέλιο τῶν ἄμυαλων».

«Τὰ χεῖλη τοῦ ἄμυαλου τὸν καταποντίζουν».

«Ὁ μωρὸς λέει μωρὰ πράγματα καὶ ἡ καρδιά του σκέφτεται μάταια. Ζῆλος θὰ κυριέψει τὸν ἀπαίδευτο λαό».

Σοφ. Σολ. 3,11.— «Σοφίαν καὶ παιδείαν ἐξουθενῶν, ταλαιπῶρος καὶ κενὴ ἢ ἐλπίς αὐτοῦ, καὶ οἱ κόποι αὐτοῦ ἀνόνητοι».

45 Σοφ. Σειρ. 4,27.— «Μὴ ὑποστρώσης ἀνθρώπῳ μωρῷ σεαυτόν».

Σοφ. Σειρ. 8,17.— «Μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλευέου».

Σοφ. Σολ. 22,7.— «Συγκολλῶν ὄστρακον, ὁ διδάσκων μωρόν. Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον· ἐξέλιπε γὰρ φῶς. Καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον·
50 ἐξέλιπε γὰρ σύνεσις. Πένθος νεκροῦ ἑπτὰ ἡμέρας, τοῦ δὲ μωροῦ καὶ ἀσεβοῦς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Μετὰ ἄφρονος μὴ πληθύνῃς λόγους, καὶ πρὸς ἀσύνετον μὴ πορεύου. Μὴ πρόσπαιζε ἀπαιδεύτοις. Ἄμμον καὶ ἄλας καὶ βῶλον σιδηροῦν εὐκοπώτερον ὑπενεγκεῖν, ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον. Ἦδιον κλαῦσον ἐπὶ νεκρῷ, ὅτι
55 ἀνεπαύσατο, τοῦ δὲ μωροῦ ὑπὲρ θάνατον ἢ ζωὴ πονηρά».

Σοφ. Σειρ. 33,5.— «Τροχὸς ἀμάξης ἔγκατα μωροῦ, καὶ ὡς ἄξιον στρεφόμενος ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 20,16.— «Μωρὸς δὲ λέγει, Οὐ ὑπάρχει μοι φίλος».

Σίξτου.— Οὔτε ἐν ἰχθύσι φωνήν, οὔτε ἐν ἀπαιδεύτοις ἀρετὴν δεῖ
60 ζητεῖν.

Μ. Βασιλείου, Εἰς ἀρχὴν Παροιμ. 4.— Ὡσπερ οἱ ἀσθενοῦντες χρῆζουσιν ἰατροῖς, οὕτω σοφίας ἄφρονες ἐπιδέονται.

Ἰδίου, ὁ. π.— Πρὸς σκληρὰν καὶ ἀπειθῆ καρδίαν λόγος ὑγιῆς οὐκ εἰσέρχεται, ἀλλ', ὡσπερ ἀντιτιπούμενος, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέρχεται.

65 Εὐαγγρίου.— Ζωῆς ἀλόγου δαίμων ἡγεμῶν.

Φίλωνος, Βιβλ. 2, Ἐρώτησις εἰς Γένεσιν.— Τῶν φαύλων πλούσιος οὐδεὶς, κἂν τὰ πανταχοῦ μέταλλα κέκτηται, ἀλλ' εἰσὶ πάντες οἱ ἄφρονες πένητες. Στενοχωρεῖται πᾶς ἄφρων ὀλιβόμενος ὑπὸ φιλαργυρίας καὶ φιλοδοξίας καὶ φιληδονίας καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων,
70 ἅπερ οὐκ ἔῃ τὴν διάνοιαν ἐν εὐρυχωρίᾳ διάγειν.

Ἰδίου, ὁ. π., Βιβλ. 6.— Μεῖζον ἀνθρώπῳ κακὸν ἀφροσύνης οὐδὲν ἐστὶ, τοῦ ἰδίου τοῦ λογικοῦ γένους, τὸν νοῦν ζημιωθέμτι.

Ἰδίου ὁ. π.— Νόσου καὶ φθορᾶς αἴτιον ἀπαιδευσία.

Ἰδίου, Βίος Μωϋσέως.— Ἀμήχανον τὰ μεγάλα πρὸ τῶν μικρῶν
75 παιδευθῆναι.

«Αὐτὸς ποὺ περιφρονεῖ τὴ σοφία καὶ τὴν παιδεῖα εἶναι ταλαίπωρος, καὶ ἡ ἐλπίδα του εἶναι μάταιη, ἐνῶ οἱ κόποι του εἶναι ἀνώφελου».

«Νὰ μὴ ὑποτάξεις τὸν ἑαυτό σου σὲ ἄνθρωπο μωρό».

«Νὰ μὴ παρακάθεςαι σὲ συμβούλιο μαζί μὲ μωρὸν ἄνθρωπο».

«Αὐτὸς ποὺ διδάσκει μωρὸν εἶναι σὰν νὰ προσπαθεῖ νὰ συγκολλήσῃ ἓνα πήλινο δοχεῖο. Κλάψε γιὰ ἓνα νεκρὸν· διότι ἔσβησε τὸ φῶς του. Καὶ γιὰ μωρὸν κλάψε· γιατί χάθηκε ἡ σύνεσή του. Τὸ πένθος τοῦ νεκροῦ διαρκεῖ ἑπτὰ μέρες, ἐνῶ τὸ πένθος γιὰ τὸν μωρὸ καὶ τὸν ἀσεβῆ διαρκεῖ ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς του. Μὲ ἄφρονα νὰ μὴ μιᾶς πολὺ, καὶ νὰ μὴ πηγαίνεις σὲ ἀσύνητο ἄνθρωπο. Νὰ μὴ ἀστειεύεσαι μὲ ἀπαιδευτοὺς. Εἶναι εὐκολώτερο νὰ ὑπομείνεις ἄμμο καὶ ἀλάτι καὶ ὄγκο σιδήρου, παρὰ ἄνθρωπο ἀσύνητο. Κλάψε μὲ εὐχαρίστηση γιὰ ἓνα νεκρὸν, ἐπειδὴ ἀναπαύτηκε· τοῦ μωροῦ ὅμως ἡ ζωὴ εἶναι πιὸ κακὴ καὶ ἀπὸ τὸν θάνατο».

«Τὰ ἔγκατα τοῦ μωροῦ εἶναι σὰν τροχὸς ἄμαξας, ἐνῶ ὁ συλλογισμὸς του μοιάζει μὲ ἄξονα ποὺ περιστρέφεται».

«Καὶ ὁ μωρὸς λέει· Δὲν ἔχω φίλου».

Δὲν πρέπει νὰ ζητᾶμε οὔτε ἀπὸ τὰ ψάρια φωνή, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀπαιδευτοὺς ἀρετὴ.

Λόγος ὑγιῆς δὲν μπαίνει μέσα σὲ σκληρὴ καὶ ἀπειθήαρχη καρδιά· ἀλλὰ, σὰν νὰ προσκρούει ἐπάνω της, ἐπιστρέφει πάλι πίσω.

Τῆς ἀλόγιστης ζωῆς ἀρχηγὸς εἶναι ὁ δαίμονας.

Ἀπὸ τοὺς κακοὺς δὲν εἶναι πλούσιος κανένας, ἔστω καὶ ἂν ἔχει παντοῦ ἀργύρια, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄφρονες εἶναι φτωχοί. Ὁ κάθε ἄφρονας στενοχωρεῖται ἐπειδὴ πιέζεται ἀπὸ τὴ φιλαργυρία, τὴ φιλοδοξία, τὴ φιληδονία καὶ ὅλα τὰ ὅμοια, ποὺ δὲν ἀφήνουν τὸν νοῦ του νὰ ζήσει μὲ σύνεση.

Μεγαλύτερο κακὸ ἀπὸ τὴν ἀφροσύνη δὲν ὑπάρχει στὸν ἄνθρωπο, τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς ἔχει πάθει βλάβη στὴ λειτουργία τοῦ συλλογισμοῦ.

Τῆς ἀρρώστιας καὶ τοῦ θανάτου αἴτιο εἶναι ἡ ἔλλειψη παιδείας.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ διδαχθοῦν τὰ μεγάλα πρὶν ἀπὸ τὰ μικρά.

Τίτλος ΚΕ'.— Περὶ ἀπλοῦ καὶ ἀκάκου τὸν τρόπον.

Ἰωβ 36,5.— «Ὁ Κύριος μὴ ἀποίσειται τὸν ἄκακον».

Ψαλμ. 36,37.— «Φύλασσε ἀκακίαν καὶ ἴδε εὐθύτητας, ὅτι ἐστὶν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῶ».

5 Ψαλμ. 67,7.— «Ὁ Θεὸς κατοικίξει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ».

Ψαλμ. 83,12.— «Κύριος οὐ στερήσει τὰ ἀγαθὰ τοῖς πορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ».

Παροιμ. 10,9.— «Ὅς πορεύεται ἀπλῶς, πορεύεται πεποιθῶς».

Παροιμ. 13,6.— «Ὅσον χρόνον ἔχονται ἄκακοὶ τῆς δικαιοσύ-
10 νης, οὐκ αἰσχυνθήσονται».

Παροιμ. 14,2.— «Ὁ πορευόμενος ὀρθῶς, φοβεῖται τὸν Κύριον».

Παροιμ. 12,13.— «Ὁ βλέπων λεῖα, ἐλεηθήσεται».

Παροιμ. 11,20.25.— «Προσδεκτοὶ Κυρίῳ πάντες ἄμωμοὶ ἐν ὁδῶ αὐτῶν. Ψυχὴ εὐλογημένη, πᾶσα ἀπλῆ».

15 Παροιμ. 14,15.— «Ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ».

Παροιμ. 2,21.— «Χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοὶ δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ, ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ».

Μ. Βασιλείου, *Εἰς τὴν ἀρχὴν Παροιμιῶν*, 11 — Διτῶς νοοῦμεν τὴν ἀκακίαν. Ἦ γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀλλοτριῶσιν λογισμῶ
20 κατορθουμένην καὶ διὰ μακρᾶς προσοχῆς καὶ μελέτης τῶν ἀγαθῶν, οἰονεὶ ρίζαν τῆς κακίας ἐκτέμνοντες· ἢ κατὰ στέρησιν αὐτῆς παντε-
λῆ τὴν τοῦ ἀκάκου προσηγορίαν δεχόμεθα. Καὶ πάλιν ἀκακία ἐστὶν ἢ μήπω τοῦ κακοῦ ἐμπειρία, διὰ νεότητα πολλάκις, ἢ βίου τινὸς ἐπιτήδευσιν, ἀπείρως τινῶν πρὸς τινὰς κακίας διακειμένων, οἷον ὁ
25 παῖς οὐκ οἶδεν ὑπερηφανίαν, οὐκ οἶδε δόλον ἢ ραδιουργίαν. Πάλιν εἰσὶ τινες τῶν τὴν ἀγροικίαν οἰκούντων, οὐκ εἰδότες τὰς ἐμπορικὰς
κακουργίας, οὐδὲ τὰς ἐν δικαστηρίῳ διαπλοκάς· τοὺς τοιοῦτους ἀκάκους λέγομεν, οὐχ ὡς ἐκ προαιρέσεως κακίας κεχωρισμένους,
ἀλλ' ὡς μήπω εἰς πείραν τῆς πονηρᾶς ἐξεως ἀφιγμένους. Χαρακτη-
30 ρίζει οὖν τὸν ἄκακον ἢ ἀπλότης τοῦ ἤθους.

Μ. Βασιλείου, *Ἐξαήμερος*, 7,17.— Διώκετε ἀλήθειαν εἰλικρινῆ,

Τίτλος 25.— Γι' αὐτὸν ποὺ εἶναι ἀπλὸς καὶ ἄκακος στὸν τρόπο
τῆς ζωῆς του.

«Ὁ Κύριος δὲν ἀπαρνεῖται τὸν ἄκακο».

«Νὰ διατηρεῖς τὴν ἀκακία, καὶ νὰ κοιτάξεις πάντοτε τὸν ἴσιο δρόμο, διότι αὐτὸ θὰ ἀφήσει πίσω του ὁ εἰρηνικὸς ἄνθρωπος».

«Ὁ Θεὸς ἐγκαθιστᾷ σὲ σπίτι ἐκείνους ποὺ εἶναι ἀπλοὶ στὸν τρόπο ζωῆς»

«Ὁ Κύριος δὲν θὰ στερῆσει τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ βαδίζουν με ἀκακία».

«Ὅποιος βαδίζει ἀπλᾶ, βαδίζει με αὐτοπεποίθηση».

«Ὅσον χρόνο οἱ ἄκακοὶ ἐφαρμόζουν τὴ δικαιοσύνη, δὲν θὰ ντραποῦν».

«Ὅποιος πορεύεται καλά, φοβᾶται τὸν Κύριο».

«Ὅποιος βλέπει ἴσια, θὰ ἐλεηθεῖ».

«Ὅλοι ὅσοι εἶναι ἄκακοὶ στὴ ζωὴ τους εἶναι εὐπρόσδεκτοι ἀπὸ τὸν Κύριο. Κάθε ψυχὴ ἀπλῆ εἶναι εὐλογημένη».

«Ὁ ἄκακος πιστεῦει σὲ κάθε λόγο».

«Οἱ ἀγαθοὶ θὰ κατοικήσουν τὴ γῆ, ἐνῶ οἱ ἄκακοὶ θὰ ὑπολειφθοῦν σ' αὐτὴν, διότι οἱ σωστοὶ θὰ κατασκηνώσουν σ' αὐτὴν».

Τὴν ἀκακία τὴν ἐννοοῦμε με δύο τρόπους· ἡ ἐκείνην ποὺ κατορθώνεται με τὴν ἀποξένωση ἀπὸ τὴν ἁμαρτία με τὸν λογισμό, καὶ τὴν ὁποία με τὴ μακρὰ προσευχὴ καὶ ἀπασχόληση με τὰ ἀγαθὰ τὴν ἀποκόπτουμε, σὰν ρίζα, ἀπὸ τὴν κακία· ἡ δεχόμεστε τὴν ὀνομασία τοῦ ἄκακου με τέλεια στέρηση αὐτῆς. Καὶ πάλι, ἀκακία εἶναι ἡ τέλεια ἔλλειψη ἐμπειρίας τοῦ κακοῦ, ἀφοῦ λόγῳ τῆς νεότητάς τους πολλὰς φορές, ἡ κάποιας βιωτικῆς ἀπασχόλησης, μερικοὶ ἐξαιτίας τῆς ἀπειρίας τους κλίνουν πρὸς κάποιες κακίες, ὅπως γιὰ παράδειγμα τὸ παιδί ποὺ δὲν γνωρίζει τὴν ὑπερηφάνεια, οὔτε τὸν δόλο ἢ τὴ ραδιουργία. Ἐπίσης ὑπάρχουν μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κατοικοῦν σὲ ἀγροικίες, οἱ ὁποῖοι δὲ γνωρίζουν τὶς ἐμπορικὲς ἀπάτες, οὔτε τὶς ἐμπλοκὲς στὸ δικαστήριον· αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζουμε ἄκακους, ὄχι διότι με τὴ θέλησή τους εἶναι ἀποχωρισμένοι ἀπὸ τὸ κακό, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἀπόκτησαν πεῖρα τῆς κακῆς συνήθειας. Τὸν ἄκακο λοιπὸν τὸν χαρακτηρίζει ἡ ἀπλότητα τοῦ ἤθους.

Νὰ ἐπιδιώκετε τὴν εἰλικρινῆ ἀλήθεια, τὴν ἀπλότητα, τὴ δι-

ἀπλότητα, δικαιοσύνην. Ἐπλαστος ὁ δίκαιος, ὁποῖος Ἰακώβ· διὰ τοῦτο κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ.

Ἰδίου.— Τὸν ἀπλοῦν καὶ ἄδολον εὐκόλως ἐξαγορεύει τὰ ἀπόρ-
35 ρητα τῆς ψυχῆς.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 1 Κατὰ Ἰουλιανοῦ.— Ἀφύλακτον ἢ ἀπλότης, καὶ μετὰ τοῦ σαθροῦ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ ἥκιστα κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλεύθερον.

Ἰδίου, Λόγ. Εἰς Ἄγ. Ἀθανάσιον.— Τὸ εἰς κακίαν οὐχ ἔτοιμον
40 οὐδὲ εἰς ὑπόνοιαν εὐχερές.

Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Βιβλ. 15.— Ἡ ἀπλότης τιμία παρὰ Θεῶ. Τὸ γὰρ πανουργόν, εἰ καὶ δεκτὸν ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν σπουδάσ-
μασιν, ἀλλ' οὐδαμῶς εἰς ἀρετῆς εὐωδία καταλογισθεῖη ποτέ.

**Τίτλος ΚΣ.— Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ αὐταρκειᾶς
καὶ ὀλιγοδείας.**

Ψαλμ. 36,16.— «Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ, ὑπὲρ πλοῦτον τῶν
ἀμαρτωλῶν πολύν».

5 Παροιμ. 15,17.— «Κρεῖσσων ξενισμὸς μετὰ λαχάνων πρὸς φι-
λίαν καὶ χάριν, ἢ παράθεσις μόχθων μετὰ ἔχθρας. Κρεῖσσων ὀλί-
γων λῆψις μετὰ δικαιοσύνης, ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας».

Παροιμ. 17,1.— «Κρεῖσσων ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἶ-
κος πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων χρημάτων μετὰ μάχης».

10 Παροιμ. 24,22 (30,8).— «Πλοῦτον καὶ πενίαν μὴ μοι δῶς, Κύριε,
σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη, ἵνα μὴ, πλησθεὶς, ψευ-
δοῦς γένωμαι καὶ εἶπω, Τίς με ὀρᾷ; ἢ πενηθεὶς, κλέψω, καὶ ὁμώσω
τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

Παροιμ. 25,16.— «Μέλι εὐρών, φάγε τὸ ἱκανόν, μήποτε πλη-
15 σθεὶς ἐξεμέσης. Ἐσθίειν μέλι πολὺ οὐ καλόν».

Ἐκκλ. 4,6.— «Κρεῖσσον πλήρωμα δρακὸς μετὰ ἀναπαύσεως,
ὑπὲρ πλήρωμα δύο δράκων ἐν μόχθῳ».

Σοφ. Σειρ. 40,18.— «Ζωὴ αὐταρκειᾶς ἐργάτου γλυκανθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 31,20.— «Ἵπνος ὑγείας ἐπὶ ἐντέρω μετρίῳ».

20 Ματθ. 10,9.— «Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλ-
κὸν εἰς τὰς ζώντας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας,
μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ράβδους. Ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς
αὐτοῦ ἐστίν».

καιοσύνη. Ὁ δίκαιος εἶναι ἀπροσποίητος, ὅπως ἦταν ὁ Ἰακώβ· γι' αὐτὸ βάζει στὸ σπίτι του αὐτοὺς ποὺ ζοῦν κατὰ ἓνα μόνο τρόπο.

Ὁ ἀπλὸς καὶ ἄδολος εὐκόλα ἐξομολογοῦνται τὰ ἀπόρρητα τῆς ψυχῆς τους.

Ἡ ἀπλότητα εἶναι ἀφύλακτη καὶ μαζὶ μὲ τὸ σαθρὸ ὑπάρχει καὶ ἡ φιλανθρωπία, καὶ αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει κακία πολὺ λίγο ὑποψιάζεται τὴν κακία.

Αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι ἔτοιμο νὰ κάνει κακία, οὔτε ὑποψιάζεται εὐκόλα.

Ἡ ἀπλότητα ἐκτιμᾶται ἀπὸ τὸν Θεό· διότι ἡ πανουργία, ἂν καὶ γίνεται δεκτὴ στὶς ἐνασχολήσεις μὲ τὸν Θεό, ὅμως κατὰ κανένα τρόπο δὲν ὑπολογίζεται ὡς εὐωδία ἀρετῆς.

**Τίτλος 26.— Γιά τὴν ἀκτημοσύνη, τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴν ὀλιγάρ-
κεια.**

«Εἶναι καλύτερο τὸ λίγο ποὺ ἔχει ὁ δίκαιος, παρά ὁ πολὺς πλοῦτος τῶν ἀμαρτωλῶν».

«Εἶναι καλύτερη ἢ φιλοξενία μὲ λαχανικά, ποὺ γίνεται μὲ ἀγάπη καὶ χάρη, παρά ἡ παράθεση προϊόντων κόπου ποὺ γίνεται ὅμως μὲ κακία. Εἶναι καλύτερο νὰ βγάξει κάποιος λίγα μὲ δίκαιο τρόπο, παρά νὰ ἔχει πολλὰ εἰσοδήματα μὲ τρόπο ἄδικο».

«Προτιμότερο τὸ σκέτο ψωμί μὲ χαρὰ καὶ εἰρήνη, παρά σπίτι γεμᾶτο ἀγαθὰ κι ἄδικο χρήματα, προερχόμενα ἀπὸ φιλονεικία.

«Πλοῦτο καὶ φτώχεια, Κύριε, νὰ μὴ μοῦ δώσεις· δῶσε μου αὐτὰ ποὺ πρέπει καὶ εἶναι ἀπαραίτητα, γιὰ νὰ μὴ χορτάσω καὶ γίνω ψεύτης καὶ πῶ· Ποιὸς μὲ βλέπει; ἢ γίνω φτωχὸς καὶ κλέψω καὶ ὀρ-
κιστῶ ψεύτικα στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

«Ἄν βρεῖς μέλι, φάγε ὅσο εἶναι ἀρκετό, γιὰ νὰ μὴ παραχορτά-
σεις καὶ κάνεις ἐμετό. Δὲν εἶναι καλὸ νὰ τρῶς πολὺ μέλι».

«Προτιμότερη μιὰ χούφτα γεμάτη ἀγαθὰ ποὺ ἀποκτήθηκαν μὲ ἀνεση, παρά δύο χούφτες μὲ ἀγαθὰ ποὺ ἀποκτήθηκαν μὲ μόχθο».

«Ἡ αὐτάρκης ζωὴ τοῦ ἐργάτη εἶναι γλυκειά».

«ἝΥπνος ὑγιεινὸς γίνεται μὲ στομάχι μέτρια γεμᾶτο».

«Νὰ μὴ ἔχετε χρυσάφι, οὔτε ἀσήμι, οὔτε χάλκινα νομίσματα στὶς ζῶνες σας, οὔτε ὀδοιπορικὸ σάκκο, οὔτε δύο χιτῶνες, οὔτε ὑποδήματα, οὔτε ραβδί. Διότι ὁ ἐργάτης εἶναι ἄξιος τῆς τροφῆς του».

Πράξ. 4,39.— «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευστάντων ἦν ἡ καρδιά
25 καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων ἔλεγεν ἴδιον εἶναι,
ἀλλ' ἦν αὐτοῖς πάντα κοινά».

Πράξ. 20,33.— «Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύ-
μησα. Αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ
ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί».

30 Φιλιππ. 4,11.— «Ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι.
Οἶδα ἐγὼ καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν ἐν παντὶ καὶ ἐν
πᾶσι· μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν καὶ περισσεύειν καὶ
ὑστερεῖσθαι. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ».

Ἐβρ. 13,5.— «Ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· Οὐ
35 μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω».

Α' Τιμ. 5,23.— «Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν
στόμαχόν σου καὶ τὰς πικνάς σου ἀσθενείας».

Α' Τιμ. 6,6-7.— «Ἔστι πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετὰ αὐταρ-
κειάς. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξε-
40 νεγκεῖν τι δυνάμεθα. Ἐχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τού-
τος ἀρκεσθησώμεθα».

Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, 8.— Οὐκ εὐχομαι πλουτεῖν, οὔτε
ἔραμαι, ἀλλὰ μοι εἶη ζωὴ ἀπὸ τῶν ὀλίγων μηδὲν ἔχοντι κακόν.

Ἰδίου.— Μεγάλην ἔχε τὴν ψυχὴν· τοῖχοι δὲ μικροὶ καὶ μείζους
45 τὴν αὐτὴν χρεῖαν παρέχονται.

Ἰδίου, Περὶ νηστείας, 1,4.— Ἡ οἰκονομοῦσα τὸ ζῶον δύναμις,
αὐτάρκειαν μὲν καὶ λιτότητα ραδίως κατειργάσατο καὶ ᾤκείωσε
τῷ τρεφομένῳ, πολυτέλειαν δὲ καὶ ποικιλίαν βρωμάτων παραλα-
βοῦσα, εἶτα ἀντισχεῖν πρὸς τὸ πέρασ οὐκ ἐξαρκέσασα, τὰ ποικίλα
50 γένη τῶν νοσημάτων ἐποίησεν.

Ἰδίου.— Παράχρησις ἐστὶν ἢ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν δαπάνη. Σκοπὸς
ἐσθῆτος εἰς κάλυμμα εἶναι σαρκὸς πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος αὐταρ-
κες. Ἀκτημοσύνην ἐκείνην ἔφη ὁ Κύριος, τὸ μέτρον εἶναι, ὥστε εἰς
τὸν ἔσχατον χιτῶνα αὐτοῦ ἕκαστον περιεστάναι τὴν κτῆσιν.

45 Γρηγ. Θεολόγου, Κατὰ ἀρειανῶν.— Οὐκ ἐπαινοῦμέν τι τῶν μετὰ
τὸν λαϊμὸν ὁμοτίμων, μᾶλλον δὲ ἀτίμων, ὁμοίως καὶ ἀποβλήτων,
ἀλλὰ ζῶμεν οὕτως ἀπλῶς καὶ σχεδίως καὶ μικρόν τι τῶν θηρίων,
οἷς ὁ βίος ἄσκευος καὶ ἀνεπιτήδευτος, διαφέροντες.

«Ὅλοι ὅσοι πίστεψαν εἶχαν μιὰ καρδιά καὶ μιὰ ψυχὴ καὶ κενεὶς δὲν ἔλεγε ὅτι κάτι ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του εἶναι δικό του, ἀλλὰ ὅλα σ' αὐτοὺς ἦταν κοινά».

«Τίποτε ἀπὸ τὸ ἀσῆμι ἢ το χρυσάφι καὶ τὸν ἱματισμὸ δὲν ἐπιθύμησα. Οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ὅτι τὶς ἀνάγκες τὶς δικές μου καὶ τῶν συνοδῶν μου τὶς ὑπηρετήσαν αὐτὰ ἐδῶ τὰ χέρια».

«Ἐγὼ πάντως ἔμαθα νὰ ἀρκοῦμαι σ' αὐτὰ ποὺ ἔχω. Ξέρω νὰ ζῶ καὶ μὲ ταπεινώση, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀφθονία σὲ κάθε τι καὶ σὲ ὅλα. Ἔχω μάθει νὰ εἶμαι καὶ χορτάτος, καὶ νὰ πεινῶ, καὶ νὰ ζῶ μὲ ἀφθονία καὶ μὲ στερήσεις. Τὰ μπορῶ ὅλα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ ποὺ μὲ ἐνδυναμώνει».

«Νὰ ἀρκεῖστε σὲ ὅσα ἔχετε· διότι αὐτὸς εἶπε· Δὲ θὰ σὲ ἀφήσω, οὔτε θὰ σὲ ἐγκαταλείψω».

«Νὰ μὴ πίνεις νερὸ πολὺ, ἀλλὰ νὰ κάνεις χρῆση καὶ λίγου κρασιοῦ γιὰ τὸ στομάχι σου καὶ τὶς συχνές σου ἀρρώστιες».

«Ἡ εὐσέβεια εἶναι μεγάλη πηγὴ κέρδους ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ αὐτάρκεια. Δὲν φέραμε τίποτε στὸν κόσμον, καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν μποροῦμε οὔτε νὰ πάρουμε μαζί μας τίποτε. Ἔτσι, ἔχοντας τροφὲς καὶ σκεπάσματα, ἄς ἀρκοῦμαστε σ' αὐτά».

Δὲν προσεύχομαι νὰ πλουτίσω, οὔτε τὸ ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ μακάρι νὰ ζῶ μὲ λίγα, χωρὶς νὰ ἔχω κανένα κακό.

Νὰ ἔχεις ψυχὴ μεγάλη· γιὰτὶ οἱ τοῖχοι, εἴτε μικροὶ εἴτε μεγάλοι, τὴν ἴδια ἀνάγκη ὑπηρετοῦν.

Ἡ δύναμη ποὺ διακυβερνᾷ τὸ ζῶον εὐκόλα ἐπέτυχε τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴ λιτότητα καὶ ἐξοικεῖωσε μ' αὐτὴν τὸν τρόφιμό της. Ὅταν ὁμως παρέλαβε τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν ποικιλία τῶν τροφῶν, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε μέχρι τὸ τέλος νὰ ἀντέξει, προκάλεσε τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀσθενειῶν».

Κατάχρησις εἶναι ἡ δαπάνη πέρα ἀπὸ ὅσα εἶναι ἀνάγκη. Σκοπὸς τοῦ ἐνδύματος εἶναι νὰ σκεπάσει τὸ σῶμα τὸ χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι ὅσο χρειάζεται. Ἡ ἀκτημοσύνη, εἶπε ὁ Κύριος, ὅτι εἶναι τὸ μέτρο, ὥστε ὁ καθένας νὰ περιορίζεται στὴν ἀπόκτησις τοῦ τελευταίου χιτῶνα του.

Δὲν ἐπαινοῦμε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ὅταν περάσουν τὸν λαϊμὸ γίνονται ἰσότιμα, ἢ μᾶλλον ἄτιμα, ὅπως ἐπίσης καὶ ἀπόβλητα. Ἀλλὰ ζοῦμε τόσο ἀπλᾶ καὶ αὐτοσχέδια, διαφέροντας λίγο ἀπὸ τὰ θηρία, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ εἶναι ἀπροπαράσκειμη καὶ ἀπροσποίητη.

Ἰδίου.— Κρείσσων πενή ἐπαινετὴ πλούτοιο κακίστου.

50 Δεινὸν πείνεσθαι, χεῖρον δ' εὐπορεῖν κακῶς.

Γρηγ. Νύσσης, Λόγ. 3, Εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν.— Ὅσον σοι γενέσθω ἡ ἔνδεια καὶ τὸ μὴ ἐπιβαλεῖν κόρον τῷ κόρῳ, μηδὲ ἀμβλύνειν τῇ κραιπάλῃ τὴν ὄρεξιν.

Ἰδίου.— Ὁ τὴν ἡμέραν διδούς, καὶ τὰ εἰς τὴν ἡμέραν σοι δώσει.

55 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τὸ καλῶς ἔχειν ὀλίγα, πολὺ τιμιώτερον τοῦ κακῶς ἔχειν πολλά. Ἡ εὐτελής δίαίτα κυλιομένη καὶ προκύπτουσα ἐπὶ πολὺ, καταλύει τὰ τῆς πορνείας μαθήματα.

Νείλου.— Σιτίοις χρῶ, μὴ τοῖς ἡδέσιν, ἀλλὰ τοῖς ὠφελίμοις.

Εὐαγρίου.— Ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος· τὸ μὲν ἐπιδεές ἔχων, διὰ σῶμα θνητόν, τὸ δὲ μὴ πολυδεές, διὰ ψυχὴν ἐφιεμένην ἀθανασίας.

Τίτλος ΚΖ'.— **Περὶ ἀπάτης κατ' οἰκονομίαν γινομένης καὶ ὅτι ἀπάτη δόλου ἀμοιροῦσα, ἔπαινον προξενεῖ τῷ δεδρακότι.**

Γεν. 27,6–18.— «Εἶπε Ρεβέκκα πρὸς Ἰακώβ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον· Ἰδοὺ ἐγὼ ἤκουσα λαλοῦντος τοῦ πατρός σου πρὸς Ἡσαῦ τὸν ἀδελφόν σου, λέγοντος· Ἔνεγκε μοι θήραν, καὶ ποιήσον μοι ἐδέσματα, καὶ φαγὼν εὐλογήσω σε ἐναντίον Κυρίου πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με. Νῦν οὖν, υἱέ, ἄκουσόν μου, καθὰ ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι, καὶ πορευθεὶς εἰς τὰ πρόβατα, λάβε μοι ἐκεῖθεν δύο ἐρίφους ἀπαλοὺς καὶ καλοὺς, καὶ ποιήσω αὐτοὺς ἐδέσματα τῷ πατρί σου, καὶ φάγε-
10 ται, ὅπως εὐλογήσῃ σε ὁ πατήρ σου πρὸ τοῦ αὐτὸν ἀποθανεῖν. Εἶπε δὲ Ἰακώβ πρὸς Ρεβέκκαν τὴν μητέρα αὐτοῦ· Ἔστιν ὁ ἀδελφός μου ἀνὴρ δασύς, ἐγὼ δὲ ἀνὴρ λεῖος. Μήποτε ψηλαφήσῃ με ὁ πατήρ μου καὶ ἔσομαι ἐναντίον αὐτοῦ ὡς καταφρονῶν, καὶ ἐπάξω ἐπ' ἑμαυτὸν κατάραν, καὶ οὐκ εὐλογίαν. Εἶπε δὲ μήτηρ· Ἐπ' ἐμὲ ἡ κατάρα σου,
15 τέκνον· μόνον ὑπάκουσον τῆς φωνῆς μου. Καὶ πορευθεὶς ἔνεγκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ λαβοῦσα Ρεβέκκα τὴν στολὴν Ἡσαῦ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ πρεσβυτέρου τὴν καλήν, ἣ ἦν παρ' αὐτὴν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐνέδυσσε Ἰακώβ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον, καὶ τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων περιέθηκε περὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὰ γυμνά τοῦ

Προτιμότερη ἢ ἐπαινετὴ φτώχεια, παρὰ ὁ πολὺς κακὸς πλοῦτος.

Εἶναι φοβερὸν νὰ εἶσαι φτωχός, χειρότερο ὅμως νὰ εἶσαι εὐπορος μὲ τρόπο κακό.

Νὰ σοῦ γίνῃ τροφή ἡ φτώχεια καὶ τὸ νὰ μὴ προσθέτεις κορεσμὸ στὸν κορεσμό, οὔτε νὰ μετριάζεις τὴν ὄρεξιν μὲ τὴν κραιπάλη.

Αὐτὸς ποῦ σοῦ δίνει τὴν ἡμέρα, θὰ σοῦ δώσει καὶ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἡμέρα.

Τὸ νὰ ἔχεις λίγα μὲ τρόπο καλόν, ἀξίζει πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ ἔχεις πολλὰ μὲ τρόπο κακόν. Ἡ λιτὴ δίαιτα κυλώντας καὶ προχωρώντας γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα, καταργεῖ τὶς πορνικὲς ἐπιθυμίες.

Νὰ χρησιμοποιοεῖς τροφὲς ὄχι νόστιμες, ἀλλὰ ὠφέλιμες.

Ὁ πολὺ εὐφυῆς ὀλιγαρκῆς, βρίσκεται στὰ ὄρια τῆς ἀθάνατης καὶ θνητῆς φύσεως· διότι γιὰ τὸ θνητὸ σῶμα ἔχει τὴν ἐνδεια, ἐνῶ γιὰ τὴν ψυχὴν, ποῦ ἐπιθυμεῖ τὴν ἀθανασία, τὸ νὰ μὴ θέλει πολλά.

Τίτλος 27.— *Γιὰ τὴν ἀπάτη ποῦ γίνεται κατ' οἰκονομίαν, καὶ ὅτι ἡ ἀπάτη ποῦ γίνεται χωρὶς δόλο, ἐπιφέρει ἔπαινο σ' αὐτὸν ποῦ τὴν ἔκανε.*

«Εἶπε ἡ Ρεβέκκα στὸ νεώτερο γιό της Ἰακώβ· Νά, ἄκουσα τὸν πατέρα σου νὰ μιλάει στὸν ἀδελφὸ σου Ἡσαῦ καὶ νὰ τοῦ λέγει· Φέρε μου κυνήγι καὶ κάνε μου φαγητό, γιὰ νὰ φάω καὶ νὰ σὲ εὐλογήσω μπροστὰ στὸν Κύριον πρὶν πεθάνω. Ἄκουσε λοιπὸν τώρα, παιδί μου, αὐτὰ ποῦ σοῦ λέγω καὶ ἀφοῦ πᾶς στὰ πρόβατα πάρε καὶ φέρε μου ἀπὸ ἐκεῖ δύο κατσίκια τρυφερὰ καὶ ὠραῖα, κι ἐγὼ θὰ τὰ μαγειρέψω γιὰ τὸν πατέρα σου, γιὰ νὰ φάει καὶ νὰ σὲ εὐλογήσῃ πρὶν νὰ πεθάνει. Καὶ ὁ Ἰακώβ εἶπε στὴ μητέρα του Ρεβέκκα· Ὁ ἀδελφός μου εἶναι δασύτριχος, ἐνῶ ἐγὼ ἄτριχος. Μήπως μὲ ψηλαφήσει ὁ πατέρας μου καὶ φανῶ μπροστὰ του ὡς ἀπατεώνας καὶ ἐπισύρω ἐπάνω μου κατάρα καὶ ὄχι εὐλογία. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ εἶπε· Ἡ κατάρα ἐπάνω μου, παιδί μου· μόνο ἄκουσε αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω. Πῆγε λοιπὸν καὶ ἔφερε στὴ μητέρα του τὰ δυὸ κατσικάκια. Ἡ Ρεβέκκα τότε πῆρε τὴν καλὴ στολὴ τοῦ μεγαλύτερου γιοῦ της Ἡσαῦ, ἡ ὁποία βρισκόταν στὸ σπίτι της, ἐντυσε τὸ νεώτερο γιό της Ἰακώβ, καὶ μὲ τὰ δέρματα τῶν κατσικιῶν τύλιξε τὰ μπράτσα του καὶ τὰ γυνὰ μέρη τοῦ τραχήλου του, καὶ ἔδωσε τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ψωμιὰ ποῦ

20 τραχήλου αὐτοῦ, καὶ ἔδωκε τὰ ἐδέσματα εἰς τὰς χεῖρας Ἰακώβ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ εἰσήνεγκεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ».

Γέν. 31,34.— «Ραχὴλ ἔλαβε τὰ εἶδωλα καὶ ἐπέβαλεν αὐτὰ εἰς τὰ σάγματα τῆς καμήλου, καὶ ἐπεκάθισεν αὐτοῖς καὶ εἶπε τῷ πατρὶ αὐτῆς· Οὐ δύναμαι ἀναστῆναι ἐνώπιόν σου, ὅτι ὁ κατεθισμὸς τῶν γυ-
25 ναικείων μου ἐστίν».

Γέν. 38,13–18.— «Ἀπηγγέλη τῇ Θάμαρ λέγοντες· Ἴδου ὁ πενθε-
ρός σου ἀναβαίνει κεῖραι τὰ πρόβατα αὐτοῦ. Καὶ ἀφελομένη τὰ ἱμά-
τια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς περιέβαλε τὸ θέριστρον καὶ ἐκαλλωπίσα-
το, καὶ ἐκάθισεν ἐν παρόδῳ Θαμνᾶ. Εἶδε γὰρ ὅτι μέγας γέγονε
30 Σηλώμ· αὐτὸς δὲ οὐ δέδωκεν αὐτὸν εἰς γυναῖκα. Καὶ ἰδὼν Ἰούδας
αὐτήν, ἐξέκλινε πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Ἔασόν με εἰσελθεῖν
πρὸς σέ. Οὐ γὰρ ἔγνω, ὅτι νύμφη αὐτοῦ ἐστίν. Ἡ δὲ εἶπε· Τί μοι
δώσεις, ἐὰν εἰσέλθῃς πρὸς με; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ σοι ἀποστελλῶ
ἔριφον αἰγῶν ἐκ τῶν προβάτων μου. Ἡ δὲ εἶπε· Λὸς ἀρραβῶνα,
35 ἕως οὗ ἀποστεῖλαί σε. Ὁ δὲ εἶπε· Τίνα δώσω σοι ἀρραβῶνα; Ἡ δὲ
εἶπε· Τὸ δακτύλιόν σου καὶ τὸν ὀρμίσκον καὶ τὴν ράβδον τὴν ἐν τῇ
χειρὶ σου. Καὶ ἔδωκεν αὐτῇ, καὶ εἰσηῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἐν γαστρὶ
ἔλαβε παρ' αὐτοῦ».

Σχόλιον. Τρεῖς υἱοὺς ἔσχεν ὁ τῆς Θάμαρ πενθερὸς Ἰούδας, καὶ
40 τοὺς δύο καθ' ἓνα ἦν συνάψας αὐτῇ. Καὶ ὡς ἄπαιδες ἐτελεύτησαν,
παρητήσατο τὸν τρίτον αὐτοῦ συνάψαι αὐτῇ υἱόν, εὐλαβηθεὶς μήπο-
τε καὶ αὐτὸς τελευτήσῃ. Θάμαρ οὖν εἰς τὸ τῆς ἀτεκνίας ὄνειδος πε-
ριπεσοῦσα καὶ τὸν ἀπὸ τῆς πορνείας κίνδυνον ὑφορωμένη, οἰκονο-
μία χρησαμένη κατὰ τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ, ἐμίχθη αὐτῷ, καὶ τίκει
45 ἐξ αὐτοῦ παῖδας δύο, τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρᾶ.

Ἐξοδ. 2,7–9.— «Εἶπεν ἡ ἀδελφὴ Μωϋσῆ τῇ θυγατρὶ Φαραώ·
Θέλεις καλέσω σοι γυναῖκα τροφεῦσάν ἐκ τῶν Ἑβραίων καὶ θη-
λάσει σοι τὸ παιδίον; Καὶ εἶπεν αὐτῇ ἡ θυγάτηρ Φαραώ, Πορεύου.
Ἐλθοῦσα δὲ ἡ νεᾶνις, ἐκάλεσε τὴν μητέρα τοῦ παιδίου. Εἶπε δὲ
50 πρὸς αὐτήν ἡ θυγάτηρ Φαραώ· Διατήρησόν μοι τὸ παιδίον τοῦτο,
καὶ θήλασόν μοι αὐτό, ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν μισθόν. Καὶ ἔλαβεν ἡ
γυνὴ τὸ παιδίον, καὶ ἐθήλασεν αὐτό».

Ἰη. Ναυῆ 2,1.— «Ἀπέστειλεν Ἰησοῦς δύο ἄνδρας ἐκ Σατίμ σκο-

έτοιμάσε στά χέρια τοῦ γιοῦ της Ἰακώβ, κι ἐκεῖνος τὰ ἔφερε στὸν πατέρα του».

«Ἡ Ραχὴλ πῆρε τὰ ἀγαλματάκια καὶ τὰ ἔβαλε στά σύγματα τῆς καμήλας, κάθισε πάνω σ' αὐτὰ καὶ εἶπε στὸν πατέρα της: Δὲν μπορῶ νὰ σηκωθῶ μπροστά σου, διότι ἔχω τὰ συνηθισμένα στὶς γυναῖκες ἔμμηνα».

«Ἀνήγγειλαν στὴ νύφη του Θάμαρ λέγοντας: Νά, ὁ πεθερός σου⁴⁶ πηγαίνει νὰ κουρέψει τὰ πρόβατά του. Καὶ αὐτὴ, ἀφοῦ ἔβγαλε τὰ ροῦχα τῆς χηρείας, φόρεσε τὴν καλύπτρα τῆς, καλλωπίστηκε καὶ κάθισε σὲ μιὰ πάροδο πρὸς τὰ Θαμνᾶ. Διότι εἶδε ὅτι ὁ γιός του Σηλὼμ εἶχε μεγαλώσει πιά, καὶ ὁμως δὲν τὴν ἔδινε σ' αὐτὸν ὡς γυναῖκα του. Ὁ Ἰούδας βλέποντάς τὴν λοξοδρόμησε πρὸς τὸ μέρος τῆς καὶ τῆς εἶπε: Ἔφησέ με νὰ ἔρθω σὲ ἐπαφὴ μαζί σου· διότι δὲ γνώριζε ὅτι εἶναι ἡ νύφη του. Καὶ ἐκείνη τοῦ εἶπε: Τί θὰ μοῦ δώσεις ἐὰν ἔρθεις σὲ ἐπαφὴ μαζί μου; Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε: Θὰ σοῦ στείλω ἓνα κατσίκι ἀπὸ τὰ κοπάδια μου. Ἐκείνη τότε τοῦ εἶπε: Δώσε μου ἐγγύηση μέχρι νὰ μοῦ τὸ στείλεις. Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε: Τί νὰ σοῦ δώσω γιὰ ἐγγύηση; Καὶ ἐκείνη εἶπε: Τὸ δαχτυλίδι σου, τὴν ἀλυσίδα τοῦ λαιμοῦ σου καὶ τὸ ραβδί πὸς ἔχεις στὸ χέρι σου. Ἔτσι τῆς τὰ ἔδωσε καὶ πῆγε μαζί της καὶ αὐτὴ ἔμεινε ἐγκυος ἀπὸ αὐτόν».

Σχόλιο. Ὁ πεθερός τῆς Θάμαρ Ἰούδας εἶχε τρεῖς γιούς. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δύο τοὺς πάντρεψε μὲ αὐτὴν, τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλο. Καὶ ὅταν πέθαναν καὶ οἱ δύο χωρὶς νὰ ἀποκτήσουν παιδιά, ἀπέφυγε νὰ παντρέψει καὶ τὸν τρίτον μ' αὐτὴν, γιατί φοβήθηκε μήπως πεθάνει κι αὐτός. Ἡ Θάμαρ λοιπὸν πὸς περιέπεσε στὴν ντροπὴ τῆς ἀτεκνίας, βλέποντας τὸν κίνδυνο τῆς πορνείας, κάνοντας χρῆση τῆς οἰκονομίας πρὸς τὸν πεθερό της, ἦρθε σὲ ἔνωση μ' αὐτόν καὶ γέννησε ἀπὸ αὐτόν δύο παιδιά, τὸν Φαρῆς καὶ τὸν Ζαρᾶ.

«Εἶπε ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωυσῆ στὴ θυγατέρα τοῦ Φαραῶ: Θέλεις νὰ σοῦ καλέσω μιὰ γυναῖκα τροφὸ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους γιὰ νὰ θηλάσει τὸ παιδί; Καὶ ἡ θυγατέρα τοῦ Φαραῶ τῆς εἶπε: Πήγαινε. Πῆγε λοιπὸν ἡ νεαρὴ καὶ φώναξε τὴ μητέρα τοῦ παιδιοῦ. Καὶ ἡ θυγατέρα τοῦ Φαραῶ τῆς εἶπε: Κράτησε τὸ παιδί αὐτὸ καὶ θήλασέ το γιὰ λογαριασμό μου, καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὴν ἀμοιβή σου. Τότε ἡ γυναῖκα πῆρε τὸ παιδί καὶ τὸ θήλασε».

«Ἔστειλε ὁ Ἰησοῦς δύο ἄντρες ἀπὸ τὴν Σατὶμ νὰ κατασκοπεύ-

πεῦσαι τὴν γῆν καὶ τὴν Ἱεριχῶ. Καὶ εἰσῆλθον εἰς οἰκίαν γυναικὸς
 55 πόρνης, ἣ ὄνομα Ραάβ, καὶ κατέλυσαν ἐκεῖ. Καὶ ἀπηγγέλη τῷ βασι-
 λεῖ Ἱεριχῶ, λεγόντων· Εἰσπεπόρευνται ὧδε ἄνδρες τῶν υἱῶν Ἰσ-
 ραὴλ κατασκοπεῦσαι τὴν γῆν. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Ἱεριχῶ
 καὶ εἶπεν πρὸς Ραάβ, λέγων· Ἐξάγαγε τοὺς εἰσπορευομένους εἰς
 τὴν οἰκίαν σου νύκτα. Κατασκοπεῦσαι γὰρ τὴν γῆν ἡκασιν· καὶ λα-
 60 βοῦσα ἢ γυνὴ τοὺς ἄνδρας, ἔκρυπεν. Καὶ εἶπεν· Εἰσεληλύθασι πρὸς
 με οἱ ἄνθρωποι, ὡς δὲ ἡ πύλη ἐκέκλειστο ἐν τῷ σκοτει, καὶ οἱ ἄν-
 δρες ἐξῆλθον, καὶ οὐκ ἐπίσταμαι ποῦ πεπόρευνται. Καὶ καταδιώξα-
 τε ὀπίσω αὐτῶν καὶ καταλήψεσθε αὐτούς. Αὕτη δὲ ἀνεβίβασεν αὐ-
 τοὺς ἐπὶ τὸ δῶμα καὶ ἔκρυπεν ἐν τοῖς ξύλοις τῆς ληνοκαλάμης τῆς
 65 ἐστοιβασμένης αὐτῇ ἐπὶ τοῦ δώματος. Καὶ οἱ ἄνδρες κατεδίωξαν
 ὀπίσω αὐτῶν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου ἐπὶ τὰς διαβάσεις. Καὶ
 ἐγένετο ὡς ἐξῆλθον οἱ διώκοντες, αὕτη ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ
 δώματος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Εἰς τὴν ὄρεινὴν ἀπέλθετε, μὴ συναντή-
 σωσιν οἱ καταδιώκοντες ὑμᾶς, καὶ κρυβήσεσθε ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας
 70 ἕως ἂν ἀναστρέψωσιν οἱ καταδιώκοντες».

Α' Βασ. 16,1-4.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Σαμουὴλ· Πλησον τὸ κέ-
 ρας σου ἐλαίου, καὶ δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Βηθλεὲμ πρὸς Ἰεσσαί,
 ὅτι ἐώρακα ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐμοὶ εἰς βασιλέα. Καὶ εἶπε Σαμουὴλ,
 Πῶς πορευθῶ; καὶ ἀκούσεται Σαοὺλ, καὶ ἀποκτενεῖ με. Καὶ εἶπε
 75 Κύριος· Δάμαλιν βοῶν λάβε ἐν τῇ χειρὶ σου, καὶ ἐρεῖς, Ὦσαι τῷ
 Κυρίῳ ἤκω. Καὶ καλέσεις τὸν Ἰεσσαί καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν
 θυσίαν, καὶ χρίσεις ὃν ἂν εἶπω σοι. Καὶ ἐποίησεν ὁ Σαμουὴλ, ὅσα
 ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος».

«Σχόλιον. Ἐντεῦθεν διδασκόμεθα ἐν ἐνίοις οἰκονομεῖν χρεῖαν εἶ-
 80 ναι τὰ πράγματα, καὶ τῷ ὄγκῳ, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἐξουσίας κεχρηῆ-
 σθαι. Ὁ γὰρ Θεός, ὁ λόγῳ πάντων κρατῶν, καὶ δυνάμενος τὸν
 Σαοὺλ ἄρδην ἀφανίσει καὶ εἰς τὸ ἀνύπαρκτον καταστήσει, ἐνέτρεψε
 τῷ Σαμουὴλ μεθόδῳ τινὶ ἀποκρούσασθαι τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην
 πεῦσιν.

85 Α' Βασ. 19,12-17.— «Κατάγει Μελχὼλ τὸν Δαβὶδ διὰ τῆς θυρί-
 δος, καὶ ἔφυγεν καὶ σώζεται. Καὶ ἔλαβε Μελχὼλ τὰ κενοτάφια καὶ
 ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κλίνην, καὶ ἦπαρ αἰγῶν καὶ στρογγύλωμα τριχῶν,
 καὶ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλυπεν αὐτὰ ἱματίῳ· καὶ

σουν τὴ χώρα καὶ τὴν Ἱεριχώ. Αὐτοὶ πῆγαν στὸ σπίτι μιᾶς γυναίκας πόρνης, ποὺ λεγόταν Ραάβ, καὶ ἔμειναν ἐκεῖ. Ἀνάφεραν ὁμως στὸ βασιλιὰ τῆς Ἱεριχοῦς καὶ τοῦ εἶπαν· Μπῆκαν ἐδῶ ἄντρες Ἰσραηλίτες νὰ κατασκοπεύσουν τὴ χώρα. Τότε ὁ βασιλιάς τῆς Ἱεριχοῦς ἔστειλε στὴ Ραάβ καὶ τῆς εἶπε· Βγάλε αὐτοὺς ποὺ μπῆκαν τὴ νύχτα στὸ σπίτι σου, διότι ἤρθαν νὰ κατασκοπεύσουν τὴ χώρα. Ἡ γυναίκα ὁμως πῆρε τοὺς ἄντρες καὶ τοὺς ἔκρυψε, καὶ ἀπάντησε· Ἦρθαν ἐδῶ σὲ μένα οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μόλις σκοτείνιασε καὶ ἔκλεισε ἡ πύλη, οἱ ἄντρες βγῆκαν καὶ δὲν γνωρίζω ποῦ πῆγαν. Τρέξτε ἀπὸ πίσω τους καὶ θὰ τοὺς συλλάβετε. Καὶ ἐκείνη τοὺς ἀνέβασε στὸ δῶμα καὶ τοὺς ἔκρυψε ἀνάμεσα στὰ ξύλα τῆς ληνοκαλαμιᾶς ποὺ ἦταν στιβαγμένα ἀπὸ αὐτὴν πάνω στὸ δῶμα. Οἱ ἄντρες τοῦ βασιλιᾶ ἔτρεξαν πίσω τους στὸ δρόμο πρὸς τὸν Ἰορδάνη στὰ σημεῖα τῶν διαβάσεων. Καὶ ὅταν ἔφυγαν αὐτοὶ ποὺ τοὺς καταδίωκαν, ἐκείνη ἀνέβηκε στὸ δῶμα καὶ εἶπε σ' αὐτοὺς· Φύγετε στὴν ὄρεινὴ περιοχὴ, γιὰ νὰ μὴ σᾶς συναντήσουν αὐτοὶ ποὺ σᾶς καταδιώκουν, καὶ κρυφτεῖτε ἐκεῖ τρεῖς μέρες μέχρι νὰ ἐπιστρέψουν οἱ διώκτες σας».

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Σαμουὴλ· γέμισε τὸ δοχεῖο σου μὲ λάδι καὶ ἔλα νὰ σὲ στείλω στὴ Βηθλεέμ στὸν Ἰεσσαί, γιὰ εἶδα ἀνάμεσα στοὺς γιούς του ἓνα γιὰ βασιλιά μου. Καὶ ὁ Σαμουὴλ εἶπε· Πῶς νὰ πάω; Θὰ τὸ ἀκούσει ὁ Σαοὺλ καὶ θὰ μὲ σκοτώσει. Καὶ ὁ Κύριος εἶπε· Πάρε ἓνα δαμάλι βοδιῶν στὸ χέρι σου καὶ πὲς ὅτι ἦρθα νὰ τὸ θυσιάσω στὸν Κύριο. Κάλεσε τὸν Ἰεσαί καὶ τοὺς γιούς του στὴ θυσία καὶ χρίσε αὐτὸν ποὺ θὰ σοῦ ὑποδείξω. Καὶ ὁ Σαμουὴλ ἔκανε ὅσα τοῦ εἶπε ὁ Κύριος».

Σχόλιο. Ἐδῶ διδασκόμαστε ὅτι εἶναι ἀνάγκη σὲ μερικὲς περιπτώσεις νὰ οικονομοῦμε τὰ πράγματα ἔτσι, χρησιμοποιώντας καὶ τὸ ὕψος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας. Διότι ὁ Θεὸς ποὺ μὲ τὸν λόγο του ἐξουσιάζει ὅλα, ἐνῶ μπορούσε νὰ ἐξαφανίσει αὐτοστιγμὴ τὸν Σαοὺλ καὶ νὰ τὸν κάνει ἀνύπαρκτον, πρότρεψε τὸν Σαμουὴλ νὰ ἀποκρούσει μὲ κάποιον τρόπο τὴν ἐρώτηση ποὺ ἔγινε ἀπὸ ἐκεῖνον.

«Κατεβάζει ἡ Μελχὼλ τὸν Δαβὶδ ἀπὸ τὸ παράθυρο, καὶ ἔφυγε καὶ σώθηκε. Τότε πῆρε ἡ Μελχὼλ ἓνα ὁμοίωμα ἀνθρώπου καὶ τὸ ἔβαλε στὸ κρεβάτι, καὶ στὴ θέση τοῦ κεφαλιοῦ τοποθέτησε ἓνα συκῶτι κατσίκας καὶ τριγύρω τρίχες καὶ τὰ σκέπασε μὲ τὸ ἐπανω-

ἀπέστειλε Σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν Δαβίδ, καὶ εἶπε Μελχὼλ ἐνο-
90 χλεῖσθαι αὐτόν».

Μ. Βασιλείου.— Οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ πολλὴν καὶ ἀναγκαίαν εὔροι τις τῆς ἀπάτης τὴν χρείαν, καὶ οὐ πρὸς τὰ τῆς πόλεως πράγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰκίᾳ, πρὸς γυναῖκα τῷ ἀνδρί, καὶ πρὸς ἄνδρα γυναικί, καὶ πατρὶς πρὸς υἱόν, καὶ πρὸς
95 φίλον φίλῳ, ἤδη δὲ καὶ πρὸς πατέρα παισί. Καὶ γὰρ τῶν τοῦ Σαοὺλ χειρῶν, ἢ τοῦ Σαοὺλ θυγάτηρ οὐκ ἴσχυσεν ἐτέρως ἐξελεῖσθαι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἢ μετὰ τὸ παραλογίσασθαι τὸν πατέρα. Καὶ ὁ ταύτης δὲ ἀδελφός, τὸν ὑπ' ἐκείνης διασωθέντα σῶσαι βουλόμενος κινδυνεύοντα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ὄπλοις ἐχρήσατο, οἷσπερ καὶ ἡ γυνή. Πολὺ
100 γὰρ ἢ τῆς ἀπάτης ἰσχύς, μόνον μὴ μετὰ δολερᾶς προσαγέσθῳ τῆς προαιρέσεως.

Γρηγ. Θεολόγου.— Εὐκόλον πρὸς ἀπάτην τὸ πρὸς ἡδονὴν ἅπαν.

Φίλωνος.— Οὐ πᾶς δόλος ὑπαίτιός ἐστιν· ἐπεὶ καὶ ληστὰς νεκτοφύλακες, καὶ πολεμίους στρατηγοί, οὓς ἀδόλως συλλαβεῖν οὐκ
105 ἔστιν, ἐνεδρεύοντες κατορθοῦν δοκοῦσι, καὶ τὰ λεγόμενα στρατηγήματα τοιοῦτον ἔχει λόγον, καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν ἀγωνίσματα. Καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἡ ἀπάτη νενομίσται ἴδιον.

Τίλος ΚΗ'.— *Περὶ ἀγγέλλοντος καὶ μεσάζοντος ἀπόκριον· καὶ ὅτι ὁ τὸν σταλέντα ἐξουθενῶν, τοῦ πέμψαντος περιφρονεῖ.*

Παροιμ. 15,17.— «Ὡσπερ ἐξοδος χιόνος ἐν ἀμητῷ κατὰ καῶμα ὠφελεῖ, οὕτως ἄγγελος πιστὸς ἀποστέιλαντα αὐτόν. Ψυχὰς γὰρ τῶν
5 αὐτῷ χρωμένων ὠφελεῖ».

Παροιμ. 25,13.— «Ἐκ τῶν ἐαυτοῦ ὁδῶν ὄνειδος περιποιεῖται ὁ ἀποστέλλων δι' ἀγγέλου ἄφρονος λόγον».

Παροιμ. 26,6.— Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστέιλαντά με».

10 *Ματθ. 10,40.*— «Ἄ πρέσβεις ὑπομένουσι, ἐπὶ τοὺς πέμψαντας λαμβάνει τὴν ἀναφοράν».

φόρι τοῦ Δαβίδ· ἐν τῷ μεταξύ ὁ Σαοὺλ ἔστειλε ἀνθρώπους του νὰ συλλάβουν τὸν Δαβίδ, καὶ ἡ Μελχὼλ εἶπε ὅτι εἶναι ἀδιάρθετος».

Ἦσχι μόνο στοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ στὴν εἰρήνην μπορεῖ κανεὶς νὰ βρεῖ πολὺ ἀναγκαῖα τῆ χρησιμοποίησι τῆς ἀπάτης, καὶ ὄχι μόνο στὶς ὑποθέσεις τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ στὸ σπιτί, ἀπὸ τὴ γυναῖκα στὸν ἄνδρα, καὶ ἀπὸ τὸν ἄνδρα στὴ γυναῖκα, καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα στὸ γιό, καὶ ἀπὸ φίλο σὲ φίλο, καὶ ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὰ παιδιὰ στὸν πατέρα. Διότι ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Σαοὺλ ἡ θυγατέρα του δὲν μπόρεσε μὲ ἄλλο τρόπο νὰ γλυτώσει τὸν ἄντρα της, παρὰ μόνο μὲ τὸ νὰ ξεγελάσει τὸν πατέρα της. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀδελφός της, θέλοντας νὰ σώσει αὐτὸν ποὺ εἶχε διασωθεῖ ἀπὸ ἐκείνην ὅταν αὐτὸς κινδύνευε, τὰ ἴδια ὄπλα χρησιμοποίησε μὲ τὴ γυναῖκα. Διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμη τῆς ἀπάτης, ἀρκεῖ μόνο νὰ μὴ γίνεταί με δόλια διάθεση.

Εἶναι εὐκόλο γιὰ ἀπάτη κάθε τι ποὺ ἔχει σχέση με τὴν εὐχαρίστηση.

Κάθε δόλος δὲν εἶναι κακός· διότι καὶ οἱ νυχτοφύλακες τοὺς ληστῆς καὶ οἱ στρατηγοὶ τοὺς ἐχθροὺς ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τοὺς συλλάβουν χωρὶς δόλο, τὸ κατορθώνουν στήνοντας ἐνέδρα, καὶ τὰ λεγόμενα στρατηγήματα γι' αὐτὸ τὸν λόγο γίνονται, ὅπως καὶ τὰ ἀγωνίσματα τῶν ἀθλητῶν. Διότι σ' αὐτὰ ἡ ἀπάτη εἶναι συνηθισμένο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα.

Τίτλος 28.— *Γιὰ τὸν ἀγγελιοφόρο καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ μεσολαβητῆ, καὶ ὅτι αὐτὸς ποὺ ταπεινώνει τὸν ἀπεσταλμένο, περιφρονεῖ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔστειλε.*

«Ὅπως ἡ προσφορὰ πάγου στὴν ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ ποὺ ἐπικρατεῖ καὶ σῶνας εὐχαριστεῖ, ἔτσι καὶ ὁ ἀξίопιστος ἀγγελιοφόρος εὐχαριστεῖ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔστειλε. Διότι ὠφελεῖ τίς ψυχὰς αὐτῶν ποὺ τὸν χρησιμοποιοῦν ὡς ἀγγελιοφόρο».

«Θὰ ντροπιαστεῖ ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ἐνέργειάς του αὐτὸς ποὺ στέλνει ἓνα μήνυμα μὲ ἄνθρωπο ἄμυαλο».

«Ὅποιος δέχεται ἐσῆς, δέχεται ἐμένα· καὶ αὐτὸς ποὺ δέχεται ἐμένα, δέχεται ἐκεῖνον ποὺ μὲ ἀπέστειλε».

Τὰ ὅσα ὑποφέρουν οἱ πρέσβεις, ἀντανακλοῦν σ' αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἔστειλαν.

Τίτλος ΚΘ'.— Περὶ ἀγνωμονούντων καὶ ἀχαριστούντων.

Δ' Βασ. 25,25.— «Τῷ μηνὶ τῷ ἐβδόμῳ ἦλθεν Ἰσμαῆλ υἱὸς Ναθανίου ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν βασιλέων, καὶ δέκα ἄνδρες μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν τὸν Γοδολιαν, καὶ ἀπέθανεν, καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ 5 τοὺς Χαλδαίους, οἳ ἦσαν μετ' αὐτοῦ εἰς Μασιφά».

Σχόλιον. Οὗτος λόγον λαβὼν ἀπαθείας, τὸν δεδωκότα ἀνεῖλε.

Β' Παραλ. 24,20–23.— «Πνεῦμα Κυρίου ἐνέδυσεν τὸν Ἀζαρίαν τὸν τοῦ Ἰωδαῆ τὸν ἱερέα, καὶ ἀνέστη ἐπάνω τοῦ λαοῦ, καὶ εἶπεν· Τάδε λέγει Κύριος· Τί παραπορεύεσθε τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου; Καὶ 10 οὐκ εὐδοκώθησεσθε, ὅτι ἐγκατελίπετε τὸν Κύριον. Καὶ ἐλιθοβόλησαν δι' ἐντολῆς Ἰωᾶς τοῦ βασιλέως ἐν αὐλῇ οἴκου Κυρίου. Καὶ οὐκ ἐμνήσθη Ἰωᾶς τοῦ ἐλέους οὗ ἐποίησε μετ' αὐτοῦ Ἰωδαῆ ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἀπέθνησκεν, εἶπεν· Ἴδοι Κύριος, καὶ κρινάτω. Καὶ ἐγένετο μετὰ ἐνιαυτόν, ἀνέβη ἐπ' 15 αὐτὸν δύναμις Συρίας, καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ κατέφθειρε πάντα».

Ψαλμ. 34,12.— «Ἀνταπεδίδοσάν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ ἀτεκνίαν»

Ψαλμ. 108,4.— «Ἀντὶ τοῦ, Ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλόν με».

20 Παροιμ. 17,13.— «Ὅς ἀποδίδωσι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, οὐκ ἐνεχθήσεται κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ».

Ἦσ. 1,2.— «Ἦκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν· Υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν».

25 Σοφ. Σολ. 16,29.— «Ἀχαρίστου ἐλπίς ὡς χειμέριος πάχνη τακῆσεται, καὶ ρυήσεται ὡς ὕδωρ ἄχρηστον».

Σοφ. Σειρ. 29,16.— «Ἀγαθὰ ἐγγύου ἀνατρέψει ἀμαρτωλός, καὶ ἀχάριστος ἐν διανοίᾳ ἐγκαταλείπει ρυσάμενον. Ξενιεῖς καὶ ποτιεῖς ἀχάριστον, καὶ πρὸς ἐπὶ τούτῳ πικρὰ ἀκούσεις».

30 Μ. Βασιλείου.— «Δεινόν, τὸν εὐεργηθέντα καὶ ταῖς μεγίσταις ὑπόχρεων χάρισι, πρὸς τῷ ἀχαρίστῳ, ἔτι καὶ ὑβρεως, καὶ ἀτιμίας καταρξαι. Δεινὸν μὲν· ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι μεῖζόν ἐστι κακόν, ἢ τῷ

Τίτλος 29.— Γι' αὐτοὺς ποὺ δειχνουν ἀγνωμοσύνη καὶ ἀχαριστία.

«Τὸν ἑβδομο μῆνα ἦρθε ὁ Ἰσμαήλ, γιὸς τοῦ Ναθανίου ἀπὸ τῆ γενιᾶ τῶν βασιλέων, καὶ μαζί μ' αὐτὸν καὶ δέκα ἄνδρες, καὶ χτύπησαν τὸν Γοδολία καὶ πέθανε, καθὼς καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Χαλδαίους, ποὺ ἦταν μαζί του στὴ Μασιφᾶ».

Σχόλιο· αὐτός, ἂν καὶ πῆρε ἐντολὴ νὰ μὴ κάνει κακό, σκότωσε ἐκεῖνον ποὺ τοῦ τὴν ἔδωσε.

«Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἐνδυνάμωσε τὸν Ἀζαρία, ποὺ ἦταν ἱερέας, γιὸς τοῦ Ἰωδαέ, ὁ ὁποῖος σηκώθηκε μπροστὰ στὸν λαὸ καὶ εἶπε· Ὁ Κύριος λέει τὰ ἐξῆς· Γιατί παραβαίνετε τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου; Δὲν θὰ εὐδοιωθοῦν αὐτὰ ποὺ κάνετε, διότι ἐγκαταλείψατε τὸν Κύριο. Καὶ αὐτοὶ μὲ ἐντολὴ τοῦ βασιλιᾶ Ἰωᾶς τὸν λιθοβόλησαν μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰωᾶς λησμόνησε τὴν εὐσπλαχνία ποὺ ἔδειξε σ' αὐτὸν ὁ πατέρας τοῦ Ἀζαρία Ἰωδαέ, καὶ θανάτωσε τὸ γιό του. Καὶ ὁ Ἀζαρίας πεθαίνοντας εἶπε· Εὐχομαὶ νὰ δεῖ ὁ Κύριος καὶ νὰ κρίνει. Καὶ πράγματι, μετὰ ἓνα χρόνον ἐξεστράτευσε ἐναντίον του καὶ ἐναντίον τῆς Ἱερουσαλήμ στρατιωτικὴ δύναμη τῆς Συρίας καὶ τοὺς σκότωσαν ὅλους».

«Μοῦ ἀνταπέδωσαν κακὰ ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν ποὺ τοὺς εἶχα κάνει, καὶ θλίψη ἀτεκνίας».

«Ἀντὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν, μὲ συκοφάντησαν».

«Ὅποιος ἀνταποδίδει κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, δὲν θὰ ἀπομακρυνθοῦν τὰ κακὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του».

«Ἄκουσε, οὐρανέ, καὶ βάλε στὰ αὐτιά σου, γῆ, διότι ὁ Κύριος μίλησε· Γέννησα γιουὺς καὶ τοὺς δόξασα, καὶ αὐτοὶ μὲ ἀρνήθηκαν».

«Ἡ ἐλπίδα τοῦ ἀχάριστου λειώνει σὰν χειμερινὴ πάχνη καὶ θὰ πεταχτεῖ σὰν νερό ἄχρηστο».

«Ὁ ἁμαρτωλὸς ἀνατρέπει τὴν ἀγαθοεργία τοῦ ἐγγυητῆ καὶ ὁ ἀχάριστος μὲ τὸν νοῦ του ἐγκαταλείπει αὐτὸν ποὺ τὸν γλύτωσε. Φιλοξενεῖς καὶ ποτίζεις τὸν ἀχάριστο καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ ἀκοῦς πικρὰ λόγια».

Εἶναι κακό, αὐτὸς ποὺ εὐεργετήθηκε καὶ μὲ τὶς πιὸ μεγάλες χάρες μάλιστα, μαζί μὲ τὴν ἀχαριστία, νὰ ἀρχίζει νὰ βρίζει καὶ νὰ λέγει ἀτιμίες. Εἶναι κακὸ βέβαια, ἀλλὰ εἶναι μεγαλύτερο κακὸ σ' αὐτὸν ποὺ τὰ κάνει καὶ ὄχι σ' αὐτὸν ποὺ τὰ ὑφίσταται. Ὑπερβολικὴ

πάσχοντι. Ὑπερβολὴ τοῦτο γε ἀγνωμοσύνης, τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ εὐεργέτου ἀφορμὴν ἀχαριστίας ποιεῖσθαι.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— «Ὁρῶμεν πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὰς εὐεργεσίας, καθάπερ ἀνδραπόδων, οὕτω καὶ περιορῶντας τῶν εὐεργετησάντων, καὶ τὰς ὀφρῦας ἀνασπῶντας κατ' αὐτῶν.

Γρηγορίου Θαυματουργοῦ.— Δεινὸν μοι ἡ ἀχαριστία καταφαίνεται· δεινὸν μοι καὶ πάνδεινον.

Τίτλος Α'.— Περὶ ἀδυνάτων πραγμάτων.

Ἰωβ 8,11.— «Μὴ θάλλει πάπυρος ἄνευ ὕδατος, ἢ ὑψωθήσεται βούτομος ἄνευ ποτοῦ, ἔτι ὧν ἐπὶ ρίζης;».

Παροιμ. 30,19.— «Εἰ ἔστι ναυσὶν ἴχνος ὁδοῦ, ἢ ἀετοῦ πετομένης νοῦ, ζητοῦντος βορρᾶν;».

Παροιμ. 30,4.— «Τίς συνήγαγεν ἀνέμους ἐν κόλπῳ; Τίς συνέτριψε τὸ πᾶν ὕδωρ ἱματίῳ; Τίς ἐκράτησε πάντων ἄκρων τῆς γῆς; Τρία ἔστιν ἀδύνατά μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω, ἴχνη ἀετοῦ πετομένου, καὶ ὄδδον ὄψεως ἐπὶ πέτρας, καὶ τρίβους νηὸς ποντοποροῦσης, καὶ ὄδδον ἀνδρὸς ἐν νεότητι».

Ἄμωσ 3,3-5.— «Εἰ πορεύονται δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθόλου, εἴαν μὴ γνωρίσωσιν ἑαυτούς; Εἰ ἐξελεύσεται λέων ἐκ τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ, θήραν οὐκ ἔχων; Εἰ δώσει σκύμνος φωνὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ καθόλου, εἴαν μὴ ἀρπάσῃ τι; Εἰ πεσεῖται ὄρνεον ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ ἰξευτοῦ; Εἰ σχασθήσεται παγὶς ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ τοῦ συλλαβεῖν τι; Εἰ φωνήσῃ σάλπιγξ ἐν πόλει, καὶ λαὸς οὐ πτοηθήσεται; Καὶ ἔσται κακία ἐν πόλει, ἣν Κύριος οὐκ ἐποίησεν;».

Ἠσ. 10,15.— «Μὴ δοξασθήσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος, ὥστε κόπτειν ἐν αὐτῇ, ἢ ὑψωθήσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος αὐτὸν;».

Ἰερ. 13,23.— «Εἰ ἀλλάζει Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλιματά αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ ποιῆσαι, μεμαθηκότες κακά».

Σοφ. Σειρ. 1,2-3.— «Ἄμμον θαλασσῶν καὶ σταγόντας ὑετοῦ

ἀγνωμοσύνη εἶναι κυρίως τοῦτο, ἡ φιλιανθρωπία τοῦ εὐεργέτη νὰ γίνεται ἀφορμὴ ἀχαριστίας.

Βλέπουμε πολλοὺς ἀνθρώπους μετὰ τὶς εὐεργεσίες, σὰν σκλάβοι, νὰ περιφρονοῦν αὐτοὺς ποὺ τοὺς εὐεργέτησαν, καὶ νὰ σηκώνουν τὰ φρεῖδια ἀπέναντί τους.

Ἡ ἀχαριστία μοῦ φαίνεται κακό· εἶναι γιὰ μένα κακὸ καὶ πολὺ φοβερό.

Τίτλος 30.— Γιὰ τὰ ἀδύνατα πράγματα.

«Μήπως ἀναπτύσσεται ὁ πάπυρος χωρὶς νερό; Ἡ μήπως τὸ ψαθόχορτο ψηλώνει χωρὶς νὰ πίνει νερό, ὅσο βρίσκεται στὴ ρίζα;».

«Ὑπάρχουν τὰ ἴχνη τῶν πλοίων, ἡ τοῦ ἀετοῦ ποὺ πετάει καὶ ἀναζητεῖ τὸν βορρᾶ;».

«Ποιὸς μάζεψε τοὺς ἀνέμους στὸν κόρφο του; Ποιὸς τύλιξε ὅλο τὸ νερὸ στὸ ἱμάτιό του; Ποιὸς κυριάρχησε σ' ὅλα τὰ ἄκρα τῆς γῆς; Τρία πράγματα μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ καταλάβω καὶ τὸ τέταρτο δὲν τὸ γνωρίζω· τὰ ἴχνη τοῦ ἀετοῦ ποὺ πετάει, τὰ ἴχνη τοῦ φιδιοῦ πάνω σὲ βράχο, καὶ τὸ δρομολόγιο τοῦ πλοίου ποὺ ταξιδεύει στὴ θάλασσα, καὶ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνδρα στὰ νιάτα του».

«Βαδίζουν ποτὲ δύο ἀνθρωποὶ μαζὶ ἐὰν δὲν γνωρίζονται; Βγαίνει τὸ λιοντάρι ἀπὸ τὸ δάσος χωρὶς νὰ ἔχει πιάσει θήραμα; Φωνάζει ποτὲ τὸ μικρὸ λιοντάρι ἀπὸ τὴ φωλιά του, ἐὰν δὲν ἀρπάξει κάτι; Πέφτει κανένα ὄρνιο στὴ γῆ χωρὶς νὰ ὑπάρχει κυνηγὸς ποὺ στήνει ἰσόβεργες; Στήνεται ποτὲ παγίδα στὴ γῆ, ἂν δὲν πρόκειται νὰ πιάσει κάτι; Ὑπάρχει περίπτωση νὰ σαλπίσει σάλπιγγα στὴν πόλη καὶ ὁ κόσμος νὰ μὴ φοβηθεῖ; Ὑπάρχει κάποια συμφορὰ σὲ πόλη, τὴν ὁποία νὰ μὴ ἐπέτρεψε ὁ Κύριος;».

«Μήπως μπορεῖ ποτὲ τὸ τσεκούρι νὰ κατορθώσει κάτι, χωρὶς αὐτὸν ποὺ κόβει μ' αὐτό; Ἡ μήπως μπορεῖ τὸ πριόνι νὰ ὑψωθεῖ χωρὶς νὰ ὑπάρχει κάποιος ποὺ νὰ τὸ τραβήξει;».

«Ἐὰν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἀλλάξει ὁ Αἰθίοπας τὸ χρῶμα τοῦ δέρματός του, καὶ ἡ λεοπάρδαλις τὰ στίγματά της, τότε θὰ μπορέσετε καὶ σεῖς νὰ κάνετε τὸ καλὸ, ἀφοῦ ἔχετε μάθει τὰ κακά;».

«Ποιὸς μπορεῖ νὰ μετρήσει τὴν ἄμμο τῶν θαλασσῶν καὶ τὶς σταγόνες τῆς βροχῆς καὶ τὶς μέρες τῶν αἰώνων; Ποιὸς μπορεῖ νὰ

25 τοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶνος τίς ἐξαριθμήσει; Ἦ ὕψος οὐρανοῦ, καὶ πλάτος γῆς, καὶ ἄβυσσος, καὶ σοφίαν τίς ἐξιχνιάσει;».

Ματθ. 5,14.— «Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη».

Ματθ. 6,24–27.— «Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Ἦ 30 γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαρμωῶν. Τίς ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;».

Ματθ. 7,16–18.— «Μὴ τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, 35 ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; Οὕτως οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς πονηροῦς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποῦς καλοῦς ποιεῖν».

Ματθ. 10,24.— «Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ».

Λουκᾶ 12,2.— «Οὐδὲν ἔστι συγκεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυ- 40 φθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ».

Ματθ. 3,7.— «Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες;».

Ματθ. 13,57.— «Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ».

Ματθ. 13,23.— «Πῶς δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν 45 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν! Πάλιν λέγω ὑμῖν· Εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά».

Ἰω. 1,18.— «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε».

Ἰω. 3,3ε.— «Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ Νικοδήμῳ· Ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέροντων; μὴ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ 55 δευτέρον καὶ γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

Μ. Βασιλείου.— Λεῖ τὴν ψυχὴν ἄρχειν μὲν τῶν παθῶν, δουλεύ-

ἐρευνήσει τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, τὸ πλάτος τῆς γῆς, τὴν ἄβυσσο καὶ τὴ σοφία;».

«Δὲν μπορεῖ μιὰ πόλη ποὺ βρίσκεται πάνω σὲ βουνὸ νὰ κρυφτεῖ».

«Κανένας δὲ μπορεῖ νὰ ὑπηρετεῖ ταυτόχρονα σὲ δύο κυρίους. Διότι ἢ τὸν ἓνα θὰ τὸν μισήσει καὶ τὸν ἄλλο θὰ τὸν ἀγαπήσει· ἢ θὰ προσκολληθεῖ στὸν ἓνα καὶ θὰ περιφρονήσει τὸν ἄλλο. Δὲν μπορεῖτε νὰ δουλεύετε στὸν Θεὸ καὶ στὸν Μαρμωνᾶ. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς, ὅσο καὶ ἂν φροντίσει, μπορεῖ νὰ προσθέσει στὸ ἀνάστημά του ἓνα πῆχυ;».

«Μήπως μαζεῦουν ἀπὸ τὰ ἀγκάθια σταφύλια, ἢ ἀπὸ τριβόλια σῦκα; Ἔτσι δὲν μπορεῖ καλὸ δέντρο νὰ κάνει καρποὺς κακοὺς, οὔτε δέντρο σάπιο νὰ κάνει καλοὺς καρποὺς».

«Δὲν ὑπάρχει μαθητῆς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν δάσκαλό του, οὔτε δοῦλος ἀνώτερος ἀπὸ τὸν κύριό του».

«Δὲν ὑπάρχει κανένα μυστικὸ ποὺ δὲν θὰ φανερωθεῖ, καὶ κρυφὸ ποὺ δὲν θὰ γίνεи γνωστὸ καὶ δὲν θὰ ἔρθει στὸ φῶς».

«Γενιὰ ἐχιδνῶν, πῶς μπορεῖτε νὰ λέτε καλά, ἀφοῦ εἶστε κακοί;».

«Δὲν ὑπάρχει προφήτης περιφρονημένος, παρὰ μόνο στὴν πατρίδα του καὶ στὸ σπίτι του».

«Πόσο δύσκολο εἶναι νὰ μπεῖ πλούσιος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν! Σᾶς λέω ἀκόμα, ὅτι εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ περάσει ἓνα καραβόσχοινο ἀπὸ τὴν τρύπα βελόνας, παρὰ πλούσιος νὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Στους ἀνθρώπους αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο, στὸ Θεὸ ὅμως ὅλα εἶναι δυνατά».

«Τὸν Θεὸ δὲν τὸν εἶδε κανεὶς ποτέ».

«Εἶπε ὁ Ἰησοῦς στὸν Νικόδημο· Σὲ βεβαιῶνω ὅτι, ἐὰν κάποιος δὲν γεννηθεῖ ἄνωθεν, δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τότε ὁ Νικόδημος τοῦ λέει· Πῶς μπορεῖ ἓνας ἄνθρωπος νὰ γεννηθεῖ ἐνῶ εἶναι γέρος; Μήπως μπορεῖ νὰ μπεῖ στὴν κοιλιά τῆς μητέρας του γιὰ δεύτερη φορά, καὶ νὰ γεννηθεῖ; Τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἰησοῦς· Ἀλήθεια σοῦ λέω, ἐὰν κάποιος δὲν γεννηθεῖ ἀπὸ νερὸ καὶ Πνεῦμα, δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

Πρέπει ἡ ψυχὴ νὰ κυριαρχεῖ στὰ πάθη καὶ νὰ ὑπηρετεῖ τὸν

ειν δὲ τῷ Θεῷ. Ἀμύχανον γὰρ αὐτήν καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας βασιλεύ-
 60 εσθαι, καὶ ὑπὸ Θεοῦ· ἀλλὰ δεῖ κακίας μὲν ἐπικρατεῖν, τῷ Δεσπότη
 δὲ τῶν ὄλων ὑποτετάχθαι.

Ἰδίου.— Ἀμύχανόν ἐστι χωρητικὸς ἡμᾶς γενέσθαι τῆς θείας χά-
 ριτος, μὴ τὰ ἀπὸ κακίας πάθη προκατασχόντα τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐξε-
 λάσαντας, ἀλλὰ καὶ ἀγγεῖον προκατειλημμένον ὑπὸ τινος δυσωδίας,
 65 εἰ μὴ ἐκπλωσθῆ, οὐ μὴ δέξεται τοῦ μύρου τὴν ἐπιρροήν.

Ἰδίου, Εἰς Ψαλμὸν 33.— Ἀμύχανον ἀψασθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ
 ἀποστάντα πρότερον καὶ ἐκνεύσαντα τοῦ κακοῦ.

Γρηγ. Θεολόγου.— Ὡσπερ ἀδύνατον ὑπερβῆναι τὴν ἑαυτοῦ
 σκιὰν καὶ τῷ λίαν ἐπειγομένῳ (φθάνει γὰρ αἰεὶ τοσοῦτον, ὅσον κα-
 70 ταλαμβάνεται), ἢ τοῖς ὄρατοῖς πλησιάσαι τὴν ὕψιν δίχα τοῦ ἐν μέσῳ
 φωτὸς καὶ ἀέρος, ἢ τῶν ὑδάτων ἔξω τὴν νυκτὴν φύσιν διολισθαί-
 νειν, οὕτως ἀμύχανον τοῖς ἐν σώματι δίχα τῶν σωματικῶν πάντῃ
 γενέσθαι μετὰ τῶν νοουμένων.

Φίλωνος.— Ἀμύχανον συννύαρχειν τὴν πρὸς κόσμον ἀγάπην τῇ
 75 πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπῃ, ὡς ἀμύχανον συννύαρχειν ἀλλήλοις φῶς καὶ
 σκότος.

**Τίτλος ΑΑ'.— Περὶ ἀγίων καὶ μακαριζομένων ἐφ' οἷς δρῶσι
 καὶ ὑπὲρ ὧν.**

Λευϊτ. 26,2.— «Ἀπὸ τῶν ἀγίων φοβηθήσεσθε».

Δευτ. 33,29.— «Μακάριος σὺ Ἰσραήλ. Τίς ὅμοιος σοί· λαὸς
 5 σωζόμενος ὑπὸ Κυρίου».

Ἰωβ 5,17.— «Μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἤλεγε Κύριος».

Ψαλμ. 1,1.— «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἀσε-
 βῶν καὶ ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη».

Ψαλμ. 67,36.— «Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ».

10 Ψαλμ. 83,5.— «Μακάριοι πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ
 σου, εἰς τοὺς αἰῶνας αἰνέσουσί σε».

Ψαλμ. 93,12.— «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσης, Κύριε,
 καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξεις αὐτόν».

Θεό. Διότι εἶναι ἀδύνατο αὐτὴ νὰ κυριαρχεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἀπὸ τὸν Θεό· πρέπει νὰ εἶναι κυρίαρχος τῆς κακίας, ἀλλὰ νὰ εἶναι ὑποταγμένη στὸν Δεσπότη τῶν ὅλων.

Εἶναι ἀδύνατο ἐμεῖς νὰ χωρέσουμε τὴ Θεία χάρι, ἂν δὲν διώξουμε τὰ πάθη τῆς κακίας ποὺ ἔχουν ἀπὸ πρὶν καταλάβει τὶς ψυχές μας· ἀλλὰ καὶ ἓνα ἀγγεῖο, ποὺ πρῶτα ἦταν κατειλημμένο ἀπὸ μιὰ δυσωδία, ἂν δὲν πλυθεῖ καλά, δὲν δέχεται τὴν επικράτηση τοῦ μύρου».

Εἶναι ἀδύνατο νὰ πλησιάσουμε τὸ ἀγαθό, ἂν πρῶτα δὲν ἀπομακρυνθοῦμε καὶ ἀποφύγουμε τὸ κακό».

Ὅπως εἶναι ἀδύνατο κάποιος νὰ ἀποφύγει τὴ σκιά του, ἀκόμα κι αὐτὸς ποὺ βιάζεται πολὺ (διότι τρέχει κάθε φορὰ τόσο, ὅσο νὰ φτάνεται), ἢ νὰ πλησιάσει τὸ πρόσωπό του στὰ ὀρατά, χωρὶς νὰ μεσολαβεῖ ἀνάμεσά τους τὸ φῶς καὶ ὁ ἀέρας, ἢ τὰ ὑδρόβια ὄντα νὰ γλιστροῦν ἔξω ἀπὸ τὰ νερά, ἔτσι εἶναι ἀδύνατο σ' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται μέσα σὲ σῶμα νὰ ὑπάρξουν τελείως χωρὶς τὰ σωματικά, μαζὶ μὲ τὰ νοητά.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ συνυπάρχουν ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν κόσμον μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ὅπως εἶναι ἀδύνατο νὰ συνυπάρχουν μεταξύ τους τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι.

Τίτλος 31.— **Γιὰ τοὺς ἁγίους καὶ ἐκείνους ποὺ μακαρίζονται γι' αὐτὰ ποὺ κάνουν καὶ γιὰ ἐκείνους πρὸς χάρι τῶν ὁποίων τὰ κάνουν.**

«Νὰ σέβεστε τοὺς ἁγίους μου».

«Εἶσαι μακάριος, ἰσραηλιτικὴ λαέ. Ποιὸς εἶναι ὁμοῖος μὲ σένα, ποὺ εἶσαι λαὸς ποὺ σώζεται ἀπὸ τὸν Κύριον;»

«Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἠλεγε ὁ Κύριος».

«Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν πῆγε σὲ συνέδριο ἀσεβῶν, καὶ δὲν στάθηκε σὲ δρόμο ἁμαρτωλῶν».

«Ὁ Θεὸς εἶναι θαυμαστός μεταξύ τῶν ἁγίων του».

«Εἶναι μακάριοι ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν στὸν οἶκόν σου, θὰ σὲ δοξολογοῦν στοὺς αἰῶνες».

«Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖο, Κύριε, θὰ τὸν διαπαιδαγωγήσεις καὶ θὰ τὸν διδάξεις τὸν νόμό σου».

Ψαλμ. 105,3.— «Μακάριοι οἱ φυλάσσοντες κρίσιν καὶ ποιῶντες
15 δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ».

Ψαλμ. 111,1.— «Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, ἐν
ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα».

Ψαλμ. 118,1.— «Μακάριοι ἄμωμοι ἐν ὁδοῦ, οἱ πορευόμενοι ἐν
νόμῳ Κυρίου. Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες».

20 Ψαλμ. 145,5.— «Μακάριος, οὗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ
ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ».

Παροιμ. 9,10.— «Βουλὴ ἀγίων, σύνεσις».

Παροιμ. 3,13.— «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς εὗρε σοφίαν. Τιμιωτέρα
γάρ ἐστι λίθων πολυτελῶν».

25 Παροιμ. 12,24.— «Χεὶρ ἐκλεκτῶν κρατήσει εὐχερῶς».

Παροιμ. 11,3.— «Τελειότης ὀσίων ὀδηγήσει αὐτούς».

Παροιμ. 14,21.— «Ὁ ἐλεῶν πτωχοὺς, μακαριστός».

Ζαχ. 2,12.— «Ὁ ἀπτόμενος ὑμῶν, ὡς ἀπτόμενος τῆς κόρης τοῦ
ὀφθαλμοῦ μου».

30 Ἦσ. 30,18.— «Μακάριοι πάντες οἱ ἐμμένοντες ἐν αὐτῷ».

Ἦσ. 56,2.— «Μακάριος ὁ διατηρῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦ μὴ
ποιεῖν ἄδικα».

Ἰερ. 38,12.— «Καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ τῶν ἀγίων ὡσπερ ξύλον ἔγκαρ-
πον».

35 Βαροὺχ 4,4.— «Μακάριοί ἐσμεν, Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ
ὑμῖν γνωστά ἐστίν».

Σοφ. Σειρ. 14,1.2.— «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ὠλίσθησεν ἐν στό-
ματι αὐτοῦ. Μακάριος ὃ οὐ κατέγνω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 25,7-10.— «Ἐννέα ὑπονοήματα ἐμακάρισα ἐν καρδίᾳ
40 μου, καὶ τὸ δέκατον ἐρῶ ἐπὶ γλώσσης. Ἦ ἄνθρωπος εὐφραϊνόμενος
ἐπὶ τέκνοις, ζῶν καὶ βλέπων ἐπὶ πτωσὶν ἐχθρῶν. Μακάριος ὁ
συνῶν γυναικὶ συνετῇ, καὶ ὃς ἐν γλώσσει οὐκ ὠλίσθησεν, καὶ ὃς
οὐκ ἐδοῦλευσεν ἀναξίῳ ἑαυτοῦ. Μακάριος ὃς εὗρε φρόνησιν, καὶ
ὀδηγούμενος εἰς ὧτα ἀκούοντων. Ὡς μέγας ὁ εὐρῶν σοφίαν! ἀλλ'
45 οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν φοβούμενον τὸν Κύριον».

«Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι πού φυλάγουν τίς ἀποφάσεις τοῦ Κυρίου καί κάνουν κάθε στιγμή ὅ,τι εἶναι δίκαιο».

«Μακάριος ὁ ἄνθρωπος πού φοβᾶται τὸν Κύριο, γιατί μέ ὅλη τὴν καρδιά του ποθεῖ τίς ἐντολές του».

«Μακάριοι ἐκεῖνοι πού εἶναι ἄμεμπτοι στή ζωὴ τους, πού βαδίζουν σύμφωνα μέ τὸν νόμο τοῦ Κυρίου. Μακάριοι ἐκεῖνοι πού ἐρευνοῦν τίς μαρτυρίες τοῦ Κυρίου».

«Μακάριος ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ εἶναι βοηθός του· ἡ ἐλπίδα του εἶναι στηριγμένη στὸν Κύριο καὶ Θεό του».

«Θέλῃση τῶν ἀγίων εἶναι ἡ κατὰ Θεὸν σύνεση».

«Μακάριος ὁποῖος βρῆκε τὴ σοφία· διότι εἶναι πιὸ πολύτιμη ἀπὸ τὰ πολύτιμα πετράδια».

«Ἡ δύναμη τῶν ἐκλεκτῶν κυριαρχεῖ εὐκολα».

«Ἡ τελειότητα τῶν ὁσίων θά τοὺς ὀδηγήσει».

«Ὅποῖος ἐλεεῖ τοὺς φτωχοὺς, εἶναι ἄξιος μακαρισμοῦ».

«Ἐκεῖνος πού σᾶς ἀγγίζει, εἶναι σὰν νὰ ἀγγίζει τὴν κόρη τοῦ ματιοῦ μου».

«Μακάριοι ὅλοι ὅσοι μένουν σταθερὰ σ' αὐτόν».

«Εἶναι μακάριος ὁποῖος συγκρατεῖ τὰ χέρια του νὰ μὴ κάνουν ἀδικίες».

«Ἡ ψυχὴ τῶν ἀγίων θά εἶναι σὰν δέντρο γεμᾶτο καρπύς».

«Εἴμαστε μακάριοι, ἰσραηλιτικὴ λαέ, διότι εἶναι γνωστὰ σὲ μᾶς αὐτὰ πού ἀρέσουν στὸν Θεό».

«Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος πού δὲν ἐκτράπηκε μέ τὸ στόμα του. Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ δὲν ἔφτασε σὲ ἀπόγνωση».

«Ἐνιὰ κατηγορίες ἀνθρώπων θεώρησα μακάριους, καὶ τὴ δέκατη θά τὴν πῶ μέ τὴ γλώσσα μου. Τὸν ἄνθρωπο πού εὐφραίνεται γιὰ τὰ παιδιά του, αὐτὸν πού ζεῖ καὶ βλέπει τὴν καταστροφή τῶν ἐχθρῶν. Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ μέ συνετὴ γυναίκα, ὁποῖος δὲν ἔπεσε σὲ ὀλισθήματα μέ τὴ γλώσσα του, καὶ ἐκεῖνος πού δὲν ὑπηρετήσε σὲ κατώτερό του. Εἶναι μακάριος αὐτὸς πού βρῆκε σύνεση καὶ μιλάει σὲ αὐτιὰ ἀνθρώπων πού ἀκοῦνε. Πόσο μεγάλος εἶναι αὐτὸς πού βρῆκε τὴ σοφία! Ὅμως αὐτὸς δὲν εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον πού φοβᾶται τὸν Κύριο».

Ματθ. 5,3.— «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

Ματθ. 5,4.— «Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν».

50 Ματθ. 5,5.— «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

Ματθ. 5,6.— «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται».

Ματθ. 5,7.— «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται».

55 Ματθ. 5,8.— «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται».

Ματθ. 5,9.— «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται».

Ματθ. 5,10.— «Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, 60 ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

Ματθ. 5,11–12.— «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

65 Ἰω. 20,29.— «Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεῦσαντες».

Λουκᾶ 11,27–28.— «Ἐγένετο ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις γυνὴ φωνῆ ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. Αὐτὸς δὲ εἶπεν· Μενοῦνγε, μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐ- 70 τόν».

Λουκᾶ 12,37–38.— «Μακάριοι εἰσὶν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ Κύριος εὕρησει γρηγοροῦντας. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλιεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρη 75 οὔτως, μακάριοι εἰσὶν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι».

Λουκᾶ 14,22.— «Μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει».

Ἐβρ. 11,13ε.— «Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. 80 Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. Νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. Διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτούς ὁ Θεός, Θεὸς αὐτῶν ἐπικαλεῖσθαι. Ἰηοί-

«Μακάριοι οἱ ταπεινόφρονες, διότι εἶναι δική τους ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, διότι αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν».

«Μακάριοι ὅσοι ἔχουν καθαρὴ καρδιά, διότι αὐτοὶ θὰ δοῦν τὸν Θεό».

«Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αὐτοὶ θὰ ὀνομαστοῦν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ».

«Μακάριοι ὅσοι διώκονται ἐξαιτίας τῆς δικαιοσύνης, διότι σ' αὐτοὺς ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐραγῶν».

«Εἴστε μακάριοι ὅταν σᾶς βρίζουν καὶ σᾶς διώκουν καὶ λένε ἐναντίον σας κάθε κακὸ λόγος, λέγοντας ψέματα ἐξαιτίας μου. Νὰ χαίρετε τότε καὶ νὰ ἀγέλλεσθε, γιατί ἡ ἀνταμοιβή σας θὰ εἶναι μεγάλη στοὺς οὐρανοῦς».

«Εἶναι μακάριοι ἐκεῖνοι πού δὲν εἶδαν καὶ πιστεύουν».

«Ἐνῶ ἔλεγε αὐτὰ κάποια γυναίκα ἀπὸ τὸ πλῆθος φωνάζοντας εἶπε· Μακάρια ἡ κοιλιά πού σὲ βάσταξε καὶ οἱ μαστοὶ πού θήλασες. Καὶ αὐτὸς εἶπε· Μακάριοι πραγματικὰ εἶναι ὅσοι ἀκοῦνε τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν τηροῦν».

«Εἶναι μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὅταν ἔλθει ὁ Κύριος θὰ τοὺς βρεῖ νὰ ἀγρυπνοῦν. Σᾶς βεβαιώνω ὅτι θὰ φορέσει ποδιά, θὰ τοὺς βάλει νὰ ξαπλώσουν καὶ θὰ ἔρθει νὰ τοὺς ὑπηρετήσει. Καὶ ἂν ἀκόμα ἔρθει κατὰ τὴ δευτέρη βάρδια, ἢ καὶ κατὰ τὴν τρίτη βάρδια, καὶ τοὺς βρεῖ νὰ εἶναι ἀγρυπνοί, εἶναι μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι».

«Εἶναι μακάριος ἐκεῖνος πού δὲν κατακρίνει τὸν ἑαυτό του γι' αὐτὸ πού ἐπιχειρεῖ».

«Ὅλοι αὐτοὶ πέθαναν μὲ πίστη, χωρὶς νὰ δεχθοῦν τίς ὑποσχέσεις, ἀλλὰ τίς εἶδαν ἀπὸ μακριά, τίς ἀσπάστηκαν καὶ ὁμολόγησαν ὅτι εἶναι ξένοι καὶ περαστικοὶ πάνω στὴ γῆ. Γιατὶ αὐτοὶ πού μιλοῦν ἔτσι, δείχνουν ὅτι ἀναζητοῦν πατρίδα. Καὶ ἂν βέβαια εἶχαν στὸ νοῦ τους τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχαν φύγει, θὰ εἶχαν τὸν καιρὸ νὰ ξαναγυρίσουν σ' αὐτήν. Ἐνῶ τώρα ἐπιθυμοῦν καλύτερη πατρίδα, δηλαδὴ ἐπουράνια. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δὲν ντρέπεται νὰ ὀνομάζεται Θεὸς τους. Διότι τοὺς ἔχει ἐτοιμάσει πόλη». Καὶ λίγο παρακάτω· «Καὶ τί ἄλλο νὰ πῶ; Διότι δὲν θὰ μοῦ φτάσει ὁ χρόνος νὰ σᾶς διη-

μασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν». Καὶ μετ' ὀλίγα· «Καὶ τί ἔτι λέγω; Ἐπιλεί-
85 ψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ τε καὶ Σαμ-
ψων καὶ Ἰεφθάε, Δαβὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, οἱ διὰ
πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸν Ἴον Ψαλμόν.— Μακάριος ὁ τὰ πλείστων
ἄξια κεκτημένος, ὁ τῶν ἀναφαιρέτων ἀγαθῶν μέτοχος. Τοῦτον δὲ
90 πῶς ἐπιγνωσόμεθα; Ὅς οὐκ ἐπορεύθη ἐν τῇ βουλῇ ἀσεβῶν.

Ἰδίου, ὄπ. π.— «Μακάριος, ὃς οὐκ ἔλαβε περὶ Θεοῦ δισταγμόν, ὁ
μὴ μικροψυχῆσας περὶ τὰ παρόντα, ἀλλὰ ἀναμένων τὰ προσδοκώ-
μενα· ὃς ἔσχε περὶ τοῦ Κτίσαντος ἡμᾶς ὑπόληψιν ἄπιστον.

Ἰδίου, Ὅμιλ. εἰς 40 μάρτυρας.— Μαρτύρων μνήμης τίς ἂν γένοι-
95 το κόρος τῷ φιλομάρτυρι; Διότι ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδού-
λων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην εὐνοίας.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Ἡ πρὸς τοὺς εὐνοὺς τῶν ὁμοδούλων διάθεσις τὴν
ἀναφορὰν ἐπὶ τὸν δεσπότην ἔχει, ᾧ δεδουλευκασιν, καὶ ὁ τοὺς διὰ
πίστιν ἠθληκότας τιμῶν, δηλὸς ἐστὶ τὸν ζῆλον ἔχων τῆς πίστεως.

100 Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 25, Εἰς Κυπριανόν.— Ταύτην εἶναι πρα-
γματεῖαν ἀρίστην φημί, αἵματος ὀλίγου βασιλείαν οὐρανῶν ὠνήσα-
σθαι, καὶ δόξης αἰδιότητα τῶν προσκαίρων ἀντιλαβεῖν ἀγαθῶν.

Ἰδίου, Λόγ. 43, Εἰς Μ. Βασίλειον.— Νόμος μαρτυρίας, μῆτε ἐθέ-
λοντας πρὸς τὸν ἀγῶνα χωρεῖν, φειδοῖ τῶν διωκόντων καὶ τῶν
105 ἀσθενεστέρων, μῆτε παρόντας ἀναδύεσθαι· τὸ μὲν γὰρ θράσους, τὸ
δὲ ἀνανδρίας ἐστίν.

Γρηγ. Νύσσης, Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς.— Ἡ τῶν μακαρισμῶν
κοινωνία, θεότητός ἐστὶ κοινωνία· Θεοῦ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἴδιον ἢ
μακαριότης ἐστίν.

110 Ἰδίου, Λόγ. 7, Εἰς Μακαρισμοὺς.— Εἰ τὸ ἰδεῖν τὸν Θεὸν ὑπερβο-
λὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἔχει, τὸ υἶὸν γενέσθαι τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ εὐκλη-
ρίαν ἐστὶ πάντων. Ὁ γὰρ υἷος ἀζιωθεὶς γενέσθαι, ἔξει πάντως ἐν
ἑαυτῷ τοῦ Πατρὸς τὸ ἀξίωμα· ὑπὲρ εὐχὴν δὲ ἢ ἐπιτυχίαν· ὑπὲρ ἐλπί-
δα δὲ τὸ δῶρον· ὑπὲρ φύσιν ἢ χάρις.

115 Ἰδίου, ὄπ. π.— Φύσις ἐστὶ πρὸς τὸ μακάριον καὶ ἐπαινούμενον
τὴν ἐπιθυμίαν συντείνεσθαι.

γηθῶ γιὰ τὸν Γεδεών, τὸν Βαράκ, τὸν Σαμιψών, τὸν Ἰεφθάε, τὸν Δαβίδ, τὸν Σαμουὴλ καὶ τοὺς προφῆτες, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν πίστη ἀντιμετώπισαν βασιλεία».

Εἶναι μακάριος αὐτὸς ποὺ ἔχει τὰ ἄξια τῶν περισσοτέρων, αὐτὸς ποὺ εἶναι μέτοχος τῶν ἀναφαίρετων ἀγαθῶν. Αὐτὸν ὅμως πῶς θὰ τὸν γνωρίσουμε; Εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲν πῆγε σὲ συνέδριο ἄσεβῶν.

Εἶναι μακάριος ὅποιος δὲν ἔχει γιὰ τὸν Θεὸ ἀμφιβολία, ὅποιος δὲν μικροψύχησε γιὰ τὰ παρόντα, ἀλλὰ περιμένει τὰ μέλλοντα· ὅποιος δὲν εἶχε γιὰ τὸν δημιουργὸ μας ἀντιλήψεις δύσπιστες.

Ποιὸς χορτασμὸς τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων θὰ μπορούσε νὰ προκληθεῖ σ' αὐτὸν ποὺ ἀγαπάει τοὺς Μάρτυρες; Διότι ἡ τιμὴ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀπὸ τοὺς ὁμοδούλους μας ἀποτελεῖ ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Κύριό μας.

Ἡ διάθεση πρὸς ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁμοδούλους ποὺ εἶναι φιλικοὶ πρὸς τὸν Θεό, ἀναφέρεται στὸν Κύριο στὸν ὅποιο δούλεψαν, καὶ ἐκεῖνος ποὺ τιμᾷ αὐτοὺς ποὺ ἄθλησαν γιὰ τὴν πίστη τους, εἶναι φανερὸ ὅτι εἶναι ζηλωτῆς τῆς πίστεως.

Αὐτὴ λέγω ὅτι εἶναι ἡ πιὸ καλὴ ἐμπορεία, νὰ ἀγοράσεις μὲ λίγο αἷμα τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ λάβεις, ἀντὶ τῶν πρόσκαιρων ἀγαθῶν, τὴν αἰώνια δόξα.

Νόμος τοῦ μαρτυρίου εἶναι, οὔτε θεληματικὰ νὰ πηγαίνουμε στὰ βασανιστήρια, ἀπὸ λύπη τῶν διωκτῶν καὶ τῶν ἀσθενέστερων, οὔτε πάλι, ἐνῶ εἴμαστε παρόντες, νὰ ἀποφεύγουμε τὸ μαρτύριο· διότι τὸ πρῶτο εἶναι δεῖγμα θράσους, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἀνανδρίας.

Ἡ συμμετοχὴ στοὺς μακαρισμοὺς εἶναι κοινωνία τῆς θεότητος· διότι στὴν πραγματικότητα ἡ μακαριότητα εἶναι γνώρισμα τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ἡ θέα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ ἀνώτερο ἀγαθό, τὸ νὰ γίνει κανεὶς υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε εὐτυχία. Διότι αὐτὸς ποὺ ἀξιώθηκε νὰ γίνει υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὰ ἔχει στὸν ἑαυτό του τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατέρα· ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ξεπερνᾷ κάθε εὐχή· τὸ δῶρο εἶναι ἀνέλπιστον· ἡ χάρη ὑπερβαίνει τὴ φύση μας.

Φύση εἶναι νὰ κατατείνει ἡ ἐπιθυμία μας σὲ ὅ,τι εἶναι εὐτυχὲς καὶ ἐπαινετό.

Μὴ ἀνιχνευθῆν.— Ἀγαθοῦ παντὸς τὸ κεφάλαιον, τὸ ὑπὲρ τὴν ζωοποιὸν ἐξουσίαν τετάχθαι.

Ἰδίου, Εἰς τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν.— Τοιαῦται τῶν ἀγίων αἱ ψυχαί. Πρὶν ἢ καταπεσεῖν, ἀνίστανται· πρὶν ἢ πρὸς ἁμαρτίαν ἐλθεῖν, ἀναχαιτίζονται· ἐπειδὴ νήφουσι καὶ διὰ παντός εἰσιν ἐγρηγοροῦσι.

Ἰω. Χρυσσοστόμου, Εἰς Ρωμανὸν μάρτυρα.— Οὐ μῆρινθον λεπτήν διαθέουσιν οἱ θαυματοποιοὶ τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ ζίφεισιν ἐπικυβιστῶντες γυμνοῖς, τέχνη τὰς πληγὰς διαφεύγουσιν, ἀλλὰ ἀντὶ μὲν σχοινίου τὴν στενὴν καὶ ἀμφίκρημνον τῆς εὐσεβείας ὁδὸν ἀσαλεύτω βήματι διατρέχουσι, τῶν δὲ τυραννουμένων ξιφῶν τὰς ἀκμὰς ταῖς τῶν οἰκείων πληγῶν φιλοτιμίαις ἀμβλύουσιν· οὐ τὸ μὴ πάσχειν τέχνην ποιησάμενοι, ἀλλὰ τὸ νικᾶν ἐν τῷ πάσχειν ἀσκούμενοι.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Στρωματεὺς 2.— Ἔοικε τὸ μαρτύριον ἀποκάθαρσις εἶναι ἁμαρτιῶν μετὰ δόξης.

Φίλωνος.— Μακαρία φύσις, ἢ ἐπὶ παντὶ χαίρουσα, καὶ μηδενὶ δυσαρεστοῦσα ἐν τῷ κόσμῳ τὸ παράπαν, ἀλλ' εὐαρεστοῦσα τοῖς γινομένοις, ὡς καλῶς καὶ συμφερόντως γινομένοις.

Τίτλος ΑΒ'.— *Περὶ ἀπαρχῶν καὶ ἀποδεκατούντων καὶ ὡς χρῆ προσφέρειν τῷ Θεῷ τὰς ἀπαρχάς.*

Ἔξ. 22,29.— «Ἀπαρχὰς ἄλωνός σου οὐχ ὑστερήσεις».

Ἔξ. 23,19.— «Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός. Ἀπαρχὰς τῶν πρωτογεννημάτων τῆς γῆς σου εἰσίοισις εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου».

Λευϊτ. 7,32.— «Ὁ βραχίον ὁ δεξιὸς τῷ ἱερεῖ ἔσται».

Λευϊτ. 27,30.— «Πᾶσα δεκάτη τῆς γῆς σου ἔσται ἅγιον τῷ Κυρίῳ».

Δευτ. 12,19.— «Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἐγκαταλίπῃς τὸν Λευῖτην πάντα τὸν χρόνον, ὅσον ἐὰν ζῆς ἐπὶ τῆς γῆς».

Δευτ. 19,16–17.— «Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου κενός· ἕκαστος κατὰ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν ὑμῶν κατὰ τὴν εὐλογίαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ἣν ἔδωκέ σοι».

Παροιμ. 3,9–10.— «Τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων

Ἡ κορωνίδα κάθε ἀγαθοῦ εἶναι τὸ νὰ ταχθεῖς πάνω ἀπὸ τὴ ζωοποιὸ δύναμη.

Τέτοιες εἶναι οἱ ψυχές τῶν ἁγίων. Πρὶν καλὰ καλὰ πέσουν, σηκώνονται· πρὶν προχωρήσουν πρὸς τὴν ἁμαρτία, συγκρατιοῦνται· ἐπειδὴ εἶναι νηφάλιες καὶ διαρκῶς ἄγρυπνες.

Οἱ θαυματοποιοὶ τοῦ Χριστοῦ δὲν περπατοῦν ἐπάνω σὲ λεπτὸ σχοινί, οὔτε, κάνοντας ἀκροβατικὰ γυμνάσματα πάνω σὲ γυμνὰ ξίφη, ἀποφεύγουν τὶς πληγές μὲ κάποιο τέχνασμα· ἀλλὰ ἀντὶ γιὰ σχοινὶ διατρέχουν τὸν στενὸ καὶ ἀπόκρημνο καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς δρόμο τῆς εὐσέβειας μὲ σταθερὸ βῆμα. Αὐτοὶ τὶς ἀκμές τῶν τυρανικῶν ξιφῶν τὶς ἀμβλύνουν μὲ τὶς γενναιοδωρίες τῶν πληγῶν τους· δὲν ἔκαναν τέχνη τὸ νὰ μὴ πάσχουν, ἀλλὰ ἀσκούνται νὰ νικοῦν ὅταν πᾶσχουν.

Τὸ μαρτύριο μοιάζει νὰ εἶναι κάθαρση τῶν ἁμαρτιῶν μὲ δόξα.

Μακάρια εἶναι ἡ φύση ποὺ χαίρεται γιὰ τὸ κάθε τι, καὶ δὲν δυσσαρεστεῖται γιὰ τίποτε στὸν κόσμον καθόλου, ἀλλὰ εὐχαριστιέται μ' αὐτὰ ποὺ γίνονται, σὰν νὰ γίνονται καλὰ καὶ κατὰ τρόπο συμφέροντα.

Τίτλος 32.— *Γιὰ τὶς ἀπαρχές καὶ ἐκείνους ποὺ προσφέρουν τὰ δέκατα, καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσφέρουμε στὸ Θεὸ τὶς ἀπαρχές.*

«Νὰ μὴ καθυστερήσεις νὰ προσφέρεις τὶς ἀπαρχές τοῦ ἀλωινοῦ σου».

«Νὰ μὴ ἐμφανίζεσαι μπροστὰ μου μὲ ἄδεια χέρια. Νὰ προσφέρεις τὶς ἀπαρχές, δηλαδὴ τὰ πρῶτα προϊόντα τῶν κτημάτων σου, στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ σου».

«Ὁ δεξιὸς βραχίονας ἀνήκει στὸν ἱερέα».

«Τὸ ἓνα δέκατο τῶν προϊόντων τῶν χωραφιῶν σου εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Κύριο».

«Πρόσεχε, νὰ μὴ παραβλέψεις τὸν λευίτη ὅλα τὰ χρόνια, ὅσο θὰ ζεῖς πάνω στὴ γῆ».

«Νὰ μὴ ἐμφανίζεσαι μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ Θεό σου μὲ ἄδεια χέρια· ὁ καθένας σας ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα, δηλαδὴ τὴν εὐλογία ποὺ ὁ Κύριος καὶ Θεός σου σοῦ ἔδωσε».

«Νὰ τιμᾶς τὸν Κύριο μὲ θυσίες ἀπὸ τοὺς δίκαιους κόπους σου.

καὶ ἀπάρχου αὐτῶ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης, ἵνα πύμπληται τὰ ταμεῖα σου πλησμονῆς σίτου, οἴνου δὲ αἱ ληνοὶ σου ἐκβλύζωσι».

Σοφ. Σειρ. 35,4–10.— «Μὴ ὀφθῆς ἐνώπιον Κυρίου κενός. Ἐν πάσῃ δόσει ἰλάρωνον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ εὐφροσύνη ἀγίασον δε-
20 κάτην. Δὸς Ὑψίστῳ κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, ὅτι Κύριος ἀναταποδι-
δούς ἐστιν ἡμῖν, καὶ ἑπταπλάσιον ἀποδώσει σοι».

Ἰεζ. 45,4.— «Ἐκ πάντων τῶν ἀπαρχῶν ὑμῶν τοῖς ἱερεῦσιν ἔσται».

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 7.

25 Δῶρον Θεοῦ κάλλιστόν ἐστιν ὁ τρόπος.
Κἂν πάντα ἐνέγκῃς, οὐδὲν οἴσεις ἄξιον.
Ὅ καὶ πένης δίδωσι, τοῦτο πρόσφερε.
Μίσθωμα πόρνης ἀγνὸς οὐ μερίζεται.

Τίτλος ΑΓ'.— *Περὶ ἀγγελίας ἀγαθῆς.*

Παροιμ. 25,25.— «Ὡσπερ ὕδωρ ψυχρὸν ψυχῇ διψώσῃ προση-
νές, οὕτω ἀγγελία ἀγαθὴ ἐκ γῆς μακρόθεν».

Ναοὺμ 2,1.— «Ταχεῖς ἰδοὺ ἐπὶ τὰ ὄρη οἱ πόδες εὐαγγελιζομένου
5 καὶ ἀπαγγέλλοντος εἰρήνην».

Ἰσ. 52,7.— «Ὡς ὠραῖοι πόδες ἐπὶ τῶν ὀρέων εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν εἰρήνης, εὐαγγελιζομένου ἀγαθὰ!».

Τίτλος ΑΔ'.— *Περὶ ἀγγελίας κακῆς.*

Γέν. 37,31–34.— «Λαβόντες χιτῶνα τοῦ Ἰωσήφ, ἔσφαξαν ἔριφον αἰγῶν, καὶ ἐμόλυναν τὸν χιτῶνα τοῦ Ἰωσήφ τῷ αἵματι, καὶ εἰσήνεγκαν τῷ πατρὶ αὐτῶν, λέγοντες· Τοῦτον εὗρομεν ἐπίγνωθι εἰ ὁ χι-
5 τῶν τοῦ υἱοῦ σου ἐστιν, ἢ οὐ. Καὶ ἐπέγνω αὐτὸν Ἰακώβ καὶ εἶπεν· Χιτῶν τοῦ υἱοῦ μου ἐστιν. Θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν, θη-
ρίον πονηρὸν διήρπασεν αὐτόν. Διέρρηξε δὲ Ἰακώβ τὸ ἱμάτιον αὐ-
τοῦ καὶ ἐπέθετο σάκκον ἐπὶ τὴν ὄσφυν αὐτοῦ, καὶ ἐπένθει τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμέρας πολλάς».

10 Α' Βασ. 4,17–18.— «Ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ ὁ ἐλληλυθῶς ἐκ τῆς παρεμβολῆς καὶ εἶπε τῷ Ἠλεὶ· Πέφευγεν ἀνὴρ Ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου

καὶ νὰ δίνεις πάντοτε σ' αὐτὸν τὶς ἀπαρχὲς ἀπὸ τοὺς καρπούς σου πού με δίκαιο τρόπο ἀπόκτησες, γιὰ νὰ εἶναι γεμάτες οἱ ἀποθήκες σου με σιτάρι, καὶ τὰ πατητήρια σου νὰ ἀναβλύζουν κρασί».

«Νὰ μὴ ἐμφανίζεσαι μπροστὰ στὸν Κύριο με ἄδεια χέρια. Σὲ κάθε προσφορά σου νὰ ἔχεις χαρούμενο τὸ πρόσωπό σου καὶ με εὐχαρίστηση νὰ προσφέρεις τὸ ἓνα δέκατο τῶν προϊόντων σου. Δῶσε στὸν Ὑψιστο ἀνάλογα με τὶς δωρεὲς πού δέχεσαι ἀπὸ αὐτὸν, διότι ὁ Κύριος εἶναι ἀνταποδότης σὲ μᾶς, καὶ θὰ σοῦ τὸ ἀνταποδώσει ἐφτὰ φορὲς περισσότερο».

«Ὅλες οἱ ἀπαρχὲς τῶν γεννημάτων σου ἀνήκουν στοὺς ἱερεῖς».

Τὸ καλύτερο δῶρο τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ διαγωγή.

Κι ἂν τὰ προσφέρεις ὅλα, δὲν προσφέρεις τίποτε τὸ ἀντάξιο.

Πρόσφερε αὐτὸ πού προσφέρει καὶ ὁ φτωχός.

Τὴν ἀμοιβὴ τῆς πόρνῃς ὁ ἀγνὸς δὲν τὴν μοιράζεται.

Τίτλος 33.— Γιὰ τὴν καλὴ ἀγγελία.

«Ὅπως τὸ δροσετὸ νερὸ γίνεται ευχάριστα δεκτὸ ἀπὸ τὴ διψασμένη ψυχὴ, ἔτσι καὶ ἡ καλὴ εἶδηση πού ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ».

«Νὰ, ἐπάνω στὰ βουνὰ εἶναι γρήγορα τὰ πόδια τοῦ ἀγγελιοφόρου, πού μεταφέρει τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης».

«Πόσο ὠραῖα εἶναι ἐπάνω στὰ βουνὰ τὰ πόδια ἐκείνου πού μεταφέρει τὴν εἶδηση τῆς εἰρήνης, πού ἀναγγέλλει ἀγαθὰ».

Τίτλος 34.— Γιὰ τὴν κακὴ ἀγγελία.

«Πῆραν τὸν χιτῶνα τοῦ Ἰωσήφ, ἔσφαξαν ἓνα κατσιακάκι καὶ, ἀφοῦ ἔβαψαν με τὸ αἷμα τοῦ τὸν χιτῶνα τοῦ Ἰωσήφ, τὸν ἔφεραν στὸν πατέρα τους λέγοντας· Αὐτὸ τὸ βρήκαμε· ἀναγνώρισε ἐὰν εἶναι ὁ χιτῶνας τοῦ γιοῦ σου ἢ ὄχι. Τὸν ἀναγνώρισε τότε ὁ Ἰακώβ καὶ εἶπε· Ὁ χιτῶνας εἶναι τοῦ γιοῦ μου. Τὸν κατασπάραξε ἄγριο θηρίο· ἄγριο θηρίο τὸν ἄρπαξε. Ἔσχισε τότε ὁ Ἰακώβ τὸ ἱμάτιό του καὶ ἔβαλε σάκκο στὴ μέση του καὶ πένθησε τὸν γιό του ἐπὶ πολλὰς ἡμέρες».

«Ὁ ἄντρας πού ἦρθε ἀπὸ τὸ στρατόπεδο εἶπε στὸν Ἠλεὶ· Τράπηκαν σὲ φυγὴ οἱ ἄντρες τοῦ Ἰσραὴλ μπροστὰ στοὺς ἀλλόφυλους

τῶν ἀλλοφύλων καὶ πληγὴ μεγάλη γέγονεν ἐν τῷ λαῷ καὶ ἀμφοτέ-
 ροι οἱ υἱοὶ σου τεθνήκασι, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐλήφθη. Καὶ ἐγένε-
 το, ὡς ἐμνήσθη τῆς κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔπεσαν ἀπὸ τοῦ δίφρου εἰς
 15 τὰ ὀπίσω ἐχόμενα τῆς πύλης, καὶ συνεντρίβη ὁ νῶτος αὐτοῦ καὶ
 ἀπέθανεν».

B' Βασ. 1,2-11.— «Ἴδὸν ἀνὴρ ἦλθεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ λαοῦ
 τοῦ μετὰ τοῦ Σαοῦλ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διερρωγότα καὶ γῆ ἐπὶ τῆς
 κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτὸν πρὸς Δαβίδ, ἔπε-
 20 σεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησεν αὐτόν. Καὶ
 εἶπε πρὸς αὐτὸν Δαβίδ· Πόθεν παρεγένου; Καὶ εἶπεν· Ἐκ τῆς πα-
 ρεμβολῆς Ἰσραὴλ σέσωσμαι. Καὶ εἶπε Δαβίδ πρὸς αὐτόν· Τίς ὁ λό-
 γος οὗτος; ἀπάγγελόν μοι. Καὶ εἶπε· Φεύγει ὁ λαὸς ἐκ τοῦ πολέμου
 τῆς παρεμβολῆς καὶ ἔπεσαν πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ Σαοῦλ καὶ Ἰω-
 25 νάθαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τεθνήκασι. Καὶ ἐκράτησεν ὁ Δαβίδ τῶν ἱματίων
 αὐτοῦ καὶ διέρρηξεν αὐτὰ καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ. Καὶ
 ἐκόψαντο καὶ ἔκλαυσαν καὶ ἐνήστευσαν ἕως δειλῆς ἐπὶ Σαοῦλ καὶ
 Ἰωνάθαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὸν λαὸν Ἰούδα καὶ τὸν οἶκον Ἰσρα-
 ἦλ, ὅτι ἐπλήγησαν ἐν ρομφαίᾳ».

30 B' Βασ. 18,32-33.— «Εἶπε Χουσί τῷ βασιλεῖ· Εὐαγγέλια, κύριέ
 μου βασιλεῦ. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς Χουσί· Εἰ εἰρήνη τῷ παι-
 δαρίῳ τῷ Ἀβεσαλώμ; Καὶ εἶπεν ὁ Χουσί· Γένοιτο ὡς τὸ παιδάριον
 Ἀβεσαλώμ οἱ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, καὶ πάντες ὅσοι
 ἐπανεστάτησάν σοι εἰς κακά. Καὶ ἐδάκρυσεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀνέβη
 35 εἰς τὸ ὑπερῶν τῆς πύλης καὶ ἔκλαυσε, καὶ τότε εἶπεν ἐν τῷ κλαίειν
 αὐτόν· Τέκνον ἐμὸν Ἀβεσαλώμ· Ἀβεσαλώμ τέκνον ἐμόν. Τίς δῶ
 ἡμῖν θάνατον ἀντὶ σοῦ, Ἀβεσαλώμ υἱέ μου;».

Ὁσπὲ 7,12.— «Παιδεύσω αὐτοὺς ἀντὶ ἀκοῆς τῆς θλίψεως αὐ-
 τῶν».

40 Ἰεζ. 7,26.— «Οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ ἔσται, καὶ ἀγγελία ἐπὶ ἀγγελίαν ἔσται.
 Καὶ ζητηθήσεται ὄρασις ἐκ προφήτου, καὶ νόμος ἀπολεῖται ἐξ ἱερέ-
 ως, καὶ βουλή ἐκ πρεσβυτέρων. Καὶ ὁ ἄρχων ἐνδύσεται ἀφανισμόν,
 καὶ αἱ χεῖρες τοῦ λαοῦ μου τῆς γῆς παραλοθήσονται».

καὶ ἔγινε μεγάλη συμφορὰ στὸν λαόν· οἱ γιοὶ σου σκοτώθηκαν καὶ οἱ δύο καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἔπεσε στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ μόλις ἀνάφερε τὴν κιβωτὸ τοῦ Θεοῦ ἔπεσε ἀπὸ τὸ ἄρμα πρὸς τὰ πίσω, κοντὰ στὴν πύλη, καὶ κομματιάστηκε ἡ ράχι του καὶ πέθανε».

«Νά, ἦρθε ἓνας ἄνδρας ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ λαοῦ ποῦ ἦταν μαζί με τὸν Σαούλ, ποῦ τὰ ροῦχα του ἦταν σχισμένα καὶ εἶχε χῶμα στὸ κεφάλι του. Καὶ μόλις μπῆκε στὸν Δαβίδ ἔπεσε μετὰ τὸ πρόσωπο στὴ γῆ καὶ τὸν προσκύνησε. Καὶ ὁ Δαβίδ τοῦ εἶπε· Ἐρχεσαι; Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε· Ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐγὼ ἔχω διασωθεῖ. Καὶ ὁ Δαβίδ εἶπε· Πές μου, τί εἶναι αὐτὸ ποῦ λές; Καὶ ἐκεῖνος εἶπε· Ὁ στρατὸς τράπηκε σὲ φυγὴ ἀπὸ τὸ στρατόπεδο ποῦ γινόταν ὁ πόλεμος, καὶ σκοτώθηκαν πολλοὶ ἀπὸ τὸν στρατό, καὶ πέθαναν καὶ ὁ Σαούλ καὶ ὁ γιός του Ἰωνάθαν. Ἐπίασε τότε ὁ Δαβίδ τὰ ροῦχα του καὶ τὰ ἔσχισε, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄντρες ποῦ ἦταν μαζί του. Χτυποῦσαν ὅλοι τὰ στήθη τους καὶ ἔκλαιαν καὶ νήστεψαν μέχρι τὸ δειλινὸ γιὰ τὸν Σαούλ καὶ τὸν γιό του Ἰωνάθαν, καὶ γιὰ τὸν λαὸ τοῦ Ἰούδα καὶ τὸν λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ, ποῦ χτυπήθηκαν ἀπὸ τὴ ρομφαία».

«Εἶπε ὁ Χουσί στὸν βασιλιά· Εὐχάριστα νέα, κύριέ μου βασιλιά. Καὶ ὁ βασιλιάς εἶπε στὸν Χουσί· Εἶναι καλὰ τὸ παιδί μου ὁ Ἄβεσαλώμ; Καὶ ὁ Χουσί εἶπε· Μακάρι νὰ γίνουν σὰν τὸ παιδί, τὸν Ἄβεσαλώμ, οἱ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλιᾶ, καὶ ὅλοι ὅσοι ἐπαναστάτησαν ἐναντίον σου γιὰ κακὸ. Δάκρυσε τότε ὁ βασιλιάς, ἀνέβηκε στὸ ὑπερῶο τῆς πύλης, ἔκλαψε καὶ κλαίοντας εἶπε· Παιδί μου Ἄβεσαλώμ· Ἄβεσαλώμ παιδί μου. Ποιὸς θὰ μεθανατώσει στὴ θέση σου, γιέ μου Ἄβεσαλώμ;».

«Θὰ τοὺς τιμωρήσω σύμφωνα μετὰ ὅσα ἄκουσαν γιὰ τὶς τιμωρίες ποῦ ἐπιβάλλει ἡ δικαιοσύνη στοὺς παραβάτες».

«Ἡ μιὰ συμφορὰ θὰ προστίθεται πάνω στὴν ἄλλη καὶ ἡ μιὰ κακὴ εἶδηση θὰ ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλη. Τότε θὰ ἀναζητεῖται ὄραση προφήτη, καὶ ὁ νόμος θὰ χαθεῖ ἀπὸ τὴν ἄλλειψη ἱερέως, καθὼς καὶ ἡ συμβουλή τῶν γερόντων. Ὁ ἄρχοντας θὰ ντυθεῖ φτωχικὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ λαοῦ θὰ παραλύσουν».

Τίτλος ΑΕ'.— *Περὶ ἀσπασμοῦ· ὅτι τὸ μετριάζειν εὐνοίαν
προξενεῖ.*

Β' Βασ. 15,5-7.— «Ἐγένετο ἐν τῷ ἐγγίξειν ἄνδρα πρὸς Ἀβεσαλώμ τοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ, καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ κατέφιλει αὐτόν. Καὶ ἐποίησεν Ἀβεσαλώμ κατὰ τὸ ρῆμα τοῦτο παντὶ Ἰσραὴλ, τοῖς παραγενομένοις εἰς κρίσιν πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἰδιοποιεῖτο Ἀβεσαλώμ τὰς καρδίας πάντων τῶν ἀνδρῶν Ἰσραὴλ».

Ματθ. 10,12.— «Εἰσερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὲν εἴη ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ εἴη ἀξία, ἡ εἰρήνη πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήσεται».

Γρηγ. Θεολόγου.— *Εὐπροσήγορον ἐν ταῖς ἐντεύξεσιν, γλυκὸν ἐν ταῖς ὁμιλίαις. Μὴ νομίζωμε ψιλὸν εἶναι καὶ εὐτελὲς τὸ κατόρθωμα τοῦτο, γίνεσθαι εὐπροσήγορον καὶ φιλοπροσήγορον.*

Τίτλος ΑΣ'.— *Περὶ ἀπαντημάτων καὶ τῶν ἀπὸ κακῶν εἰς
κακὰ ἐμπιπτόντων.*

ᾠσὴ 9,6.— «Πορεύσονται εἰς ταλαιπωρίας Αἰγύπτου, καὶ ἐκδέξεται αὐτοὺς Μέμφις, καὶ θάψει αὐτοὺς Μαχμάς».

Ἄμώς 5,19.— «Ἵσον τρόπον ὅταν ἐκφύγη ἄνθρωπος ἐκ προσώπου λέοντος, καὶ ἐμπέση αὐτῷ ἄρκτος, καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀπερείσῃ χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφεις».

Ἦσ. 24,18.— «Ἔσται ὁ φεύγων τὸν φόβον, ἐμπεσεῖται εἰς τὸν βόθυνον, καὶ ὁ ἐκβαίνων ἐκ τοῦ βοθύνου, ἀναλωθήσεται ὑπὸ τῆς παγίδος».

Τίτλος ΑΖ'.— *Περὶ ἀπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας.*

Δ' Βασ. 14,10.— «Ἐνδοξάσθητι καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ σου».

Ἰὼβ 11,19.— «Ἥσυχάσεις, καὶ οὐκ ἔσται πολεμῶν σε».

Ψαλμ. 4,9.— «Σὺ, Κύριε, καταμόνας ἐπ' ἐλπίδι κατώκησάς με».

Ψαλμ. 140,10.— «Καταμόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως οὗ παρέλθω».

Παροιμ. 11,12.— «Ἀνὴρ φρόνιμος ἡσυχίαν ἄγει».

Παροιμ. 15,15.— «Ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διὰ παντός».

Ἦσ. 66,2.— «Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶον καὶ ἡσύ-

Τίτλος 35.— Για τὸν χαιρετισμό· ὅτι, ὅταν γίνεται μὲ μετριοφροσύνη, προκαλεῖ συμπάθεια.

«Ὅταν ἓνας ἄνδρας πλησίαζε τὸν Ἀβεσαλώμ για νὰ τὸν προσκυνήσει, ἐκεῖνος ἄπλωνε τὸ χέρι του καὶ τὸν καταφιλοῦσε. Καὶ αὐτὸ πού λέχθηκε τὸ ἔκαμνε ὁ Ἀβεσαλώμ σ' ὅλους τοὺς Ἰσραηλίτες πού πήγαιναν στὸ βασιλιά για νὰ δικαστοῦν κι ἔτσι ὁ Ἀβεσαλώμ κατακτοῦσε τὶς καρδιές ὄλων τῶν Ἰσραηλιτῶν.

«Μπαίνοντας στὸ σπίτι νὰ χαιρετᾶτε. Καὶ ἐὰν τὸ σπίτι εἶναι ἄξιο, νὰ ἔρχεται ἡ εἰρήνη σας σ' αὐτό· ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι ἄξιο, ἡ εἰρήνη νὰ ἐπιστρέφει σὲ σᾶς».

«Νὰ εἶσαι εὐπροσήγορος στὶς συζητήσεις καὶ γλυκὸς στὶς ὁμιλίες. Νὰ μὴ νομίζουμε ὅτι εἶναι ἄπλο καὶ ἀνάξιο λόγου τὸ κατόρθωμα αὐτό, τὸ νὰ γίνει δηλαδὴ κάποιος εὐπροσήγορος καὶ νὰ χαιρετᾶει μὲ φιλοφροσύνη ὅσους συναντᾷ».

Τίτλος 36.— Για τὶς συμπτώσεις, καὶ για ἐκείνους πού πέφτουν ἀπὸ τὸ ἓνα κακὸ στὸ ἄλλο.

«Θὰ πᾶνε για ταλαιπωρίες στὴν Αἴγυπτο, ὅπου θὰ τοὺς ὑποδεχτεῖ ἡ Μέμφις καὶ θὰ τοὺς θάψει ὁ Μαχμάς».

«Ἔτσι ὅπως ὅταν ἓνας ἄνθρωπος, ἐνῶ τρέχει νὰ σωθεῖ ἀπὸ λιοντάρη, πέφτει ἐπάνω του ἀρκούδα, καὶ πηδώντας μέσα στὸ σπίτι του καὶ ἀκουμπώντας τὰ χέρια του στὸν τοῖχο, τὸν δαγκώνει φίδι».

«Θὰ συμβεῖ, ἐκεῖνος πού τρέχει ἀπὸ φόβο, νὰ πέσει μέσα σὲ βόθρο, καὶ βγαίνοντας ἀπὸ τὸν βόθρο, πιάνεται στὴν παγίδα».

Τίτλος 37.— Για τὴν ἀμεριμνησία καὶ τὴν ἡσυχία.

«Νὰ δοξάζεσαι καθισμένος στὸ σπίτι σου».

«Ἐὰν εἶσαι ἡσυχος, δὲν θὰ σὲ πολεμάει κανένας».

«Ἐσύ, Κύριε, ἂν καὶ εἶμαι κατάμονος, μὲ ἔκανες νὰ κατοικῶ γεμᾶτος ἐλπίδα».

«Ἐγὼ μένω ἐντελῶς μόνος, μέχρι νὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν».

«Ὁ φρόνιμος ἄνδρας ζεῖ ἡσυχος».

«Οἱ ἀγαθοὶ ἔχουν πάντοτε ἡσυχία».

«Σὲ ποιόν νὰ ρίξω τὸ βλέμμα μου, παρὰ στὸν πρᾶο καὶ ἡσυχον».

χιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;»).

10 Ἱερ. 6,25.— «Μὴ ἐκπορεύεσθε εἰς ἀγρὸν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίζετε, ὅτι ρομφαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κύκλωθεν».

Θρηνοὶ 3,27–28.— «Ἄγαθὸν ἀνδρί, ὅταν ἄρῃ τὸν ζυγὸν ἐν νεότητι. Καθήμενος καταμόνας, καὶ σιωπήσεται, ὅτι ἤρην ἐφ' ἑαυτῷ».

Ἱερ. 26,27.— Ἰναστρέψει Ἰακώβ καὶ ἡσυχάσει, καὶ ὑπνώσει εἰς
15 τὸ σωτήριον Κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται ὁ παρενοχλῶν αὐτόν».

Λουκᾶ 10,41.— «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζεις περὶ πολλὰ».

Α' Θεσσ. 4,10.— «Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί μου, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν».

20 Μ. Βασιλείου.— Το ἀπεσχισμένον καὶ ἰδιάζον, τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἠνωμένου τοῖς πολλοῖς προτιμώτερον.

Ἰδίου.— Ἀφάτω τοίνυν δυνάμει φαντασιούμενοι τὸν νοῦν οἱ ἀπερίσπαστον αὐτόν καὶ καθαρὸν ἔχοντες, οἰονεὶ ἠνιοχοῦντα αὐτοὺς ἔχουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἡσυχία, καθάρσεως ἀρχὴ τῇ ψυχῇ, καὶ
25 ὡσπερ τὰ θηρία εὐκαταγωνιστά ἐστὶ καταψηχθέντα, οὕτως ἐπιθυμῖαι καὶ ὄργαι καὶ λύπαι καὶ φόβοι τὰ ἰοβόλα τῆς ψυχῆς κακά, κατευνασθέντα διὰ τῆς ἡσυχίας καὶ μὴ ἀγριαίνόμενα τῷ συνεχεῖ ἐρεθισμῷ, εὐκαταγωνιστότερα τῇ δυνάμει τοῦ λόγου γίνεται.— Ἐπὶ τὸν κόσμον μὴ διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτόν, δι' ἑαυτοῦ δὲ
30 πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει, μῆτε πρὸς τροφῆς φροντίδα, μῆτε πρὸς περιβολαίων μερίμναν τὴν ψυχὴν καθελκόμενος, ἀλλὰ σχολὴν ἀπὸ τῶν γῆινων φροντίδων ἄγων, τὴν πᾶσαν ἑαυτοῦ σπουδὴν ἐπὶ τῇ κτῆσιν τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν μετατίθησι.

Γρηγ. Θεολόγου, Εἰς ἑαυτόν.— Χρή τι καὶ ἡσυχάζειν, ὥστε ἀλο-
35 λώτως προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, καὶ μικρὸν ἀπανάγειν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν πλανωμένων.

Ἰδίου, Ἐπιστολὴ 76.— Ἡ ἀπράγμων ἡσυχία, τῆς ἐν πράγμασιν περιφανείας τιμωτέρα.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. 14 εἰς Ματθ.— Τότε μάλιστα ἐπιτίθεται ὁ διάβολος, ὅταν ἴδῃ μεμονωμένους ἡμᾶς καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντας. Ἀρμόζει τῷ ἐγκρατεῖ, καὶ τοὺς ὄχλους φεύγειν, ἵνα τὸν νοῦν ἀπερίσπαστον ἔχη καὶ τὴν καρδίαν ἀτάραχον. Πολλὴ γὰρ ἐν τοῖς ὄχλοις ἡ ταραχὴ.

καὶ αὐτὸν ποὺ τρέμει τὰ λόγια μου».

«Μὴ πηγαίνετε στὸ χωράφι καὶ μὴ βαδίζετε στοὺς δρόμους, διότι τὸ ξίφος τῶν ἐχθρῶν ἐνεδρεύει τριγύρω».

«Εἶναι καλὸ γιὰ τὸν ἄνδρα, ὅταν σηκώνει τὸν ζυγὸ κατὰ τὴ νεότητά του. Θὰ κάθετε μόνος καὶ θὰ μένει σιωπηλός, διότι σήκωσε τὸν ζυγὸ τῆς δοκιμασίας του».

«Θὰ ἐπιστρέψει ὁ Ἰακώβ, θὰ ἡσυχάσει καὶ θὰ κοιμηθεῖ στὴ σωτηρία τοῦ Κυρίου, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει κανεὶς νὰ τὸν ἐνοχλεῖ».

«Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ ἀγωνιᾷς γιὰ πολλὰ πράγματα».

«Σᾶς παρακαλοῦμε, ἀδελφοί μου, νὰ φροντίζετε νὰ ἡσυχάζετε καὶ νὰ κάνετε τὰ ἴδια, ἐργαζόμενοι μὲ τὰ χέρια σας».

Τὸ ἀποχωρισμένο καὶ ἀπομονωμένο γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι προτιμότερο ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ καὶ ἐνωμένο.

Ἐμπνεόμενοι ἀπὸ μιὰ ἀπερίγραφη δύναμη αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὸ νοῦ τους ἀπερίσπαστο καὶ καθαρό, ἔχουν κατὰ κάποιον τρόπο ὡς ἡνίοχο τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἡσυχία εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ ἀρχὴ τῆς καθάρσεως, καὶ ὅπως τὰ θηρία δαμάζονται εὐκόλα ὅταν χαϊδεύονται, ἔτσι καὶ οἱ ἐπιθυμίες καὶ οἱ ὀργές καὶ οἱ λύπες καὶ οἱ φόβοι, τὰ δηλητηριώδη κακὰ τῆς ψυχῆς, ὅταν κατευνάζονται μὲ τὴν ἡσυχία καὶ δὲν ἐξαγριώνονται μὲ τὸν ἐρεθισμό, καταλαγιάζουν εὐκολώτερα μὲ τὴ δύναμη τοῦ λόγου. Ἐπειδὴ δὲν διαχέεται πρὸς τὸν κόσμον, ἐπανέρχεται στὸν ἑαυτό του, καὶ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του ἀνεβαίνει στὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἀπορροφᾶται ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴ φροντίδα τῆς τροφῆς ἢ τὴ μέριμνα τῆς ἐνδυμασίας, ἀλλὰ, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τίς γήινες φροντίδες, στρέφει ὅλη τὴν προσπάθειά του στὴν ἀπόκτηση τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν.

Πρέπει καὶ νὰ ἡσυχάζει κανεὶς λίγο, ὥστε μὲ ἀθόλωτο τὸν νοῦ του νὰ συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεό, καὶ νὰ ἀποσπᾷ τὸ νοῦ του ἀπὸ αὐτὰ ποὺ παραπλανοῦν.

Ἡ ἀδρανὴς ἡσυχία εἶναι πιὸ πολύτιμη ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς περίφημος σὲ πράγματα ὑλικά.

Ἰδιαίτερα τότε ἐπιτίθεται ὁ διάβολος, ὅταν βλέπει ὅτι εἴμαστε ἀπομονωμένοι καὶ ζοῦμε μόνοι μας. Ἀρμύζει στὸν ἐγκρατῆ νὰ ἀποφεύγει τὸ πλῆθος, γιὰ νὰ ἔχει ἀπερίσπαστο τὸν νοῦ του καὶ τὴν καρδιά του ἡσυχῇ. Διότι μέσα στὰ πλήθη ὑπάρχει μεγάλη ἀναταραχὴ.

Σεραπίωνος 15,17.— Μέγας συνεργός πρὸς τελειότητα τῶν ἀν-
 45 θρώπων ἐστὶν ἡ ἀναχώρησις.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Στρωμ. 2.— Μεγάλην εἰς γνῶσιν ροπήν ἀπε-
 ρίσπαστος παρέχει προαίρεσις.

Εὐαγρίου.— Ζῆν ἄμεινον ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαρ-
 ρεῖν, ἢ ταράττεσθαι χρυσῆν ἔχοντα κλίνην.

50 Νείλου.— Βίος ἡσύχιος, χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος.

Φίλωνος.— Ὁ σοφὸς ἡρεμίαν καὶ ἀπραγμοσύνην καὶ σχολὴν με-
 ταδιώκει, ἵνα τοῖς θείοις θεωρήμασιν ἐν ἡσυχίᾳ ἐντύχη.

Τίτλος ΑΗ'.— *Περὶ ἀποφάσεως καὶ ἀνταποδόσεως καὶ ἀκρι-
 βείας Θεοῦ· καὶ ὅτι οὐ δεῖ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ πλέον ἀμύνα-
 σθαι, ἢ παρὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φιλανθρωπεύεσθαι.*

Α' Βασ. 15,17ε.— «Εἶπε Σαμουὴλ πρὸς Σαούλ: Οὐχὶ μικρὸς ἐνώ-
 5 πιον Κυρίου, ἡγούμενος σκῆπτρου φυλῆς Ἰσραὴλ, καὶ ἔχρισέ σε
 Κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ; Καὶ εἶπέ σοι: Πορεύθητι καὶ ἐξολό-
 θρευσον τὸν Ἀμαλήκ, τοὺς ἀμαρτάνοντας εἰς ἐμέ, καὶ πολεμήσεις
 αὐτούς, ἕως οὗ συντελέσης αὐτούς. Καὶ ἵνα τί οὐκ ἤκουσας τῆς
 φωνῆς Κυρίου, ἀλλ' ὥρμησας ἐπὶ τὰ σκύλα, καὶ τὸν βασιλέα ἀγα-
 10 γῶν περιποιήσω; Καὶ ἐξουδένωσας τὸ ρῆμα Κυρίου, καὶ ἐξουδε-
 νώσει σε Κύριος τοῦ μὴ εἶναι βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ».

Γ' Βασ. 21,28—34.42.— «Προσηλθὲν Ἥλιον καὶ εἶπεν Ἀχαάβ βα-
 σιλεῖ Ἰσραὴλ: Τάδε λέγει Κύριος· ἀνθ' ὧν εἶπε Συρία, Θεὸς ὀρέων
 Κύριος, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, καὶ οὐ Θεὸς κοιλάδων αὐτός, καὶ δώσω
 15 τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην ταύτην εἰς χεῖρά σου, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ
 εἰμι Κύριος. Καὶ ἐπάταξεν Ἰσραὴλ τὴν Συρίαν, ἑκατὸν χιλιάδας πε-
 ζῶν ἡμέρα μιᾶ, καὶ ἔπεσε τὸ τεῖχος ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἀν-
 δρῶν, καὶ υἱὸς Ἀδὲρ ἔφυγεν, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ·
 Ἰδοὺ δὴ οἶδαμεν, ὅτι βασιλεῖς Ἰσραὴλ, βασιλεῖς ἐλέους εἰσίν. Ἐπι-
 20 θώμεθα δὴ σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας ἡμῶν καὶ σχοινία ἐπὶ τὰς κε-
 φαλὰς ἡμῶν, καὶ ἐξέλθωμεν πρὸς βασιλέα Ἰσραὴλ, ὅπως ζωογο-
 νήσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ εἶπαν τῷ βασιλεῖ

Ἡ ἀναχώρηση εἶναι πολὺ μεγάλος βοηθὸς στὴν τελειότητα τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἀπερίσπαστη προαίρεση δίνει μεγάλη ὄθηση γιὰ τὴ γνώση.

Εἶναι καλύτερα νὰ κοιμᾶσαι σὲ ἀχυρόστρωμα καὶ νὰ ἔχεις θάρρος, παρὰ νὰ ἔχεις χρυσὸ κρεβάτι καὶ νὰ ταράζεσαι.

Ἡ ἡσυχία ζωῆς εἶναι πιὸ ἀξιοζήλευτη ἀπὸ πολλὰ χρήματα.

Ὁ σοφὸς ἐπιδιώκει τὴν ἡρεμία καὶ ἀπραγμοσύνη καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε ἀπασχόληση, γιὰ νὰ βυθιστεῖ μὲ ἡσυχία στὴ σκέψη τοῦ Θεοῦ.

Τίτλος 38.— **Γιὰ τὴ δίκαια κρίση καὶ ἀνταπόδοση τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀντιδρωῦμε στὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ περισσότερο, οὔτε νὰ φερόμαστε φιλόανθρωπα πέρα ἀπὸ τὶς ἐντολές του.**

«Εἶπε ὁ Σαμουὴλ στὸν Σαούλ· Δὲν ἦσουν μικρὸς μπροστὰ στὸν Κύριο, ἀρχηγὸς τοῦ σκῆπτρου τῆς φυλῆς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ὁ Κύριος σὲ ἔχρισε βασιλιὰ στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, καὶ σοῦ εἶπε, Πήγαινε καὶ ἐξολόθρευσε τοὺς Ἀμαληκίτες ποὺ ἀμαρτάνουν σὲ μένα, καὶ νὰ τοὺς πολεμήσεις μέχρι ποῦ νὰ τοὺς ἀποτελειώσεις. Γιατί λοιπὸν δὲν ἄκουσες τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἔπεςες μὲ ὀρμὴ στὰ λάφυρα καὶ ἔφερες τὸν βασιλιὰ καὶ τὸν περιποιήθηκες; Ἐπειδὴ περιφρόνησες τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, θὰ σὲ ἐξουθενώσει καὶ σένα ὁ Κύριος, γιὰ νὰ μὴ εἶσαι βασιλιάς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ».

«Ἦρθε ὁ Ἥλιος καὶ εἶπε στὸν Ἀχαάβ, τὸν βασιλιὰ τοῦ Ἰσραὴλ· Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Ἐπειδὴ ἡ Συρία εἶπε ὅτι ὁ Θεὸς καὶ Κύριος τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι θεὸς τῶν βουνῶν καὶ ὄχι τῶν κοιλάδων, θὰ σοῦ παραδώσω αὐτὴ τὴ μεγάλη δύναμη στὰ χέρια σου, καὶ θὰ γνωρίσεις ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος. Καὶ κατετρόπωσαν οἱ Ἰσραηλίτες τοὺς Σύρους καὶ σκότωσαν μέσα σὲ μιὰ μέρα ἑκατὸ χιλιάδες πεζοὺς. Γκρεμίστηκε ὅμως καὶ τὸ τεῖχος ἐπάνω σὲ εἴκοσι ἑπτὰ χιλιάδες ἄνδρες καὶ ὁ γιὸς τοῦ Ἀδὲρ τράπηκε σὲ φυγὴ, καὶ τοῦ εἶπαν οἱ ὑπηρέτες του· Γνωρίζουμε ὅτι οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι σπλαχνικοὶ βασιλεῖς. Ἄς φορέσουμε λοιπὸν σάκκους καὶ ἄς δέσουμε σχοινιά στὸ λαιμό μας καὶ ἄς βγοῦμε νὰ συναντήσουμε τὸν βασιλιὰ τοῦ Ἰσραὴλ, μήπως μᾶς λυπηθεῖ καὶ μᾶς χαρίσει τὴ ζωὴ μας. Ἐκα-

Ἰσραὴλ· Δουλὸς σου υἱὸς Ἀδὲρ λέγει, ζήσεται ἡ ψυχὴ μου. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς· Εἰ ἔτι ζῆ, ἀδελφός μου. Καὶ ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ υἱὸς
 25 Ἀδὲρ καὶ ἀναβιβάζουσι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄρμα. Καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
 τόν· Τὰς πόλεις, ἃς ἔλαβεν ὁ πατήρ μου παρὰ τοῦ πατρός σου, ἀπο-
 δώσω σοι, καὶ ἐξόδους θήσεις σενατῶ ἐν Δαμασκῶ, καθὼς ἔθετο ὁ
 πατήρ μου ἐν Σαμαρείᾳ. Καὶ διέθετο αὐτῷ διαθήκην, καὶ ἐξαπέ-
 στειλεν αὐτόν». Καὶ μετ' ὀλίγα· «εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος τοῦ
 30 Θεοῦ· Τάδε λέγει Κύριος· διότι ἐξήνεγκας σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ
 χειρός μου, ἔσται ἡ ψυχὴ σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαὸς σου
 ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ».

Σοφ. 1,12.— «Ἐξερευνήσω τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ λύχνου, καὶ
 ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καταφρονοῦντας τὰ φυλάγματα αὐ-
 35 τῶν».

Ἱερ. 15,17.— «Ἀνοίξατε τὰς ἀποθήκας αὐτῆς· ἐρευνήσατε αὐτὴν
 ὡς σπήλαιον, καὶ ἐξολοθρεύσατε αὐτήν, μὴ γενέσθαι αὐτῇ κατάλυ-
 μα».

Ἱερ. 22,30.— «Γῆ, γῆ, ἄκουσον λόγον Κυρίου· Γράψον τὸν ἄνδρα
 40 τοῦτον ἐκκήρυκτον ἀνθρώποις· ὅτι οὐ μὴ αὐξήσῃ ἐκ τοῦ σπέρματος
 αὐτοῦ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου Δαβίδ, ἄρχων ἐν τῷ Ἰούδα».

Μ. Βασιλείου, Κανονικαὶ διατάξεις, ἐρωτ. 28.— Ἐπὶ μὲν τῶν
 ἐχθραινόντων τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐμποδιζόντων ταῖς ἐντολαῖς τοῦ
 Θεοῦ, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ ποιεῖν κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου εἰπόν-
 45 τος· Ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίση σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ
 βάλε ἀπὸ σοῦ. Ἡ γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων φιλανθρωπία παραπλησία
 ἐστὶ τῇ ἀπαιδεύτῳ χρηστότητι τοῦ Σαοὺλ ἐπὶ τοῦ Ἀγάγου, ἦν παρὰ
 τὸ τοῦ Κυρίου διατεταγμένον αὐτῷ ἐπεδείκνυτο.

Τίτλος ΑΘ'·— Περὶ ἀγαρίας.

Ἰὼβ 24,6.— «Ἀδύνατοι ἀμπελῶνας ἀσεβῶν ἀσιτεῖ καὶ ἀμισθὶ
 εἰργάσαντο».

Ματθ. 5,41.— «Ὅστις σε ἀγαρεύσει μίλιον ἓν, ὑπαγε μετ' αὐτοῦ
 5 δύο».

Ἱερ. 22,13.— «Ὁ οἰκοδομῶν τὸν οἶκον αὐτοῦ οὐ μετὰ δικαιοσύ-
 νης, καὶ τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ οὐκ ἐν κρίματι, παρὰ τῷ πλησίον αὐτοῦ
 ἐργᾶται δωρεὰν καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὐ μὴ ἀποδοῦ αὐτῷ».

ναν λοιπὸν ἔτσι καὶ ἀνάφεραν στὸν βασιλιά τοῦ Ἰσραήλ· Ὁ γιὸς τοῦ Ἀδὲρ λέει ὅτι εἶναι δούλος σου καὶ παρακαλεῖ νὰ τοῦ χαρίσεις τὴ ζωὴ. Ὁ βασιλιάς τότε ρώτησε· Ζεῖ ἀκόμα; εἶναι ἀδελφός μου. Καὶ ὁ γιὸς τοῦ Ἀδὲρ βγῆκε νὰ συναντήσῃ τὸν βασιλιά, ἀφοῦ τὸν ἀνέβασαν πάνω στὸ ἄρμα. Καὶ ἐκεῖνος εἶπε στὸν Ἀχαάβ· Τίς πόλεις ποὺ κατέλαβε ὁ πατέρας μου θὰ σοῦ τίς ἐπιστρέψω, καὶ ἐσὺ θὰ ὀρίσεις τοποθεσίες μέσα στὴ Δαμασκὸ δικές σου, ὅπως εἶχε ὀρίσει καὶ ὁ πατέρας μου στὴ Σαμάρεια. Καὶ ὁ Ἀχαάβ ἔκανε μαζί του σύμφωνο καὶ τὸν ἔστειλε ἐλεύθερο στὴ χώρα του». Καὶ λίγο παρακάτω· «Εἶπε σ' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ· Τὰ ἐξῆς λέει ὁ Κύριος· Ἐπειδὴ ἄφησες ἐλεύθερο ἀπὸ τὰ χέρια σου τὸν ὀλέθριο ἄνδρα, θὰ τιμωρηθεῖς ἐσὺ ἀντὶ γι' αὐτόν, καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ ἐκείνου».

«Θὰ ἐξερευνήσω μὲ λυχνάρι τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ θὰ τιμωρήσω τοὺς ἄνδρες ποὺ παραμελοῦν τὰ καθήκοντά τους».

«Ἀνοῖξτε τίς ἀποθήκες τῆς· ψάξτε τὴν σὰν νὰ εἶναι σπῆλαιο καὶ ἐξολοθρεῦστε τὴν· νὰ μὴ μείνει γι' αὐτὴν κατάλυμα».

«Ἦκουσε, γῆ, τὰ λόγια τοῦ Κυρίου· Γράψε ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ἀποκηρυγμένος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους· ὅτι δὲν θὰ γεννηθεῖ ἀπὸ αὐτὸν πιά ἄνδρας ποὺ θὰ καθῆσει στὸ θρόνο τοῦ Δαβίδ, βασιλιάς στὸ βασίλειο τοῦ Ἰούδα».

Στις περιπτώσεις ἐκείνων ποὺ δείχνουν ἐχθρική στάση πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ γίνονται ἐμπόδιο στὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, κατ' ἀνάγκη πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται ἡ προσταγὴ τοῦ Κυρίου ποὺ εἶπε· «Ἐὰν τὸ δεξιὸ μάτι σου σὲ σκανδαλίσει, βγάλε το καὶ πέταξέ το ἀπὸ σένα». Διότι ἡ φιλανθρωπία στὶς περιπτώσεις αὐτὲς εἶναι ἴδια μὲ τὴν ἀβασάνιστη καλωσύνη τοῦ Σαοὺλ στὸν Ἄγαγο, ποὺ ἔδειξε σ' αὐτόν παρὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου.

Τίτλος 39.— Γιά τὴν ἀγγαρία.

«Ἦνθρωποι ἀδύνατοι δούλεψαν σὲ ἀμπέλια ἀσεβῶν χωρὶς φαγητὸ καὶ μισθό».

«Ἦ Ὅποιος σὲ ἀγγαρέψει γιὰ ἓνα μίλι, πῆγαινε μαζί του δύο».

«Ἦ Ὅποιος χτίζει τὸ σπίτι του μὲ τρόπο ὄχι δίκαιο καὶ τὰ ὑπερῶα του μὲ παρανομίες, ἀναγκάζει τὸν πλησίον του νὰ τοῦ δουλεύει δωρεὰν καὶ δὲν τοῦ δίνει μισθό».

Ίακ. 5,4.— «Ίδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς
10 χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν
θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαῶθ εἰσεληλύθει».

Τίτλος Μ'.— Περὶ αἰσχύνης ἀγαθῆς.

Γέν. 9,25.— «Λαβόντες Σὴμ καὶ Ἰαφῆθ τὸ ἱμάτιον, ἐπέθεντο ἐπὶ
τὰ δύο νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανῶς, καὶ συνεκάλυ-
ψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς
5 αὐτῶν οὐκ εἶδον».

Σοφ. Σειρ. 4,21.— «Ἔστιν αἰσχὺνη ἐπάγουσα ἀμαρτίαν, καὶ
ἔστιν αἰσχὺνη δόξα καὶ χάρις».

Σοφ. Σειρ. 32,10.— «Πρὸ βροντῆς κατασπεύδει ἀστραπή, καὶ
πρὸ αἰσχυντηροῦ προελεύσεται χάρις».

10 Σοφ. Σειρ. 41,17–27.— «Αἰσχύνεσθε ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς περὶ
πορνείας, καὶ ἀπὸ ἡγουμένου καὶ τυράννου ἕνεκεν ψεύδους· ἀπὸ
κριτοῦ καὶ ἄρχοντος περὶ πλημμελείας, καὶ ἀπὸ τόπου οὗ παροικεῖς
περὶ κλοπῆς, καὶ ἀπὸ ἀληθείας Θεοῦ, καὶ ἀπὸ διαθήκης· καὶ ἀπὸ
πήξεως ἀγκῶνος ἐν ἄρτοις, καὶ ἀπὸ σκορακισμοῦ λήψεως καὶ δό-
15 σεως, καὶ ἀπὸ ἀσπαζομένων περὶ σιωπῆς· ἀπὸ ὀράσεως γυναικὸς
ἑταίρας, καὶ ἀπὸ συστροφῆς προσώπου συγγενοῦς, καὶ ἀπὸ κατα-
νοήσεως γυναικὸς ὑπάνδρου, καὶ ἀπὸ περιεργίας παιδίσκης αὐτῆς·
ἀπὸ φίλων περὶ λόγου ὀνειδισμοῦ καὶ ἀποκαλύψεως λόγων κρυ-
φίων· καὶ ἔση αἰσχυντηρὸς ὡς ἀληθινός, καὶ εὐρίσκων χάριν ἔναντι
20 παντὸς ἀνθρώπου».

Τίτλος ΜΑ'.— Περὶ αἰσχύνης πονηρᾶς.

Σοφ. Σειρ. 4,20.— «Περὶ τῆς ψυχῆς σου μὴ αἰσχυνθῆς. Ἔστι γὰρ
αἰσχὺνη ἐπάγουσα ἀμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχὺνη δόξα καὶ χάρις· καὶ
μὴ λάβης πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου, καὶ μὴ ἐντραπῆς εἰς
5 πτωσίν σου».

Σοφ. Σειρ. 20,23.— «Ἔστι χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελλόμενος
φίλω, καὶ ἐκτίσατο αὐτὸν ἐχθρόν».

«Ὅριστε, τὰ μεροκάματα ποὺ θέρισαν τὰ χωράφια σας καὶ ποὺ τοὺς τὰ στερήσατε, φωνάζουν, καὶ οἱ κραιωγές τους ἔφτασαν στὰ αὐτιά τοῦ Κυρίου Σαβαώθ».

Τίτλος 40.— Γιὰ τὴν καλὴ ντροπὴ.

«Πῆραν ὁ Σῆμ καὶ ὁ Ἰάφεθ τὸ ἱμάτιο, τὸ ἔβαλαν στὴν πλάτη τους καί, βαδίζοντας πρὸς τὰ πίσω, πῆγαν καὶ σκέπασαν τὴ γύμνια τοῦ πατέρα τους, χωρὶς νὰ δοῦν τὸν γυμνὸ πατέρα τους».

«Ἐπάρχει ντροπὴ ποὺ συνιστᾷ ἁμαρτία, καὶ ὑπάρχει ντροπὴ ποὺ ἀποτελεῖ δόξα καὶ χάρι».

«Πρὶν ἀπὸ τὴ βροντὴ προηγεῖται ἀστραπή, καὶ πρὶν ἀπὸ κάτι ποὺ ντροπιάζει προηγεῖται ἡ χάρι».

«Νὰ ντρέπεστε ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σας γιὰ τὴν πορνεία, καὶ ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα καὶ αὐτὸν ποὺ ἔχει τὴν ἐξουσία γιὰ τὸ ψέμα· ἀπὸ τὸν δικαστὴ καὶ τὸν ἄρχοντα γιὰ τὴν παρανομία, καὶ ἀπὸ τὸν τόπο στὸν ὁποῖο κατοικεῖτε, γιὰ τὴν κλοπὴ, καθὼς καὶ μπροστὰ στὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ διαθήκη του· ἀκόμα νὰ ντρέπεστε γιὰ τὸ στήριγμα τοῦ ἀγκῶνα σας τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ, γιὰ τὶς παράνομες δοσοληψίες, καὶ ἂν σιωπᾶτε ὅταν οἱ ἄλλοι σᾶς χαιρετοῦν· νὰ τρέπεστε ἐπίσης ὅταν βλέπετε γυναῖκα πόρνη, ὅταν ἀποστρέψετε πρόσωπο συγγενικό σας, ὅταν ἔχετε στὸ νοῦ σας γυναῖκα παντρεμένη, καὶ ὅταν περιεργάζεστε ἀδιάκριτα τὴν ὑπηρέτριά της· νὰ ντρέπεστε τοὺς φίλους σας γιὰ προσβλητικὰ λόγια εἰς βάρος τους, καὶ ὅταν φανερώνετε μυστικά ποὺ σᾶς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ· ἔτσι θὰ εἶσαι ἀληθινὰ ντροπαλὸς καὶ θὰ ἔχεις ἐκτίμησι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους».

Τίτλος 41.— Γιὰ τὴν κακὴ ντροπὴ.

«Γιὰ τὴν ψυχὴ σου νὰ μὴ ντρέπεσαι. Διότι ὑπάρχει ντροπὴ ποὺ προξενεῖ ἁμαρτία, καὶ ὑπάρχει ντροπὴ ποὺ ἀποτελεῖ δόξα καὶ χάρι· καὶ νὰ μὴ κάνεις κάτι κατὰ τῆς ψυχῆς σου ἐπηρεασμένος ἀπὸ κάποιον πρόσωπο, οὔτε ἀπὸ ντροπὴ νὰ πέσεις σὲ κάποια ἁμαρτία».

«Εἶναι δυνατὸ ἀπὸ ντροπὴ νὰ δώσει κάποιος ὑπόσχεση σὲ φίλο του, κάνοντάς τον τελικὰ ἐχθρό του».

Σοφ. Σειρ. 25,22.— «Ὁργή καὶ ἀναίδεια καὶ αἰσχύνῃ μεγάλη, ἐὰν γυνὴ ἐπιχορηγῇ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς».

10 Σοφ. Σειρ. 42,1–7.— «Περὶ τούτων μὴ αἰσχυνοθῆς, καὶ μὴ λάβῃς πρόσωπον τοῦ ἀμαρτάνειν· περὶ νόμου Ὑψίστου καὶ διαθήκης, καὶ περὶ κρίματος τοῦ δικαιοῦσαι τὸν ἀσεβῆ, περὶ λόγου κοινωνοῦ καὶ ὁδοιπόρων, καὶ περὶ δόσεως κληρονομίας ἐτέρων· περὶ ἀκριβείας ζυγοῦ καὶ σταθμῶν, καὶ περὶ κτήσεως πολλῶν καὶ ὀλίγων· περὶ
15 διαφοροῦ πράσεως ἐμπόρων, καὶ περὶ παιδείας τέκνων πολλῶν, καὶ οἰκέτη πονηρῶ πλευρὰν αἰμάξαι. Ἐπὶ γυναικὶ πονηρᾷ καλὸν σφραγίς· καὶ ὅπου χεῖρες πολλαί, κλεῖσον. Ὁ ἐὰν παραδῶς, ἐν ἀριθμῶ καὶ σταθμῶ, καὶ δόσις καὶ λῆψις πάντων ἐν γραφῇ».

Φίλωνος.— Τὴν αἰδῶ, φασί, μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς.

Τίτλος MB'.— Περὶ ἀδίκων αἰτήσεων· καὶ ὅτι τὰς ἀδίκους αἰτήσεις, οὐ χρὴ πρὸς πέρας ἄγειν, κἂν μήτηρ τύχη ἢ τὴν αἴτησιν ποιουμένη.

Γ' Βασ. 2,19–25.— «Ἐτέθη θρόνος τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἐκ
5 δεξιῶν αὐτοῦ ἐκάθισε καὶ εἶπεν αὐτῶ· Αἴτησιν μίαν μικρὰν ἐγὼ αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν μου. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς· Αἴτησαι, μήτηρ ἐμή, ὅτι οὐκ ἀποστρέψω σε. Λοθήτω δὴ Ἀβισὰκ ἢ Σουναμίτις Ὁρνία τῷ ἀδελφῶ σου εἰς γυναικα. Καὶ ἀπεκρίθη Σολομῶν ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Καὶ ἵνα
10 τί αἰτῇ τὴν Ἀβισὰκ τῷ Ὁρνία εἰς γυναικα; Καὶ αἴτησαι αὐτῶ τὴν βασιλείαν· ὅτι οὗτος ὁ ἀδελφός μου μείζων ὑπὲρ ἐμέ, καὶ αὐτῶ Ἀβιαθαὶρ ὁ ἱερεὺς, καὶ αὐτῶ Ἰωὰβ υἱὸς Σαρουῖα ὁ ἀρχιστράτηγος ἑταῖρος αὐτοῦ. Καὶ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς Σολομῶν κατὰ τοῦ Κυρίου λέγων· Τάδε ποιήσαι μοι ὁ Θεός, καὶ τάδε προσθεῖθι, ὅτι κατὰ τῆς
15 ψυχῆς αὐτοῦ ἐλάλησεν Ὁρνίας τὸν λόγον τούτον. Καὶ νῦν ζῆ Κύριος, ὃς ἠτοίμασε καὶ ἔθετό με ἐπὶ τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρός

«Εἶναι ὀργή καὶ ἀναίδεια καὶ μεγάλη ντροπὴ νὰ ἐπιχορηγῆ ἡ γυναῖκα τὸν ἄντρα της».

«Γι' αὐτὰ ποῦ θὰ σοῦ πῶ νὰ μὴ ντραπῆς ποτέ, καὶ νὰ μὴ ἐπηρεαστεῖς ἀπὸ ὁποιοδῆποτε πρόσωπο καὶ κάνεις λάθος· Νὰ μὴν ντραπῆς λοιπὸν γιὰ τὸν Νόμο καὶ τὴ Διαθήκη τοῦ Ὑψίστου, ὅταν ἐκδίδεις ἀπόφαση, ὥστε νὰ δικαιώσεις ἕναν ἀσεβῆ, ὅταν δώσεις λόγο στὸ σύντροφό σου, ἀλλὰ καὶ στοὺς περαστικούς, καὶ ὅταν πρόκειται γιὰ ἀπόδοση κληρονομίας σὲ ἄλλους· ἐπίσης ὅταν χρησιμοποιεῖς ζυγαριὰ καὶ σταθμὰ ἀκρίβειας, καὶ σὲ θέματα ἀποκτήσεως πολλῶν ἢ λίγων· νὰ μὴ ντραπῆς ἀκόμη ὅταν κρίνεις γιὰ τὴ διαφορετικὴ τιμὴ πώλησης τῶν ἐμπόρων, τὴν διαπαιδαγώγησι πολλῶν παιδιῶν, καὶ τὴν τιμωρία κακοῦ δούλου μέχρι νὰ ματώσουν τὰ πλευρά του. Ὅταν στὸ σπῖτι ὑπάρχει γυναῖκα κακὴ, εἶναι καλὸ νὰ μπαίνει κλειδαριὰ σὲ ὅλα, καὶ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ χέρια, νὰ κλειδώνεις· ὅ,τι παραδίνεις νὰ τὸ μετρᾷς καὶ νὰ τὸ ζυγίζεις, καὶ ὅλες οἱ δοσοληψίες σου νὰ γίνονται γραπτές».

Λένε ὅτι ἡ ντροπὴ δὲν ὠφέλησε πολλούς.

Τίτλος 42.— **Γιὰ τὰ ἄδικα αἰτήματα, καὶ ὅτι τὰ ἄδικα αἰτήματα δὲν πρέπει νὰ τὰ ἱκανοποιῶμε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι μητέρα μας αὐτὴ ποῦ ἔκανε τὴν αἴτησι.**

«Τοποθετήθηκε θρόνος γιὰ τὴ μητέρα τοῦ βασιλιᾶ, κάθισε στὰ δεξιὰ του καὶ τοῦ εἶπε· Ἐχω μιὰ μικρὴ χάρη νὰ ζητήσω ἀπὸ σένα· μὴ ἀρνηθεῖς νὰ μοῦ τὴν κάνεις. Καὶ ὁ βασιλιάς τῆς εἶπε· Ζήτησέ μου τὴν, μητέρα μου, καὶ δὲν θὰ σου τὴν ἀρνηθῶ. Παρακαλῶ νὰ δοθεῖ ἡ Ἀβισὰκ ἢ Σουναμίτιδα στὸν Ὁρνία τὸν ἀδελφό σου γιὰ γυναῖκα. Καὶ ὁ βασιλιάς Σολομών εἶπε στὴ μητέρα του· Καὶ γιὰτί ζητᾷς τὴν Ἀβισὰκ γιὰ γυναῖκα τοῦ Ὁρνία; Ζήτησε γι' αὐτὸν τὴ βασιλεία· γιὰτί ὁ ἀδελφός μου αὐτὸς εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ μένα, καὶ εἶναι φίλοι του ὁ ἀρχιερέας Ἀβιάθαρ καὶ ὁ γιὸς τοῦ Σαρουῖα Ἰωᾶβ ὁ ἀρχιστράτηγος. Τότε ὁ βασιλιάς Σολομών ὀρκτίστηκε στὸν Κύριο καὶ εἶπε· Ἄς μοῦ κάνει ὁ Θεὸς καὶ ἄς μὲ τιμωρῆσει ὅπως θέλει, διότι ὁ Ὁρνίας αὐτὰ τὰ λόγια τὰ εἶπε ἐναντίον τῆς ζωῆς του. Καὶ τώρα ὀρκίζομαι στὸν ζωντανὸ Κύριο, ὁ ὁποῖος μὲ προετοίμασε καὶ μὲ ἔβαλε στὸ θρόνο τοῦ πατέρα μου Δαβίδ, ὅτι σήμερα ὁ Ὁρνίας θὰ

μου, ὅτι σήμερον θανατωθήσεται Ὀρνίας. Καὶ ἐξαπέστειλε καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν, καὶ ἀπέθανεν Ὀρνίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ».

Μαθθ. 20,21–23.— «Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Τί θέλεις; Ἡ δὲ εἶπεν· Ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πίνειν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ βάπτισμα, ὃ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα. Λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοιμάσθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου».

Τίτλος ΜΓ'.— *Περὶ ἀπληστίας, καὶ ὅτι ἀπλήστως ἔχομεν πρὸς τὴν τοῦ πλείονος ὀρεξιν.*

Παροιμ. 27,20.— «Ἄδης καὶ ἀπώλεια οὐκ ἐμπίπλαται· ὡσαύτως καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπληστοί».

Ἐκκλ. 1,8.— «Οὐκ ἐμπλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὄραν, καὶ οὐ πληρωθήσεται οὐδὲς ἀπὸ ἀκροάσεως».

Σοφ. Σειρ. 37,31.— «Δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἀτελεύτησαν».

Γρηγ. Θεολόγου.— Ἀπληστία σώματος, καὶ τοὺς τὰ ἄλλα σοφοὺς ἐκμαίνειν δύναται, καὶ χειρὸν φρονεῖν βιάζεται, καθάπερ ὑβριστῆς πῶλος, τὸν λογισμὸν συναρπάζουσα.

Ἰδίου.— Ἄϋπνός ἐστι καὶ ἀκοίμητος πρὸς τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει.

Φίλωνος.— Ὁ φαῦλος ἀεὶ πολυδεής, ἀεὶ διψῶν τῶν ἀπάντων ἀπλήστου καὶ ἀκορέστου χάριν ἐπιθυμίας, ἢ πρὸς δίκην πάντα μι-
κρά τε καὶ μεγάλα πίνει.

Τίτλος ΜΔ'.— *Περὶ ἀδελφῶν.*

Λευϊτ. 19,17.— «Οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῇ διανοίᾳ σου».

Ψαλμ. 132,1.— «Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;».

Παροιμ. 17,17.— «Ἀδελφοὶ ἐν ἀνάγκῃ χρήσιμοι ἔστωσαν».

θανατωθεῖ. Ἔστειλε λοιπὸν καὶ τὸν σκότωσε, καὶ ἔτσι πέθανε ὁ Ὅρνιάς τὴν ἡμέρα ἐκείνη».

«Τότε τὸν πλησίασε ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν τοῦ Ζεβεδαιίου μαζί με τὰ παιδιά της καὶ ἔπεσε στὰ πόδια του γιὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ κάτι. Ἐκεῖνος τῆς εἶπε· Τί θέλεις; Καὶ ἐκείνη τοῦ εἶπε· Θέλω νὰ καθίσουν τὰ δυὸ παιδιά μου στὴ βασιλεία σου τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δεξιά καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀριστερά σου. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπαντώντας εἶπε· Δὲν ξέρετε τί ζητᾶτε. Μπορεῖτε νὰ πιεῖτε τὸ ποτήρι πὸν θὰ πιῶ ἐγώ; ἢ νὰ βαπτισθεῖτε τὸ βάπτισμα πὸν θὰ βαπτισθῶ ἐγώ; Τοῦ λένε· Μποροῦμε. Τοὺς λέγει τότε· Τὸ ποτήρι μου θὰ τὸ πιεῖτε καὶ θὰ βαπτισθεῖτε τὸ βάπτισμα πὸν θὰ βαπτισθῶ ἐγώ, τὸ νὰ σᾶς βάλω ὁμως νὰ καθίσετε στὰ δεξιά καὶ στὰ ἀριστερά μου δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ τὸ δώσω, ἀλλὰ θὰ δοθεῖ σ' ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου».

Τίτλος 43.— **Γιὰ τὴν ἀπληστία· καὶ ὅτι εἴμαστε ἀπληστοὶ στὴν ὁρεξή μας γιὰ τὴν ἀπόκτηση περισσοτέρων.**

«Ὁ ἄδης καὶ ἡ κόλαση δὲν χορταίνουν· τὸ ἴδιο καὶ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀχόρταστα».

«Δὲ χορταίνει τὸ μάτι νὰ βλέπει, οὔτε τὸ αὐτὶ νὰ ἀκούει».

«Πολλοὶ πέθαναν ἐξαιτίας τῆς ἀπληστίας τους».

Ἡ ἀπληστία τοῦ σώματος μπορεῖ νὰ ξετρελλάνει καὶ τοὺς κατὰ τὰ ἄλλα σοφοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσει νὰ πιστεύουν χειρότερα, συναρπάζοντας σὰν ἀνυπότακτο πουλᾶρι τὸν λογισμό τους.

Ἡ ἀνθρώπινη φύση εἶναι ἀνύστακτη καὶ ἀκοίμητη στὴν ἐπιθυμία της γιὰ περισσότερα.

Ὁ κακὸς ἔχει πάντοτε πολλὰς ἀνάγκες, διψώντας συνεχῶς ἐξαιτίας τῆς ἀπληστῆς καὶ ἀκόρεστῆς ἐπιθυμίας του γιὰ ὅλα, ἢ σὰν φωτιὰ καταπίνει τὰ πάντα, μικρὰ καὶ μεγάλα.

Τίτλος 44.— **Γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς.**

«Νὰ μὴ μισήσεις τὸν ἀδελφὸ σου μετὰ τὴ σκέψη σου».

«Τί καλύτερο καὶ τί πῶς εὐχάριστο ὑπάρχει ἀπὸ τὸ νὰ κατοικοῦν τὰ ἀδέλφια μαζί;».

«Τὰ ἀδέλφια στὴν ἀνάγκη γίνονται χρήσιμα».

Παροιμ. 18,19.— «Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθοῦμενος, ὡς πόλις ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὴ. Ἰσχύει δὲ ὡσπερ τεθεμελιωμένον βασιλειον».

10 Παροιμ. 19,7.— «Πᾶς ὁ ἀδελφὸν πτωχὸν μισῶν, φιλίας μακρὰν ἔστιν».

Παροιμ. 27,10.— «Κρείσσων φίλος ἐγγύς, ἢ ἀδελφὸς μακρὰν οἰκῶν».

Σοφ. Σειρ. 40,24.— «Ἀδελφοὶ καὶ βοήθεια ἐν καιρῷ θλίψεως».

15 Σοφ. Σειρ. 7,18.— «Μὴ ἀλλάξης ἀδελφὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ Σουφίρ».

Τίτλος ME'.— Περὶ αἰτούντων, ἤγουν προσαιτούντων.

Σοφ. Σειρ. 40,28.— «Τέκνον, ζωὴν ἐπαιτήσεως μὴ βιώσης. Κρεῖσσον γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ ἐπαιτεῖν. Ἐν στόματι ἀναιδοῦς γλυκανθήσεται ἐπαιτήσεως δόσις, καὶ ἐν κοιλίᾳ αὐτοῦ πῦρ καήσεται».

Τίτλος MS'.— Περὶ αἰσχρολογίας.

Α' Κορ. 15,33.— «Φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὀμιλίας κακαί».

Ἐφес. 4,29.— «Πᾶς λόγος σαπρὸς μὴ ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ
5 χάριν τοῖς ἀκούουσιν».

Ἐφес. 5,4.— «Αἰσχροτῆς καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία, τὰ μὴ ἀνήκοντα, μηδὲ ὀνομαζέσθωσαν ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἀγίοις».

Κολοσ. 3,8.— «Αἰσχρολογία μὴ ἐξερχέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν».

10 Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, 2.— Ἡ τῶν λόγων συνήθεια ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὰ πράγματα. Διὸ πάση φυλακῇ τὴν ψυχὴν τηρητέον, μὴ διὰ τῆς τῶν λόγων ἡδονῆς παραδεξάμενοι τι, λάθωμεν τῶν χειρόνων, ὡσπερ καταδηλητήρια μετὰ τοῦ μέλιτος προσιέμενοι.

Ἰδίῳ, δ. π.— Κακοῦ μελέτη χρόνῳ βεβαιωθείσα δυσίατός
10 ἐστίν, ἢ καὶ παντελῶς εἰς φύσιν ὡς τὰ πολλὰ τοῦ ἔθους μεθισταμέ-
νου.

«Ὅταν ὁ ἕνας ἀδελφὸς βοηθεῖται ἀπὸ τὸν ἄλλο, μοιάζουν μὲ πόλη ἰσχυρὴ κτισμένη ψηλά, ποὺ ἀντέχει σὰν καλὰ θεμελιωμένο βασίλειο».

«Καθένας ποὺ μισεῖ τὸν φτωχὸ ἀδελφὸ του, βρίσκειται μακριὰ ἀπὸ κάθε φιλίᾳ».

«Προτιμότερος ὁ φίλος ποὺ κατοικεῖ κοντά, παρὰ ὁ ἀδελφὸς ποὺ κατοικεῖ μακριὰ».

«Οἱ ἀδελφοὶ ἀποτελοῦν βοήθεια ὁ ἕνας στὸν ἄλλο σὲ καιρὸ στενοχώριας».

«Νὰ μὴ ἀνταλλάξεις τὸν γνήσιο ἀδελφὸ σου μὲ τὸ χρυσάφι τοῦ Σουφίρ».

Τίτλος 45.— Γι' αὐτοὺς ποὺ ζητοῦν, ἦτοι ποὺ ζητιανεύουν.

«Παιδί μου, νὰ μὴ ζήσεις ζωὴ ζητιάνου. Διότι εἶναι καλύτερο νὰ πεθάνεις, παρὰ νὰ ζητιανεύεις. Στὸ στόμα τοῦ ἀδιάντροπου φαίνεται γλυκὸ τὸ προϊόν τῆς ἐπαιτείας, ἀλλὰ στὴν κοιλιὰ του θὰ καίει φωτιά».

Τίτλος 46.— Γιὰ τὴν αἰσχρολογία.

«Διαφθείρουν τὰ καλὰ ἦθη οἱ κακὲς συναναστροφές».

«Κανένας κακὸς λόγος νὰ μὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σας, ἀλλὰ μόνο καλός, γιὰ νὰ οἰκοδομήσει τὴν ἀνάγκη καὶ νὰ δῶσει χαρὰ σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀκοῦνε».

«Αἰσχροπῆτα καὶ μωρολογία ἢ λόγια εὐτράπελα, ποὺ δὲν εἶναι πρέποντα, οὔτε κἂν νὰ ἀναφέρονται μεταξὺ σας, ὅπως πρέπει σὲ ἀγίους».

«Νὰ μὴ βγαίνει αἰσχρολογία ἀπὸ τὸ στόμα σας».

Ἡ συνήθεια τῶν λόγων εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ στὰ πράγματα. Γι' αὐτὸ νὰ ἐπιβάλλουμε στὴν ψυχὴ μας κάθε εἶδους φραγμὸ, ὥστε, ἐξαιτίας τῆς ἡδονῆς τῶν λόγων, νὰ μὴ παραδεχτοῦμε κάτι καὶ πέσουμε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε σὲ χειρότερα, δεχόμενοι αὐτὰ ὅπως τὰ σκληρὰ δηλητήρια μαζί μὲ τὸ μέλι».

Ἡ ἑνασχόληση μὲ τὸ κακό, ὅταν σταθεροποιηθεῖ μὲ τὸν χρόνον, γίνεται δυσκολοθεράπευτη, ἂν δὲν μεταβάλλεται ἐντελῶς καὶ σὲ φυσικὴ κατάστασι, ὅπως συμβαίνει πολλὰ φορὲς, ἢ συνήθεια.

Γρηγ. Θεολόγου, τετράστιχον 17.

Κηρῶ τὰ ὄτα φράσσε πρὸς φαύλους λόγους,
Ὡδῶν τε τερπνῶν ἐκμελῆ λυγίσματα.

15 Φίλωνος.— Αἰσχροὶ καὶ εἰκαῖοι οἱ ἐν τοῖς ματαίοις εὐφύαν ἀνε-
πιδεικνύντες, βραδεῖς μὲν ὄντες τὰ καλὰ παιδεύεσθαι, τὰ δὲ ἐναντία
μανθάνειν ὀξύτατοι καὶ προχειρότατοι.

Κλημ. Ἀλεξ., Παιδαγωγός, 2,6.— Αἰσχρολογίας αὐτοῖς τε ἡμῖν
παντελῶς ἀφεκτέον, καὶ τοὺς χρωμένους αὐτῇ ἐπιστομιστέον, καὶ
20 ὄψει δριμυτέρῃ, καὶ προσώπου ἀποστροφῆ, καὶ τῷ ἀπομυκτη-
ρισμῷ καλουμένῳ, πολλακίς δὲ καὶ λόγῳ θρασυτέρῳ.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Τὸ ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἀτακτεῖν, μελέτην ἐμποιεῖ
τοῦ καὶ εἰς τὰ ἔργα ἀκοσμεῖν.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Πάντη ἀφεκτέον αἰσchrῶν ἀκουσμάτων καὶ θεα-
25 μάτων, πολὺ δὲ πλεόν ἔργων αἰσchrῶν καθαρευτέον. Ὅδὸς ἐπ’
ἀναισchrυντίαν ἢ αἰσchrυλογία, καὶ τέλος ἀμφοῖν ἢ αἰσchrυργία.

Διδύμου.— Κίνδυνον φέρει πολλακίς τὸ δυσφήμους λόγους ἀκού-
εῖν.

**Τίτλος ΜΖ’.— Περὶ ἀρᾶς εὐλόγως ἢ ἀδίκως ἐπαγομένης· καὶ
ὅτι χρῆ εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι.**

Παροιμ. 26,2.— «Ὡσπερ ὄρνεα ἃ πέτανται καὶ στρουθοί, οὕτως
ἀρὰ ματαία οὐκ ἐπελεύσεται οὐδενί».

5 Σοφ. Σειρ. 4,5–6.— «Μὴ δῶς τόπον ἀνθρώπῳ καταρᾶσθαι σε.
Καταρωμένου γάρ σε πικρία ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς δεήσεως αὐτοῦ εἰσα-
κούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν».

Σοφ. Σειρ. 3,9.— «Κατὰρα μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια».

Ρωμ. 12,14.— «Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ
10 μὴ καταρᾶσθε».

Ἰακ. 3,8.— «Ἡ γλῶσσα ἀκατάσχετον κακόν, μεστή ἰοῦ θανατη-
φόρου. Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ κα-
ταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ’ ὁμοίωσιν Θεοῦ γεγενημέ-
νους. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατὰρα. Οὐ
15 χρῆ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι, μήτε ἢ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς

Γρηγορίου Θεολόγου τετράστιχο 17

Νὰ φράζεις τὰ αὐτιά σου στὰ κακὰ λόγια.

καὶ στὰ ἀπρεπῆ τσακίσματα τῶν εὐχάριστων τραγουδιῶν

Εἶναι αἰσχροὶ καὶ τυχαῖοι ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν νὰ δείχνουν εὐφυΐα σὲ πράγματα μάταια, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀργοὶ στὸ νὰ ἐκπαιδευτοῦν στὰ καλά, ἀλλὰ γρήγοροι καὶ ἔτοιμοι νὰ μάθουν τὰ ἀντίθετα.

Τὴν αἰσχρολογία πρέπει καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ τὴν ἀποφεύγουμε τελείως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ποὺ τὴ χρησιμοποιοῦν νὰ τοὺς ἀποστομώσουμε καὶ μὲ τὸ αὐστηρὸ ὕφος μας καὶ μὲ τὴν ἀποστροφή τοῦ προσώπου μας καὶ μὲ μορφασμό, καὶ πολλὰς φορὲς καὶ μὲ λόγια θαρραλέα.

Τὸ νὰ ἀτακτεῖ κάποιος μὲ τὶς λέξεις, τὸν κάνει νὰ μελετᾶ καὶ τὴν ἀπρέπεια μὲ τὰ ἔργα.

Πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε ἐντελῶς τὰ αἰσχρὰ ἀκούσματα καὶ θεάματα· πολὺ περισσότερο μάλιστα νὰ μένουμε καθαρὸι ἀπὸ ἔργα αἰσχρὰ. Ἡ αἰσχρολογία εἶναι δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ἀδιαντροπία, ἀποτέλεσμα δὲ καὶ τῶν δύο εἶναι τὰ αἰσχρὰ ἔργα.

Ἐγκυμονεῖ κίνδυνο τὸ νὰ ἀκούμε πολλὰς φορὲς κακόφημα λόγια.

**Τίτλος 47.— Γιὰ τὴν κατάρα ποὺ γίνεται δικαιοδομημένα ἢ ἀδίκᾳ·
καὶ ὅτι πρέπει νὰ εὐλογοῦμε καὶ νὰ μὴ καταριώμαστε.**

«Ὅπως τὰ ὄρνια καὶ τὰ σπουργίτια πετοῦν, ἔτσι καὶ ἡ ἀδίκη κατάρα δὲν πιάνει σὲ κανέναν».

«Νὰ μὴ δώσεις ἀφορμὴ σὲ ἄνθρωπο νὰ σὲ καταραστεῖ. Διότι, ἐὰν αὐτὸς σὲ καταραστεῖ ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς ψυχικῆς πικρίας του, θ' ἀκούσει τὴν παράκλησίν του ὁ δημιουργὸς του».

«Ἡ κατάρα τῆς μητέρας ξερριζώνει θεμέλια».

«Νὰ εὐλογεῖτε ἐκείνους ποὺ σᾶς καταδιώκουν· νὰ τοὺς εὐλογεῖτε καὶ νὰ μὴ τοὺς καταριέστε».

«Ἡ γλώσσα εἶναι ἀσυγκράτητο κακό, γεμάτη θανατηφόρο δηλητήριον. Μὲ αὐτὴν εὐλογοῦμε τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα, καὶ μὲ αὐτὴν καταριώμαστε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δημιουργήθηκαν καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὸ ἴδιο στόμα βγαίνει εὐλογία καὶ κατάρα. Δὲν πρέπει, ἀδελφοί μου, αὐτὰ νὰ γίνονται ἔτσι, ὅπως οὔτε ἡ πηγὴ ἀναβρύ-

ὀπῆς τὸ γλυκὸ καὶ τὸ πικρὸν βρῦει. Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα;».

Τίτλος ΜΗ'.— *Περὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν· κατὰ ποίους τρόπους δυνάμεθα τυχεῖν συγχωρήσεως.*

Ἰωβ 11,15.— «Ἐκδυσαι ρύπον, καὶ οὐ μὴ φοβηθῆς, καὶ τὸν κόπον σου ἐπίλυσαι, ὥσπερ κῦμα παρελθόν, καὶ οὐ πτοηθήσῃ· ὅτι εὐχὴ σου ὥσπερ ἔωσφόρος».

Παροιμ. 13,8.— «Λύτρον ψυχῆς ἀνδρός, ὁ ἴδιος πλοῦτος».

Παροιμ. 15,27α.— «Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι».

Ἰερ. 5,1.— «Εἰ ἔστι ποιῶν κριμα, καὶ ζητῶν πίστιν, ἔλεος γενήσομαι αὐτῷ, λέγει Κύριος»..

Σοφ. Σολ. 12,19.— «Εὐέλπιδας ἐποίηδας τοὺς υἱοὺς σου, ὅτι δίδως ἐπὶ ἁμαρτήμασι μετάνοιαν».

Σοφ. Σειρ. 3,30.— «Πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύνη ἐξιλάσκειται ἁμαρτίας».

15 Σοφ. Σειρ. 28,2.— «Ἄφες ἀδίκημα τῷ πλησίον σου, καὶ τότε δεηθέντος σου αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται».

Σοφ. Σειρ. 3,3.— «Ὁ τιμῶν πατέρα, ἐξιλάσεται ἁμαρτίας».

Σοφ. Σειρ 35,3.— «Εὐδοκία Κυρίου, ἀποστῆναι ἀπὸ ἀδικίας, καὶ ἐξιλασμὸς ἀποστῆναι ἀπὸ ἁμαρτίας».

20 Ματθ. 6,14.— «Ἐὰν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος».

Ἰακ. 5,20.— «Ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν».

Τίτλος ΜΘ'.— *Περὶ ἀπογνώσεως· ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς τῆς ἑαυτῶν ἀπογινώσκειν σωτηρίας.*

Ἰωβ 11,18.— «Πεποιθὼς ἔσση, ὅτι σοὶ ἔστιν ἐλπίς».

Ἦσ. 29,19.— «Οἱ ἀπηλπισμένοι τῶν ἀνθρώπων ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης».

ζει από την ίδια τρύπα τὸ γλυκὸ καὶ τὸ πικρὸ νερό. Μήπως μπορεῖ, ἀδελφοί μου, ἢ συκιά νὰ κάνει ἐλιές ἢ ἡ κληματαριά σῦκα».

Τίτλος 48.— **Γιὰ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μὲ ποιούς τρόπους μποροῦμε νὰ λάβουμε συγχώρηση.**

«Ἀπόβαλε κάθε ρύπο καὶ μὴ φοβᾶσαι, λησμόνησε τὶς ταλαιπωρίες σου, ὅπως τὸ κῦμα ποῦ πέρασε, καὶ δὲν θὰ ἔχεις νὰ φοβηθεῖς τίποτε· διότι ἡ προσευχή σου θὰ εἶναι λαμπερὴ σὰν τὸν ἑωσφόρο».

«Ἀντίλυτρο τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἴδιος ὁ πλοῦτος του».

«Μὲ ἐλεημοσύνες καὶ πίστη καθαρίζονται οἱ ἁμαρτίες».

«Ἐὰν ὑπάρχει κάποιος ποῦ ἐφαρμόζει τὸν νόμο καὶ ἀναζητεῖ τὴν πίστη, θὰ τὸν σπλαχνισθῶ, λέει ὁ Κύριος».

«Ἔκανες τὰ παιδιὰ σου νὰ ἔχουν ἀγαθὲς ἐλπίδες, δίνοντάς τα τὴ δυνατότητα νὰ μετανοήσουν γιὰ τὰ ἁμαρτήματά τους».

«Τὶς φλόγες τῆς φωτιᾶς τὶς σβήνει τὸ νερὸ καὶ τὶς ἁμαρτίες τὶς ἐξιλεώνει ἢ ἐλεημοσύνη».

«Συγχώρησε τὸ ἀδίκημα ποῦ σοῦ ἔκανε ὁ πλησίον σου, καὶ τότε ὅταν παρακαλέσεις θὰ συγχωρηθοῦν καὶ οἱ δικές σου ἁμαρτίες».

«Ὅποιος τιμᾷ τὸν πατέρα του, θὰ ἔχει ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του».

«Ἀγαθὴ θέληση τοῦ Κυρίου εἶναι νὰ ἀπομακρυνθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀδικία, καὶ ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν ὅταν ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ αὐτές».

«Ἐὰν συγχωρήσετε στοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, θὰ συγχωρήσει καὶ σᾶς ὁ Πατέρα σας ὁ οὐράνιος».

«Αὐτὸς ποῦ θὰ ἐπαναφέρει ἁμαρτωλὸν ἀπὸ τὸν δρόμο τῆς πλάνης του, θὰ σώσει μιὰ ψυχὴ ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ θὰ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν».

Τίτλος 49.— **Γιὰ τὴν ἀπόγνωση· ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητευόμαστε γιὰ τὴ σωτηρία μας.**

«Νὰ πιστεύεις, ὅτι ὑπάρχει γιὰ σένα ἐλπίδα σωτηρίας».

«Οἱ ἀπελπισμένοι ἄνθρωποι θὰ γεμίσουν ἀπὸ χαρὰ».

Μ. Βασιλείου, *Εἰ τὸ Βάπτισμα*.— Οὐδείς φόβω τῶν στερήσεων τὰ ἀγαθὰ ἀπωθεῖται. Οὕτω γὰρ ἂν οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων συνέστη, εἰ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν σπουδαζομένων τὰς ἀποτυχίας ἐλογιζόμεθα. Παράκειται γὰρ τῇ γεωργίᾳ ἡ ἀφορία, ταῖς ἐμπορίαις δὲ τὰ ναυάρια, τοῖς γάμοις αἱ χηρεῖαι, ταῖς παιδοτροφίαις αἱ ἀποτεκνώσεις. Ἄλλ' ὅμως ἐγχειροῦμεν τοῖς ἔργοις, ταῖς χρηστοτέραις ἐλλίψιν ἐπερειδόμενοι, τὴν δὲ τῶν ἐλλισθέντων ἔκβασιν ἀνατιθέντες τῷ τὰ ἡμέτερα οἰκονομοῦντι Θεῷ.

Γω. Χρυσόστομου.— Οὔτε ὁ μὴ ραθυμῶν εἰς ἀπόγνωσιν ἂν ἐμπέσοι ποτέ, οὔτε ὁ τρεφόμενος ἐλλίψι χρησταῖς καὶ μὴ ἀπογινώσκων ἑαυτοῦ, εἰς ραθυμίαν δυνήσεται ἐμπεσεῖν.

Τίτλος Ν'.— *Περὶ ἀναθέματος καὶ ἀφορισμοῦ.*

Δευτ. 7,26.— «Οὐκ εἰσοίσεις βδέλυγμα εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ ἔσῃ ἀνάθεμα ὡσπερ τοῦτο. Προσοχίσματι προσοχθεῖς, καὶ βδελύγματι βδελύξῃ, ὅτι ἀνάθεμά ἐστιν». «Οὐχ εὔρεθήσεται ἐν τῇ χειρὶ σου οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος».

Ἰη. Ναυῆ 7,12–25.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Ἰησοῦν· Οὐ δύνανται υἱοὶ Ἰσραὴλ ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ὅτι ἐγενήθησαν ἀνάθεμα. Οὐ προσθήσω ἔτι μεθ' ὑμῶν εἶναι, ἐὰν μὴ ἐξάρητε τὸ ἀνάθεμα ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Ἀναστὰς ἀγιάσον τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀβριον· καὶ ὃς ἀναδειχθῆ παρὰ Κυρίου, κατακαυθήσεται ἐν πυρὶ καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτῷ, ὅτι παρέβη τὴν διαθήκην Κυρίου καὶ ἐποίησεν ἀνόμημα ἐν Ἰσραὴλ. Καὶ ὤρθρισεν Ἰησοῦς τὸ πρῶτὸ καὶ εἶπε τῷ Ἀχάρ· Ἀνάγγειλόν μοι, τί ἐποίησας. Καὶ εἶπεν Ἀχάρ· Εἶδον ἐν τῇ προνομῇ φιλὴν ποικίλην καλὴν, καὶ διακόσια δίδραγμα ἀργυρίου, καὶ γλῶσσαν χρυσοῦν πεντήκοντα διδράχμων, καὶ ἔλαβον· καὶ ἰδοὺ κεκρυμμένα εἰσὶν ἐν τῇ γῆ. Καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ».

Τίτλος ΝΑ'.— *Περὶ ἀμίκτων, καὶ τῶν ἀκοινωνήτως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα.*

Ἰερ.. 23,28.— «Τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον;».

Σοφ. Σειρ. 13,2,17.— «Τί κοινωνήσει λύκος ἀμνῷ; Οὕτως ἀμαρ-

Κανένας δὲν ἀπαρνεῖται τὰ ἀγαθὰ μὲ τὸν φόβο ὅτι θὰ τὰ στερηθεῖ. Διότι ἔτσι τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα δὲν θὰ ὑπῆρχε, ἐὰν σὲ κάθε τι πού ἐπιχειρούσαμε σκεφτόμασταν τὶς ἀποτυχίες. Διότι πάντοτε βρίσκεται δίπλα στὴ γεωργία ἢ ἀκαρπία, στὶς ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις τὸ ναυάγιο, στοὺς γάμους ἢ χηρεῖες, στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν ἢ στέρηση τῶν παιδιῶν. Καὶ ὅμως ἐπιχειροῦμε τὰ ἔργα, στηριζόμενοι στὶς πιὸ ἀγαθὲς ἐλπίδες, ἀναθέτοντας ὅμως τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν πού ἐλπίζουμε στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος ρυθμίζει ὅλα τὰ δικά μας πράγματα.

Οὔτε ἐκεῖνος πού δὲν τεμπελιάζει περιέρχεται ποτε σὲ ἀπόγνωση, οὔτε ἐκεῖνος πού τρέφεται μὲ ἀγαθὲς ἐλπίδες καὶ δὲν ἀπογοητεύεται, μπορεῖ νὰ πέσει ποτὲ σὲ ραθυμία.

Τίτλος 50.— Γιὰ τὸ ἀνάθεμα καὶ τὸν ἀφορισμό.

«Δὲν θὰ βάλεις βδελυρὰ πράγματα στὸ σπίτι σου, γιὰτι θὰ εἶσαι ἀναθεματισμένος, ὅπως καὶ ἐκεῖνα. Θὰ αἰσθάνεσαι μεγάλο μῖσος καὶ βδελυγμία πρὸς αὐτά, διότι εἶναι ἀναθεματισμένα. Νὰ μὴ πιάσεις στὸ χέρι σου τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναθεματισμένα».

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἰησοῦ· δὲν μποροῦν οἱ Ἰσραηλῖτες νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἐχθροὺς τους, διότι εἶναι ἀναθεματισμένοι. Δὲν θὰ ἐξακολουθήσω νὰ εἶμαι μαζί σας, ἐὰν δὲ βγάλετε ἀπὸ ἀνάμεσα σας ἐκεῖνον πού διέπραξε τὸ ἀνάθεμα. Σήκω αὔριο καὶ ἀγίασε τὸν λαό, καὶ ὁποῖος ὑποδειχθεῖ ἀπὸ τὸν Κύριο, νὰ καεῖ στὴ φωτιά, ὅπως καὶ ὅλα ὅσα τοῦ ἀνήκουν, διότι παρέβη τὴν διαθήκη τοῦ Κυρίου καὶ διέπραξε τὸ ἀνάθεμα μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Σηκώθηκε τὸ πρωὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε στὸν Ἄχαρ· Πές μου, τί ἔκανες; Καὶ ὁ Ἄχαρ εἶπε· Εἶδα ἀνάμεσα στὰ λάφυρα ὠραία πολύχρωμη στολή, καὶ διακόσια ἀσημένια δίδραχμα καὶ μιὰ ράβδο χρυσῆ ἀξίας πενήντα διδράχμων, καὶ τὰ πῆρα· νὰ, εἶναι κρυμμένα στὴ γῆ. Καὶ τότε τὸν λιθοβόλησαν καὶ αὐτὸν καὶ ὅλους τοὺς δικούς του».

Τίτλος 51.— Γι' αὐτὰ πού δὲν ἀναμιγνύονται καὶ αὐτὰ πού δὲν μποροῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν μεταξὺ τους.

«Ποιά διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ ἄχυρο καὶ στὸ σιτάρι;».

«Ποιά σχέση μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν λύκο καὶ τὸ

ἰ τωλὸς πρὸς εὐσεβῆ. Τί κοινωνῆσει χύτρα πρὸς λέβητα; Αὕτη προσκρούσει, αὕτη συντριβήσεται».

Β' Κορ. 6,14–16.— «Οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων. Τίς μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας; Ἡ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῶ πρὸς Βε-
10 λίαρ; Ἡ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων;»

Γρηγ. Νύσσης, Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς.— Ἄμικτος ἢ τοῦ ἐλεήμονος καὶ τοῦ ἀπηνουῶς ἐναντίωσις.

Ἰδίου, Λόγ. 3, Εἰς τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν.— Οὐχ ὑπομένει τὸ
15 σκότος τὴν τοῦ φωτὸς παρουσίαν· οὐ νόσος ὑγείας ἐπιλαβούσης ἴσταται· οὐκ ἐνεργεῖ τὰ πάθη τῆς ἀπαθείας παρουσίας· φροῦδος ὁ θάνατος, ἀφανὴς ἢ φθορά, ὅταν ἐν ἡμῖν βασιλεύῃ ἢ ζωὴ καὶ ἢ ἀφθαρσία τὸ κράτος ἔχῃ.

Ἰδίου, Λόγος 5.— Γενηθῆτω ἐν ἐμοὶ τὸ θέλημά σου, ἵνα σβεσθῆ
20 τοῦ διαβόλου τὸ θέλημα. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς ζοφώδεσι τῶν σπηλαίων φωτὸς εἰσκομισθέντος, ὁ ζόφος ἐξαφανίζεται, οὕτω τοῦ σοῦ θελήματος ἐν ἐμοὶ γενομένου, πᾶσα πονηρὰ καὶ ἄτοπος τῆς προαιρέσεως κίνησις εἰς τὸ μὴ ὄν περιίσταται.

Νείλου.— Ἡδονὴ οὐ παραδέχεται πόνον, οὐδὲ λύπη χαρὰν, οὐδὲ
25 κατήφεια εὐφροσύνην, οὐδὲ αὖ πάλιν πόνος δυναστεύων ἡδονὴν προσίεται, οὐδὲ κρατοῦσα λύπη ἔχει χαρὰν παρεζευγμένην, οὐδὲ κατηφεία ἐγκέκραται εὐφροσύνη. Ἄνεπιπλόκως γὰρ ἔχει πρὸς ἀλληλα τὰ ἐναντία πάθη, καὶ οὐκ ἂν εἰς ταυτὸν ἔλθοι ποτέ· οὐδὲ ὀμ-
30 ρεύσει ποτὲ πρὸς φιλικὴν κοινωνίαν, διὰ τὴν ἐκ φύσεως ἄσπονδον ἔχθραν καὶ ἀλλοτριώσιν.

Φίλωνος.— Ἀμήχανον συνυπάρχειν τὴν πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπην τῆ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπῃ, ὡς ἀμήχανον συνυπάρχειν ἀλλήλοις φῶς καὶ σκότος.

ἀρνί; Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς μὲ τὸν εὐσεβῆ. Ποιά σχέση ἔχει ἡ πῆλινη χύτρα μὲ τὸν χάλκινο λέβητα; Ἀυτὴ χτυπάει κι αὐτὴ συντρίβεται».

«Δὲν μπορεῖτε νὰ παρακάθεστε στὸ τραπέζι τοῦ Κυρίου καὶ στὸ τραπέζι τῶν δαιμονίων. Διότι τί σχέση ἔχει ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ παρανομία; ἢ ποιά ἐπικοινωνία μπορεῖ νὰ ἔχει τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι; καὶ ποιά συμφωνία μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Βαλίας; Ἦ τί κοινὸ ἔχει ὁ πιστὸς μὲ τὸν ἄπιστο; Ποιά ἐπίσης συμφωνία μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ καὶ στὰ εἶδωλα;».

Εἶναι ἀσυμβίβαστη ἡ ἀντίθεση τοῦ σπλαχνικοῦ καὶ τοῦ σκληροῦ».

Δὲν ἀντέχει τὸ σκοτάδι τὴν παρουσία τοῦ φωτός, οὔτε καὶ ἡ ἀρρώστια, ὅταν ἔρθει ἡ υἰγεία, στέκεται· δὲν ἐνεργοποιοῦνται τὰ πάθη, ὅταν ὑπάρχει ἀπάθεια· εἶναι μάταιος ὁ θάνατος καὶ ἐξαφανίζεται ἡ φθορά, ὅταν μέσα μας βασιλεῦει ἡ ζωὴ καὶ ἐπικρατεῖ ἡ ἀφθαρσία».

Ἦς γίνει σὲ μένα τὸ θέλημά σου, γιὰ νὰ σβησεῖ τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου. Διότι, ὅπως στὰ σκοτάδια τῶν σπηλαίων, ὅταν μπαίνει μέσα φῶς, τὸ σκοτάδι ἐξαφανίζεται, ἔτσι καὶ ὅταν ἔρχεται τὸ θέλημά σου μέσα μου, κάθε κακὴ καὶ ἄτοπη κίνηση τῆς θελήσεώς μου ἐξαφανίζεται.

Ἦ ἡδονὴ δὲν παραδέχεται τὸν πόνο, οὔτε ἡ λύπη τὴ χαρά, οὔτε ἡ κατῆφεια τὴν εὐφροσύνη, οὔτε πάλι, ὅταν ἐπικρατεῖ ὁ πόνος μπορεῖ νὰ ἔρθει ἡδονή, οὔτε ὅταν κυριαρχεῖ ἡ λύπη συμβιβάζεται μὲ τὴν χαρά, οὔτε ἡ κατῆφεια ἀναμιγνύεται μὲ τὴν εὐφροσύνη. Διότι τὰ ἀντίθετα πάθη δὲν συμπλέκονται μεταξὺ τους καὶ δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ συνυπάρχουν· οὔτε μποροῦν ποτὲ νὰ ληφθοῦν ὡς ἐγγύηση γιὰ φιλικὴ ἐπικοινωνία, ἐξαιτίας τῆς ἀπὸ τὴ φύση τους ἄσπονδης ἔχθρας καὶ ἀποξένωσης.

Εἶναι ἀδύνατο νὰ συνυπάρχει ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμον μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, ὅπως εἶναι ἀδύνατο νὰ συνυπάρχουν μαζὶ τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Β

Τίτλος Α'.— *Περὶ βασιλείας οὐρανῶν.*

Ματθ. 6,33.— «Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν».

Ματθ. 11,12.— «Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν».

Ματθ. 13,44.— «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῶν κεκερυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρῶν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον».

10 Ματθ. 13,45.— «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, ὅς εὐρῶν ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅ,τι εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν».

Ματθ. 20,1.— «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ 15 οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐξῆλθεν ἄμα πρωὶ μισθῶσασθαι ἐργάτας», καὶ τὰ ἐξῆς.

Ματθ. 22,2ε.— «Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον 20 ἔλθειν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· Εἶπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἴδου τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροι καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸ ἴδιον ἔργον, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 25 Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμος, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὔρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ ἐνεπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων», καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ χωρίου».

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Β΄

Τίτλος I.— Γιά τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

«Νὰ ζητᾶτε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς δοθοῦν ὡς ἐπιπρόσθετα».

«Ἀπὸ τίς μέρες τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ οἱ βιαστὲς τὴν ἀρπάζουν».

«Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μὲ θησαυρὸ κρυμμένο σὲ χωράφι, ποῦ τὸν βρῆκε κάποιος ἄνθρωπος, τὸν ἔκρυψε καὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ του πηγαίνει, πωλεῖ ὅλα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸ χωράφι ἐκεῖνο».

«Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μὲ ἔμπορο ποῦ ἀναζητᾶ καλὰ μαργαριτάρια, ὁ ὁποῖος, ὅταν βρῆκε ἓνα πολύτιμο μαργαριτάρι, πῆγε καὶ πούλησε ὅλα ὅσα εἶχε καὶ τὸ ἀγόρασε».

«Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μὲ κάποιον οἰκοδεσπότη, ὁ ὁποῖος βγῆκε μόλις ξημέρωσε γιὰ νὰ μισθώσει ἐργάτες» καὶ τὰ λοιπά.

«Ἀπαντώντας ὁ Ἰησοῦς τοὺς μίλησε πάλι μὲ παραβολὰς λέγοντας· Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μοιάζει μὲ ἓνα βασιλιά ποῦ ἔκανε τοὺς γάμους τοῦ γιοῦ του. Ἔστειλε λοιπὸν τοὺς δούλους του νὰ καλέσουν τοὺς καλεσμένους στοὺς γάμους, ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἔρθουν. Ἔστειλε καὶ πάλι ἄλλους δούλους, λέγοντάς τους· Νὰ πεῖτε στοὺς καλεσμένους· Νά, τὸ γεῦμα μου εἶναι ἕτοιμο, οἱ ταῦροι καὶ τὰ θρεφτάρια ἔχουν σφαγεῖ, καὶ ὅλα εἶναι ἕτοιμα, ἐλάτε στοὺς γάμους. Ἐκεῖνοι ὁμῶς ἀδιαφόρησαν καὶ ἔφυγαν, ὁ ἓνας στὸ ἔργο του, ὁ ἄλλος στὸ ἐμπόριό του, καὶ οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ συνέλαβαν τοὺς δούλους του, τοὺς κακοποίησαν καὶ τοὺς σκότωσαν. Ἀκούοντάς τα ὁ βασιλιάς ἐκεῖνος ὀργίστηκε καὶ ἀφοῦ ἔστειλε τὸν στρατό του, ἐξολόθρευσε ἐκείνους τοὺς φονιάδες καὶ ἔκαψε τὴν πόλη τους. Καὶ τότε εἶπε στοὺς δούλους του· Ὁ γάμος εἶναι ἕτοιμος, ἀλλὰ οἱ καλεσμένοι δὲν ἦταν ἄξιοι· πηγαίνατε λοιπὸν στὰ σταυροδρόμια καὶ ὅσους βρεῖτε, καλέστε τους στοὺς γάμους. Καὶ οἱ δοῦλοι βγῆκαν στοὺς δρόμους καὶ μάζεψαν ὅλους ὅσους βρῆκαν, κακοὺς καὶ καλοὺς, καὶ γέμισε ἡ αἶθουσα τοῦ γάμου ἀπὸ καλεσμένους» καὶ τὰ λοιπά.

Ματθ. 25,1.— «Τότε ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα
 65 παρθένους, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς
 ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου», καὶ τὰ λοιπά.

Ματθ. 4,26ε.— «Ἐλεγεν ὁ Κύριος· Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
 Θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ
 καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύ-
 40 νηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. Αυτόματῆ γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον
 χόρτον, εἶτα ἄσταχον, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. Ὅταν δὲ πα-
 ραδῶ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ
 θερισμός. Ἐλεγε· Τίτι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; ἢ ἐν ποίᾳ
 παραβολῇ παραβάλλομεν αὐτήν; Ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὅς, ὅταν
 45 σπαρῆ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς
 γῆς ἐστὶ, καὶ ὅταν σπαρῆ, ἀναβαίνει πάντων τῶν λαχάνων μείζων,
 καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ
 πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν».

Πράξ. 14,22.— «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 50 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

Ρωμ. 14,17.— «Οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρωσὶς καὶ πό-
 σις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ».

Α' Κορ. 4,20.— «Οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνά-
 μει».

55 Α' Κορ. 6,9–10.— «Ἦ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ
 κληρονομήσουσι; Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι,
 οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται, οὔτε λοιδοροί, οὐ μέ-
 θυσοί, οὐχ ἄρπαγες, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι».

Μ. Βασιλείου.— Τελειούμενος ἄνθρωπος, εἰς τὴν τῶν ἀγγέλων
 60 ἀξίαν ἀνάγεται.

Γρηγ. Θεολόγου, Εἰς Γοργονίαν.— Τὸν ἐκεῖθεν τῶν ἐορταζόν-
 των ἤχον, ἐνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία, οὐκ ἄλλο τι, ἢ
 τοῦτο εἶναι νομίζω, Θεὸν ὑμνούμενόν τε καὶ δοξαζόμενον τοῖς τῆς
 ἐκεῖσε πολιτείας ἠξιωμένοις.

65 Ἰδίου, Περι φιλοπτωχείας.— Ὡσπερ διάφοροι βίων αἱρέσεις,
 οὕτω καὶ μοναὶ ἄλλαι παρὰ τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ μερι-

«Τότε θὰ μοιάσει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ δέκα παρθένες, οἱ ὅποῖες πῆραν τὶς λαμπάδες τους καὶ βγήκαν νὰ προὔπαντήσουν τὸν γαμπρὸ» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Ἐλεγε ὁ Κύριος: Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μοιάζει σὰν ἓνα ἄνθρωπο πού σπέρνει τὸν σπόρο στὴ γῆ καὶ κοιμᾶται καὶ σηκώνεται νύχτα καὶ μέρα καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μεγαλώνει μὲ τρόπο πού καὶ ὁ ἴδιος δὲ γνωρίζει· διότι μόνη τῆς ἡ γῆ βγάζει πρῶτα χορτάρη, ἔπειτα στάχυ καὶ ὕστερα κανονικὸ σιτᾶρι στὸ στάχυ. Καὶ ὅταν ὠριμάζει ὁ καρπός, ἀμέσως στέλνει τὸ δρεπάνι, διότι ἔχει ἔρθει ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ. Ἐπίσης ἔλεγε: Μὲ τί νὰ παρομοιάσω τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ; ἢ μὲ ποιά παραβολὴ νὰ τὴν παραστήσουμε; Μὲ σπόρο σιναπιοῦ, πού, ὅταν σπαρεῖ στὴ γῆ, εἶναι μικρότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς σπόρους, ὅταν ὁμως σπαρεῖ, φυτρώνει καὶ γίνεται πιὸς μέγας ἀπὸ ὅλα τὰ λαχανικά, καὶ βγάζει κλαδιὰ μεγάλα, ὥστε νὰ μποροῦν κάτω ἀπὸ τὴ σκιά του νὰ κάνουν τὴ φωλιά τους τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ».

«Πρέπει νὰ περάσουμε μέσα ἀπὸ πολλές θλίψεις, γιὰ νὰ μποῦμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

«Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι φαγητὸ καὶ πιτό, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ χαρὰ πού χορηγεῖ τὸ ἅγιο Πνεῦμα».

«Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ζήτημα λόγων, ἀλλὰ δυνάμεως».

«Μήπως δὲν ξέρετε ὅτι οἱ ἄδικοι δὲν θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ; Μὴ πλανᾶστε· οὔτε οἱ πόρνοι, οὔτε οἱ εἰδωλόλατρες, οὔτε οἱ μοιχοί, οὔτε οἱ θηλυπρεπεῖς, οὔτε οἱ παιδευαστές, οὔτε οἱ ὑβριστές, οὔτε οἱ μέθυσοι, οὔτε οἱ ἄρπαγες, θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

Ἀφοῦ τελειωθεῖ ὁ ἄνθρωπος μετατάσσεται στὴν τάξη τῶν ἀγγέλων.

Ὁ ἦχος ἐκείνων πού γιορτάζουν ἐκεῖ, ὅπου βρίσκεται ἡ μόνιμη κατοικία ὅλων ἐκείνων πού δοκιμάζουν μεγάλη χαρὰ, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τοῦτο, ἡ ὑμνολογία καὶ δοξολογία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ αὐτοὺς πού ἀξιώθηκαν νὰ ζήσουν στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ὅπως ὑπάρχουν διάφορες προτιμήσεις ζωῆς, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ διάφοροι τρόποι διαμονῆς καντὰ τὸν Θεό, πού κατανέμονται

ζόμεναι. Καὶ ὁ μὲν τῆνδε κατορθούτω ἀρετῆν, ὁ δὲ τὰς ἀπάσας, εἰ οἶόν τε· μόνον ὀδεύετω καὶ ἐφιέσθω τοῦ πρόσω, καὶ κατὰ πόδας ἐπέσθω τῷ καλῶς ὀδηγοῦντι καὶ κατευθύνοντι, καὶ διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ πύλης ἐπὶ τὸ πλάτος ἄγοντι τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος.

Ἰδίου, *Εἰς Καισάριον ἀδελφόν.*— Χριστῷ συνταφῆναί με δεῖ, Χριστῷ συναστῆναι, συγκληρονομησαί Χριστῷ, υἱὸν γενέσθαι Θεοῦ, θεὸν αὐτόν.

Γρηγ. Νύσσης.— Ἐθλον ἀρετῆς, θεὸν γενέσθαι καὶ τῷ καθαρῶ-
75 τάτῳ φωτὶ καταστράπτεσθαι. — Τὸ πιστὸν καὶ ἀναμφίβολον τῆς ἐλπιζομένης χάριτος, ἀπόλαυσις τοῖς δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχομένοις γίνεται.

Ἰδίου, *Εἰς Μακαρισμούς, ὁμιλ. 8.*— Ἡ τῆς βασιλείας ἀξία ὑπερκειμένην ἑαυτῆς τυραννίδα οὐκ ἔχει. Τῶν προσδοκωμένων ἀγαθῶν
80 ἢ θλίψις ἄνθος ἐστίν. Διὰ τὸν καρπὸν τὸ ἄνθος δρεψώμεθα.

Κλήμ. Ἀλεξ., *Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, 21.*— Οὐ τῶν καθεδόντων καὶ βλακευόντων ἢ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οἱ βιασταὶ ἀρπάξουσιν αὐτήν. Αὕτη γὰρ μόνη βία καλή, Θεὸν βιάσασθαι, καὶ παρὰ Θεοῦ ζωὴν ἀρπάσαι. Ὁ δὲ γνοὺς τοὺς βεβαίως, μᾶλλον δὲ
85 βιαίως ἀντεχομένους, συνεχώρησε καὶ εἶξε. Χαίρει γὰρ ὁ Θεὸς τὰ τοιαῦτα ἠττώμενος.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Οὐκ ἔχει ἐπιθυμίαν ἢ ἄφθαρτος βασιλεία, ἀλλὰ παρουσίαν πάντων τῶν ἀγαθῶν. Ὅθεν οὐκ ἔστιν ἐπιθυμῆσαι· ἐκ γὰρ τοῦ ὑστερεῖν, τὸ ἐπιθυμεῖν ἐστίν· ἐκ δὲ τοῦ πάντα ἔχειν, τὸ
90 μηδενὸς ἐπιθυμεῖν ἐστίν. — Βασιλείαν Θεοῦ λεκτέον, τὴν κατάστασιν τῶν κατὰ τοὺς θείους νόμους βιούντων.

Τίτλος Β'.— *Περὶ βουλῆς Θεοῦ· καὶ ὅτι ἄτρεπτος καὶ ἀνέφικτος ἀνθρώποις ὑπάρχει.*

Ψαλμ. 32,10.— «Κύριος διασκεδάξει βουλάς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν».

5 Ψαλμ. 65,5.— «Ὡς φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς ἀνθρώπων».

ἀνάλογα με τὴν ἀξία τοῦ καθενός. Λιότι ἄλλος κατορθώνει αὐτὴ τὴν ἀρετὴ, καὶ ἄλλος ὄλες, ἐὰν εἶναι δυνατὸν ἄρκει μόνο κανεὶς νὰ βαδίζει καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ νὰ πάει μπροστά, καὶ νὰ ἀκολουθήσει ἐκεῖνον ποὺ ὀδηγεῖ καὶ κατευθύνει καλά, καὶ μέσα ἀπὸ τὸν στενὸ δρόμο καὶ τὴν πύλη μᾶς ὀδηγεῖ στοῦ πλάτος ἐκείνης τῆς μακάριας κατάστασης.

Πρέπει νὰ ταφῶ μαζί με τὸν Χριστό, νὰ ἀναστηθῶ μαζί με τὸν Χριστό, νὰ γίνω κληρονόμος μαζί με τὸν Χριστό, νὰ γίνω γιὸς τοῦ Θεοῦ, νὰ γίνω θεὸς ὁ ἴδιος.

Ἐπαθλο τῆς ἀρετῆς εἶναι νὰ γίνεθαι θεὸς καὶ νὰ καταλαμπρυνθεῖ με τὸ καθαρὸτατο φῶς. Ἡ πίστη καὶ ἡ ἀναμφίβολη ἐλπίδα τῆς χάριτος γίνεται ἀπόλαυση σ' ἐκεῖνους ποὺ περιμένουν με ὑπομονή.

Ἡ τάξη τῆς βασιλείας δὲν ἔχει πάνω ἀπὸ αὐτὴν καμμιὰ ἐξουσία. Ἡ θλίψη εἶναι τὸ ἄνθος τῶν ἀγαθῶν ποὺ περιμένουμε. Γιὰ χάρη τοῦ καρποῦ, ἄς κόψουμε τὸ ἄνθος.

Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνήκει σ' αὐτοὺς ποὺ κοιμοῦνται καὶ φέρονται σὰν βλάκες, ἀλλὰ τὴν ἀρπάζουν οἱ βιαστές. Λιότι μόνο αὐτὴ ἡ βία εἶναι καλὴ, τὸ νὰ βιάσεις τὸν Θεὸ καὶ νὰ ἀρπάξεις ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴ ζωὴ. Καὶ ἐκεῖνος, γνωρίζοντας αὐτοὺς ποὺ με βεβαιότητα, ἢ καλύτερα με βιαιότητα ἐπιμένουν, τοὺς συγχωρεῖ καὶ τοὺς ἐπιτρέπει. Λιότι ὁ Θεὸς χαίρεται ὅταν ὑφίσταται τέτοιου εἶδους ἦττα.

Ἡ ἄφθαρτη βασιλεία δὲν ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ ἔχει παρόντα ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιθυμῆσει· διότι ἡ ἐπιθυμία προέρχεται ἀπὸ τὴν στέρηση, ἐνῶ τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμεῖ τίποτε, ὀφείλεται στοῦ ὅτι τὰ ἔχει κανεὶς ὅλα. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ λέμε τὴν κατάσταση ἐκείνων ποὺ ζοῦν σύμφωνα με τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ.

Τίτλος 2.— Γιὰ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι εἶναι ἀμετάβλητη καὶ ἀπλησίαστη στοὺς ἀνθρώπους.

«Ὁ Κύριος διασκορπίζει τὶς ἀποφάσεις τῶν ἐθνῶν καὶ ἀθετεῖ τὶς σκέψεις τῶν λαῶν».

«Διότι εἶναι φοβερός στις σκέψεις του περισσότερο ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων!».

Ψαλμ. 32,11.— «Πολλοὶ λογισμοὶ ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου, ἡ δὲ βουλή τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Ἦσ. 14,27.— «Ἄ ὁ Θεὸς ἅγιος βεβούλευται, τίς διασκεδάσει; καὶ τὴν χεῖρα τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει;».

Ἦσ. 14,24.— «Τάδε λέγει Κύριος Σαβαώθ, λέγων· Ὅν τρόπον εἶρηκα, οὕτως ἔσται, καὶ ὃν τρόπον βεβούλευμαι, οὕτω μενεῖ».

Ἦσ. 19,12.— «Ποῦ εἰσιν οἱ σοφοὶ σου; καὶ ἀναγγειλάτωσάν σοι ὅτι βεβούλευται Κύριος Σαβαώθ».

Ἦσ. 40,13.28.— «Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; Ἦ πρὸς τίνα συνεβουλευσατο καὶ συνεβίβασεν αὐτόν; Θεὸς αἰώνιος ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς. Οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει, οὐδὲ ἔστιν ἐξεύρεσις τῆς φρονήσεως αὐτοῦ».

Ἦσ. 45,6ε.— «Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν ἐμοῦ. Πᾶσα ἡ βουλή μου στήσεται, καὶ πάντα ὅσα βεβούλευμαι ποιήσω· ἐλάλησα, καὶ ἤγαγον· ἔκτισα καὶ ἐποίησα αὐτό».

Ἦσ. 55,11.— «Τὸ ρῆμά μου, ὃ ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου, οὐ μὴ ἀποστραφῇ πρὸς με κενόν, ἕως ἂν συντελέσῃ πάντα ὅσα ἠθέλησα».

Σοφ. Σολ. 9,13–17.— «Τίς ἀνδρῶν γνώσεται βουλήν Θεοῦ; Ἦ τίς ἐνθυμηθήσεται τί θέλει ὁ Κύριος; Λογισμοὶ γὰρ θνητῶν δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν. Μόλις γὰρ εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν χερσίν εὐρίσκομεν μετὰ πόνου, τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασεν; Βουλήν δὲ σοῦ τίς ἔγνω;».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅπου Θεὸς βούλεται, νικᾶται φύσεως τάξις. Εἰ ἡβουλήθη γάρ, ἡδυνήθη.

Τίτλος Γ'.— **Περὶ βοηθείας Θεοῦ· καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος ἐπιβουλὴ ἀνθρώπων ἀσθενεῖ, καὶ ὀλίγοι πολλῶν κρατοῦσι.**

Ἐξοδ. 1,12.— «Καθότι αὐτοὺς ἐταπείνουν, πλείους ἐγίγνοντο καὶ ἴσχυον σφόδρα».

Ἐξοδ. 3,7.8.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· Εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῆς κραιγγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ

Πολλοὶ λογισμοὶ ὑπάρχουν στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἡ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ μένει αἰώνια.

«Αὐτὰ ποῦ ἔχει ἀποφασίσει ὁ ἅγιος Θεός, ποιός εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ ματαιώσει; Καὶ τὸ χέρι του τὸ ὑψηλὸ ποιός μπορεῖ νὰ τὸ στρέψει ἄλλοῦ;».

«Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων· Ὅπως σκέφτηκα, ἔτσι καὶ θὰ γίνει, καὶ ὅπως ἀποφάσισα, ἔτσι καὶ θὰ μένει». «Ποῦ εἶναι οἱ σοφοί σου; Ἄς ἀναγγείλουν αὐτὰ ποῦ ἀποφάσισε ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων».

«Ποιός γνώρισε τὸν νοῦ τοῦ Κυρίου, ἢ ποιός ἔγινε σύμβουλός του, ποῦ τὸν συμβουλεύει; Ἡ μὲ ποιόν συσκέφθηκε ὁ Κύριος καὶ ποιός τὸν συμβούλεψε; Εἶναι Θεὸς αἰώνιος αὐτὸς ποῦ κατασκεύασε τὰ πέρατα τῆς γῆς. Δὲν πεινάει, οὔτε κοιιάζει, οὔτε ὑπάρχει τρόπος διερεύνησης τῆς σοφίας του».

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεός καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ μένα. Κάθε ἀπόφασή μου θὰ ἐφαρμοσθεῖ καὶ ὅλα ὅσα ἀποφάσισα θὰ τὰ κάνω· εἶπα καὶ ἔκανα· ἔκτισα καὶ δημιούργησα αὐτό».

«Ὁ λόγος ποῦ θὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ στόμα μου, δὲ θὰ γυρίσει πίσω ἀπραγματοποίητος, μέχρι νὰ γίνουν ὅλα ὅσα θέλησα».

«Ποιός μπορεῖ νὰ γνωρίζει τίς βουλὲς τοῦ Θεοῦ; Ἡ ποιός μπορεῖ νὰ βάλει μὲ τὸν νοῦ του τί θέλει ὁ Κύριος; Διότι οἱ σκέψεις τῶν θνητῶν εἶναι δειλὲς καὶ οἱ ἐπινοήσεις τους ἐσφαλμένες. Ἄλλωστε μόλις καὶ μετὰ βίας μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅσα συμβαίνουν στὴ γῆ, καὶ μὲ πολὺ κόπο βρίσκουμε ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰ χέρια μας· ἐκεῖνα ὅμως ποῦ ὑπάρχουν στοὺς οὐρανούς ποιός μπορεῖ νὰ τὰ ἐξιχνιάσει; Καὶ ποιός γνωρίζει τὴ δική σου βουλή;».

Ὅπου ἀποφασίζει ὁ Θεός, ὑποχωρεῖ ἡ φυσικὴ τάξη. Διότι, ἐφόσον ἀποφάσισε, μπόρεσε καὶ τὸ ἔκανε.

Τίτλος 3.— Γιά τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι, ὅταν θέλει ὁ Θεὸς κάθε ὑπουλὴ σκέψη τῶν ἀνθρώπων ἐξασθενεῖ, καὶ οἱ λίγοι νικοῦν τοὺς πολλούς.

«Ὅσο τοὺς ταπεινῶν, τόσο περισσότεροι γίνονταν καὶ δυναμώνονταν πάρα πολὺ».

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ· Εἶδα τὰ βασανιστήρια τοῦ λαοῦ μου στὴ Αἴγυπτο καὶ ἄκουσα τὴν κραυγὴ τους γιὰ τὴν καταπίεση

των ἐργοδιωκτῶν αὐτῶν. Οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν καὶ κατέβην τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς Αἰγυπτίων καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς γῆν ρέουσαν μέλι καὶ
10 γάλα».

Ἀριθμ. 23,7-8.— «Εἶπε Βαλαάμ· Ἐκ Μεσοποταμίας κατεπέμψατό με Βαλακ βασιλεὺς Μωάβ, λέγων· Κατάρασαί μοι τὸν Ἰσραήλ. Τί ἀράσομαι ὃν μὴ ἀρᾶται Κύριος; ἢ καταράσομαι ὃν μὴ καταρᾶται ὁ Θεός;».

15 Κριτ. 7,2.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Γεδεὼν· πολὺς ὁ λαὸς ὁ μετὰ σοῦ, ὥστε παραδοῦναι με τὴν Μαδιάμ ἐν χειρὶ αὐτῶν, μήποτε καυχῆσθαι Ἰσραήλ, ὅτι Ἡ χεὶρ μου ἔσωσέ με. Καὶ νῦν λάλησον εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, λέγων· Τίς ὁ φοβούμενος καὶ δειλός; Ἐπιστραφήτω. Καὶ ἀπεστράφησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἴκοσι δύο χιλιάδες, καὶ δέκα χι-
20 λιᾶδες ἀπελείφθησαν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Γεδεὼν· Ἔτι ὁ λαὸς πολὺς, κατένεγκον αὐτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ εἶπε πρὸς Γεδεὼν· Πᾶς ὃς ἂν λείξη τῇ γλώσσει αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ὡς ἂν λείξη κύων, στήσεις αὐτοὺς κατὰ μόνας· καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τριακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶπε Κύριος· Ἐν τοῖς τριακοσίοις τούτοις παραδώ-
25 σω τὴν Μαδιάμ εἰς χεῖράς σου».

Α' Βασ. 17,40-51.— «Ἐλαβε Δαβὶδ τὴν ράβδον ἐν χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ πέντε λίθους, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῷ καδίῳ τῷ ποιμενικῷ καὶ σφενδόνη αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ προσῆλθε πρὸς τὸν ἀλλόφυλον. Καὶ εἶδε τὸν Δαβὶδ καὶ ἐξουδένωσεν αὐτόν,
30 ὅτι ἦν παιδάριον. Καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυλος· Μὴ κύων ἐγὼ εἰμι, ὅτι σὺ ἐξῆλθες ἐν ράβδῳ καὶ ἐν λίθοις; Καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς ἀλλόφυλον· Σὺ ἔρχῃ πρὸς με ἐν ρομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπίδι, ἐγὼ δὲ προσάγω πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαὼθ παντοκράτορος, καὶ πατάξω σε, καὶ γνώσονται πᾶσα ἡ ἐκκλησία αὕτη, ὅτι οὐκ ἐν ρομ-
35 φαίᾳ, οὐδὲ ἐν δόρατι σώζει Κύριος. Καὶ ἐξέτεινε Δαβὶδ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ κάδιον καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν λίθον ἓνα καὶ ἐσφενδόνησε, καὶ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ. Καὶ διέδου ὁ λίθος διὰ τῆς περικεφαλαίας εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔδραμε Δαβὶδ καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ».

40 Β' Βασ. 17,14.— «Εἶπεν Ἀβεσαλώμ καὶ πᾶς ἀνὴρ Ἰσραήλ· Ἄγα-

τῶν ἐργοδοτῶν τους. Γνωρίζω τὸν πόνον τους καὶ κατέβηκα νὰ τοὺς γλυτώσω ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Λίγυπτιῶν, καὶ νὰ τοὺς βγάλω ἀπὸ τὴ χώρα ἐκεῖνη καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσω σὲ χώρα ποὺ τρέχει μέλι καὶ γάλα».

«Ὁ Βαλαὰμ εἶπε· Ὁ Βαλάκ, ὁ βασιλιάς τῆς Μωάβ, ἔστειλε καὶ μὲ κάλεσε ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία, καὶ μοῦ εἶπε· Ἔλα νὰ καταραστεῖς γιὰ λογαριασμό μου τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ. Γιατί νὰ καταραστῶ αὐτὸν ποὺ δὲν καταριέται ὁ Κύριος; Ἡ νὰ καταραστῶ αὐτὸν ποὺ δὲν τὸν καταριέται ὁ Θεός;».

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Γεδεών· Πολὺς λαὸς εἶναι μαζί σου καὶ δὲν θέλω νὰ παραδώσω τοὺς Μαδιανίτες στὰ χέρια του, γιὰ νὰ μὴ καυχηθοῦν οἱ Ἰσραηλίτες καὶ ποῦν, 'τὰ χέρια μας μᾶς ἔσωσαν'. Πὲς τώρα στὰ αὐτιά τοῦ λαοῦ· Ποιὸς φοβᾶται καὶ εἶναι δειλός; Νὰ γυρίσει στὸ σπίτι του. Ἔτσι ἀποχώρησαν ἀπὸ τὸν λαὸ εἴκοσι δύο χιλιάδες καὶ ἔμειναν δέκα χιλιάδες. Καὶ εἶπε ὁ Κύριος στὸν Γεδεών· Πάλι πολὺς εἶναι ὁ λαός· κατέβασέ τους στὸ νερό. Καὶ εἶπε στὸν Γεδεών· Ὅποιος πιεῖ νερὸ μὲ τὴ γλῶσσα, ὅπως πίνει ὁ σκύλος, νὰ τὸν βάλεις χωριστά· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦταν τριακόσιοι ἄνδρες. Τότε εἶπε ὁ Κύριος· Μ' αὐτοὺς τοὺς τριακόσιους θὰ παραδώσω τοὺς Μαδιανίτες στὰ χέρια σου».

«Πῆρε ὁ Δαβὶδ στὸ χέρι του τὸ ραβδί του, διάλεξε πέντε πέτρες γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς ἔβαλε στὸ ποιμενικὸ του σακκίδιο καὶ ἀφοῦ πῆρε στὸ χέρι του τὴ σφενδόνα, προχώρησε πρὸς τὸν ἀλλόφυλο. Ὁ Φιλισταῖος ἀφοῦ τὸν παρατήρησε προσεκτικὰ τὸν περιφρόνησε, ἐπειδὴ ἦταν παιδάκι, καὶ εἶπε· Μήπως εἶμαι σκυλὶ καὶ βγῆκες μὲ ραβδί καὶ μὲ πέτρες; Καὶ ὁ Δαβὶδ εἶπε στὸν ἀλλόφυλο· Ἐσὺ ἔρχεσαι ἐναντίον μου μὲ ξίφος καὶ μὲ δόρυ καὶ μὲ ἀσπίδα, ἐγὼ ὅμως προχωρῶ ἐναντίον σου στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων τοῦ Παντοκράτορα, καὶ θὰ σὲ ἐξοντώσω, καὶ θὰ μάθει ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος, ὅτι ὁ Κύριος δὲν σώζει μὲ ξίφος οὔτε μὲ δόρυ. Ἄπλωσε τότε ὁ Δαβὶδ τὸ χέρι του στὸ σακκίδιο καὶ πῆρε ἀπὸ ἐκεῖ μιὰ πέτρα, τὴν ἐκσφενδόνισε καὶ χτύπησε τὸν ἀλλόφυλο στὸ μέτωπό του. Καὶ ἡ πέτρα πέρασε μέσα ἀπὸ τὴν περικεφαλαία καὶ μπήχτηκε στὸ μέτωπό του, καὶ ὁ Γολιάθ ἔπεσε στὴ γῆ· τότε ἔτρεξε ὁ Δαβὶδ καὶ τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι».

«Εἶπε ὁ Ἀβεσαλώμ καὶ ὅλοι οἱ ἄνδρες τοῦ Ἰσραὴλ· Ἡ ἀπόφα-

θὴ ἢ βουλὴ Χουσί ὑπὲρ τὴν βουλήν Ἀρχιτόφελ. Ὅπως ἐπάγη Κύριος ἐπὶ Ἀβεσαλώμ τὰ κακά».

Α' Βασ. 7.3.8.— «Εἰσῆλθον τέσσαρες λεπροί, καὶ Θεοῦ εὐδοκῆσαντος, ὄλον τὸ στρατόπεδον Συρίας ἐφόβησαν».

45 Β' Παραλ. 32,5–8.— «Κατίσχυσεν Ἐζεκίας καὶ ὤκοδόμησε τὸ τεῖχος τὸ κατεσπασμένον καὶ ἐλάλησεν ἐπὶ καρδίαν λέγων· Ἰσχύσατε καὶ ἀνδρίζεσθε, μὴ πτοηθῆναι ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως Ἀσσοῦρ καὶ τοῦ ἔθνους τοῦ μεγάλου, ὅτι μεθ' ὑμῶν πλείους ἢ μετ' αὐτῶν. Βραχίονες σάρκινοι μετ' αὐτοῦ, μεθ' ἡμῶν δὲ Κύριος ὁ
50 Θεὸς ἡμῶν· καὶ κατεθάρρησεν ὁ λαός».

Ψαλμ. 26,1.— «Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβήθησομαι;» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 32,16.— «Οὐ σωθήσεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας», καὶ τὰ λοιπά.

55 Ψαλμ. 34,10.— «Πάντα τὰ ὀστά μου ἐροῦσι, Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι;» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 59,13.— «Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου».

Ψαλμ. 123,1.— «Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν· εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ·
60 εἰ μὴ ὅτι Κύριος» καὶ τὰ λοιπά.

Ἰωῶς 2,3.— «Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν μου, καὶ εἰσῆκουσέ μου».

Ἦσ. 29,3.— «Ἔσομαι αὐτῇ πύργος κύκλωθεν, καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι αὐτῆς».

65 Μιχ. 5,15.— «Καὶ ποιήσω ἐκδίκησιν πᾶσι τοῖς ἀτιμάζουσιν αὐτούς».

Ἦσ. 8,9.— «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· γινώτε, ἔθνη, καὶ ἠττάσθε, καὶ ἀκούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς».

Ἦσ. 50,7.— «Κύριος ἐγένετο βοηθός μου, διὰ τοῦτο οὐκ ἐνετρέπην,
70 ἀλλ' ἔθηκα τὸ πρόσωπόν μου ὡς στερεὰν πέτραν, καὶ ἔγνων ὅτι οὐ μὴ αἰσχυρθῶ».

Ἰερ. 20,21.— «Κύριος μετ' ἐμοῦ καθὼς μαχητῆς ἰσχύων».

Ἦσ. 57,15.— «Κύριος δίδωσι ζωὴν τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν».

75 Ἰερ. 20,13.— «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ, αἰνέσατε αὐτόν, ὅτι ἐξείλετο ψυχὴν πένητος ἐκ χειρὸς πονηρευομένου».

Δαν. (Σωσ.) 42–46.— «Ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα καὶ εἶ-

ση τοῦ Χουσί εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἀχιτόφελ. Γιὰ νὰ τιμωρήσει ὁ Κύριος τὸν Ἀβεσαλόμ.

«Μπῆκαν τέσσερις λεπροὶ καὶ μὲ τὴν σιγκατάνευση τοῦ Θεοῦ τρομοκράτησαν ὁλόκληρο τὸ στρατόπεδο τῆς Συρίας».

«Ἐπικράτησε ὁ Ἐζεκίας καὶ ἀνοικοδόμησε τὸ τεῖχος ποῦ ἦταν κατεστραμμένο καὶ μίλησε στὴν καρδιά τους λέγοντας: Ἔχετε θάρρος καὶ φανεῖτε ἀνδρεῖοι, καὶ μὴ φοβόσαστε μπροστὰ στὸν βασιλιά Ἀσσοῦρ καὶ τὸ μεγάλο ἔθνος, διότι μαζί μας εἶναι περισσότεροι, παρὰ μαζί μ' ἐκείνους. Μὲ αὐτὸν εἶναι δύναμη σωματική, ἐνῶ μαζί μας ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας· ἔτσι ὁ λαὸς ἀνεθάρρησε».

«Ὁ Κύριος εἶναι φωτισμὸς μου καὶ σωτήρας μου· ποιὸν θὰ φοβηθῶ;».

«Δὲν σώζεται ὁ βασιλιάς ἐπειδὴ ἔχει μεγάλη δύναμη, καὶ ὁ γίγας...» καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

«Ὅλα τὰ κόκκαλά μου θὰ ποῦν· Κύριε, Κύριε, ποιὸς εἶναι ὁμοίός σου;».

«Δῶσε μας βοήθεια στὴ θλίψη μας, γιατί μάταια περιμένουμε σωτηρία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους».

«Ἐὰν δὲν ἦταν ὁ Κύριος, ἄς τὸ ὁμολογήσει ὁλος ὁ Ἰσραηλιτικός λαός· ἂν δὲν ἦταν ὁ Κύριος...» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Φώναξα μέσα στὴ θλίψη μου πρὸς τὸν Κύριο καὶ Θεό μου καὶ μὲ ἄκουσε».

«Θὰ εἶμαι γι' αὐτὴν πύργος τριγύρω, καὶ θὰ τὴν κάνω νὰ δοξαστεῖ».

«Καὶ θὰ ἐκδικηθῶ ὅλους ὅσους τοὺς ἀτιμάζουν».

«Ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας· μάθετέ το, ἔθνη, καὶ ὑποχωρήστε, καὶ ἀκοῦστε ὅλοι μέχρι τὰ ἔσχατα τῆς γῆς».

«Ὁ Κύριος ἔγινε βοηθός μου, γι' αὐτὸ δὲν ντράπηκα, ἀλλὰ πρόβαλα τὸ πρόσωπό μου σὰν στερεὰ πέτρα, γιατί ἤξερα ὅτι δὲν θὰ καταντροπιασθῶ».

«Ὁ Κύριος εἶναι μαζί μου, σὰν μαχητὴς δυνατός».

«Ὁ Κύριος δίνει ζωὴ σ' αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ραγισμένη τὴν καρδιά τους».

«Ψάλετε στὸν Κύριο, ὑμνεῖστε τον, διότι γλύτωσε τὴ ζωὴ τοῦ πτωχοῦ ἀπὸ τὰ χέρια κακοῦ ἀνθρώπου».

«Φώναξε μὲ δυνατὴ φωνὴ ἡ Σωσάννα καὶ εἶπε· Θεὲ αἰώνιε,

πεν· Ὁ Θεὸς αἰώνιος, ὁ τῶν καρδιῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψεύδη μου κατεμαρτύρησαν. Καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν οὗτοι κατεμαρτυρήσαντο κατ' ἐμοῦ. Καὶ εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς αὐτῆς, καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπολέσθαι, ἐξήγειρεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παιδάριον νεώτερον, ᾧ ὄνομα Δανιήλ, καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ· Καθαρός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς».

85 Πράξ. 7,9.— «Οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ, ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραώ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον».

Ρωμ. 8,31.— «Εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;».

90 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὁ τὸν Θεὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, πάντων ἐστὶν ἰσχυρότερος.

Νείλου.— Ἐἰ πάντα ὅσα διεσπούδαζον οἱ πονηροὶ καὶ ἄθεοι γόητες ἐξεγίνετο αὐτοῖς τε καὶ τοῖς τούτων ὑπερασπισταῖς καὶ συνεργοῖς δαίμοσιν, οὐκ ἂν ἀφήκαν ἐπὶ τῆς γῆς ἕνα που ζῶντα Χριστιανὸν ἄνθρωπον, οὐκ εὐκτῆριον οἶκον, οὐ παραίνεσιν ἀγαθῆν, οὐ λόγον οὐδαμοῦ περιφανῆσαι σωτήριον.

Τίτλος Δ'.— Περὶ βαπτίσματος καὶ τῆς τοῦ θεοῦ λουτροῦ προφητείας.

Ψαλμ. 33,5.— «Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατασχυνοθῆ».

5 Ἦσ. 55,1.— «Οἱ διψῶντες, πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε, καὶ πίετε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς».

Ἦσ. 12,3.— «Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου».

10 Ἦσ. 1,16.— «Λούσαθε, καθαροὶ γένησθε».

Ματθ. 11,28.— «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτησμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς».

Ἰω. 3,5.— «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».

15 Α' Πέτρ. 3,20–21.— Ἐν ἡμέραις Νῶε κατεσκευασμένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος. Ὁ καὶ ἡμᾶς νῦν ἀντίτυπον διασώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ρύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ».

γνώστη τῶν καρδιῶν, σὺ ποῦ γνωρίζεις τὰ πάντα πρὶν ἀκόμα νὰ γίνουν, ἐσὺ γνωρίζεις ὅτι ὅσα μοῦ καταμαρτυροῦν εἶναι ψέματα. Καὶ νὰ τώρα πεθαίνω χωρὶς νὰ κάνω τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὅποια μὲ κατηγοροῦν αὐτοί. Καὶ ἄκουσε ὁ Θεὸς τὴ φωνὴ τῆς καὶ ἐνῶ τὴν ὀδηγοῦσαν γιὰ ἐκτέλεση, ὁ Θεὸς φώτισε ἓνα νεαρὸ παιδί, ποῦ λεγόταν Δανιήλ, τὸ ὅποιο φώναξε μὲ δυνατὴ φωνή: Εἶμαι ἀθῶος ἀπὸ τὸ ἀθῶο αἷμα αὐτῆς».

«Οἱ πατριάρχες ζηλεύοντας τὸν Ἰωσήφ, τὸν πούλησαν στὴν Αἴγυπτο, καὶ ὁ Θεὸς ἦταν μαζί του, τοῦ ἔδωσε χάρι καὶ σοφία μπροστὰ στὸν Φαραώ, καὶ τὸν ἀνέδειξε ἄρχοντα τῆς Αἰγύπτου».

«Ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας, ποιὸς μπορεῖ νὰ εἶναι ἐναντίον μας;».

Αὐτὸς ποῦ ἔχει τὸν Θεὸ μαζί του, εἶναι πιὸ δυνατὸς ἀπὸ ὄλους».

Ἐὰν ὅλα, ὅσα ἐπιχειροῦσαν οἱ κακοὶ καὶ ἄθεοι γόητες, συνέβαιναν ὅπως τὰ ἤθελαν αὐτοὶ καὶ οἱ συνεργοὶ δαίμονες, δὲν θὰ ἄφηναν πάνω στὴ γῆ οὔτε ἓνα ζωντανὸ Χριστιανό, οὔτε οἶκο προσευχῆς, οὔτε παραίνεση ἀγαθῆ, οὔτε λόγο σωτήριον νὰ λάμπει πουθενά.

Τίτλος 4.— Γιὰ τὸ βάπτισμα καὶ γιὰ τὴν σχετικὴ μὲ τὸ θεῖο λουτρὸ προφητεία.

«Πλησιάστε τον καὶ φωτισθεῖτε, καὶ τὰ πρόσωπά σας δὲν θὰ καταντροπιαστοῦν».

«Ὅσοι διψᾶτε πηγαινέτε σὲ νερό, καὶ ὅσοι δὲν ἔχετε χρήματα, πᾶτε νὰ ἀγοράσετε, καὶ πιεῖτε κρασί χωρὶς χρήματα καὶ ἀντίτιμο».

«Ἀντλήστε νερὸ μὲ χαρὰ ἀπὸ τὶς σωτήριες πηγές».

«Λουστεῖτε καὶ γίνετε καθαροί».

«Ἐλᾶτε σὲ μένα ὄλοι ὅσοι εἶστε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ξεκουράσω».

«Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι, ἐὰν κάποιος δὲν γεννηθεῖ ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, δὲν θὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

«Τὸν καιρὸ τοῦ Νῶε, ἐνῶ κατασκευαζόταν ἡ κιβωτός, σώθηκαν λίγοι, δηλαδὴ ὀκτῶ ψυχές, μέσα ἀπὸ τὸ νερό· καὶ ἐμᾶς τώρα μᾶς σώζει τὸ ἀντίτυπο τοῦ νεροῦ, δηλαδὴ τὸ βάπτισμα, ποῦ δὲν εἶναι ἀποβολὴ τῆς σαρκικῆς ἀκαθαρσίας, ἀλλὰ ἀφιέρωση τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως στὸν Θεό, μὲ τὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

90 Ἐβρ. 6,4-6.— «Ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γενεσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γεννηθέντας Πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γενεσαμένους Θεοῦ ρῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας».

25 Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸ ἅγ. Βάπτισμα.— Καιρὸς βαπτίσματος ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος. Οὔτε γὰρ σώματι ζῆν μὴ ἀναπνέοντι δυνατόν, οὔτε ψυχῇ συνεστάναι μὴ γνωρίζουση τὸν Κτίσαντα. Θεοῦ γὰρ ἄγνοια θάνατός ἐστι ψυχῆς, ὁ δὲ μὴ βαπτισθεὶς, οὐ πεφώτισται. Ἄνευ δὲ φωτὸς οὔτε ὀφθαλμὸς τὰ ἑαυτοῦ καθορᾷ, οὔτε ψυχὴ δύνα-
30 ται Θεοῦ δέξασθαι θεωρίαν ἄνευ βαπτίσματος.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Ἰωάννης ἐκήρυσσε βάπτισμα μετανοίας καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα Ἰουδαία. Κύριος κηρύσσει βάπτισμα υἰοθεσίας, καὶ τίς τῶν εἰς αὐτὸν ἠλπικότεων οὐχ ὑπακούσεται; Ἐκεῖνο εἰσαγωγικὸν τὸ βάπτισμα, τοῦτο τελειωτικόν· ἐκεῖνο ἁμαρ-
35 τίας ἀναχώρησις, τοῦτο οἰκείωσις πρὸς Θεόν.

Ἰδίου.— Ὁ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ παρῆλθε τὴν θάλασσαν, οὐκ ἂν ἐχωρίσθη τοῦ Φαραώ· καὶ σύ, εἰ μὴ παρέλθῃς διὰ τοῦ ὕδατος, οὐ χωρίσθης τῆς πικρᾶς τυρανίδος τοῦ διαβόλου. Οὐκ ἂν ἐπιεν ἐκεῖνος ἐκ τῆς πνευματικῆς πέτρας, εἰ μὴ τυπικῶς ἐβαπτίσθη· οὐδὲ σοὶ τις
40 δώσει τὴν ἀληθινὴν πόσιν, εἰ μὴ ἀληθῶς βαπτισθῆς. Ἐφαγεν ἄρτον ἀγγέλων ἐκεῖνος ἐκεῖνος μετὰ τὸ βάπτισμα· σὺ δὲ οὐ βρώσῃ τὸν ζῶντα ἄρτον, εἰ μὴ πρότερον ἀποδέξῃ τὸ βάπτισμα. Εἰσῆλθεν ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆς τῆς ἐπαγγελίας διὰ τὸ βάπτισμα· σὺ δὲ πῶς ἐπανεέλθῃς εἰς τὸν παράδεισον, μὴ σφραγισθεὶς τῷ βαπτίσματι; Ἦ οὐκ
45 οἶδας ὅτι φλογίνη ρομφαία τέτακται φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου, τοῖς μὲν ἀπίστοις φοβερὰ καὶ φλογίζουσα, τοῖς δὲ πεπιστευκόσιν εὐπρόσιτος καὶ ἡμέραν ἐπιλάμπουσα; Ἀλλὰ καὶ στρέφεσθαι αὐτὴν ἐποίησεν ὁ Δεσπότης. Ὅταν μὲν γὰρ ἴδῃ πιστόν, τὰ νῶτα δίδωσιν, ὅταν δὲ τινα τῶν ἀσφραγίστων, κατὰ στόμα προσαπαντᾷ. Ἠλίας
50 ἄρμα πυρὸς καὶ ἵππους πυρίνους ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντας οὐ κατεπλάγη, ἀλλ' ἐπιθυμία τῆς ἄνω πορείας τῶν φοβερῶν κατετόλμησεν, καὶ

«Εἶναι ἀδύνατο ἐκείνους πού φωτίστηκαν μιὰ φορὰ καὶ γεύτηκαν τὴν ἐπουράνια δωρεὰ καὶ ἔγιναν κοινῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἄκουσαν τὸν καλὸ λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ μέλλοντος αἰῶνα, καὶ κατόπιν ἐξέπεσαν, αὐτοὺς εἶναι ἀδύνατο νὰ τοὺς ἀπαναφέρει κανεὶς σὲ μετάνοια, διότι αὐτοὶ ξανασταυρώνουν τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν διαπομπεύουν»

Καιρὸς τοῦ βαπτίσματος εἶναι ὀλόκληρη ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων· διότι οὔτε στὸ σῶμα εἶναι δυνατὸ νὰ ζεῖ χωρὶς νὰ ἀναπνέει, οὔτε στὴν ψυχὴ νὰ ὑπάρχει χωρὶς νὰ γνωρίζει τὸν Δημιουργό της. Διότι ἡ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι θάνατος τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκεῖνος πού δὲν βαπτίστηκε, δὲν φωτίστηκε. Καὶ χωρὶς φῶς, οὔτε τὰ μάτια βλέπουν τὰ δικά τους ἀντικείμενα, οὔτε ἡ ψυχὴ μπορεῖ νὰ δεχθεῖ τὴ θεὰ τοῦ Θεοῦ χωρὶς τὸ βάπτισμα.

Ὁ Ἰωάννης κήρυττε βάπτισμα μετάνοιας καὶ πήγαινε σ' αὐτὸν ὀλόκληρη ἡ Ἰουδαία. Ὁ Κύριος κηρύττει βάπτισμα υἰοθεσίας· ποίους λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς πού εἶχαν ἐλπίζει σ' αὐτὸν δὲν θὰ ὑπακούσει; Ἐκεῖνο τὸ βάπτισμα ἦταν εἰσαγωγικό, αὐτὸ εἶναι τελειωτικό· ἐκεῖνο ἦταν ἀπομάκρυνση τῆς ἁμαρτίας· αὐτὸ συμφιλίωση μὲ τὸ Θεό.

Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ἂν δὲν περνοῦσε τὴ θάλασσα, δὲν θὰ ἀποχωρίζοταν τὸν Φαραῶ· καὶ σύ, ἂν δὲν περάσεις μέσα ἀπὸ τὸ νερό, δὲν θὰ ἀποχωριστεῖς ἀπὸ τὴ σκληρὴ τυραννία τοῦ διαβόλου. Ἐκεῖνος δὲν θὰ ἔπινε ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πέτρα, ἐὰν δὲ βαπτίζοταν τυπικά· οὔτε σὲ σένα θὰ δώσει κανεὶς τὸ ἀληθινὸ πιτό, ἐὰν δὲ βαπτισθεῖς ἀληθινά. Ἐκεῖνος ἔφαγε ψωμὶ ἁγγέλων μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐνῶ ἐσὺ δὲν θὰ φᾶς τὸν ζωντανὸ ἄρτο, ἐὰν πρῶτα δὲν ἀποδεχθεῖς τὸ βάπτισμα. Ἐκεῖνος μπῆκε στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐξαιτίας τοῦ βαπτίσματος, ἐσὺ ὅμως πῶς θὰ ἐπανέλθεις στὸν παράδεισο χωρὶς νὰ δεχθεῖς τὴ σφραγίδα τοῦ βαπτίσματος; Ἡ δὲ γνωρίζεις ὅτι πύρινη ρομφαία ἔχει τοποθετηθεῖ νὰ φυλάει τὸν δρόμο τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία τοὺς μὲν ἄπιστους τοὺς καίει κατὰ τρόπο φοβερό, ἐνῶ στοὺς πιστοὺς πλησιάζει εὐπρόσδεκτα, καὶ φωτίζει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἡμέρα; Ἀλλὰ ὁ Κύριος τὴν ἔκανε καὶ νὰ περιστρέφεται. Διότι, ὅταν δεῖ πιστὸν γυρίζει τὰ νῶτα της, ὅταν ὅμως δεῖ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀβάπτιστους τοῦ μπαίνει στὸ στόμα. Ὁ Ἥλιος, ὅταν ἦρθαν ἐπάνω του ἄρμα πύρινο καὶ ἄλογα πύρινα, δὲν τρόμαξε, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιθυ-

μετὰ περιχαρείας ἐπέβη τῶν φλογίνων ὄχημάτων, ὁ ἐν σαρκὶ ζῶν
 ἔτι· σὺ δὲ οὐ πυρίνων ἀρμάτων ἐπιβήσεσθαι μέλλων, ἀλλὰ δι' ὕδα-
 τος καὶ Πνεύματος ἀναβαίνειν εἰς οὐρανόν, οὐκ ἐπιτρέχεις τῇ
 κλήσει;

Ἰδίου, ὅπ. π.— Εἰ δοῦλος ἀνθρώπων ἦσθα, προεγράφη δὲ δού-
 λοις ἐλευθερία, οὐκ ἂν ἐπὶ τὴν κυρίαν ἀπήντησας, συνηγόρους μι-
 σθοῦμενος καὶ δικαστὰς παρακαλῶν, ὥστε πάση μηχανῇ πρὸς
 ἐλευθερίαν ἐξαιρεθῆναι; Ἡ που καὶ ράπισμα τὴν τελευταίων τῶν
 60 δούλων πληγὴν ὑπὲρ τῆς μετὰ ταῦτα τῶν αἰκισμῶν ἀπαλλαγῆς κα-
 τεδέχου. Ἐπειδὴ δὲ δοῦλον ὄντα σε οὐχὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς
 ἁμαρτίας, καλεῖ πρὸς ἐλευθερίαν ὁ κήρυξ, ἵνα λύση μὲν σε τῆς αἰχ-
 μαλωσίας, ἰσοπολίτην δὲ τοῖς ἀγγέλοις ποιήσῃ, καὶ υἱὸν μὲν ἀπο-
 δεῖξῃ Θεοῦ, εἰσποιηθέντα διὰ τῆς χάριτος, κληρονόμον δὲ τῶν ἀγα-
 65 θῶν τοῦ Χριστοῦ, οὕτω λέγεις εἶναι καιρὸς σοι δέξασθαι τὰ δεδο-
 μένα;

Ἰδίου, ὅπ. π.— Πότε γενήσῃ Χριστιανός; πότε σε γνωρίσομεν ὡς
 ἡμέτερον; Πέρυσι τὸν παρόντα καιρὸν ἐξεδέχου· νῦν πάλιν ἀναμέ-
 νεις τὸν ἐπιόντα. Ὅρα μὴ εὐρεθῆς μακροτέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑπο-
 70 σχέσεις ποιούμενος. Οὐκ οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα. Μὴ ἐπαγγέλ-
 λου τὰ μὴ σά. Ἐπὶ ζωὴν σε καλοῦμεν, ἄνθρωπε· τί ἀποφεύγεις τὴν
 κλήσιν; Ἐπὶ ἀγαθῶν μετουσίαν· τί ὑπερβαίνεις τὴν δωρεάν; Βασι-
 λεῖα οὐρανῶν ἠνοικταί· ὁ καλῶν ἀψευδής, ἡ ὁδὸς ραδία· οὐ χρόνου,
 οὐ δαπάνης, οὐ πραγματείας χρεῖα· τί ἀναδύη; τί φοβῆ τὸν ζυγόν,
 75 ὥσπερ δάμαλις ἀπειρόζυγος; Χρηστός ἐστίν, ἐλαφρός ἐστίν, οὐ τρί-
 βει τὸν αὐχένα, ἀλλὰ δοξάζει. Οὐ γὰρ δεσμεῖται ἢ ζεύγῃ περὶ τὸν
 τράχηλον. Αὐτεξούσιον ἐπιζητεῖ τὸν ὑφέλκοντα. Ὅρας ὅτι κατηγο-
 ρεῖται Ἐφραῖμ, ὥσπερ οἰστρώσα δάμαλις, ὅτι ἄτακτα περιπλανᾶ-
 ται, τὸν τοῦ νόμου ζυγὸν ἀτιμάζων. Ὑπόθεσ σου τὸν ἀδάμαστον αὐ-
 80 χένα· γενοῦ ὑποζύγιον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ, ἀφέμενος τῆς ζεύγλης,
 μηδὲ ἐλευθεριάζων τῷ βίῳ, εὐεπιχείρητος ᾗς τοῖς θηρίοις. Γεύσα-
 σθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστός ὁ Κύριος. Γλυκύτητα μέλιτος πῶς ἀναγ-
 γελῶ τοῖς ἀγνοοῦσι; Γεύσασθε καὶ ἴδετε. Αἴσθησις παντὸς λόγου
 ἐναργεστέρα.

1. Ἐντομο (ἀλογόμυγα), ποῦ μὲ τὸ τσίμπημά του διεγείρει τὰ ζῶα σὲ μανία.

μία τῆς πορείας πρὸς τὰ ἄνω ριψοκινδύνεψε ἐναντίον τῶν φοβερῶν, καὶ μὲ περισσὴν χαρὰ ἀνέβηκε στὸ πύρινο ὄχημα, αὐτὸς ποὺ ἀκόμα ζοῦσε. Καὶ σὺ, ποὺ δὲν πρόκειται νὰ ἀνεβεῖς σὲ πύρινο ἄρμα, ἀλλὰ νὰ ἀνεβεῖς στοὺς οὐρανοὺς μέσα ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, δὲν τρέχεις ὀλοταχῶς στὴν πρόσκληση;

Ἐὰν ἦσουν δούλος τῶν ἀνθρώπων καὶ δινῶταν στοὺς δούλους ἐλευθερία, δὲν θὰ συναντοῦσες τὴν κυρία, πληρώνοντας δικηγόρους καὶ παρακαλώντας δικαστές, ὥστε μὲ κάθε τρόπο νὰ ἀφεθεῖς ἐλεύθερος; Καὶ ἴσως μάλιστα δεχόσουν ἀκόμα καὶ ράπισμα, ποὺ εἶναι ἡ ἔσχατη ταπείνωση τῶν δούλων, γιὰ νὰ ἀπαλλαγεῖς στὴ συνέχεια ἀπὸ τὰ βάσανα. Καὶ τώρα ποὺ, ἐνῶ εἶσαι δούλος ὄχι ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, σὲ καλεῖ στὴν ἐλευθερία ὁ κήρυκας γιὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία καὶ νὰ σὲ κάνει υἱὸ τοῦ Θεοῦ, υἰοθετώντας σὲ μὲ τὴ χάρη, καὶ κληρονόμο τῶν ἀγαθῶν τοῦ Χριστοῦ, λὲς ὅτι δὲν εἶναι ἀκόμα καιρὸς νὰ δεχθεῖς αὐτὰ ποὺ σοῦ δίνει;

Πότε θὰ γίνεις Χριστιανός; Πότε θὰ σὲ γνωρίσουμε σὰν δικό μας; Πέρυσι περίμενες αὐτὸ τὸν καιρὸ· τώρα πάλι περιμένεις τὸν ἐρχόμενο. Πρόσεξε μὴ τυχὸν καὶ κάνεις τίς ὑποσχέσεις σου μακρότερες ἀπὸ τὴ ζωὴ σου. Δὲν ξέρεις τί θὰ φέρει ἡ αὐριανὴ μέρα. Μὴ ὑπόσχεσαι αὐτὰ ποὺ δὲν εἶναι δικά σου. Στὴ ζωὴ σὲ καλοῦμε, ἄνθρωπε· γιατί ἀποφεύγεις τὴν πρόσκληση; Σὲ καλοῦμε νὰ πάρεις μέρος σὲ ἀγαθὰ· γιατί προσπερνᾷς τὴ δωρεά; Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνοίξε· αὐτὸς ποὺ καλεῖ εἶναι ἀψευδής, ὁ δρόμος εὐκόλος· δὲν χρειάζεται οὔτε χρόνος, οὔτε δαπάνη, οὔτε διαπραγματεύση· γιατί ἀποφεύγεις; γιατί φοβᾷσαι τὸν ζυγὸ, σὰν δαμάλι ποὺ δὲν ξέρει ἀπὸ ζυγὸ; Εἶναι καλός, εἶναι ἐλαφρὸς, δὲν σοῦ τρίβει τὸν αὐχένα, ἀλλὰ σὲ δοξάζει. Διότι δὲν δένεται ἡ ζεύγλα γύρω ἀπὸ τὸν λαιμὸ σου. Θέλει ἐλεύθερον αὐτὸν ποὺ σηκώνει τὸν ζυγὸ. Βλέπεις ὅτι κατηγορεῖται ὁ Ἐφραὶμ, σὰν δαμάλι ποὺ τὸ τσίμπησε οἶστρος¹, ὅτι περιπλανιέται κατὰ τρόπο ἄτακτο, ἀτιμάζοντας τὸν ζυγὸ τοῦ νόμου. Σκύψε τὸν ἀδάμαστο αὐχένα σου· γίνε ὑποζύγιο τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ μὴ γίνεις εὐάλωτος στὰ θηρία, ἐλευθερούμενος ἀπὸ τὴ ζεύγλα καὶ ζώντας ζωὴ ἐλευθεριάζουσα. Δοκιμάστε καὶ διαπιστώστε, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι καλός. Πῶς νὰ διακηρύξω τὴ γλυκύτητα ποὺ ἔχει τὸ μέλι σ' αὐτοὺς ποὺ τὸ ἀγνοοῦν; Γευθεῖτε καὶ κάνετε τὴ διαπίστωση. Ἡ αἴσθησή σου εἶναι πιὸ ὀλοκάθαρη.

85 Ἰδίου, ὅπ. π.— Νῦν ὡσπερ ἐπὶ τρυτάνης ἐστάναι νόμιζέ σου τὴν ψυχὴν, ἔνθεν ὑπ' ἀγγέλων, κάκειθεν ὑπὸ δαιμόνων ἐλκομένην. Ἄγγελοι σε παραλήψονται, ἢ καθέξουσιν οἱ κατέχοντες. Ἐπὶ παρατάξεως οἱ στρατηγοὶ τὸ σύνθεμα τοῖς ὑπ' αὐτοῖς διανεμουςιν, ἵνα καὶ οἱ φίλοι ραδίως ἀνακαλῶνται ἀλλήλους, καὶ πρὸς τοὺς ἐναν-
90 τίους ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ἀναμιχθεῖσιν, εὐκρινῆς δύναται ὑπάρχειν ὁ χωρισμός. Οὐδεὶς ἐπιγνώσεται σε εἰ ἡμέτερος εἶ, ἢ τῶν ὑπεναντίων, ἐὰν μὴ τοῖς μυστικοῖς συμβόλοις παράσχη τὴν οἰκειότητα. Ἐὰν μὴ σημειωθῇ ἐπὶ σὲ τὸ φῶς τοῦ προσώπου Κυρίου, πῶς ἀντιποιηθήσεται σου ὁ ἄγγελος; πῶς δὲ ἀφελεῖται τῶν ἐχθρῶν, ἐὰν μὴ
95 ἐπιγνῶ τὴν σφραγίδα; Πῶς δὲ σὺ ἐρεῖς, Τοῦ Θεοῦ εἰμι, μὴ ἐπιφερόμενος τὰ γνωρίσματα; Ἦ ἀγνοεῖς, ὅτι τὰς ἐσφραγισμένας οἰκίας ὁ ὀλοθρευτῆς ὑπερβαίνων, ἐν δὲ ταῖς ἀσφραγίστοις κατεφόνευε τὰ πρωτότοκα; Ἄσφράγιστος θησαυρός, εὐεπιχείρητος κλέπταις. Πρόβατον ἀσημειωτον, ἀκινδύνως ἐπιβουλεύεται. Νέος εἶ; Ἀσφά-
100 λισαι τὴν νεότητα τῷ τοῦ βαπτίσματος χαλινῷ. Παρέδραμεν ἢ ἀκμῇ; Μὴ ζημιωθῆς τὰ ἐφόδια· μὴ ἀπολέσης τὰ φυλακτήρια· μὴ περὶ τῆς ἑνδεκάτης, ὡς περὶ πρώτης διανοοῦ.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Εἴ τις ἰατρῶν ἐπηγγεῖλατό σοι μηχαναῖς τισι καὶ ἐπινοίαις νέον ποιεῖν ἐκ γέροντος, οὐκ ἂν ἐπεθυμήσας ἐλλοεῖν ἐπ'
105 ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ἧ̄ σεαυτὸν ὄρᾱν ἔμελλες πρὸς ἀκμὴν ὑποστρέφοντα; Ἐπειδὴ δὲ τὴν ψυχὴν σου ἀναθαλήσειν ἐπαγγέλλεται σοι τὸ βάπτισμα, ἦν σὺ ἐπαλαίωσας, καὶ ρυπῶσαν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀνομιῶν καὶ ἐσπιλωμένην ἀπέδειξας, καταφρονεῖς τοῦ εὐεργέτου; Οὐ προστρέχεις τῷ ἐπαγγέλματι; οὐκ ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν τί τὸ μέγα
110 θαῦμα τῆς ὑποσχέσεως; πῶς ἄνευ μητρὸς ἀναγεννᾶται ἄνθρωπος; πῶς ὁ παλαιούμενος καὶ φθειρόμενος κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, σφριγᾷ πάλιν καὶ ἀνηβᾷ καὶ εἰς τὸ ἀληθινὸν ἄνθος τῆς νεότητος ἐπανερχεται; Βάπτισμα αἷμαλώτοις λύτρον, ὀφλημάτων ἄφεις, θάνατος ἀμαρτίας, παλιγγενεσία ψυχῆς, ἔνδυμα φωτεινόν, σφραγὶς
115 ἀνεπιχείρητος, ὄχημα πρὸς οὐρανόν, βασιλείας πρόξενον, υἰοθεσί-

Τώρα φαντάσου ὅτι ἡ ψυχὴ σου στέκεται στὴ γλῶσσα τοῦ ζυγοῦ, ἐλκόμενὴ ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Θὰ σὲ παραλάβουν οἱ ἄγγελοι, ἢ θὰ σὲ κρατήσουν αὐτοὶ ποὺ σὲ κατέχουν. Στὴν παράταξιν τῆς μάχης οἱ στρατηγοὶ ἀνακοινώνουν τὸ σύνθημα στοὺς στρατιῶτες τους, ὥστε καὶ οἱ φίλοι νὰ μποροῦν εὐκόλα νὰ ἀνακαλοῦνται, καὶ ὅταν ἀνακατευθοῦν μὲ τοὺς ἐχθροὺς κατὰ τὴ διάρκειαν τῶν συμπλοκῶν, νὰ εἶναι εὐκόλος ὁ διαχωρισμός. Κανεὶς δὲν θὰ σὲ ἀναγνωρίσει, ἂν εἶσαι δικός μας ἢ ἀνήκεις στοὺς ἀντιπάλους, ἐὰν δὲν ἀποδείξεις μὲ τὰ σύμβολα ὅτι εἶσαι δικός μας. Ἐὰν δὲν σημειωθεῖ σὲ σένα τὸ φῶς τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου, πῶς θὰ σὲ διεκδικήσῃ ὁ ἄγγελος; Καὶ πῶς θὰ σὲ πάρει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ἐὰν δὲν ἀναγνωρίσει τὴ σφραγίδα; Καὶ πῶς θὰ πεῖς ἐσὺ, Εἶμαι τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ δὲν θὰ φέρεις ἐπάνω σου τὰ γνωρίσματα; Ἡ Ξεχνᾶς, ὅτι ὁ ἐξολοθρευτὴς ἄγγελος ξεπερνώντας τὰ σφραγισμένα σπίτια, στὰ ἀσφράγιστα σκότωνε τὰ πρωτότοκα²; Θησαυρὸς ποὺ εἶναι ἀσφράγιστος, εἶναι εὐπρόσβλητος ἀπὸ τοὺς κλέφτες. Πρόβατο ποὺ δὲν εἶναι σημειωμένο, γίνεται χωρὶς κίνδυνον στόχος. Εἶσαι νέος; Ἀσφάλισε τὴ νεότητά σου μὲ τὸ χαλινάρι τοῦ βαπτίσματος. Πέρασε ἡ ἡλικία τῆς ἀκμῆς; Μὴ χάνεις τὰ ἐφόδιά σου· μὴ χάνεις αὐτὰ ποὺ σὲ προφυλάσσουν· τώρα ποὺ βρίσκεσαι στὴν ἐνδέκατη ὥρα τῆς ζωῆς σου, μὴ σκέπτεσαι σὰν νὰ βρίσκεσαι στὴν πρώτη.

Ἐὰν κάποιος ἀπὸ τοὺς γιατροὺς σοῦ ὑποσχόταν, ὅτι μὲ κάποιες μηχανὲς καὶ ἐφευρέσεις θὰ σὲ κάνει νέον ἀπὸ γέροντα ποὺ εἶσαι, δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσες νὰ φτάσεις σ' ἐκείνη τὴ μέραν κατὰ τὴν ὁποία θὰ ἔβλεπες τὸν ἑαυτό σου νὰ ξαναγυρίζῃ στὴν ἡλικίαν τῆς ἀκμῆς; Καὶ τώρα ποὺ τὸ βάπτισμα σοῦ ὑπόσχεται ὅτι θὰ κάνει νὰ ξαναγιώσῃ ἡ ψυχὴ σου, ποὺ τὴν πάλωσες ἐσὺ καὶ τὴν κατέστησες βρώμικη ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες καὶ γεμάτη λεκέδες, περιφρονεῖς τὸν εὐεργέτη; Δὲν τρέχεις σ' αὐτὸ ποὺ σοῦ ὑπόσχονται; Δὲν ἔχεις ἐπιθυμία νὰ δεῖς ποιὸ εἶναι τὸ μεγάλο θαῦμα ποὺ σοῦ ὑπόσχονται; Πῶς ξαναγεννιέται ὁ ἄνθρωπος χωρὶς μητέρα; Πῶς αὐτὸς ποὺ παλιώνει καὶ φθείρεται ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες τῆς ἀπάτης, εἶναι πάλιν γεμάτος σφρίγος καὶ ξαναγιωμένος καὶ ξαναγυρίζῃ πάλιν στὸ ἀληθινὸ ἄνθος τῆς νεότητος; Τὸ βάπτισμα εἶναι γιὰ τοὺς αἰχμαλώτους ἀντίλυτρο, συγχώρηση τῶν ὀφειλῶν, θάνατος τῆς ἁμαρτίας, ἀναγέννησις τῆς ψυχῆς, φωτεινὸ ἔνδυμα, σφραγίδα ἀπρόσβλητη, ὄχημα γιὰ τὸν οὐρανόν.

ας χάρισμα. Τοσούτων ἀγαθῶν καὶ τηλικούτων, ἄθλιε, προτιμω-
 τέραν ἀγεις τὴν ἡδονήν; Νοῶ γάρ σου τὴν ὑπέρθεσιν, κἂν περι-
 στέλλης τοῖς ῥήμασιν. Αὐτὰ βοᾷ τὰ πράγματα, κἂν τῇ φωνῇ
 σιωπᾷς. Ἔασον ἀποχρήσωμαι τῇ σαρκὶ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν
 120 αἰσχυρῶν, ἐγκυλισθῶ τῷ βορβόρω τῶν ἡδονῶν, αἰμάξω τὰς χεῖρας,
 ἀφέλωμαι τὰ ἀλλότρια, δολίως πορευθῶ, ἐπιορκήσω, ψεύσωμαι,
 καὶ τότε τὸ βάπτισμα, ὅταν λήξω τῶν κακῶν, ὑποδέξομαι. Τίς δέ
 σοι καὶ τὸν ὄρον τῆς ζωῆς ἐπηξεν; τίς σοι τὴν προθεσμίαν τοῦ
 γήρωσ ὥρισεν; τίς οὕτως ἀξιόπιστος παρὰ σοὶ τῶν μελλόντων ἐγ-
 125 γνητής; Οὐχ ὄρας νήπια ἀρπαζόμενα, τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἀπαγομένους;
 Οὐκ ἔχει μίαν προθεσμίαν ὁ βίος. Τί ἀναμένεις πυρετοῦ σοὶ δῶρον
 γενέσθαι τὸ βάπτισμα, ὅτε οὔτε φθέγγασθαι δυνήσῃ τὰ σωτήρια
 ῥήματα, τάχα δὲ οὐδὲ ἀκοῦσαι καθαρῶς, οὐ χεῖρας ἄραι εἰς οὐρα-
 νόν, οὐκ ἐπὶ πόδας διαναστῆναι, οὐ κλῖναι γόνυ εἰς τὴν προσκύνη-
 130 σιν, οὐ διδαχθῆναι χρησίμως, οὐχ ὁμολογήσαι ἀσφαλῶς, οὐχὶ συν-
 θέσθαι Χριστῷ, οὐκ ἀποτάξασθαι τῷ ἐχθρῷ, τάχα δὲ οὐδὲ συνετῶς
 ἐπακοῦσαι μυσταγωγούμενος, ἀμφίβολος ὢν τοῖς παροῦσιν, ἄρα
 ἦσθετο τῆς χάριτος, ἢ ἀναισθήτως ἔχει τῶν γενομένων; Ὅταν δὲ
 καὶ ἐπιστημόνως τὴν χάριν δέξῃ, τότε τὸ μὲν τάλαντον ἔχεις, τὴν δὲ
 135 ἐργασίαν οὐκ ἐπιφέρεις.

Γρηγ. Θεολόγου, Εἰς τὸ Βάπτισμα.— Ὡσπερ οὐκ ὄντας ὑπέστη-
 σεν, οὕτως ὑποστάντας ἀνέπλασεν, πλάσιν θειότεραν τε καὶ τῆς
 πρώτης ὑψηλοτέραν, ἢ τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἐστὶ σφραγίς, τοῖς δὲ τε-
 λειότεροις τὴν ἡλικίαν χάρισμα, καὶ τῆς παθούσης εἰκόνας διὰ τὴν
 140 κακίαν ἐπανόρθωσις, ἵνα μὴ, τῇ ἀπογνώσει χεῖρους γενόμενοι καὶ
 ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖρον καταφερόμενοι, τελείως ἔξω τοῦ καλοῦ καὶ τῆς
 ἀρετῆς πίπτωμεν.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Γενέσθω σοὶ τὸ λουτρόν, μὴ τοῦ σώματος μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τῆς εἰκόνας· μὴ τῶν ἀμαρτημάτων ἔκπλυσις μόνον, ἀλλὰ
 145 καὶ τοῦ τρόπου διόρθωσις· μὴ τὸν προλαβόντα βόρβορον ἀποκλυ-
 ζέτω μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πηγὴν καθαιρέτω· μὴ τὸ καλῶς κτᾶσθαι

προμηθευτῆς τῆς βασιλείας, χάρισμα υἰοθεσίας. Ἄπο τόσα πολλά καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, ἄθλιε, θεωρεῖς προτιμότερη τὴν ἡδονή; Καταλαβαίνω βέβαια τὸν λόγο τῆς ἀναβολῆς, ἔστω καὶ ἂν τὸν συγκαλύπτεις μὲ λόγια. Αὐτὰ φωνάζουν τὰ πράγματα, ἔστω καὶ ἂν σωμαίνεις μὲ τὴ γλώσσα. Ἔφησέ με νὰ χρησιμοποιήσω τὴ σάρκα γιὰ νὰ ἀπολαύσω τὰ αἰχρὰ, νὰ κυλιστῶ στὴ λάσπη τῶν ἡδονῶν, νὰ ματώσω τὰ χέρια, νὰ ἀρπάξω τὰ ξένα πράγματα, νὰ φερθῶ μὲ δόλο, νὰ παραβῶ τοὺς ὄρκους μου, νὰ πῶ ψέματα, καὶ ὅταν τελειώσω ὅλα τὰ κακὰ, θὰ δεχθῶ τὸ βάπτισμα. Καὶ ποιός σου ἔθεσε τὸ ὄριο τῆς ζωῆς; Ποιός καθόρισε τὸ περιθώριο τῶν γηρατειῶν; Ποιός εἶναι τόσο ἀξιοπίστος ἐγγυητῆς σέ σένα γιὰ τὸ μέλλον σου; Δὲν βλέπεις νῆπια νὰ ἀρπάζονται ἀπὸ τὴ ζωὴ, τοὺς ἠλικιωμένους νὰ φεύγουν; Δὲν ἔχει μιὰ προθεσμίᾳ ἡ ζωὴ. Τί περιμένεις, νὰ σοῦ γίνει δῶρο τοῦ πυρετοῦ τὸ βάπτισμα, ὅταν δὲν θὰ εἶσαι σέ θέση οὔτε τὰ σωτήρια λόγια νὰ ἀπαγγείλεις, ἴσως μάλιστα οὔτε καὶ νὰ τὰ ἀκούσεις καθαρά, οὔτε νὰ ὑψώσεις τὰ χέρια σου στὸν οὐρανό, οὔτε νὰ σταθεῖς στὰ πόδια σου, οὔτε νὰ γονατίσεις γιὰ νὰ προσκυνήσεις, οὔτε νὰ διδαχθεῖς χρήσιμα, οὔτε νὰ ὁμολογήσεις μὲ σιγουριά, οὔτε νὰ συμφωνήσεις μὲ τὸν Χριστό, οὔτε νὰ ἀπαρνηθεῖς τὸν ἐχθρό, ἴσως μάλιστα οὔτε καὶ νὰ ἀκούσεις μὲ σύνεση ὅτι μυεῖσαι στὸ μυστήριον, ἀφοῦ θὰ εἶσαι ἀμφίβηλος γιὰ τοὺς παρόντες, Ἔραγε αἰσθάνθηκε τὴ χάρη, ἢ εἶναι ἀναίσθητος μπροστὰ σέ ὅσα γίνονται; Ἀλλὰ καὶ ὅταν μὲ ἐπίγνωση δεχθεῖς τὴ χάρη, τότε τὸ τάλαντον βέβαια θὰ τὸ ἔχεις, ἀλλὰ δὲν θὰ παρουσιάσεις καὶ ἔργα ἀνάλογα.

Ὅπως τοὺς δημιούργησε ἐνῶ δὲν ὑπῆρχαν, ἔτσι καὶ ὅταν δημιουργήθηκαν τοὺς ἀνέπλασε, μιὰ πλάση πιὸ θεϊκὴ ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ πιὸ ἀνώτερη, ἢ ὅποια γιὰ μὲν τοὺς ἀρχάριους εἶναι σφραγίδα, ἐνῶ γιὰ τοὺς τελειότερους στὴν ἡλικία εἶναι χάρισμα καὶ ἐπανόρθωση τῆς εἰκόνας ποὺ ἔπαθε ἐξαιτίας τῆς κακίας, γιὰ νὰ μὴ γίνουμε χειρότεροι ἀπὸ τὴν ἀπόγνωση καί, ὀλισθαίνοντας συνεχῶς πρὸς τὸ χειρότερον, πέσουμε ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ τὸ καλὸ καὶ τὴν ἀρετή.

Ἄς σοῦ γίνει τὸ λουτρό, ὄχι μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰκόνας, ὄχι μόνον πλύσιμο τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ διόρθωση καὶ τῆς συμπεριφορᾶς· ἄς μὴ καθαρίσει μόνον τὴν προηγούμενη λάσπη, ἀλλὰ ἄς καθαρίσει καὶ τὴν πηγὴ· ἄς μὴ ἀποτυπώνει μόνον τὴν καλὴ

τυπούτω μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καλῶς ἀποκτιᾶσθαι, ἢ τότε κουφότα-
 τον, τὸ κακῶς κτηθὲν ἀποτίθεσθαι. Τί γὰρ ὄφελος, σοὶ μὲν συγχω-
 ρηθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, τῷ δὲ ἡδίκημένῳ μὴ λυθῆναι τὴν παρὰ σοῦ
 150 ζημίαν; Δύο σοι κακῶν ὄντων, τοῦ τε κτήσασθαι μὴ δικαίως, καὶ
 τοῦ τὸ κτηθὲν κατέχεσθαι, τοῦ μὲν ἄφεσιν ἔλαβες, τὸ δὲ σήμερον
 ἀδικεῖς. Σήμερον γὰρ ἐστί παρὰ σοὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ οὐκ ἀνηρέθη
 τὸ ἁμάρτημα, τῷ χρόνῳ δὲ διεκόπη· τὸ μὲν πρὸ τοῦ βαπτίσματος
 τολμηθὲν, τὸ δὲ μένον μετὰ τὸ βάπτισμα. Τῶν γὰρ ἡμαρτημένων,
 155 οὐ τῶν ἁμαρτανομένων, τὸ λουτρὸν ἔχει συγχώρησιν. Δεῖ δὲ μὴ σο-
 φισθῆναι τὸν καθαρὸν, ἀλλ' ἐνσημανθῆναι· λαμπρυνθῆναί σε τε-
 λειῶς, ἀλλὰ μὴ χρωσθῆναι· μηδὲ ἐπικάλυψιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ
 ἀπαλλαγὴν ἔχειν τὸ χάρισμα.

Ἰω. Χρυσοστόμου, ὁμιλ. εἰς τὸν νεανίσκον ἐκεῖνον.— Εὐλογητὸς
 160 ὁ Θεός, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος, ὁ ποιῶν πάντα καὶ κατασκευά-
 ζων αὐτά. Οἱ χθῆς αἰχμάλωτοι, νῦν ἐλεύθεροι καὶ πολῖται τῆς Ἐκ-
 κλησίας. Οἱ πρῶην ἐν αἰσχύνη ἁμαρτημάτων, νῦν ἐν παρρησίᾳ δι-
 καιοσύνης.

Γρηγ Νύσσης, Εἰς τοὺς Μακαρισμούς, Λόγ. 7.— Εἰ τὸ εἰδέναι
 165 τὸν Θεὸν ὑπερβολὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἔχει, τὸ υἱὸν γενέσθαι Θεοῦ
 ὑπὲρ εὐκληρίαν ἐστὶ πᾶσαν. Ὁ γὰρ Θεοῦ υἱὸς ἀξιώθεις γενέσθαι,
 ἔξει πάντως τοῦ Πατρὸς τὸ ἀξίωμα. Ὑπὲρ εὐχὴν δὲ ἢ ἐπιτυχίαν
 ὑπὲρ ἐλπίδα δὲ τὸ δῶρον· ὑπὲρ φύσιν ἢ χάρις.— Βαπτίζεται ἅγιω
 Πνεύματι, ὁ διὰ πάσης νοήσεως καὶ λόγων καὶ πράξεων ἀγιαζόμε-
 170 νος καὶ ὢν πνευματικὸς. Ὡς γὰρ ὁ εἰς ὕδωρ βαπτιζόμενος ὅλως
 ὑγραίνεται, οὕτως ὁ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι βαπτιζόμενος ὅλως πνευμα-
 τικὸς καὶ ἅγιος γίνεται, γνώμη καὶ πράξει τοιοῦτος ἀποτελούμενος.

Τίτλος Ε'.— *Περὶ βδελυγμάτων καὶ τῶν λεγομένων θεῶν.*

Ἐξοδ. 20,3.— «Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. Οὐ ποιή-
 σεις σεαυτὸν εἶδωλον, οὐδὲ πᾶν τι ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ

ἀπόκτηση, ἀλλὰ καὶ τὴν καλὴ ἀπόλεια, ἢ τὸ ὅπωςδήποτε ἐλαφρότερο, τὴν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ ποῦ ἀποκτήθηκε κακῶς. Λιότι τί τὸ ὄφελος, νὰ συγχωρηθεῖ σέ σένα ἢ ἁμαρτία, ἐνῶ σ' ἐκείνον ποῦ ἀδικήθηκε νὰ μὴ ἀπαλειφθεῖ ἡ ζημία ποῦ προκλήθηκε ἀπὸ σένα; Ἐνῶ εἶχες δύο κακά, τὸ ὅτι ἀπόκτησες μὲ τρόπο ὄχι δίκαιο, καὶ τὸ ὅτι κρατᾶς αὐτὸ ποῦ ἀπόκτησες, γιὰ τὸ πρῶτο βέβαια πῆρες συγχώρηση, σήμερα ὅμως ἐξακολουθεῖς νὰ ἀδικεῖς. Διότι σήμερα ὑπάρχει σέ σένα τὸ ξένο, καὶ δὲν καταργήθηκε τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ διακόπηκε ἀπὸ τὸν χρόνον· ἀφοῦ τὸ πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα ἁμάρτημα καταργήθηκε, ἐνῶ τὸ μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμάρτημα παραμένει. Διότι τὸ βάπτισμα συγχωρεῖ αὐτὰ ποῦ εἶχαν γίνεαι πρὶν ἀπὸ αὐτό, ὄχι καὶ αὐτὰ ποῦ γίνονται ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα. Πρέπει ὅμως ἡ κάθαρση νὰ μὴ γίνεαι τέχνασμα, ἀλλὰ νὰ γίνεαι φανερὴ· νὰ λάμπεις τελείως, καὶ ὄχι νὰ ἐπιχρισθεῖς· γιὰ τὸ βάπτισμα δὲν ἀποτελεῖ ἐπικάλυψη τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ αὐτές.

Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ μόνος ποῦ κάνει θαύματα, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ τὰ πάντα καὶ τὰ κατασκευάζει. Οἱ χθεσῖνοι αἰχμάλωτοι, τώρα εἶναι ἐλεύθεροι καὶ πολῖτες τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὶ ποῦ ζοῦσαν πρὶν μὲ τὴ ντροπὴ τῶν ἁμαρτημάτων, τώρα ζοῦν μὲ τὴν παρρησία τῆς δικαιοσύνης.

Ἐὰν τὸ νὰ γνωρίσεις τὸν Θεὸ δὲν ἔχει ἀγαθὸ ἀνώτερό του, τὸ νὰ γίνεις υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε ἐπιτυχία. Διότι, αὐτὸς ποῦ ἀξιώθηκε νὰ γίνεαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὰ ἔχει ὅπωςδήποτε τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατέρα. Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ εἶναι πάνω ἀπὸ τὴν εὐχὴ, τὸ δῶρο εἶναι πάνω ἀπὸ κάθε ἐλπίδα, καὶ ἡ χάρις ξεπερνάει τὴ φύση. Βαπτίζεται μὲ ἅγιο Πνεῦμα, αὐτὸς ποῦ ἀγιάζεται ὡς πρὸς ὄλη τὴ διάνοια, καὶ τοὺς λόγους καὶ τὶς πράξεις, καὶ γίνεαι πνευματικὸς. Διότι, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ βυθίζεται στὸ νερὸ βρέχεται ὀλόκληρος, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποῦ βαπτίζεται μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα γίνεαι ὀλόκληρος πνευματικὸς καὶ ἅγιος, διότι καὶ στὴ γνώμη καὶ στὴν πράξη γίνεαι πνευματικὸς.

Τίτλος 5.— Γιὰ τὰ βδελύγματα καὶ αὐτὰ ποῦ λέγονται θεοί.

«Δὲν θὰ ὑπάρχουν γιὰ σένα θεοὶ ἄλλοι ἐκτὸς ἀπὸ μένα. Δὲν θὰ κατασκευάσεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου εἶδωλο, οὔτε εἰκόνα κανενὸς ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν στὸν οὐρανὸ, καὶ ὅσα ὑπάρχουν στὴ γῆ κάτω, καὶ

ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ
5 προσκυνήσεις, οὐδὲ μὴ λατρεύσης αὐτοῖς. Ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος».

Ἔξοδ. 22,20.— «Πᾶς θυσιάζων θεοῖς ἑτέροις, ἐξολοθρευθήσε-
ται».

Δευτ. 7,26.— «Οὐκ εἰσοίσεις βδέλυγμα εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ ἔση
ἀνάθεμα ὡσπερ τοῦτο».

10 Ψαλμ. 113,12.— «Τὰ εἰδῶλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον,
ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων».

Ἱερ. 10,10.— «Θεοί, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν,
ἀπολέσθωσαν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ τούτου».

Σοφ. Σολ. 13,1–10.— «Μάταιοι πάντες ἄνθρωποι, οἷς παρῆν
15 Θεοῦ ἀγνωσία καὶ ἐκ τῶν ὀρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι
τὸν ὄντα· οὔτε τοῖς ἔργοις προστρέχοντες ἐπέγνωσαν τὸν τεχνίτην,
ἀλλ' ἢ πῦρ ἢ πνεῦμα ἢ φωστῆρας οὐρανοῦ πρυτάνεις κόσμου θεοῦς
ἐνόμισαν, ὧν, εἰ μὲν τὴν καλλονὴν τερπόμενοι ταῦτα ὑπελάμβανον,
γνώτωσαν πόσῳ μᾶλλον ὁ τούτων Δεσπότης ἐστὶ βελτίων. Ὁ γὰρ
20 τοῦ κόσμου γενεσιάρχης ἔκτισε ταῦτα. Εἰ δὲ δύναιμι καὶ ἐνέργειαν
ἐκπλαγέντες, νοησάτωσαν ἀπ' αὐτῶν πόσῳ ὁ κατασκευάσας αὐτὰ
δυνατώτερός ἐστιν. Ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων
ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. Ταλαίπωροι δὲ καὶ ἐν
νεκροῖς αἱ ἐλπίδες αὐτῶν, οἵτινες ἐκάλεσαν θεοὺς ἔργα χειρῶν ἀν-
25 θρώπων, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, τέχνης ἐμμελετήματα καὶ ἀπεικά-
σματα ζώων, ἢ λίθων ἀχρήστων».

Σοφ. Σολ. 14,8–9.— «Τὸ χειροποίητον ἐπικατάρατον καὶ ὁ ποιή-
σας αὐτό, ὅτι ὁ μὲν εἰργάσατο, τὸ δὲ φθαρτὸν Θεὸν ὠνόμασεν. Ἐν
ἴσῳ μισητὰ Θεῶ, καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. Καὶ γὰρ τὸ
30 πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι ἐξολοθρευθήσονται».

Σοφ. Σολ. 15,7–12.— «Κριτὴς ὁ πληουργὸς καὶ ὁ κακόμοχος
θεὸν μάταιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλάσσει πηλοῦ, ὃς πρὸ μικροῦ ἐκ γῆς
γεννηθεῖς, μετ' ὀλίγον πορεύεται εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη, τὸ τῆς ψυχῆς
ἀπαιτηθεὶς χρέος. Ἄλλ' ἐστὶν αὐτῷ φροντίς, οὐχ ὅτι μέλλει κάμνειν,
35 οὐδ' ὅτι βραχυτελῆ βίον ἔχει, ἀλλ' ἀντερείδεται μὲν χρυσουργοῖς καὶ

ὅσα ὑπάρχουν μέσα στὰ νερὰ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ. Λέν θὰ τὰ προσκυνήσεις οὔτε θὰ τὰ λατρεύσεις αὐτά. Λιότι ἐγὼ εἶμαι Κύριος».

«Καθένας πού θυσιάζει σὲ θεοὺς ἄλλους, θὰ ἐξολοθρευτεῖ».

«Δὲν θὰ βάλεις βδέλυγμα μέσα στὸ σπίτι σου, γιατί θὰ εἶσαι ἀναθεματισμένος ὅπως καὶ αὐτό».

«Τὰ εἰδῶλα τῶν ἐθνικῶν εἶναι ἀσήμι καὶ χρυσάφι, ἔργα ἀνθρώπων χειρῶν».

«Θεοί, πού δὲν δημιούργησαν τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, νὰ χαθοῦν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ αὐτόν».

«Εἶναι ἀνόητοι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι στοὺς ὁποίους ἐπικρατεῖ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ βλεπόμενα ἀγαθὰ δὲν μπόρεσαν νὰ γνωρίσουν αὐτόν πού ὑπάρχει· οὔτε προσέχοντας τὰ ἔργα του ἀναγνώρισαν τὸν τεχνίτη, ἀλλὰ θεώρησαν θεοὺς καὶ κυβερνήτες τοῦ κόσμου ἢ τὴ φωτιὰ ἢ τὸν γρήγορο ἄνεμο ἢ τὸν τοὺς κύκλους τῶν ἀστεριῶν ἢ τὸ ὄρμητκὸ νερὸ ἢ τοὺς φωστήρες τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐὰν πίστεψαν σ' αὐτὰ ἐπειδὴ εὐχαριστιόνταν ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τους, ἄς μάθουν πόσο περισσότερο ἀνώτερος ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὁ Κύριος αὐτῶν. Διότι αὐτὰ τὰ ἔκανε ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Ἐὰν πάλι τοὺς κατέπληξαν ἡ δύναμη καὶ ἡ δραστηριότητά τους, ἄς καταλάβουν ἀπὸ αὐτὰ, πόσο δυνατώτερος εἶναι αὐτὸς πού τὰ κατασκεύασε. Διότι ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν κτισμάτων φτάνει κανεὶς κατ' ἀναλογία στὴ θεώρηση τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶναι ταλαίπωροι αὐτοὶ καὶ οἱ ἐλπίδες τους ἔχουν στηριχθεῖ σὲ νεκρούς, αὐτοὶ πού ὀνόμασαν θεοὺς τοὺς ἔργα ἀνθρώπων χειρῶν, καμωμένα ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀσήμι, κατασκευάσματα τέχνης καὶ ὁμοιώματα ζῶων ἢ ἀχρηστων λίθων».

«Τὸ χειροποίητο εἶδωλο εἶναι ἐπικατάρατο, καθὼς καὶ ὁ κατασκευαστὴς του, διότι τὸ κατασκεύασε, καὶ τὸ φθαρτὸ αὐτὸ τὸ ὀνόμασε θεό. Εἶναι ἐξίσου μισητὸς στὸ Θεὸ καὶ αὐτὸς πού ἀσεβεῖ καὶ ἡ ἀσεβεία του. Διότι καὶ αὐτὸ πού κατασκευάστηκε καὶ ὁ κατασκευαστὴς του θὰ ἐξολοθρευτοῦν».

«Ὁ κεραμοποιὸς εἶναι κριτής, καὶ ἔτσι αὐτὸς πού μοχθεῖ μάταια, θὰ πλάσει μάταιο θεὸ ἀπὸ τὸν πηλὸ του· αὐτὸς πού πρὶν λίγο γεννήθηκε ἀπὸ χῶμα, ὕστερα ἀπὸ λίγο ἐπιστρέφει στὴ γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία ἔγινε, πληρώνοντας τὸ χρέος τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ δὲν σκέπτεται ὅτι πρόκειται νὰ κουραστεῖ, οὔτε ὅτι ἡ ζωὴ του εἶναι σύντομη.

ἀργυροχόοις, χαλκοπλάστας τε μιμείται, καὶ δόξαν ἠγεῖται, ὅτι κίβδηλα πλάσσει. Σποδὸς ἢ καρδία αὐτοῦ, καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἢ ἐλπίς αὐτοῦ, πηλοῦ τε ἀτιμώτερος ὁ βίος αὐτοῦ, ὅτι ἠγνόησε τὸν πλάσαντα αὐτὸν καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦσαν, καὶ ἐμ-
 40 φουσήσαντα αὐτῷ πνεῦμα ζωτικόν· ἀλλ' ἐλογίσαντο παίγνιον εἶναι τὴν ζωὴν ἡμῶν καὶ τὸν βίον ἡμῶν πανηγυρισμὸν ἐπικερδῆ».

Σοφ. Σειρ. 30,19.— «Θέαμα βρωμάτων παρακειμένων ἐπὶ τάφῳ· τί συμφέρει κάρπωσις εἰδώλω; Οὔτε γὰρ ἔδεται, οὔτε μὴ ὀσφρανθῆ».

45 Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. Θεολ. 2.— Οἱ μὲν ἥλιον, οἱ δὲ σελήνην, οἱ δὲ ἀστέρων πληθος, οἱ δὲ οὐρανὸν αὐτὸν ἅμα τούτοις ἐσεβάσθησαν, οἱ δὲ τὰ στοιχεῖα, ὧν ἄνευ οὐ δυνατὸν συστῆναι τὸν ἀνθρώπινον βίον. Οἴμαι δέ, καὶ δυναστείαν τινὲς θεραπεύοντες, καὶ ρώμην ἐπαινέσαντες, καὶ κάλλος θαυμάσαντες, θεὸν ἐποίησαν τῷ χρόνῳ τὸ τι-
 50 μώμενον. Οἱ ἐμπαθέστεροι δὲ αὐτῶν καὶ τὰ πάθη θεοῦς ὠνόμασαν.

Εὐσεβίου.— Εἰσὶ τινες καταρώμενοι τοὺς ἀστέρας, ὅτε κατὰ ἀνθρώπου ὀργίζονται λέγοντες, Οὐαὶ τῷ ἄστρῳ σου. Ἄλλοι λέγουσιν· Καλοῦ ἄστρου ἐγεννήθη, διὸ καὶ συναστρεῖ αὐτῷ τὰ πάντα. Καὶ οὐαὶ τοῖς αὐτὰ λέγουσι. Πολλοὺς οἶδα εὐχομένους εἰς τὸν ἥλιον καὶ
 55 τὴν σελήνην, καὶ ἰκεσίαν προσφέρουσι τῷ ἡλίῳ λέγοντες, Ἐλέησόν με· καὶ οὐαὶ τούτοις. Τί ἀφιεῖς τὸν ποιητὴν τοῦ ἡλίου, τὸν ἥλιον προσκυνεῖς; Οὐ δεῖ λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα. Γέγραπται γάρ· Ἐπικατάρατος πᾶς προσκυνῶν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ εἴ τι ἕτερον ποῖημα παρὰ τὸν ποιητὴν.
 60 Πολλοὶ φανταζόμενοι λέγουσι τὴν σελήνην κατέρχεσθαι. Ὅταν, φησί, ἐξαιματοῦται ἄνθρωπος καταγοητεύσας αὐτὴν καταφέρει. Καὶ οὐαὶ τοῖς ταῦτα λέγουσιν. Τίς ἠδυνήθη καταγοητεύσας ἀναβαίνειν εἰς οὐρανόν; Ἡβουλήθη Σίμων ὁ μάγος, ἀλλὰ πεσὼν διερράγη. Οὐδεὶς γὰρ δύναται οὐ μικρόν, οὐ μέγα σαλεῦσαι ἄστρον οὐρανοῦ, ἃ
 65 ὁ Θεὸς τῇ ἰδίᾳ δυνάμει ἐθεμελίωσεν. Πάλιν δὲ λέγουσιν, ὅτι νεφέλας καὶ ὑετοὺς παράγουσι γόνιτες ἄνθρωποι, καὶ τοῦτο ματαιολογοῦσι. Τίς ἀνθρώπων δύναται πρόσταγμα Θεοῦ ἀποστρέψαι γοη-

ἀλλὰ συναγωνίζεται τοὺς χρυσοχόους καὶ ἀργυροποιούς καὶ μιμῆται τοὺς χαλκοπλάστες, καὶ θεωρεῖ δόξα του ἐπειδὴ κατασκευάζει ψεύτικους θεούς. Ἡ καρδιά του εἶναι στάχτη καὶ ἡ ἐλπίδα του πιὸ εὐτελής ἀπὸ τὸ χῶμα, ἐνῶ ἡ ζωὴ του πιὸ ἀτιμωτική ἀπὸ τὸν πηλόν, διότι ἀγνόησε αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπλασε καὶ τοῦ ἐνέπνευσε ψυχὴ δραστήρια καὶ φύσησε σ' αὐτὸν ζωογόνο πνοή, ἀλλὰ θεώρησαν ὅτι ἡ ζωὴ μας εἶναι παιχνίδι καὶ τὸν βίον μας κερδοφόρο πανηγύριον.

«Θέαμα φαγητῶν ποὺ βρίσκονται πάνω σὲ τάφο. Τί ὠφελεῖ ἡ προσφορά τους στὸ εἶδωλο; Διότι οὔτε τρώει, οὔτε μπορεῖ νὰ ὀσφρανθεῖ».

Ἄλλοι λάτρευαν τὸν ἥλιο, ἄλλοι τὴ σελήνη, ἄλλοι τὸ πλῆθος τῶν ἀστεριῶν, καὶ ἄλλοι τὸν ἴδιον τὸν οὐρανὸ μαζὶ μ' αὐτά, καὶ ἄλλοι τὰ στοιχεῖα χωρὶς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχει ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ. Νομίζω ὅμως ὅτι μερικοί, ὑπηρετώντας τὴν ἐξουσία καὶ παινεύοντας τὴ δύναμη καὶ θαυμάζοντας τὴν ὁμορφιά, ἔκαναν θεὸ μὲ τὸν χρόνον αὐτὸ ποὺ τιμοῦσαν. Οἱ πιὸ ἐμπαθεῖς πάλι ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμα καὶ τὰ πάθη τὰ ὀνόμασαν θεούς.

Ἐπάρχουν μερικοὶ ποὺ καταριῶνται τὰ ἄστρα, ὅταν θυμῶνουν ἐναντίον κάποιου ἀνθρώπου καὶ λένε· Ἄλλοίμονο στὸ ἄστρο σου. Ἄλλοι πάλι λένε· Γεννήθηκε σὲ καλὸ ἄστρο, γι' αὐτὸ καὶ τὸν συμπαρίσταται σὲ ὅλα. Ἄλλοίμονο σ' ἐκείνους ποὺ τὰ λένε αὐτά. Γνωρίζω πολλοὺς ποὺ προσεύχονται στὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη, καὶ προσφέρουν παράκληση στὸν ἥλιο λέγοντας· Ἐλέησέ με. Ἄλλοίμονο καὶ σ' αὐτοὺς. Γιατί ἀφήνεις τὸν δημιουργὸ τοῦ ἡλίου καὶ προσκυνᾷς τὸν ἥλιο; Δὲν πρέπει νὰ λατρεύεις τὴν κτίση ἀντὶ τοῦ Κτίστη. Διότι ἔχει γραφεῖ· Εἶναι καταραμένος αὐτὸς ποὺ προσκυνεῖ τὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα, καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο δημιούργημα, καὶ ὄχι τὸν δημιουργόν. Πολλοὶ φαντάζονται καὶ λένε ὅτι ἡ σελήνη κατεβαίνει. Ὅταν, λένε, ματώνεται ἓνας ἄνθρωπος, τὴν καταγοητεύει καὶ τὴν κατεβάζει κάτω. Ἄλλοίμονο ὅμως σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ λένε αὐτά. Ποιὸς μπόρεσε ἐξαπατώντας νὰ ἀνέβῃ στὸν οὐρανόν; Θέλησε νὰ τὸ κάνει ὁ Σίμων ὁ μάγος, ἀλλὰ ἔπεσε καὶ ἔσκασε. Διότι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μετακινήσει οὔτε μικρὸ οὔτε μεγάλον ἄστρο τοῦ οὐρανοῦ, ποὺ τὸ θεμελίωσε ὁ Θεὸς μὲ τὴ δύναμή του. Ἄλλοι πάλι λένε, ὅτι οἱ διάφοροι μάγοι προκαλοῦν σύννεφα καὶ βροχές, καὶ μιλοῦν μάταια γι' αὐτό. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μπορεῖ μὲ

τεία· Τὰ γὰρ νέφη κατὰ πρόσταξιν Θεοῦ ἐκχέουσι τὸν ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς.

Τίτλος S'.— Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ κόσμου τούτου· καὶ ὅτι ἐν περισπασμῶ καὶ μόχθῳ καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ βίος ἡμῶν.

Γέν. 3,16.— «Καὶ τῇ γυναικὶ εἶπεν· Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας καὶ τὸν στεναγμὸν σου. Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει».

Γέν. 8,21.— «Ἐγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος».

Ἰὼβ 7,1.— «Πότερον, οὐχὶ πειρατήριόν ἐστὶν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;».

10 Ἐκκλ. 1,13.— «Περὶ περισπασμῶν πονηρῶν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῶν».

Ἐκκλ. 9,2-3.— «Συνάντημα ἐν τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἀσεβεῖ, τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ, τῷ καθαρῷ καὶ τῷ ἀκαθάρτῳ, τῷ θυσιάζοντι καὶ τῷ μὴ θυσιάζοντι· ὡς ὁ ἀγαθός, ὁ ἀμαρτάνων· ὡς ὁμνῶν, 15 καθὼς ὁ τὸν ὄρκον φοβούμενος. Τοῦτο πονηρὸν ἐν παντὶ πεποιημένῳ ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι συνάντημα ἐν τοῖς πᾶσιν».

ᾠσηὲ 4,2.— «Οὐκ ἔστιν ἀλήθεια οὐδὲ ἔλεος, οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀρὰ καὶ ψεῦδος καὶ φόνος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία ἐκκέχυται ἐπὶ τῆς γῆς».

20 Σοφ. Σειρ. 40,4-5.— «Ἀπὸ φοροῦντος ὑάκινθον καὶ στέφανον, ἕως φοροῦντος ὠμόλινον, θυμὸς καὶ ζῆλος καὶ ταραχὴ καὶ σάλος καὶ φόβος θανάτου καὶ μῆνισμα καὶ ἔρις».

Ἰακ. 4,4.— «Οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; Ὅς ἐὰν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ 25 καθίσταται».

Α' Ἰω. 2,15-17.— «Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, ἡ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ 30 Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. Καὶ ὁ κόσμος παράγει καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ, ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

γοητεία νὰ ἀλλάξει τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ; Λιότι τὰ σύννεφα μὲ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ρίχνουν τὴ βροχὴ στὴ γῆ.

Τίτλος 6.— **Γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον αὐτὸν ἰδῶ· καὶ ὅτι καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ ζωὴ μας περνᾶει μὲ στενοχώρια καὶ μόχθο.**

«Καὶ στὴ γυναῖκα εἶπε· Ἦ ἀυξήσω πολὺ τὶς λύπες σου καὶ τὸν στεναγμὸ σου. Μὲ λύπη θὰ γεννᾷς παιδιὰ καὶ θὰ εἶσαι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὸν ἄνδρα σου, καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ κύριός σου».

«Ἦ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου ρέπει πολὺ ἀπὸ τὴ νεότητά του στὰ πονηρά».

«Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο; δὲν εἶναι δοκιμασία ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴ γῆ».

«Ὁ Θεὸς ἔδωσε στοὺς ἀνθρώπους μεγάλη καταπόνηση, γιὰ νὰ ταλαιπωροῦνται μὲ αὐτήν».

«Κοινὴ τύχη ἐπιφυλάσσεται στὸν δίκαιο καὶ στὸν ἀσεβῆ, στὸν καλὸ καὶ στὸν κακὸ, στὸν καθαρὸ καὶ στὸν ἀκάθαρτον, σ' ἐκεῖνον ποὺ προσφέρει θυσίες καὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ δὲν προσφέρει. Ὅπως ὁ ἀγαθός, ἔτσι καὶ ὁ ἁμαρτωλός· ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ὀρκίζεται, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ φοβᾶται τὸν ὄρκο. Αὐτὸ εἶναι κακὸ γιὰ κάθε τι ποὺ γίνεται πάνω στὴ γῆ, διότι κοινὴ εἶναι ἡ τύχη ὄλων».

«Δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια, οὔτε εὐσπλαχνία, οὔτε ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ πάνω στὴ γῆ. Κατάρτα καὶ ψέμα καὶ φόνος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία ἔχει χυθεῖ πάνω στὴ γῆ».

«Ἀπὸ αὐτὸν ποὺ φορεῖ ὑάκινθο καὶ στεφάνι στὸ κεφάλι, μέχρι ἐκεῖνον ποὺ φορεῖ ἔξωμο λινό, ὑπάρχει θυμὸς, ζήλεια, ταραχὴ, ἀναστάτωση, φόβος θανάτου, ὀργὴ καὶ φιλονεικία».

«Δὲ γνωρίζετε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου εἶναι ἔχθρα τοῦ Θεοῦ; Ὅποιος θελήσει νὰ εἶναι φίλος τοῦ κόσμου, γίνεται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ».

«Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, οὔτε ὅσα βρίσκονται στὸν κόσμον. Ἐὰν κάποιος ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, δὲν ὑπάρχει ἡ ἀγάπη τοῦ Πατέρα σ' αὐτόν. Διότι κάθε τι ποὺ ὑπάρχει στὸν κόσμον, ἡ ἐπιθυμία τῆς σάρκα, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ματιῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν κόσμον. Καὶ ὁ κόσμος παρέρχεται, καθὼς καὶ ἡ ἐπιθυμία του, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει αἰώνια».

Μὴ ἀνιχνευθῆν.—Πολυστένακτος ὁ βίος ἡμῶν καὶ κατηφείας πλήρης.

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλ. 1 εἰς Γένεσιν.— Ὁ κόσμος οὗτος προηγου-
 35 μένωσ μὲν διδασκαλεῖον καὶ παιδευτήριον τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν
 ἔστιν, ἔπειτα μέντοι καὶ ἅπαξ ἀπλῶς τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ ἐπι-
 τήδειον ἐνδιαίτημα. Συμφυῆς ἄρα τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ
 ζώοις τε καὶ φυτοῖς ἡ χρόνου διέξοδος ἐπέστη, ἐπειγομένη αἰεὶ καὶ
 παραρρέουσα καὶ μηδαμῶς παυομένη τοῦ δρόμου.

40 Ἰδίου, ὅπ. π.— Τὰ ἀπὸ χρόνου ἀρξάμενα, ἀνάγκη πάντως καὶ ἐν
 χρόνῳ συντελεῖσθαι. Εἰ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν, μὴ ἀμφιβάλῃς περὶ
 τοῦ τέλους.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Ὁ κόσμος οὗτος αὐτός τε ἔστιν θνητός καὶ
 χωρίον ἀποθνησκόντων. Ἐπειδὴ γὰρ σύνθετός ἐστιν ἡ τῶν ὀρωμέ-
 45 νων σύστασις, τὸ δὲ σύνθετον ἅπαν διαλύεσθαι πέφυκεν, οἱ ἐν τῷ
 κόσμῳ ζῶντες, μέρη ὄντες τοῦ κόσμου, ἀναγκαίως τῆς τοῦ παντός
 φύσεως ἀπολαύομεν.

Μ. Βασιλείου, Ἐπιστ. 2 πρὸς φίλον Γρηγόριον.— Τὸν μὲν οὐπω
 τοῖς δεσμοῖς τοῦ γάμου συνεζευγμένον, λυσσώδεις ἐπιθυμίαι καὶ
 50 ὄρμαι δυσκάθεκτοι καὶ ἔρωτες δυσέρωτες ἐκταράττουσι. Τὸν δὲ
 ἤδη κατειλημμένον ὁμοζύγῳ ἕτερος θόρυβος τῶν φροντίδων ἐκδέ-
 χεται· ἐν ἀπαιδίᾳ παίδων ἐπιθυμία, ἐν τῇ κτήσει τῶν παίδων παιδο-
 τροφίας μέριμνα, γυναικὸς φυλακὴ, οἴκου ἐπιμέλεια, οἰκετῶν προ-
 στασίαι, αἱ κατὰ τὰ συμβόλαια βλάβαι, οἱ πρὸς τοὺς γείτονας δια-
 55 πληκτισμοί, αἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις συμπλοκαί, καὶ τῆς ἐμπορίας οἱ
 κίνδυνοι, αἱ τῆς γεωργίας διαπονήσεις· πᾶσα ἡμέρα ἰδίαν ἤκει
 κομίζουσα τῆς ψυχῆς ἐπισκόπησιν, καὶ αἱ νύκτες τὰς καθημερινὰς
 φροντίδας παραλαβοῦσαι, ἐν ταῖς αὐταῖς φαντασίαις ἐξαπατῶσι τὸν
 νοῦν.

60 Νείλου.— Παντοίοις πάθεσι καὶ ταλαιπωρίαις καταβεβάπτισθαι
 ἢ ἀθλιότης τῆς ὧδε ζωῆς.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Ψαλμ. 38.— Ὅρα, ἀγαπητέ, πῶς θάλατ-
 ταν μιμεῖται τῶν ἀνθρώπων τὰ πράγματα· εἰ μὴ τῆς ταραχῆς ἐκεί-
 νης ὁ βίος ἐμπέπλησται· εἰ μὴ τῆς ὑγρᾶς πλέον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς χειμα-
 65 ζόμεθα· εἰ μὴ τῶν ἀνέμων σφοδρότερον εἰς ἀλλήλους συμπίπτομεν·
 εἰ μὴ τὰ χρήματα καθάπερ καταιγίδες κατ' ἀλλήλων ἡμᾶς συγκρού-
 ουσιν· εἰ μὴ καθάπερ ἐν ζόφῳ θαλαττίῳ ὧδε κάκειῖσε περιφερόμε-

Ἡ ζωὴ μας ἔχει πολλοὺς στεναγμοὺς καὶ εἶναι γεμάτη κατήφεια.

Ὁ κόσμος αὐτὸς στὴν ἀρχὴ εἶναι σχολεῖο καὶ ἐκπαιδευτήριο τῶν ἀνθρώπων ψυχῶν, ἔπειτα ὁμως γίνεται μιὰ γιὰ πάντα τὸ κατάλληλο κατάλυμα αὐτῶν ποὺ γεννιοῦνται καὶ πεθαίνουν. Ἐπομένως τὸ κύλισμα τοῦ χρόνου εἶναι σύμφυτο μὲ τὸν κόσμο καὶ τὰ ζῶα καὶ φυτὰ ποὺ ὑπάρχουν σ' αὐτόν, πάντοτε βιάζεται καὶ κυλάει καὶ ποτὲ δὲν σταματᾷ νὰ τρέχει.

Αὐτὰ ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ κάποιο σημεῖο τοῦ χρόνου, εἶναι ἀνάγκη ὀπωσδήποτε καὶ νὰ τελειώσουν μέσα στὸ χρόνο. Ἐὰν ἔχουν ἀρχὴ χρονικὴ, μὴ ἀμφιβάλεις καθόλου καὶ γιὰ τὸ τέλος.

Ὁ κόσμος αὐτὸς καὶ ὁ ἴδιος εἶναι θνητός, ἀλλὰ εἶναι καὶ τόπος αὐτῶν ποὺ πεθαίνουν. Διότι, ἐπειδὴ ἡ ὑπόστασις ὧσων φαίνονται εἶναι σύνθετη, καὶ κάθε σύνθετο ὑπόκειται ἀπὸ τὴ φύση του σὲ διάλυση, καὶ ἐμεῖς ποὺ ζοῦμε στὸν κόσμο, ὄντας μέρος τοῦ κόσμου, κατ' ἀνάγκη ὑφίσταμεθα ὅσα ὑφίστανται τὰ πάντα.

Ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα δεθεῖ μὲ τὰ δεσμὰ τοῦ γάμου τὸν συνταράζουν λυσιπώρεις ἐπιθυμίαι καὶ ἀσυγκράτητες ὀρμὲς καὶ μαρνακοὶ ἔρωτες, ἐνῶ ἐκεῖνον ποὺ εἶναι ἤδη κατελημμένος ἀπὸ σύζυγον, τὸν περιμένει ἄλλο πλῆθος φροντίδων· ὅταν δὲν ἔχει παιδιὰ, ἡ ἐπιθυμία παιδιῶν, ὅταν ἀποκτᾷ παιδιὰ, ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, ἡ προφύλαξις τῆς γυναίκας, ἡ φροντίδα τοῦ σπιτιοῦ, οἱ προστασίαι τῶν ὑπηρετῶν, οἱ ζημιὲς ἀπὸ τὰ συμβόλαια, οἱ διαπληκτισμοὶ μὲ τοὺς γείτονες, οἱ ἀντιδικίαι στὰ δικαστήρια, οἱ κίνδυνοι ἀπὸ τὶς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, οἱ κόποι τῆς καλλιέργειας τῶν χωραφιῶν· κάθε μέρα ἔρχεται φέροντας καὶ τὴ δική της παραζάλη τῆς ψυχῆς, καὶ οἱ νύχτες, παραλαμβάνοντας τῆς καθημερινῆς φροντίδες, μὲ τὶς φαντασίαις τοὺς ἐξαπατοῦν τὸν νοῦ.

Ἡ ἀθλιότητις τῆς ἐδῶ ζωῆς εἶναι συνυφασμένη μὲ κάθε εἶδους πάθη καὶ ταλαιπωρίες.

Κοίταξε, ἀγαπητέ, πῶς τὰ ἀνθρώπινα μιμοῦνται τὴ θάλασσα· μήπως ἡ ζωὴ δὲν εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὴν ταραχὴ ἐκείνης; μήπως δὲν βασανίζομαστε στὴ στεριά περισσότερο ἀπὸ τὴ θάλασσα; μήπως δὲν ἐπιτιθέμεθα πιὸ ὀρμητικὰ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους ὁ ἓνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου; μήπως τὰ χρήματα δὲν μᾶς βάζουν νὰ συγκρουόμαστε μετὰ ζυῦ μας σὰν καταγιγίδες; μήπως δὲν περιφερόμαστε ἐδῶ κι ἐκεῖ σὰν

θα. Οὗτος ἐκείνου τὸν ἀγρὸν ἀφηρπάσατο· ἕτερος ἐτέρου τὴν γῆν ἐπαφείλατο· ἄλλος τῆς τοῦ πλησίου γυναικὸς ἐπεθύμησεν, ἄλλος
 10 τοῦ δεῖνα τοὺς οἰκέτας ἀφῆρπασεν. Ὁ μὲν περὶ ὕδατος πρὸς τὸν γείτονα κρίνεται, ὁ δὲ περὶ ἀέρων τῷ συνκτῆτορι μάχεται. Οἱ μὲν περὶ μέτρα τῆς γῆς διαπληκτίζονται, οἱ δὲ διὰ οἰκοδομίας οἰκιῶν ἀλλήλους διαθλίβουσιν· οὗτος ἄπερ οὐκ ἔδωκεν λαβεῖν ἐπιφύεται, ἐκεῖνος ἄπερ ἔλαβεν μὴ δοῦναι ἀντιδικάζεται. Ὁ μὲν περὶ τόκους ἀπληστεύεται, ὁ δὲ τὸ κεφάλαιον ἀποστεινῶν δισχυρίζεται. Οὗτος ἀπο-
 75 ρῶν ὀδυνᾶται, ἐκεῖνος εὐπορῶν θορυβεῖται. Ὁ μὴ ἔχων ὄνειδίζεται, καὶ ὁ ἔχων ἐπιβουλεύεται· ὁ κρατῶν ἐνεδρεύεται, ὁ ἐν ἀρχαῖς ὑποβλέπεται· ὁ ἐν ἐξουσίαις μισεῖται, ὁ ἐν δυναστεαῖς σκευάζεται· οἱ πόλεμοι συνεχεῖς, οἱ φόνοι ἐπάλληλοι. Ἡ ἀπληστία τυραννεῖ, ἡ πλεονεξία δυναστεύει, τὸ ψεῦδος ὑπεραίρεται· ἢ πρὸς ἀλλήλους πίστις
 80 ἀπέφυγεν, ἢ ἀλήθεια τὴν γῆν κατέλιπεν· ἢ φιλία μέχρι τραπέζης περιώριστα, οἱ δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἀπώλεσαν· αἱ προσηγορίαι ὑποψίας πεπλήρωνται. Οὕτω δὴ πάντων ἐν κακοῖς σεσοβημένων ἡμῶν, ὁ προφήτης τὸν βίον ἐκπτύμενος ἐκβοᾷ, λέγων· «πλὴν μᾶτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν».

Τίτλος Ζ'.— Περὶ βιαίου καὶ βιαστοῦ.

Σοφ. Σειρ. 4,26.— «Μὴ βιάζου ροῦν ποταμοῦ».

Σοφ. Σειρ. 38,25.— «Τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε».

Α' Πέτρ. 5,2.— «Μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως».

5 Μ. Βασιλείου, Εἰς Ἑξαήμερον.— Τὸ ἠναγκασμένον καὶ παρὰ φύσιν, ἐπ' ὀλίγον ἀνίσχον, καὶ τοῦτο βιαίως, καὶ μόλις ταχὺ διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. Ἀπολογητικός.— Τὸ ἀκούσιον πρὸς τὸ τυραννικὸν εἶναι, καὶ οὐκ ἐπαιετόν, οὐδὲ μόνιμον. Φιλεῖ γὰρ τὸ
 10 βιασθέν, ὡσπερ φυτὸν βία χερσὶ μετασπώμενον, εἰς ἑαυτὸν πάλιν ἀφεθὲν ἀνατρέχειν. Τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ἐννομώτατον ἅμα καὶ

3. Πρβλ. «Ζεῖ χύτρα, ζεῖ φιλία».

4. Ψαλμ. 38,6.

νά βρισκόμαστε σὲ θαλασσινὸ σκοτάδι; Αὐτὸς ἐδῶ ἄρπαξε τὸ χωράφι ἐκείνου· ἄλλος ἀφῆρεσε τὸ χωράφι ἄλλου· ἄλλος ἐπιθύμησε τὴ γυναῖκα τοῦ πλησίον του· ἄλλος ἄρπαξε τοὺς ὑπηρέτες τοῦ τάδε. Ὁ ἕνας ὀδηγεῖται στὰ δικαστήρια μὲ τὸν γείτονά του γιὰ τὸ νερό· ἄλλος τσακώνεται μὲ τὸν συνιδιοκτήτη του γιὰ τὸν ἀέρα. Ἄλλοι διαπληκτίζονται γιὰ μερικὰ μέτρα γῆς, καὶ ἄλλοι ἀλληλοβρίζονται γιὰ τὸ κτίσιμο σπιτιῶν· αὐτὸς ἐπιτίθεται νὰ πάρει αὐτὰ ποὺ δὲν ἔδωσε, ἐκεῖνος καταφεύγει στὰ δικαστήρια γιὰ νὰ μὴ δώσει αὐτὰ ποὺ πῆρε. Ἄλλος δείχνει ἀπληστία γιὰ τοὺς τόκους, καὶ ἄλλος ἰσχυρίζεται ὅτι θὰ τοῦ στερήσει καὶ τὸ κεφάλαιο. Αὐτὸς στενοχωρεῖται ἐπειδὴ εἶναι ἄπορος, ἐκεῖνος ἀνησυχεῖ ἐπειδὴ εἶναι εὐπορος. Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει χλευάζεται, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει γίνεται στόχος σκευωριῶν· αὐτὸν ποὺ κυριαρχεῖ τοῦ στήνουν ἐνέδρες, καὶ τὸν εὐρισκόμενον στὴν ἐξουσία τὸν ὑποβλέπουν· αὐτὸς ποὺ ἐξουσιάζει μισεῖται, καὶ ὁ δυνάστης προετοιμάζεται· οἱ πόλεμοι εἶναι συνεχεῖς καὶ οἱ φόνοι ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο. Ἡ ἀπληστία τυραννεῖ, ἡ πλεονεξία καταδυναστεύει, τὸ ψέμα ὑπερηφανεύεται· ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τοὺς ἄλλους χάθηκε, ἡ ἀλήθεια ἐγκατέλειψε τὴ γῆ· ἡ φιλία περιορίστηκε στὸ τραπέζι³, καὶ αὐτοὶ ἔχασαν καὶ τὴ δύναμή τους· οἱ προσφωνήσεις εἶναι γεμάτες ὑπόνοια. Γι' αὐτό, ἐπειδὴ ὅλοι μας κινούμεστε μεταξὺ κακῶν, ὁ προφήτης φτύνοντας τὴ ζωὴ φωνάζει καὶ λέει· «δυστυχῶς ἄδικα ταραζεται κάθε ἄνθρωπος»⁴.

Τίτλος 7.— Γιὰ τὸν βίαιο καὶ τὸν βιαστή.

«Νὰ μὴ ἀλλάζεις τὴ φυσικὴ ροὴ τοῦ ποταμοῦ».

«Νὰ ὀδηγεῖς τὸ βόδι ποὺ θέλει».

«Ὅχι ἀναγκαστικά, ἀλλὰ θεληματικά».

Αὐτὸ ποὺ γίνεται ἀναγκαστικά καὶ παρὰ φύσιν, ἀφοῦ κρατηθεῖ γιὰ λίγο, καὶ αὐτὸ βίαια, γρήγορα διαλύεται στὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται.

Τὸ ἀκούσιο ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι τυραννικό, δὲν εἶναι οὔτε ἐπαινετὸ οὔτε μόνιμο. Διότι αὐτὸ ποὺ βιάζεται ἐνεργεῖ συνήθως σὰν τὸ φυτὸ ποὺ τραβιέται βίαια μὲ τὰ χέρια, καὶ ὅταν ἀφήνεται ἐπανέρχεται πάλι στὸν ἑαυτό του. Ἐνῶ αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ τὴ θέλησή του εἶναι νόμιμο καὶ ἀσφαλές, διότι διατηρεῖτε μὲ τὸ δεσμὸ τῆς εὐνοίας.

ἀισφαλέστατον, εὐνοίας δεσμιῶ τηρούμενον. — Βουλομένων, οὐ τω-
 ραννουμένων τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον.

Κλήμ. Ἀλεξανδρεύς.— Τὸ τε βεβιασμένον καὶ ἀηδὲς ταχύ· τὸ δὲ
 15 ἀβίαστον, οὐκ ἔχει κόρον, ἀλλ' αἰεὶ χάριτί τε καὶ πόθῳ θάλλει.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Μάλιστα πάντων Χριστιανοῖς οὐκ ἐφίεται τὸ
 πρὸς βίον ἐπανορθοῦν τὰ τῶν ἀμαρτημάτων πταίσματα. Οὐ γὰρ
 τοὺς ἀνάγκη τῆς κακίας ἀπεχομένους, ἀλλὰ τοὺς προαιρέσει στε-
 φανοῖ ὁ Θεός.

20 Εὐσεβίου.— Βία Θεῶ οὐ πρόσεστιν.

Τίτλος Η'.— Περὶ βλασφημίου καὶ μεγαλορρήμονος.

Λευϊτ. 24,15.— «Ἐἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν· λάλησον τοῖς υἱ-
 οῖς Ἰσραὴλ, λέγων· Ἐάνθρωπος ὃς ἐάν καταράσῃται Θεόν, ἀμαρτι-
 αν λήμεται· ὁ ὀνομάζων δὲ ὄνομα Κυρίου, λίθοις λιθοβολεῖται
 5 αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν Ἰσραὴλ».

Α' Βασ. 2,3.— «Μὴ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στό-
 ματος ὑμῶν».

Ἰωβ 15,12.— «Τί ἐτόλμησεν ἡ καρδιά σου, ὅτι θυμὸν ἔρρη-
 ξας ἔναντι Κυρίου;».

10 Ψαλμ. 11,4-5.— «Ἐξολοθρεύσει Κύριος πάντα τὰ χεῖλη τὰ δό-
 λια, γλῶσσαν μεγαλορρήμονα· τοὺς εἰπόντας, Τὴν γλῶσσαν
 ἡμῶν μεγαλυνοῦμεν, τὰ χεῖλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστι· τίς ἡμῶν κύ-
 ριός ἐστιν;».

Ἔσση 14,1.— «Ἀφανισθήσεται Σαμάρεια, ὅτι ἀντεῖπε πρὸς
 15 τὸν Θεὸν αὐτῆς· ἐν ρομφαίᾳ πεσοῦνται αὐτοί, καὶ τὰ ὑποτίθια
 αὐτῶν ἐδαφισθήσονται».

Ἰερ. 31,26.— «Μεθύσατε αὐτόν, ὅτι ἐπὶ Κύριον ἐμεγαλύν-
 θη».

Ἰεζ. 28,6-7.— «Τάδε λέγει Κύριος· Ἐπειδὴ δέδωκας τὴν
 20 καρδίαν σου ὡς καρδίαν Θεοῦ, ἰδοὺ ἐπάγω ἐπὶ σὲ ἄλλοτρίους,
 λοιμοὺς ἐθνῶν, καὶ ἐκκενώσουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐπὶ σὲ καὶ
 ἐπὶ τὸ κάλλος τῆς ἐπιστήμης σου, καὶ στρώσουσι τὸ κάλλος σου
 εἰς ἀπώλειαν».

Σοφ. Σολ. 1,6.— «Φιλάνθρωπον πνεῦμα σοφίας, καὶ οὐ κατορ-
 25 θῶσει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτοῦ».

Τὸ μυστήριον τῆς εὐσέβειας εἶναι γι' αὐτοὺς ποὺ θέλουν καὶ ὄχι ποὺ ἀναγκάζονται.

Αὐτὸ ποὺ γίνεται μὲ βία, γρήγορα καθίσταται ἀηδὲς, ἐνῶ τὸ ἀβίαστο δὲν προκαλεῖ κορεσμό, ἀλλὰ ἀνθεὶ πάντοτε μὲ χάρη καὶ πόθο.

Περισσότερο ἀπὸ ὅλα στοὺς Χριστιανοὺς δὲν ἐπιτρέπεται μὲ ἐξαναγκασμὸ νὰ ἐπανορθώσουν τὰ πταίσματα τῶν ἁμαρτιμάτων. Διότι ὁ Θεὸς δὲν στεφανώνει ἐκείνους ποὺ ἀπὸ ἀνάγκη ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν κακία, ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ τὸ κάνουν μὲ τὴ θέλησὴ τους.

Ἡ βία δὲν ταιριάζει στὸν Θεό.

Τίτλος 8.— Γιὰ τὸν βλάσφημο καὶ τὸν καυχησιάρη.

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωϋσῆ· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλιτὲς καὶ πές τους· Ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ καταραστεῖ τὸν Θεό, θὰ διαπράξει ἁμαρτία, καὶ ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, νὰ τὸν λιθοβολεῖ ὅλο τὸ πλῆθος τῶν Ἰσραηλιτῶν».

«Νὰ μὴ βγεῖ καυχησιολογία ἀπὸ τὸ στόμα σας».

«Πῶς τόλμησε ἡ καρδιά σου νὰ ἐκστομίσει λόγο ἐναντίον τοῦ Κυρίου;».

«Μακάρι νὰ ἐξολοθρεύσει ὁ Κύριος ὅλα τὰ δόλια χεῖλη καὶ τὴ γλῶσσα ποὺ κομπάζει· ἐκείνους ποὺ εἶπαν· Θὰ μεγαλώσουμε τὴ γλῶσσα μας, καὶ θὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ χεῖλη μας γιὰ νὰ ποῦμε ὅ,τι θέλουμε· ποιὸς εἶναι κύριός μας;».

«Θὰ ἀφανιστεῖ ἡ Σαμάρεια, ἐπειδὴ ἀντιμίλησε στὸν Θεό της· αὐτοὶ θὰ πέσουν ἀπὸ ρομφαία καὶ τὰ βυζανιάρικά τους θὰ πεθάνουν ριγμένα στὸ ἔδαφος».

«Μεθῦστε τον, γιατί ὕψωσε ἀνάστημα ἐναντίον τοῦ Κυρίου».

«Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Ἐπειδὴ παρούσασες τὴν καρδιά σου ὡς καρδιά Θεοῦ, γι' αὐτὸ ἐγὼ θὰ στείλω ἐναντίον σου ἄλλοεθνεῖς, κακοποιούς εἰδωλολάτρες, οἱ ὅποιοι θὰ βγάλουν τὰ ξίφη τους ἐναντίον σου καὶ ἐναντίον τῆς ὠραιότητος ποὺ μὲ ἐπιστημονικὸ τρόπο ἐπέτυχες, καὶ θὰ στρώσουν κάτω στὴ γῆ τὴν ὁμορφιά σου, ὥστε νὰ χαθεῖ».

«Τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας εἶναι φιλόανθρωπο, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀφήσει ἀτιμώρητο ἐκεῖνον ποὺ βλασφημεῖ μὲ τὰ χεῖλη του».

Σοφ. Σειρ. 27,25.— «Ὁ βάλλων λίθον εἰς ὕψος, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει».

Μαθθ. 12,31.— «Πᾶσα ἁμαρτία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι».

Μ. Βασιλείου.— Ὁ μὲν ἁμαρτάνων παραβαίνει νόμον, ὁ δὲ βλασφημῶν εἰς αὐτὴν ἀσεβεῖ τὴν Θεότητα.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τοὺς ἐν τῇ πόλει βλασφημοῦντας σωφρόνιζε· κἂν ἀκούσης τινὸς ἐν ἀμφοδῶ ἢ ἐν ἀγορᾷ, ἐπιτίμησον, κἂν πληγὰς ἐπιθεῖναι δέῃ, μὴ παραιτήσῃ. Ράπισον αὐτοῦ τὴν ὄψιν, σύντριψον αὐτοῦ τὸ στόμα, ἀγιάσόν σου τὴν χεῖρα διὰ τῆς πληγῆς. Κἂν ἐγκαλῶσί τινες, κἂν εἰς δικαστήριον ἔλκωσιν, ἀκολούθησον.

Ἰδίου, Περὶ ἀκαταπήπτου, ὁμιλ. 3.— Καθάπερ ὁ λίθον ἀκοντί-
ζων εἰς τὸ ὕψος, τοῦ οὐρανοῦ μὲν τὸ σῶμα διατεμεῖν οὐ δύναται,
οὐδὲ πρὸς τὸ ὕψος φθάσαι ἐκεῖνο, τὴν δὲ πληγὴν τῇ ἰδίᾳ δέχεται κο-
ρυφῇ, πρὸς τὸν ἀκοντίσαντα ἐπανιόντος τοῦ λίθου· οὕτω καὶ ὁ βλα-
σφημῶν εἰς τὴν μακαρίαν τοῦ Θεοῦ οὐσίαν, ἐκείνην οὐ παραβλάψει
ποτέ, πολλῶ μείζονα οὕσαν καὶ ὑψηλοτέραν, κατὰ δὲ τῆς ἑαυτοῦ
ψυχῆς τὸ ξίφος ἀκονᾶ, ἀγνώμων περὶ τὸν εὐεργέτην γενόμενος.

Τίτλος Η'.— Περὶ βασιλέως χρυσοῦ καὶ μισοπονήρου.

Ἄριθμ. 24,8.— «Αὐξήθησεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἔδεται ἔθνη ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ πάχη αὐτῶν ἐκμυελιεῖ, καὶ ταῖς βολίσις αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς ἔθνη κερατιεῖ».

Δευτ. 33,17,29.— «Κέρατα μονοκέρωτος τὰ κέρατα αὐτοῦ, ἐν αὐτοῖς ἔθνη κερατιεῖ. Ψεύσονται σε οἱ ἐχθροί σου, καὶ σὺ ἐπὶ τραχήλου αὐτῶν ἐπιβήσῃ».

Β' Βασ. 8,6,15.— «Ἔσωσεν ὁ Θεὸς τὸν Δαβὶδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύθη, καὶ ἦν Δαβὶδ ποιῶν κριμα καὶ δικαιοσύνην».

Β' Βασ. 16,11–12.— «Εἶπε Δαβὶδ· Ἄφες αὐτὸν καταρᾶσθαι, ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· Εἴ πως εἶδοι Κύριος ἐπὶ τὴν ταπεινῶσίν μου καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας ταύτης».

Β' Βασ. 11,12.— «Καὶ Σεμεεὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ βασιλέως, καὶ εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· Μὴ λογιζέσθω ὁ κύ-

«Αὐτὸς ποὺ ρίχνει πέτρα ψηλά, τὴν ρίχνει ἐπάνω στὸ κεφάλι του».

«Κάθε ἄμαρτία θὰ συγχωρηθεῖ στοὺς ἀνθρώπους, σ' αὐτὸν ὅμως ποὺ θὰ βλασφημήσει τὸ ἅγιο Πνεῦμα, δὲν θὰ συγχωρηθεῖ οὔτε στὸν κόσμον αὐτὸν, οὔτε στὸν μέλλοντα».

«Αὐτὸς ποὺ ἁμαρτάνει παραβαίνει τὸν νόμο, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ βλασφημεῖ ἀσεβῆ ἀπέναντι στῆ θεότητῳ».

Αὐτοὺς ποὺ βλασφημοῦν στὴν πόλη, νὰ τοὺς συνετίξεις· ἂν ἀκούσεις κάποιον νὰ βλασφημεῖ σὲ πάροδο ἢ σὲ ἀγορά, νὰ τοῦ κάνεις παρατήρηση, καὶ ἂν χρειαστεῖ νὰ τὸν χτυπήσεις, νὰ μὴ διστάσεις. Ράπισε τὸ πρόσωπό του, σπάσε του τὸ στόμα, ἁγίασε τὸ χέρι σου μὲ τὸ χτύπημα. Καὶ ἂν κάποιοι σὲ κατηγορήσουν, καὶ ἂν σὲ ὀδηγήσουν στὸ δικαστήριον, ἀκολούθησέ τους.

Ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ἐξακοντίζει πέτρα ψηλά, τὸ σῶμα βέβαια τοῦ οὐρανοῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σχίσει, οὔτε νὰ φτάσει σ' ἐκεῖνο τὸ ὕψος, ἀλλὰ δέχεται τὸ χτύπημα στὸ ἴδιο του τὸ κεφάλι, ἀφοῦ ἡ πέτρα ἐπιστρέφει σ' αὐτὸν ποὺ τὴν ἔριξε, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ βλασφημεῖ τὴν μακάρια οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἐκείνην δὲν θὰ τὴν βλάψει ποτέ, ἀφοῦ εἶναι πολὺ πιὸ μεγάλη καὶ ψηλότερη, ὅμως ἀκονίζει τὸ ξίφος ἐναντίον τῆς ψυχῆς του, ἐπειδὴ ἔγινε ἀχάριστος πρὸς τὸν εὐεργέτη του.

Τίτλος 9.— Γιὰ τὸν βασιλιά ποὺ εἶναι ἀγαθὸς καὶ μισεῖ τὸ κακό.

«Θὰ μεγαλώσει ἡ βασιλεία του, θὰ καταφάει τὰ ἔθνη τῶν ἐχθρῶν του, καὶ θὰ ρουφήξει τὸ μεδούλι τῶν ὀστέων τους, καὶ μὲ τὰ βέλη του θὰ φονεύσει τὰ ἔθνη, χτυπώντας τα μὲ τὰ κέρατά του».

«Τὰ κέρατά του εἶναι σὰν τὰ κέρατα τοῦ μονοκέρωτος⁵· μὲ αὐτὰ θὰ χτυπήσει τὰ ἔθνη. Θὰ σὲ διαψεύσουν οἱ ἐχθροί σου, ἀλλὰ ἐσὺ θὰ καθίσεις πάνω στὸν σβέρκο τους».

«Ἔσωσε ὁ Θεὸς τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν βοήθησε σὲ ὅλα τὰ ἔργα του, καὶ ὁ Δαβὶδ ἔκρινε καὶ δίκαιε δίκαια».

«Εἶπε ὁ Δαβὶδ· Ἔαφησέ τον νὰ μὲ καταριέται, διότι τοῦ τὸ εἶπε ὁ Θεός· Ἴσως γιὰ νὰ δεῖ ὁ Θεὸς τὴν ταπεινώσή μου καὶ νὰ μοῦ ἐπιστρέψει τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς τῆς κατάρας».

«Καὶ ὁ Σεμεεὶ ἔπεσε μπροστὰ στὸν βασιλιά καὶ τοῦ εἶπε· Ἄς μὴ μοῦ καταλογίσει ὁ κύριος τὸ σφάλμα ποὺ ἔκανα, καὶ λησμόνησε

15 ριος ἀνομίαν καὶ μὴ μνησθῆς ὅσα ἠδίκησεν ὁ παῖς σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἧ̄ ἐξεπορεύετο ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἐξ Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἔγνω ὁ δοῦλός σου, ὅτι ἤμαρτον. Καὶ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς· Οὐ μὴ ἀποθάνῃς».

Ψαλμ. 20,1.— «Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασι-
20 λεύς», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 60,7.— «Ἡμέραν ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασιλέως προσθήσῃ», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 71,1.— «Ὁ Θεός, τὸ κριμὰ σου τῷ βασιλεῖ δὸς καὶ τὴν» καὶ τὰ λοιπά.

25 Ψαλμ. 98,4.— «Τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ».

Παροιμ. 21,1.— «Ὡσπερ ὀρμὴ ὕδατος, οὕτω καρδία τοῦ βασιλέ-
ως ἐν χειρὶ Θεοῦ».

Παροιμ. 16,12.— «Βδέλυγμα βασιλεῖ ὁ ποιῶν κακά. Μετὰ γὰρ δικαιοσύνης ἐτοιμάζεται θρόνος ἀρχῆς. Δεκτὰ βασιλεῖ χεῖλη δίκαια,
30 λόγους δὲ ὀρθοὺς ἀγαπᾷ. Μαντεῖον ἐν χεῖλεσι βασιλέως, ἐν δὲ κρίσει οὐ μὴ πλανηθῇ τὸ στόμα αὐτοῦ».

Παροιμ. 14,28.— «Ἐν πολλῷ ἔθνει δόξα βασιλέως, ἐν δὲ ἐκλείψει λαοῦ συντριβὴ δυναστῶν».

Παροιμ. 20,8.— «Ὅταν βασιλεὺς δίκαιος καθίσῃ ἐπὶ θρόνου, οὐκ ἐναντιοῦται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ οὐδὲν πονηρόν. Ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια φυλακὴ βασιλεῖ, καὶ περικυκλώσουσιν ἐν δικαιοσύνῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ».

Παροιμ. 25,5.— «Κτεῖνε ἀσεβεῖς ἀπὸ προσώπου βασιλέως, καὶ κατορθώσῃ ἐν δικαιοσύνῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ».

40 «Δόξα βασιλέως τιμᾶν πρόσταγμα».

Παροιμ. 29,4.— «Βασιλεὺς δίκαιος ἀνίστησι χώραν».

Παροιμ. 24,22γ.— «Μάχαιρα γλῶσσα βασιλέως, καὶ οὐ σαρκίνη».

Παροιμ. 24,22β.— «Μηδὲν ψεῦδος ἀπὸ γλῶσσης βασιλέως λεγέ-
σθω».

45 Παροιμ. 29,14.— «Βασιλέως ἐν ἀληθείᾳ κρίνοντος πτωχοῦς, ὁ θρόνος αὐτοῦ εἰς μαρτύριον κατασταθήσεται».

Παροιμ. 16,14.— «Θυμὸς βασιλέως ἄγγελος θανάτου, ἀνὴρ δὲ σοφὸς ἐξιλάσει αὐτόν».

Παροιμ. 19,12.— «Βασιλέως ἀπειλὴ ὁμοία ὄρνυμῶ λέοντος. Ὡς
50 γὰρ δρόσος ἐπὶ χόρτον, οὕτω τὸ ἰλαρὸν αὐτοῦ».

Ἐκκλ. 8,2.— «Στόμα βασιλέως φύλαξον».

τὴν ἀδικία πού σοῦ ἔκανε ὁ δοῦλος σου τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ὁ κύριός μου ὁ βασιλιάς ἐφενγε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, διότι κατάλαβα ἐγὼ ὁ δοῦλος σου, ὅτι ἀμίμητος».

«Κύριε, μὲ τὴν ἐνίσχυση πού τοῦ δίνεις θὰ εὐφρανθεῖ ὁ βασιλιάς».

«Θὰ προσθέτεις μέρες στίς μέρες τοῦ βασιλιᾶ».

«Θεέ, δῶσε στὸν βασιλιᾶ τὴν ἰκανότητα νὰ κρίνει» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Ἡ ἐντιμότητα τοῦ βασιλιᾶ ἀγαπᾷ τὴ δικαιοσύνη».

«Ὅπως τὸ ὀρμητικὸ ρεῦμα, ἔτσι καὶ ἡ καρδιά τοῦ βασιλιᾶ βρίσκεται στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ».

«Εἶναι μισητὸς στὸν βασιλιᾶ ὁποῖος διαπράτει κακὰ ἔργα. Διότι ὁ θρόνος τῆς ἐξουσίας στηρίζεται πάνω στὴ δικαιοσύνη. Εἶναι ἀποδεκτὰ στοῦ βασιλιᾶ τὰ χεῖλη πού εἶναι δίκαια καὶ ἀγαπᾷ τὰ σωστὰ λόγια. Ὑπάρχει μαντεῖο στὰ χεῖλη τοῦ βασιλιᾶ, καὶ δὲν πλαῖνται τὸ στόμα του ὅταν κρίνει».

«Ἡ δόξα τοῦ βασιλιᾶ στηρίζεται στὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ ὅταν λείπει ὁ λαὸς οἱ δυνάστες συντρίβονται».

«Ὅταν κάθεται στὸν θρόνο βασιλιάς δίκαιος, δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ ἀπέναντι στὰ μάτια του τίποτε τὸ πονηρό. Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ ἀλήθεια ἀποτελοῦν τὴ φρουρὰ τοῦ βασιλιᾶ, καὶ περικυκλῶνουν τὸν θρόνο του μὲ δικαιοσύνη».

«Σκότωσε τοὺς ἀσεβεῖς πού βρίσκονται κοντὰ στὸν βασιλιά, καὶ τότε θὰ στεριωθεῖ ὁ θρόνος του πάνω στὴ δικαιοσύνη».

«Ἡ δόξα τοῦ βασιλιᾶ εἶναι νὰ τιμᾷ τίς προσταγές του».

«Ὁ δίκαιος βασιλιάς ἀνορθώνει τὴ χώρα του».

«Μαχαίρι τοῦ βασιλιᾶ εἶναι ἡ γλώσσα του, καὶ μαχαίρι ὄχι σαρκικό».

«Κανένα ψέμα νὰ μὴ λεχθεῖ ἀπὸ τὸ στόμα σου».

«Ὅταν ὁ βασιλιάς κρίνει τοὺς φτωχοὺς ἀληθινά, ὁ θρόνος του γίνεται διάσημος».

«Ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλιᾶ εἶναι προμήνυμα θανάτου, γι' αὐτὸ ὁ σοφὸς ἄνθρωπος φροντίζει νὰ τὸν ἐξευμενίσει».

«Ἡ ἀπειλὴ τοῦ βασιλιᾶ μοιάζει μὲ βρυχηθμὸ λιονταριοῦ, ἐνῶ ἡ καλωσύνη του εἶναι σὰν δροσιὰ πάνω στὸ χορτάρνι».

«Νὰ τηρεῖς τὰ λόγια πού βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βασιλιᾶ».

Ψα. 32,3.— «Ίδοὺ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει, καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσιν».

Ψα. 25,3.— «Εὐλογῆσει σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός, καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε. Ἐγένου πάση πόλει ταπεινῆ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσασι δι' ἐνδείας σκέπη, ἀπὸ ἀνθρώπων πονηρῶν ρῦσαι αὐτούς· σκέπη διψόντων, καὶ πνεῦμα ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε».

Ίερ. 23,5.— «Ίδοὺ ἡμέρα ἔρχεται, λέγει Κύριος, καὶ ἀναστήσω τῷ Δαβὶδ ἀνατολήν δικαίαν, καὶ βασιλεύσει βασιλεύς, καὶ συνήσει, καὶ ποιήσει κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ καὶ σωθήσεται λαὸς καὶ κατασκηνώσει πεπορθῶς».

Σοφ. Σολ. 6,24.— «Βασιλεὺς φρόνιμος εὐστάθεια δήμου».

Σοφ. Σολ. 5,18.— Λήψεται πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνης, καὶ περιθήσεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον· λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὁσιότητα».

Σοφ. Σειρ. 6,5.— «Παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζου».

Σοφ. Σειρ. 10,1.— «Κριτὴς σοφὸς παιδεύσει τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἡγεμονία συνετοῦ τεταγμένη ἔσται».

70 Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. Εἰς ἑαυτόν.— Οἱ βασιλεῖς, αἰδεῖσθε τὴν ἀλουργίδα. Νομοθετήσει γὰρ καὶ νομοθέταις ὁ λόγος. Γινώσκετε τὸ πιστευθὲν ὑμῖν, καὶ τί τὸ μέγα περὶ ὑμᾶς μυστήριον. Κόσμος ὅλος ὑπὸ χεῖρα τὴν ὑμετέραν, διαδήματι μικρῶ καὶ βραχεῖ ρακίῳ κρατούμενος. Τὰ μὲν ἄνω μόνον Θεοῦ, τὰ δὲ κάτω καὶ ὑμῶν. Θεοὶ γίνεσθε τοῖς ὑφ' ὑμᾶς, ἵνα εἶπω τι καὶ τολμηρότερον. Καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ εἶρηται καὶ πεπίστευται. Ἐνταῦθα ἔστω τὸ κράτος ὑμῶν, ἀλλὰ μὴ τῷ χρυσῷ καὶ ταῖς φάλαγξιν. Οἱ περὶ τὰ βασίλεια καὶ τοὺς θρόνους, μὴ σφόδρα ταῖς ἐξουσίαις ἐπαίρεσθε, μηδὲ ἀθάνατα διανοεῖσθε περὶ τῶν οὐκ ἀθανάτων.

80 Γρηγ. Θεολόγου, τετράστιχον 56.

Τὸ δραστηκὸν δείκνυε, μὴ τὸ δρᾶν κακῶς,

«Νά, θά βασιλεύσει βασιλιάς δίκαιος καί θά κυβερνήσουν ἄρχοντες μέ δικαιοσύνη».

«Θά σέ δοξολογήσει ὁ φτωχός λαός, θά σέ δοξολογήσουν πόλεις ἀνθρώπων πού ἀδικοῦνται. Ἔγινες βοηθός κάθε ταπεινῆς πόλεως καί σκέπη γιά ἐκείνους πού στενοχωροῦνται ἐξαιτίας τῆς φτώχειας τους· γλύτωσέ τους ἀπό ἀνθρώπους κακοῦς· γίνε σκέπη τῶν διψασμένων, καί θά σέ δοξολογήσει τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων πού ἀδικοῦνται».

«Νά, ἔρχεται ἡμέρα, λέει ὁ Κύριος, κατὰ τὴν ὁποία θά ἀναδείξω τὸν δίκαιο βλαστό τοῦ Δαβίδ, καί θά βασιλεύσει βασιλιάς συνेतός, πού θά ἐφαρμόσει πάνω στή γῆ δικαιοκρισία. Κατὰ τῆς ἡμέρες αὐτοῦ τοῦ βασιλιᾶ θά σωθεῖ ὁ λαός καί θά κατασκηνώσει ἀσφαλῆς.»

«Ὁ συνेतός βασιλιάς ἀποτελεῖ ἐγγύηση σταθερότητας γιά τὸ λαό».

«Θά πάρει ὡς πανοπλία τὴν ὀργή του, θά φορέσει ὡς θώρακα τὴ δικαιοσύνη, θά περιβληθεῖ ὡς περικεφαλαία τὴν ἀντικειμενικὴ κρίση του καί ὡς ἀσπίδα ἀκαταμάχητη θά φορέσει τὴν ἀγιότητα».

«Νὰ μὴ προσπαθεῖς μπροστὰ στὸν βασιλιᾶ νὰ φανεῖς σοφός».

«Ὁ σοφός ἄρχοντας παιδαγωγεῖ τὸν λαό του, καί ἡ ἐξουσία τοῦ συνेतῶ ἄρχοντα εἶναι καλῶς τεταγμένη».

«Οἱ βασιλεῖς νὰ σέβετε τὸ βασιλικὸ ἔνδυμά σας. Διότι ὁ λόγος νομοθετεῖ καί γιά τοὺς νομοθέτες. Νὰ γνωρίζετε αὐτὸ πού σᾶς ἔχει ἀμπιστευθεῖ, καί ποιό εἶναι τὸ μεγάλο μυστήριό σας. Ὁλόκληρος κόσμος βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸ χέρι σας, συγκρατούμενος ἀπὸ ἓνα μικρὸ στέμμα καί ἓνα μικρὸ κομμάτι ράκους. Διότι τὰ τοῦ οὐρανοῦ εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὰ γῆινα εἶναι καί δικὰ σας. Γίνεστε θεοὶ γιά τοὺς ὑπηκόους σας, γιά νὰ πῶ καί κάτι τὸ τολμηρό. Ἡ καρδιά τοῦ βασιλιᾶ βρίσκεται στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, καί λέγεται, ἀλλὰ καί πιστεύεται. Ἐδῶ ἡ ἐξουσία εἶναι δική σας, ἀλλὰ ὄχι μέ τὸ χρυσάφι καί τῆς φάλαγγες. Ὅσοι βρίσκεστε στὰ ἀνάκτορα καί τοὺς θρόνους, νὰ μὴ ὑπερηφανεύεστε πολὺ γιά τὴν ἐξουσία σας, οὔτε νὰ σκέφτεστε κατὰ τρόπο ἀθάνατο γιά πράγματα πού δὲν εἶναι ἀθάνατα».

Γρηγορίου Θεολόγου, τετρ. 56.

Νὰ δείχνεις δραστηριότητα καί ὄχι νὰ δρᾶς κακῶς,

τὸ δὲ εἴ τι ποιεῖν, εἰ θέλεις εἶναι θεός·
τὸ δὲ ἐστὶν ἀνδρὸς εἰδότης τὸ συγγενές.
Κτείνει δὲ ρᾶστα καὶ τρυγῶν καὶ σκορπίος.

85 Ἰδίου.— Οἱ δυνάσται, φοβεῖσθε τὸν δυνατώτερον.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Βασιλεία τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πραγμάτων τὰς
τραχύτητας ὁμαλίζει.

Εἰρηναῖος.— Πᾶς βασιλεὺς δίκαιος ἱερατικὴν ἔχει τάξιν.

Τίτλος Γ'.— *Περὶ βασιλέως μὴ λίαν θαυματομένου.*

Παροιμ. 13,17.— «Βασιλεὺς θρασὺς ἐμπεσεῖται εἰς κακά».

Παροιμ. 28,16.— «Βασιλεὺς ἐνδεῆς προσόδων, μέγας συκοφάν-
της».

5 Παροιμ. 29,12.— «Βασιλέως ὑπακούοντες λόγον ἄδικον, πάντες
ὕπ' αὐτὸν παράνομοι».

Ἐκκλ. 10,16.— «Οὐαὶ σοι, πόλις, ἧς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερος
καὶ οἱ ἄρχοντές σου ἐν πρώῃ ἐσθίουσιν».

Σοφ. Σολ. 5, 23. 6,1-6.— «Κακοπραγία περιστρέφει θρόνους δυ-
10 ναστῶν. Ἀκούσατε οὖν, βασιλεῖς, καὶ σύνετε· ἐνωτίσασθε οἱ κρα-
τοῦντες πλήθους καὶ γεγαιρωμένοι ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν, ὅτι ἐδόθη
παρὰ Κυρίου ἡ κράτησις ὑμῖν. Ὅτι ὑπηρεταὶ ὄντες τῆς αὐτοῦ βασι-
λειᾶς, οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν
βουλὴν τοῦ Ὑψίστου ἐπορεύθητε. Φρικτῶς καὶ ταχέως ἐπιστήσε-
15 ται ὑμῖν ὄλεθρος, ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται,
καὶ τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα· δυνατοὶ δυνατῶς ἐτα-
σθήσονται».

Σοφ. Σειρ. 8,2.— «Πολλοὺς ἀπώλεσε τὸ χρυσίον, καὶ καρδίαν
βασιλέως ἐξέκλινεν».

20 Σοφ. Σειρ. 10,3.— «Βασιλεὺς ἀπαίδευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐ-
τοῦ».

Φίλωνος.— Τῶν μὲν ἀφρόνων βασιλεὺς οὐδεὶς, κἂν τὸ πάσης
γῆς καὶ θαλάττης κράτος ἀνάψηται· μόνος δὲ ὁ ἀστείος καὶ θεοφι-
λῆς.

Τίτλος ΙΑ'.— *Περὶ βασιλέως· ὅτι χρὴ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ.*

Ἐξοδ. 22,28.— «Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ
σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς».

καὶ νὰ κάνεις τὸ καλὸ, εἰάν θέλεις νὰ εἶσαι Θεός·
αὐτὸ εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ποὺ γνωρίζει τὴ συγγενεῖά του.
Σκοτώνει δὲ πολὺ εὐκόλα καὶ ἡ τριγύνα καὶ ὁ σκορπιός.

Οἱ δυνάστες νὰ φοβᾶστε τοὺς πιὸ ἰσχυροὺς ἀπὸ σᾶς.
Ἡ βασιλεία ἐξομαλύνει τὶς ἐκτραχύνσεις τῶν γήϊνων πραγμάτων.
Κάθε δίκαιος βασιλιάς ἀνήκει στὴν ἱερατικὴ τάξη.

Τίτλος 10.— **Γιὰ βασιλιὰ ποὺ δὲν ἐκτιμᾶται πολὺ.**

«Ὁ θρασὺς βασιλιάς θὰ περιπέσει σὲ κακά».

«Ὁ φτωχὸς σὲ ἔσοδα βασιλιάς, εἶναι μέγας σκυφοφάντης».

«Ὅσοι ὑπακούουν στὰ ἄδικα λόγια βασιλιᾶ, εἶναι ὅλοι παράνομοι».

«Ἀλλίμονό σου, πόλη, ποὺ ἔχεις βασιλιὰ πολὺ νέον, καὶ οἱ ἄρχοντες σου κάθονται ἀπὸ τὸ πρῶν σὲ συμπόσια».

Ἡ κακουργία ἀνατρέπει τοὺς θρόνους τῶν δυναστῶν. Ἀκούστε λοιπόν, βασιλεῖς, καὶ συνεισθεῖτε· βάλτε το στὰ αὐτιά σας ὅσοι εἶστε ἀρχηγοὶ λαῶν καὶ κομπάζετε γιὰ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔχετε πάνω στὰ πλήθη τῶν ἐθνῶν, ὅτι ἡ ἐξουσία σᾶς δόθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο. Διότι, ἂν καὶ εἴστε ὑπηρετές τῆς δικῆς του βασιλείας, δὲν δικάζετε σωστά, οὔτε τηρήσατε τὸν νόμο, οὔτε φέρεσθε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου. Θὰ πέσει ἐπάνω σας φρικτὸς καὶ γρήγορος ὄλεθρος, διότι γιὰ τοὺς ἄρχοντες γίνεται ξαφνικὴ κρίση, καὶ γιὰ τοὺς δυνατοὺς γίνεται λεπτομερὴς ἐξέταση· οἱ ἰσχυροὶ θὰ κριθοῦν μὲ τρόπο ἀνάλογο».

«Τὸ χρυσάφι ὁδήγησε πολλοὺς στὴν καταστροφή· ἀκόμα καὶ τὴν καρδιὰ τοῦ βασιλιᾶ τὴν κάνει νὰ παρεκτρέπεται».

«Βασιλιάς ἀπαιδευτὸς ὁδηγεῖ τὸν λαὸ του στὴν καταστροφή».

«Κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνόητους δὲν γίνεται βασιλιάς, ἔστω καὶ ἂν βάλει φωτιὰ σ' ὅλη τὴ γῆ καὶ τὴ θάλασσα, ἀλλὰ μόνο ὁ εὐφυῆς καὶ ἀγαπητὸς στὸν Θεό».

Τίτλος 11.— **Γιὰ τὸν βασιλιὰ· ὅτι πρέπει νὰ προσευχόμαστε γι' αὐτόν.**

«Τοὺς θεοὺς νὰ μὴ τοὺς κακολογήσεις, οὔτε νὰ μιλήσεις μὲ τρόπο ἄσχημο γιὰ τὸν ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου».

Ἰωβ 34,18.— «'Ασεβῆς ὁ λέγων βασιλεῖ, Παρανομεῖς».

5 Ἐκκλ. 10,20.— «'Εν εἰδήσει σου βασιλέα μὴ καταράσῃ, ὅτι πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀποίσει τὴν φωνὴν σου».

Παροιμ. 24,21.— «Φοβοῦ τὸν Θεόν, υἰέ, καὶ βασιλέα, καὶ μηδέτερῳ αὐτῶν ἀπειθήσεις».

Μαθ. 2,10.— «Ἰδόντες ἀστέρα οἱ μάγοι, ἐχάρησαν, καὶ δῶρα
10 προσήγαγον».

Α' Τιμ. 2,1. 3.— «Παρακαλῶ ὑμᾶς, πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων· ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων. Τοῦτο γὰρ καλὸν ἐνώπιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ».

**Τίτλος IB'.— Περὶ βουλῆς· ὅτι χρὴ μετὰ βουλῆς καὶ σκέψεως
πράττειν πάντα.**

Παροιμ. 25,28.— «Ὡσπερ πόλις τὰ τεῖχη καταβεβλημένη ἀτείχιστος, οὕτως ἀνὴρ ὃς οὐ μετὰ βουλῆς τὰ πάντα πράττει».

5 Παροιμ. 11,14.— «Οἷς μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις πίπτουσιν ὡσπερ φύλλα, σωτηρία δὲ ἐν πολλῇ βουλῇ».

Παροιμ. 24,6.— «Μετὰ κυβερνήσεως γίνεται πόλεμος, βοήθεια δὲ μετὰ καρδίας βουλευομένης».

Παροιμ. 31,4.— «Μετὰ βουλῆς πάντα ποιεῖ».

10 Παροιμ. 31,4.— «Μετὰ βουλῆς οἴνοπότει».

Παροιμ. 2,11.— «Βουλὴ καλὴ φυλάζει σε, ἔννοια δὲ ὁσία τηρήσει σε».

Ἦσ. 45,20.— «Συνάχθητε καὶ καταβουλεύσασθε ἅμα, οἱ σωζόμενοι».

15 Σοφ. Σειρ. 32,19.— «Ἄνευ βουλῆς μηδὲν ποιήσης, καὶ ἐν τῷ ποιῆσαι σε μὴ μεταμέλου».

Σοφ. Σειρ. 22,16.— «Ἰμάντωσις ξυλίνη ἐνδεδεμένη εἰς οἰκοδομήν, ἐν συσσεισμῷ οὐ διαλυθήσεται· οὕτως καρδία ἐστηριγμένη ἐπὶ διανοήμασι βουλῆς ἐν καιρῷ οὐ δειλιάσει».

20 Σοφ. Σειρ. 33,4.— «Ἐτοίμασον λόγον, καὶ οὕτως ἀκουσθήσῃ σύνδησον παιδείαν, καὶ οὕτως ἀποκριθήσῃ».

Σοφ. Σειρ. 40,25.— «Χρυσίον καὶ ἀργύριον ἐπιστήσουσι πόδας, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρα βουλὴ εὐδοκμήσει».

«Εἶναι ἀσεβῆς αὐτὸς ποὺ λέει στὸν βασιλιά, Παρανομεῖς».

«Νὰ μὴ καταραστεῖς συνειδητὰ τὸν βασιλιά, διότι ἓνα πτηνὸ τοῦ οὐρανοῦ θὰ πάρει τὴ φωνή σου».

«Νὰ φοβᾶσαι, γιέ μου, τὸν Θεὸ καὶ τὸν βασιλιά, καὶ σὲ κανένα ἀπ' αὐτοὺς νὰ μὴ δεῖξεις ἀπειθεία».

«Ὅταν οἱ μάγοι εἶδαν τὸ ἀστέρι χάρηκαν, καὶ πρόσφεραν δῶρα».

«Σᾶς παρακαλῶ, πρὶν ἀπὸ ὅλα νὰ κάνετε δεήσεις, προσευχῆς καὶ παρακλήσεις γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καθὼς καὶ γιὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ ὅλους ἐκείνους ποὺ βρίσκονται σὲ ψηλὲς θέσεις. Διότι αὐτὸ εἶναι καλὸ γιὰ τὸν Σωτῆρα μας Θεό».

Τίτλος 12.— Γιὰ τὴ σκέψη· ὅτι δηλαδή πρέπει ὅλα νὰ τὰ κάνουμε μὲ σκέψη καὶ σύνεση.

«Ὅπως μιὰ πόλη ὅταν γκρεμιστοῦν τὰ τεῖχη της μένει ἀτείχιστη, ἔτσι εἶναι καὶ ὁ ἄντρας ποὺ δὲν κάνει τὰ πάντα μὲ σκέψη».

«Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν κυβέρνηση, πέφτουν σὰν τὰ φύλλα, ἐνῶ μὲ τὴν πολλὴ σκέψη σώζονται».

«Μὲ καλὴ στρατηγικὴ γίνεται πόλεμος, ἢ βοήθεια ὁμως ἔρχεται ἀπὸ νοῦν ποὺ σκέφτεται».

«Νὰ τὰ κάνεις ὅλα μὲ σκέψη».

«Νὰ πίνεις κρασί μὲ σύνεση».

«Ἡ καλὴ ἀπόφαση θὰ σὲ προφυλάσσει, καὶ ἡ ἅγια σκέψη θὰ σὲ διατηρήσει».

«Συγκεντρωθεῖτε καὶ σκεφθεῖτε σοβαρὰ ὅλοι μαζί ὅσοι ἔχετε σωθεῖ».

«Χωρὶς σκέψη νὰ μὴ κάνεις τίποτε, καὶ ὅταν κάνεις κάτι νὰ μὴ μετανιώσεις».

«Ἐύλινο δέσιμο σὲ μιὰ οἰκοδομῆ, σὲ καιρὸ σεισμοῦ δὲν διαλύεται· ἔτσι καὶ καρδιὰ στηριγμένη σὲ ὠριμη σκέψη, δὲν δειλιάζει σὲ ὥρα κινδύνου».

«Νὰ ἐτοιμάζεις τὸν λόγο σου, καὶ τότε θὰ ἀκούεσαι· σύνδεσε τὴ γνῶση σου καὶ ἔτσι νὰ ἀποκρίνεσαι».

«Τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι στηρίζουν τὰ πόδια, περισσότερο ὁμως ἀπὸ αὐτὰ συντελεῖ στὴν εὐδοκίμηση ἢ συμβουλῆ».

Σοφ. Σειρ. 9,14.— «Μετὰ σοφοῦ συμβουλευέου».

25 Σοφ. Σειρ. 21,13.— «Βουλή σοφοῦ πηγὴ ζωῆς».

Γρηγ. Θεολόγου.— Κρείσσων λελογισμένη βραδύτης, τάχους ἀπερισκέπτου.

Εὐαγρίου.— Μακαριότης ἐστὶ βουλῆς κακῆς ἐκπεσεῖν.

Φίλωνος.— Τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα αἰσχροῦ, ὡσπερ τὰ σὺν λόγῳ
30 κόσμια.

Νείλου.— Χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν. Μὴ ἀγνοήσης, ὅτι καὶ ὑπὲρ δοῦναι γνώμην τοῦ μὴ καθήκοντος, καὶ συμβουλίαν οὐκ εὐαγῆ, ἀποκλειόμεθα τῆς θείας βασιλείας. Διόπερ ἐσκεμμένως λίαν τὰς γνώμας τοῖς αἰτουῦσιν ἡμᾶς
35 ὀρέγειν ὀφείλομεν.

Τίτλος ΙΓ'.— Περὶ βρωμάτων καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Γέν. 9,3.— «Ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα, πλὴν κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε».

5 Ψαλμ. 103,13.— «Ἀπὸ καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ».

Σοφ. Σειρ. 39,26.— «Ἀρχὴ ζωῆς ἀνθρώπων ἄρτος, καὶ ὕδωρ, καὶ ἰμάτιον, καὶ πῦρ, καὶ σίδηρος, καὶ ἄλας, σεμίδαλις πυροῦ, ἔλαιον, γάλα, μέλι, ταῦτα τοῖς εὐσεβέσιν εἰς ἀγαθὰ».

10 Πράξ. 15,28.— «Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιθεῖναι ὑμῖν βάρους, πλὴν τῶν ἐπ' ἀνάγκης· τούτων ἀπέχεσθαι, εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτῶν καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοῦς, εὖ πράξετε».

Ρωμ. 14,14—15,23.— «Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, ὅτι
15 οὐδὲν κοινὸν παρ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι. Εἰ δὲ διὰ βρωμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. Μὴ τῷ βρωματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. Ὁ διακρινόμενος ἐὰν φάγη, κατακέκριται».

Τίτ. 1,15.— «Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, τοῖς δὲ μεμιασμένοις
20 καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ ἡ συνειδήσις».

«Νὰ ζητᾶς τὴ συμβουλή σοφοῦ ἀνθρώπου».

«Ἡ συμβουλή τοῦ σοφοῦ εἶναι πηγὴ τῆς ζωῆς».

Εἶναι προτιμότερη μιὰ λογικὴ ἀργοπορία, ἀπὸ μιὰ ἀπερίσκεπτη ταχύτητα.

Εἶναι μακαριότητα, τὸ νὰ ξεφύγεις ἀπὸ κακὴ σκέψη».

Ὅσα δὲν γίνονται μὲ σκέψη εἶναι αἰσχρά, ὅπως ὅσα γίνονται μὲ σκέψη εἶναι εὐπρεπῆ.

Χωρὶς ἐπιστημονικὴ σκέψη τίποτε ἀπὸ ὅσα γίνονται δὲν εἶναι καλό. Νὰ μὴ ξεχνᾶς, ὅτι καὶ γιὰ τὸ ὅτι δώσαμε γνώμη πέρα ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ἔπρεπε, καὶ συμβουλή ὄχι προσεκτικὴ, ἀποκλειόμαστε ἀπὸ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ δίνουμε τὶς γνώμες μας μὲ πολλὴ περίσκεψη σ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς τὶς ζητοῦν.

Τίτλος 13.— Γιὰ τὶς τροφὲς καὶ τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ.

«Σὰν χόρτα σᾶς ἔδωσα τὰ πάντα γιὰ νὰ τὰ τρῶτε, ὅμως κρέατα μὲ αἷμα ποὺ εἶναι φορέας τῆς ζωῆς δὲν θὰ τρῶτε».

«Ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν ἔργων σου θὰ χορταίνει ἡ γῆ».

«Ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἶναι τὸ ψωμί, τὸ νερό, τὸ ἔνδυμα, ἡ φωτιά, τὸ σίδηρο, τὸ ἀλάτι, τὸ σημιγδάλι τοῦ σταριοῦ, τὸ λάδι, τὸ γάλα, τὸ μέλι· ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀγαθὰ γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς».

«Ἀποφασίστηκε ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἀπὸ μᾶς, νὰ μὴ σᾶς ἐπιβάλουμε κανένα ἐπὶ πλεόν βάρος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐξῆς ἀναγκαῖα· νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τὰ κρέατα ποὺ ἔχουν προσφερθεῖ στὰ εἶδωλα, ἀπὸ τὸ αἷμα, τὸ κρέας πνιγμένων ζώων καὶ ἀπὸ τὸν πορνεία· ἂν φυλάγεστε ἀπ' αὐτά, θὰ κάνετε τὸ σωστό».

«Γνωρίζω καὶ ἔχω πεποιθήση στὸν Κύριο Ἰησοῦ, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἀκάθαρτο αὐτὸ καθεαυτὸ, παρὰ μόνο γιὰ ἐκεῖνον ποὺ τὸ θεωρεῖ ἀκάθαρτο. Ἐὰν ὅμως ἐξαιτίας αὐτοῦ ποὺ τρῶς ὁ ἀδελφός σου λυπᾶται, δὲν φέρεσαι πιά μὲ ἀγάπη. Μὴ καταστρέφεις μὲ τὴν τροφή σου ἐκεῖνον γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Χριστὸς πέθανε. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀμφιβολίες γι' αὐτὸ ποὺ τρῶει, ἐὰν φάει, κατακρίνεται».

«Στοὺς καθαρὸς ὅλα εἶναι καθαρὰ, ἐνῶ στοὺς μολυσμένους καὶ τοὺς ἄπιστους τίποτε δὲν εἶναι καθαρὸ· ἔχει μολυνθεῖ καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησή τους».

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Γ

Τίτλος Α'.— *Περὶ γνωστικῶν καὶ πνευματικῶν ἀνδρῶν, καὶ ὅσα ἄγαθὰ ἔψεται αὐτοῖς.*

Παροιμ. 10,21.— «Χεὶλη δικαίων ἐπίσταται ὑψηλά».

Α' Κορ. 2,15.— «Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἀνακρίνει τὰ πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται».

Γαλ. 5,16–23.— «Λέγω ὑμῖν· Πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς μὴ τελέσητε. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς· ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκεινται. Ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος».

Α' Πέτρ. 1,9.— «ἽΩι μὴ πάρεστι γνῶσις, τυφλὸς ἐστὶ, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι ἀμαρτημάτων».

Α' Κορ. 8,1.— «Ἡ γνῶσις φυσιοῦ».

Ἰω. 3,6–8.— «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστι. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται ἢ ποῦ ὑπάγει. Οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος».

Γρηγ. Θεολόγου, Εἰς Γοργονίαν.— Εὐγένεια, ἡ τῆς εἰκόνας τήρησις καὶ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἐξομοίωσις, ἣν ἐργάζεται λόγος καὶ ἀρετὴ καὶ καθαρὸς πόθος, αἰεὶ καὶ μᾶλλον μορφῶν τὰ κατὰ Θεὸν τοὺς γνησίους τῶν ἄνω μύστας, καὶ τὸ γινώσκειν, ὄθεν, καὶ τίνες, καὶ εἰς ὃ γεγόναμεν. — Κρεῖττων ἢ πνευματικὴ συγγένεια τῆς σωματικῆς.

Ἰουστίνου.— ἽΩς δὲ σώματος ἀγαθὸν ὑγεία, οὕτως ψυχῆς ἀγαθὸν, γνῶσις Θεοῦ, ὑγεία τις οὕσα ψυχῆς, καθ' ἣν πρὸς Θεὸν ὁμοίωσις γίνεται.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τὸν πνευματικὸν ἀπόνηρον εἶναι χρῆ καὶ ἀπλοῦν καὶ ἄδολον.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Ὁ μὲν γνωστικὸς πάντως καὶ ἔργα ἐπιτελεῖ καθήκοντα, ὁ δὲ τὰ ἔργα μὴ ἐπιτελῶν, οὐ πάντως καὶ γνωστικὸς ἐστὶ.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Γ΄

Τίτλος Γ.— Γιά τοὺς γνωστικούς καὶ πνευματικούς ἀνδρες καθὼς καὶ γιά τὰ ἀγαθὰ πού τοὺς ἀκολουθοῦν.

«Τὰ χεῖλη τῶν δικαίων γνωρίζουν ὑψηλά νοήματα».

«Ὁ πνευματικός ἀνθρωπος ἀνακρίνει τὰ πάντα, ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲν ἀνακρίνεται ἀπὸ κανέναν».

«Σὰς λέω· νὰ καθοδηγεῖστε ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἐκτελεῖτε τὴν ἐπιθυμία τῆς σάρκας. Διότι ἡ σάρκα ἔχει ἐπιθυμίες ἀντίθετες πρὸς τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ πνεῦμα ἀντίθετες πρὸς τὴν σάρκα· αὐτὰ τὰ δύο εἶναι ἀντίθετα μεταξύ τους. Ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος εἶναι, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστοθήεια, καλωσύνη, πίστη, πραότητα, ἐγκράτεια· ἐναντίον αὐτῶν δὲν ὑπάρχει νόμος».

«Ὅποιος δὲν ἔχει γνώση εἶναι τυφλός, ἔχει μυωπία· λησμόνησε τὸν καθαρισμὸ τοῦ ἀπὸ τὶς παλιὰς ἁμαρτίες του».

«Ἡ γνώση φουσκώνει τὰ μυαλὰ τοῦ ἀνθρώπου».

«Ἐκεῖνο πού ἔχει γεννηθεῖ ἀπὸ τὴν σάρκα εἶναι σάρκα, καὶ ἐκεῖνο πού ἔχει γεννηθεῖ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι πνεῦμα. Ὁ ἄνεμος ὅπου θέλει φυσάει καὶ ἀκοῦς τὴ βουή του, ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις ἀπὸ ποῦ ἔρχεται, ἢ ποῦ πηγαίνει. Ἔτσι εἶναι καθένας πού γεννήθηκε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα».

Εἶναι εὐγένεια ἢ διατήρηση τῆς εἰκόνας καὶ ἡ ἐξομοίωση πρὸς τὸ ἀρχέτυπο, τὴν ὁποία φέρνει ὁ λόγος καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ καθαρὸς πόθος πού μεταμορφώνει ὅλο καὶ περισσότερο σύμφωνα μὲ τὸν Θεὸ ἐκείνους πού εἶναι μνημένοι στὰ ὑψηλά· καὶ τὸ νὰ γνωρίζουμε ἀπὸ ποῦ, καὶ ποιὸ εἶμαστε, καὶ γιά ποιὸ σκοπὸ δημιουργηθήκαμε, εἶναι κι αὐτὸ εὐγένεια. Ἀνώτερη ἀπὸ τὴν σωματικὴ συγγένεια εἶναι ἡ πνευματικὴ.

Ὅπως ἀγαθὸ γιά τὸ σῶμα εἶναι ἡ υγεία, ἔτσι ἀγαθὸ τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο υγεία τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποία ἐπιτυγχάνεται ἡ ὁμοίωση πρὸς τὸν Θεό.

Ὁ πνευματικός ἀνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι ἀπονήρευτος, ἀπλὸς καὶ ἄδολος.

Αὐτὸς πού ἔχει γνωρίσει τὸν Θεό, ἐκτελεῖ ὅπωςδὴποτε καὶ ἔργα ἀνάλογα, ἐνῶ ἐκεῖνος πού δὲν κάνει τὰ ἔργα πού πρέπει, ὅπωςδὴποτε δὲν ἔχει καὶ γνώση τοῦ Θεοῦ.

Ἰδίου, Στρωμ. 2.— Τριῶν τούτων ἀντέχεται ὁ ἡμεδαπὸς φιλόσοφος· πρῶτον μὲν τῆς θεωρίας, ἔπειτα δὲ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐπιτελέσεως, τρίτον, ἀνδρῶν ἀγαθῶν κατασκευῆς, ἃ δὴ συνελθόντα, τὸν γνωστικὸν ἀποτελεῖ. Ὁ τι δ' ἂν ἐνδέη τούτων, χωλεύει τὰ τῆς γνώσεως. Ὁ γνωστικὸς ἀφέξεται τῶν κατὰ λόγον, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν, καὶ τῶν κατ' αἴσθησιν καὶ ἐνέργειαν ἀμαρτημάτων. — Θεοῦ γνῶσιν λαβεῖν τοῖς ἔτι ὑπὸ τῶν παθῶν ἀπαγομένοις ἀδύνατον.

Ἰδίου, Στρωμ., 5.— Πνευματικὸν καὶ γνωστικὸν τὸν αὐτὸν οἶδεν ὁ Ἀπόστολος, τὸν τοῦ ἀγίου Πνεύματος μαθητὴν. Ὁ γνωστικὸς θεόθεν λαβὼν τὸ δύνασθαι ὠφελεῖν, ὀνίνησιν, τοὺς μὲν τῇ παρακολουθήσει σχηματίζων, τοὺς δὲ τῇ ἐξομοιώσει προτρεπόμενος, τοὺς δὲ καὶ τῇ προστάξει παιδεύων καὶ διδάσκων.

Ἰδίου, Στρωμ. 7.— Καὶ μοι καταφαίνεται τρία εἶναι τῆς γνωστικῆς δυνάμεως ἀποτελέσματα· τὸ γινώσκειν τὰ πράγματα· δεύτερον, τὸ ἐπιτελεῖν· τρίτον, τὸ παραδιδόναι δύνασθαι θεοπρεπῶς τὰ παρὰ τῇ ἀληθείᾳ κεκρυμμένα. — Ὡσπερ πᾶν ὃ βούλεται, δύναται ὁ Θεός, οὕτω πᾶν ὃ ἂν αἰτήσῃ ὁ γνωστικὸς, λαμβάνει. — Ἐπεταί τῇ γνώσει τὰ ἔργα, ὡς τῷ σώματι ἢ σκιά. — Οὐ μνησικακήσει ὁ γνωστικὸς ποτε· οὐ χαλεπανεῖ οὐδενί, κἂν μίσους ἄξια τυγχάνῃ, ἐφ' οἷς διαπράττεται. Σέβει μὲν γὰρ τὸν Ποιητὴν, ἀγαπᾷ δὲ τὸν κοινωνικὸν τοῦ βίου, οἰκτεῖρων καὶ ὑπερευχόμενος αὐτοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ. — Τὸν γνωστικὸν οὐδέποτε τὸ πλουτεῖν γήθειν ποιεῖ, οὐδὲ τῶν χρημάτων ἀπορεῖν, εἰς ταπεινῶσιν ἄγει, τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας αὐτὸν ὑπερυψούσης, καὶ ὑπεράνω αὐτῶν ἴστασθαι παρασκευαζούσης, ὡς διὰ μεγαλοψυχίαν ἐναδιαφορεῖν τοῖς ἡδέσι καὶ ἀηδέσι.

Τίτλος Β'.— Περὶ τοῦ «γνώθι σεαυτόν», ἦτοι, «πρόσεχε σεαυτῷ»· καὶ ὅτι χρῆ ἕκαστον τὰ οἰκεῖα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὰ ἄλλότρια περιεργάζεσθαι.

Δευτ. 4,9.— «Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχὴν σου σφόδρα, μὴ ἐπιλάβῃ πάντα τοὺς λόγους, οὓς ἐωράκασιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου, καὶ μὴ ἀποστήτωσαν ἀπὸ τῆς καρδίας σου».

Παροιμ. 13,11.— «Οἱ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες, σοφοί».

Τρία πράγματα ἀνέχεται ὁ δικός μας φιλόσοφος· πρῶτο τὴ θεωρία, ἔπειτα τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν, καὶ τρίτο τὴν προετοιμασία ἀνθρώπων ἀγαθῶν· ὅταν αὐτὰ τὰ τρία συνυπάρχουν, ἀποτελοῦν τὸν γνωστικὸν ἄνθρωπο. Σὲ ὅ,τι ἀπὸ αὐτὰ ὑστερεῖ, χωλαίνει ὡς πρὸς αὐτὸ καὶ ἡ γνώση του. Ὁ γνωστικὸς ἀπέχει ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα πού γίνονται μὲ λόγια, μὲ τὴ σκέψη, μὲ τὴν αἴσθησι καὶ στὴν πράξι. Ἐκεῖνοι πού παρασύρονται ἀκόμα ἀπὸ τὰ πάθη, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀποκτήσουν γνώση τοῦ Θεοῦ.

Πνευματικὸ καὶ γνωστικὸ ὁ Ἀπόστολος ὀνομάζει τὸν ἴδιο τὸν μαθητὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ γνωστικὸς ἔχοντας ἀπὸ τὸν Θεὸ τὸ χάρισμα νὰ μπορεῖ νὰ ὠφελεῖ, ὠφελεῖ ἄλλους σχηματίζοντάς τους μὲ τὴν παρακολούθησι, ἄλλους προτρέποντάς τους μὲ τὸ παράδειγμα, καὶ ἄλλους διδάσκοντας καὶ ἐκπαιδεύοντάς τους μὲ προσταγές.

Καὶ σὲ μένα φαίνεται ὀλοφάνερα ὅτι τρία εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς γνωστικῆς δυνάμεως· ἡ γνώσι τῶν πραγμάτων· δεύτερο, ἡ ἐκτέλεσι τους, καὶ τρίτο, τὸ νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ παραδώσει ὅπως ἀρέσει στὸν Θεὸ τὰ μυστήρια τῆς ἀλήθειας. Ὅπως ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ κάνει κάθετι πού θέλει, ἔτσι καὶ ὁ γνωστικὸς παίρνει ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ. Τὴν γνώσι τὴν ἀκολουθοῦν τὰ ἔργα, ὅπως ἡ σκιά ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα. Ὁ γνωστικὸς δὲν μνησικακεῖ ποτέ· δὲν ὀργίζεται γιὰ τίποτε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἄξια μίσους, αὐτὰ γιὰ τὰ ὅποια γίνονται. Διότι σέβεται τὸν Θεὸ, ἀγαπᾷ ὅμως καὶ αὐτὸν πού κάνει κοινωνικὴ ζωὴ, τὸν λυπᾶται καὶ προσεύχεται γι' αὐτὸν γιὰ τὴν ἄγνοιά του. Τὸν γνωστικὸ ποτέ ὁ πλοῦτος δὲν τὸν κάνει νὰ χαίρεται, οὔτε ἡ ἔλλειψη χρημάτων τὸν ὀδηγεῖ σὲ ταπείνωσι, διότι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία τὸν ὑπερυψώνει καὶ τὸν κάνει νὰ αἴρεται πάνω ἀπὸ αὐτά, ὥστε ἐξαιτίας τῆς μεγαλοψυχίας του νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ ἀηδῆ.

Τίτλος 2.— Γιὰ τὸ «Γνωθὶ σεαυτὸν», δηλαδή, «πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου»· καὶ ὅτι ὁ καθένας πρέπει νὰ ἐξετάζει μὲ προσοχὴ τὰ δικά του ἑλαττώματα καὶ νὰ μὴ ἀσχολεῖται μὲ τὰ ξένα.

«Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου καὶ φύλαγε καλὰ τὴν ψυχὴ σου, γιὰ νὰ μὴ λησμονήσῃς ὅλα τὰ λόγια πού εἶδαν τὰ μάτια σου, καὶ νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν καρδιά σου».

«Ὅσοι ἔχουν αὐτογνωσία εἶναι σοφοί».

Σοφ. Σειρ. 13,13.— «Συντήρησον, καὶ πρόσεχε σφοδρῶς, ὅτι μετὰ τῆς πτώσεώς σου περιπατεῖς».

10 Σοφ. Σειρ. 19,8.— «Ἐν φίλῳ καὶ ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ βίους, ἀλλ' ἐπαίνους. Καὶ εἰ σοὶ ἐστὶν ἁμαρτία, μὴ ἀποκάλυπτε».

Ματθ. 7,3–5.— «Τί βλέπετε τὸ κάρφος ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; Ἡ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, Ἔφες, ἔκβαλε τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου».

Λουκᾶ. 6,37.— «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε».

Λουκᾶ 11,35.— «Σκόπει, μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν».

20 Ρωμ. 14,4.— «Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; Τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει. Σταθῆσεται δέ· δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς στήσαι αὐτόν. Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; Πάντες παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ».

Α' Τιμ. 5,22.— «Σευατὸν ἀγνὸν τήρει».

25 Ἰακ. 4,11.— «Ὁ καταλαλῶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἢ κρίνων, καταλαλεῖ νόμον καὶ κρίνει νόμον. Εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητῆς νόμου».

Νεῖλου.— Γνωθὶ σεαυτὸν πρὸ πάντων. Οὐδὲν γὰρ δυσχερέστερον. Ὅταν δὲ σαυτὸν γνωῖς, τότε δυνήσῃ καὶ Θεὸν ἐπιγινῶναι, καὶ
30 λογισμῶ ἐπελθεῖν τὰ πράγματα, ὡς καθήκει.

Μ. Βασιλείου.— Ἐπαθες, ἄνθρωπε, ὃ ἐγκαλεῖς; Καὶ τὸ μὲν ἀλλότριον κακὸν ἐπιμελῶς ἐπιβλέπεις, τὸ δὲ αὐτοῦ αἰσχρὸν οὐδαμῶς τιθεῖς;

Ἰδίου, Εἰς τὸ «Πρόσεχε σεαυτῷ», 3.— Ρᾶδιον ἐκάστῳ ἡμῶν πολυπραγμονεῖν τὰ ἀλλότρια, ἢ τὰ οἰκεῖα ἑαυτοῦ διασκέπτεσθαι. Ἴνα οὖν μὴ τοῦτο πάσχωμεν, παῦσαι, φησί, τὰ τοῦ δεῖνος κακὰ περιερευνώμενος. Μὴ δίδου σχολὴν τοῖς λογισμοῖς τὸ ἀλλότριον ἐξετάζειν ἄρρώστημα, ἀλλὰ σαυτῷ πρόσεχε· τουτέστιν ἐπὶ τῇ οἰκείαν ἔρευναν στρέφε τὸ ὄμμα σου τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ παύσῃ διερευνώμε-
40 νος σεαυτόν.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Μεμνημένος τῆς φύσεως, οὐκ ἐπαρθήσῃ ποτέ.

«Πάρε τὰ μέτρα σου καὶ πρόσεχε πάρα πολύ, διότι συναναστρέφεται μ' ἐκεῖνον πού σέ ὀδηγεῖ μὲ βεβαιότητα στὴν πτώση σου».

«Σὲ φίλο καὶ ἐχθρὸ νὰ μὴ φανερώνεις ὅσα ἄκουσες, ἀλλὰ ἐπαίνους. Καί, ἐὰν δὲν εἶναι γιὰ σένα ἁμαρτία, μὴ τὰ ἀποκαλύπτεις.

«Γιατί βλέπεις τὴν ἀγκίδα πού ὑπάρχει στὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ δὲν παρατηρεῖς τὸ δοκάρι πού ἔχεις στὸ μάτι σου; Ἡ πῶς λὲς στὸν ἀδελφὸ σου, Ἔφησε νὰ βγάλω τὴν ἀγκίδα ἀπὸ τὸ μάτι σου, ἐνῶ ὑπάρχει τὸ δοκάρι στὸ μάτι σου; Ὑποκριτῆ, βγάλε πρῶτα τὸ δοκάρι ἀπὸ τὸ μάτι σου, καὶ τότε θὰ δεῖς καθαρὰ γιὰ νὰ βγάλεις τὴν ἀγκίδα ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου».

«Νὰ μὴ κρίνετε, γιὰ νὰ μὴ κριθεῖτε».

«Πρόσεχε μήπως τὸ φῶς πού ἔχεις μέσα σου γίνεи σκοτάδι».

«Ποιὸς εἶσαι ἐσύ πού κρίνεις ξένον ὑπηρέτη; Τὸ ἂν θὰ σταθεῖ ἢ θὰ πέσει ἀφορᾷ τὸν δικό του κύριο· καὶ θὰ σταθεῖ, διότι ὁ Θεὸς ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὸν κάνει νὰ σταθεῖ. Ἐσύ ὅμως γιατί κρίνεις τὸν ἀδελφὸ σου; Ὅλοι θὰ παρουσιαστοῦμε στὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ».

«Νὰ τηρεῖς τὸν ἑαυτό σου ἄγνό».

«Ἐκεῖνος πού κακολογεῖ τὸν ἀδελφὸ του ἢ τὸν κρίνει, κακολογεῖ καὶ κρίνει τὸν νόμο. Ἐὰν ὅμως κρίνεις τὸν νόμο, τότε δὲν εἶσαι ἐκτελεστὴς τοῦ νόμου».

Πρὶν ἀπὸ ὅλα γνώρισε τὸν ἑαυτό σου· διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ δύσκολο. Καὶ ὅταν γνωρίσεις τὸν ἑαυτό σου, τότε θὰ μπορέσεις νὰ γνωρίσεις καὶ τὸν Θεὸ καὶ μὲ τὸν λογισμό νὰ ἀντιμετωπίσεις τὰ πράγματα ὅπως πρέπει.

Ἔπαθες, ἄνθρωπε, αὐτὸ πού κατηγορεῖς; Καὶ τὸ κακὸ βέβαια τοῦ ἄλλου τὸ παρατηρεῖς μὲ προσοχή, τὴ δική σου ὅμως αἰσχροτήτα τὴν παραβλέπεις;

Εἶναι εὐκόλο στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς νὰ ἀσχολούμαστε μὲ τὰ ξένα, παρὰ νὰ σκεφτόμαστε ὁ καθένας τὰ δικά του. Γιὰ νὰ μὴ τὸ παθαίνουμε αὐτὸ λοιπόν, πάψε, λέγει, νὰ περιεργάζεσαι τὰ κακὰ τοῦ τάδε. Μὴ δίνεις χρόνο στοὺς λογισμοὺς σου νὰ ἐξετάζουν τις ξένες ἀρρώστιες, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου· δηλαδὴ στρέψε τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς σου στὴν ἔρευνα τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ νὰ μὴ πάψεις νὰ διερευνᾷς τὸν ἑαυτό σου.

Ἄν θυμᾶσαι τὴ φύση, δὲν θὰ ὑπερηφανευτεῖς ποτέ. Καὶ θὰ θυ-

Μεμνήση δὲ ἑαυτοῦ, εἰς προσέχης σεαυτῶ. Πρόσεχε οὖν σεαυτῶ·
 τουτέστι πανταχόθεν σεαυτὸν περισκόπει. Ἀκοίμητον ἔχε πρὸς τὴν
 σεαυτοῦ φυλακὴν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα. Ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις·
 45 κεκρυμμένοι βρόχοι παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πολλαχόθεν καταπεπήρασιν.
 Πάντα οὖν περισκόπει, ἵνα σώξῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ
 ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος. Ὅρα οὖν μὴ χείρων φανῆς τῶν ἀλόγων
 πρὸς τὴν σεαυτοῦ φυλακὴν, μήποτε, ταῖς παγίσιν ἀλούς, θήραμα
 γένη τοῦ διαβόλου, ἐξωγρημένος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.
 50 Πρόσεχε οὖν σεαυτῶ, τουτέστι μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς περὶ σέ,
 ἀλλὰ σεαυτῶ μᾶλλον πρόσεχε. Ἄλλο γάρ ἐσμεν ἡμεῖς αὐτοί, ἄλλο
 τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο περὶ ἡμᾶς. Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐσμεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ
 νοῦς, καθ' ὃν κατ' εἰκόνα τοῦ Κτίσαντος γεγενήμεθα. Ἡμέτερον δὲ
 τὸ σῶμα καὶ αἱ διὰ τούτου αἰσθήσεις, περὶ ἡμᾶς δὲ χρήματα, τέχναι,
 55 καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου κατασκευή.

Τί οὖν φησιν ὁ λόγος; Μὴ τῇ σαρκὶ πρόσεχε, μηδὲ τὸ ταύτης
 ἀγαθὸν ἐκ παντὸς τρόπου δίωκε, ὑγείαν καὶ κάλλος καὶ ἡδονῶν
 ἀπολαύσεις καὶ μακροβίωσιν, μηδὲ χρήματα καὶ δόξαν καὶ δυνα-
 στείαν θαύμαζε, μηδ' ὅσα σοι τῆς προσκαιροῦ ζωῆς τὴν ὑπηρεσίαν
 60 πληροῖ. Ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῶ, τουτέστι τῇ ψυχῇ σου. Ταύτην κατα-
 κόσμησον καὶ ταύτης ἐπιμελοῦ, ὥστε πάντα μὲν τὸν ἐκ πονηρίας
 ἐπιγινόμενον αὐτῇ ρύπον ἀποκονομεῖσθαι διὰ τῆς προσοχῆς, πᾶν δὲ
 τὸ ἀπὸ κακίας αἵσχος ἀποκαθαίρεσθαι, παντὶ δὲ τῶ ἐξ ἀρετῆς κάλλει
 κατακοσμεῖν αὐτὴν καὶ φαιδρύνειν. Ἐξέτασον σεαυτόν, τίς εἶ·
 65 γινῶθι σεαυτοῦ τὴν φύσιν, ὅτι θνητὸν μὲν σου τὸ σῶμα, ἀθάνατος δὲ
 ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι διπλῆ τις ἡμῶν ἡ ζωὴ· ἡ μὲν οἰκεία τῇ σαρκὶ ταχὺ
 παρερχομένη, ἡ δὲ συγγενὴς τῇ ψυχῇ, μὴ δεχομένη περιγραφὴν.
 Πρόσεχε οὖν σεαυτῶ, μηδὲ τοῖς θνητοῖς ὡς αἰδίοις ἐναπομένης,
 μήτε τῶν αἰδίων ὡς παρερχομένων καταφρονήσης. Ὑπερόρα σαρ-
 70 κός· παρέρχεται γάρ. Ἐπιμελοῦ ψυχῆς, πράγματος ἀθανάτου. Ἐπί-
 στηθι μετὰ πάσης ἀκριβείας σεαυτῶ, ἵνα εἰδῆς ἐκατέρῳ διανέμειν
 τὸ πρόσφορον· σαρκὶ μὲν διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, ψυχῇ δὲ δό-
 γμα εὐσεβείας, ἀγωγὴν ἀστείαν, ἀρετῆς ἄσκησιν, παθῶν ἐπανόρ-

μᾶσαι τὸν ἑαυτό σου, ἐὰν προσέχεις τὸν ἑαυτό σου. Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου· δηλαδή νὰ παρατηρεῖς τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ παντοῦ. Νὰ διατηρεῖς ἀκοίμητο γιὰ τὴν περιφρούρησή σου τὸ μάτι τῆς ψυχῆς σου. Βαδίζεις ἀνάμεσα σὲ παγίδες¹. Κρυμμένες θηλειές εἶναι στημένες ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ παντοῦ. Νὰ τὰ παρατηρεῖς λοιπὸν ὅλα, γιὰ νὰ σώζεις σὰν ζαρκάδι ἀπὸ τίς θηλιές καὶ σὰν πτηνὸ ἀπὸ τὴν παγίδα. Πρόσεξε λοιπὸν νὰ μὴ φανεῖς χειρότερος ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιφρούρησή σου, μὴ τυχὸν πιαστῆς στὶς παγίδες καὶ γίνεις θήραμα τοῦ διαβόλου, πιασμένος ἀπὸ αὐτὸν γιὰ τὸ θέλημά του. Νὰ προσέχεις λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου, δηλαδή οὔτε τὰ δικά σου, οὔτε αὐτὰ ποὺ εἶναι γύρω ἀπὸ σένα, ἀλλὰ νὰ προσέχεις κυρίως τὸν ἑαυτό σου. Διότι ἄλλο πρᾶγμα εἶμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ἄλλο τὰ δικά μας, καὶ ἄλλο τὰ γύρω ἀπὸ μᾶς. Ἐμεῖς δηλαδή εἶμαστε ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, κατὰ τὸν ὅποιο ἔχουμε γίνει «κατ' εἰκόνα» τοῦ Δημιουργοῦ. Δικό μας εἶναι τὸ σῶμα καὶ οἱ μέσω αὐτοῦ αἰσθήσεις· καὶ γύρω ἀπὸ μᾶς εἶναι τὰ χρήματα, οἱ τέχνες καὶ ὅλη ἡ ὀργάνωση τῆς ζωῆς.

Τὶ λέει λοιπὸν ὁ λόγος; Μὴ δίνεις σημασία στὸν ἑαυτό σου, οὔτε νὰ ἐπιδιώκεις μὲ κάθε τρόπο ὅ,τι εἶναι ἀγαθὸ γι' αὐτήν, δηλαδή ὑγεία, ὁμορφιά, ἡδονικὲς ἀπολαύσεις, μακροζωία, οὔτε νὰ θαυμάζεις τὰ χρήματα καὶ τὴ δόξα καὶ τὴν ἐξουσία, οὔτε ὅσα ἐξυπηρετοῦν τὴν πρόσκαιρη ζωὴ σου. Ἀλλὰ πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, δηλαδή τὴν ψυχὴ σου. Αὐτὴν στόλιζε καὶ αὐτὴν φρόντιζε, ὥστε μὲ τὴν προσοχὴ νὰ κατορθώσεις νὰ τὴν ἀπαλλάξεις ἀπὸ ὅλη τὴ βρωμιὰ ποὺ ἐπικάθισε ἐπάνω της ἀπὸ τὴν κακία, νὰ καθαριστεῖ ὅλο τὸ αἶσχος τῆς κακίας, καὶ νὰ τὴν κοσμεῖς καὶ νὰ τὴν φαιδρύνεις μὲ τὴν ὁμορφιά τῆς ἀρετῆς. Ἐξέτασε τὸν ἑαυτό σου, ποιὸς εἶσαι· γνώρισε τὴ φύση σου, ὅτι τὸ μὲν σῶμα σου εἶναι θνητό, ἡ δὲ ψυχὴ σου ἀθάνατη, καὶ ὅτι ἡ ζωὴ μας εἶναι διπλῆ· ἡ μία ταιριάζει στὴ σάρκα καὶ περνᾷ γρήγορα, ἐνῶ ἡ ἄλλη συγγενεὺε μὲ τὴν ψυχὴ καὶ δὲν ἐπιδέχεται περιγραφὴ. Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου καὶ μὴ προσκολληθεῖς στὰ θνητά, σὰν νὰ εἶναι αἰώνια, οὔτε νὰ περιφρονῆσεις τὰ αἰώνια, σὰν νὰ εἶναι περαστικά. Νὰ περιφρονεῖς τὴ σάρκα, διότι παρέρχεται. Νὰ φροντίζεις τὴν ψυχὴ, διότι εἶναι πρᾶγμα ἀθάνατο. Νὰ ἐπιβλέπεις μὲ κάθε προσοχὴ τὸν ἑαυτό σου, γιὰ νὰ γνωρίζεις νὰ ἀπονέμεις στὸ καθένα ὅτι προσφέρεται γι' αὐτό· στὴ σάρκα τροφές καὶ σκεπάσματα, ἐνῶ στὴν ψυχὴ τὰ δόγματα τῆς εὐσέβειας, δηλα-

Θωσιν' μὴ ὑπερπιάειν τὸ σῶμα, μηδὲ περὶ τὸν ὄχλον τῶν σαρκῶν
 5 ἐσπουδακεναί. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ σὰρξ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ
 δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός, ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκεινται, ὄρα
 μήποτε, προθέμενος τῇ σαρκί, πολλὴν παράσχης τὴν δυναστείαν τῶ
 χείροσι. Ὡσπερ γὰρ ἐν ταῖς ροπαῖς τῶν ζυγῶν, ἐὰν μίαν καταβα-
 80 ρύνης πλάστιγγα, κουφοτέραν πάντως τὴν ἀντικειμένην ποιήσεις,
 οὕτω καὶ ἐπὶ σώματος καὶ ψυχῆς, ὁ τοῦ ἐτέρου πλεονασμὸς ἀναγ-
 καίαν ποιεῖται τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐτέρου.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Πρόσεχε οὖν σεαυτῶ. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν
 μαθητεομένων τῶ λόγῳ μιᾶς τινός ἐστι πράξεως ὑπηρετῆς τῶν
 κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διατεταγμένων ἡμῖν. Ἐν γὰρ τῇ μεγάλῃ οἰκίᾳ
 85 τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, οὐ μόνον ἐστὶ σκευὴ παντοδαπὰ χρυσᾶ, καὶ
 ἀργυρᾶ, καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, ἀλλὰ καὶ τέχνηαι παντοῖαι. Ἐχει
 γὰρ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, θηρευτάς,
 ὁδοιπόρους, ἀρχιτέκτονας, οἰκοδόμους, γεωργούς, ποιμένας, ἀθλη-
 τὰς, στρατιῶτας· πᾶσι τούτοις ἐφαρμόζει τὸ βραχὺ τοῦτο ρῆμα,
 90 ἐκάστω τοῦ ἔργου σπουδὴν καὶ τῆς προαιρέσεως ἐμποιοῦν. Θηρευ-
 τῆς εἶ, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· «Ἴδου ἐγὼ ἀπο-
 στέλλω θηρευτάς, καὶ θηρεύσουσιν αὐτοὺς ἐπάνω παντὸς ὄρου».
 Πρόσεχε ἐπιμελῶς, μὴ πού σοι διαφύγη τὸ θήραμα, ἵνα συλλαβόμε-
 νος τῶ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοὺς ὑπὸ τῆς κακίας ἀγριωθέντας προσ-
 95 ἀγάγῃς τῶ σώζοντι. Ὀδοιπόρος εἶ, ὁμοιος τῶ εὐχομένῳ· «τὰ δια-
 βήματά μου κατεύθυνον». Πρόσεχε δὲ σεαυτῶ, μὴ παρατραπῆς τῆς
 ὁδοῦ, μὴ ἐκκλίνῃς δεξιὰ ἢ ἀριστερά· ὁδῶ βασιλικῇ πορεύου. Ὁ
 ἀρχιτέκτων, ἀσφαλῶς τὸν θεμέλιον καταβαλλέσθω τῆς πίστεώς,
 ὃς ἐστὶ Χριστὸς Ἰησοῦς. Ὁ οἰκοδόμος, βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ,
 100 μὴ ξύλα, μὴ χόρτον, μὴ καλάμην, ἀλλὰ χρυσίον, ἀργύριον, λίθους
 τιμίους.

Ὁ ποιμὴν, πρόσεχε μὴ τίς σε παρέλθῃ τῶν ἐπιβαλλόντων τῇ
 ποιμαντικῇ. Ταῦτα δὲ ἐστὶ ποῖα; τὸ πεπλανημένον ἐπίστρεφε· τὸ

δὴ λεπτὴ ἀγωγή, ἄσκηση στὴν ἀρετὴ, διόρθωση τῶν παθῶν· νὰ μὴ παραπαχαίνεις τὸ σῶμα, οὔτε νὰ φροντίζεις γιὰ τὸ πλῆθος τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σὰρκα ἐπιθυμεῖ ἐναντίον τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα ἐναντίον τῆς σάρκας, καὶ αὐτὰ τὰ δύο εἶναι ἀντίθετα μεταξύ τους², πρόσεχε μὴπως, μὲ τὸ νὰ παραπαχύνεις τὴ σάρκα, προσφέρεις μεγάλη ἐξουσία στὸ χειρότερο. Διότι, ὅπως στὶς κλίσεις τῶν ζυγῶν, ἐὰν παραφορτώσεις τὴ μιὰ πλάστιγγα, κἀνεις ὅπωςδὴποτε ἐλαφρότερη τὴν ἀπέναντί της, ἔτσι καὶ στὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ, ὁ πλεονασμὸς τοῦ ἐνὸς κάνει ἀναπόφευκτη τὴν ἐλάτωση τοῦ ἄλλου.

Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σου. Διότι ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ποὺ μαθητεύουμε στὸν λόγο γίνεται ὑπηρέτης μιᾶς πράξεως ἀπὸ αὐτὲς ποὺ μᾶς ἔχουν διδαχθεῖ σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο. Διότι σ' αὐτὴ τὴν μεγάλη οἰκία, δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησία, δὲν ὑπάρχουν μόνο διάφορα σκευὴ χρυσᾶ, ἀσημένια, ξύλινα καὶ πῆλινα, ἀλλὰ καὶ διάφορα ἐπαγγέλματα. Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ, «ποῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ»³, ἔχει κυνηγούς, ὄδοιπόρους, ἀρχιτέκτονες, οἰκοδόμους, γεωργούς, βοσκούς, ἀθλητές, στρατιῶτες. Σὲ ὅλους αὐτοὺς ἐφαρμόζεται ὁ μικρὸς αὐτὸς λόγος, καὶ βάζει στὸν καθένα τὴν προθυμία καὶ τὴν προαίρεση τοῦ ἔργου ποὺ ἐπιτελεῖ. Εἶσαι κυνηγὸς καὶ ἔχεις ἀποσταλεῖ ἀπὸ τὸν Κύριο ποὺ εἶπε· «νά, ἐγὼ ἀποστέλλω κυνηγούς, γιὰ νὰ τοὺς ὑψηγήσουν πάνω σ' ὅλα τὰ βουνά»⁴. Νὰ προσέχεις λοιπὸν μὲ ἐπιμέλεια μὴ σοῦ διαφύγει ἀπὸ κάπου τὸ θήραμα, ὥστε, ἀφοῦ συλλάβεις μὲ τὸν λόγο τῆς ἀλήθειας αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐξαγριωθεῖ ἀπὸ τὴν κακία, νὰ τοὺς ὀδηγήσεις στὸν Σωτήρα. Εἶσαι ὄδοιπóρος, ὁμοιος μ' ἐκεῖνον ποὺ προσεύχεται· «κατεύθυνε τὰ βήματά μου»⁵. Πρόσεξε τὸν ἑαυτὸ σου, νὰ μὴ παραστρατήσεις, νὰ μὴ κλίνεις πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά· βάδιζε τὸν βασιλικὸ δρόμο. Ὁ ἀρχιτέκτονας νὰ καταθέτει μὲ ἀσφάλεια τὸ θεμέλιο τῆς πίστεως, ποὺ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ οἰκοδόμος νὰ προσέχει πῶς χτίζει, «ὄχι ξύλα, οὔτε χορτάρια, οὔτε καλάμι, ἀλλὰ χρυσάφι καὶ ἀσῆμι καὶ πολύτιμους λίθους»⁶.

Ὁ ποιμένας, νὰ προσέχεις μὴ σοῦ διαφύγει κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ποιμαντικὴ τέχνη. Καὶ ποιά εἶναι αὐτά; Νὰ ἐπιστρέφεις

5. Ψαλμ. 118,133

6. Α' Κορ. 3,11-12.

συντετριμμένον ἐπίδησον· τὸ νοσοῦν ἴασαι. Ὁ γεωργός, περισκαπτε
 105 τὴν ἄκαρπον συκῆν καὶ ἐπίβαλλε τὰ πρὸς βοήθειαν τῆς καρπογο-
 νίας. Ὁ στρατιώτης, συγκακοπάθησον τῷ Εὐαγγελίῳ, στρατεύων
 τὴν καλὴν στρατείαν κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, κατὰ τῶν
 παθῶν τῆς σαρκός· ἀνάλαβε πᾶσαν τὴν πανοπλίαν τοῦ Πνεύματος.
 Μὴ ἐμπλέκου ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι
 110 ἀρέσῃς. Ὁ ἀθλητής, πρόσεχε σεαυτῷ, μήπως τινὰ παραβῆς τῶν
 ἀθλητικῶν νόμων· οὐδεὶς γὰρ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως
 ἀθλήσῃ. Μιμοῦ τὸν Παῦλον, καὶ τρέχοντα, καὶ παλαίοντα, καὶ πυ-
 κτεύοντα· καὶ αὐτὸς ὡς ἀγαθὸς πύκτης ἀμετεώριστον ἔχε τὸ τῆς
 ψυχῆς βλέμμα. Σκέπε τὰ καίρια τῇ προβολῇ τῶν χειρῶν· ἀτενὲς τὸ
 115 ὄμμα πρὸς τὸν ἀντίπαλον ἔστω, δρόμοις τοῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
 ἐπεκτείνων, οὕτω τρέχε, ἵνα καταλάβῃς. Ἐν τῇ πάλῃ τοῖς ἀοράτοις
 ἀνταγωνίζου. Τοιοῦτόν σε διὰ βίου ὁ λόγος βούλεται, μὴ ἀναπε-
 πτωκότα, μηδὲ καθεύδοντα, ἀλλὰ νηφόντως καὶ ἐγρηγορότως σε-
 αυτοῦ προεστῶτα.

120 Ἰδίῳ, ὅπ. π. 5.— Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ· τουτέστιν ἐπὶ τὴν οἰκείαν
 ἔρευναν στρέφε σου τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς. Πολλοὶ γὰρ κατὰ τὸν λόγον
 τοῦ Κυρίου, τὸ μὲν κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ κατανο-
 οοῦσι, τὴν δὲ ἐν τῷ οἰκείῳ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐκ ἐμβλέπουσιν. Μὴ
 παύσῃ τοίνυν διερευνώμενος σεαυτόν, μηδὲ τὰ ἔξω περισκόπει, εἴ
 125 που τινὸς μῶμον ἐξευρεῖν δυνηθῆς κατὰ τὸν Φαρισαῖον τὸν βαρὸν
 ἐκεῖνον καὶ ἀλαζόνα, ὃς εἰστήκει ἑαυτὸν δικαίων, καὶ τὸν τελώνην
 ἐξευτελίζων· ἀλλὰ σεαυτὸν ἀνακρίνων μὴ διαλίπῃς, μὴ τι κατὰ τὰς
 ἐνθυμήσεις ἡμαρτες, μὴ τι ἢ γλῶσσα παρώλισθε, τῆς διανοίας προ-
 εκδραμοῦσα, μὴ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν πέπρακταί τι τῶν ἀβου-
 130 λήτων. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, μήποτε ἐάσης ἐξανδραποδισθέντα
 τὸν νοῦν δοῦλον γενέσθαι τῶν παθημάτων.

7. Λουκᾶ 13,8.

8. Β' Τιμ. 2,3.

9. Β' Τιμ. 1,8.

10. Α' Τιμ. 1,18.

11. Ἐφ. 6,12.

12. Ἐφ. 6,13.

τὸ πλανημένο, νὰ ἐπιδένεις τὸ πληγωμένο, νὰ θεραπεύεις τὸ ἄρρωστο. Ὁ γεωργός, νὰ σκάβεις γύρω γύρω τὴν ἄκαρπη συκιά καὶ νὰ προσθέτεις αὐτὰ πού βοηθοῦν τὴν καρποφορία'. Ὁ στρατιώτης⁸, «νὰ συγκακοπαθήσεις γιὰ τὸ Εὐαγγέλιον»⁹, νὰ ἐκστρατεύεις τὴν καλὴ ἐκστρατεία¹⁰ ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων¹¹, ἐναντίον τῶν σαρκικῶν παθῶν· νὰ φορέσεις ὅλη τὴν πανοπλία τοῦ Πνεύματος¹². Νὰ μὴ ἐμπλέκεσαι στὶς βιοτικὰς ὑποθέσεις, γιὰ νὰ γίνεις ἀρεστός σ' αὐτὸν πού σὲ ἐπιστράτευσε¹³. Ὁ ἀθλητὴς, νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτὸ σου, μὴ τυχὸν παραβεῖς τοὺς ἀθλητικὸς νόμους. Διότι «κανένας δὲν στεφανώνεται ἐὰν δὲν ἀθλήσῃ νόμιμα»¹⁴. Νὰ μιμεῖσαι τὸν Παῦλο, ὁ ὁποῖος καὶ ἔτρεχε, καὶ πάλευε, καὶ πυγμαχοῦσε¹⁵· καὶ σὺ σὰν καλὸς πυγμάχος νὰ ἔχεις ἀσάλευτο τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς σου. Νὰ προφυλάσσεις τὰ εὐαίσθητα μέλη τοῦ σώματος προτάσσοντας τὰ χέρια· τὸ βλέμμα σου νὰ ἀτενίζει τὸν ἀντίπαλο· στοὺς δρόμους νὰ προπορεύεσαι καὶ νὰ τρέχεις ἔτσι γιὰ νὰ προλάβεις¹⁶. Στὴν πάλῃ νὰ ἀγωνίζεσαι ἐναντίον τῶν ἀόρατων ἐχθρῶν. Τέτοιον σὲ θέλει νὰ εἶσαι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ, ὄχι τεμπέλη, οὔτε κοιμισμένον, ἀλλὰ νὰ ἐλέγχεις τὸν ἑαυτὸ σου μὲ νηφαλιότητα καὶ ἐπαγρύπνηση.

Νὰ προσέχεις λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σου· νὰ στρέφεις δηλαδὴ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς σου στὴν ἔρευνα τοῦ ἑαυτοῦ σου. Διότι πολλοί, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου, τὴν ἀγκίδα πού ὑπάρχει στὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ τους τὴ βλέπουν, ἀλλὰ τὸ δοκάρι πού ὑπάρχει μέσα στὸ δικό τους μάτι δὲν τὸ βλέπουν. Νὰ μὴ παύσεις λοιπὸν νὰ ἐρευνᾷς τὸν ἑαυτὸ σου, οὔτε νὰ παρατηρεῖς τὰ ἐξωτερικά, μήπως μπορέσεις νὰ βρεῖς πουθενὰ κανένα ψεγάδι σὲ κάποιον, ὅπως ἐκεῖνος ὁ βαρὺς καὶ ὑπερήφανος Φαρισαῖος, ὁ ὁποῖος στάθηκε δικαιώνοντας τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἐξευτελίζοντας τὸν τελώνη. Ἀλλὰ νὰ μὴ παραλείπεις νὰ ἀνακρίνεις τὸν ἑαυτὸ σου, μήπως μὲ τίς σκέψεις σου ἀμάρτησες σὲ κάτι, μήπως ἡ γλώσσα σου κατολίσθησε σὲ κάτι, προτρέχοντας τῆς διανοίας, μήπως μὲ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου ἐγίνε κάτι πού δὲν ἤθελες. Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸ σου, μήπως ἀφήσεις τὸν νοῦ σου νὰ συλληφθεῖ καὶ νὰ γίνει δοῦλος τῶν παθῶν.

13. Β' Τιμ. 2,4.

14. Β' Τιμ. 2,5.

15. Α' Κορ. 9,26.

16. Φιλιπ. 3,44. καὶ Α' Κορ. 9,24.

Ἰδίου, ὄπ. π. 7.— Τῶ ὄντι ἔοικε πάντων εἶναι χαλεπώτατον, ἑαυ-
 τὸν ἐπιγνῶναι. Οὐ γὰρ μόνον ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, ἐφ' ἑαυτοῦ
 οὐ χρήσεται τῶ ὄρᾳν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ νοῦς ὀξέως τὸ ἀλλό-
 135 τριον ἀμάρτημα καταβλέπων, βραδύς ἐστι πρὸς τὴν τῶν οἰκείων
 ἐλαττωμάτων ἐπίγνωσιν.

Γρηγ. Θεολόγου, Εἰς τὸ Βάπτισμα, 26.— Μὴ κρίνε τοὺς κριτάς, ὁ
 χρήζων τῆς ἰατρείας· μηδὲ φιλοκρίνει μοι τὰς ἀξίας τῶν σὲ καθαι-
 ρόντων. Ἄλλος μὲν ἄλλου κρείττων, ἢ ταπεινότερος· σοῦ δὲ πᾶς
 140 ὑψηλότερος.

Ἰδίου, Λόγ. Εἰρηνικός, 3,2.— Ποῦ ποτε ἡμῖν οἱ τῶν μὲν ἰδίων
 πρᾶοι κριταί, τῶν δὲ ἀλλοτρίων ἀκριβεῖς ἐξετασταί, ἵνα κάνταῦθα
 ψεύδωνται τὴν ἀλήθειαν; Ποῦ ποτε ἡμῖν οἱ τὰ τραύματα ἔχοντες,
 καὶ τοὺς μώλωπας ὀνειδίζοντες; οἱ τὰ προσκόμματα διασύροντες,
 145 οἱ τῶ βορβόρῳ κυλινδοῦμενοι, καὶ τοῖς σπίλοις ἡμῶν ἐπευφραινό-
 μενοι; οἱ ταῖς δοκοῖς τυφλώττοντες, καὶ τὰ κάρφη προφέροντες, ἃ
 μήτε λυπεῖ λίαν ἐγκείμενα, μήτε χαλεπὸν ἀποσκευασθῆναι καὶ ἀπο-
 φουσηθῆναι τῆς ὄψεως;

Ἰδίου, Λόγ. Ἀπολογητικός, 13.— Μὴ ἄλλους ἰατροῦειν ἐπιχειρή-
 150 σωμεν, αὐτοὶ βρῦντες ἔλκεσιν.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 4.

Ἐρεῦνα σαντὸν πλέον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
 τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ' οἱ πέλας.
 Κρεῖστων λογισμὸς πράξεων, ἢ χρημάτων.
 155 Τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς φθορᾶς, τὸ δ' ἴσταται.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 24.

Δόξαν δῖωκε, μήτε πᾶσαν, μήτ' ἄγαν.
 Κρεῖσσον γὰρ εἶναι, τοῦ δοκεῖν. Εἰ δ' ἄμετρος εἶ,
 Μὴ τὴν κενὴν θήρευε, μηδὲ τὴν νέαν.
 160 Τί γὰρ πίθηκι κέρδος ἂν δοκῇ λέων;

Ἰδίου.— Τηροῦμεν τὰς ἀλλήλων ἀμαρτίας, οὐχ ἵνα θρηνήσωμεν,

Πραγματικὰ φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο ἀπὸ ὅλα τὸ νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑαυτὸ μας. Διότι ὄχι μόνον τὰ μάτια, ποὺ βλέπουν τὰ ἐξωτερικά, δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ χρησιμοποιοῦν στὸ νὰ βλέπουν τὸν ἑαυτὸ μας, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ὁ νοῦς μας, ποὺ παρατηρεῖ μὲ ἀυστηρότητα τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων, εἶναι ἀπρόθυμος στὴν ἐπίγνωση τῶν δικῶν μας ἐλαττωμάτων.

Νὰ μὴ κρίνεις τοὺς κριτές, σὺ ποὺ ἔχεις ἀνάγκη θεραπείας. Οὐτε νὰ κάνεις διάκριση τῆς θέσεως αὐτῶν ποὺ σὲ καθαιροῦν. Διότι ὁ ἕνας εἶναι ἀπὸ τὸν ἄλλο ἀνώτερος ἢ κατώτερος· ἀπὸ σένα ὅμως ὅλοι εἶναι ἀνώτεροι.

Ποῦ ἐπὶ τέλους εἶναι γιὰ μᾶς οἱ ἐπιεικεῖς κριτές τῶν δικῶν τους ἀμαρτημάτων καὶ ἀυστηροὶ ἐξεταστὲς τῶν ξένων, ὥστε καὶ ἐδῶ νὰ διαστρεβλώσουν τὴν ἀλήθεια; Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὰ τραύματα καὶ μέμφονται τοὺς μώλωπες; Αὐτοὶ ποὺ διαδίδουν τὰ σκάνδαλα, αὐτοὶ ποὺ κυλοῦνται στὴ λάσπη καὶ χαίρονται γιὰ τοὺς δικούς μας λεκέδες; Αὐτοὶ ποὺ δὲν βλέπουν τὰ δοκάρια, καὶ κατηγοροῦν τὶς ἀγκίδες, ποὺ οὔτε καὶ στενοχωροῦν πολὺ ὅταν ὑπάρχουν, οὔτε εἶναι δύσκολο νὰ ἀφαιρεθοῦν καὶ νὰ φυσηθοῦν ἀπὸ τὸ μάτι;

Νὰ μὴ ἐπιχειρήσουμε νὰ θεραπεύσουμε ἄλλους, ἐνῶ ἑμεῖς εἴμαστε γεμᾶτοι πληγές.

Ἐξέταζε περισσότερο τὸν ἑαυτὸ σου, παρὰ τὰ τῶν πλησίον·
Διότι καὶ ἐσὺ θὰ κερδίσεις, ἀλλὰ καὶ οἱ πλησίον.

Προτιμότερος ὁ ὑπολογισμὸς τῶν πράξεων, παρὰ τῶν χρημάτων.

Διότι τὰ χρήματα φθειρόνται, ἐνῶ τὸ ἄλλο μένει.

Τὴ δόξα νὰ μὴ τὴν ἐπιδιώκεις οὔτε ὅλη, οὔτε πάρα πολὺ.

Διότι εἶναι προτιμότερο νὰ εἶσαι, παρὰ νὰ νομίζεις ὅτι εἶσαι.

Ἄλλιῶς θὰ εἶσαι ὑπερβολικὸς.

Νὰ μὴ κυνηγᾷς τὴ κενὴ δόξα, οὔτε τὴ νέα.

Διότι τί κέρδος ἔχει ὁ πίθηκος ἂν νομίζει ὅτι εἶναι λιοντάρι;

Παρατηροῦμε ὁ ἕνας τὶς ἀμαρτίες τοῦ ἄλλου ὄχι γιὰ νὰ τοὺς κλάψουμε, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς κατηγορήσουμε· ὄχι γιὰ νὰ τοὺς θερα-

ἀλλ' ἵνα ὀνειδίσωμεν· οὐδὲ ἵνα θεραπεύσωμεν, ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν καὶ ἀπολογίαν ἔχωμεν τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίων τραύματα. Κακοὺς δὲ καὶ ἀγαθοὺς οὐχ ὁ τρόπος, ἀλλ' ἡ
 165 διάστασις καὶ ἡ φιλία χαρακτηρίζει· καὶ ἃ σήμερον ἐπαινοῦμεν, αὐριον ἑκακίσαμεν.

Ἰδίου.— Ἐνέγκωμεν θυμὸν ὡς θηρίον, καὶ γλῶσσαν ὡς τομὸν ξίφος, καὶ ἡδονὴν ὡς πῦρ κατασβέσωμεν· θώμεθα ταῖς ἀκοαῖς θύρας καλῶς ἀνοιγομένας καὶ κλειομένας, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν σωφρο-
 170 νίσωμεν, καὶ γεῦσιν σπαράττουσαν, μὴ θάνατος ἀναβῆθι διὰ τῶν θυρίδων ἡμῶν καὶ γέλωτος ἀμετρίας καταγελάσωμεν.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Ὁ ἄρα γινώσκων ἑαυτὸν, τόπος ἐστὶ καὶ θρόνος τοῦ Κυρίου.

Εὐαγρίου.— Βούλει γινῶναι Θεόν; Προλαβὼν γινῶθι σεαυτὸν.

175 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Βίον ἀλλότριον περιεργάζεσθαι, ἀνελευθερίας ἐσχάτης. Οὐδαμόθεν γὰρ ἡμέληται τὰ ἡμέτερα, ἢ ἐκ τοῦ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖν καὶ περιεργάζεσθαι. Οὐ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπον τοὺς ἀλλοτρίους πολυπραγμονοῦντα βίους, τῆς οἰκείας ἐπιμεληθῆναι ποτε ζωῆς. Τῆς γὰρ σπουδῆς αὐτῷ πάσης εἰς τὴν τῶν ἐτέ-
 180 ρων πολυπραγμοσύνην ἀναλισκομένης, ἀνάγκη τὰ αὐτοῦ ἀπλῶς κεῖσθαι καὶ ἡμελημένως.

Ἰδίου.— Καὶ ἄλλως δὲ πέφυκεν ἄνθρωπος, τὰ μὲν κατορθώματα τοῦ πλησίον, καὶ πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα, παρορᾶν, εἰ δὲ ἐλάττωμά που φανῆ, κἂν τὸ τυχὸν ἦ, κἂν διὰ πολλοὺς συμβεβηκός, καὶ ἐπαι-
 185 σθάνεται ταχέως, καὶ ἐπιλαμβάνεται προχείρως, καὶ μέμνηται διὰ παντός. Καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο καὶ εὐτελές, τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων πολλακίς ἠλάττωσε δόξαν.

Τίτλος Γ'.— Περὶ γογγυσμῶν.

Ἄριθμ. 11,1,2.— «Ἦν ὁ λαὸς γογγύζων· καὶ ἐθυμώθη Κύριος, καὶ ἐξεκαύθη πῦρ, καὶ κατέφαγε μέρος τῆς παρεμβολῆς».

Σοφ. Σολ. 1,11.— «Φυλάξασθε γογγυσμὸν ἀνωφελῆ καὶ ἀπὸ

πεύσουμε, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς προσθέσουμε καὶ ἄλλες πληγές, καὶ γιὰ νὰ ἔχουμε δικαιολογία γιὰ τὰ δικά μας κακὰ τὰ τραύματα τῶν πλησίον. Κακοὺς ἢ καλοὺς δὲν τοὺς χαρακτηρίζει ἡ συμπεριφορὰ τους, ἀλλὰ ἡ ἀντίθεση ἢ ἡ φιλία καὶ αὐτὰ ποὺ σήμερον ἐπαινοῦμε, αὔριο τὰ κακίζουμε.

Ἦς ὑπομείνουμε τὸν θυμὸν ὡς θηρίον καὶ τὴν γλῶσσαν ὡς κοφτερὸν ξίφος, καὶ ὡς σβήσουμε τὴν ἡδονὴν ὡς φωτιά. Ἦς βάλουμε στὰ αὐτιά μας θύρες ποὺ νὰ ἀνοίγοκλείνουν καλὰ καὶ ὡς συνεντίσουμε τὸ μάτι μας καὶ τὴν γεύση ποὺ σπαράζει, γιὰ νὰ μὴ ἀνεβῆ ὁ θάνατος μέσα ἀπὸ τὶς θυρίδες μας καὶ περιγελάσουμε τὸ γέλιο τῆς ἀμετρίας μας.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ γνωρίζει τὸν ἑαυτό του, εἶναι τόπος καὶ θρόνος τοῦ Κυρίου.

Θέλεις νὰ γνωρίσεις τὸν Θεόν; Γνώρισε προηγουμένως τὸν ἑαυτό σου.

Τὸ νὰ περιεργάζεται κανεὶς τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου, εἶναι δεῖγμα ἔσχατης ἀνελευθερίας. Διότι ἀπὸ τίποτε ἄλλο δὲν παραμελοῦνται τὰ δικά μας, παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ ὅτι περιεργαζόμεσθε καὶ ἀσχολούμασθε μὲ τὰ τῶν ἄλλων. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, νὰ φροντίσει κάποτε τὴν δικὴν του ζωὴν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὅλη του ἡ προσοχὴ ἐξαντλεῖται στὴν ἐνασχόλησίν του μὲ τοὺς ἄλλους, κατ' ἀνάγκην τὰ δικά του θὰ κείτονται μόνον αὐτὰ καὶ παραμελημένα.

Ἐπίσης ὁ ἄνθρωπος συνηθίζει τὶς ἀρετὰς τοῦ πλησίον του, ἂν καὶ εἶναι καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα, νὰ τὶς παραβλέπει, ἐὰν ὅμως κάπου ἐμφανισθῆ κάποιο ἐλάττωμα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι τυχαῖο, ἔστω καὶ ἂν συνέβη σὲ πολλούς, τὸ ἀντιλαμβάνεται γρήγορα, καταπιάνεται μὲ αὐτὸ ἀμέσως, καὶ τὸ θυμᾶται γιὰ πάντα. Ἔτσι αὐτὸ τὸ μικρὸν καὶ τιποτένιον πολλὰς φορὰς μειώνει τὴν ἀξία τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρετῶν.

Τίτλος 3.— Γιὰ τοὺς γογγυσμούς.

«Ἐγόγγυζε ὁ λαὸς καὶ θύμωσε ὁ Κύριος, ἀνάβοντας ὡς φωτιά ἀπὸ τὴν ὀργήν του, καὶ κατέκαψε μέρος τοῦ στρατοπέδου».

«Προφυλαχθεῖτε ἀπὸ τὸν ἀνώφελο γογγυσμόν, καὶ νὰ συγκρα-

καταλαλιᾶς φείσασθε γλώσσης, ὅτι πνεῦμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύεται».

Σοφ. Σειρ. 13,25.— «Ἀνὴρ ἐπιστήμων οὐ γογγύζει».

Α' Κορ. 10,10.— «Μὴ γογγύζετε, καθὼς τινες ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ».

10 Φιλιππ. 2,14.— «Πάντα ποιεῖτε ἄνευ γογγυσμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι».

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ πλάτος 29.— Ἀπρόσδεκτος ἡ ἀπὸ τῶν γογγυστῶν ἐργασία, ὡς θυσία ἐπίμωμος. — Χρῆ οὖν τὸ τοῦ ὀκνηροῦ καὶ ἀντιλογικοῦ ἔργον ἀλλοτριῶσαι τῆς ἀδελφότητος.

Τίτλος Δ'.— **Περὶ γερόντων καὶ παλαιῶν ἀνδρῶν, καὶ ὡς χρῆ τιμᾶσθαι αὐτούς.**

Λευίτ. 19,32.— «Ἀπὸ προσώπου πολιῶ ἐξαναστήση, καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου».

5 Δευτ. 32,7.— «Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσι σοι».

Ἰωβ 12,12.— «Ἐν πολλῶ χρόνῳ σοφία, ἐν δὲ μακρῶ χρόνῳ ἐπιστήμη».

Ἰωβ 32,16.— «Νεώτερος μὲν εἰμι τῶ χρόνῳ, ὑμεῖς δὲ πρεσβύτεροι· διὸ ἡσύχασα φοβηθεὶς ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὴν ἔμμουτοῦ ἐπιστήμη».

Παροιμ. 16,31.— «Στέφανος καυχῆσεως, γῆρας, ἐν δὲ ὁδοῖς δικαιοσύνης εὐρίσκεται».

Παροιμ. 20,29.— «Δόξα πρεσβυτέρων πολιᾶ».

15 Σοφ. ΣΟλ. 4,8–9.— «Γῆρας τίμιον, οὐ τὸ πολύχρονον, οὐδὲ ἀριθμῶ ἐτῶν μεμέτρηται. Πολιᾶ ἐστι φρόνησις ἀνδρί, καὶ ἡλικία γήρως, βίος ἀκηλίδωτος».

Σοφ. Σειρ. 6,34.— «Ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στήθι, καὶ εἴ τις ἐστι σοφός, προσκολληθήτη αὐτῶ».

20 Σοφ. Σειρ. 8,9.— «Μὴ ἀστόχει διηγημάτων γερόντων· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν». — «Μὴ ἀτιμάσης ἀνδρα ἐν γῆρα αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 25,6.— «Στέφανος γερόντων πολυπειρία, καὶ τὸ καύχημα αὐτῶν φόβος Κυρίου».

τεῖτε τὴ γλῶσσα σας ἀπὸ τὴν κακολογία, γιατί φράση κενὴ δὲν θὰ περάσει ἀπαρατήρητη».

«Ὁ μορφωμένος ἄνθρωπος δὲν γογγύζει».

«Νὰ μὴ γογγύζετε, ὅπως γόγγυσαν μερικοὶ καὶ θανατώθηκαν ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευτὴ».

«Ὅλα νὰ τὰ κάνετε χωρὶς γογγυσμούς, γιὰ νὰ γίνετε ἄψογου».

Ἡ ἐργασία αὐτῶν ποὺ γογγύζουν εἶναι ἀπαραδέκτη, σὰν ἀξιοκατάκριτη θυσία. Πρέπει λοιπὸν τὸ ἔργο τοῦ ὀκνηροῦ καὶ αὐτοῦ ποὺ φέρει ἀντιλογίες νὰ τὸ ἀποξενώσετε ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα.

Τίτλος 4.— Γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τοὺς ἡλικιωμένους ἀνθρώπους· καὶ ὅτι πρέπει νὰ τοὺς τιμᾶμε.

«Νὰ σηκώνεσαι μπροστὰ σὲ ἄνθρωπο ἀσπρομάλλη, καὶ νὰ τιμᾶς τὸ πρόσωπο τοῦ μεγαλυτέρου».

«Ῥώτησε τὸν πατέρα σου, καὶ θὰ σοῦ ἀναγγεῖλει, τοὺς γεροντότερους, καὶ θὰ σοῦ ποῦν».

«Ἡ σοφία ἀποκτᾶται ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, καὶ ἡ ἐπιστήμη γίνεται κτῆμα μὲ τὴν πείρα πολλῶν χρόνων».

«Ἐγὼ εἶμαι νεώτερος στὴν ἡλικία, ἐνῶ ἐσεῖς μεγαλύτεροι· γι' αὐτὸ ἀπὸ σεβασμὸ σιώπησα καὶ δὲν σᾶς φανέρωσα τὴ γνώμη μου».

«Τὰ γηρατεῖα εἶναι στεφάνι καυχῆσεως, καὶ βρίσκονται στοὺς δρόμους τῆς δικαιοσύνης».

«Δόξα τῶν ἡλικιωμένων εἶναι τὰ ἄσπρα τους μαλλιά».

«Τιμημένα γηρατεῖα δὲν εἶναι τὰ πολύχρονα, οὔτε μετριοῦνται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐτῶν· τὰ ἄσπρα μαλλιά γιὰ τὸν ἄνδρα εἶναι σύνεση καὶ ἡ ἡλικία τῶν γηρατειῶν του ἡ ἀκηλίδωτη ζωὴ».

«Μέσα σὲ πλῆθος μεγαλυτέρων νὰ στέκεσαι ὄρθιος· καὶ ἐὰν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι σοφός, προσκολλήσου σ' αὐτόν».

«Μὴ ἀδιαφορεῖς γιὰ τὰ λόγια τῶν γερόντων, διότι κι αὐτοὶ τὰ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς πατέρες τους».

«Μὴ ἐξευτελίσεις ἄνθρωπο στὰ γηρατεῖά του».

«Στεφάνι στὸ κεφάλι τῶν γερόντων εἶναι ἡ πλούσια πείρα, καὶ καύχημά τους ὁ φόβος τοῦ Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 32,4.— «*Αάλησον, πρεσβύτερε· πρέπει γάρ σοι*».

Σοφ. Σειρ. 25,5.— «*Ὡς ὠραῖον πολιαιῖς κρίσις, καὶ πρεσβυτέροις ἐπιγνῶναι βουλήν*».

Μ. Βασιλείου, Περὶ νηστείας, Α,3.— Πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον, αἰδέσιμον.

30 *Ἰδίου, Εἰς Ἡσαΐαν 2.— Πλεῖον τῶ ὄντι τῆς ἐν θριξὶ λευκότητος εἰς πρεσβυτέρου σύστασιν, τὸ ἐν φρονήσει πρεσβυτερικόν.*

Νείλου.— Ἐπὶ παντὸς ὡς ἐπιπολὴ πράγματος ἐπισφαλῆς σύμβουλος ἢ νεότης, καὶ οὐκ ἂν τις εὖρη ραδίως κατορθωθὲν τι τῶν σπουδῆς ἀξιῶν, ᾧ μὴ πολιὰ συμπαραελήφθη πρὸς κοινωνίαν τοῦ
35 *σκέμματος.*

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 1.— Κρείσσων πολιὰ μετὰ φρονήσεως, ἀπαιδεύτου νεότητος.

Γρηγ. Νύσσης.— Πολιὰ γερόντων πραότης, ζωὴ δὲ αὐτῶν γνῶσις ἀληθείας.

40 *Εὐαγρίου.— Ἀνθεῖται πρὸς ἐπιστήμην ψυχῆ, ὅποτε τοῦ σώματος ἄκμαϊ μήκει μαραίνονται.*

Φίλωνος.— Ὁ ἀληθεῖα πρεσβύτερος οὐκ ἐν μήκει χρόνων, ἀλλ' ἐν ἐπαινετῶ καὶ τελειῶ βίῳ θεωρεῖται. Τοὺς μὲν οὖν αἰῶνα πολλὴν τρίψαντας ἐν τῇ μετὰ σώματος ζωῇ, δίχα καλοκαγαθίας, πολυχρο-
45 *νίους παῖδας λεκτέον, μαθήματα πολιᾶς ἄξια μηδέποτε παιδευθέντας. — Ἀκύμαντος λιμὴν πολιᾶ. — Σώματος παρακμῆ, καταστολὴ παθῶν.*

Τίτλος Ε'.— *Περὶ γεωργίας καὶ γεωργῶν, καὶ ὅτι καλὸν τὸ ἐργάζεσθαι.*

Γέν. 3,23.— «Ἐξέβαλε Κύριος τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη».

5 *Γέν. 9,20–21.— «Ἦρξατο Νῶε ἄνθρωπος γεωργὸς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐμεθύσθη».*

Γέν. 49,14–15.— «Ἰσάχαρ τὸ καλὸν ἐπεθύμησεν, ἀναπαυόμενος

«Μίλησε, ἡλικιωμένε, διότι σοῦ ταιριάζει».

«Πόσο ὠραῖο πρᾶγμα εἶναι ἡ εὐθυκρισία σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἄσπρα μαλλιά, καὶ γιὰ τοὺς ἡλικιωμένους νὰ γνωρίζουν νὰ συμβουλεύουν».

Κάθε τι ποὺ διαφέρει ὡς πρὸς τὴν παλαιότητα του, εἶναι σεβαστό.

Πραγματικά, περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄσπρα μαλλιά, χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ ἡλικιωμένου ἀποτελεῖ ἡ ὠριμότητα στὴ σύνεση.

Γιὰ κάθε πρᾶγμα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ νεότητα ἀποτελεῖ ἐπισηφαλῆ σύμβουλο· καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ βρεῖ κανεὶς εὐκολα κάτι ἀπὸ τὶς ἀξίες τῆς σπουδῆς ποὺ ἐπιτεύχθηκε, στὸ ὅποιο νὰ μὴ συνέβαλε καὶ ἡ πείρα τῆς ἡλικίας γιὰ τὴν προσέγγιση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

Προτιμότερα τὰ γηρατειὰ μὲ τὴ φρόνηση, ἀπὸ τὴν ἀπαίδευτη νεότητα.

Χαρακτηριστικὸ τῶν γερόντων εἶναι ἡ πραότητα, καὶ ζωὴ τους ἡ ἀληθινὴ γνώση.

Ἀκμάζει στὴ γνώση ἡ ψυχὴ, ὅταν οἱ δυνάμεις τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου μαραίνονται.

Ὁ πραγματικὰ ἡλικιωμένος φαίνεται ὄχι ἀπὸ τὰ πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἀξιέπαινο καὶ τέλειο βίον του. Ἐκείνους λοιπὸν ποὺ ἔζησαν χρόνια πολλὰ μὲ τὸ σῶμα χωρὶς καλοκαγαθία, πρέπει νὰ τοὺς λέμε πολύχρονα παιδιά, διότι δὲν πῆραν ποτὲ μαθήματα ἀντάξια τῶν ἄσπρων μαλλιῶν τους. Τὰ ἄσπρα μαλλιά εἶναι λιμάνι χωρὶς κύματα, παρακμὴ τοῦ σώματος, κατασίγαση τῶν παθῶν.

Τίτλος 5.— Γιὰ τὴ γεωργία καὶ τοὺς γεωργούς· καὶ ὅτι εἶναι καλὸ τὸ νὰ ἐργάζεται κανεὶς.

«Ἐδῶξε ὁ Κύριος τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τὸν παράδεισο τῆς ἀπολαύσεως, γιὰ νὰ καλλιεργεῖ τὴ γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία ἔγινε».

«Ἄρχισε ὁ Νῶε νὰ καλλιεργεῖ τὴ γῆ, φύτεψε ἀμπέλι, ἤπιε ἀπὸ τὸ κρασί καὶ μέθυσε».

«Ὁ Ἰσάχαρ θεώρησε καλὸ νὰ βρῖσκεται μέσα στὴν περιοχὴ

ἀναμέσον τῶν κλήρων· καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν ὅτι καλὴ καὶ τὴν
 γῆν ὅτι πίων, τέθεικε τὸν ὤμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν, καὶ ἐγενήθη
 10 ἀνὴρ γεωργός».

Παροιμ. 27,25.— «Ἐπιμελοῦ τῶν ἐν πεδίῳ χλωρῶν, καὶ κερεῖς
 πόαν· σὺναγε χόρτον ὄρεινόν, ἵνα ἔχῃς πρόβατα εἰς ἱματισμόν. Τίμα
 δὲ πεδίον, ἵνα ὦσί σοι ἄρνες».

Ἦσ. 23,10.— «Ἐργάζου τὴν γῆν σου· καὶ γὰρ πλοῖα οὐκέτι ἔρχε-
 15 ται ἐκ Καρχηδόνας».

Ἰερ. 4,3.— «Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε εἰς
 ἀκάνθας».

Σοφ. Σειρ. 7,15.— «Μὴ μισήσης ἐπίπονον ἐργασίαν καὶ γεωρ-
 γίαν ὑπὸ Ὑψίστου ἐκτισμένην».

20 Σοφ. Σειρ. 20,28.— «Ὁ ἐργαζόμενος τὴν γῆν, ἀνύψωσε θημω-
 νίαν αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 40,22.— «Χάριν καὶ κάλλος ἐπιθυμεῖ ὀφθαλμὸς καὶ
 ὑπὲρ ἀμφοτέρα χλόην σπόρου».

Σοφ. Σειρ. 38,25.— «Τί σοφισθήσεται ὁ κρατῶν ἀρότρου καὶ
 25 καυχώμενος ἐν δόρατι κέντρου, βόας ἐλαύνων καὶ ἀναστρεφόμενος
 ἐν ἔργοις αὐτοῦ, καὶ διήγησις αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ταύρων; Καρδίαν
 δώσει βαθὺ εἰς τεμεῖν αὐλακας, καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ εἰς χορτά-
 σματα δαμάλεως».

Β' Τιμ. 2,6.— «Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν
 30 μεταλαμβάνειν».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Γεηπόνος τὸν ὕπνον ἀποσεισάμενος, πρὸς
 τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν ἐπέιγεται, καὶ τοῦ μὲν οἰκίσκου καὶ τῆς ἐπαύ-
 λεως τὸ ἔρημον ὑπερασπίζεται, καὶ ἀναγκάζεται ὁμως καὶ φλογμῶ
 καὶ χειμῶνι ἀπὸ τάλαιπώρου σαρκὸς διαμάχεσθαι. Πανταχοῦ γὰρ
 35 διὰ δυσκολίας καὶ πόνων τοῖς ἀνθρώποις πέφυκε τὰ χρήσιμα παρα-
 γίνεσθαι. — Φέρει γεηπόνους ἡδονὴν τὸ ἐξ ὑπτίων τε καὶ βαθυγείων
 χωρίων πολὺν τινα δρέπεσθαι τὸν καρπὸν. Εἰ δέ ποτε καὶ ἐκ πε-
 τρώδους γῆς καὶ λεπτῆς καὶ ὑποψάμμου δυνηθεῖη μετὰ πολλὴν ἐπι-
 μέλειαν χρηστοῦ τινος ἀπολαῦσαι καρποῦ, μείζων ἐντεῦθεν ἡ ἡδονὴ
 40 τῷ γεηπόνῳ, διότι, πρὸς τὴν φύσιν ἀγωνισάμενος καὶ τοὺς οἰκειούς

πού τοῦ κληρώθηκε, καὶ βλέποντας ὅτι ἡ εἰρηνικὴ ζωὴ εἶναι καλὴ καὶ ὅτι ἡ χώρα τοῦ ἦταν εὐφορῆ, ἀποφάσισε νὰ κοπιᾷ καὶ ἔτσι ἔγινε γεωργός».

«Νὰ φροντίζεις τὴ χλόη τοῦ λιβαδιοῦ καὶ θὰ κόψεις πολὺ χορτάρι νὰ μαζεύεις χορτάρι καὶ ἀπὸ τὰ ὄρεινά μέρη, γιὰ νὰ ἔχεις πρόβατα καὶ ἀπὸ τὸ μαλλί τους νὰ κάνεις ἐνδύματα. Νὰ περιποιεῖσαι τὸ λιβάδι, γιὰ νὰ ἔχεις ἀρνιά».

«Νὰ δουλεύεις τὰ χωράφια σου, διότι τώρα πιά δὲν ἔρχονται πλοῖα ἀπὸ τὴν Καρχηδόνα».

«Ἀνανεῶστε τὸν ἀγρὸ τῆς ψυχῆς σας καὶ μὴ σπέρνετε σὲ χωράφι πού ἔχει ἀγκάθια».

«Νὰ μὴ μισεῖς τὴν κοπιαστικὴ ἐργασία, οὔτε τὴ γεωργία πού εἶναι καθιερωμένη ἀπὸ τὸν Ὑψιστο».

«Ἐκεῖνος πού καλλιεργεῖ τὸ χωράφι του, θὰ συγκεντρώσει τὰ δεμάτια του σὲ μεγάλες θημωνιές».

«Τὸ μάτι ἐπιθυμεῖ τὴ χάρη καὶ τὴν ὁμορφιά, ἀλλὰ περισσότερο καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ τὴ χλόη πού φυτρώνει ἀπὸ τὸν σπόρο».

«Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ σοφὸς αὐτὸς πού κρατᾷ ἀλέτρι καὶ καυχίεται ὅτι χειρίζεται καλὰ τὴ βουκέντρα, πού ὁδηγεῖ βόδια καὶ ἀσχολεῖται μὲ τίς ἐργασίες του καὶ μιλάει διαρκῶς γιὰ τὰ μισχάρια του; Αὐτὸς δίνει ὅλη τὴν καρδιά του στὸ νὰ ἀνοίξει βαθιὰ αὐλάκια καὶ ἀγρυπνεῖ γιὰ νὰ δίνει τροφὴ στὰ δαμάλια του».

«Ὁ γεωργὸς πού κοπιᾷ, αὐτὸς πρέπει πρῶτος νὰ δοκιμάζει τοὺς καρπούς».

Ὁ γεωργὸς ἀποτινάζοντας τὸν ὕπνο τρέχει γιὰ τὴν καλλιέργεια τῶν χωραφιῶν του, καὶ μολονότι τοῦ ἀρέσει ἡ ἡσυχία τῆς καλύβας καὶ τῆς ἀγροικίας του, ἀναγκάζεται ὅμως καὶ μὲ καὶ σῶνα καὶ μὲ κακοκαιρία νὰ ἀγωνίζεται μὲ τὸ ταλαίπωρο σῶμα του. Διότι παντοῦ μὲ δυσκολία καὶ κόπους συνήθως ἀποκτῶνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτὰ πού τοὺς εἶναι χρήσιμα. Στους γεωργοὺς προκαλεῖ μεγάλη εὐχαρίστηση τὸ νὰ παίρνουν ἀπὸ ὅμαλά καὶ εὐφορα χωράφια τοὺς καρπούς, ἐὰν ὅμως κάποτε μπορέσει καὶ ἀπὸ πετρῶδες ἔδαφος καὶ ἄγονο καὶ ἀμμουδερό, μετὰ ἀπὸ πολλὴ φροντίδα, νὰ πάρει κάποιο καλὸ καρπὸ, εἶναι πιὸ μεγάλη ἀπὸ αὐτὸν ἡ χαρὰ τοῦ γεωργοῦ, διότι, ἀφοῦ ἀγωνίστηκε πρὸς τὴ φύση καὶ ἀντιπρόβαλε τοὺς κόπους στῆ

πόνους ἀντεισάξας τῇ στείρωσει τῆς γῆς, νίκης τινὰ μαρτυρίαν ἀποφέρειται παρὰ τῶν τὸ γεώργιον θαυμαζόντων.

Τίτλος S'.— *Περὶ γυμνασίου καὶ μελέτης καὶ ἀσκήσεως.*

Ψαλμ. 11,18.— «Ἐκ μερίμνης καὶ φροντίδος ἀναφανεῖταί σοι εἰρήνη».

Σ. Σειρ. 27,27.— «Τέκνον, ἐν ζωῇ σου πείρασον τὴν ψυχὴν σου».

5 Α' Τιμ. 4,7.— «Γύμναζε σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς, τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης».

Μ. Βασιλείου.— Οἱ ἐκ μακρᾶς συνηθείας μελετηθέντες πόνοι, 10 ἀλυπότερον προσπίπτουσι τοῖς ἐγγεγυμνασμένοις. — Μιμησώμεθα τοὺς ἐν τοῖς τακτικοῖς τὰς μελέτας ποιουμένους, οἳ γε χειρονομίαις καὶ ὀρχήσῃσι τὴν ἐμπειρίαν κτησάμενοι, ἐπὶ τῶν ἀγώνων τοῦ ἐκ τῆς παιδείας ἀπολαύουσι κέρδους.

Γρηγ. Θεολόγου.— Ἀρετὴ ἀμελέτητος ἐν τοῖς ἔργοις, ταχέως ὑπὸ 15 τῶν περιστάσεων ἀφανίζεται.

Διδύμου.— Ἐκ μελέτης πολλῆς καὶ ἀσκήσεως ἡ βία καὶ ἡ ἀγριότης τῶν παθῶν ἀσθενεῖ.

Φίλωνος.— Ἡ συνεχὴς ἀσκησις ἐπιστήμην παγίαν ἐργάζεται, ὡς ἀμαθίαν ἀμελετησία· καὶ πάλιν αὖξει τὴν πείραν ἢ περὶ αὐτὴν τριβή. 20 — Μελέτη τροφὸς ἐπιστήμης.

Τίτλος Z'.— *Περὶ γνωσιμαχούντων.*

Ψαλμ. 31,5.— «Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα».

Ψαλμ. 37,19.— «Τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελωῶ, καὶ μεριμνήσω 5 ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου».

Παροιμ. 18,17.— «Λίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογία».

Σ. Σειρ. 18,20.— «Πρὸ κρίσεως ἐξέταξε σεαυτόν, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς εὐρήσεις ἴλασμόν».

Σ. Σειρ. 5,26.— «Μὴ αἰσχυνθῆς ὁμολογήσαι ἐφ' ἁμαρτίαις σου».

στεριότητα τῆς γῆς, ἀποκομίζει κάποια ἀπόδειξι τῆς νίκης του, ἀπὸ ἐκείνους πὺ θαυμάζουν τὸ χωράφι του.

Τίτλος 6.— Γιά τὴ γύμνασι, τὴ μελέτη καὶ τὴν ἄσκησι.

«Ἀπὸ τὴ φροντίδα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον θὰ σοῦ ἀποκαλυφθεῖ ἡ εἰρήνη».

«Παιδί μου, στὴν πορεία τῆς ζωῆς σου, δοκίμαζε τὴν ψυχὴ σου».

«Νὰ γυμνάζεις τὸν ἑαυτό σου στὴν εὐσέβεια· διότι ἡ σωματικὴ ἄσκησι λίγο ὠφελεῖ, ἐνῶ ἡ εὐσέβεια εἶναι ὠφέλιμη σὲ ὅλα, ἐπειδὴ περιέχει ὑπόσχεσι καὶ γιὰ τὴν τωρινὴ καὶ γιὰ τὴ μελλοντικὴ ζωή».

Οἱ κόποι, πὺ ἀπὸ πολὺ παλιὰ συνήθεια ἔχουν καθιερωθεῖ, προκαλοῦν λιγότερη λύπη στοὺς γυμνασμένους. Ἄς μιμηθοῦμε αὐτοὺς πὺ ἀσκοῦνται τακτικά, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ μὲ χειρονομίες καὶ χοροὺς ἀπόκτησαν τὴν ἐμπειρία, στοὺς ἀγῶνες ἀπολαμβάνουν τὸ κέρδος τῆς ἐκπαιδεύσεώς τους.

Ἄρετὴ πὺ δὲν ἀσκεῖται ἔμπρακτα, γρήγορα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τῶν διαφορῶν περιστάσεων ἐξαφανίζεται.

Μὲ τὴν ἐπίμονη μελέτη καὶ ἄσκησι ἡ βία καὶ ἡ ἀγριότητα τῶν παθῶν ἐξασθενεῖ.

Ἡ συνεχὴς ἄσκησι ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μόνιμη γνώσι, ὅπως καὶ ἡ μὴ ἄσκησι τὴν ἀμάθεια, καὶ ὅτι αὐξάνει τὴν πείρα ἢ ἐνασχόλησι μ' αὐτὴν. Ἡ ἄσκησι εἶναι τροφὸς τῆς γνώσις.

Τίτλος 7.— Γι' αὐτοὺς πὺ ἀναγνωρίζουν τὴν πλάνη τους.

«Ἐξομολογήθηκα τὴν ἀνομία μου καὶ δὲν ἔκρυψα τὴν ἀμαρτία μου».

«Θὰ ἐξομολογηθῶ τὴν ἀνομία μου, καὶ θὰ φροντίσω ἀγωνιωδῶς γιὰ τὴν ἀμαρτία μου».

«Ὁ δίκαιος πρῶτος θὰ κατηγορήσει τὸν ἑαυτό του».

«Πρὶν ἀπὸ τὴν κρίσι ἐξέταξε σὺ τὸν ἑαυτό σου· ἔτσι κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κυρίου θὰ βρεῖς ἔλεος».

«Νὰ μὴ ντραπεῖς νὰ ὁμολογήσεις τὶς ἀμαρτίες σου».

Τίτλος Η'.— *Περὶ γυναικῶν· ὅτι χρὴ αὐτὰς ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι καὶ μὴδὲν ποιεῖν χωρὶς αὐτῶν.*

Γέν. 3,16.— «*Εἶπεν ὁ Θεὸς τῇ γυναικί· Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει.*»

5 Ἀριθμ. 30,6–10.— «*Ἐὰν γενομένη γένηται γυνὴ ἀνδρί, καὶ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπ' αὐτῇ, κατὰ τὴν διαστολὴν τῶν χειλέων αὐτῆς, ὅσας ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ αὐτῇ, ἢ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, καὶ οὕτω στήσοντια πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς καὶ οἱ ὀρίσμοι αὐτῆς, οὓς ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐ-*

10 *τῆς στήσονται. Ἐὰν δὲ ἀνανεύσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἢ ἔαν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς καὶ οἱ ὀρίσμοι αὐτῆς, οὓς ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐ μενοῦσιν, ὅτι ἀνὴρ ἀνένευσε· καὶ Κύριος καθαρῖσει αὐτήν.*»

Μὴ ἀνιχνευθέν.— «*Γυνὴ ἴδιον ἄνδρα τιμῶσα, σοφὴ πᾶσι φα-*

15 *νήσεται.*»

Ἐφεσ. 5,22–25.— «*Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν ὡς τῷ Κυρίῳ· ὅτι ἀνὴρ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ κεφαλὴ τοῦ σώματος. Ἄλλ' ὡς ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ*

20 *γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν πᾶσιν. Ἐκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ὡς ἑαυτὸν ἀγαπάτω, ἡ δὲ γυνή, ἵνα φοβηθῇ τὸν ἄνδρα.*»

Α' Πέτρ. 3,1–6.— «*Αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα, εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ*

25 *ἀναστροφὴν ὑμῶν. Ὡν ἔστω οὐχ ὁ ἐν πλοκαῖς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν ἀφάρτῳ τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὃς ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής. Οὕτω γάρ ποτε αἱ γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς Θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι*

30 *τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι, καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.*»

Τίτλος 8.— Για τις γυναῖκες· ὅτι πρέπει νὰ ὑπακούουν στοὺς ἄνδρες τους καὶ νὰ μὴ κάνουν τίποτε χωρὶς αὐτούς.

«Εἶπε ὁ Θεὸς στη γυναῖκα· Θὰ εἶσαι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὸν ἄνδρα σου, καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ κύριός σου».

«Ἐὰν γυναῖκα πανδρευθεῖ καὶ μὲ τὸ ἴδιο της τὸ στόμα εἶχε κάμει, πρὶν αὐτὴ ἔλθει σὲ γάμο, τάμα στὸν Κύριο, ὅτι θὰ ὑποβληθεῖ γιὰ χάρη τῆς ψυχῆς της σὲ ὀρισμένες στερήσεις, καὶ μετὰ τὸ γάμο πληροφορηθεῖ ὁ σύζυγός της τὸ τάμα της καὶ συγκατατεθεῖ σιωπηρά, τότε τὸ τάμα της καὶ οἱ ἄλλες εὐχές της ποὺ ἔκανε γιὰ χάρη τῆς ψυχῆς της εἶναι ἔγκυρα καὶ πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν. Ἐὰν ὅμως ὁ σύζυγός της, ὅταν πληροφορηθεῖ τὶς εὐχές της καὶ τὶς ἀποφάσεις της γιὰ στερήσεις ἀπὸ κάποια πράγματα πρὸς ὠφέλεια τῆς ψυχῆς της, ἀρνηθεῖ νὰ τὰ ἀναγνωρίσει, τότε αὐτὰ δὲν εἶναι ἔγκυρα, γιὰτὶ τὰ ἀρνήθηκε ὁ σύζυγός της, καὶ ὁ Κύριος θεωρεῖ αὐτὴν καθαρὴ ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση νὰ τὰ ἐφαρμόσει.

«Γυναῖκα ποὺ τιμᾷ τὸν ἄνδρα της, φαίνεται σ' ὅλους σοφῆ».

«Οἱ γυναῖκες νὰ ὑποτάσσονται στοὺς ἄνδρες τους ὅπως καὶ στὸν Κύριο· διότι ὁ ἄνδρας εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς γυναῖκας, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας· καὶ αὐτὸς εἶναι κεφαλὴ τοῦ σώματος. Ἄλλὰ ὅπως ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται στὸν Χριστό, ἔτσι καὶ οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ ὑποτάσσονται στοὺς ἄνδρες τους σὲ ὅλα. Ὁ καθένας νὰ ἀγαπᾷ τὴ γυναῖκα του σὰν τὸν ἑαυτό τους, καὶ ἡ γυναῖκα νὰ φοβᾷται τὸν ἄνδρα».

«Οἱ γυναῖκες νὰ ὑποτάσσεσθε στοὺς ἄνδρες σας, ὥστε, ἐὰν μερικοὶ ἀπειθαρχοῦν στὸν λόγο, νὰ κερδηθοῦν μὲ τὴ διαγωγὴ τῶν γυναικῶν χωρὶς λόγο, καθὼς θὰ βλέπουν τὴ σεβάσμια διαγωγὴ σας, τῶν ὁποίων στολισμὸς εἶναι ὄχι τὸ πλέξιμο τῶν μαλλιῶν καὶ τὰ χρυσᾶ κοσμήματα ἢ τὰ ὠραῖα ἐνδύματα, ἀλλὰ ὁ κρυφὸς ἄνθρωπος τῆς καρδιάς μὲ τὸν ἄφθαρτο στολισμὸ τοῦ πράου καὶ ἡσυχου πνεύματος, στολισμὸς ποὺ εἶναι πολύτιμος μπροστὰ στὸν Θεό. Διότι ἔτσι κάποτε οἱ γυναῖκες ποὺ ἔλπιζαν στὸν Θεὸ στόλιζαν τὸν ἑαυτό τους, ὑπακούοντας στοὺς ἄνδρες τους, ὅπως ἡ Σάρρα ὑπάκουσε στὸν Ἀβραάμ, τὸν ὁποῖο ὀνόμαζε κύριο, τῆς ὁποίας θὰ γίνετε παιδιά, ἐὰν κάνετε τὸ καλὸ καὶ δὲ θὰ δοκιμάζετε κανένα φόβο».

Τίτλος Θ'.— *Περὶ γυναικῶν· ὅτι οὐ δεῖ ἀκαταλύτως εὐχεσθαι αὐτάς ἢ λαλεῖν ἢ διδάσκειν ἐν ἐκκλησίᾳ Θεοῦ.*

Α' Κορ. 11,13–15.— «Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναικὰ ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχασθαι; Οὐδὲ ἡ φύσις αὐτῆ διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν, ἐὰν κομᾶ, ἀτίμια αὐτῷ ἐστὶ, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾶ, δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου αὐτῇ δίδοται».

Α' Κορ. 14,33–35.— «Οὐκ ἔστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἀγίων. Αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. Εἰ δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσι, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἀνδρας ἐπερωτάτωσαν. Αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ».

Α' Τιμ. 2,11–12.— «Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. Διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ ἀθθεντεῖν ἀνδρός».

15 Εὐσεβίου.— *Αἱ γυναῖκες τὰς φλυαρίας ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν παυσάτωσαν καὶ τοὺς ψιθυρισμούς, μνημονεύουσαι πῶς τῇ Εὐὰ ψιθυρίσας ὁ πονηρός, ἐξέβαλε τοῦ παραδείσου.*

Τίτλος Γ'.— *Περὶ γυναικῶν κυῖσκουσῶν· ἐὰν μὲν ἄρσεν τέκη, ἐπὶ μ' ἡμέρας οὐκ εἰσελεύσεται εἰς οἶκον Κυρίου, εἰ δὲ θῆλυ, ἐπὶ ὀγδοήκοντα.*

Λευϊτ. 12,1–5.— «Ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· Ἀάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς λέγων· Γυνὴ εἰ τις ἀνσπερματισθῆ καὶ τέκη ἄρρεν, ἀκάθαρτος ἔσται ἐπτά ἡμέρας, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀφένδρου αὐτῆς. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδῷ περιτεμεῖς τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ, καὶ τριάκοντα καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς καθεσθήσεται· παντὸς ἀγίου οὐχ ἄψεται καὶ εἰς τὸ ἀγιστήριον οὐκ εἰσελεύσεται, ἕως οὗ πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς. Εἰ δὲ θῆλυ τέκη, ἀκά-

Τίτλος 9.— Για τις γυναῖκες· ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσεύχονται ἔχοντας ἀκάλυπτο τὸ κεφάλι τους, οὔτε νὰ μιλοῦν ἢ νὰ διδάσκουν στὴν ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ.

«Κρίνετε μόνοι σας· εἶναι πρέπον νὰ προσεύχεται ἡ γυναῖκα στὸν Θεὸ χωρὶς κάλυμμα. Οὔτε ἡ φύση σᾶς διδάσκει, ὅτι ἐὰν ὁ ἄνδρας ἔχει μακριὰ μαλλιά, εἶναι ἀτιμία γι' αὐτόν, ἐνῶ ἡ γυναῖκα ἐὰν ἔχει μακριὰ μαλλιά, αὐτὸ εἶναι γι' αὐτὴν δόξα. Λιότι τὰ μακριὰ μαλλιά τῆς δόθηκαν γιὰ κάλυμμα».

«Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι Θεὸς τῆς ἀκαταστασίας, ἀλλὰ τῆς εἰρήνης, ὅπως γίνεται σὲ ὅλες τις ἐκκλησίες τῶν ἀγίων. Οἱ γυναῖκες στὶς ἐκκλησίες νὰ σιωποῦν, διότι δὲν ἐπιτρέπεται σ' αὐτὲς νὰ μιλοῦν, ἀλλὰ νὰ πειθαρχοῦν, ὅπως λέει καὶ ὁ Νόμος. Καὶ ἐὰν θέλουν νὰ μάθουν κάτι, ἄς ρωτοῦν στὸ σπίτι τοὺς ἄνδρες τους. Γιατὶ εἶναι ντροπὴ στὶς γυναῖκες νὰ μιλοῦν στὴν ἐκκλησία».

«Ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ διδάσκεται μὲ ἡσυχία καὶ πλήρη ὑποταγῆ. Δὲν ἐπιτρέπω στὴ γυναῖκα νὰ διδάσκει ἢ νὰ ἐξουσιάζει τὸν ἄνδρα της».

Οἱ γυναῖκες νὰ παύσουν τὶς φλυαρίες καὶ τοὺς ψιθυρισμοὺς μὲ τὰ στόματά τους, ἔχοντας στὸ νοῦ τους ὅτι, ψιθυρίζοντας ὁ πονηρὸς στὴν Εὐα, τὴν ἐβγαλε ἀπὸ τὸν παράδεισο.

Τίτλος 10.— Για τὶς ἔγκυες γυναῖκες καὶ ὅτι ἐὰν ἡ γυναῖκα γεννήσει ἀρσενικὸ δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ σαράντα μέρες νὰ μπεῖ στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἐὰν γεννήσει θηλυκὸ, ἐπὶ ὀγδόντα μέρες.

«Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μωϋσῆ καὶ τοῦ εἶπε· Μίλησε στοὺς Ἰσραηλιτες καὶ πὲς τοὺς τὰ ἑξῆς· Γυναῖκα ποὺ θὰ μείνει ἔγκυος καὶ θὰ γεννήσει ἀρσενικὸ παιδί, θὰ εἶναι ἀκάθαρτη ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες, ὅσες ἡμέρες δηλαδὴ εἶναι καὶ κατὰ τὴν ἔμμηνο ρύση της, καὶ τὴν ὀγδὴ ἡμέρα θὰ περιτέμνεις τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας τοῦ παιδιοῦ της. Ἄλλες τριάντα τρεῖς μέρες θὰ μένει αὐτὴ πάλι ἀκάθαρτη, ἐξαιτίας τοῦ ἀκάθαρτου αἱματός της. Δὲν θὰ ἀγγίζει τίποτε τὸ ἅγιο καὶ δὲν θὰ μπαίνει στὸν ναὸ μέχρι νὰ συμπληρωθοῦν οἱ ἡμέρες τῆς κάθαρσός της. Ἐὰν ὅμως γεννήσει θηλυκὸ, θὰ εἶναι ἀκάθαρτη δυὸ φορὲς ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρες, ἀντίστοιχα πρὸς τὴν διάρκειά της ἔμμηνης

θαρτος ἔσται δις ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἕξ καθεσθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς».

Φίλωνος.— Τὰ κατὰ γαστρὸς βρέφη μῆσιν ἑπτὰ ζωογονεῖσθαι ¹⁵πέφυκεν, ὡς παραδοξότατόν τι συμβαίνειν. Γίνεται γὰρ ἐπτάμηνα ἀγώγιμα, τῶν ὀκταμήνων ἐπίπαν ζωογονεῖσθαι μὴ δυναμένων.

Τίτλος ΙΑ'.— Περὶ γυναικὸς ἀνδρείας καὶ σώφρονος.

Κριτ. 4,17–22.— «Ἀνεχώρησε τοῖς ποσὶν εἰς σκηνὴν Ἰαήλ γυναικὸς Χάβερ τοῦ Κιναίου. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰαήλ εἰς συνάντησιν Σισάρα, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἔκκλινον, κύριέ μου, ἔκκλινον πρὸς με· μὴ φοβοῦ. ⁵Καὶ ἐξέκλινε πρὸς αὐτὴν ἐν τῇ σκηνῇ καὶ περιέβαλεν αὐτὸν ἐπιβολαίῳ. Καὶ εἶπε Σισάρα πρὸς αὐτὴν· Πότισον δὴ με μικρὸν ὕδωρ, ὅτι ἐδίψησα. Καὶ ἠνοιξε τὸν ἀσκὸν τοῦ γάλακτος καὶ ἐπότισεν αὐτόν, καὶ περιέβαλεν αὐτῷ ἐπιβόλαιον. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Σισάρα· Στήθι δὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς, καὶ ἔσται ἐάν τις ἔλθῃ πρὸς σὲ ¹⁰καὶ ἐρωτήσῃ σε, εἰ ἔστιν ὧδε ἀνὴρ, ἐρεῖς, Οὐκ ἔστι. Καὶ ἔλαβεν Ἰαήλ τὸν πάσσαλον τῆς σκηνῆς καὶ ἔθηκε τὴν σφύραν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν ἐν κρυφῇ καὶ ἔπηξε τὸν πάσσαλον ἐν τῇ γνάθῳ αὐτοῦ καὶ διεξῆλθεν ἐν τῇ γῇ. Καὶ αὐτὸς ἀπεκάρησεν ἀναμέσον τῶν γονάτων αὐτῆς καὶ ἀπέψυξε καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἰδοὺ Βα- ¹⁵ράκ διώκων τὸν Σισάρα, καὶ ἐξῆλθεν Ἰαήλ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Δεῦρο καὶ δεῖξω σοὶ τὸν ἄνδρα ὃν σὺ ζητεῖς. Εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν, καὶ ἰδοὺ Σισάρα ἐρριμμένος νεκρὸς καὶ πάσσαλος ἐν τῇ γνάθῳ αὐτοῦ».

Κριτ. 5,24.— «Εὐλόγηθει ἐν γυναξί Ἰαήλ, γυνὴ Χάβερ τοῦ Κι- ²⁰ναίου ἀπὸ γυναικῶν, ἐν σκηναῖς εὐλόγηθει. Ἦ ὕδωρ ἤτησε, καὶ γάλα ἔδωκεν ἐν λεκάνῃ ὑπερεχόντων».

Κριτ. 9,52–54.— «Ἦγγισεν Ἀβιμέλεχ ἕως τῆς πύλης τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτὴν ἐν πυρὶ· καὶ ἔρριψε γυνὴ μία κλάσμα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀβιμέλεχ καὶ συνέκλασε τὸ κρανίον αὐτοῦ. Καὶ ἐβόησε ταχὺ ²⁵πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκευὴ αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σπᾶσον τὴν ρομφαίαν σου καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσιν ὅτι γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν».

ρύσεώς της, καὶ ἐξήντα ἕξι μέρες θὰ παραμείνει ἀκάθαρτη, λόγω τοῦ ἀκάθαρτου αἵματός της».

«Τὰ βρέφη ποὺ βρίσκονται μέσα στὴν κοιλιά μποροῦν νὰ γεννηθοῦν φυσιολογικᾶ σὲ ἑπτὰ μῆνες· καὶ συμβαίνει κάτι τὸ παράδοξο· διότι αὐτὰ σὲ ἑπτὰ μῆνες μποροῦν νὰ γεννηθοῦν, ἐνῶ τὰ ὀκτάμηνα δὲν μποροῦν νὰ γεννηθοῦν ὀλοκληρωμένα.

Τίτλος 11.— Γιά τὴν ἀνδρεία καὶ συνετὴ γυναίκα.

Ὁ Σισάρα ἀναχώρησε μὲ τὰ πόδια καὶ πῆγε στὴν σκηνὴ τῆς Ἰαήλ, γυναίκας τοῦ Χάβερ τοῦ Κιναιίου. Ἡ Ἰαήλ βγήκε νὰ προὔπαντήσῃ τὸν Σισάρα καὶ τοῦ εἶπε· Ἔλα, κύριέ μου, ἔλα σὲ μένα· μὴ φοβᾶσαι. Ὁ Σισάρα μπῆκε μαζί της στὴ σκηνή, κι ἐκεῖνη τὸν σκέπασε μὲ σκέπασμα. Καὶ ὁ Σισάρα τῆς εἶπε· Δός μου νὰ πιῶ λίγο νερό, γιατί δίψασα. Ἡ Ἰαήλ ἄνοιξε τὸ ἀσκι ποὺ εἶχε γάλα, τοῦ ἔδωσε νὰ πιεῖ καὶ τὸν σκέπασε πάλι μὲ τὸ σκέπασμα. Ὁ Σισάρα τῆς εἶπε· Στάσου λοιπὸν στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ ἐὰν ἔρθει κανένας καὶ σὲ ρωτήσῃ, μήπως ὑπάρχει ἐδῶ κανένας ἄνδρας, νὰ πεῖς, Δὲν ὑπάρχει. Τότε ἡ Ἰαήλ πῆρε τὸν πάσαλο τῆς σκηνῆς καὶ τὸ σφυρὶ στὸ χέρι της, πῆγε κοντὰ του σιγά-σιγά, καὶ ἐμπηξε τὸν πάσαλο στὸ σαγόνι του, ποὺ τὸ τρύπησε καὶ καρφώθηκε στὴ γῆ. Ὁ Σισάρα ἔπεσε σὲ λήθαργο ἀνάμεσα στὰ γόνατά της, ἐξέπνευσε καὶ πέθανε. Τότε ἐμφανίζεται ὁ Βαράκ ποὺ καταδίωκε τὸν Σισάρα· βγήκε ἡ Ἰαήλ νὰ τὸν συναντήσῃ καὶ τοῦ εἶπε· Ἔλα νὰ σοῦ δεῖξω τὸν ἄνδρα ποὺ ἀναζητᾷς. Μπῆκε στὴ σκηνὴ καὶ ἶδε τὸν Σισάρα πεταμένο νεκρό, καὶ τὸν πάσαλο στὸ σαγόνι του».

«Νὰ εἶναι εὐλογημένη μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἡ Ἰαήλ, ἡ γυναίκα τοῦ Χάβερ τοῦ Κιναιίου, ἃς εἶναι εὐλογημένη μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῆς σκηνῆς. Νερό τῆς ζήτησε καὶ τοῦ ἔδωσε γάλα μέσα σὲ λεκάνη ἀρχοντική».

«Πλησίασε ὁ Ἀβιμέλεχ μέχρι τὴν πύλη τοῦ πύργου γιὰ νὰ τὴν πυρπολήσῃ, ἀλλὰ μιὰ γυναίκα ἔρριξε κομμάτι ἀπὸ μυλόπετρα στὸ κεφάλι τοῦ Ἀβιμέλεχ καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ κρανίο. Ὁ Ἀβιμέλεχ τότε φώναξε ἀμέσως στὸν ὑπηρέτη του ποὺ κρατοῦσε τὰ ὄπλα του καὶ τοῦ εἶπε· βγάλε τὴ μάχαιρά σου καὶ σκότωσέ με, γιὰ νὰ μὴ ποῦν ὅτι τὸν σκότωσε γυναίκα. Ἔτσι τὸν τρύπησε ὁ ὑπηρέτης του καὶ πέθανε».

Α' Βασ. 19,12.— «Ἀπήγγειλε Δαβιδ Μελχὸλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγου-
σα· Ἐὰν μὴ σὺ σώσης τὴν ψυχὴν σου τοῦ τὴν νύκτα ταύτην, αὖριον
θανατωθήσῃ. Καὶ κατάγει ἡ Μελχὸλ τὸν Δαβιδ διὰ τῆς θυρίδος, καὶ
ἀπῆλθε καὶ ἔφυγε καὶ σώζεται».

Α' Βασ. 25,24.32.33.— «Εἶπεν Ἀβιγαία πρὸς Δαβιδ· Ἐν ἐμοί, κύ-
ριε, ἡ ἀδικία. Λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου εἰς τὰ ὠτά σου. Μὴ θέσθω
ὁ κύριός μου τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον τὸν λοιμὸν τοῦ-
τον, καὶ ἀφροσύνη μετ' αὐτοῦ. Καὶ εἶπε Δαβιδ τῇ Ἀβιγαίᾳ· Εὐλογη-
τὸς Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ὃς ἀπέστειλέ σε σήμερον εἰς ἀπάντησιν,
καὶ εὐλογητὸς ὁ τρόπος σου, καὶ εὐλογημένη σὺ εἶ, ἀποκωλύουσά
με σήμερον μὴ εἰσελθεῖν εἰς αἵματα».

Ἰὼβ 38,36.— «Τίς ἔδωκε γυναιξὶν ὑφάσματος σοφίαν καὶ ποι-
κιλικὴν ἐπιστήμην;».

Παροιμ. 12,4.— «Γυνὴ ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς».

Παροιμ. 18,22.— «Ὅς εὖρε γυναῖκα ἀγαθὴν, εὖρε χάριτας· ἔλαβε
δὲ παρὰ Κυρίου ἰλαρότητα. Ὅς ἐκβάλλει γυναῖκα ἀγαθὴν, ἐκβάλλει
τὰ ἀγαθὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ».

Παροιμ. 14,1.— «Σοφαὶ γυναῖκες ὠκοδόμησαν οἴκους, ἡ δὲ
ἄφρων κατέστρεψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς».

Παροιμ. 31,10.— «Γυναῖκα ἀνδρεία τίς εὐρήσει; τιμιωτέρα ἐστὶ
λίθων πολυτελῶν».

Σοφ. Σειρ. 7,19.— «Μὴ ἀστόχει ἀπὸ γυναικὸς σοφῆς καὶ ἀγαθῆς.
Ἥ γὰρ χάρις αὐτῆς ὑπὲρ χρυσίων. Γυνὴ σοί ἐστι κατὰ τὴν ψυχὴν;
Μὴ ἐκβάλλῃς αὐτήν».

Σοφ. Σειρ. 26,3.— «Γυνὴ ἀγαθὴ, μερὶς ἀγαθῆ, καὶ ἐν μερίδι φο-
βουμένων Κύριον δοθήσεται. Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνὴρ·
γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ
πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. Χάρις γυναικὸς τέρπει τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ
ὄστα αὐτοῦ παιίνει ἐπιστήμη αὐτῆς».

Σοφ. Σειρ. 36,22–23.— «Κάλλος γυναικὸς ἰλαρύνει πρόσωπον
αὐτῆς, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνθρώπου ὑπεράγει. Εἰ ἔστιν ἐπὶ
στόματος ἔλεος καὶ πραότης, οὐκ ἔστιν ἀνὴρ αὐτῆς καθ' υἱὸς ἀν-
θρώπων».

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 21.

Κάλλος νόμιζε τὴν φρενῶν εὐκοσμίαν,

«Παράγγειλε στὸν Δαβίδ ἢ γυναῖκα τοῦ Μελχὸλ, ὅτι, ἂν δὲν σώσεις τὴν ζωὴ σου τὴ νύχτα αὐτῆ, αὔριο θά θανατωθεῖς. Καὶ κατέβασε ἡ Μελχὸλ τὸν Δαβίδ ἀπὸ τὸ παράθυρο, καὶ ἔφυγε καὶ σώθηκε».

«Εἶπε ἡ Ἄβιγαία στὸν Δαβίδ· Κύριε, ἄς καταλογισθεῖ σὲ μένα ἢ ἀδικία. Ἐπίτρεψε μου νὰ μιλήσω ἐγὼ ἢ δούλη σου μπροστά σου. Ἄς μὴ δώσει καμμιά σημασία ὁ κύριός μου στὸν ἄνθρωπο αὐτόν, πού εἶναι ἀγροῖκος καὶ ἀνόητος. Καὶ εἶπε ὁ Δαβίδ στὴν Ἄβιγαία· Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, πού σὲ ἔστειλε σήμερα νὰ μὲ συναντήσεις, κι ἄς εἶναι εὐλογημένος καὶ ὁ τρόπος σου καὶ εὐλογημένη καὶ σὺ πού μὲ ἐμπόδισες σήμερα νὰ μὴ χύσω αἷματα».

«Ποιὸς ἔδωσε στὶς γυναῖκες τὴ σοφία νὰ ὑφαίνουν καὶ τὴν διακοσμητικὴ τέχνη;».

«Ἡ ἀνδρεία γυναῖκα εἶναι στεφάνι γιὰ τὸν ἄνδρα της».

«Ὅποιος βρῆκε γυναῖκα καλὴ, εἶναι εὐτυχῆς καὶ πῆρε ἀπὸ τὸν Κύριο χαρὰ. Ὅποιος διώχνει μιὰ καλὴ γυναῖκα, διώχνει τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του».

«Οἱ σοφὲς γυναῖκες ἀνοικοδόμησαν σπίτια, ἐνῶ ἡ ἀνόητη τὰ κατέστρεψε μὲ τὰ χέρια της».

«Γυναῖκα ἀνδρεία ποιὸς μπορεῖ νὰ βρεῖ; Εἶναι πιὸ πολύτιμη ἀπὸ πολύτιμα πετράδια».

«Μὴ ἀδιαφορεῖς γιὰ τὴ συνετὴ καὶ ἀγαθὴ γυναῖκα. Διότι ἡ χάρις της εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸ χρυσάφι. Ἐχεις γυναῖκα ὅπως τὴν θέλει ἡ ψυχὴ σου; Μὴ τὴν διώχνεις».

«Ἡ ἐνάρετη γυναῖκα εἶναι δῶρο ἀγαθό, πού προσφέρεται ἀπὸ τὸν Κύριο σ' ἐκείνους πού τὸν φοβοῦνται. Εἶναι εὐτυχισμένος ὁ ἄνδρας τῆς ἐνάρετης γυναίκας· ἢ ἀνδρεία γυναῖκα χαροποιεῖ τὸν ἄνδρα της καὶ γεμίζει τὰ χρόνια του μὲ εἰρήνη. Ἡ χάρις τῆς γυναίκας εὐχαριστεῖ τὸν ἄνδρα της, καὶ ἡ γνώση της λιπαίνει τὰ κόκκαλά του».

«Ἡ ὁμορφιά τῆς γυναίκας κάνει ἰλαρὸ τὸ πρόσωπό της καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἄνδρα νὰ τὴν ἀποκτήσει ξεπερνάει κάθε ἐπιθυμία ἀνθρώπου. Ἐὰν ἔχει καὶ στὴ γλώσσα της καλωσύνη καὶ πραότητα, δὲν θά ὑπάρχει ἄνθρωπος εὐτυχέστερος ἀπὸ τὸν ἄνδρα της».

Νὰ θεωρεῖς ὁμορφιά τὴν κοσμιότητα τοῦ μυαλοῦ,

Οὐχ ἦν γράφουσι χεῖρες καὶ λύει χρόνος.

65 Κυρίλλου Ἀλεξ. Εἰς Ἰωάννην, κεφ. 19.— Φιλόδακρύ πως αὐεὶ τὸ θῆλυ γένος, καὶ τὸν νοῦν εἰς ἔλεον εὐδιάθροπτον ἔχει.

Κλήμ. Ἀλεξανδρέως, Στρωμ. 2.— Ἀνύποπτον εἰς διαβολὴν δεικνυσι γυναῖκα, τὸ μὴ καλλωπιζέσθαι, μηδὲ μὴν κοσμεῖσθαι πέρα τοῦ πρέποντος, εὐχαῖς καὶ δεήσεσι προσανέχουσιν ἐκτενωῶς· τὰς 70 μὲν ἐξόδους τῆς οἰκίας φυλαττομένην τὰς πολλὰς, ἀποκλείουσιν ὡς οἶόν τε ἑαυτὴν τῆς πρὸς τοὺς οὐ προσήκοντας προσόψεως, ὡς ἂν προουργιαίτερον τιθεμένην τῆς ἀκαίρου φλυαρίας τὴν οἰκουρίαν.

Τίτλος IB'.— *Περὶ γυναικῶν πονηρῶν καὶ μοιχαλίδων καὶ πορνουοσῶν καὶ πάσης κακίας πεπληρωμένων.*

Κριτ. 14,17ε.— «Ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπήγγειλε Σαμψὼν τῇ Δαλιδᾷ τὸ πρόβλημα, ὅτι ἐνώχλησεν αὐτόν. Καὶ ἀνήγγειλε 5 τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Καὶ εἶπαν αὐτῶ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ πρὸ τοῦ δῦναι τὸν ἥλιον· Τί γλυκύτερον μέλιτος καὶ τί ἰσχυρότερον λέοντος; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Σαμψὼν· Εἰ μὴ κατεδαμάσατέ μου τὴν δάμαλιν, οὐκ ἂν ἔγνωτε τὸ πρόβλημά μου».

Κριτ. 16,15–21.— «Ἐἶπε δὲ Σαμψὼν Δαλιδᾷ· Πῶς λέγεις, ὅτι 10 Ἠγάπηκά σε, καὶ ἡ καρδία σου οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ; Τοῦτο τρίτον ἐπλάνησάς με, καὶ οὐκ ἀπήγγειλάς μοι ἐν τίνι ἡ ἰσχύς σου ἡ μεγάλη. Καὶ ἐγένετο ὅτε κατειργάσατο αὐτὸν ἐν τοῖς λόγοις αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας καὶ ἐστενοχώρησεν αὐτόν καὶ ὀλιγοψύχησεν ἕως τοῦ ἀποθανεῖν, ἀπήγγειλεν αὐτῇ πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῇ 15 Σίδηρος οὐκ ἀνέβη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου, ὅτι Ναζιραῖος Θεοῦ εἰμι ἀπὸ κοιλίας μητρός μου. Ἐὰν οὖν ζυρήσωμαι, ἀποστήσεται ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἰσχύς μου καὶ ἀσθενήσω καὶ ἔσομαι ὡς πάντες ἄνθρωποι. Καὶ εἶδε Δαλιδᾷ ὅτι ἀπήγγειλεν αὐτῇ πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε καὶ ἐκάλεσε τοὺς σατράπας πάντας τῶν ἀλλοφύλων λέ- 20 γουσα· Ἀνάβητε τὸ ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ἀπήγγειλέ μοι πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Καὶ ἀνέβησαν πρὸς αὐτὴν οἱ ἄρχοντες τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἠνεγκαν τὸ ἀργύριον ἐν χειρὶ αὐτῶν. Καὶ ἐκοίμισε Δαλιδᾷ τὸν Σαμψὼν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς καὶ ἐκάλεσε τὸν κουρέα καὶ ἐξῆρσε τὰς ἐπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπέστη ἡ ἰσχύς αὐτοῦ ἀπ' 25 αὐτοῦ. Καὶ εἶπε Δαλιδᾷ· Ἀλλόφυλοι ἐπὶ σέ, Σαμψὼν. Καὶ ἐξυπνίσθη ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Ἐξελεύσομαι ὡς ἅπαξ καὶ ἅπαξ καὶ ἐκτιναχθήσομαι· καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω ὅτι Κύριος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐκράτησαν αὐτόν οἱ ἀλλόφυλοι καὶ ἐξώρυσαν τοὺς ὀφθαλ-

“Οχι αὐτὴν ποὺ ζωγραφίζουσιν τὰ χέρια καὶ τὴ σβήνει ὁ χρόνος.

Τὸ θηλυκὸ φύλο ἀγαπᾷ πάντοτε τὸ κλάψιμο, καὶ ἔχει τὸ νοῦ του στραμμένον στὸν οἶκτο ποὺ εὐκόλα συγκινεῖ.

Κάνει ἀνύποπτη ἀπὸ συκοφαντία τὴ γυναῖκα τὸ νὰ μὴ καλλωπίζεται οὔτε νὰ στολιζεται πέρα ἀπὸ ὅσο πρέπει, καὶ νὰ ἀφοσιώνεται γιὰ πολλὴ ὥρα σὲ προσευχὰς καὶ παρακλήσεις· νὰ ἀποφεύγει νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι συχνὰ καὶ ὅσο εἶναι δυνατὸ νὰ προσέχει νὰ μὴ τὴν βλέπουν αὐτοὶ ποὺ δὲν πρέπει, θεωρώντας προτιμότερο νὰ μένει στὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν ἄκαιρη φλυαρία.

Τίτλος 12.— *Γιὰ τὶς γυναῖκες τὶς πονηρὰς, τὶς μοιχαλίδες, τὶς πόρνες καὶ τὶς γεμάτες ἀπὸ κάθε κακία.*

«Τὴν ἕβδομη μέρα ἐξήγησε ὁ Σαμψὼν στὴ Δαλιδὰ τὸ αἰνίγμα, διότι τὸν εἶχε στενοχωρήσει πολὺ, κι ἐκείνη τὸ ἀνήγγειλε στοὺς συμπατριῶτες τῆς. Οἱ ἄνδρες τότε τῆς πόλεως τὴν ἕβδομη μέρα πρὶν δύσει ὁ ἥλιος τοῦ εἶπαν· Τί εἶναι πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὸ μέλι καὶ ποιό ἰσχυρὸ ἀπὸ τὸν λιοντᾶρι; Καὶ ὁ Σαμψὼν τοὺς εἶπε· Ἐὰν δὲν πείθατε τὴ γυναῖκα μου, δὲν θὰ μαθαίνατε τὸ αἰνίγμά μου».

«Εἶπε στὸν Σαμψὼν ἡ Δαλιδὰ· Πῶς μοῦ λὲς ὅτι μὲ ἀγαπᾷς καὶ ἡ καρδιά σου δὲν εἶναι μαζί μου; Γιὰ τρίτη ἤδη φορὰ μὲ ξεγέλασες καὶ δὲν μοῦ εἶπες ποῦ βρίσκεται ἡ μεγάλη σου δύναμη. Καὶ καθὼς τὸν βασάνιζε μὲ τὰ λόγια τῆς κάθε μέρα καὶ τὸν στενοχωροῦσε, λιποθύμησε ὁ Σαμψὼν καὶ κινδύνεψε νὰ πεθάνει, καὶ ἔτσι ἄνοιξε τὴν καρδιά του καὶ τῆς εἶπε· Ψαλίδι δὲν κούρευσε τὸ κεφάλι μου, ἐπειδὴ εἶμαι ἀφιερωμένος στὸν Θεὸ ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μητέρας μου. Ἐὰν λοιπὸν ξυριστῶ θὰ φύγει ἀπὸ μένα ἡ δύναμή μου, θὰ ἐξασθενήσω καὶ θὰ γίνω ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Εἶδε ἡ Δαλιδὰ ὅτι τῆς ἄνοιξε ὅλη τὴν καρδιά του, καὶ ἔστειλε καὶ κάλεσε ὅλους τοὺς διοικητὰς τῶν ἀλλοφύλων λέγοντας· Ἐλᾶτε γιὰ τελευταία φορὰ, διότι μοῦ ἄνοιξε ὅλη τὴν καρδιά του. Ἔτσι ἦρθαν σ' αὐτὴν οἱ ἄρχοντες τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἔφεραν τὸ ἀσήμι στὰ χέρια τους. Κοίμησε ἡ Δαλιδὰ στὰ γόντά τῆς τὸν Σαμψὼν καὶ φώναξε τὸν κουρέα καὶ ξύρησε τὶς ἑπτὰ σειρὰς τοῦ κεφαλιοῦ του, καὶ ἔτσι ἔφυγε ἡ δύναμη του ἀπὸ αὐτόν. Τότε ἡ Δαλιδὰ φώναξε· Σαμψὼν ἔρχονται ἀλλόφυλοι ἐναντίον σου· ξύπνησε ὁ Σαμψὼν ἀπὸ τὸν ὕπνο του καὶ εἶπε· θὰ βγῶ ὅπως καὶ τὶς ἄλλες φορὲς καὶ θὰ τιναχθῶ· δὲ γνώριζε ὅμως ὅτι ὁ Κύριος ἔφυγε ἀπὸ αὐτόν. Τὸν συνέλαβαν οἱ ἀλλόφυλοι, τοῦ ἔβγαλαν τὰ μᾶ-

μοὺς αὐτοῦ καὶ κατήνεγκαν αὐτὸν εἰς Γάζαν. Καὶ ἔδησαν αὐτὸν ἐν
30 πέδαις χαλκαῖς, καὶ ἦν ἀλήθων ἐν οἴκῳ τῆς φυλακῆς».

Γ' Βασ. 11,4-7.— «Ἐγενήθη ἐν τῷ καιρῷ γήρους Σολομῶν καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδιά αὐτοῦ τελείως μετὰ Κυρίου, καθὼς ἡ καρδιά Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἐξέκλιναν αἱ γυναῖκες αἱ ἀλλότριαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν αὐτῶν. Τότε ὠκοδόμησε Σολομῶν ὑψηλὸν
35 τῷ Χαμῶς εἰδώλῳ Μωάβ, καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν υἱῶν Ἴμμων, καὶ τῇ Ἀστάρτῃ βδελύγματι Σιδωνίων, καὶ οὕτως ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναιξίν αὐτοῦ ταῖς ἀλλοτρίαις, καὶ ἔθνιμων καὶ ἔθνον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν».

Παροιμ. 5,2.— «Μὴ πρόσεχε φαύλη γυναικί. Μέλι γὰρ ἀποστά-
40 ζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου».

Παροιμ. 6,26.— «Γυνὴ τιμίας ψυχὰς ἀνδρῶν ἀγρεύει. — Θρόνος ἀτιμίας, γυνὴ μισοῦσα δίκαια».

45 Παροιμ. 7,2-27.— «Υἱέ, φύλασσε ἐμὰς ἐντολάς καὶ βιώσεις, ἵνα σε τηρήσῃ ἀπὸ γυναικὸς ἀλλοτρίας καὶ πονηρᾶς. Ἀπὸ γὰρ θυρίδος ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς εἰς τὰς πλατείας παρακύπτουσα, ὃν ἂν ἴδῃ τῶν ἀφρόνων τέκνων νεανίαν ἐνδεῆ φρενῶν παραπορευόμενον ἐν γωνίᾳ, ἐν διόδοις οἴκων αὐτῆς, καὶ λαλοῦντα ἐν σκότει ἐσπερινῷ,
50 ἠνίκα ἂν ἦ ἡσυχία νυκτερινὴ καὶ γνοφώδης, ἢ δὲ γυνὴ συναντᾷ αὐτῷ εἶδος ἔχουσα πορνικόν, ἢ ποιεῖ νέων ἐξίπτασθαι καρδίας. Ἀνεπερωμένη ἐστὶν ἀσώτως, ἐν οἴκῳ δὲ οὐχ ἡσυχάζουσιν οἱ πόδες αὐτῆς. Χρόνον γὰρ τινα ἐξω ρέμβεται, χρόνῳ δὲ ἐν πλατεῖαις παρὰ πᾶσαν γωνίαν ἐνεδρεύει. Εἶτα ἐπιλαβομένη ἐφίλησεν αὐτόν,
55 ἀναιδεῖ δὲ προσώπῳ προσεῖπεν αὐτῷ· Θυσία εἰρηνικὴ μοί ἐστι, σήμερον ἀποδίδωμι τὰς εὐχὰς μου. Ἐνεκα τούτου ἐξῆλλον εἰς συνάντησίν σοι, ποθοῦσα τὸ πρόσωπόν σου εὐρηκά σε· κειρίαίς τέτακα τὴν κλίνην μου, ἀμφιτάποις δὲ ἔστρωκα τοῖς ἀπ' Αἰγύπτου· διέρραγκα τὴν κοίτην μου κρόκῳ, τὸν δὲ οἶκόν μου κινναμώμῳ. Ἐλθὲ
60 καὶ ἀπολαύσωμεν φιλίας ἕως ὄρθρου. Δεῦρο καὶ ἐγκυλισθῶμεν ἔρωτι. Οὐ γὰρ πάρεστιν ὁ ἀνὴρ μου ἐν οἴκῳ· πεπόρευται ὁδῷ

τια καὶ τὸν κατέβασαν στὴ Γ' ἄζα. Ἐκεῖ τὸν ἔδεσαν μὲ χάλκινες χειροπέδες καὶ τὸν ἔβαλαν νὰ ἀλέθει στὸ κτίριο τῆς φυλακῆς».

«Ὅταν γέρασε ὁ Σολομών δὲν εἶχε τὴν καρδιά του μὲ τὸν Κύριο, ὅπως ἦταν ἡ καρδιά τοῦ Λαβιδ τοῦ πατέρα του. Ἔτσι οἱ ἀλλόφυλες γυναῖκες του ἔκαναν τὴν καρδιά του νὰ παρεκκλίνει ἀκολουθώντας τοὺς θεοὺς των. Τότε οἰκοδόμησε ὁ Σολομών ἕνα ὑψηλὸ ἱερὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Χαμῶς, εἰδωλο τῶν Μωαβιτῶν, καὶ γιὰ τὸν βασιλιά τους τὸ εἰδωλο τῶν Ἀμμωνιτῶν, καὶ γιὰ τὴν Ἀστάρτη τὴν αἰσχρὴ θεότητα τῶν Σιδωνίων· τέτοια ἔκανε ὁ Σολομών γιὰ χάρι τῶν ἀλλοφύλων γυναικῶν του, οἱ ὁποῖες θυμιάτιζαν καὶ θυσίαζαν στὰ εἰδωλά τους».

«Νὰ μὴ δίνεις σημασία σὲ φαύλη γυναίκα· διότι στάζει μέλι ἀπὸ τὰ χεῖλη πόρνῆς γυναίκας, ἡ ὁποία προσωρινὰ λιπαίνει τὸν φάρυγγά σου, ὕστερα ὅμως θὰ τὴν βρεῖς πιὸ πικρὴ καὶ ἀπὸ τὴ χολή, καὶ δίκικο μαχαίρι ἀκονισμένο».

«Ἡ γυναίκα ψαρεύει τίς ἔντιμες ψυχές τῶν ἀνδρῶν. Εἶναι θρόνος ἀτιμίας ἢ γυναίκα ποὺ μισεῖ τὰ δίκαια».

«Γιέ μου, φύλασσε τίς ἐντολές μου καὶ θὰ ζήσεις, γιὰ νὰ σὲ προφυλάσσουν ἀπὸ γυναίκα ξένη καὶ πονηρὴ. Διότι σκύβει ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ σπιτοῦ της στὶς πλατεῖες, καὶ ὅποιον δεῖ ἀπὸ τὰ ἀπερίσκεπτα παιδιά, νεαρὸ ἄμυαλο νὰ περνάει ἀπὸ τὴ γωνία τοῦ δρόμου τοῦ σπιτοῦ της, σιγοτραγουδώντας καὶ μονολογώντας μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, σὲ ὦρα ποὺ ὑπάρχει νυχτερινὴ ἡσυχία καὶ ὁμίχλη, πηγαίνει καὶ τὸν συναντᾷ ἢ γυναίκα αὐτὴ μὲ πορνικὴ ἐμφάνιση, κάμνοντας τίς καρδιές τῶν νέων νὰ ἀνάβουν. Κινεῖται σὰν νὰ ἔχει φτερά ἢ ἄσωτη· στὸ σπίτι δὲν ἡσυχάζουν τὰ πόδια της. Διότι γιὰ κάποιον χρονικὸ διάστημα ρεμβάζει ἔξω, ἄλλοτε πάλι στήνει τὴν ἐνέδρα της στὶς πλατεῖες, σὲ κάθε γωνιά τους. Καὶ ἀφοῦ συναντήσει τὸν ἀσύνετο νεαρὸ, τὸν φιλεῖ καὶ μὲ ἀδιάντροπο πρόσωπο τοῦ λέγει· Ἐκανα θυσία εἰρηνικὴ σήμερα καὶ ἐκπλήρωσα ἔτσι τὰ τάματά μου. Γι' αὐτὸ βγῆκα νὰ σὲ συναντήσω, ποθώντας τὸ πρόσωπό σου καὶ σὲ βρῆκα· στόλισα τὸ κρεββάτι μου μὲ κορδέλλες καὶ τὸ ἔστρωσα καὶ ἀπὸ τίς δύο πλευρές μὲ κροσσωτοὺς τάπητες τῆς Αἰγύπτου. Ράντισα τὸ κρεββάτι μου μὲ ἄρωματικὸ κρόκο, καὶ τὸ σπίτι μου μὲ ἄρωμα κανέλλας. Ἔλα νὰ ἀπολαύσουμε τὴν ἀγάπη μας μέχρι νὰ ξημερώσει. Ἔλα νὰ κυλιστοῦμε στὸν ἔρωτα. Δὲν εἶναι ὁ

μακρῆ, ἐνδεσμον ἀργυρίου λαβὼν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, δι' ἡμερῶν πολλῶν ἐπανήξει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἀπεπλάνησε δὲ αὐτὸν πολλῆ ὁμιλίᾳ, βρόχοις δὲ τοῖς ἀπὸ χειλέων ἐξώκειλεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἐπηκολούθησε κεφωθεῖς, καὶ ὡσπερ δὲ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται, καὶ ὡσπερ κύων ἐπὶ δεσμόν, ἢ ὡς ἔλαφος πεπληγὼς εἰς τὸ ἦπαρ, σπεύδει δὲ ὡσπερ ὄρνεον εἰς παγίδα, οὐκ εἰδὼς ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει. Πολλοὺς τρώσασα καταβέβληκε, καὶ ἀναριθμητοὶ εἰσιν οὓς πεφόνευκεν. Ὅδοι ἄδου ὁ οἶκος αὐτῆς, κατάγουσαι εἰς ταμεῖα θανάτου».

Παροιμ. 11,22.— «Ὡσπερ ἐνώτιον ἐν ρινὶ ὕος, οὕτω γυναικὶ κακόφρονι κάλλος».

Παροιμ. 9,13–18.— «Γυνὴ ἄφρων καὶ θρασεῖα, ἐνδεῆς ψωμοῦ γίνεταί, ἢ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνῃν. Ἐκάθισεν ἐπὶ θύραις τοῦ ἑαυτῆς οἴκου, ἐπὶ δίφρου ἐμφανῶς ἐν πλατεῖαις προσκαλουμένη τοὺς παριόντας καὶ κατευθύνοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. Ὅς ἐστὶν ὑμῶν ἀφρονέστατος, ἐκκλινάτω πρὸς με, ἐνδεῆς δὲ φρονήσεως, παρακελεύομαι, λέγουσα: Ἄρτων κρυφίων ἠδέως ἄψασθε, καὶ ὕδατος κλοπῆς γλυκεροῦ πίεσθε. Ὁ δὲ οὐκ οἶδεν ὅτι γηγενεῖς παρ' αὐτῇ ὀλοῦνται καὶ εἰς πέταυρον ἄδου συναντᾷ».

Παροιμ. 25,20α.— «Ὡσπερ σκώληξ ἐν ξύλῳ, οὕτως ἄνδρα ἀπόλλυσι γυνὴ κακοποιός».

Παροιμ. 18,22.— «Ὁ κατέχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής».

Παροιμ. 21,19.— «Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν ἐρήμῳ, ἢ μετὰ γυναικὸς μαχίμου καὶ γλωσσώδους καὶ ὀργίλου».

Παροιμ. 27,15.— «Σταγόνες ἐκβάλλουσιν ἄνθρωπον ἐν ἡμέρᾳ χειμερινῇ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὡσαύτως καὶ γυνὴ λοιδόρος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου ἄνδρα ἐκβάλλει».

Μιχ. 7,5.— «Ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι, τοῦ ἀναθέσθαι αὐτῇ τι ποιεῖν».

Σοφ. Σειρ. 9,2–9.— «Μὴ δῶς γυναικὶ τὴν ψυχὴν σου, μὴ ὑπάντα ἐταιριζομένη. Μετὰ ψαλλούσης μὴ ἐνδελέχιζε. Παρθένον μὴ κατα-

ἄνδρας μου στὸ σπίτι· ἀναχώρησε γιὰ μακρινὸ ταξίδι, ἀφοῦ πῆρε σακκούλι μὲ ἀσήμι στὰ χέρια του, καὶ θὰ ξαναγυρίσει ὕστερα ἀπὸ πολλὲς μέρες στὸ σπίτι. Τὸν ἀποπλανᾷ λοιπὸν μὲ τὰ πολλὰ λόγια της, καὶ μὲ τὶς θηλιᾶς τῶν χειλιῶν της τὸν κάνει νὰ ἐξοκεῖλει. Αὐτὸς τότε τὴν ἀκολουθεῖ σὰν τὸ θαλασσοπούλι κέφρος, σὰν βόδι ὀδηγεῖται στὴ σφαγὴ, καὶ σὰν σκυλὶ πηγαίνει γιὰ δέσιμο, ἢ σὰν ἐλάφι πληγωμένο στὸ συκῶτι, καὶ τρέχει σὰν ὄρnio στὴν παγίδα, χωρὶς νὰ γνωρίζει ὅτι διατρέχει κίνδυνο νὰ χάσει τὴν ψυχὴ του. Αὐτὴ πολλοὺς πλήγωσε καὶ τοὺς ἔρριξε κάτω, καὶ εἶναι ἀναρίθμητοι αὐτοὶ ποὺ τοὺς σκότωσε. Δρόμος τοῦ ἄδη εἶναι τὸ σπίτι της, ποὺ ὀδηγεῖ τὰ θύματά της στὰ σκοτεινὰ μέρη τοῦ θανάτου».

Σὰν σκουλαρίκι στὴ μύτη γουρούνας μοιάζει ἡ ὁμορφιά σὲ κακόψυχη γυναίκα».

«Ἡ ἀσύνητη καὶ θρασεῖα γυναίκα, αὐτὴ ποὺ δὲν γνωρίζει τί θὰ πεῖ ντροπὴ, φτάνει νὰ στερεῖται ἀκόμα καὶ τὸ ψωμί. Κάθεται στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της, ἐπάνω σὲ ἐμφανὲς κάθισμα στὴν πλατεῖα καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς ποὺ περνοῦν καὶ βαδίζουν στὸ δρόμο τους. Ὅποιος ἀπὸ σᾶς εἶναι ἀνόητος ἄς ἔρθει κοντά μου, καὶ ὅποιος εἶναι ἀσύνητος τὸν προτρέπω λέγοντας· Πάρτε καὶ φᾶτε μὲ εὐχαρίστηση τὰ κρυφὰ ψωμιά μου καὶ πιέστε τὸ κλεμμένο γλυκὸ νερό μου. Καὶ ἐκεῖνος δὲ γνωρίζει ὅτι οἱ ἄνθρωποι βρίσκουν ἐκεῖ τὴν ἀπώλεια, καὶ ὅτι θὰ τοὺς συναντήσῃ στὶς καταπακτὲς τοῦ ἄδη».

«Ὅπως τὸ σκουλήκι στὸ ξύλο, ἔτσι καὶ ἡ κακοποιὸς γυναίκα καταστρέφει τὸν ἄνδρα».

«Ὅποιος κρατᾷ κοντά του μοιχαλίδα, εἶναι ἀνόητος καὶ ἀσεβής».

«Εἶναι προτιμότερο νὰ κατοικεῖς στὴν ἔρημο, παρά μαζί μὲ γυναίκα φιλόνηκη, γλωσσοῦ καὶ γεμάτη θυμό».

«Οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς ποὺ πέφτουν μέσα στὸ σπίτι βγάζουν τὸν ἄνθρωπο ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἔστω καὶ ἂν εἶναι χειμερινὴ ἐποχὴ· ἔτσι καὶ ἡ κακόγλωσση γυναίκα διώχνει τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὸ σπίτι της».

«Νὰ φυλάγῃς ἀπὸ τὴν γυναίκα σου, ὅταν πρόκειται νὰ τὶς ἀναθέσεις νὰ κάνει κάτι».

«Νὰ μὴ παραδίνεις ἐξ ὀλοκλήρου τὴν καρδιά σου στὴν γυναίκα σου, οὔτε νὰ ἐπιζητᾷς συνάντησιν μὲ ἑταῖρα. Νὰ μὴ συναναστρέφε-

μάνθανε. Μὴ δῶς πόρνη τὴν ψυχὴν σου. Ἀπόστρεψον τὸν ὀφθαλμὸν σου ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου. Μετὰ ὑπάνδρου γυναικὸς μὴ κά-
95 θου τὸ σύνολον. Ἐν κάλλει γὰρ γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν».

Σοφ. Σειρ. 19,2.— «Οἶνος καὶ γυναῖκες ἀποστήσουσι συνेतούς».

Σοφ. Σειρ. 22,5.— «Πατέρα καὶ ἄνδρα καταισχύνει ἢ θρασεῖα, καὶ ὑπὸ ἀμφοτέρων ἀτιμασθῆσεται».

Σοφ. Σειρ. 23,21–26.— «Γυνὴ καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα καὶ παρι-
100 στῶσα κληρονόμον ἐξ ἄλλοτρίων, πρῶτον ἐν νόμῳ Ὑψίστου ἠπει-
θησε, καὶ δεῦτερον εἰς ἄνδρα αὐτῆς ἐπλημμέλησεν, καὶ τὸ τρίτον ἐν
πορνείᾳ ἐμοιχεύθη καὶ ἐξ ἄλλοτρίου ἄνδρὸς τέκνα παρέστησεν.
Αὕτη εἰς ἐκκλησίαν ἐξαχθήσεται· οὐ διαδώσουσι τὰ τέκνα αὐτῆς ρί-
ζαν, καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς οὐκ οἴσουσι καρπὸν· καταλείψει εἰς κατὰ-
105 ραν τὸ μνημόσυνον αὐτῆς».

Σοφ. Σειρ. 25,19–26.— «Μὴ δῶς ὕδατι διέξοδον, μηδὲ γυναικὶ
πονηρᾷ ἄνεσιν. Εἰ μὴ πορευέται κατὰ χεῖρά σου, ἀπὸ τῶν σαρκῶν
σου ἀπόμε αὐτήν. Συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι εὐδόκησαι, ἢ
συνοικῆσαι μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς. Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κα-
110 κίαν γυναικὸς· κλῆρος ἁμαρτωλοῦ ἐπιπεσεῖ ἐπ' αὐτήν. Ἀνάβασις
ἀμμώδης ἐν ποσὶ πρεσβυτέρου, οὕτω γυνὴ γλωσσώδης ἀνδρὶ
ἡσύχῳ. Ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθνήσκουσιν
πάντες».

Σοφ. Σειρ. 25,25.— «Μὴ δῶς γυναικὶ πονηρᾷ παρρησίαν».

115 Σοφ. Σειρ. 26,8–9.— «Ὁργὴ μεγάλη γυνὴ μέθυσος. Πορνεία γυ-
ναικὸς ἐν μετεώροις ὀφθαλμῶν, καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς
γνωσθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 42,14.— «Κρείσσων πονηρία ἄνδρός, ἢ ἀγαθοποιὸς
γυνή. Ἐπὶ γυναικὶ πονηρᾷ καλὸν σφραγίς».

120 Σίξτον.— Ἁμαρτήματα γυναικῶν, ἀνδρῶν ἀπαιδευσία.

Μ. Βασιλείου.— Γυνὴ φιλόπλουτος, συνοικοῦσα ἀνδρὶ ὁμόφρονι,
διπλάσιος νόσος. Τὰς τε γὰρ τρυφὰς ἀναφλέγει καὶ τὰς φιληδονίας
αὔξει, καὶ κέντρα ταῖς περιέργοις ἐπιθυμίαις ἐνήσι, τινὰς ἐπινοῦσα
μαργαρίτας καὶ σμαράγδους καὶ ὑακίνθους καὶ χρυσόν· τὸν μὲν χαλ-

σαι μὲ τραγουδίστρια, καὶ νὰ μὴ περιεργάζεσαι παρθένο. Νὰ μὴ δώσεις τὴν καρδιά σου σὲ πόρνη, καὶ νὰ παίρνεις τὸ βλέμμα σου ἀπὸ τὴν ὁμορφὴ γυναῖκα. Νὰ μὴ κάθεσαι ποτὲ μὲ παντρεμένη γυναῖκα, διότι ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τῆς γυναῖκας πολλοὶ ξεγελάστηκαν».

«Τὸ κρασὶ καὶ οἱ γυναῖκες ἀπομακρύνουν τοὺς συνετοὺς ἀπὸ τὸν Θεό».

«Ἡ ἀναιδὴς γυναῖκα κατατροπιάζει τὸν πατέρα καὶ τὸν ἄνδρα της, γι' αὐτὸ θὰ καταφρονηθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο».

«Ἡ γυναῖκα ποὺ ἐγκατέλειψε τὸν ἄνδρα της καὶ ἀπέκτησε κληρονόμο ἀπὸ ἄλλους ἄνδρες, αὐτὴ πρῶτον ἀπειθήσε στὸν νόμο τοῦ Ὑψίστου, δεύτερον ἀμάρτησε ἀέναντι στὸν ἄνδρα της, καὶ τρίτον διέπραξε μοιχεία καὶ ἀπέκτησε παιδιὰ ἀπὸ ἄλλον ἄνδρα. Αὐτὴ θὰ ὀδηγηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της μπροστὰ στὸν λαό· τὰ παιδιὰ της δὲν θὰ ἀπλώσουν ρίζα, καὶ τὰ κλαδιὰ της δὲ θὰ δώσουν καρπό. Θὰ ἀφήσει καταραμένη ἀνάμνηση».

«Νὰ μὴ δίνεις ἐλεύθερη διέξοδο στὸ νερό, οὔτε σὲ γυναῖκα κακὴ ἄνεση. Ἐάν δὲν σὲ ὑπακούει, ἀπόκοψέ την ἀπὸ πάνω σου. Νὰ προτιμᾷς νὰ συγκατοικήσεις μὲ λιοντάρι καὶ μὲ δράκο, παρά νὰ συγκατοικεῖς μὲ γυναῖκα πονηρὴ. Κάθε κακία εἶναι μικρὴ μπροστὰ στὴν κακία τῆς γυναῖκας· θὰ πέσει ἐπάνω της ἡ τύχη τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμμουδερὴ ἀνάβαση στὰ πόδι τοῦ γέροντα, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ γυναῖκα ἡ γλωσσοῦ γιὰ τὸν ἡσυχὸ ἄνδρα. Ἀπὸ τὴ γυναῖκα ἔγινε ἡ ἀρχὴ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐξαιτίας αὐτῆς πεθαίνουμε ὅλοι».

«Νὰ μὴ δίνεις σὲ γυναῖκα πονηρὴ θάρρος».

«Εἶναι μεγάλη ὀργὴ ἡ μεθυσμένη γυναῖκα· ἡ πορνεία τῆς γυναῖκας φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀδιαντροπιὰ τῶν ματιῶν της, καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὰ βλέφαρά της».

«Εἶναι προτιμότερη ἡ κακία τοῦ ἄνδρα, παρά ἡ φιλόνηρωπη γυναῖκα. Ὅταν ὑπάρχει κακὴ γυναῖκα, εἶναι καλὸ νὰ χρησιμοποιεῖται κλειδαριὰ».

Τὰ ἀμαρτήματα τῶν γυναικῶν ὀφείλονται στὴν ἀπαιδευσία τῶν ἀνδρῶν.

Ὅταν μιὰ γυναῖκα ποὺ ἀγαπάει τὸν πλοῦτο συγκατοικεῖ μὲ ἄνδρα ποὺ ἔχει τὶς ἴδιες ἀντιλήψεις, τότε τὸ κακὸ εἶναι διπλό. Διότι καὶ τὶς ἀπολαύσεις τὶς ἀνάβει καὶ τὶς φιληδονίες τὶς αὐξάνει, καὶ κεντρίζει τὶς περιέργους ἐπιθυμίες, ἐπινοώντας κάποια μαργαριτάρια

125 κείουσα, τὸν δὲ ὑφαίνουσα, καὶ διὰ πάσης ἀπειροκαλίας τὴν νόσον αὔξουσα. Οὐ γὰρ ἐκ παρέργου ἢ περὶ ταῦτα σπουδή, ἀλλὰ καὶ νύκτες καὶ ἡμέραι τὰς περὶ τούτων μερίμνας ἔχουσι· καὶ μυριοί τινες κόλακες ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν ὑποτρέχοντες, συνάγουσι τοὺς ἀνθοβαφεῖς, χρυσοχόους, τοὺς μυρεψοὺς, τοὺς ὑφάντας, τοὺς ποικιλ-
 130 τὰς· οὐδένα καιρὸν ἀναπνεῖν τῷ ἀνδρὶ δίδωσιν ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῆς ἐπιταγμάτων. Οὐδεὶς ἐξαρκεῖ πλοῦτος ταῖς γυναικείαις ἐπιθυμίαις ὑπηρετούμενος, οὐδ' ἂν ἐκ ποταμῶν ἐπιρρέῃ. Σπουδάζεται μὲν παρ' αὐταῖς τὸ βαρβαρικὸν μῦρον, ὡς τὸ ἐξ ἀγορᾶς ἔλαιον, τὰ δὲ ἐκ θαλάσσης ἄνθη, ἢ κόχλος, ἢ πίννα, ὑπὲρ τὸ ἐκ τῶν προβάτων
 135 ἔριον. Χρυσὸς δὲ περισφίγγων τοὺς βαρυτίμους τῶν λίθων, ὁ μὲν αὐταῖς προμετώποις γίνεται κόσμος, ὁ δὲ περιαιχένιος, καὶ ἄλλος ἐν ζώναις, καὶ ἄλλος τὰς χεῖρας δεσμεῖ καὶ τοὺς πόδας. Χαίρουσι γὰρ αἱ φιλόχρυσοι δεδεμέναι ταῖς χειροπέδαις, μόνον ἐὰν χρυσὸς ὁ δεσμῶν αὐτὰς ᾗ. Πότε οὖν ψυχῆς ἐπιμελήσεται ὁ γυναικείαις ἐπι-
 140 θυμίαις ὑπηρετούμενος; Ὡσπερ γὰρ τὰ ὑπόσαθρα τῶν πλοίων καταγίδες καὶ ζάλοι, οὕτως αἱ πονηραὶ τῶν γυναικῶν διαθέσεις τὰς ἀσθενεῖς ψυχὰς τῶν συνοικούντων καταβαπτίζουσιν.

Ἰδίον, Κατὰ μεθύνοντων.— Γυναῖκες ἀκόλαστοι ἐπιλαθόμεναι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου καταφρονήσασαι, ἐν
 145 ἡμέρᾳ τοιαύτῃ, ὅτε αὐτὰς ἐχρῆν διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσεως καθέζεσθαι ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἔννοιαν λαμβάνειν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἀνοιγήσονται μὲν οἱ οὐρανοί, ἐπιφανήσεται δὲ ἡμῖν ὁ κριτῆς ἐξ οὐρανῶν, καὶ σάλπιγγες Θεοῦ, καὶ ἀνάστασις νεκρῶν, καὶ κρίσις δικαία, καὶ ἀνταπόδοσις ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἀντὶ
 150 τοῦ ταῦτα ἔχειν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς καὶ καθαίρειν μὲν ἑαυτῶν τὰς καρδίας ἀπὸ πονηρῶν ἐνθυμήσεων, ἐξαλείφειν δὲ τοῖς δάκρυσιν τὰ προημαρτημένα, ἐτοιμάζεσθαι πρὸς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ἀποσεισάμεναι τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας τοῦ Χριστοῦ, ρίψασαι ἀπὸ τῶν κεφαλῶν τὰ

17. Ἐκ τῶν χυμῶν τοῦ κατὰ τὸν Πολυδευκεῖ κατασκευαζόμενον τὸ πορφυρὸν (φοινικοῦν) χρῶμα. Ὀνομαστικόν, Α' 45-47.

18. Εἶδος μεγάλου θαλασσινοῦ μαλακίου.

καὶ σμαράγδια καὶ ὑακίνθους καὶ χρυσάφι, ἄλλα κατασκευάζοντάς τὰ καὶ ἄλλα ὑφαίνοντάς τα μὲ πολλὴ ἀκαλαισθησίᾳ, ἐπαιξάνοντας ἔτσι τὴν ἀσθένεια. Διότι τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον γι' αὐτὰ δὲν γίνεται ὡς πάρεργο, ἀλλὰ καὶ νύχτες καὶ μέρες διατίθενται γιὰ τὴ φροντίδα αὐτῶν. Καὶ ὑπάρχουν μύριοι κόλακες ποὺ ὑποδαιλίζουν τὶς ἐπιθυμίες αὐτῶν, συγκεντρώνοντας τοὺς βαφεῖς τῶν πολυτελῶν ἐνδυμάτων, τοὺς χρυσοχόους, τοὺς ἀρωματοποιούς, τοὺς ὑφάντες καὶ τοὺς διακοσμητές, μὴ ἀφήνοντας καθόλου καιρὸ στοὺς ἄνδρες νὰ ἀναπνεύσουν ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ἐπιταγές της. Κανένας πλοῦτος δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὶς γυναικεῖες ἐπιθυμίες, οὔτε ἀκόμα καὶ ἂν τρέχει σὰν ποτάμι. Δείχνουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον αὐτὲς γιὰ τὸ βαρβαρικὸ μῦρο, παρὰ γιὰ τὸ λάδι τῆς ἀγορᾶς, καθὼς καὶ γιὰ τὰ χρώματα τῆς θάλασσης, τὸ κογγύλι¹⁷, τὴν πίννα¹⁸, παρὰ γιὰ τὸ μαλλὶ τῶν προβάτων. Τὸ δὲ χρυσάφι ποὺ περικλείει πολύτιμα πετράδια, ἄλλοτε γίνεται γι' αὐτὲς στολίδι τοῦ μετώπου, ἄλλοτε τοῦ λαιμοῦ, ἄλλοτε διακοσμεῖ τὶς ζῶνες καὶ ἄλλοτε δένει τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια. Διότι χαίρονται αὐτὲς ποὺ ἀγαποῦν τὸ χρυσάφι ὅταν εἶναι δεμένες μὲ χειροπέδες, ἀρκεῖ μόνο νὰ εἶναι χρυσάφι αὐτὸ ποὺ τὶς δένει. Πότε λοιπὸν θὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ψυχὴ του αὐτὸς ποὺ ὑπηρετεῖ τὶς γυναικεῖες ἐπιθυμίες; Γιατὶ ὅπως τὰ σαπιοκάραβα οἱ καταιγίδες καὶ οἱ φουρτοῦντες τὰ καταποντίζουν, ἔτσι καὶ οἱ πονηρὲς διαθέσεις τῶν γυναικῶν καταποντίζουν τὶς ἀσθενεῖς ψυχές αὐτῶν μὲ τοὺς ὁποίους συγκατοικοῦν.

Γυναῖκες ἀκόλαστες, ποὺ λησμόνησαν τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, καταφρονώντας τὴν αἰώνια φωτιά, τέτοια μέρα, ποὺ ἔπρεπε αὐτὲς γιὰ τὴν ἀνάμνηση τῆς ἀναστάσεως νὰ κάθονται στὰ σπίτια τους καὶ νὰ φέρνουν στὸν νοῦ τους τὴν ἡμέρα ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία θὰ ἀνοιχτοῦν οἱ οὐρανοί, θὰ φανερωθεῖ σὲ μᾶς ὁ κριτὴς ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ θὰ σαλπίσουν σάλπιγγες τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ γίνῃ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καὶ κρίση δίκαιη καὶ ἀνταπόδοση στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του, ἀντὶ νὰ ἔχουν αὐτὰ στὴ σκέψη τους καὶ νὰ καθαρίζουν τὶς καρδιές τους ἀπὸ τὶς πονηρὲς ἐνθυμήσεις, νὰ ἐξαλείφουν μὲ τὰ δάκρμά τους τὶς προηγούμενες ἁμαρτίες καὶ νὰ ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν προϋπάντηση τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς παρουσίας του, αὐτὲς πέταξαν τὸν ζυγὸ τῆς δουλείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔρ-

155 τῆς ἀσχημοσύνης καλύμματα, καταφρονήσασαι τοῦ Θεοῦ, καταφρονήσασαι τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καταναισχυνήσασαι πάσης ὄψεως ἄρρενος, σοβοῦσαι τὰς κόμας, σύρουσαι τοὺς χιτῶνας καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι, ὀφθαλμῶ ἀσελγεῖ, γέλωτι ἐκκεχυμένῳ πρὸς ὄρχησιν, πᾶσαν νέων ἀκολασίαν ἐφ' ἑαυτοῖς προσκαλούμεναι, ἐν τοῖς
 160 πρὸ τῆς πόλεως μαρτυρίοις χοροῦς συστησάμεναι, ἐργαστήριον τῆς οἰκειᾶς ἀσχημοσύνης, αὐτῶν τοὺς ἠγιασμένους τόπους πεποιήνται· ἐμίαναν μὲν τὸν ἀέρα τοῖς ἄσμασι τοῖς πορνικοῖς, ἐμίαναν δὲ τὴν γῆν τοῖς ἀκαθάρτοις ποσίν, ἦν ἐν ταῖς ὄρχήσεσιν κατεκρότησαν, θέατρον ἑαυταῖς νεανίσκων ὄχλον περιστησαμένοι, σοβάδες ὄντως,
 165 καὶ παραφόρου παντελῶς μανίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλείπουσαι. Ταῦτα μὲν πῶς σιωπήσω; πῶς δὲ κατ' ἀξίαν ὁδύρωμαι; Οἶνος ἡμῖν τῶν ψυχῶν τούτων τὴν ζημίαν ἐποίησεν· οἶνος τὸ παρὰ Θεοῦ δῶρον εἰς παραμυθίαν τῆς ἀσθενείας δεδομένον τοῖς σωφρονοῦσιν, ὄπλον δὲ νῦν γενόμενον ἀκολασίας τοῖς ἀσελγαίνουσιν.

170 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐδὲν τοίνυν ἐφάμιλλον γυναικὸς πονηρᾶς. Τί λέοντος δεινότερον ἐν τετράποσιν; Οὐδέν. Τί δὲ ὀμότερον δράκοντος ἐν ἔρπετοις; Ἄλλ' οὐδέν, πλὴν γυναικὸς πονηρᾶς. Καὶ λέων καὶ δράκων ἐλάττω τυγχάνουσι. Μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ ὁ σοφώτατος Σολομὼν λέγων· «Συνοικῆσαι λέοντι ἢ δράκοντι εὐδόκησαι, ἢ
 175 συνοικῆσαι μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς καὶ γλωσσώδους». Καὶ ἵνα μὴ νομίσης τὸν προφήτην εἰρωνεῖαν εἰρηκέναι, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων κατάμαθε ἀκριβῶς· τὸν Λανιῆλ οἱ λέοντες ἠδέσθησαν, τὸν δὲ δίκαιον Ναβουθὲν Ἰεζάβελ ἐφόνευσε. Τὸ κῆτος τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐφύλαξεν, Δαλιδὰ δὲ τὸν Σαμψῶν ξυρῆσασα τοῖς ἄλλοφύλοις
 180 παρέδωκεν. Ἀράκοντες καὶ ἀσπίδες καὶ κεράσται τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ ἐρήμῳ οὐκ ἐτρόμαζαν, Ἡρωιδίᾳ δὲ αὐτὸν ἐν ἀρίστῳ ἀπέτεμεν. Οἱ κόρακες τὸν Ἥλιαν ἐν τῷ ὄρει διέθρεψαν, Ἰεζάβελ δὲ αὐτὸν μετὰ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ ὑετοῦ πρὸς φόνον παρέδωκεν. Τί γὰρ ἔλεγεν; «Εἰ σὺ εἰ Ἥλιας, κἀγὼ Ἰεζάβελ· τάδε ποιήσειάν μοι οἱ θεοί, καὶ
 185 τάδε προσθειήσαν, εἰ μὴ ὡς ταύτην τὴν ὄραν αὔριον θήσομαι τὴν

19. Σοφ. Σειρ. 25.16.

20. Εἶδος φιδίου, κερασφόρος.

ριξαν ἀπὸ τὰ κεφάλια τοὺς τὰ καλύμματα τῆς ντροπῆς, καὶ περιφρονώντας τὸν Θεό, περιφρονώντας καὶ τοὺς ἀγγέλους του, καὶ δείχνοντας μεγάλη ἀδιαντροπία μπροστὰ στὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν, κουνώντας πέρα δῶθε τὰ μαλλιά τοὺς, ἀνασηκώνοντας τοὺς χιτῶνες τοὺς καὶ παίζοντας ταυτόχρονα μὲ τὰ πόδια τοὺς, μὲ μῦτια ὄλο ἀσέλγεια, μὲ γέλιο ἄφθοно για χορό, προσκαλώντας ἐπάνω τοὺς κάθε ἀκολασία τῶν νέων καὶ ὀργανώνοντας χορωδίες στὰ μαρτύρια ποὺ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, μετέβαλαν τοὺς ἁγιασμένους τόπους σὲ ἐργαστήριο τῆς ἀσχημοσύνης τοὺς· ἐμόλυναν τὸν ἀέρα μὲ τὰ πορνικά τοὺς τραγούδια, ἐμόλυναν καὶ τὴ γῆ μὲ τὰ ἀκάθαρτα πόδια τοὺς, τὴν ὅποια γῆ καταπάτησαν μὲ τοὺς χορούς τοὺς, καὶ ἔκαναν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς θέατρο, μαζεύοντας γύρω τοὺς πλῆθος νεαρῶν μὲ τὰ κουνήματά τοὺς, μὴ παραλείποντας καμμιά τελείως ὑπερβολὴ παράφορης μανίας. Αὐτὰ λοιπὸν πῶς νὰ τὰ ἀποσιωπήσω; Καὶ πῶς νὰ τὰ κλάσω ὅσο τοὺς πρέπει; Τὸ κρασί μᾶς ἔκανε τὴ ζημιὰ αὐτῆ τῶν ψυχῶν αὐτῶν· τὸ κρασί, ποὺ ὁ Θεὸς ἔδωσε ὡς δῶρο γιὰ νὰ παρηγοροῦνται στὴν ἀσθένειά τοὺς οἱ συνετοί, καὶ ποὺ τώρα ἔγινε ὄπλο ἀκολασίας γι' αὐτοὺς ποὺ ἀσελοῦν.

Τίποτε λοιπὸν δὲν εἶναι ἐφάμιλλο μὲ τὴν κακὴ γυναίκα. Τί εἶναι πιὸ τρομερὸ ἀπὸ τὸ λιοντάρι στὰ τετράποδα; Τίποτε. Τί εἶναι πιὸ βίαιο ἀπὸ τὸν δράκο στὰ ἔρπετά; Τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κακὴ γυναίκα. Καὶ τὸ λιοντάρι καὶ ὁ δράκος εἶναι κατώτερα. Τὸν βεβαιώνει τὸν λόγο μου ὁ σοφώτατος Σολομὼν λέγοντας· «νὰ προτιμήσεις νὰ συγκατοικήσεις μὲ λιοντάρι ἢ δράκο, παρὰ νὰ συγκατοικήσεις μὲ γυναίκα πονηρὴ καὶ γλωσσοῦ»¹⁹. Καὶ γιὰ νὰ μὴ νομίσεις ὅτι ὁ προφήτης τὸ εἶπε εἰρωνικά, μάθε το ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἐπακριβῶς. Τὸν Δανιὴλ τὰ λιοντάρια τὸν σεβάστηκαν, ἐνῶ τὸν δίκαιο Ναβουθὴν ἡ Ἰεζάβελ τὸν σκότωσε. Τὸ θαλάσσιο κῆτος τὸν Ἰωνᾶ τὸν διαφύλαξε στὴν κοιλιά του, ἐνῶ ἡ Δαλιδὰ τὸν Σαμψὼν τὸν ξύρησε καὶ τὸν παρέδωσε στοὺς ἀλλόφυλους. Δράκοι καὶ ἀσπίδες καὶ κεράστες²⁰ τὸν Ἰωάννη στὴν ἔρημο τὸν τρώμαξαν, ἐνῶ ἡ Ἡρωδιάδα τὸν ἀποκεφάλισε σὲ δεῖπνο. Οἱ κόρακες τὸν Ἡλία τὸν διέθρεψαν στὸ ὄρος, ἐνῶ ἡ Ἰεζάβελ αὐτὸν μετὰ τὴν εὐεργεσία τῆς βροχῆς ποὺ προκάλεσε τὸν παρέδωσε νὰ σκοτωθεῖ. Διότι τί ἔλεγε; «Ἐὰν ἐσὺ εἶσαι Ἡλίας, ἐγὼ εἶμαι Ἰεζάβελ· αὐτὰ νὰ μοῦ κάνουν οἱ θεοὶ καὶ αὐτὰ νὰ προσθέσουν, ἐὰν αὔριο μέχρι αὐτὴ τὴν ὥρα δὲν σοῦ ἀφαιρέσω

ψυχὴν σου ὡς ἐνὸς τῶν τεθνηκότων. Καὶ ἐφοβήθη Ἡλίας καὶ ἐπο-
 ρεύθη, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον ὁδὸν ἡμέρας, καὶ ἠτήσατο τὴν ψυ-
 χὴν αὐτοῦ ἀποθανεῖν, καὶ εἶπεν· Κύριε ὁ Θεός, ἱκανούσθω, λάβε
 τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με, ἢ ζῆν, ὅτι
 190 κρείσσων ἐγὼ οὐκ εἰμι ὑπὲρ τοῦ πατέρας μου».

Οἴμοι! ὅτι ὁ προφήτης Ἡλίας ἐφοβήθη γυναῖκα, ὁ τῆς οἴκουμέ-
 νης ὄλης τὸν ὑετὸν ἐν τῇ γλώττῃ βαστάζων, ὁ πῦρ οὐρανόθεν ρήμα-
 τι κατενέγκας, καὶ δι' εὐχῆς νεκροῦς ἀνεγείρας, ἐφοβήθη γυναῖκα;
 Naί, ἐφοβήθη. Οὐδεμία γὰρ συγκρίνεται κακία γυναικὶ πονηρᾷ.
 195 Μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ ἡ Σοφία λέγουσα· «οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ
 κεφαλῆν ὄφρα, καὶ οὐκ ἔστι κακία ὑπὲρ κακίαν γυναικός». Ὡ τὸ
 κακὸν τοῦ διαβόλου καὶ ὀξύτατον ὄπλον· διὰ γυναικός ἐξ ἀρχῆς ἐν
 τῷ παραδείσῳ κατέτρωσε τὸν Ἀδάμ. Διὰ γυναικός τὸν Δαβὶδ πρὸς
 τὴν κατὰ τοῦ Οὐρίου δολοφονίαν ἐξέμαυεν. Διὰ γυναικός τὸν σοφώ-
 200 τaton Σολομῶντα πρὸς παράβασιν κατέστρεψεν· διὰ γυναικός τὸν
 ἀνδρείοτατον Σαμψὼν ξυρήσας ἐτύφλωσεν. Διὰ γυναικός τοὺς
 υἱούς Ἡλὶ τοῦ ἱερέως ἐδίωκε· διὰ γυναικός τὸν οὐρανοδρόμον
 Ἡλίαν ἐδίωκε· διὰ γυναικός τὸν εὐγενέστατον Ἰωσήφ φυλακῇ κα-
 τέκλεισε. Διὰ γυναικός τὸν παντός κόσμου λύχνον Ἰωάννην ἐπέτε-
 205 με· διὰ γυναικός πάντας κατασφάζει. Γυνὴ γὰρ ἀναιδὴς οὐδενὸς φεί-
 δεται. Οὐ Λευῖτην τιμᾶ, οὐχ ἱερέα ἐντρέπεται, οὐ προφήτην ἐναιδεῖ-
 ται. Ὡ κακοῦ κακὸν κάκιστον, γυνὴ πονηρᾷ, κἂν ἢ πενιχρᾷ. Ἐὰν
 δὲ καὶ πλοῦτον ἔλῃ τῇ πονηρίᾳ αὐτῆς συνεργοῦντα, δισσοῦν τὸ κα-
 κόν· ἀφόρητον τὸ ζῶον, ἀθεράπευτον τὸ θηρίον.

210 Ἐγὼ οἶδα καὶ ἀσπίδας κολακευομένας ἡμεροῦσθα, καὶ λέοντας
 καὶ τίγρεις καὶ παρδάλεις τιθασσευομένας πρᾶνεσθαι, γυνὴ δὲ πο-
 νηρᾷ καὶ ὑβριζομένη μαίνεται, καὶ κολακευομένη ἐπαίρεται. Κἂν
 ἔχη ἄνδρα ἄρχοντα, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς λόγοις αὐτὸν
 ἐκμοχλεύουσα πρὸς δολοφονίαν ὀξύνει, ὡς Ἡρωδιὰς τὸν Ἡρώδη.
 215 Κἂν πένητα ἔχη τὸν ἄνδρα, πρὸς ὀργὰς καὶ μάχας αὐτὸν διεγείρει·
 κἂν χήρα τυχάνῃ, αὐτὴ δι' ἑαυτῆς τοὺς πάντας ἀτιμάζει. Φόβῳ γὰρ
 Θεοῦ οὐ χαλινοῦται τὴν γλῶσσαν· οὐκ εἰς τὸ μέλλον κριτήριον ἀπο-

τῆ ζωῆ σου, σάν ἓνα ἀπὸ τοὺς πεθαμένους. Φοβήθηκε λοιπὸν ὁ Ἥλιος καὶ ἔφυγε καὶ ἦρθε στὴν ἔρημο κάνοντας ὁδοιορία μιᾶς ἡμέρας καὶ ζήτησε νὰ πεθάνει λέγοντας· Κύριε καὶ Θεέ, ἀρκετὰ πάρε μου τὴν ψυχή, γιατί εἶναι καλύτερα νὰ πεθάνω, παρά νὰ ζῶ, ἀφοῦ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς πατέρες μου»¹.

Ἄλλοίμονο! Ὁ προφήτης Ἥλιος φοβήθηκε μιὰ γυναίκα, αὐτὸς ποὺ κρατοῦσε στὴ γλώσσα του τὴ βροχὴ ὅλης τῆς οἰκουμένης, αὐτὸς ποὺ μὲ ἓνα λόγο του κατέβασε φωτιά ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ μὲ προσευχὴ ἀνέστησε νεκρούς, φοβήθηκε μιὰ γυναίκα. Ναί, φοβήθηκε. Διότι καμμιά κακία δὲν συγκρίνεται μὲ τὴν πονηρὴ γυναίκα. Βεβαιώνει τὸν λόγο μου ἡ Σοφία λέγοντας· «Δὲν ὑπάρχει κεφάλι πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ φιδιοῦ, καὶ δὲν ὑπάρχει κακία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν κακία τῆς γυναίκας»²². Ὡ, τὸ κακὸ καὶ μεγάλο ὄπλο τοῦ διαβόλου· μὲ τὴ γυναίκα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὸν παράδεισο πλήγωσε τὸν Ἀδάμ. Μὲ γυναίκα ξετρέλανε τὸν Δαβὶδ γιὰ νὰ σκοτώσει τὸν Οὐρία. Μὲ γυναίκα ὀδήγησε τὸν σοφώτατο Σολομώντα σὲ παράβαση· μὲ γυναίκα τὸν τόσο ἀνδρεῖο Σαμψὼν ἀφοῦ τὸν ξύρησε τὸν τύφλωσε. Μὲ γυναίκα τὰ παιδιὰ τοῦ ἱερέα Ἥλι τὰ κατέστρεψε· μὲ γυναίκα καταδίωκε τὸν οὐρανοδρόμο Ἥλι· μὲ γυναίκα ἔκλεισε στὴ φυλακὴ τὸν εὐγενέστατο Ἰωσήφ· μὲ γυναίκα τὸ λυχνάρι ὄλου τοῦ κόσμου, τὸν Ἰωάννη, τὸν ἀποκεφάλισε· μὲ γυναίκα τοὺς σφάζει ὄλους. Διότι ἡ ἀναιδὴς γυναίκα δὲν διστάζει μπροστὰ σὲ τίποτε. Δὲν τιμᾷ τὸν Λευίτη, δὲν ντρέπεται τὸν ἱερέα, δὲν σέβεται τὸν προφήτη. Ὡ, κακὸ χειρότερο ἀπὸ τὸ κακὸ, πονηρὴ γυναίκα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι φτωχὴ. Ἐάν ὅμως ἀποκτήσει καὶ πλοῦτο ποὺ συνεργεῖ στὴν πονηρία της, τὸ κακὸ εἶναι διπλό· ἀνυπόφορο τὸ ζῶο, ἀθεράπευτο τὸ θηρίο.

Ἐγὼ γνωρίζω καὶ ἀσπίδες ποὺ ὅταν κολακεύονται ἐξημερώνονται, καὶ λιοντάρια καὶ τίγρεις καὶ λεοπαρδάλεις ποὺ ἡρεμοῦν ὅταν δαμάζονται, ἐνῶ γυναίκα κακὴ καὶ ὅταν βρίζεται μαίνεται, καὶ ὅταν κολακεύεται καυχίεται. Καὶ ἂν ἔχει ἄνδρα ἄρχοντα, νύχτα καὶ μέρα, τριβιλιζοντάς τον τὸν ἐρεθίζει πρὸς δολοφονία, ὅπως ἡ Ἡρωδιάδα τὸν Ἡρώδη. Ἄν πάλι ἔχει ἄνδρα φτωχό, τὸν παρακινεῖ σὲ θυμοὺς καὶ καυγάδες· ἐάν εἶναι χήρα, αὐτὴ ἡ ἴδια μόνη της ἀτιμάζει τοὺς πάντες. Διότι δὲν συγκρατεῖ τὴ γλώσσα της μὲ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ· δὲν ὑπολογίζει τὸ μελλοντικὸ κριτήριον· δὲ γνωρίζει τὸν θεσμό τῆς

βλέπει· οὐ φιλίας οἶδεν θεσμόν. Οὐδέν ἐστι γυναικὶ πονηρᾶ τὸν ἴδιον
 ἄνδρα παραδοῦναι εἰς θάνατον. Ἀμέλει γοῦν τὸν δίκαιον Ἰὼβ ἡ ἰδία
 220 γυνὴ πρὸς θάνατον παρεδίδου, λέγουσα: «εἶπόν τι ρῆμα βλάσφημον
 πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα». Ὡ φύσεως μοχθηρᾶς! ὦ προαιρέσεως
 ἀνοσίας! Οὐκ ἠλέησεν ἰδοῦσα τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς τὰ σπλάγχνα ὑπὸ
 τῶν ἀναζευουσῶν φλυκτιδῶν, ὥσπερ ὑπὸ ἀνθράκων σπινθηροβό-
 λων καιόμενα, καὶ ὄλας τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς σκώληξι συνειλημ-
 225 μένας. Οὐ κατεκάμφθη πρὸς οἶκτον, ἰδοῦσα αὐτὸν ὄλον δι' ὄλου
 ἐλίσσόμενον καὶ κάμνοντα, καὶ ἀγωνιῶντα καὶ συνεχῆ ἄσθματα ἐκ
 λαγόνων μετὰ πόνου κεκηνότι τῷ στόματι φέροντα. Οὐκ ἐμειλίχθη
 πρὸς εὐσπλαγχνίαν, ὀρῶσα τὸν ποτε ἐν βασιλικῇ πορφυρίδι, τότε
 ἐπὶ κοπρίας κείμενον, γεγυμνωμένον τῷ σώματι. Καὶ οὐκ ἐμνημό-
 230 νευσε τῆς πρὸς αὐτὸν ἀρχαίας συνηθείας, καὶ οὐδὲ ὅσα δι' αὐτὸν
 ἐπίδοξα καλὰ ἦνθησεν. Ἀλλὰ τί; «εἶπόν τι ρῆμα πρὸς Κύριον, καὶ
 τελεύτα». Ἄρά σοί ποτε ἀρρωστούσῃ τοιοῦτον ἐφθέγγετο, καὶ
 οὐχὶ εὐχαῖς τὴν νόσον ἀπέσμηξεν; Οὐκ ἤρκει γὰρ αὐτῷ ἡ πρὸς και-
 ρὸν πενία, ἀλλὰ καὶ αἰώνιον αὐτῷ προξενεῖς διὰ τῆς βλασφημίας
 235 τὴν κόλασιν; Ἦ οὐκ οἶδας, ὅτι «πᾶσα ἁμαρτία ἀφεθήσεται τοῖς ἀν-
 θρώποις, ἡ δὲ κατὰ τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται,
 οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι»;

Θέλεις ἰδεῖν καὶ ἄλλην τῆς πονηρίας ταύτης ὁμόζυγον; Ἴδε μοι
 καὶ τὴν Δαλιδάν. Καὶ γὰρ ἐκείνη τὸν Σαμψῶν τὸν ἀνδρειότατον ἄν-
 240 δρα ξυρῆσασα, τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκε, τὸν ἴδιον ἄνδρα, τὸν
 ἴδιον σύνευνον, ὃν ἔθαλπεν, ὃν ἐθλόπευεν, ὃν ἐκολάκευεν, ὃν ὑπὲρ
 ἑαυτὴν ἀγαπᾶν ὑπεκρίνατο· ὃν χθὲς ἠγάπα, σήμερον ἠπάτα· ὃν χθὲς
 ἔθαλπεν ἀγαπῶσα, σήμερον ἔθαπτεν ἀπατῶσα. Καὶ μὴν οὐκ ἦν
 ὥραιος; Καὶ τίς αὐτοῦ ὥραιότερος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὥστε ἐπτά
 245 βοστρύχους ἐπὶ κεφαλῆς ἔφερε, τῆς ἑπταφώτου χάριτος τὴν εἰκόνα
 βαστάζων; Μὴ οὐκ ἦν ἀνδρεῖος, ὥστε τὸν λέοντα φοβερὸν ὄντα ἐν
 τῇ ὁδῷ μόνος ἀπέπνιξεν, καὶ μιᾷ σιαγόνι ὄνου μυρίους ἀλλοφύλους
 κατέστρωσεν; Ἀλλὰ καὶ ἅγιος ἦν. Τοσοῦτον γὰρ ἦν ἅγιος, ὥς διψή-
 σαντα αὐτὸν ἐν σπάνει ὕδατος εὗξασθαι, καὶ ἐκ τῆς κατεχομένης ἐν

φιλίας. Δὲν τὸ ἔχει τίποτε ἢ κακὴ γυναίκα νὰ παραδώσει τὸν ἄνδρα τῆς στὸν θάνατο. Ὅπως λόγου χάρι τὸν δίκαιο Ἰώβ ἢ γυναίκα του τὸν ἔσπρωχνε στὸν θάνατο, λέγοντας· «πὲς ἓνα βλάσφημο λόγο στὸν Κύριο καὶ πέθανε»²¹. Ὡ μοχθηρὴ φύση! Ὡ πρόθεση ἀνόσια! Δὲν λυπήθηκε βλέποντας τὰ σπλάχνα τοῦ ἄνδρα τῆς νὰ καίονται ἀπὸ τὶς ἀναβράζουσες φλυκτιδὲς σὺν ἀπὸ κάρβουνα σπινθηροβόλα, καὶ ὅλες τὶς σάρκες του νὰ εἶναι τυλιγμένες μὲ σκουλήκια. Δὲν κάμφθηκε ἀπὸ οἶκτο βλέποντάς τον νὰ εἶναι ὀλόκληρος τυλιγμένος καὶ νὰ ὑποφέρει, νὰ εἶναι γεμᾶτος ἀγωνία καὶ νὰ ἔχει συνεχῆ ἄσθματα ἀπὸ τὶς λαγόνες του μὲ πόνο καὶ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα του. Δὲν κυριεύτηκε ἀπὸ εὐσπλαχνία, βλέποντας αὐτόν, ποῦ ἄλλοτε ζοῦσε φορώντας βασιλικὴ πορφύρα, νὰ κεῖται πάνω στὴν κοπριά μὲ γυμνὸ σῶμα. Δὲ θυμῆθηκε τὴν παλιὰ ἀγάπη, οὔτε ὅσα καλὰ καὶ δόξες πέρασε ἐξαιτίας του. Ἀλλὰ τί; «Πὲς ἓνα λόγο στὸν Κύριο καὶ πέθανε». Ἄραγε σὲ σένα ὅταν κάποτε ἦσουν ἄρρωστη σοῦ εἶπε κάτι τέτοιο; Ἡ σοῦ ἀπάλυνε τὴν ἀρρώστια μὲ προσευχάς; Δὲν τοῦ ἦταν ἀρκετὴ ἢ τωρινὴ φτώχεια του, ἀλλὰ τοῦ προκαλεῖς καὶ αἰώνια κόλαση μὲ τὴ βλασφημία; Ἡ μήπως δὲν ξέρεις ὅτι κάθε ἁμαρτία τῶν ἀνθρώπων θὰ συγχωρηθεῖ, ἢ βλασφημία ἐναντίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὅμως δὲν θὰ συγχωρηθεῖ οὔτε στὸν κόσμον αὐτό, οὔτε στὸν μέλλοντα;

Θέλεις νὰ δεῖς καὶ ἄλλη σύζυγο μὲ τέτοια κακία; Κοίταξε σὲ παρακαλῶ καὶ τὴν Δαλιδά. Διότι καὶ ἐκείνη τὸν Σαμψών, τὸν ἀνδρειότατον ἄνδρα, ἀφοῦ τὸν ξύρησε, παρέδωσε στοὺς ἀλλόφυλους τὸν ἄνδρα τῆς, τὸν σύζυγό τῆς, αὐτὸν ποῦ ζέσταινε, αὐτὸν ποῦ χαϊδεύε, αὐτὸν ποῦ κολάκευε, αὐτὸν ποῦ ὑποκρινόταν ὅτι τὸν ἀγαπᾷ περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό τῆς· αὐτὸν ποῦ χτές ἀγαποῦσε, σήμερα τὸν ἀπατοῦσε· αὐτὸν ποῦ χτές ζέσταινε ἀγαπώντας τον, σήμερα τὸν ἔθαβε ἀπατώντας. Καὶ μήπως δὲν ἦταν ὠραῖος; Καὶ ποιός ἦταν ὠραιότερος ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὥστε νὰ ἔχει ἐφτά πλεξοῦδες στὸ κεφάλι του, συμβολίζοντας τὴν εἰκόνα τῆς ἐφτάφωτης χάριτος; Μήπως δὲν ἦταν ἄνδρεῖος, ὥστε νὰ πνίξει τὸ φοβερὸ λιοντάρι στὸ δρόμο μόνος του, καὶ μὲ ἓνα σαγόνι γαιδαριοῦ νὰ στρώσει κάτω δέκα χιλιάδες ἀλλόφυλους; Ἀλλὰ ἦταν καὶ ἅγιος. Καὶ τόσο πολὺ ἅγιος ἦταν, ὥστε, ὅταν κάποτε δίψασε σὲ περίοδο λειψυδρίας, νὰ προσευχηθεῖ καὶ ἀπὸ τὸ σαγόνι τὸ νεκρὸ, ποῦ κρα-

250 τῇ χειρὶ αὐτοῦ σιαγόνος νεκρᾶς ὕδατος πηγὰς ἐξενέγκαι, κάκειῖθεν τὸ ἴαμα τῆς δίψης ἀρύσασθαι. Καὶ τὸν οὕτως ὠραῖον, τὸν οὕτως ἀνδρεῖον, ἢ ἰδίᾳ γυνὴ ὡς πολέμιον τοῖς ἀλλοφύλοις παρέδωκεν. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει σοι ὁ προφήτης· «ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι, τοῦ ἀναθέσθαι αὐτῇ τι». Εἶπέ μοι, ποῖον θηρίον κατὰ τοῦ ἰδίου
 255 ἄρρενος τοιαῦτα ἂν ἐμελέτησε πώποτε; Ποία δὲ δράκαινα τὸν ἴδιον ὀμόζυγον ἀπολέσθαι θέλει; Ποία δὲ λέαινα τὸν ἴδιον ἄνδρα πρὸς σφαγὴν παραδίδωσιν; Ὅρας ὅτι ἐπιτετευγμένως εἶπεν ἡ Σοφία τό, «οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφειως, καὶ οὐκ ἔστι κακία ὑπὲρ κακίαν γυναικός»; Καὶ ἅπαξ ἀπλῶς, ὁ ἔχων γυναῖκα πονηράν, γι-
 260 νωσκέτω, ὅτι ἤδη τοὺς μισθοὺς τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ ἐκομίσατο· «γυνὴ πονηρὰ ἀνόμω μερὶς δοθήσεται, ἀντὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ».

Ἰδίου.— Ἀφόρητός ἐστι γυνὴ κολακευομένη, τὴν ὄψιν ὥσπερ λειμῶνα διανθίζουσα, ποικίλως φύσει τὰς παρεῖās ἐρυθραίνουσα· ἀμύλω τε, οἶνανθίω, φαβατίω καὶ ψιμμυθίω τὸ πρόσωπον λευκαί-
 265 νουσα, καὶ μέλανι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφουσα· χρυσοῖς δὲ κόσμοις τὸν τράχηλον αὐτῆς, τὰς χεῖρας καὶ τὰς τρίχας καλλωπίζουσα, καὶ τὴν μαλακὴν αὐτῆς ἐσθῆτα μυρίσμασι διαφόροις καπνίζουσα. Ἔστι δὲ παγὶς θανατηφόρος, διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων ἀπάγουσα τὸν νέον, τὴν μὲν ὄψιν ἐκ τοῦ φαινομένου καλλωπισμοῦ, τὴν
 270 δὲ ἀκοὴν ταῖς μαλακίαις μαγεύουσα.

Ἰδίου.— Γυνὴ τὸ ὑποζύγιον τὸ κακόν, ὁ σκώληξ ὁ συρόμενος, ὁ ἔνοικος τοῦ Ἀδάμ, τοῦ ψεύδους ἢ θυγάτηρ, ἢ φυλακὴ τοῦ παραδείσου, τοῦ Ἀδάμ ἢ ἐκβλητρία, ὁ πολέμιος ὄλεθρος, ἢ ἔχθρα τῆς εἰρήνης.

275 Ἰδίου.— Οὐ τῷ ξύλω ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο τὴν γνῶσιν καλοῦ καὶ πονηροῦ, οὔτε κατεκρέμασε τὸ λογικὸν τοῦ ἀλόγου. Τὸ γὰρ φυτὸν ἄλογον, ὁ δὲ ἄνθρωπος λογικός. Οὐκ ἦν τὸ ξύλον καλοῦ καὶ πονηροῦ ἔχον γνῶσιν. Εἰ δὲ τὸ ξύλον εἶχε γνῶσιν πάντως καὶ λογικὸν ὑπῆρχεν, ἔδει, τῆς Εὐσας ἀπιούσης λαβεῖν τοῦ καρποῦ, εἰπεῖν τὸ δέν-
 280 δρον πρὸς τὴν γυναῖκα· Τί ποιεῖς, γυνή; θέλεις ἐκ τοῦ καρποῦ μου γεύσασθαι; Μὴ φάγῃς, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς. Κατὰ σεαυτῆς βούλει με

24. Τὸ ἄνθος τοῦ ἄγριου ἀμπελιοῦ ἀπὸ τὸ ὅποιο ἔκαμαν λάδι.

25. Καλλυντικὸ ὑλικὸ παραγόμενον ἀπὸ τὸ γνωστὸ ὄσπριο.

τοῦσε στό χέρι του, νά βγάλει πηγὴ ὀλόκληρη νεροῦ καὶ νά κορέσει ἀπὸ αὐτὸ τὴ δίψα του. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν τόσο ὠραῖον, τὸν τόσο ἄνδραιο, ἢ ἴδια του ἢ γυναῖκα, σὰν ἐχθρὸ τὸν παρέδωσε στοὺς ἀλλοφυλοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης σοῦ παραγγέλλει: «νὰ προφυλάγῃσαι ἀπὸ αὐτὴν ποὺ κοιμᾶσαι μαζί της, καὶ νὰ μὴ τῆς ἐμπιστεῦσαι τίποτε». Πές μου· ποῖο θηρίο θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ σκεφεῖ τέτοια ἐναντίον τοῦ δικοῦ του τοῦ ἀρσενικοῦ; Καὶ ποιά δράκαινα θέλει νὰ πεθάνει ὁ ἄνδρας της; Ποιά λιονταρίνα ἐπίσης παραδίνει τὸν ἄντρα της νὰ σφαχθεῖ; Βλέπεις ὅτι πολὺ ἐπιτυχημένα εἶπε ἡ σοφία τό, «δὲν ὑπάρχει κεφάλι ψηλότερο ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ φιδιοῦ, καὶ δὲν ὑπάρχει κακία μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν κακία τῆς γυναίκας»; Καὶ γιὰ νὰ μιλήσω μὲ συντομία, ὅποιος ἔχει γυναῖκα κακὴ, ἄς γνωρίζει, ὅτι ἔλαβε τὴν ἀμοιβὴ τῶν παρανομιῶν του· «ἢ πονηρὴ γυναῖκα δίνεται στὸν παράνομο ὡς μερίδιο γιὰ τὰ ἔργα του».

Εἶναι ἀνυπόφορη ἡ γυναῖκα ποὺ δέχεται κολακεῖες, βάφει τὸ πρόσωπό της σὰν λιβάδι, στολίζει τὶς παρεῖς της μὲ κοκκινάδι καὶ λευκαίνει τὸ πρόσωπο της μὲ πούδρα, οἰνάνθιο²⁴, φαβάτιο²⁵ καὶ ψιμμύθιο²⁶, καὶ ὑπογραμμίζει τὰ μάτια μὲ μελάνι· ποὺ καλλωπίζει τὸ λαιμό, τὰ χέρια της καὶ τὰ μαλλιά της μὲ χρυσᾶ κοσμήματα καὶ διαποτίζει τὸ καλὸ ἔνδυμά της μὲ διάφορα ἀρώματα. Καὶ εἶναι θανατηφόρος παγίδα, ἀφοῦ μὲ ὅλες τὶς αἰσθήσεις προσελκύει τὸν νέον, τὴν ὄρασή του μὲ τὸν καλλωπισμὸ ποὺ φαίνεται, καὶ τὴν ἀκοή του μαγεύοντάς την μὲ τὰ τρυφερὰ λόγια της.

Ἡ γυναῖκα εἶναι τὸ κακὸ ὑποζύγιο, τὸ σκουλήκι ποὺ σέρνεται, ὁ κάτοικος τοῦ Ἀδάμ, ἡ θυγατέρα τοῦ ψεύδους, τὸ κλείσιμο τοῦ παραδείσου, ἡ ἐκδιώκτρια ἀπὸ τὸν παράδεισο, ὁ καταστροφικὸς ἐχθρὸς, ἢ ἐχθρα τῆς εἰρήνης.

Ὁ Θεὸς δὲν χάρισε στό δέντρο τὴ γνώση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, οὔτε ἐξάρτησε τὸ λογικὸ ἀπὸ τὸ ἄλογο. Διότι τὸ φυτὸ εἶναι ἄλογο, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος λογικὸς. Δὲν εἶχε τὸ δέντρο τὴ γνώση τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ. Ἐὰν ὅμως τὸ δέντρο εἶχε ὅπωςδήποτε γνώση καὶ ἦταν λογικὸ, ἔπρεπε, ὅταν ἡ Εὐὰ πῆγαινε νὰ πάρει τὸν καρπὸ, νὰ ἔλεγε τὸ δέντρο στὴ γυναῖκα: Τί κάνεις, γυναῖκα; Θέλεις νὰ γευθεῖς τὸν καρπὸ μου; Νὰ μὴ φᾶς, γιὰ νὰ μὴ πεθάνεις. Θέλεις νὰ μὲ τρυγῇ-

26. Καλλιντικό, φτιασίδι, ποὺ χρησίμευε γιὰ τὴ λεύκανση τῆς ἐπιδερμίδας.

τρυγησαι. Τέρπη μου τῶ καρπῶ, ἀλλὰ θάνατος ἔγκειται. Μὴ γὰρ
 οὐκ ἔχεις ἐξ ὧν φάγης; Τί οὖν οὐκ ἀπολαύεις ἀκινδύνως, ἀλλ' ἐπι-
 θυμεις ὀλεθρίως; Θέλεις καλέσω τὸν ἄνδρα σου καὶ εἶπω τὴν πρᾶ-
 285 ξίν σου, ἵνα μισήσῃ τὴν γνώμην σου; Ἵνα σὺ τερφθῆς, ἐκεῖνος ἀφα-
 νίζεται ἵνα σὺ φάγης, ἐκεῖνος ἀποθνήσκει ἵνα σὺ τῶ ὄφει προσομι-
 λήσῃς, ἐκεῖνος τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριοῦται. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων εἶπε τὸ
 δένδρον. Διὰ τί; Ὅτι οὐ μετεῖχε λόγου, ἀλλὰ νόμον ἐβάσταζεν.
 Ὡσπερ γὰρ βιβλίον ὀλόγραφον οὐ φθέγγεται δι' αὐτοῦ, λαλεῖ δὲ διὰ
 290 τῶν αὐτῶ, οὕτω καὶ τὸ δένδρον ἀντὶ γραμμάτων τὸν νόμον προε-
 βάλλετο. Ποῖον νόμον; «Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν
 καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε, θανάτῳ
 ἀποθανεῖσθε».

Τί οὖν ὁ Μωϋσῆς; λεγέτω τὰ ἀκόλουθα. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, οὐ
 295 καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῶ βοηθὸν κατ'
 αὐτόν». Βοηθόν, οὐκ ἀνδροκτόνον· βοηθόν, οὐ πλάνον· βοηθόν, οὐκ
 ἐπίβουλον· βοηθόν, οὐκ ἀντίδικον· βοηθόν, οὐχ ὑπὲρ αὐτόν· κατ'
 αὐτόν, οὐ κατ' αὐτοῦ. «Καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον», φησίν,
 «ὃν ἔπλασε καὶ ἔθετο αὐτόν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς». Ἰτίος
 300 οὖν ἔνεκεν τὸν μὲν Ἀδὰμ ἔξω τοῦ παραδείσου ἔπλασε, καὶ ἔξω
 πλάσας εἰς τὸν παράδεισον ἔθετο, ἐν δὲ τῷ παραδείσῳ ἐκ τῆς πλευ-
 ρᾶς αὐτοῦ τὴν Εὐὰν ἐδημιούργησε; Διὰ τί οὖν μὴ καὶ τὴν γυναῖκα
 ἔπλασεν ἔξω τοῦ παραδείσου, καὶ εἶθ' οὕτως αὐτὴν εἰς τὸν παρά-
 δεισον μετόπισεν; Ἵνα μὴ μάθῃ ἔξω τοῦ ἑαυτῆς οἴκου ρέμβεσθαι
 305 καὶ τοῦ ἰδίου οἴκου ἀντέχεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ διε-
 πλάσθη, καὶ οὐκ ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὴν ἐξέωσε καὶ τὸν
 Ἀδὰμ ἠλλοτρίωσε, τί ἔμελλε πράττειν, εἰ ἔξω τοῦ παραδείσου διε-
 πλάσθη; Ἐκ ταύτης ἔμαθον αἱ φαῦλαι γυναῖκες οἰκίαν ἐξ οἰκίας πε-
 ριέρχεσθαι, ἃς ὀνειδίζων ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· «ἅμα δὲ καὶ
 310 ἀργαὶ μανθάνουσι, περιερχόμεναι τὰς οἰκίας».^λ Ταῦτα ἔμαθήτευσεν ἡ
 γυνὴ τοῦ Ἰώβ· ἔλεγε γὰρ πρὸς τὸν ἴδιον ἄνδρα· «ἐγὼ πλανήτις καὶ
 λάτρις τυγχάνουσα, τόπον ἐκ τόπου περιερχομένη, καὶ οἰκίαν ἐξ οἰ-
 κίας». Καλῶς εἶπε πλανήτις· τὸν γὰρ πλάνον εἶχεν ἐν ἑαυτῇ.
 Ἄλλὰ μηδεὶς, παρακαλῶ, τοῦ λοιποῦ λοιδορεῖτω τὴν Εὐὰν. Ἡ
 315 γὰρ ἀγία Θεοτόκος Παρθένος τὴν ὕβριν αὐτῆς ἀπεγράψατο. Εἰ γὰρ
 καὶ ἀτακτήσασα συνόμιλος τῷ ὄφει γέγονεν, ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς τε-

σεις έναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου. Ἐὐχαριστεῖσαι μὲ τὸν καρπὸ μου, ἀλλὰ μέσα του ὑπάρχει θάνατος. Μήπως δὲν ἔχεις ἀπὸ ποιοῦ δένδρο νὰ φᾶς; Γιατί λοιπὸν δὲν ἀπολαμβάνεις ἐκεῖνα χωρὶς κίνδυνο, καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ ἐνεργήσεις καταστροφικὰ; Θέλεις νὰ φωνάξω τὸν ἄνδρα σου καὶ νὰ τοῦ πῶ τὴν πράξη σου, γιὰ νὰ μισήσει τὴ γνώμη σου; Γιὰ νὰ ἐχαριστηθεῖς ἐσὺ, ἐκεῖνος ἀφανίζεται· γιὰ νὰ φᾶς ἐσὺ, ἐκεῖνος πεθαίνει· γιὰ νὰ μιλήσεις ἐσὺ στὸ φίδι, ἐκεῖνος ἀποξενώνεται ἀπὸ τὸν Θεό. Τίποτε ὅμως ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε τὸ δένδρο. Γιατί; Ἐπειδὴ δὲν εἶχε λόγο, ἀλλὰ κρατοῦσε τὸν νόμο. Λιότι, ὅπως τὸ γραμμένο βιβλίον δὲν μιλάει μόνο του, ἀλλὰ μιλάει μὲ αὐτὰ ποὺ περιέχονται σ' αὐτό, ἔτσι καὶ τὸ δένδρο, ἀντὶ γιὰ γράμματα, προβάλλει τὸν νόμο. Ποιὸ νόμο; «ἀπὸ κάθε δένδρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φᾶτε· γιὰτὶ ὅποια μέρα φᾶτε, θὰ πεθάνετε».

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Μωυσῆς; Λέγει τὰ ἐξῆς: «καὶ εἶπε ὁ Θεός· δὲν εἶναι καλὸ νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος του· ἄς τοῦ κάνουμε ἕνα βοηθό, ἴδιον μ' αὐτόν». Ὅχι βοηθὸ δολοφόνου· ὄχι βοηθὸ δόλιου· ὄχι βοηθὸ ἐχθρικό· ὄχι βοηθὸν ἀντίδικου· ὄχι βοηθὸν ἀνώτερο ἀπὸ αὐτόν· ἴδιο μ' αὐτόν, ὄχι ἐναντίον αὐτοῦ. «Καὶ πῆρε», λέγει «ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔπλασε καὶ τὸν ἔβαλε στὸν παράδεισο τῆς ἀπολαύσεως» [Γιατί ἄραγε τὸν Ἀδὰμ τὸν ἔπλασε ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισο, καὶ ἀφοῦ τὸν ἔπλασε ἔξω, τὸν ἔβαλε στὸν παράδεισο, καὶ μέσα στὸν παράδεισο δημιούργησε ἀπὸ τὴν πλευρά του τὴν Εὐα; Γιατί ἄραγε δὲν ἔπλασε καὶ τὴ γυναῖκα ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισο καὶ νὰ τὴν μεταφέρει μετὰ στὸν παράδεισο; Γιὰ νὰ μὴ μάθει νὰ γυρίζει ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι της καὶ νὰ ἀφοσιώνεται στὸ σπίτι της. Διότι, ἂν πλάστηκε μέσα στὸν παράδεισο καὶ δὲν ἔκανε ὑπομονή, τί θὰ ἔκανε ἐὰν τὴν ἔπλαθε ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισο; Ἀπὸ αὐτὴν ἔμαθαν οἱ κακὲς γυναῖκες νὰ γυρίζουν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι. Αὐτὲς ἐπιπλήττοντάς τις ὁ Παῦλος ἔλεγε: «μὲ τὸ νὰ περιέρχονται τὰ σπίτια, μαθαίνουν νὰ μὴ ἐργάζονται»²⁷. Αὐτὰ ἔμαθε καὶ ἡ γυναῖκα τοῦ Ἰώβ· γιὰτὶ ἔλεγε στὸν ἄνδρα της: «ἐγὼ περιπλανῶμαι σὰν καμμιὰ ὑπηρέτρια γυρίζοντας ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι»²⁸. Σωστὰ εἶπε «πλανῆτις»· διότι μέσα της εἶχε αὐτόν ποὺ παραπλανᾷ. Ἀλλὰ, σὰς παρακαλῶ, κανένας στὸ ἐξῆς νὰ μὴ κατηγορεῖ τὴν Εὐα. Καθόσον ἡ ἀγία Θεοτόκος ἡ Παρθένος διέγραψε τὴ ντροπὴ της. Διότι, ἂν καὶ μὲ τὴν ἀταξία της ἔγινε συνομιλήτρια τοῦ φιδιοῦ, ὅμως μὲ τὴν τεκνογονία

κνογονίας τὸ ἄλγος τῆς ἀνομίας ἀπέθετο, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐμνημόνευσε λέγων· «ἡ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν, σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας». Ποιᾶς; Ἐκ μὲν αὐτοῦ τοῦ
 320 Ἀδάμ οἱ γεννηθέντες παῖδες, ἀπ' αὐτῶν δὲ οἱ μετ' ἐκείνους, εἴτα οἱ πατριάρχαι, οἱ προφηταί, Δαβὶδ, καὶ τὸ κατὰ σάρκα ὁ Δεσπότης Χριστός, ὁ καὶ τὴν λύπην φυγαδεύσας καὶ τὴν χάριν βραβεύσας.

Ἰδίου.— Τί ἐστὶν εὐμορφος γυνή; Τάφος κεκονιμένος, ἐὰν μὴ σωφρονῇ. Τὸ γὰρ κάλλος καὶ νόσφ μαραίνεται καὶ θανάτῳ διακό-
 325 πτεται. Αἱ γυναῖκες αἱ πόρναι προλαμβάνουσαι καὶ τὰς ἐλευθέρας καλοῦσι πόρναις, ἵνα μὴ ἔχωσιν ἐκεῖναί τι ἀνθυβρίσαι.

Τίτλος ΙΓ'.— Περὶ γαστριμαργίας καὶ κόρου· ὅτι ἡ γαστριμαργία θάνατον προξενεῖ.

Γέν. 25,34.— «Ἀπέδοτο Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια τῷ Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἔδωκε τῷ Ἡσαῦ ἄρτον καὶ ἔψημα φακοῦ· καὶ ἔφαγε καὶ
 5 ἔπιε, καὶ ἀναστὰς ᾤχετο, καὶ ἐφάυλισεν Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια».

Ἔξοδ. 32,6-8.— «Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησε παίζειν. Καὶ ἐλάλησεν ὁ Κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων· Βάδιζε καὶ κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν. Ἠνόμησε γὰρ ὁ λαὸς σου, οὗς ἐξήγαγον ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐποίησαν μόσχον χωνευτόν».

10 Ἰωβ 40,15.— «Ἡ δύναμις τοῦ Σατανᾶ ἐπ' ὀμφάλου γαστροῦ».

Σοφ. Σειρ. 31,17.— «Μὴ ἀπληστεύου ἐπὶ τραπέζης, μήποτε προσκόψης».

Παροιμ. 27,7.— «Ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὕσα, κηρίοις ἐμπαίζει· ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ, καὶ τὰ μικρὰ γλυκέα φαίνεται».

15 Παροιμ. 28,21.— «Ὅς κατασπαταλᾷ ἐκ παιδός, οἰκέτης ἔσται».

Ῥωθὲ 22,3.— «Ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐπτέρνισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰακώβ».

Ἦσ. 5,11.— «Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τῷ πρωὶ καὶ τὰ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψέ! Ὁ γὰρ οἶνος αὐτοῦς συγκαύσει».

20 Ἦσ. 24,9.— «Πάντες οἱ τὸν οἶνον πίνοντες αἰσχυνθήσονται».

Ἦσ. 28,7.— «Ἐπλανήθησαν διὰ τὸ σίκερα, ἱερεὺς καὶ προφήτης».

ἀπέβαλε τὸν πόνο τῆς ἁμαρτίας, ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγοντας· «ἡ γυναῖκα ὅταν ἀπατήθηκε ἔκανε παράβαση, ἀλλὰ θὰ σωθεῖ μὲ τὴν τεκνοποίηση»⁹¹. Ποιά τεκνοποίηση; Τὰ παιδιά ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀδάμ, ἀπ' αὐτὰ πάλι τὰ ἐπόμενα, καὶ ἔπειτα οἱ πατριάρχες, οἱ προφῆτες, ὁ Λαβίδ, καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Κύριος ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος καὶ ἔδωξε τὴ λύπη τῆς Εὐᾶς καὶ ἔφερε τὴ χάρη.

Τί εἶναι ἡ ὁμορφὴ γυναῖκα; Τάφος σοβαντισμένος, ἂν δὲν εἶναι συνετή. Διότι ἡ ὁμορφιά καὶ μὲ τὴν ἀρρώστια μαραίνεται καὶ μὲ τὸ θάνατο διακόπτεται. Οἱ γυναῖκες οἱ πόρνες προλαβαίνοντας τὶς ἐλεύθερες, τὶς ὀνομάζουν κι αὐτὲς πόρνες, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν ἐκεῖνες νὰ ἔχουν κάτι ὑβριστικὸ νὰ ποῦν εἰς βάρος τους.

Τίτλος 13.— Γιὰ τὴν λαιμαργίαν καὶ τὸν χορτασμό· ὅτι δηλαδὴ ἡ λαιμαργία προκαλεῖ θάνατο.

«Πώλησε ὁ Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια στὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακώβ ἔδωσε στὸν Ἡσαῦ ψωμί καὶ φαγητὸ φακῆς· καὶ ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἤπιε, σηκώθηκε καὶ ἔφυγε, καὶ περιφρόνησε ὁ Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια».

«Κάθισε ὁ λαὸς καὶ ἔφαγε καὶ ἤπιε καὶ σηκώθηκε νὰ παίξει. Καὶ εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωυσῆ· Πήγαινε, κατέβα γρήγορα ἀπὸ ἐδῶ, διότι ὁ λαὸς σου, αὐτοὺς ποὺ ἔβγαλες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, παρανόμησαν καὶ κατασκεύασαν χυτὸ μοσχάρι».

«Ἡ δύναμη τοῦ Σατανᾶ βρίσκεται στὸν ὀμφαλὸ τῆς κοιλιᾶς».

«Νὰ μὴ εἶσαι λαιμαργὸς στὸ τραπέζι, γιὰ νὰ μὴ κάνεις κακὴ ἐντύπωση στοὺς ἄλλους».

«Ψυχὴ ποὺ εἶναι χορτασμένη, περιφρονεῖ τὴν κηρύθρα, ἐνῶ σὲ ἕναν πεινασμένο καὶ τὰ πικρὰ φαίνονται γλυκά».

«Ὅποιος κάνει σπατάλες ἀπὸ παιδί, θὰ καταντήσει δοῦλος».

«Ὁ Ἰακώβ κτύπησε μὲ τὴ φτέρνα του τὸν ἀδελφὸ του μέσα στὴν κοιλιά».

«Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους ποὺ σηκώνονται τὸ πρωὶ καὶ ζητοῦν τὰ οἶνοπνευματώδη ποτά, καὶ σ' ἐκείνους ποὺ μένουν ἀργὰ τὸ βράδυ· διότι τὸ κρασί θὰ τοὺς κατακάψει».

«Ὅλοι ὅσοι πίνουν κρασί θὰ ντροπιαστοῦν».

«Παραπλανήθηκαν ἐξαιτίας τῶν οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν

ἐξέστησαν διὰ τὸν οἶνον».

Ἦσ. 24,7.— «Στενάζουσι πάντες οἱ εὐφραϊνόμενοι τὴν ψυχὴν».

Ἦσ. 22,12.— «Ἐκάλεσε Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κλαυθμὸν καὶ κοπετόν, ξύρησιν καὶ ζῶσιν σάκκων· αὐτοὶ δὲ ἐποίησαντο εὐφρο-
25 σύνην, εἰσφάζοντες μόσχους καὶ θύοντες πρόβατα, λέγοντες, Φά-
γωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν».

Θρηνοὶ 4,5.— «Οἱ ἐσθίοντες τὰς τρυφάς, ἠφανίσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις· οἱ τιηνούμενοι ἐπὶ κόκκον, περιεβάλλοντο κοπρίαν».

Σοφ. Σειρ. 18,30.— «Ὅπισω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου,
30 καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. Ἐὰν χορηγήσης τῇ ψυχῇ σου
εὐδοκίαν ἐπιθυμίας, ποιήσεις ἐπίχαρμα ἐχθρῶν σου».

Σοφ. Σειρ. 31,20.— «Μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ. Στρόφος
μετὰ ἀνδρὸς ἀπλήστου. Κοιλίας ὄρεξις καὶ συνουσιασμὸς μὴ με κα-
ταλαβέτωσαν».

35 Σοφ. Σειρ. 40,29–30.— «Μὴ ἀπληστεύου ἐν πάσῃ τρυφῇ. Ἐν
πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται νόσος. Ἄνῆρ βλέπων εἰς τράπεζαν ἀλ-
λοτριάν, οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ὁ βίος ἐν λογισμῷ ζωῆς».

Λουκᾶ 6,25.— «Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε.
Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε».

40 Λουκᾶ 21,34.— «Προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε ὑμῶν βαρυνθῶσιν
αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ, μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνι-
δίως ὑμῖν ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ὡς παγίς ἐλεύσεται ἐπὶ πάντας
τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς».

Ἰακ. 5,5.— «Ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς».

45 Φιλιππ. 3,18.— «Τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώ-
λεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ ἀσχύνη αὐτῶν».

Ἐβρ. 12,16.— «Μὴ τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ
βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ;».

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ψαλμ. 19.— Εὐεκτοῦντος καὶ ὑπερζέοντός
50 σου τοῦ αἵματος, ἀφορμὴ πρὸς ἀμαρτίαν ἢ πολυσαρκία γίνεται. Μὴ

ἀκόμα καὶ ἱερεῖς καὶ προφῆτες περιήλθαν σὲ κατάστασι ἐκτὸς ἑαυτῶν ἐξαιτίας τοῦ κρασιοῦ».

«Θὰ ἀναστενάξουν ὅλοι ὅσοι εὐχαριστοῦσαν τὴν ψυχὴ τους μὲ τὸ κρασί».

«Ὁ Κύριος κάλεσε τὴν ἡμέρα ἐκείνη σὲ θρήνο καὶ κοπετό, νὰ ξυρίσουν τὰ κεφάλια τους καὶ νὰ ντυθοῦν σάκκους, καὶ ἐκεῖνοι ὀργάνωσαν συμπόσια εὐφροσύνης, σφάζοντας μοσχάρια καὶ θυσιάζοντας πρόβατα καὶ λέγοντας· ἄς φᾶμε καὶ ἄς πιοῦμε· διότι αὔριο πεθαίνουμε».

«Ἐκεῖνοι ποὺ ἔτρωγαν σὲ πλούσια τραπέζια, ἐξαφανίστηκαν στοὺς δρόμους. Ἐκεῖνοι ποὺ ἀνατράφηκαν ἐπάνω σὲ πορφύρες, τώρα κυλίσουν στὴν κοπριά».

«Νὰ μὴ ἀκολουθεῖς τὶς ἐπιθυμίες σου, καὶ νὰ ἐμποδίζεις τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὶς ὀρέξεις σου. Ἐὰν δώσεις στὴν ψυχὴ σου συγκατάθεσι γιὰ ἱκανοποίησι τῶν ἐπιθυμιῶν, θὰ καταντήσεις περίγελος τῶν ἐχθρῶν σου».

«Νὰ μὴ εὐχαριστιέσαι μὲ τὶς πολλὰς ἀπολαύσεις, διότι τὸν ἀχόρταγο ἄνθρωπο τὸν καταλαμβάνει κοιλόπονος. Ὅρεξι τῆς κοιλιᾶς καὶ σαρκικὲς ἐπιθυμίες νὰ μὴ σὲ κυριέψουν».

«Μὴ δείχνεις ἀπληστεία σὲ κάθε ἀπόλαυσι. Διότι σὲ πολλὰ φαγητὰ ὑπάρχει νόσος. Ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὸ νοῦ του σὲ ξένο τραπέζι, δὲν εἶναι ἡ ζωὴ του ἀξιοπρεπής».

«Ἄλλοίμονο σὲ σᾶς τοὺς χορτάτους, διότι θὰ πεινάσετε. Ἄλλοίμονο σὲ σᾶς ποὺ γελάτε, διότι θὰ πενθήσετε καὶ θὰ κλάψετε».

«Νὰ προσέχετε τὸν ἑαυτό σας, μήπως οἱ καρδιές σας βαρύνουν ἀπὸ τὴν κραιπάλη, τὴ μέθη καὶ τὶς βιωτικὲς φροντίδες, καὶ σᾶς ἔρθει ξαφνικὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Θὰ ἔρθει σὰν παγίδα σὲ ὅλους ὅσους κάθονται πάνω στὴ γῆ».

«Θρέψατε τὶς καρδιές σας, σὰν τὰ ζῶα τὴν ἡμέρα τῆς σφαγῆς τους».

«Τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ, τῶν ὁποίων τὸ τέλος θὰ εἶναι ἡ ἀπώλεια, θεὸς τους ἢ κοιλιά καὶ δόξα τους ἢ καταισχύνη τους».

«Μήπως ὑπάρχει κανένας πόρνος ἢ βέβηλος σὰν τὸν Ἡσαῦ, ποὺ γιὰ ἓνα φαγητὸ πούλησε τὰ πρωτοτόκια του;».

Ὅταν ἔχεις εὐεξία καὶ ἀνάβει τὸ αἷμα σου, ἢ πολυσαρκία γίνεται ἀφορμὴ γιὰ ἁμαρτία. Νὰ μὴ καλομαθαίνει τὸ σῶμα σου μὲ

κολάκευέ σου τὸ σῶμα ὕπνοις καὶ λουτροῖς καὶ μαλακοῖς στρώμασι, αἰεὶ ἐπιλέγων τὸ ρῆμα τοῦτο· «τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;». Τί περιέπεις τὸ μικρὸν ὕστερον καταφθαρησόμενον; Τί καταπιαίνεις σεαυτὸν καὶ περισαρκοῖς; Ἦ
 55 οὐκ ἀγνοεῖς, ὅτι, ὄσον παχυτέραν τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ποιεῖς, τοσοῦτω βαρύτερον τῇ ψυχῇ κατασκευάζει δεσμωτήριον; Πῶς γὰρ ὁ χοϊκὸς ἄνθρωπος καὶ σάρκινος ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ καὶ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, ὁ ἤμτε μαθήμασι δοῦς καιρὸν καὶ ἐν τοσοῦτω βάρει τῆς σαρκὸς τὸν νοῦν συγκεχυμένον ἔχων;

60 Ἰδίου, ὅπ. π.— Ἦν ποτε Ἀδὰμ ἄνω, οὐ τόπω, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει. Ταχὺ δὲ πάσης ἀπολαύσεως ἐμπλησθεῖς, ἐξύβρισε τῷ κόρῳ, τὸ φανὲν τερπνὸν τοῖς σαρκίνοις ὀφθαλμοῖς τοῦ νοητοῦ προτιμήσας κάλλους, καὶ τὴν πλησμονὴν τῆς σαρκὸς τῶν πνευματικῶν ἀπολαύσεων τιμιωτέραν θέμενος. Ἐξω μὲν εὐθὺς τοῦ παραδείσου,
 65 ἔξω δὲ τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς, οὐκ ἐξ ἀνάγκης κακός, ἀλλ' ἐξ ἀβουλίας γενόμενος.

Ἰδίου, Περὶ νηστείας, Β, 4.— Βαρυνομένη γαστήρ, οὐχ ὅπως πρὸς δρόμον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὕπνον ἐπιτηδεῖα. Διότι, καταθλιβομένη τῷ πλήθει, οὐδὲ ἡρεμεῖν συγχωρεῖται, ἀλλὰ ἀναγκάζεται πολλὰς
 70 ποιεῖσθαι τὰς περιστροφὰς ἐφ' ἑκάτερα.

Ἰδίου, ὅπ. π., Β, 7.— Γαστήρ συναλλάκτης ἐστὶν ἀπιστότατος, ταμείον ἀφύλακτον· πολλῶν ἀποτεθέντων, τὴν μὲν βλάβην παρακατέχουσα, τὰ μέντοι παραδοθέντα οὐ διασώζουσα.

Ἰδίου, ὅπ. π., Α, 4.— Μὴ μιμήση τῆς Εὐας τὴν παρακοιήν, μὴ πάλιν σύμβουλον παραδέξῃ τὸν ὄφιν, φειδοῖ τῆς σαρκὸς τῆς βρῶσιν ὑποτιθέμενος.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα συνεχεῖ μὲν τῷ κόρῳ καταβαρούμενα, εὐκόλως ὑποβρύχια γίνεται, εὐσταλεῖ δὲ καὶ κουφῇ κεκρημένα, καὶ τὸ προσδοκώμενον ἐκ νόσου κακόν, ὥσπερ
 80 χειμῶνος ἐπανάστασιν ὑπεξέφυγεν, καὶ τὸ ἤδη παρὸν ὄχληρὸν ὥσπερ τινὸς σπιλάδος ἐπιδρομὴν διεκρούσατο.

Ἰδίου, ὅπ. π., Α, 5.— Τεσσαράκοντα ἡμερῶν προσεδρίαν νηστεύοντος καὶ δεομένου τοῦ θεράποντος Μωϋσέως, ἀχρηστον ἐποίησεν οἶνοφλυγία μία. Ἄς γὰρ νηστεία ἔλαβε πλάκας, δακτύλῳ Θεοῦ γε-

ὑπνους καὶ λουτρὰ καὶ μαλακὰ στρώματα, ἐπαναλαμβάνοντας πάντοτες τὸ ρητὸ αὐτό· «Γιοιὰ ὠφέλεια θὰ προκύψει στὸ αἷμα μου, ἐὰν ξεπέσω στὴ διαφθορά;»³⁰. Γιατί φροντίζεις τὸ μικρὸ ποῦ ὕστερα θὰ καταφθαρεῖ; Γιατί παχαίνει τὸν ἑαυτὸ σου καὶ τὸν καλύπτεις ἀπὸ παντοῦ μὲ σάρκες; Ἦ μήπως ἀγνοεῖς ὅτι ὅσο πιὸ παχὺ κάνεις τὸ σῶμα σου, τόσο πιὸ βαρειά κάνεις τὴ φυλακὴ τῆς ψυχῆς σου; Διότι πῶς ὁ γῆϊνος καὶ σαρκικός ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθεῖ στὸν Θεὸ καὶ θὰ τοῦ πεῖ τὴν ἀλήθειά του, αὐτὸς ποῦ οὔτε στὰ μαθήματα ἀφιέρωσε καιρὸ, ἀλλὰ ἔχει καὶ τὸν νοῦ του συγκεχυμένο μὲ τόσο μεγάλο βάρος τοῦ σώματός του;

Κάποτε ὁ Ἀδὰμ βρισκόταν ἐπάνω, ὄχι τοπικά, ἀλλὰ μὲ τὴ προαίρεσή του. Γρήγορα ὅμως, ἀφοῦ χόρτασε μὲ κάθε εἶδους ἀπόλαυση, ἀποθρασύνθηκε μὲ τὸν κορεσμό, προτιμώντας τὴν ὁμορφιὰ που φάνηκε εὐχάριστη στὰ σάρκινα μάτια του, ἀπὸ τὸ νοητὸ κάλλος, καὶ θεωρώντας τὸν χορτασμό τῆς σάρκας πιὸ πολύτιμη ἀπὸ τὶς πνευματικὲς ἀπολαύσεις. Ἀμέσως τότε βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισο καὶ ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν μακάριο τρόπο ζωῆς, καὶ ἔγινε κακὸς ὄχι ἀπὸ ἀνάγκη, ἀλλὰ ἀπὸ ἔλλειψη θέλησης.

Ἡ παραφορτωμένη κοιλιὰ, ὄχι μόνο γιὰ δρόμο, ἀλλὰ οὔτε καὶ γιὰ ὕπνο εἶναι κατάλληλη. Διότι, πιεζόμενη ἀπὸ τὰ πολλὰ φαγητά, δὲν μπορεῖ νὰ ἡρεμήσει, ἀλλὰ ἀναγκάζεται νὰ στριφογυρίζει πολλὰς φορὲς καὶ στὶς δύο πλευρὲς.

Ἡ κοιλιὰ εἶναι ἀναξιόπιστη στὶς συναλλαγὲς τῆς, εἶναι ταμεῖο ἀφύλαχτο. Ἐνῶ κατατίθενται πολλὰ, τὴ ζημιὰ βέβαια τὴν κρατάει γερά, αὐτὰ ὅμως ποῦ τῆς παραδόθηκαν δὲν τὰ διαφυλάσσει.

Νὰ μὴ μιμηθεῖς τὴν παρακοὴ τῆς Εὐας, οὔτε πάλι νὰ δεχθεῖς σύμβουλο τὸ φίδι, θεωρώντας τὴν βρώση τοῦ καρποῦ φροντίδα τῆς σάρκας.

Τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἐπιβαρύνονται μὲ ἀδιάκοπο χορτασμό, βουλιάζουν εὐκόλα, ἐνῶ ὅταν εἶναι ἄνετα καὶ ἐλαφρά, καὶ τὸ κακὸ ποῦ περιμένουν ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, σὰν ἐπανάσταση τοῦ χειμῶνα, τὸ ξεφεύγουν, καὶ κάθε παροῦσα ἐνόχληση τὴν ἀποκρούουν σὰν παροδικὸ φύσημα ἀνέμου.

Σαράντα ἡμερῶν ἐμμονὴ στὴ νηστεία καὶ προσευχὴ τοῦ Μωυσῆ ἓνα μεθύσι τὴν ἔκανε ἄχρηστη. Διότι τὶς πλάκες τὶς γραμμένες μὲ τὸ δάκτυλο τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἡ νηστεία τὶς ἔλαβε, αὐτὲς μιὰ μέθη

85 γραμμένας, ταύτας ἢ μέθη συνέτριψεν, ἀνάξιον κρίναντος τοῦ προ-
φήτου μεθύοντα λαὸν νομοθετεῖσθαι παρὰ Θεοῦ. Ἐν μιᾷ καιροῦ
ροπῇ διὰ γαστριμαργίαν ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὁ τὸν Θεὸν διὰ τῶν μεγί-
στων τεράτων δεδιδαγμένος, εἰς τὴν Αἴγυπτίαν εἰδωλομανίαν ἐξε-
κυλίσθη, παράλληλα θεῖς ἀμφοτέρα, πῶς ἢ νηστεία Θεῷ προσάγει,
90 καὶ πῶς τρυφή τὴν σωτηρίαν προδίδωσι.

Ἰδίου, ὅπ. π., Β,7.— Λίχνη γαστήρ ἀεὶ ἀπαιτοῦσα καὶ μηδέποτε
λήγουσα, ἢ λαμβάνουσα σήμερον, καὶ αἴριον ἐπιλανθανομένη, ὅταν
ἐμπλησθῇ, περὶ ἐγκρατείας φιλοσοφεῖ, ὅταν δὲ διεπνευσθῇ, ἐπιλαν-
θάνεται τῶν δογμάτων.

95 Ἰδίου, ὅπ. π. Α,9.— Φοβήθητι τὸ ὑπόδειγμα τοῦ πλουσίου. Ἐκεῖ-
νον παρέδωκεν τῷ πυρὶ ἢ διὰ βίου τρυφή. Οὐ γὰρ ἀδικίαν, ἀλλὰ τὸ
ἀβροδίατον ἐγκληθεῖς, ἀπετηγανίζετο ἐν τῇ φλογὶ τῆς καμίνου.

Ἰδίου, ὅπ. π. Α,9.— Τὸ περὶ τὴν πέψιν πλημμελές, τοῖς τρυφῶσιν
ἀναγκαίως ἀκολουθεῖ. Τοῦτο γὰρ καὶ τὰ σφοδρὰ νοσήματα τοῖς
100 σώμασιν ἀπεργάζεται. Ἐκ γὰρ τῆς παχείας τροφῆς, οἷον αἰθαλώ-
δεις ἀναθυμιάσεις ἀναπεμπόμεναι, νεφέλης δίκην πυκνῆς, τὰς ἀπὸ
τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγγινομένας ἐλλάμψεις ἐπὶ τὸν νοῦν διακό-
πτουσι.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Κόρος ὕβρεως ἀρχή.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Οἱ τραπεζοποιούς τινὰς ἐπινοοῦντες καὶ πᾶσαν
105 διερευνώμενοι γῆν τε καὶ θάλασσαν, καὶ οἷόν τινα χαλεπῶ δεσπότη,
τῇ γαστρὶ φόρους ἀπάγοντες, ἐλεεινοὶ τῆς ἀσχολίας εἰσὶ καὶ τῶν ἐν
ᾧδου κολαζομένων οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτότερον, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ
ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέροντες ὕδωρ, καὶ εἰς τετριμμένον ἀν-
τλοῦντες πίθον, οὐδὲ πέρασ τῶν πόνων ἔχοντες.

110 Ἰδίου, ὅπ. π.— Σώματος εὐπαθοῦντος καὶ πολυσαρκία βαρυνο-
μένου, ἀνάγκη ἀδρανῆ καὶ ἄτονον εἶναι πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας
τὸν νοῦν. Ψυχῆς δὲ εὐεκτούσης καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν μελέτης
πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν ὑψουμένης, ἐπόμενόν ἐστι τὴν τοῦ σώματος
ἔξιν καταμαραίνεσθαι.

115 Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 25.— Οὐκ ἐπαινοῦμέν τι τῶν μετὰ τὸν λαι-
μὸν ὁμοτίμων, μᾶλλον δὲ ἀτίμων, ὁμοίως καὶ ἀποβλήτων.

Ἰδίου, Λόγ. 28.5.— Ἀκρασία ἐμοὶ πᾶν τὸ περισσὸν καὶ ὑπὲρ τὴν

τις κομμάτιασε, διότι ὁ προφήτης ἔκρινε ὅτι ὁ λαὸς ποὺ μεθάει εἶναι ἀνάξιος νὰ νομοθετεῖται ἀπὸ τὸν Θεό. Σὲ μιὰ στιγμή, ἐξαιτίας τῆς γαστριμαργίας του, ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ποὺ μὲ τὰ μεγάλα θαύματα εἶχε διδαχθεῖ τὸν Θεό, ξανακύλισε στὴν αἰγυπτιακὴ εἰδωλολατρία, θέτοντας παράλληλα καὶ τὰ δύο· ὅτι δηλαδὴ ἡ νηστεία ὁδηγεῖ στὸν Θεό, ἐνῶ ἡ ἀπόλαυση προδίνει τὴ σωτηρία.

Ἡ λαίμαργη κοιλιὰ ποὺ συνεχῶς ἀπαιτεῖ καὶ ποτὲ δὲν σταματᾷ, ποὺ σήμερα παίρνει καὶ αὔριο τὸ λησμονεῖ, ὅταν χορτάσει, τότε φιλοσοφεῖ γιὰ τὴν ἐγκράτεια· ἐνῶ ὅταν ἐξατιμισθεῖ ἐκεῖνο ποὺ ἔφαγε, λησμονεῖ τὰ δόγματα.

Νὰ φοβᾶσαι τὸ παράδειγμα τοῦ πλουσίου. Ἐκεῖνον τὸν παρέδωσε στὴ φωτιά ἢ ἀπόλαυση σ' ὅλη τὴ ζωὴ του. Διότι τηγανίζοταν στὴ φλόγα τοῦ καμινιοῦ ὄχι γιὰ ἀδικία, ἀλλὰ ἐπειδὴ κατηγορήθηκε γιὰ τὴν καλοπέρασὴ του.

Σ' ἐκείνους ποὺ διάγουν ζωὴ ἀπολαύσεων, ἔρχεται σὰν ἐπακόλουθο ἡ ἐλαττωματικὴ χώνεψη, ποὺ προκαλεῖ τὶς σοβαρὲς ἀρρώστιες στὰ σώματα. Διότι ἀπὸ τὶς λιπαρὲς τροφὲς ἐκπέμπονται ἀναθυμιάσεις σὰν μαῦρες κάπνες, σὰν πυκνὸ σύννεφο, καὶ διακόπτουν τὶς ἐλλάμψεις ποὺ γίνονται στὸν νοῦ ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα.

Ὁ κορεσμὸς εἶναι ἀρχὴ τῆς ἀκολασίας.

Αὐτοὶ ποὺ ἐπινοοῦν εἰδικοὺς τραπεζοκόμους, ποὺ ἐξερευνοῦν ὅλη τὴν ξηρὰ καὶ τὴ θάλασσα, καί, σὰν σὲ κάποιον φοβερὸ δεσπότη, προσφέρουν στὴν κοιλιὰ φόρους, ἀσκοῦν ἐλεεινὸ ἐπάγγελμα· διότι καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ βασανίζονται στὸν ἄδη δὲν ὑποφέρουν λιγότερο, ἀφοῦ ἀδέξια σκαλίζουν στὴ φωτιά, καὶ κουβαλοῦν νερὸ μὲ κόσκινο, καὶ ἀντλοῦν μὲ τρύπιο πιθάρι, μὴ ἔχοντας ποτὲ τελειωμὸ τὰ βάσανά τους.

Ὅταν τὸ σῶμα πάσχει καὶ βαρύνεται ἀπὸ τὴν παχυσαρκία, κατ' ἀνάγκη καὶ ὁ νοῦς θὰ εἶναι ἀδρανῆς καὶ ἄτονος στὶς δικές του ἐνέργειες. Ἐνῶ ὅταν ἡ ψυχὴ ἔχει εὐεξία καὶ μὲ τὴ μελέτη τῶν ἀγαθῶν ἀνυψώνεται πρὸς τὸ δικό της ἀγαθό, εἶναι ἐπόμενο νὰ καταμαραινέται καὶ ἡ συνήθεια τοῦ σώματος.

Δὲν ἐπαινοῦμε τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἰσότιμα μετὰ τὸν λαιμό, ἢ καλύτερα ἄτιμα καὶ ἀπόβλητα.

Γιὰ μένα κάθε τι τὸ περιττὸ εἶναι ἀκρασία καὶ πέρα ἀπὸ τὴν

χρείαν, καὶ ταῦτα πεινῶντων ἄλλων καὶ δεομένων τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ τε καὶ κράματος.

120 Ἰδίου, ὅπ. π.— Οὐδὲν οὕτως ἐπίμαχόν τε καὶ φιλόνεικον, ὡς γαστήρ.

Ἰδίου, Λόγ. 27.— Οἱ περὶ τὴν τρυφήν, ὑφέλετέ τι τῆς σαρκός, καὶ δότε τῷ πνεύματι. Ἐγγὺς ὁ πένης; Τῇ νόσῳ βοήθησον. Εἰς τοῦτο ἀπέρευζαί τι τῶν περιττῶν. Τί καὶ σὺ κάμνεις ἀπεπτῶν, καὶ οὗτος
125 πεινῶν; καὶ σὺ κραιπαλῶν, καὶ οὗτος ὑδεριῶν; καὶ σὺ κόρῳ κόρον βαρύνων, καὶ οὗτος περιτρεπόμενος νόσῳ; Μὴ παρίδη τὸν σὸν Λάζαρον ἐνταῦθα, μὴ σε ποιήσῃ τὸν ἐκεῖθεν πλούσιον.

Ἰδίου, Λόγ. 38.— Μὴ γῆ καὶ θάλασσα τὴν ἡμῖν κόπρον δωροφορεῖτωσαν. Οὕτω γὰρ τιμᾶν οἶδα τρυφήν.

130 Γρηγ. Νύσσης, Εἰς Μακαρισμοὺς, 4.— Μέχρι τῆς ὑπερώας ἢ τῶν ἡδυσμάτων αἴσθησις τὸν ὄρον ἔχει, ἀπὸ δὲ τῆς ὑπερώας ἀδιάκριτος ἢ τῶν ἐμβαλλομένων διαφορά, ὁμοτίμως τὰ πάντα τῆς φύσεως πρὸς δυσωδίαν ἀλλοιοῦσης.

Ἰδίου, ὅπ. π.— Ὁ σπόρος τοῦ οἰκοδεσπότου ἐστίν, ἐκ δὲ τοῦ σίτου ὁ ἄρτος γίνεται. Ἡ δὲ τρυφή τὸ ζιζάνιον, ὃ παρεσπάρη παρὰ τοῦ
135 ἐχθροῦ τῷ σίτῳ.

Ἰδίου, Λόγ. 5 Εἰς Κυρ. Προσευχήν.— Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι ρίζα τῶν περὶ τὸν βίον πλημμελημάτων ἐστὶ ἢ περὶ τὸν λοιμὸν ἀσχολία;

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθεῖς πρόσεχε
140 σεαυτῷ. Ἀπόκρημνος γὰρ ἐστὶν ὁ τόπος τῆς τρυφῆς.

Κυρίλλου.— Σύνδρομον αἰεὶ πῶς ἐστὶ ταῖς τρυφαῖς τὸ φιλήδονον, καθὰ καὶ αὐτός φησιν ὁ Ἰσοκράτης. Πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ κλοκαγαθίας ἐστὶν ὑπηρέτης.

Νείλου.— Ἀφεκτέον βρωμάτων, οὐ δι' αὐτά, ἀλλὰ διὰ τὰς ὑπ'
145 αὐτῶν βλάβας.

Ἰδίου.— Ὁ τῆς γαστριμαργίας λογισμὸς τέλος ἔχει τὸ τῆς πορνείας, τὸ δὲ τῆς πορνείας τέλος ἔχει τὸ τῆς λύπης.

Ἰδίου.— Φάγε τὴν χρειάν· οὐ γὰρ κεκώλυται ἢ μετὰ συμμετρίας
150 μετὰληψις. Φάγε οὖν εὐχαρίστως, ἀλλὰ μὴ καταφάγῃς. Οἱ γὰρ καταφαγάδες μεμίσσηται.

ανάγκη, καὶ αὐτά, ἐνῶ ἄλλοι, πού ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἴδιο πηλὸ καὶ τὸ ἴδιο κράμα, πεινοῦν καὶ ἔχουν ἀνάγκη.

Τίποτε δὲν εἶναι τόσο ἐπίμαχο καὶ φιλονεικο πρᾶγμα ὅσο ἡ κοιλιά.

Ὅσοι ἀσχολεῖστε μὲ τὶς ἀπολαύσεις, ἀραιρέστε: κάτι ἀπὸ τὴ σάρκα καὶ δῶστε το στὸ πνεῦμα. Εἶναι κοντά σου φτωχός; Βοήθησέ τον στὴν ἀρρώστια του. Ρίξε κάτι ἀπὸ τὰ περιττά σ' αὐτόν. Γιατί καὶ σὺ ὑποφέρεις ἀπὸ δυσπεψία καὶ αὐτὸς πεινάει, καὶ σὺ ἐπιδίδεσαι σὲ κραιπάλες κι αὐτὸς ὑποφέρει ἀπὸ ὑδροπικία, καὶ σὺ ἐπιβαρύνεις τὸν κορεσμό μὲ ἄλλο κορεσμό καὶ αὐτὸς ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀρρώστια; Μὴ περιφρονεῖς τὸν δικό σου Λάζαρο ἐδῶ, γιὰ νὰ μὴ σὲ κάνει σὰν τὸν πλούσιο ἐκεῖ.

Ἄς μὴ προσφέρουν ὡς δῶρα ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα τὴ δική μας κοπριά. Διότι ἔτσι γνωρίζω νὰ τιμῶ τὴν ἀπόλαυση.

Μέχρι τὸ ἐπάνω τοίχωμα τῆς στοματικῆς κοιλότητος ἔχει τὰ σύνορά της ἡ αἴσθησις τῶν νοστιμιῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὴν κοιλότητα αὐτὴ καὶ πέρα εἶναι ἀδιάκριτη ἡ διαφορὰ αὐτῶν πού μπαίνουν μέσα, διότι ἡ φύσις ἐξίσου ἀλλοιώνει τὰ πάντα σὲ δυσωδία.

Ὁ σπόρος ἀνήκει στὸν οἰκοδεσπότη καὶ ἀπὸ τὸ σιτάρι γίνεται τὸ ψωμί. Ἐνῶ ἡ ἀπόλαυση εἶναι τὸ ζιζάνιο, πού σπάρθηκε στὸ σιτάρι ἀπὸ τὸν ἐχθρό.

Ποιὸς δὲ γνωρίζει ὅτι ρίζα τῶν ἀμαρτημάτων μέσα στὴ ζωὴ εἶναι ἡ ἐνασχόλησις μὲ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὸν λαίμω;

Ἄφου φᾶς καὶ πιεῖς καὶ χορτάσεις, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου. Διότι ὁ τόπος τῆς ἀπολαύσεως εἶναι ἀπόκρημνος.

Ἡ φιληδονία εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο πάντοτε συνοδοιπόρος τῶν ἀπολαύσεων, ὅπως λέει καὶ ὁ Ἰσοκράτης. Ὁ πλοῦτος εἶναι ὑπέρετης τῆς κακίας μᾶλλον, παρὰ τῆς καλοκαγαθίας.

Πρέπει νὰ ἀπέχουμε ἀπὸ τὰ τρόφιμα, ὄχι γι' αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ ἐξαιτίας τῶν βλαβῶν πού προκαλοῦν αὐτά.

Ἡ σκέψις τῆς γαστριμαργίας ἔχει σὰν σκοπὸ τὴν πορνεία, ἐνῶ ἡ πορνεία ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴ λύπη.

Φάγε ὅσο εἶναι ἀναγκαῖο· διότι δὲν ἐμποδίζεται ἡ μετρημένη λήψις τροφῆς. Φάγε λοιπὸν μὲ εὐχαρίστησι, ἀλλὰ νὰ μὴ φᾶς πέρα ἀπὸ ὅσο πρέπει· γιὰ αὐτοὶ πού τρῶνε πολὺ μισοῦνται.

Ἰδίου.— Πᾶς ἄνθρωπος ἄπληστος καὶ ἀκόρεστος, ἀτιμίαν καὶ πάθη ἐπίσταται διὰ γαστριμαργίας.

Ἰδίου.— Οὐκ ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ γνωστικῶ τε καὶ σώφρονι ἐλομένῳ ὑπὲρ τὸ δέον σιτεύεσθαι. Πᾶν τὸ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν ἀχρεῖον κα-
155 θίσταται.

Ἰδίου.— Οὐκ οἶσθα, ὅτι ὑπὲρ τὸ δέον βεβρωκῶς Ἰσραήλ, ἀπελάκτισε καθάπερ ἡμίονος καὶ ἀπέστη τοῦ τρέφοντος; — Μὴ βαρυνέσθω τὸ σῶμα τοῖς ἀμέτροις βρώμασιν τε καὶ πόμασιν, ἵνα μὴ ἐκ πλησμονῆς νοσήματι βλαβῆς καὶ τὴν ψυχὴν σκοτασμοῖς περιβάλλῃ
160 καὶ ταῖς τῶν ἡδονῶν φάλαγξιν ἐκπορευθῆς. — Σαυτὸν ὑπὲρ τὸ δέον σιτεύων, λέληθας τὸν ἐχθρόν σου σιτεύων. Οὐκ ἂν δύναιο τῶ κλύδωνι τῶν παθῶν ἀντιστῆναι, πεφορτωμένος τῇ δασιλείᾳ τῶν τρυφημάτων. — Παραιτεῖσθε δὲ τὸ τρυφᾶν. Ἔλκει γὰρ εἰς πράξεις, ἀφ' ὧν στεναγμοὶ μετὰ τὴν νῆψιν γίνονται. — Ἐμφυτον τῇ πλησμονῇ ἢ
165 τοῦ ἑτέρου ἐπιθυμία. — Ἀναγκαῖον λεπτῦναι σε τὸ παχυνθὲν σαρκίον, διότι παχεῖα γαστήρ λεπτὸν νοῦν οὐ τίκτει, καὶ μάλιστα ὅτι σχολαστικὸς πολλῆς νήψεως δεῖται. — Φιλήδονος καὶ φιλενδείκτης ὑπάρχων, οὐ μακρὰν ἀφέστηκας τῆς ταρταρείας Χαρυβδεως. — Μὴ ἀγνοήσης, ὅτι τῆς εὐφραινομένης εὐδαιμονίας οὐδὲν ὑπάρχει κακο-
170 δαιμονέστερον. — Ἔργον ἐστὶ τῆς ἀναιδοῦς γαστρὸς κρατῆσαι. Θεὸς ἐστὶ τῶν ἠττωμένων αὐτῆς, καὶ οὐκ ἔστιν ἀθωωθῆναι τὸν ἀνεχόμενον ταύτης.

Τίτλος ΙΔ'.— *Περὶ τῶν τῆν ἑαυτῶν γλώσσαν φυλαττόντων.*

Ἰωβ 27,4.— «Οὐ λαλήσει τὰ χεῖλη μου τὰ ἄνομα, οὐδὲ ἡ ψυχὴ μου μελετήσῃ ἄδικα».

Παροιμ. 10,18.— «Φειδόμενος χειλέων, νοήμων ἔση».

5 Παροιμ. 21,23.— «Ὁς φυλάσσει τὰ ἑαυτοῦ στόμα, τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν».

Παροιμ. 18,18.— «Ἀντιλογίαν πρᾶϋνει σιγηρός».

Παροιμ. 16,17.— «Ἀγαπῶν ζωὴν αὐτοῦ, φεῖδεται στόματος αὐτοῦ».

10 Παροιμ. 4,24.— «Περίελε σεαυτοῦ σκολιὸν στόμα, καὶ ἄδικα χεῖλη ἄπρωσαι ἀπὸ σοῦ».

Κάθε ἄπληστος καὶ ἀχόρταστος ἄνθρωπος μὲ τὴ γαστριμαργία γνωρίζει ἀτιμία καὶ πάθη.

Δὲν εἶναι καλὸ γιὰ τὸν γνωστικὸ καὶ σόφρονα ἄνθρωπο νὰ προτιμᾷ νὰ τρῶει περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει. Κάθε τι ποῦ ξεπερνᾷ τὴν ἀνάγκη, γίνεται ἄχρηστο.

Δὲν γνωρίζεις, ὅτι ὁ Ἰσραήλ, ὅταν ἔφαγε περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἔπρεπε, κλῶτσησε σὰν ἡμίονος καὶ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἔτρεφε³¹; Ἔσ μὴ φορτῶνεται τὸ σῶμα μὲ τὰ περιττὰ φαγητὰ καὶ πιοτὰ, γιὰ νὰ μὴ ὑποστεῖς βλάβη ἀπὸ τὸν ὑπερκορεσμὸ καὶ περιβάλεις τὴν ψυχὴ μὲ σκοτάδια καὶ φύγεις μὲ τὶς φάλαγγες τῶν ἡδονῶν. Τρέφοντας τὸν ἑαυτὸ σου περισσότερο ἀπὸ ὅσο πρέπει, σοῦ διαφεύγει ὅτι τρέφεις τὸν ἐχθρὸ σου. Δὲν θὰ μπορέσεις νὰ ἀντισταθεῖς στὸν κλυδωνισμὸ τῶν παθῶν, φορτωμένος μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολαύσεων. Παραιτηθεῖτε λοιπὸν ἀπὸ τὶς ἀπολαύσεις. Διότι ἐλκύουν σὲ πράξεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες μετὰ τὴν ἀνάνηψη προκαλοῦνται ἀναστεναγμοί. Εἶναι ἐμφυτὴ στὴ πλησμονὴ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἄλλου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ λεπτύνεις τὸ σῶμα σου ποῦ πάχυνε, διότι ἡ παχειὰ κοιλιὰ δὲν γεννᾷ λεπτὸν νοῦ, πολὺ περισσότερο μάλιστα ἐπειδὴ ὁ σκεπτόμενος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλη νηφαλιότητα. Ἐὰν εἶσαι φιλήδονος καὶ ἐπιδειξίας, δὲν ἀπέχεις πολὺ ἀπὸ τὴ Χάρυβδι τῶν ταρτάρων. Νὰ μὴ ξεχνᾷς ὅτι δὲν ὑπάρχει πιὸ μεγάλη κακοδαιμονία ἀπὸ τὴ γεμάτη εὐφροσύνη εὐδαιμονία. Εἶναι δύσκολο νὰ κυριαρχῆσεις στὴν ἀναιδῆ κοιλιὰ. Ἡ κοιλιὰ εἶναι θεὸς ἐκείνων ποῦ νικιῶνται ἀπὸ αὐτὴν, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀθωωθεῖ ὅποιος τὴν ἀνέχεται.

Τίτλος 14.— Γι' αὐτοὺς ποῦ συγκρατοῦν τὴ γλῶσσα τους.

«Τὰ χεῖλη μου δὲν θὰ μιλήσουν παράνομα, οὔτε ἡ ψυχὴ μου θὰ μελετήσῃ ἄδικα».

«Ἐὰν χρησιμοποιεῖς τὰ χεῖλη σου μὲ φειδώ, θὰ εἶσαι νοήμων».

«Ὅποιος συγκρατεῖ τὸ στόμα του, προφυλάσσει τὴν ψυχὴ του».

«Ὁ σιωπηλὸς καταπραῖνει τὴν ἀντιλογία».

«Ἀγαπώντας τὴ ζωὴ του, φυλάει τὸ στόμα του».

«Βγάλε ἀπὸ πάνω σου τὸ στραβὸ στόμα καὶ ἀπώθησε ἀπὸ σένα τὰ ἄδικα χεῖλη».

Παροιμ. 10,20.— «Ἴσχυρος πεπυρωμένος, γλῶσσα δικαίου».

Παροιμ. 8,8.— «Μετὰ δικαιοσύνην πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός σου. Οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιόν, οὐδὲ στραγγαλιῶδες».

15 Παροιμ. 12,14.— «Ἄπο καρπῶν στόματος ψυχῆ ἀνδρὸς πλησθήσεται αὐτῶν».

Παροιμ. 15,14.— «Ἴσχυς γλώσσης δένδρον ζωῆς, ὃ δὲ συντηρῶν πλησθήσεται πνεύματος».

Παροιμ. 16,24.— «Κηρία μέλιτος λόγοι καλοί, γλύκασμα δὲ αὐ-
20 τῶν ἴσχυς ψυχῆς».

Παροιμ. 21,23.— «Ὅς φυλάσσει τὸ ἑαυτοῦ στόμα καὶ τὴν γλῶσσαν, τηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ».

Παροιμ. 25,2.— «Γλῶσσα μαλακῆ συντρίβει ὄστᾶ».

Παροιμ. 18,21.— «Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης, οἱ δὲ κρα-
25 τοῦντες αὐτὴν ἔδονται τοὺς καρποὺς αὐτῆς».

Σοφ. Σειρ. 14,1.— «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ὀλισθήσεται ἐν στόματι αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 6,5.— «Λάρυγξ γλυκὺς πληθύνει φίλους αὐτῶν».

Σοφ. Σειρ. 22,27.— «Τίς δώσει ἐπὶ τοῦ στόματός μου φυλακὴν
30 καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου σφραγίδα, ἵνα μὴ ἐκπέσω ἀπ' αὐτῆς καὶ ἡ γλῶσσά μου ἀπολέση με;».

Σοφ. Σειρ. 19,5.— «Ὁ μισῶν λαλιάν, ἐλαττοῦται κακίαν».

Σοφ. Σειρ. 30,18.— «Ἀγαθὰ ἐκκεχυμένα, ἐπὶ στόματι κεκλει-
σμένῳ».

35 Ψαλμ. 38,2.— «Εἶπα, Φυλάζω τὰς ὁδοὺς μου, τοῦ μὴ ἀμαρτάνειν με ἐν γλώσσει μου».

Ψαλμ. 140,3.— «Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου».

Ἰακ. 1,19.— «Ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βρα-
40 δὺς εἰς τὸ λαλῆσαι».

Ἰακ. 3,2.— «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειός ἐστι, δυνάμενος χαλιναγωγῆσαι τὸ σῶμα».

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Τὸ περὶ τὴν φωνὴν ἀσκεῖν σωφρονεῖν, λαγνείας ἐστὶ καρτερία.

45 Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 26.— Οὐκ ἴστε ἠλίκον ἐκ Θεοῦ δῶρον ἢ σιωπῆ· φθέγγου δέ, εἴ τι κρεῖττον σιωπῆς ἔχεις. Ἀγάπα δὲ ἡσυχίαν, ἔνθα κρεῖττον λόγου τὸ σιωπᾶν.

Μὴ ἀνιχνευθέν.—Οὐκ ἦδὺν τοῖς πιστοῖς ἀδολεσχία καὶ λόγων ἀντιθέσεις. Ἄρκει γὰρ καὶ εἰς ἀντικείμενος.

Ἡ γλῶσσα τοῦ δικαίου εἶναι ἀσήμι πυρακτωμένο».

«ἽΟλα τὰ λόγια τοῦ στόματός σου νὰ εἶναι δίκαια. Νὰ μὴ ὑπάρχει σ' αὐτὰ τίποτε τὸ στραβό, οὔτε στρεψόδικο».

«Ἐπὸ τοὺς καρπούς τοῦ στόματος γεμίζει ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνδρα μὲ αὐτούς».

«Ἡ ἴαση τῆς γλῶσσας εἶναι τὸ δένδρο τῆς ζωῆς, καὶ αὐτὸς ποὺ τὴν συγκρατεῖ θὰ γεμίσει πνεῦμα».

«Τὰ καλὰ λόγια εἶναι κηρύθρες μὲ μέλι, καὶ ἡ γλυκύτητα αὐτῶν ἀποτελεῖ ἴαση τῆς ψυχῆς».

«ἽΟποιος συγκρατεῖ τὸ στόμα του καὶ τὴ γλῶσσα, προφυλάσσει ἀπὸ τὴ θλίψη τὴν ψυχὴ του».

«Ἡ μαλακὴ γλῶσσα σπάζει κόκκαλα».

«ἽΟ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ βρίσκονται στὰ χέρια τῆς γλῶσσας, καὶ αὐτοὶ ποὺ εἶναι κύριοι αὐτῆς θὰ φᾶνε τοὺς καρπούς της».

«Εὐτυχημένος ὁ ἀνδρας ποὺ δὲν ὀλισθαίνει μὲ τὸ στόμα του».

«ἽΟ γλυκὸς λάρυγγας αὐξάνει τοὺς φίλους τους».

«Ποιὸς θὰ βάλει στὸ στόμα μου φρουρὰ καὶ στὰ χεῖλη μου σφραγίδα, γιὰ νὰ μὴ πέσω ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἡ γλῶσσα μου μὲ καταστρέψει».

«ἽΟποιος μισεῖ τὴν ὁμιλίαν, ἐλαττώνει τὴν κακίαν».

«Ἐγαθὰ χυμένα, σὲ στόμα κλειστό».

«Εἶπα, θὰ φυλάξω τὶς ὁδοὺς μου, γιὰ νὰ μὴ ἀμαρτάνω μὲ τὴ γλῶσσα μου».

«Βάλε, Κύριε, φρουρὰ στὸ στόμα μου καὶ θύρα ποὺ νὰ περιφράσσει τὰ χεῖλη μου».

«ἽΟ κάθε ἀνθρώπος ᾗς εἶναι γρήγορος στὸ νὰ ἀκούει καὶ ἀργὸς στὸ νὰ μιλάει».

«ἽΟποιος δὲν φταίει μὲ τὰ λόγια του, αὐτὸς εἶναι τέλειος, γιὰτι μπορεῖ νὰ χαλιναγωγεῖ τὸ σῶμα του».

Ἡ ἄσκησις τῆς γλῶσσας στὸ νὰ σωφρονεῖ, εἶναι καρτερίαν λαγνείας.

Δὲν γνωρίζετε πόσο μεγάλο δῶρο ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι ἡ σιωπὴ νὰ μιλάς ὅταν ἔχεις νὰ πεῖς κάτι καλύτερο ἀπὸ τὴ σιωπὴ. Νὰ ἀγαπᾶς τὴν ἡσυχίαν, ὅπου προτιμότερη ἀπὸ τὸν λόγο εἶναι ἡ σιωπὴ.

Δὲν εἶναι εὐχάριστο πρᾶγμα στοὺς πιστοὺς ἡ φλυαρία καὶ οἱ ἀντιθέσεις στὸ λόγο. Διότι φτάνει καὶ ἕνας ἀντίθετος.

50 Σίξτου.— Σοφὸς ἀνὴρ καὶ σιγῶν τὸν Θεὸν τιμᾷ, εἰδὼς καὶ διὰ τὴ σιγᾷ.

Νείλου.— Φείδου μοι, παρακαλῶ, τοῦ αὐτοῦ ἀκαταστάτου γλώσσης. Χαλεπώτερος γὰρ ὁ τῆς γλώσσης ὀλισθος τοῦ τῶν ποδῶν ὀλισθου.

Τίτλος ΙΕ'.— Περὶ τῶν τὴν γλῶσσαν μὴ φυλαττόντων.

Ἔξ. 23,7.— «Ἀπὸ παντὸς ρήματος ἀδίκου ἀπόστηθι».

Ἰωβ 5,21.— «Ἀπὸ μάστιγος γλώσσης κρύψει σε».

Ψαλμ. 5,10.— «Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν».

5 Ψαλμ. 11,33.— «Ἐξολοθρευσεὶ Κύριος πάντα τὰ χεῖλη τὰ δόλια, γλῶσσαν μεγαλορρήμονα».

Ψαλμ. 139,4.— «Ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεις. Ἄνὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς».

Ψαλμ. 49,19.— «Τὸ στόμα σου ἐπλεόνασε κακίαν καὶ ἡ γλῶσσα σου περιέπλεκε δολιότητα».

Ψαλμ. 119,2.— «Κύριε, ρῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας».

Παροιμ. 6,2.— «Παγὶς ἀνδρὶ ἰσχυρὰ τὰ ἴδια χεῖλη, ἀλίσκεται δὲ ρήμασιν ἰδίου στόματος».

15 Παροιμ. 10,8.— «Ὁ ἄστεγος χεῖλεσιν ὑποσκολιάζων ὑποσκελισθήσεται».

Παροιμ. 15,1.11.13.— «Λόγος λυπηρὸς ἐγείρει ὄργας. Ἄνὴρ διγλωσσος ἀποκαλύπτει βονλὰς ἐν συνεδρίῳ. Στόμα ἀφρόνων ἀναγελεῖ κακά».

20 Παροιμ. 16,28.— «Σκολιὸς ἐν τῷ ἑαυτοῦ στόματι φέρει τὴν ἀπώλειαν».

Παροιμ. 17,20.— «Ἄνὴρ εὐμετάβολος γλῶσση ἐμπεσεῖται εἰς κακά».

Παροιμ. 18,6–7.— «Χεῖλη ἄφρονος ἄγουσιν αὐτὸν εἰς κακά, τὸ δὲ 25 στόμα αὐτοῦ τὸ θρασὺ θάνατον ἐπικαλεῖται. Στόμα ἄφρονος συντρίβει αὐτόν, τὰ δὲ χεῖλη αὐτοῦ παγὶς τῇ ψυχῇ αὐτοῦ».

Παροιμ. 22,14.— «Βόθρος βαθὺς στόμα παρανόμου, ὁ δὲ μισηθεὶς ὑπὸ Κυρίου ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν».

Παροιμ. 26,20.28.— «Ἐν πολλαῖς ξύλοις θαλεῖ πῦρ, στόμα δὲ 30 ἄστεγον ποιεῖ ἀκατατασίας».

Ὁ σοφὸς ἄνδρας, καὶ ὅταν ἀκόμα σιωπᾷ, τιμᾷ τὸν Θεό, γνωρίζοντας καὶ γιατί σιωπᾷ.

Παρακαλῶ, περιορίσει γιὰ χάρι μου αὐτὸ τὸ ἀκατάσχετο, τὴ γλώσσα. Διότι ἡ διολίσθησις τῆς γλώσσας εἶναι πιὸ φοβερὴ ἀπὸ τὸ ὀλίσθημα τῶν ποδιῶν.

Τίτλος 15.— Γιά ἐκείνους πού δὲν συγκρατοῦν τὴ γλώσσα τους.

«Ἀπομακρύνσου ἀπὸ κάθε λόγο ἄδικο.

«Θὰ σὲ προφυλάξει ἀπὸ τὴ μάστιγα τῆς γλώσσας».

«Ὁ λάρυγγάς τους εἶναι τάφος ἀνοιγμένος».

«Ὁ Κύριος θὰ ἐξολοθρεύσει ὅλα τὰ δόλια χεῖλη καὶ τὴ γλώσσα πού μεγαλοφρονεῖ».

«Ἀκόνισαν τὴ γλώσσα τους καὶ τὴν ἔκαναν σὰν γλώσσα φιδιοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ὁ φλύαρος δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ πάνω στὴ γῆ».

«Τὸ στόμα σου γέμισε κακία, καὶ ἡ γλώσσα σου ἐπινοοῦσε δολιότητες».

«Κύριε, λύτρωσε τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ τὰ ἄδικα χεῖλη καὶ ἀπὸ γλώσσα πού πλέκει δολιότητες».

«Εἶναι δυνατὴ παγίδα γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὰ ἴδια του τὰ χεῖλη καὶ συλλαμβάνεται μὲ τὰ λόγια τοῦ στόματός του».

«Αὐτὸς πού ἔχει ἀπόλυτο στόμα, λέγοντας λόγια πονηρά, θὰ καταφρονηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους».

«Ὁ ἐρεθιστικὸς λόγος προκαλεῖ ὀργή. Ὁ διπρόσωπος ἄνθρωπος φανερῶνει τὶς ἀποφάσεις τῶν συμβουλιῶν. Τὸ στόμα τῶν ἀνοήτων ἀναγγέλλει κακά».

«Ὁ διεστραμμένος ἔχει στὸ στόμα του τὴν καταστροφὴ».

«Ὁ ἄνθρωπος πού εἶναι εὐμετάβλητος στὴ γλώσσα θὰ πέσει σὲ κακά».

«Τὰ χεῖλη τοῦ ἀνόητου τὸν ὀδηγοῦν σὲ κακά, καὶ τὸ θρασὺ στόμα του προκαλεῖ τὸν θάνατο. Τὸ στόμα τοῦ ἀσύνετου εἶναι ἡ καταστροφὴ του, ἐνῶ τὰ χεῖλη του εἶναι παγίδα γιὰ τὴν ψυχὴ του».

«Τὸ στόμα τοῦ παράνομου εἶναι βόθρος βαθύς, καὶ ὅποιος μισεῖται ἀπὸ τὸν Κύριο θὰ πέσει μέσα σ' αὐτόν».

«Μὲ πολλὰ ξύλα μεγαλώνει καὶ ἀναζωπυρώνεται ἡ φωτιά, ἐνῶ τὸ ἀπύλωτο στόμα δημιουργεῖ ἀναταραχὲς».

Παροιμ. 12,13.— «Δι' ἁμαρτίαν χειλέων ἐμπίπτει εἰς παγίδα ὁ ἁμαρτωλός».

Παροιμ. 10,19.— «Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν».

Παροιμ. 4,24.— «Περίελε σεαυτοῦ σκολιὸν στόμα, καὶ ἄδικα χεῖ-
35 λη μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι».

Παροιμ. 27,20.— «Οἱ ἀπαίδευτοι, ἀκρατεῖς γλώσση».

Παροιμ. 24, (Ματθ.30),33.— «Ἐὰν ἐξελεύσῃς λόγον, ἐξελεύσεται
κρίσις καὶ μάχη».

Παροιμ. 18,13.— «Ὅς ἀποκρίνεται λόγον πρὶν ἀκούσῃ, ἀφροσύ-
40 νη καὶ ὄνειδος αὐτῷ ἐστι».

Ἐκκλ. 5,1.— «Μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ ἡ καρδία σου μὴ
ταχυνάτω τοῦ ἐξενεγκεῖν λόγον πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ».

Ἐκκλ. 10,14.— «Ἄφρων πληθύνει λόγους. — Μὴ στῆς ἐν λόγῳ
πονηρῷ».

Ἱερ. 9,3.— «Ἐνέτειναν γλῶσσαν αὐτῶν ὡς τόξον».

Σοφ. Σειρ. 20,8.— «Ὁ πλεονάζων λόγον, βδελυχθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 19,12.13,12.— «Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρκός,
οὕτω λόγος ἐν κοιλίᾳ μωροῦ. — Ἀνελεήμων ὁ μὴ συντηρῶν λό-
γους».

50 Σοφ. Σειρ. 8,1.— «Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσσώδους,
καὶ μὴ ἐπιστοιβάσης ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα. — Φοβερὸς ἐν πόλει
ἀνὴρ γλωσσώδης».

Σοφ. Σειρ. 20,18.— «Ὀλισθημα ἀπὸ ἐδάφους, ἢ ἀπὸ γλώσσης».

Σοφ. Σειρ. 28,17.18,24–26.— Πληγὴ μᾶστιγος ποιεῖ μῶλωπα,
55 πληγὴ δὲ γλώσσης συγκλάσει ὄστᾱ. — Τὸ ἀργύριόν σου καὶ τὸ χρυ-
σίον σου κατάδησον, καὶ τοῖς λόγοις σου ποιήσον ζυγὸν καὶ στα-
θμόν, καὶ τῷ στόματί σου ποιήσον θύραν καὶ μοχλόν· πρόσεχε μὴ
πως ὀλισθήσης ἐν αὐτῷ. — Πολλοὶ ἔπεσαν ἐν στόματι μαχαίρας, καὶ
οὐχ ὡς οἱ πεπτωκότες διὰ γλώσσης».

60 Ἰακ. 3,1–11.— «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυ-
νάμενος χαλιναγωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα. Εἰ δὲ τῶν ἵππων τοῦς
χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν καὶ
ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν· ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα,
καὶ ὑπὸ ἀνέμων σκληρῶν ἐλαυνόμενα μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου
65 πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὀρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούλεται· οὕτω καὶ ἡ

«Ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν ποῦ ἐκστομίζει με τὰ χεῖλη του ὁ ἁμαρτωλὸς πέφτει σὲ παγίδα».

«Μὲ τὴν πολυλογία δὲν θὰ ἀποφύγεις τὴν ἁμαρτία. Συμμάζεψε τὸ διεστραμμένο στόμα σου, καὶ ἀπώθησε μακριὰ ἀπὸ σένα τὰ ἄδικα χεῖλη. Οἱ ἀπαιδευτοὶ δὲν μποροῦν νὰ συγκρατήσουν τὴ γλῶσσα τους. Ἐὰν ἀφήσεις νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα σου λόγια ἀπρεπῆ, θὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτὰ φιλονεικίες καὶ συμπλοκές».

«Ὅποιος ἀπαντᾷ πρὶν ἀκούσει τοὺς ἄλλους, εἶναι ἀσύνετος καὶ ντροπιάζεται».

«Ἄς μὴ βιάζεται τὸ στόμα σου, καὶ ἡ καρδιά σου ἕς μὴ βιάζεται νὰ μιλήσει μπροστὰ στὸν Θεό».

«Ὁ ἀπερίσκεπτος μιλάει πολὺ. Μὴ σταματήσεις σὲ λόγο κακόν».

«Τέντωσαν τὴ γλῶσσα τοὺς σὰν τόξο».

«Ὅποιος μιλάει πολὺ, θὰ τὸν σιχαθοῦν».

«Βέλος καρφωμένο στὸ μηρὸ τοῦ σώματος εἶναι ὁ λόγος στὴν κοιλιά τοῦ μωροῦ. Αὐτὸς ποῦ δὲν συγκρατεῖ τὰ λόγια του εἶναι ἄσπλαχνος».

«Νὰ μὴ διαπληκτίζεσαι μὲ ἄνθρωπο γλωσσώδη, καὶ νὰ μὴ στοιβάξεις στὴ φωτιά του ξύλα. Εἶναι φοβερός ὁ γλωσσώδης ἄνθρωπος στὴν πόλη».

«Εἶναι καλύτερα νὰ γλυστρήσεις στὸ ἔδαφος, παρὰ νὰ κάνεις ὀλίσθημα γλώσσας».

«Τὸ χτύπημα τοῦ μαστιγίου προξενεῖ πληγὴ, ἐνῶ τὸ χτύπημα τῆς γλώσσας σπάζει κόκκαλα. Τὸ ἀσήμι σου καὶ τὸ χρυσάφι σου νὰ τὰ δένεις καλά, νὰ μετρᾷς καὶ νὰ ζυγίζεις τὰ λόγια σου καὶ νὰ βάζεις στὸ στόμα σου πόρτα καὶ σύρτη· πρόσεχε μήπως γλυστρήσεις μὲ αὐτό. Πολλοὶ φονεύτηκαν ἀπὸ τὴν κόψη μαχαιριοῦ, ὄχι ὅμως τόσοι πολλοί, ὅσοι ἐκεῖνοι ποῦ ἔπесαν ἀπὸ συκοφαντικὴ γλῶσσα».

«Ἐκεῖνος ποῦ δὲν φταίει στὰ λόγια του, εἶναι τέλειος ἄνθρωπος καὶ μπορεῖ νὰ χαλιναγωγῆσει καὶ ὅλο τὸ σῶμα του. Ἐὰν βάζουμε χαλινάρια στὰ στόματα τῶν ἀλόγων γιὰ νὰ μᾶς ὑπακούουν, διευθύνουμε καὶ ὀλόκληρο τὸ σῶμα τους. Ἀκόμα καὶ τὰ πλοῖα ποῦ εἶναι μεγάλα καὶ ὠθοῦνται ἀπὸ δυνατοὺς ἀνέμους, κατευθύνονται ἀπὸ ἓνα πολὺ μικρὸ πηδάλιο ἐκεῖ ὅπου θέλει ὁ πηδαλιούχος. Ἔτσι καὶ ἡ γλῶσσα· εἶναι μικρὸ μέλος καὶ ὅμως καυχιέται. Ἀλλὰ καὶ μικρὴ

γλῶσσα σμικρὸν μέλος ἐστί, καὶ μεγαλαυχεῖ. Ἴδου ὀλίγον πῦρ ἡλικὴν ὄλην ἀνάπτει! Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. Ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη
 70 ὑπὸ τῆς γεέννης. Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἐρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κακόν, μεστή ἰοῦ θανατηφόρου. Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γεγονότας. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. Οὐ χρὴ, ἀδελφοί μου. Μὴ τι ἢ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὁπῆς βρῦει τὸ γλυκὸ καὶ τὸ πικρόν;».

Γρηγ. Θεολόγου.— Κόρος λόγου πολέμιος ἀκοαῖς, ὡς ὑπερβάλλουσα τροφή σώματι.

80 Ἰδίου, Λόγ. 2.— Ὀλισθὸς ἀνθρώποις γλῶσσα, μὴ λόγῳ κυβερνωμένη.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Λόγος ἀπλῶς προσενεχθεὶς ὀλοκλήρους ἀνέτρεψεν οἰκίας, καὶ ψυχὰς ἀπώλεσε καὶ κατέδυσσε. Καὶ τῶν μὲν χρημάτων τὴν ζημίαν διορθοῦσθαι πάλιν ἐνι, λόγον δὲ ἐκπηδήσαν-
 85 τα ἅπαξ, ἀνακτῆσαι πάλιν οὐκ ἐνι.

Κυρίλλου.— Μὴ χελιδῶνας ἐξ οἰκίας δέχεσθε, τουτέστι λάλους ἀνθρώπους, καὶ τοὺς περὶ γλῶσσαν ἀνακρατεῖς ὁμοροφίους μὴ ποιῆσθε.

Εὐσεβίου.— Γλῶσσα κακὴ ἀνθρώπου, πτώσις αὐτῷ. Καὶ πάλιν·
 90 «ἡ γλῶσσά σου αἰεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐποίησας δόλον». Καὶ πάλιν· «τί δοθεῖη καὶ τί προστεθεῖη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν;». Καὶ πάλιν· «ὁ Θεὸς τὴν αἴνεσίν μου μὴ παρασιωπήσης, ὅτι στόμα ἁμαρτωλοῦ καὶ στόμα δολίου ἐπ' ἐμὲ ἠνοίχθη». Καὶ πάλιν· «ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφρος· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν». 95 Τὸν ὄφιν λέγεται δεινὸν ἔχειν τὸ κέντρον τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἔστι δεινότερον γλώσσης ἀνθρώπου κακῆς. Λέγεται καὶ σαῦρα χλωρά, ἀλλ' οὐκ ἔστι χλωροτέρα τοῦ φλυάρου. Σκορπίου δῆγμα θεραπεύται, λόγος δὲ κακὸς ἐξερχόμενος ἐκ στόματος φλυάρου

φωτιά πόσο μεγάλο δάσος κατακαίει! Καί ἡ γλώσσα εἶναι φωτιά, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. Ἡ γλώσσα ἀνάμεσα στά μέλη μας εἶναι ἐκείνη πού μολύνει ὅλο τὸ σῶμα μας καί πυρακτώνει τὸν τροχὸ τῆς ζωῆς καί πυρακτώνεται καί αὐτὴ ἀπὸ τὴ γέεννα. Λιότι κάθε εἶδος θηρίων καί πτηνῶν, ἐρπετῶν καί θαλάσσιων ζώων δαμάζεται καί ἔχει δαμαστεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἐνῶ τὴ γλώσσα δὲν μπορεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὴ δαμάσει· εἶναι κακὸ ἀσυγκράτητο, γεμάτη ἀπὸ θανατηφόρο δηλητήριον. Μὲ αὐτὴν εὐλογοῦμε τὸν Θεὸ καί Πατέρα, καί μὲ αὐτὴν καταριώμαστε τοὺς ἀνθρώπους, πού ἔχουν δημιουργηθεῖ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὸ ἴδιον στόμα βγαίνει εὐλογία καί κατάρα. Δὲν πρέπει ἀδελφοί μου. Μήπως ἡ πηγὴ βγάζει ἀπὸ τὴν ἴδια τρύπα γλυκὸ καί πικρὸ νερό;».

Ὁ κορεσμὸς τοῦ λόγου εἶναι ἐχθρὸς στ' αὐτιά, ὅπως ἡ ὑπερβολικὴ τροφή στὸ σῶμα.

Εἶναι ὀλίσθημα στοὺς ἀνθρώπους ἡ γλώσσα πού δὲν κυβερνᾶται ἀπὸ τὸν λόγο.

Λόγος πού ἀπλῶς εἰπώθηκε, ἀνέτρεψε ὀλόκληρα σπίτια καί κατέστρεψε καί βούλιαξε ψυχές. Καί τῶν χρημάτων βέβαια τὴ ζημιὰ εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν διορθώσει κάποιος, ἐνῶ ἓνα λόγο πού ξέφυγε μιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ στόμα, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸν ξαναπάρει κανεὶς πάλι πίσω.

Μὴ δέχεστε στά σπίτια σας χελιδόνια, δηλαδή ἀνθρώπους φλύαρους, καί ἐκείνους πού δὲν συγκρατοῦν τὴ γλώσσα τους, μὴ τοὺς κάνετε συγκατοίκους σας.

Ἡ κακὴ γλώσσα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ πτώση του. Καί πάλι «Τὴ γλώσσα σου, πού εἶναι διαρκῶς ξυράφι ἀκονισμένο, τὴν ἔκανε δόλια. Καί πάλι· «τί θὰ μπορούσε νὰ σοῦ δοθεῖ καί τί νὰ σοῦ προστεθεῖ στὴ δόλια γλώσσα σου;». Καί πάλι· «Θεέ μου, μὴ ἀποσιωπήσεις τὴν αἴνεσή μου, διότι ἐναντίον μου ἀνοίχτηκε στόμα ἁμαρτωλοῦ καί στόμα δόλιου ἀνθρώπου». Καί πάλι· «ἀκόνησαν τὴ γλώσσα τους, κάνοντάς τὴν σὰν γλώσσα φιδιοῦ· δηλητήριον ἀσπίδων κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη τους». Λέγεται ὅτι τὸ φίδι ἔχει φοβερὸ τὸ κεντρὶ τῆς γλώσσας του, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει χειρότερο ἀπὸ τὴν κακὴ γλώσσα τοῦ ἀνθρώπου. Λέγεται καί ἡ σαύρα πράσινη, ἀλλὰ δὲν εἶναι πιὸ πράσινη ἀπὸ τὸν φλύαρο. Τὸ δάγκωμα τοῦ σκορπιοῦ θεραπεύεται, ἐνῶ ὁ κακὸς λόγος πού βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ φλύαρου

πλήσσει τὸν πλησίον αὐτοῦ. Φλόγα πυρὸς κατασβεννύει ὕδωρ,
 100 γλῶσσαν δὲ κακὴν οὐδεὶς καταπραΰνει. Ἴππον σκληροτράχηλον
 δαμάζει χαλινός, γλῶσσαν δὲ κακὴν οὐδεὶς δύνανται δαμάσαι. Θη-
 ρίον ἄγριον εὐχερῶς ἡμεροῦται, γλῶσσα δὲ κακὴ οὐ πραΰνεται.
 Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ χειρὸν γλώσσης κακῆς. Συγκρούει πόσιν
 πρὸς πόσιν, οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, τέκνα κατὰ γονέων, ἀδελφοὺς κατὰ
 105 ἀδελφῶν. Πάντα τὰ κακὰ διὰ γλώσσης.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Δ'

Τίτλος Α'.— Περὶ δυνάμεως Θεοῦ.

Δευτ. 7,21.— «Κύριος ὁ Θεὸς σου ἐν σοί, Θεὸς μέγας καὶ κρα-
 ταίος».

Ἰωβ 5,8-9.— «Κύριον τὸν πάντων Δεσπότην ἐπικαλέσομαι, τὸν
 5 ποιοῦντα μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ
 ἔστιν ἀριθμὸς».

Ἰωβ 12,14.— «Ἐὰν καταβάλλῃ, τίς οἰκοδομήσει; Ἐὰν κλείσῃ
 κατὰ ἀνθρώπου, τίς ἀνοίξει;».

Ἰωβ 10,13.— «Οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι· ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν».

10 Ἰωβ 5,11.— «Τὸν ποιοῦντα ταπεινοὺς εἰς ὕψος, καὶ ἀπολωλότας
 ἐξεγείροντα».

Ἰωβ 9,5-8,11,10.— «Ὁ παλαιῶν ὄρη καὶ οὐκ οἶδασιν, ὁ στρέφων
 αὐτὰ ὄρη, ὁ σείων τὴν ὑπ' οὐρανόν, οἱ δὲ στύλοι αὐτῆς σαλεύονται.
 Ὁ λέγων ἡλίῳ μὴ ἀνατέλλειν, καὶ οὐκ ἀνατέλλει, κατὰ δὲ ἄστρον
 15 κατασφραγίζει. Ὁ τανύσας τὸν οὐρανὸν μόνος, καὶ περιπατῶν, χει-
 ρῶν σου ἐξαιρούμενος. Ἐὰν καταστρέψῃ τὰ πάντα, τίς ἐρεῖ αὐτῷ,
 Τί ἐποίησας;».

Ἰωβ 12,13-21.— «Παρ' αὐτῷ σοφία καὶ δύναμις αὐτῷ βουλή καὶ
 σύνεσις. — Παρ' αὐτῷ κράτος καὶ ἰσχύς, αὐτῷ ἐπιστήμη καὶ σύνε-
 20 σις. Διάγων βουλευτὰς αἰχμαλώτους, κριτὰς δὲ γῆς ἐξέστησε. Καθι-

χτυπάει τὸν πλησίον του. Τὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς τὴ σβήνει τὸ νερό, τὴν κακὴ γλῶσσα ὁμως κανέννας δὲν τὴν καταπραΰνει. Τὸ σκληρο-
 τράχηλο ἄλογο τὸ δαμάζει τὸ χαλινάρι, ἐνῶ τὴν κακὴ γλῶσσα δὲν
 μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴ δαμάσει. Τὸ ἄγριο θηρίο ἐξημερώνεται εὐκο-
 λα, ἐνῶ ἡ κακὴ γλῶσσα δὲν καταπραΰνεται. Δὲν ὑπάρχει στὸν κό-
 σμο τίποτε χειρότερο ἀπὸ τὴν κακὴ γλῶσσα. Κάνει νὰ συγκρούο-
 νται τὸ ἕνα πιωτὸ μὲ τὸ ἄλλο, τὸ ἕνα σπίτι μὲ τὸ ἄλλο, τὰ παιδιὰ μὲ
 τοὺς γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς. Ὅλα τὰ κακὰ γίνονται
 μέσω τῆς γλῶσσας.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Δ΄

Τίτλος 1.— Γιά τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ.

«Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς σου εἶναι μαζί σου, Θεὸς μεγάλος καὶ
 ἰσχυρός».

«Θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν Κύριο καὶ κυρίαρχο τῶν πάντων, ὁ
 ὁποῖος κάνει μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδοξα καὶ ἐξαιρέτα ἔργα,
 ποὺ εἶναι ἀναρίθμητα».

«Ἐὰν ὁ Κύριος γκρεμίσει κάτι, ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ τὸ οἰκο-
 δομήσει; Ἐὰν κλείσει τὴν πόρτα ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, ποιὸς θὰ
 τὴν ἀνοίξει;».

Γνωρίζω ὅτι μπορεῖς νὰ τὰ κάνεις ὅλα καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀδύ-
 νατο σὲ σένα».

«Ἀνυψώνει τοὺς ταπεινοὺς καὶ σηκώνει αὐτοὺς ποὺ εἶναι χα-
 μένου».

«Αὐτὸς ποὺ παλιώνει τὰ βουνά, χωρὶς ἐκεῖνα νὰ τὸ γνωρίζουν·
 αὐτὸς ποὺ τὰ καταστρέφει στὴν ὀργή του· αὐτὸς ποὺ σείει τὴ γῆ καὶ
 κάνει τοὺς στύλους τῆς νὰ κουνιοῦνται. Αὐτὸς ποὺ λέγει στὸν ἥλιο
 νὰ μὴ ἀνατείλει, καὶ δὲν ἀνατέλλει, καὶ κρατεῖ σφραγισμένα τὰ
 ἄστρα. Αὐτὸς ποὺ μόνος του ἄπλωσε τὸν οὐρανὸ καὶ περπατεῖ ἐπά-
 νω στὴ θάλασσα σὰν νὰ εἶναι ξηρά, καὶ ἀφαιρεῖ κάτι ἀπὸ τὰ χέρια
 σου. Ἐὰν καταστρέψει τὰ πάντα, ποιὸς θὰ τοῦ πεῖ, Τί ἔκανες;».

«Σ' αὐτὸν ὑπάρχει σοφία καὶ δύναμη, σ' αὐτὸν ὑπάρχει ἀπόφα-
 ση καὶ σύνεση. Σ' αὐτὸν ὑπάρχει ἐξουσία καὶ δύναμη, σ' αὐτὸν
 ὑπάρχει πλήρης γνώση καὶ σύνεση. Αὐτὸς καθίζει τοὺς βασιλεῖς

ζάνων βασιλεῖς ἐπὶ θρόνων, καὶ περιέδησεν ζώνην ὀσφύας αὐτῶν. Ἐξαποστέλλων ἱερεῖς αἰχμαλώτους, δυνάστας δὲ γῆς ἐξέστησεν. Ἐκχέων ἀτιμίας ἐπ' ἄρχοντας, ἀνακαλύπτων βαθέα ἐκ σκότους».

Α' Βασ. 2,4-5.— «Τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενοῦντες
25 περιεσώσαντο δύναμιν. Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ
καὶ ἀνυψοῖ», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 75,8.12.— «Σὺ φοβερός εἶ καὶ τίς ἀντιστήσεται σοι;» καὶ τὰ λοιπά. «Πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 76,14.— «Τίς Θεὸς μέγας, ὡς Θεὸς ἡμῶν; Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ
30 ποιῶν θαυμάσια».

Ψαλμ. 88,9.— «Δυνατὸς εἶ, Κύριε, καὶ ἡ ἀλήθειά σου κύκλω σου», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 89,11.— «Τίς γινώσκει τὸ κράτος τῆς ὀργῆς σου;».

Ψαλμ. 115,2.— «Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας Κυρίου; ἀκουστάς»,
35 καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 112,7.— «Ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας», καὶ τὰ λοιπά.

Ναοὺμ 1,4.— «Ἀπειλῶν θαλάσση καὶ ξηραίνων αὐτὴν καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξερημῶν».

40 Ἦσ. 40,12-22.— «Τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί; Τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῶ καὶ τὰς νάπας ζυγῶ; Πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγῶν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ροπῆ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν. Ὁ κατέχων τὸν γῦρον τῆς γῆς καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ὡσεὶ ἀκρίδας».

45 Ἦσ. 66,1.— «Οὕτω λέγει Κύριος· Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Ποῖον οἶκον οἰκοδομήσατέ μοι, ἢ ποῖος τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; Πάντα γὰρ ταῦτα ἐποίησεν ἡ χεὶρ μου, καὶ ἔστιν ἐμὰ ταῦτα πάντα, λέγει Κύριος».

Ἱερ. 27,34.— «Ὁ λυτρωσάμενος αὐτοὺς ἰσχυρός, Κύριος παντο-
50 κράτωρ ὄνομα αὐτῶ».

Δαν. 4,32.— «Πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ὡς οὐθεν ἐλογίσθησαν, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐπιστήσεται τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἐρεῖ. Τί ἐποίησας;».

στοὺς θρόνους καὶ δένει ζώνη στή μέση τους. Αὐτὸς ἐξαποστέλλει τοὺς ἱερεῖς αἰχμαλώτους, καὶ καταργεῖ τοὺς δυνάστες τῆς γῆς. Αὐτὸς χύνει ἐξευτελισμὸ πᾶνω στοὺς ἄρχοντες καὶ αὐτὸς ἀποκαλύπτει αὐτὰ πού εἶναι κρυμμένα βαθειὰ στὸ σκοτάδι».

«Τὰ τόξα τῶν ἰσχυρῶν ἀποδείχθησαν ἀνίσχυρα, ἐνῶ οἱ ἀδύνατοι ἀπέκτησαν δύναμη. Ὁ Κύριος κάνει τοὺς ἀνθρώπους φτωχοὺς καὶ πλούσιους, τοὺς ταπεινώνει καὶ τοὺς ἐξυψώνει» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Σὺ εἶσαι φοβερὸς καὶ ποιὸς νὰ σοῦ ἀντισταθεῖ; Ὅλοι οἱ λαοὶ πού τὸν κυκλώνουν θὰ φέρουν δῶρα» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Ποιὸς θεὸς εἶναι μέγας, σὰν τὸν Θεό μας; Σὺ εἶσαι ὁ μόνος Θεὸς πού κάνεις θαυμάσια ἔργα».

«Εἶσαι δυνατός, Κύριε καὶ ἡ ἀλήθειά σου ἐκτείνεται τριγύρω σου» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Ποιὸς γνωρίζει πόσο ἰσχυρὴ εἶναι ἡ ὀργή σου;».

«Ποιὸς μπορεῖ νὰ ἐξυμνήσει τὴ δύναμη τοῦ Κυρίου; Νὰ κάνει ἀκουστὲς» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Αὐτὸς πού σηκώνει τὸν φτωχὸ ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τὴν κοπριά» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Αὐτὸς πού ἀπειλεῖ τὴ θάλασσα καὶ τὴν ξηραίνει, καὶ στερεώνει ὅλα τὰ ποτάμια».

«Ποιὸς μέτρησε τὸ νερὸ μὲ τὸ χέρι του, καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ ὀλόκληρη τὴ γῆ μὲ τὴν σπιθαμὴ του; Ποιὸς ἔβαλε στὴ ζυγαριὰ καὶ ζύγισε τὰ βουνὰ καὶ τίς δασώδεις κοιλάδες; Ὅλα τὰ ἔθνη εἶναι σὰν μιὰ σταγόνα ἀπὸ ἓνα δοχεῖο νεροῦ, καὶ σὰν κάτι πού μόλις κάνει τὴ ζυγαριὰ νὰ γύρει λίγο, ἔτσι λογαριάζονται. Ὁ Θεὸς κατέχει τὴ σφαῖρα τῆς γῆς, καὶ ἐκεῖνοι πού κατοικοῦν σ' αὐτὴν εἶναι σὰν ἀκρίδες».

«Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Ὁ οὐρανὸς εἶναι ὁ θρόνος μου καὶ ἡ γῆ τὸ στήριγμα τῶν ποδιῶν μου. Ποιὰ κατοικία λοιπὸν θὰ μοῦ κτίσετε, ἢ ποιὸς τόπος εἶναι κατάλληλος γιὰ νὰ ἀναπαύομαι; Διότι ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκανε τὸ χέρι μου, καὶ εἶναι δικά μου ὅλα αὐτά, λέγει ὁ Κύριος».

«Ὁ λυτρωτὴς τους εἶναι ἰσχυρὸς, τὸ ὄνομά του εἶναι Κύριος Παντοκράτορας».

«Ὅλοι ὅσοι κατοικοῦν στὴ γῆ λογαριάζονται σὰν ἓνα τίποτε, καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς πού θὰ ἐμποδίσει τὸ χέρι του καὶ θὰ πεῖ, Τί ἔκανες;».

Σοφ. Σολ. 11,21-22.— «Τὸ μέγਾਲως ἰσχύειν πάρεστί σοι πάντο-
55 τε, καὶ κράτει βραχιόνός σου τίς ἀντιστήσεται; Ὡς ροπή ἐκ πλα-
στίγγων ὄλος ὁ κόσμος ἐναντίον σου. Ἐλεεῖς δὲ πάντα, ὅτι πάντα
δύνασαι».

Σοφ. Σολ. 12,16.— «Ἡ ἰσχύς σου δικαιοσύνης ἀρχή, καὶ τὸ πάν-
των σε δεσπόμενον, πάντων φείδεσθαί σε ποιεῖ».

60 Σοφ. Σολ. 6,8,16,15.— «Τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταμαι ἔρευνα.
— Τὴν σὴν χειρὰν ἐκφυγεῖν ἀδύνατον».

Σοφ. Σολ. 12,12.— «Τίς ἐρεῖ σοι, Τί ἐποίησας; Ἡ τίς ἀντιστήσε-
ται τῷ κρίματί σου;».

Σοφ. Σειρ. 43,29.— «Φοβερός Κύριος καὶ σφόδρα μέγας, καὶ
65 θαυμαστή ἡ δυναστεία αὐτοῦ».

Μ. Βασιλείου, Περὶ ἀγ. Πνεύμ. 8.— Ὁ φέρων τὰ πάντα
ρῆματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ μὴ σωματικῶς ἐνεργῶν, μηδὲ χει-
ρουργίας εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιδεόμενος, ἀλλὰ βουλήματι
ἀβιάστῳ ἀκολουθοῦσαν ἔχων τὴν φύσιν τῶν γινομένων. Ὅπου Θε-
70 ὸς βούλεται, νικᾶται φύσεως τάξις. Ἡβουλήθη γάρ, καὶ ἡδυνήθη.

Εἰρηναίου, Βιβλ. 2,51.— Φύσεως κρείττων ὁ Θεός, καὶ παρ' αὐ-
τοῦ τὸ θέλειν, ὅτι ἀγαθός ἐστι, καὶ τὸ δύνασθαι, ὅτι δυνατός, καὶ τὸ
ἐπιτελέσαι, ὅτι εὐπορος.

Ματθ. 3,9.— Λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐκ τῶν λίθων τούτων, τουτέστι τῶν
75 λατρεόντων τοῖς λίθοις, δύναται ὁ Θεὸς ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

Τίτλος Β'.— Περὶ δημιουργίας Θεοῦ· καὶ ὅτι οὐδὲν εἰκῆ γέγονε
παρ' αὐτοῦ.

Γέν. 1,31.— «Εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ
λίαν».

5 Ψαλμ. 73,16.— «Σὴ ἐστὶν ἡ ἡμέρα, καὶ σὴ ἐστὶν ἡ νύξ· σὺ κατήρ-
τισας φαῦσιν καὶ ἥλιον· σὺ ἐποίησας πάντα τὰ ὄρια τῆς γῆς».

Ψαλμ. 88,12.— «Σοὶ εἰσὶν οἱ οὐρανοί, καὶ σὴ ἐστὶν ἡ γῆ· τὴν οἰ-
κουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς σὺ ἐθεμελίωσας».

Ψαλμ. 94,5.— Αὐτοῦ ἐστὶν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐ-
10 τήν».

Ψαλμ. 103,24.— «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε! πάντα ἐν
σοφίᾳ ἐποίησας».

Ἦσ. 45,7-12.— «Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, ὁ κατασκευάσας φῶς καὶ

«Ἡ μεγάλη δύναμή σου εὐρίσκεται πάντοτε μαζί σου, καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀντισταθεῖ στὴν παντοδύναμη δεξιὰ σου; Ὅλος ὁ κόσμος μπροστά σου εἶναι σὰν μιὰ ἀπλὴ κλίση πλάστιγγας. Ἀλλὰ ἐσὺ τοὺς ἔλεεις ὅλους, ἐπειδὴ μπορεῖς νὰ κάνεις τὰ πάντα».

«Ἡ δύναμή σου εἶναι ἀρχὴ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐπειδὴ εἶσαι Κύριος ὄλων, σὲ κάνει νὰ τοὺς λυπάσαι ὅλους».

«Στοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς ἐπιφυλάσσεται αἰσθηρὴ ἔρευνα. Τὸ χέρι σου εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ ξεφύγουν».

«Ποιὸς θὰ σοῦ πεῖ, Τί ἔκανες; Ἡ ποιὸς θὰ ἀντισταθεῖ στὴν κρίση σου;».

«Ὁ Κύριος εἶναι φοβερὸς καὶ πολὺ μεγάλος, καὶ θαυμαστὴ ἡ ἐξουσία του».

Αὐτὸς ποὺ ἔχει τὰ πάντα στὸν παντοδύναμο λόγο του, καὶ δὲν ἐνεργεῖ σωματικά, οὔτε ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χειρωνακτικὴ ἐργασία γιὰ τὴ δημιουργία, ἀλλὰ ἔχει, μαζί μὲ τὴν ἐλεύθερη βούλησή του, καὶ τὴ φύση αὐτῶν ποὺ γίνονται. Ὅπου ὁ Θεὸς θέλει, ἡ τάξη τῆς φύσεως ὑποχωρεῖ. Διότι θέλησε καὶ μπόρεσε.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὴ φύση, καὶ σ' αὐτὸν ὑπάρχει ἡ θέληση, ἐπειδὴ εἶναι ἀγαθός, καὶ ἡ δύναμη, διότι εἶναι δυνατός, καὶ ἡ ἐκτέλεση, διότι ἔχει ἀφθονία μέσων. Σὰς βεβαιώνω, ὅτι ἀπὸ τὶς πέτρες αὐτές, δηλαδὴ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ λατρεύουν τὶς πέτρες, ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ἀναστήσει παιδιὰ ἀντάξια τοῦ Ἀβραάμ.

**Τίτλος 2.— Γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι τίποτε δὲν ἔγινε
στὴν τύχη ἀπὸ αὐτόν.**

«Εἶδε ὁ Θεὸς ὅλα ὅσα δημιούργησε, καὶ ὅλα ἦταν πολὺ καλὰ».

«Δικὴ σου εἶναι ἡ ἡμέρα καὶ δικὴ σου εἶναι ἡ νύχτα· σὺ δημιούργησες καὶ ἐγκατέστησες τὸ φῶς καὶ τὸν ἥλιο· σὺ ἔθεσες ὅλα τὰ ὄρια τῆς γῆς».

«Δικοί σου εἶναι οἱ οὐρανοὶ καὶ δικὴ σου εἶναι ἡ γῆ. Σὺ θεμελίωσες τὴν οἰκουμένη καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτήν. Δικὴ του εἶναι ἡ θάλασσα καὶ αὐτὸς τὴ δημιούργησε».

«Πόσο μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα σου, Κύριε· ὅλα τὰ ἔκανες μὲ σοφία».

«Ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς εἶμαι ἐκεῖνος ποὺ κατασκεύασα τὸ φῶς καὶ δημιούργησα τὸ σκοτάδι. Ἐγὼ δημιούργησα τὴ γῆ καὶ τὸν

ποιήσας σκότος. Ἐγὼ ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς. Ἐγὼ
15 τῇ χειρὶ μου ἐστερέωσα τὸν οὐρανόν».

Ἦσ. 57,16.— «Πνεῦμα παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ πνοὴν πᾶσαν ἐγὼ ἐποίησα».

Ἰερ. 10,12-13.— «Κύριος ὁ ποιῶν γῆν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, ἐτοιμάζων τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ συνέσει αὐτοῦ ἐξέ-
20 τεινε τὸν οὐρανόν, καὶ ἀνήγαγε νεφέλας ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς· ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησε, καὶ ἐξήγαγε φῶς αὐτοῦ».

Βαροῦχ 3,32.— «Ὁ κατασκευάσας γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέ-
πλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. Ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς, καὶ
πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. Οἱ δὲ ἀστέ-
25 ρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠυφράνθησαν· ἐκάλεσεν
αὐτοὺς καὶ εἶπον· Πάρεσμεν. Ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιή-
σαντι αὐτούς».

Σοφ. Σολ. 1,13-14.— «Ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρ-
πεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων. Ἔκτισε γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα τὰ πάντα,
30 καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς φάρ-
μακον ὀλέθρου, οὐδὲ ἄδου βασιλείον ἐπὶ τῆς γῆς».

Σοφ. Σολ. 11,24.— «Ἀγαπᾷς τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὐδὲν βδελύσση
ῶν ἐποίησας. Πῶς δὲ διεμένειεν ἄν τι, εἰ μὴ σὺ ἠθέλησας;».

Σοφ. Σολ. 13,5.— «Ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀνα-
35 λόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται».

Σοφ. Σειρ. 18,1.— «Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ἔκτισε τὰ πάντα κοινῇ,
Κύριος μόνος».

Σοφ. Σειρ. 42,24.— «Οὐκ ἐποίησεν οὐδὲν ἐλλεῖπον· ἐν τοῦ ἐνὸς
ἐστερέωσε τὰ ἀγαθὰ· καὶ τίς πλησθήσεται ὁρῶν δόξαν αὐτοῦ;».

Σοφ. Σειρ. 39,33-34.— «Τὰ ἔργα Κυρίου πάντα ἀγαθὰ, καὶ πᾶσαν
40 χρεῖαν ἐν ὧρα αὐτῶν χορηγήσει. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τοῦτο τοῦ-
του πονηρότερον. Πάντα γὰρ ἐν καιρῷ δοκιμασθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 38,4. 8.— «Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα, καὶ ἀνήρ
φρόνιμος οὐ προσοχθεῖ αὐτοῖς. Καὶ ἡ εἰρήνη ἢ παρ' αὐτῶν ἐστὶν
45 ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς».

Μ. Βασιλείου, Ἐξαήμερος, ὁμιλ. 5. 4,18.— «Βλαστησάτω ἡ γῆ

ἄνθρωπο ἐπάνω σ' αὐτήν. Ἐγὼ μὲ τὸ χέρι μου στεριώσα τὸν οὐρανόν».

«Τὸ πνεῦμα προέρχεται ἀπὸ μένα, καὶ κάθε πνοὴ ἐγὼ τὴν ἔκανα».

«Ὁ Κύριος εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔκανε τὴ γῆ μὲ τὴ δύναμή του, ἀνόρθωσε τὴν οἰκουμένη μὲ τὴ σοφία καὶ μὲ τὴ σύνεσίν του ἄπλωσε τὸν οὐρανόν, καὶ αὐτὸς ἀνέβασε τὰ σύννεφα ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς· ἔκανε τὶς ἀστραπὲς γιὰ τὴ βροχὴ καὶ ἔβγαλε τὸ φῶς του».

«Αὐτὸς ποὺ κατασκεύασε τὴ γῆ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, τὴν γέμισε μὲ ζῶα τετράποδα. Αὐτὸς ποὺ ἐξαποστέλλει τὸ φῶς καὶ πορεύεται, τὸ καλεῖ καὶ ὑπακούει σ' αὐτὸν μὲ τρόμο. Καὶ τὰ ἄστρα λάμπουν στὶς θέσεις τους καὶ εἶναι εὐχαριστήμενα· τὰ καλεῖ καὶ λένε· Ἐδῶ εἴμαστε. Λάμπουν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους γι' αὐτὸν ποὺ τὰ δημιούργησε».

«Ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε τὸν θάνατο, οὔτε εὐχαριστιέται μὲ τὴν ἀπώλεια τῶν ζωντανῶν. Διότι ὅλα τὰ δημιουργήσε γιὰ νὰ ὑπάρχουν αἰώνια καὶ νὰ διασώζονται τὰ δημιουργήματα τοῦ κόσμου. Δὲν ὑπῆρχε σ' αὐτὰ τὸ δηλητήριον τοῦ ὀλέθρου, οὔτε τὸ βασίλειον τοῦ ἄδου πάνω στὴ γῆ».

«Ἀγαπᾷς ὅλα τὰ δημιουργήματα καὶ δὲν ἀποστρέφεσαι κανένα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔκανες. Καὶ πῶς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ παραμείνει κάτι, ἐὰν ἐσὺ δὲν τὸ ἤθελες;».

«Ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλλονὴ τῶν κτισμάτων ὁδηγεῖται κανεὶς κατ' ἀναλογία στὴν ἰδέα τοῦ Δημιουργοῦ τους».

«Αὐτὸς ποὺ ζεῖ αἰώνια, τὰ δημιούργησε ὅλα μαζί, ὁ μοναδικὸς Κύριος».

«Δὲ δημιούργησε κανένα λειψόν· τὸ ἓνα ἀγαθὸ συμπληρῶνει τὸ ἄλλο· καὶ ποιὸς χορταίνει βλέποντας τὴ δόξα του;».

«Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀγαθὰ, καὶ τοὺς δίνει στὴν κατάλληλη ὥρα ὅ,τι ἔχουν ἀνάγκη. Καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ. Αὐτὸ εἶναι πιὸ πονηρὸ ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ὅλα θὰ δοκιμαστοῦν μὲ τὸν καιρό».

«Ὁ Κύριος ὄρισε νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὴ γῆ φαρμακευτικὰ βότανα καὶ κανένας φρόνιμος ἄνθρωπος δὲν τὰ κακομεταχειρίζεται, καὶ ἡ γαλήνη ποὺ φέρνουν αὐτὰ ὑπάρχει σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη».

«Ἄς βλαστήσει ἡ γῆ βότανα»· ἀλλὰ μαζί μὲ αὐτὰ φύτρωσαν

βοτάνην χόρτου»· καὶ συνεξεδόθη τοῖς τροφίμοις τὰ δηλητήρια· μετὰ τοῦ σίτου τὸ κώνειον, μετὰ τῶν λοιπῶν τροφίμων ἑλλέβορος, καὶ ἀκόνιτον, καὶ μανδραγόρας, καὶ ὁ τῆς μήκονος ὀπός. Τί οὖν;
 50 Ἀφέντες τὸ ἐπὶ τοῖς χρησίμοις τὴν χάριν ὁμολογεῖν, ἐγκαλέσομεν τῷ Δημιουργῷ ἐπὶ τοῖς φθαρτικοῖς ἡμῶν τῆς ζωῆς; Ἐκεῖνο δὲ λογιζόμεθα, ὅτι οὐ πάντα τῆς γαστρὸς ἕνεκεν τῆς ἡμετέρας δεδημιουργηται, ἀλλ' ἡμῖν μὲν αἱ ἀποτεταγμέναί τροφαὶ πρόχειροι καὶ πᾶσιν εὐγνωστοί, ἕκαστον δὲ τῶν γενομένων ἰδίον τινα λόγον ἐν τῇ κτίσει
 55 πληροῖ.

Ἰδίου, ὅπ. π., ὁμιλ. 2. 5,21.— Παρὰ Θεοῦ τὸ κακὸν τὴν γένεσιν ἔχειν οὐκ εὐσεβές ἐστι λέγειν, διὰ τὸ μηδὲν τῶν ἐναντίων παρὰ τοῦ ἐναντίου γίνεσθαι. Οὔτε γὰρ ζωὴ θάνατον γεννᾷ, οὔτε τὸ σκότος φωτὸς ἐστὶν ἀρχή, οὔτε ἡ νόσος υἰγείας δημιουργός. Τί οὖν φαμεν;
 60 Ὅτι τὸ κακὸν ἐστὶν οὐχὶ οὐσία ζῶσα καὶ ἔμψυχος, ἀλλὰ διάθεσις ἐν ψυχῇ ἐναντίως ἔχουσα πρὸς ἀρετὴν, διὰ τὴν τοῦ τοῦ καλοῦ ἀπόπτωσιν τοῖς ραθυμοῖς ἐγγινομένη. Μὴ τοίνυν ἔξωθεν τὸ κακὸν περισκόπει, καὶ τῆς ἐν ἑαυτῷ κακίας ἕκαστος ἑαυτὸν ἀρχηγὸν γνωρίζτω.

65 Γρηγ. Θεολόγου.— Οὐδὲν εἰκῆ τῶν παρὰ Θεοῦ γενομένων.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐχὶ φύσις αὐτῆ τῶν κινήσεων καθ' ἑαυτὴν πονηρά, ἀλλ' ἡ τῶν φυσικῶν κινήματων παρατροπὴ τῆς ψυχῆς τὰς ὁρμὰς ὡς πάθη διέβαλεν. Ὁ γὰρ δημιουργὸς τὴν λύραν καλὴν καὶ εὐφθογγὸν ἠρμώσατο, οἱ δὲ κρούοντες διαφόρως ἄπτονται τῶν
 70 χορδῶν, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κιθάρας, ὁ μὲν ὕμνον, ὁ δὲ ἀπηχεῖ βλασφημίαν, οὐχ ὡς τῆς τῶν χορδῶν φύσεως τὸ διεστραμμένον ἐχούσης, ἀλλ' ὡς τῆς τῶν ψηλαφόντων ἀμαθίας παραφθειρούσης τὸ ὄργανον.

Ἰδίου— Ταῖς τῶν κακῶν ἐπισποραῖς αἰτία τῶν ἀνθρώπων ἡ
 75 ραθυμία. «Ἐν τῷ γὰρ καθεῦδειν», φησί, «τοὺς ἀνθρώπους ἤλθεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε τὰ ζιζάνια ἀναμέσον τοῦ σίτου».

Εὐσεβίου.— Πάντα ὅσα πεποιήκεν ὁ Θεός, καλὰ πεποιήκεν, ἐπιστήμων αὐτὸς ὢν πάντων. Οὔτε γὰρ ὁ δίκαιος ποιήσειεν τι ἄδικον,

1. Βότανο πού οἱ ἀρχαῖοι τὸ χρησιμοποιοῦσαν ὡς καταπραῦντικό τοῦ παροξυσμοῦ καὶ τῆς παραφροσύνης.

2. Φυτὸ δηλητηριώδες πού περιέχει ἀκονιτίνη.

3. Φυτὸ ναρκωτικό.

καὶ τὰ δηλητηριώδη· μαζί μὲ τὸ σιτάρι καὶ τὸ κώνειο, μαζί μὲ τὰ ἄλλα φαγώσιμα καὶ ὁ ἐλλέβορος¹ καὶ τὸ σκορπιδόχορτο² καὶ ὁ μανδραγόρας³ καὶ ὁ χυμὸς τῆς μήκονος⁴. Τί λοιπόν; Ἐ' ἀφήσουμε τὴν εὐγνωμοσύνη πού ὀφείλουμε γιὰ ὅλα τὰ χρήσιμα, καὶ θὰ κατηγορήσουμε τὸν Δημιουργὸ γι' αὐτὰ πού φθείρουν τὴ ζωὴ μας; Νὰ σκεφτόμαστε μᾶλλον τὸ ἐξῆς, ὅτι ὅλα δὲν δημιουργήθηκαν γιὰ τὴ δική μας κοιλιά, ἀλλὰ γιὰ μᾶς εἶναι στὴ διάθεσή μας οἱ καθορισμένες τροφές πού εἶναι σὲ ὅλους πολὺ γωνστές, τὸ κάθε τι ὅμως ἀπὸ αὐτὰ πού δημιουργήθηκαν ἐκπληρώνει κάποιο ἰδιαίτερο σκοπὸ μέσα στὴν κτίση.

Δὲν εἶναι εὐσεβὲς νὰ λέμε ὅτι τὸ κακὸ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, διότι κανένα ἀπὸ τὰ ἀντίθετα δὲν γίνεται ἀπὸ τὸ ἀντίθετό του. Γιατὶ οὔτε ἡ ζωὴ γεννάει θάνατο, οὔτε τὸ σκοτάδι εἶναι ἡ αἰτία τοῦ φωτός, οὔτε ἡ ἀρρώστια εἶναι δημιουργὸς τῆς υἰγείας. Τί λέμε λοιπόν; Ὅτι τὸ κακὸ δὲν εἶναι οὐσία ζωντανὴ μὲ ψυχὴ, ἀλλὰ διάθεση μέσα στὴν ψυχὴ, πού εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὴν ἀρετὴ, πού προκαλεῖται μέσα στοὺς ράθυμους ἐξαιτίας τῆς ἔκπτωσης ἀπὸ τὸ καλὸ. Νὰ μὴ παρατηρεῖς λοιπόν τὸ κακὸ ἐξωτερικὰ, ἀλλὰ ὁ καθέννας νὰ ἀναζητᾷ μέσα του τὴν ἀρχηγὸ τῆς κακίας.

Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸν Θεὸ δὲν εἶναι τυχαῖο.

Δὲν εἶναι ἡ φύση τῶν κινήσεων καθεαυτὴν κακὴ, ἀλλὰ ἡ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὶς φυσικὲς κινήσεις τῆς ψυχῆς κατηγορήσε τις ὀρμὲς ὡς πάθη. Διότι ὁ Δημιουργὸς τὴ λύρα τὴν ἔκανε καλὴ καὶ νὰ δίνει καλοὺς μουσικοὺς τόνους· ἐκεῖνοι ὅμως πού παίζουν χτυποῦν μὲ διαφορετικὸ τρόπο τὶς χορδές της. Ἔτσι ἀπὸ τὴν ἴδια κιθάρα, ἄλλος βγάζει ὕμνο, καὶ ἄλλος βλασφημία, ὄχι διότι ἡ φύση τῶν χορδῶν ἔχει κάτι ὡ διεσπαραμμένο, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἀμάθεια αὐτῶν πού παίζουν ἀλλοιώνει τὸ ὄργανο.

Ἡ ραθυμία τῶν ἀνθρώπων εἶναι αἰτία τῶν κακῶν πού σπάρθηκαν ἐκ τῶν ὑστέρων. Διότι λέγει, «ὅταν κοιμῶνταν οἱ ἄνθρωποι, ἦρθε ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε τὰ ζιζάνια ἀνάμεσα στὸ σιτάρι»⁵.

Ὅλα ὅσα ἔκανε ὁ Θεὸς τὰ ἔκανε καλά, σὰν ἐπιστῆ... πού εἶναι ὄλων. Διότι οὔτε τὸ ἄδικο κάνει ὁ δίκαιος, οὔτε τὸ κακὸ ὁ ἀγα-

4. Φυτό ναρκωτικὸ, γνωστὸ ὡς παπαρούνα, ἀφιόνι, κ.ἄ.

5. Ματθ. 13,25.

οὔτε ὁ ἀγαθὸς φαῦλον, ὡσπερ οὐδὲ ἐπιστήμων ἀνεπιστημόνως. Δί-
80 καιος δὲ καὶ ἀγαθὸς καὶ ἐπιστήμων ὁ Θεὸς ἐστίν· οὐδὲν ἄρα ἄδικον,
οὐδὲ φαῦλον ὁ Θεὸς ἐποίησεν.

Διδύμου.— Ἐνὶ νεύματι βουλήσεως ἃ θέλει συνίστησιν ἐκ μὴ ὄν-
των, μόνος ὢν αἰδῖος, μόνος ὢν ἄναρχος, μόνος ἀπλοῦς οὐσία καὶ
βουλήσει.

Τίτλος Γ'.— *Περὶ δοξολογίας Θεοῦ, καὶ ὅτι χρή δοξάζειν καὶ
ἀγιαρίζειν τὸν Θεόν, καὶ ὅτι τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάζει ὁ
Θεός.*

Ἀριθμ. 20,24.— «Ἐἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν· Ὅτι οὐκ ἐπιστεύ-
5 σατε ἀγιάσαι με, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύ-
την εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα αὐτοῖς».

Α' Βασ. 2,30.— «Τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ ὁ ἐξουθενῶν
με ἀτιμασθήσεται».

Ψαλμ. 9,1.— «Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου».

10 Ψαλμ. 17,4.— «Αἰνῶν ἐπικαλέσομαι τὸν Κύριον, καὶ ἐκ τῶν
ἐχθρῶν μου σωθήσομαι».

Ψαλμ. 21,24.— «Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, αἰνέσατε αὐτόν», καὶ
τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 33,1.— «Εὐλόγησω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παν-
15 τὸς ἢ αἰνεῖσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου».

Ψαλμ. 46,7.— «Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε· ψάλατε τῷ βα-
σιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε».

Ψαλμ. 49,14.23.— «Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀποδός
τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου. Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ
20 ὁδός».

Ψαλμ. 65,1.— «Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ, πᾶσα ἡ γῆ ψάλατε τῷ ὀνό-
ματι αὐτοῦ».

Ψαλμ. 66,4.— «Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοί, ὁ Θεός· ἐξομο-
λογησάσθωσάν σοι».

25 Ψαλμ. 67,27-33.— «Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν Κύριον,
ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ. Αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς, ἄσατε τῷ Θεῷ, ψάλατε τῷ
Κυρίῳ».

Ψαλμ. 76,4.— «Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ καὶ ἠψφράνθην, ἠδολέσχῃ-
σα».

30 Ψαλμ. 88,1.— «Τὰ ἐλέη σου, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα ἄσομαι, εἰς γε-
νεὰν καὶ γενεάν».

θός, ὅπως οὔτε ὁ ἐπιστήμονας κάνει κάτι χωρὶς ἐπιστήμη. Λίκαιος δὲ καὶ ἀγαθός καὶ ἐπιστήμονας εἶναι ὁ Θεός· ἐπομένως τίποτε τὸ ἀδικο ἢ τὸ κακὸ δὲν ἔκανε ὁ Θεός.

Μὲ ἓνα του νεῦμα θελήσεως δημιουργεῖ αὐτὰ ποῦ θέλει ἀπὸ τὸ μηδέν, διότι εἶναι ὁ μόνος αἰώνιος, ὁ μόνος ἀναρχος καὶ ὁ μόνος ἀπλὸς στὴν οὐσία καὶ στὴ βούληση.

Τίτλος 3.— Γιά τὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι πρέπει νὰ διξάζουμε καὶ νὰ εὐλογοῦμε τὸν Θεό, καὶ ὅτι ἐκείνους ποῦ τὸν δοξάζουν ὁ Θεὸς θὰ τοὺς ἀντιδοξάσει.

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωϋσῆ· Ἐπειδὴ δὲν πιστέψατε νὰ μὲ ἀγιάσετε, γι' αὐτὸ δὲν θὰ ὀδηγήσετε ἐσεῖς τὸ πλῆθος αὐτὸ στὴ χώρα ποῦ ἔδωσα σ' αὐτούς».

«Θὰ διξάσω ἐκείνους ποῦ μὲ δοξάζουν, καὶ ἐκείνους ποῦ μὲ περιφρονοῦν θὰ τοὺς περιφρονήσω».

«Θὰ σὲ δοξάσω, Κύριε, μὲ ὅλη τὴν καρδιά μου».

«Μὲ ὕμνους δοξολογίας θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν Κύριο καὶ θὰ σωθῶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου».

«Ὅσοι φοβᾶστε τὸν Κύριο, δοξολογεῖστε τον» καὶ τὰ λοιπά.

«Θὰ δοξολογῶ τὸν Κύριο σὲ κάθε εὐκαιρία, ὁ ὕμνος του θὰ βρίσκεται στὸ στόμα μου».

«Ψάλετε στὸν Θεό μας, ψάλετε· ψάλετε στὸν βασιλιά μας, ψάλετε».

«Θυσίασε στὸν Θεό μας θυσία δοξολογίας, καὶ πρόσφερε στὸν Ὑψιστο τὶς προσευχές σου. Ἡ θυσία τῆς δοξολογίας μὲ δοξάζει, καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ δρόμος στὸν ὁποῖο θὰ τοῦ δεῖξω τὴ σωτηρία μου».

«Ἀλαλάξτε στὸν Θεὸ ὅλη ἡ γῆ· ψάλετε ὕμνους στὸ ὄνομά του».

«Ἄς σὲ ἐγκωμιάσουν, Θεέ, οἱ λαοὶ ἄς σὲ ἐγκωμιάσουν».

«Εὐλογεῖτε τὸν Θεὸ Κύριο σὲ ἱερὰς συνάξεις, ὅλοι ὅσοι εἶστε ἀπόγονοι τοῦ Ἰσραὴλ. Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ψάλετε στὸν Θεό, ψάλετε στὸν Κύριο».

«Θυμῆθηκα τὸν Θεὸ καὶ εὐφράνθηκα, μελαγχόλησα».

«Θὰ ψάλω τὶς καλωσίνες σου, Κύριε, αἰώνια, μέσω ὄλων τῶν γενεῶν».

Ψαλμ. 91,1.— «Άγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ καὶ ψάλλειν τῷ ὀνόματί σου».

Ψαλμ. 94,1.— «Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν 35 τῷ Θεῷ».

Ψαλμ. 95,1.8.— «Ἦσαστε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινόν. Ἦσαστε τῷ Κυρίῳ, πᾶσα ἡ γῆ. Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ, αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν».

Ψαλμ. 98,5.— «Ἵψουτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖ- 40 τε».

Ψαλμ. 65,1.— «Άλαλάξατε τῷ Θεῷ, πᾶσα ἡ γῆ· δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν εὐφροσύνῃ».

Ψαλμ. 102,1.22.— «Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου. Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ 45 τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ».

Ψαλμ. 103,34.— «Ἡδυνθείη αὐτῷ ἡ διαλογία μου».

Ψαλμ. 104,1.— «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ καὶ ἐπικαλέσασθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ».

Ψαλμ. 105,2.— «Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου; ἀκου- 50 στὰς ποιήσει».

Ψαλμ. 110,10.— «Ἡ αἴνεσις αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶ- νος».

Ψαλμ. 112,1.— «Αἰνεῖτε, παῖδες, Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυ- ρίου. Εἶη τὸ ὄνομα», κ. τ. ε.

55 Ψαλμ. 113,25.— «Οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνεσουσί σε, Κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς ᾄδου».

Ψαλμ. 115,8.— «Σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἐν ὀνόματι Κυ- ρίου».

Ψαλμ. 116,1.— «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε».

60 Ψαλμ. 133,1.— «Ἴδου δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντες οἱ δοῦλοι Κυρίου».

Ψαλμ. 134,3.— «Ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὅτι καλόν. Ὅτι τὸν Ἰακώβ», κ. τ. ε.

Ψαλμ. 146,1.— «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς ψαλμὸς, τῷ Θεῷ 65 ἡμῶν».

Παροιμ. 7,1.— «Τίμα τὸν Κύριον, καὶ ἰσχύσεις· πλὴν δὲ αὐτοῦ μὴ φοβοῦ ἄλλον».

Ἦσ. 8,13.— «Κύριον αὐτὸν ἀγίασατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος. Καὶ ἐὰν ἐπ' αὐτῷ πεποιθὼς ᾖς, ἔσται σοι εἰς ἀγίασμα».

70 Ἦσ. 42,10.— «Ἵμνήσατε τῷ Θεῷ ὕμνον καινόν· ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ δοξάζεται ἀπὸ ἄκρου τῆς γῆς».

«Εἶναι καλὸ νὰ δοξολογεῖ κανεὶς τὸν Κύριο καὶ νὰ ψάλλει ὕμνο πρὸς τιμὴν τοῦ ὀνόματός σου».

«Ἐλᾶτε νὰ ἐκδηλώσουμε τὴν ἀγαλλίασὴ μας στὸν Κύριο, καὶ νὰ ἐπευφημήσουμε τὸν Θεό».

Ψάλατε πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου ἄσμα καινούργιο. Ψάλετε στὸ Κύριο ὅλη ἡ γῆ. Προσφέρετε στὸν Κύριο ὅλες οἱ πατριεῖς τῶν ἐθνῶν, προσφέρετε στὸν Κύριο δόξα καὶ τιμὴ».

«Ἐξυψώνετε τὸν Κύριο καὶ Θεό μας καὶ προσκυνεῖτε αὐτόν».

«Ἐπευφημηῆστε με ἀλαλαγμοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Κυρίου ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς, ἐκδηλώστε ὑποταγὴ στὸν Κύριο με εὐφροσύνη».

«Δόξαζε, ψυχὴ μου, τὸν Κύριο, καὶ ὅλες οἱ ἐσωτερικὲς μου δυνάμεις. Δοξάζετε τὸν Κύριο ὅλα τὰ ἔργα του, σὲ κάθε τόπο τῆς ἐπικρατείας του».

«Εἶθε νὰ γίνουν εὐάρεστοι σ' αὐτόν οἱ διαλογισμοί μου, καὶ νὰ δοκιμάσω κι ἐγὼ εὐφροσύνη γιὰ τὸν Κύριο μου».

«Νὰ δοξολογεῖτε τὸν Κύριο καὶ νὰ ἐπικαλεῖσθε τὸ ὄνομά του».

«Ποιὸς θὰ ἐξυμνήσει τὰ ἔργα τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου; Ἴσως εἶναι τὸ ὄνομα» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Οἱ νεκροὶ δὲν θὰ σὲ δοξολογήσουν, Κύριε, οὔτε ὅλοι ὅσοι κατεβαίνουν στὸν ἄδη».

«Σὲ σένα θὰ προσφέρω θυσία αἰνέσεως, καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

«Αἰνεῖτε τὸν Κύριο ὅλα τὰ ἔθνη· ἐπαινεστε».

«Ἐμπρὸς λοιπόν, δοξολογεῖτε τὸν Κύριο, ὅλοι οἱ δοῦλοι τοῦ Κυρίου».

«Ψάλατε ὕμνους στὸ ὄνομά του, διότι εἶναι καλό. Διότι τὸν Ἰακώβ» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Αἰνεῖτε τὸν Κύριο, διότι ὁ ὕμνος στὸν Θεό μας εἶναι καλός».

«Νὰ σέβεσαι τὸν Κύριο καὶ θὰ γίνεις δυνατός· καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτόν νὰ μὴ φοβᾶσαι ἄλλον».

«Νὰ εὐλογεῖτε τὸν Κύριο καὶ αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ φόβος σας. Καὶ ἐὰν στηρίζεις τὴν πεποίθησή σου σ' αὐτόν, θὰ εἶναι γιὰ σένα εὐλογία».

«Ψάλατε στὸν Θεό καινούργιο ὕμνο· ἡ ἐξουσία του δοξάζεται ἀπὸ τὸ ἓνα μέχρι τὸ ἄλλο ἄκρο τῆς γῆς».

Ἦσ. 57,11.— «Ἄνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθης μου, οὐδὲ ἔλαβές με εἰς τὴν καρδίαν σου, κἀγὼ σε ἰδὼν παρορῶ».

Ἦσ. 12,4.— «Ἵμνεῖτε τὸν Κύριον, βοᾶτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ».

75 Ἱερ. 13,16.— «Δότε τῷ Θεῷ ἡμῶν δόξαν πρὸ τοῦ συσκοτάσαι, καὶ πρὸ τοῦ προσκόψαι τοὺς πόδας ὑμῶν ἐπ' ὄρη σκοτεινά».

Ψαλμ. 112,2.— «Εἶη τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ αἰνεσις αὐτοῦ ἔστι».

80 Σοφ. Σολ. 16,28.— «Δεῖ φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίας Θεοῦ, καὶ πρὸς ἀνατολὴν φωτὸς ἐντυγχάνειν αὐτῷ».

Σοφ. Σειρ. 17,28.— «Ζῶν καὶ ὑγιῆς αἰνέσει τὸν Κύριον».

Σοφ. Σειρ. 35,13.— «Εὐλόγησον τὸν Κύριον, τὸν ποιήσαντά σε καὶ μεθύσκοντά σε ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ».

85 Σοφ. Σειρ. 39,15.— «Εὐλογήσατε τὸν Κύριον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, δότε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μεγαλωσύνην, καὶ ἐξομολογήσασθε ἐν αἰνέσει αὐτοῦ, ἐν ὧδαῖς χειλέων καὶ ἐν κιννύραις».

Α' Πέτρ. 3,15.— «Κύριον τὸν Χριστὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν».

90 Μ. Βασιλείου.— Τοῦτό ἐστι Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν.

Ἰδίου.— Τὸ ἰλαρὸν καὶ ἄλυπτον τῆς ψυχῆς κατάστημα αἱ τῶν ὕμνων παρηγορίαι χαρίζονται.

Ἰδίου.— Δόξαζε τὸν Ποιητὴν, ἐν ᾧ ἐκτίσθη τὰ πάντα, εἴτε ὁρατά, εἴτε ἀόρατα, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, καὶ εἴ τινές εἰσιν ἕτεραι λογι-
95 καὶ φύσεις ἀκατονόμαστοι.

Ἰδίου, Ἐξαήμε., 6.— Τὸν Θεὸν γνωρίσωμεν, τὸν Κτίσαντα προσκυνήσωμεν, τῷ Δεσπότη δουλεύσωμεν, τὸν Πατέρα δοξάσωμεν, τὸν τροφέα ἡμῶν ἀγαπήσωμεν, τὸν εὐεργέτην αἰδεσθησώμεθα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης, καὶ προ-
100 σκυνουῦντες μὴ λήξωμεν.

Ἰδίου, Εἰς τὸν 115 Ψαλμ.— Τὴν τῆς αἰνέσεως θυσίαν ἱερουργήσωμέν σοι τῷ ἀπροσδεεῖ καὶ τελείῳ Θεῷ, ὃς οὐκ ἀπαιτεῖ σωματικὰς θυσίας, ἐν αἷς πλεονεκτοῦσιν οἱ εὐπορώτεροι, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ διαθέσεως καρδίας καθαρὰν ἐξομολόγησιν, ἧς μέτεστι πᾶσιν ἐξ
105 Ἰσοῦ τοῖς βουλομένοις.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος 27.— Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον, ἢ ἀναπνευστέον.

«Ἐπειδὴ δὲν μὲ θυμήθηκες, οὔτε μὲ ἐβάλας μέσα στὴν καρδιά σου, καὶ ἐγὼ βλέποντάς σε κάνω πῶς δὲν σὲ βλέπω».

«Δοξάζετε τὸν Κύριο, διαλαλεῖτε τὸ ὄνομά του».

«Δοξολογήστε τὸν Θεό μας πρὶν νὰ σκοτεινιάσει, καὶ πρὶν νὰ σκοντάψουν τὰ πόδια σας πάνω στὰ σκοτεινὰ βουνιά».

«Ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένο ἀπὸ τώρα καὶ στοὺς μέλλοντες αἰῶνες, διότι ἡ σοφία καὶ ἡ δόξα ἀνήκει σ' αὐτόν».

«Πρέπει νὰ ὑποδέχεστε τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου μὲ εὐχαριστίες στὸ Θεό, καὶ νὰ προσεύχεσθε σ' αὐτόν κατὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ φωτός».

«Αὐτὸς ποὺ ζεῖ καὶ εἶναι ὑγιής νὰ δοξάζει τὸν Κύριο».

«Νὰ εὐλογεῖς τὸν Κύριο ποὺ σὲ δημιούργησε καὶ σοῦ δίνει μὲ ἀφθονία τὰ ἀγαθὰ του».

«Νὰ εὐλογεῖτε τὸν Κύριο γιὰ ὅλα τὰ ἔργα του· νὰ μεγαλύνετε τὸ ὄνομά του καὶ νὰ διακηρύσσετε τὸν αἶνο του μὲ ἄσματα τῶν χειλιῶν σας καὶ μὲ κιννύρες».

«Νὰ λατρεύετε τὸν Κύριο καὶ Χριστὸ στὶς καρδιές σας».

Αὐτὸ σημαίνει νὰ κατοικήσει μέσα μας ὁ Θεός· τὸ νὰ ἔχουμε μὲ τὴ μνήμη μέσα μας ἐγκατεστημένο τὸν Θεό.

Τὴ χαρωπὴ καὶ χωρὶς λύπη κατάσταση τῆς ψυχῆς χαρίζουν οἱ παρηγοριῆς τῶν ὕμνων.

«Δόξαζε τὸν Δημιουργό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔγιναν ὅλα, εἴτε ὀρατά, εἴτε ἀόρατα, εἴτε ἀρχές, εἴτε ἐξουσίες, καὶ ὅποια τυχὸν ὑπάρχουν ἄλλα λογικὰ ὄντα ποὺ δὲν ὀνομάζονται.

Νὰ γνωρίσουμε τὸν Θεό, νὰ προσκυνήσουμε τὸν Δημιουργό, νὰ ὑπηρετήσουμε τὸν Κύριο, νὰ δοξάσουμε τὸν Πατέρα, νὰ ἀγαπήσουμε τὸν τροφὸ μας, νὰ σεβαστοῦμε τὸν εὐεργέτη, καὶ νὰ μὴ παύσουμε νὰ προσκυνοῦμε τὸν ἀρχηγὸ τῆς ζωῆς μας, τῆς τωρινῆς καὶ τῆς μέλλουσας.

Θὰ τελέσουμε τὴ θυσία τῆς αἰνέσεως γιὰ σένα ποὺ δὲν ἔχεις ἀνάγκη καὶ εἶσαι τέλειος Θεός· ὁ ὁποῖος δὲν ζητεῖ σωματικὲς θυσίες, στὶς ὁποῖες ὑπερτεροῦν οἱ πιὸ εὐποροὶ, ἀλλὰ τὴν εἰλικρινῆ ἐξομολόγηση ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς, ποὺ εἶναι δυνατὴ ἐξ ἴσου ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ θέλουν.

Νὰ θυμόμαστε τὸν Θεὸ μᾶλλον, παρὰ νὰ ἀναπνέουμε.

Γνώρισμα τῆς εὐσέβειας εἶναι τὸ νὰ φροντίζουμε διαρκῶς γιὰ

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐύσεβείας σημεῖον, τὸ συνεχῆ ποιεῖσθαι τῶν Θεωτέρων τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὸ πυκναῖς ἐντεύξεσιν ἐξίλειου-
110 σθαι.

Εὐαγρίου.— Τὸν Θεὸν ἔργοις σεμνοῖς σέβου, λόγοις δὲ ὕμνει, ἐν-
νοία τίμα.

Φίλωνος.— Ἀξίως οὐδεὶς τὸν Θεὸν τιμᾷ, ἀλλὰ δικαίως μόνον. ὁπότε οὐδὲ τοῖς γονεῦσιν ἴσας ἀποδοῦναι χάριτας ἐνδέχεται. Ἀντι-
115 γενῆσαι γὰρ οὐχ οἷόν τε τούτους.

**Τίτλος Δ'.— Περὶ δικαιολογίας, καὶ τίνες ἐδικαιολογήθησαν
πρὸς τὸν Θεόν.**

Ἰωβ 7,16–21.— «Οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα ζήσομαι, ἵνα μακροθυμήσω. Ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ· κενὸς γάρ μου ὁ βίος. Τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος,
5 ὅτι ἐμεγάλυνας αὐτόν, ἢ ὅτι προσέχεις τὸν νοῦν εἰς αὐτόν, ἢ ἐπισκο-
πὴν αὐτοῦ ποιήσεις ἕως πρῶτῃ καὶ εἰς ἀνάπαυσιν αὐτὸν κρινεῖς;
Ἔως τίνος οὐκ ἔαξ με, οὐδὲ προΐη με, ἕως ἂν καταπίω τὸν πτύελόν
μου ἐν ὀδύνη; Εἰ ἐγὼ ἤμαρτον, τί δυνήσομαι πρᾶξαι, ὁ ἐπιστάμενος
τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τί ἔθου με κατεντεύκτην σου, εἰμὶ δὲ
10 ἐπὶ σοὶ φορτίον; Καὶ διὰ τί οὐκ ἐποίησω τῆς ἀνομίας μου λήθην καὶ
καθαρισμὸν τῆς ἀμαρτίας μου; Νυνὶ δὲ εἰς γῆν ἀπελεύσομαι».

Ἰωβ 9,29–35.— «Ἐπειδὴ εἰμι ἀσεβής, διὰ τί οὐκ ἀπέθανον; Ἐάν
τε ἀπολούσωμαι χιόνι καὶ ἀποκαθάρωμαι χερσὶ καθαραῖς, ἱκανῶς
15 με ἐν ρύπῳ ἔβαψας. Ἐβδελύξατό με ἡ στολή μου. Οὐ γὰρ εἶ ἄνθρω-
πος κατ' ἐμέ, ᾧ ἀνταποκρινοῦμαι, ἵνα ἔλθωμεν ὁμοθυμαδὸν εἰς
κρίσιν. Εἴθε ἦν ὁ μεσίτης ἡμῶν καὶ διελέγχων καὶ διακούων ἀνα-
μέσον ἀμφοτέρων».

Ἰωβ 21,7–13.— «Διὰ τί ἀσεβεῖς ζῶσι, πεπαλαίονται δὲ καὶ ἐν
πλούτῳ; Ὁ σπόρος αὐτῶν κατ' ἐπιθυμίαν ψυχῆς, τὰ δὲ τέκνα αὐ-
10 τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς. Οἱ οἴκοι αὐτῶν εὐθηνοῦσι, φόβος δὲ οὐδαμοῦ·
μάστιξ δὲ παρὰ Κυρίου οὐκ ἔστιν ἐπ' αὐτοῖς. Μένουσι δὲ ὡσπερ
πρόβατα αἰώνια, τὰ δὲ παιδία αὐτῶν προσπαίζουσιν, ἀναλαμβάνον-
τα ψαλτήριον καὶ κιθάραν. Συνετέλεσαν ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐ-
τῶν».

τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, καὶ μὲ συχνὰς προσευχὰς νὰ ζητοῦμε συγχώρησιν.

Νὰ σέβῃσαι τὸν Θεὸ μὲ ἔργα σεμνὰ, νὰ τὸν ἕμεις μὲ λόγια καὶ νὰ τὸν τιμᾷς μὲ τὴ σκέψην.

Κανένας δὲν τιμᾷ τὸν Θεὸ ἐπάξια, ἀλλὰ μόνον δίκαια, ἀφοῦ οὔτε καὶ στοὺς γονεῖς του δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποδώσει ὅσα τοὺς ὀφείλει. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τοὺς ξαναγεννήσει.

Τίτλος 4.— Γιὰ τὴν ἀπολογία, καὶ ποιοὶ ἀπολογήθηκαν στὸν Θεό.

«Δὲν πρόκειται νὰ ζήσω αἰώνια, γιὰ νὰ δεῖξω ὑπομονή. Φύγε ἀπὸ μένα· διότι ἡ ζωὴ μου εἶναι ἄδεια. Ἐπὶ τέλους ποιὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖο δόξασες ἐσύ, ἢ ἔχεις στραμμένο τὸν νοῦ σου σ' αὐτόν, ἢ τὸν φροντίζεις μέχρι τὸ πρῶν καὶ τὸν κρίνεις ἄξιο ἀναπαύσεως; Ἐμένα ὁμως ἕως πότε θὰ μὲ κρατᾷς καὶ δὲν μὲ ἀπορρίπτεις, μέχρι νὰ στεγνώσει κι αὐτὸ τὸ σάλι μου μὲ πόνο; Ἐάν ἐγὼ ἀμάρτησα, πές μου, τί μπορῶ νὰ κάνω, σὺ ποὺ γνωρίζεις τίς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων; Γιατί μὲ ἔκανες νὰ παίρνω θέση κατηγοροῦ ἐναντίον σου, καὶ νὰ γίνομαι σὲ σένα βάρος; Καὶ γιατί δὲν ἔρριξες στὴ λήθη τὴν ἀνομία μου, καὶ δὲν καθάρισες τὴν ἁμαρτία μου; Καὶ ἔτσι τώρα θὰ ἀπιστρέψω στὴ γῆ».

«Ἀφοῦ εἶμαι ἀσεβής, γιατί δὲν πέθανα; Ἐάν λουστῶ καὶ γίνω λευκὸς σὸν τὸ χιόνι καὶ καθαριστῶ μὲ χέρια καθάρια, θὰ εἶμαι καὶ πάλι ἀρκετὰ ρυπαρὸς, ὥστε νὰ μὲ σιχαίνεται καὶ ἡ στολὴ μου. Διότι δὲν εἶσαι ἄνθρωπος, ὅπως ἐγώ, πρὸς τὸν ὁποῖο μπορῶ νὰ ἀπαντήσω, γιὰ νὰ ἔρθουμε μαζί σὲ ἀντιδικία. Μακάρι νὰ ὑπῆρχε κάποιος μεσάζων μεταξύ μας, ποὺ νὰ μποροῦσε νὰ δικάσει ἀφοῦ ἀκούσει καὶ τοὺς δύο μας».

«Γιατί οἱ ἀσεβεῖς ζοῦν τόσα πολλὰ χρόνια μάλιστα καὶ μέσα σὲ πλοῦτη; Οἱ ἀπόγονοὶ τους προδεῖνουν ὅπως ἐπιθὶ μετ' ἢ νυχθὴ τους καὶ βλέπουν τὰ παιδιὰ τους καὶ τὰ χαίρονται. Τὰ σπῆτια τους εἶναι γεμᾶτα ἀγαθὰ, καὶ δὲν ὑπάρχει πονηρὰ γι' αὐτοὺς φόβος, οὔτε καὶ καμμιά τιμωρία ἀπὸ τὸν Κύριον ἐπάνω τους. Παραμένουν σάν τὰ πρόβατα αἰώνια, καὶ τὰ παιδιὰ τους παίξουν καὶ διασκεδάζουν παίρνοντας ψαλτήριον καὶ κιθάρα καὶ τελειώνοντας τὴ ζωὴ τους μέσα σὲ ἀναθά».

25 Ἰωβ 13,23.— «Πόσαι εἰσὶν αἱ ἀνομίαι μου καὶ αἱ ἁμαρτίαι μου, δίδαξόν με. Διὰ τί ἀπ' ἐμοῦ κρύπτη;».

Ἄβακ. 1,2–5.— «Ἔως τίνος, Κύριε, κεκράζομαι καὶ οὐ μὴ εἰσακούσεις; βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος καὶ οὐ σώσεις; Τί μοι ἔδειξας κόπους ἐπιβλέπειν; Ἐξεναντίας μου γέγονε κρίσις καὶ ὁ κριτὴς
30 λαμβάνει. Διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, ὅτι ἀσεβῆς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον. Ἐνεκεν τούτου ἐξελεύσεται τὸ κρῖμα διεστραμμένον».

Ζαχ. 1,12–13.— «Ἀπεκρίθη ἄγγελος Κυρίου καὶ εἶπε: Κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσης τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερείδες; Τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος».

Ἱερ. 12,1.— «Δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι ἀπολογήσομαι πρὸς σέ: πλὴν κρίματα λαλήσω πρὸς σέ: τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται, εὐθύνησαν δὲ πάντες οἱ ἄθετοῦντες;».

Τίτλος Ε'— Περὶ τῶν δουλευόντων Θεῷ, καὶ ὅτι χρῆ τούτους τιμῶν καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν νέμειν.

Α' Βασ. 9,8.— «Εἶπεν ὁ Σαουλ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ: Τί οἴσομεν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ; ὅτι οἱ ἄρτοι ἐκλελοιπασιν ἐκ τῶν ἀγγείων
5 ἡμῶν. Καὶ εἶπε τὸ παιδάριον: Ἴδου ἐν τῇ χειρὶ μου τέταρτον σίκλου ἀργυρίου, καὶ δώσεις τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ».

Γ' Βασ. 14,3.— «Εἶπεν Ἱεροβοὰμ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ: Ἀνάστηθι καὶ λάβε εἰς τὴν χειρὰ σου τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ ἄρτους καὶ κολλυρίδας τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, καὶ σταφυλὴν καὶ μέλι».

10 Γ' Βασ. 18,4.— «Ἐλαβεν Ἀβδιὸν ἑκατὸν ἄνδρας προφήτας καὶ ἔκρυσεν αὐτοὺς ἀνὰ πεντήκοντα ἐν σπηλαίοις καὶ ἔτρεφεν αὐτούς».

Δ' Βασ. 4,9.— «Εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς: Ἴδου διαπορεύεται ἐφ' ἡμᾶς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ: ποιήσωμεν αὐτῷ ὑπερῶν, καὶ θῶμεν αὐτῷ ἐκεῖ κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ λυχνίαν».

15 Παροιμ. 11,28.— «Ἀντιλαμβανόμενος δίκαιον, οὗτος ἀνατελεῖ».

Παροιμ. 25,26.— «Ὡς εἰ τις πηγὴν φράσσοι καὶ ὕδατος διέξοδον λυμαίνοιτο, οὕτως ἄκοσμον δίκαιον πεπτωκέναι ἐνώπιον ἀσεβοῦς».

6. Ὁ σίκλος ἦταν μονάδα νομισματικῆ, ἀλλὰ καὶ κουβάς.

«Πές μου, πόσες εἶναι οἱ ἀνομιές μου καὶ οἱ ἁμαρτίες μου. Γιατί κρύβεσαι ἀπὸ μένα;».

«Ἔως πότε, Κύριε θὰ φωνάζω καὶ δὲν θὰ με ἀκούς; Θὰ βοῶ πρὸς ἐσένα ἐγὼ ὁ ἀδικούμενος καὶ δὲν θὰ με σώξεις; Γιατί μοῦ ὑπέδειξες νὰ βλέπω κόπους; Μπροστά μου πολλές φορές γίνεται δίκη καὶ ὁ δικαστὴς δωροδοκεῖται. Γι' αὐτὸ καταργήθηκε ὁ νόμος, ἐπειδὴ ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιο, καὶ ἐξαιτίας τοῦ γεγονότος αὐτοῦ βγαίνει ἀπόφαση ἀδίκη».

«Μίλησε ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ εἶπε· Κύριε Παντοκράτορα, ἕως πότε δὲν θὰ ἐλεεῖς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὶς πόλεις τῆς χώρας Ἰούδα, γιὰ τὶς ὁποῖες ἀδιαφορεῖς ἐδῶ καὶ ἐβδομήντα χρόνια;».

«Δίκαιος εἶσαι, Κύριε, καὶ θὰ ἐξομολογηθῶ σέ σένα· πλὴν ὅμως θέλω νὰ σοῦ ὑποβάλω μερικὰ ἐρωτήματα· Γιατί ἡ ζωὴ τῶν ἀσεβῶν εὐοδώνεται; γιατί εὐτυχοῦν ὅλοι ὅσοι ἀθετοῦν τὸν νόμο σου;».

Τίτλος 5.— Γι' αὐτοὺς ποὺ ὑπηρετοῦν τὸν Θεό· καὶ ὅτι πρέπει αὐτοὺς νὰ τοὺς τιμᾶμε καὶ νὰ τοὺς παρέχουμε τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωὴ τους.

«Εἶπε ὁ Σαοὺλ στὸν ὑπρέτη του· Τί νὰ προσφέρουμε στὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ; Διότι τὰ ψωμιά τελείωσαν ἀπὸ τὰ δοχεῖά μας. Καὶ ὁ ὑπρέτης ἀπάντησε· Νὰ στὸ χέρι μου ἔχω ἓνα τέταρτο τοῦ σίκλου⁶ ἀσήμι, νὰ τὸ δώσεις στὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ».

«Εἶπε ὁ Ἱεροβοὰμ στὴ γυναῖκα του· Σήκω καὶ πάρε στὰ χέρια σου γιὰ τὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ ψωμιά καὶ κολλοῦρες γιὰ τὰ παιδιά του, καὶ σταφύλια καὶ μέλι».

«Πῆρε ὁ Ἀβδιουῦ ἑκατὸ ἄνδρες προφῆτες καὶ τοὺς ἔκρυσε σὲ σπήλαια ἀνὰ πενήντα στὸ καθένα καὶ τοὺς ἔτρεφε».

«Εἶπε ἡ γυναῖκα στὸν ἄνδρα της· Νά, ἔρχεται σέ μᾶς ἓνας ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ· ἄς τοῦ ἐτοιμάσουμε τὸ ὑπερῶο καὶ ἄς τοποθετήσουμε ἐκεῖ γι' αὐτὸν κρεβάτι, τραπέζι καὶ λυχνάρι».

«Ἐκεῖνος ποὺ βοηθεῖ τὸν δίκαιον, θὰ λάμψει ὡς ἥλιος».

«Ὅπως ὅταν κάποιος βουλώνει μὴ πηγὴ καὶ ἐμποδίζει τὸ νερὸ νὰ βγαίνει, ἔτσι εἶναι ἀπρεπὲς νὰ πέσει ὁ δίκαιος μπροστὰ σὲ ἀσεβῆ».

Παροιμ. 28,21.— Ὅς οὐκ αἰσχύνεται πρόσωπα δικαίων, οὐκ
20 ἀγαθός».

Παροιμ. 17,26.— «Ζημιούν ἄνδρα δίκαιον οὐ καλὸν οὐδὲ ὄσιον».

Σοφ. Σειρ. 12,2.— «Εὐποίησον εὐσεβεῖ, καὶ εὐρήσεις ἀνταπόδομα, καὶ εἰ μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Ὑψίστου».

Μὴ ἀνιχνευθέν.— Οἱ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες, μερισταὶ τῶν ἐ-
25 κείνοις ἀποκειμένων στεφάνων εἰσίν.

Κλήμ. Ἀλεξανδρέως.— Οὐκ ἔστι μέγα τὸ φροντίζειν ἀνδρὸς δικαίου, ἀλλὰ χάριν λαμβάνει ὁ καταξιούμενος διακονεῖν αὐτῷ.

Τίτλος S'.— *Περὶ διαγνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ μὴ ἀπὸ τῶν λόγων χρῆ δοκιμάζειν ἕκαστον».*

Σοφ. Σειρ. 19,30.— «Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ βῆμα ποδὸς καὶ γέλωσ ὀδόντων ἀναγγελεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ».

5 Μαθθ. 12,33.— «Ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται».

Μαθθ. 7,15.— «Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».

Λουκᾶ 6,44.— «Ἐκαστον δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται».
10 ται».

Α' Ἰω. 4,1.— «Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα».

Ἐνδέχεται μὲν, ὧ παιδίον, λέγειν μὲν εὖ, φαῦλον δὲ ὑπάρχειν, πρᾶσσοντα δὲ εὖ, φαῦλον εἶναι ἀδύνατον.

Τίτλος Z'.— *Περὶ δικαίων καὶ εὐχῆς παρ' αὐτῶν γινομένης, καὶ ὅτι φυλάττει αὐτοὺς ἐκ πειρασμῶν».*

Γέν. 20,17.— «Προσεύξατο Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἴασατο Ἀβιμέλεχ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰς παιδίσκας, καὶ ἔτικτον».

5 Ἰωβ 36,7.— «Οὐκ ἀφελεῖ ἀπὸ δικαίου ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ καθιεῖται αὐτοὺς εἰς νίκος, καὶ ὑψωθήσονται».

Ψαλμ. 32,18.— Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 33,20.— «Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν
10 αὐτῶν».

«Ὅποιος δὲν ντρέπεται τὰ πρόσωπα τῶν δικαίων, δὲν εἶναι ἀγαθός».

«Τὸ νὰ ζημιώνει κανεὶς ἓνα ἄνδρα δίκαιο, δὲν εἶναι καλὸ, οὔτε σωστό».

«Κάνε καλὸ σὲ εὐσεβῆ καὶ θὰ σοῦ τὸ ἴδιον ἀποδώσῃ, ἀν ὄχι ὁ ἴδιος, ὅποσδήποτε ὅμως ὁ Ὑψιστος».

«Αὐτοὶ ποὺ ἐπαινοῦν τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, εἶναι μέτοχοι τῶν στεφάνων ποὺ ἔχουν ἐτοιμασθεῖ γιὰ ἐκείνους.

Δὲν εἶναι μεγάλον πρᾶγμα νὰ φροντίζεις ἓνα ἄνθρωπον δίκαιο. Ὅμως αὐτὸς ποὺ ἀξιῶνεται νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ, θὰ λάβῃ μεγάλη χάρη».

Τίτλος 6.— *Γιὰ τὴ διάγνωση τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ· καὶ ὅτι πρέπει ὁ καθένας νὰ δοκιμάζεται ἀπὸ τὰ ἔργα του καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ λόγια του.*

«Ἡ ἐνδυμασία τοῦ ἀνθρώπου, τὸ βάδισμά του καὶ τὸ γέλιο τῶν δοντιῶν του, διαλαλοῦν τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός».

«Διότι ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ ἀναγνωρίζεται τὸ δέντρο».

«Προσέχετε τοὺς ψευδοπροφήτες, οἱ ὅποιοι σᾶς πλησιάζουν μὲ ἐνδυμα προβάτων, ἐνῶ μέσα τους εἶναι λύκοι ἀρπακτικοί. Θὰ τοὺς ἀναγνωρίσετε ἀπὸ τοὺς καρποὺς τους».

«Κάθε δέντρο ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸν καρπὸ του».

«Ἀγαπητοί, μὴ πιστεύετε σὲ κάθε πνεῦμα, ἀλλὰ νὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα».

Εἶναι ἐνδεχόμενον, παιδί μου, νὰ μιᾶς καλὰ, ἀλλὰ νὰ εἶσαι κακός, ἐνῶ, ἐὰν ἐνεργεῖς καλὰ, εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶσαι κακός.

Τίτλος 7.— *Γιὰ τοὺς δίκαιους καὶ τὴν προσευχὴν ποὺ κάνουν αὐτοὶ καὶ ὅτι τοὺς προφυλάσσει ἀπὸ τοὺς πειρασμούς.*

«Προσευχῆθηκε ὁ Ἀβραάμ στὸν Θεὸ καὶ θεράπευσε τὸν Ἀβιμέλεχ, καθὼς καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ τὴς δοῦλας αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸν υἱόν του».

«Δὲν θὰ πάρῃ ἀπὸ τὸν δίκαιο ἄνθρωπον τὰ μάτια του, καὶ οὐκ ἀποθήσει τοὺς καθίσαι σὲ θρόνον ἡγετῆς καὶ θὰ δοξαστοῦν».

«Νά, τὰ μάτια τοῦ ἀδίκου εἶναι στραμιμένα σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν φοβοῦνται».

«Εἶναι πολλὰς οἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἀπὸ τῶν πειρασμῶν...»

Ψαλμ. 33,18.— «Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δεήσεις αὐτῶν».

Ψαλμ. 36,17.— «Ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους ὁ Κύριος. Γινώσκει Κύριος τὰς», κ. τ. έ.

15 Ψαλμ. 33,20.— «Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὅσα αὐτῶν· ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται».

Ψαλμ. 144,19.— «Συνθέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως».

Παροιμ. 15,8.— «Εὐχὴ κατευθυνόντων δεκτὴ παρὰ Θεῶ».

20 Παροιμ. 28,12.— «Διὰ βοήθειαν δικαίων πολλὴ γίνεται δόξα».

Παροιμ. 3,33.— «Ἐπαύλεις δικαίων εὐλογοῦνται».

Παροιμ. 10,6.— «Εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου».

Παροιμ. 13,9.— «Φῶς δικαίοις διὰ παντός».

Παροιμ. 15,6.— «Οἶκος δικαίων ἰσχύς πολλή».

25 Παροιμ. 29,6.— «Δίκαιος ἐν χαρᾷ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἔσται».

Ἦσ. 11,810.— «Δίκαιος ἐκ θήρας ἐκδύνει· ἀντ' αὐτοῦ παραδίδεται ἀσεβῆς».

Ἦσ. 43,1-2.— «Μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρωσάμην σε· ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά σου· ἐμὸς εἶ σύ. Καὶ ἐὰν διαβαίνης δι' ὕδατος, μετὰ σοῦ εἰμι
30 καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε· καὶ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρός, οὐ μὴ κατακαυθῆς».

Ἰακ. 5,16.— Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη».

Β' Πέτρ. 2,9.— «Οἶδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ρύεσθαι».

Μὴ ἀνιχνευθέν.— Καὶ δίκαιοι πολλοὶ περιστατικοῖς περιπίπτουσιν,
35 ἀλλὰ ταῦτα μάστιγες οὐκ εἰσι.

Τίτλος Η'.— **Περὶ δικαίων, ὅτι περιφρονοῦνται καὶ διασύρονται.**

Ἰωβ 9,23.— «Δίκαιοι καταγελῶνται. Παραδίδονται γὰρ εἰς χεῖρας ἀσεβῶν».

«Τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα στοὺς δίκαιους, καὶ τὰ αὐτιά του στὶς παρακλήσεις τους».

«Ὁ Κύριος ὑποστηρίζει τοὺς δίκαιους. Ἰνωρίζει ὁ Κύριος τίς ...» καὶ τὰ ἐξῆς.

«Ὁ Κύριος φυλάσσει ὅλα τὰ κόκκαλά τους· οὔτε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ σπάσει».

«Θὰ κάνει ὁ Κύριος τὸ θέλημα αὐτῶν ποὺ τὸν φοβοῦνται καὶ τὴν παράκληση ...».

«Ἡ προσευχὴ αὐτῶν ποὺ συμμορφώνονται εἶναι δεκτὴ ἀπὸ τὸν Θεό».

«Ἐξαιτίας τῆς βοήθειας τῶν δικαίων προξενεῖται μεγάλη δόξα».

Τὰ σπίτια τῶν δικαίων εὐλογοῦνται ἀπὸ τὸν Κύριο.

«Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου κατεβαίνει στὸ κεφάλι τοῦ δικαίου».

«Στοὺς δίκαιους ἀνθρώπους ὑπάρχει πάντοτε τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ».

«Τὸ σπίτι τῶν δικαίων ἀποτελεῖ μεγάλη δύναμη».

«Ὁ δίκαιος βρίσκεται καὶ στὴ χαρὰ καὶ στὴν εὐφροσύνη».

«Ὁ δίκαιος ξεφεύγει τίς παγίδες ποὺ τοῦ στήνουν καὶ ἀντὶ γι' αὐτὸν συλλμβάνεται ὁ ἀσεβῆς».

«Νὰ μὴ φοβᾶσαι, διότι σὲ λύτρωσα· σοῦ ἔδωσα τὸ ὄνομά σου· εἶσαι δικός μου σύ. Καὶ ἐὰν περνᾷς μέσα ἀπὸ νερό, εἶμαι μαζί σου, καὶ οἱ ποταμοὶ δὲν θὰ σὲ παρασύρουν· καὶ ἐὰν περάσεις μέσα ἀπὸ φωτιά, δὲν θὰ καεῖς».

«Ἡ προσευχὴ τοῦ δικαίου ἔχει μεγάλη δύναμη στὰ ἀποτελέσματα της».

«Ὁ Κύριος γνωρίζει νὰ γλυτώνει τοὺς εὐσεβεῖς ἀπὸ τὸν πειρασμό».

«Καὶ πολλοὶ δίκαιοι πέφτουν σὲ δύσκολες περιστάσεις, ἀλλὰ αὐτὲς δὲν ἀποτελοῦν πληγές».

Τίτλος 8.— **Γιὰ τοὺς δίκαιους· ὅτι περιφροντοῦνται καὶ διασῶνται.**

«Οἱ δίκαιοι περιγελοῦνται· διότι παραδίνονται στὰ χέρια τῶν ἀσεβῶν».

5 Ἰωβ 12,4.— «Δίκαιος ἄνθρωπος καὶ ἄμεμπτος ἐγεννήθη εἰς χλευά-
σμα».

Παροιμ. 21,15.— «Ὅσιος ἀκάθαρτος παρὰ κακουργοῖς».

Παροιμ. 29,10.— «Ἄνδρες αἱμάτων μέτοχοι, μισοῦσι δίκαιον».

Σοφ. Σολ. 4,18.— «Ὅφονται τὸν δίκαιον καὶ ἐξουθενήσουσιν,
10 αὐτοὺς δὲ ὁ Κύριος ἐκγελάσεται. Καὶ ἔσονται μετὰ τοῦτο εἰς πτώμα
ἄτιμον, καὶ εἰς ὕβριν ἐν νεκροῖς δι' αἰῶνος».

Σοφ. Σολ. 5,1-7.— «Στήσεται ὁ δίκαιος ἐν παρρησίᾳ πολλῇ κατὰ
πρόσωπον τῶν θλιψάντων αὐτὸν καὶ τῶν ἀθετούντων τοὺς πόνους
αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ
15 τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας. Ἐροῦσι γὰρ ἐν αὐτοῖς μετανοοῦντες·
Οὗτος ἦν ὃν ἐσχομέν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολὴν ὄνειδι-
σμοῦ. Οἱ ἄφρονες τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μανίαν, καὶ τὴν αὐ-
τοῦ τελευτήν ἄτιμον. Πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς Θεοῦ καὶ ἐν ἀγίοις ὁ
κλῆρος αὐτοῦ; Ἐὰν ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας καὶ τὸ τῆς δι-
20 καιοσύνης φῶς οὐκ ἔλαμψεν ἡμῖν. Ἀνομίας ἐπλήσθημεν τρίβοις καὶ
ἀπωλείας καὶ ὠδεύσαμεν τρίβους ἀβάτους, τὴν δὲ ὁδὸν Κυρίου οὐκ
ἔγνωμεν».

Β' Τιμ. 3,12.— «Πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰη-
σοῦ διωχθήσονται, πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν
25 ἐπὶ τὸ χειρὸν, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι».

Μ. Βασιλείου.— Παραδίδονται πολλάκις καὶ δίκαιοι εἰς χειρας
ἀσεβῶν, οὐχ ἵνα ἐκεῖνοι τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ δοκιμασθῶσιν.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐ δυνατόν τοὺς ἐν ἀρετῇ ζῶντας παρὰ
πάντων ἀκούειν καλῶς.

30 Ἰδίου.— Οὐκ ἔστι τὸν ἀρετῆς ἐπιμελούμενον μὴ πολλοὺς ἔχειν
ἐχθρούς.

Τίτλος Θ'.— Περὶ δανειζόντων καὶ δανειζομένων.

Ἐξ. 22,25.— «Ἐὰν ἀργύριον ἐκδανείσης τῷ ἀδελφῷ σου, οὐκ
ἔση αὐτῷ κατεπεύγων· οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον».

Λευϊτ. 25,35.— «Ζήσεται ὁ ἀδελφός σου μετὰ σοῦ. Τὸ γὰρ ἀργί-

«Ὁ δίκαιος καὶ ἄψογος ἄνθρωπος γίνεται ἀντικείμενο χλευασμοῦ».

«Ὁ ὄσιος γίνεται ἀκάθαρτος κοντὰ σὲ κακοίργους».

«Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀνακατεμένοι σὲ φόνους, μισοῦν τὸ δίκαιο».

«Βλέπουν τὸν δίκαιο καὶ τὸν περιφρονοῦν, ἀλλὰ αὐτοὺς θὰ τοὺς περιγελάσει ὁ Κύριος· καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ θὰ καταντήσουν πτῶμα περιφρονημένο καὶ θὰ εἶναι αἰῶνια ἐμπαιγμὸς μεταξὺ τῶν νεκρῶν».

«Τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως θὰ σταθεῖ ὁ δίκαιος μὲ πολὺ θάρρος μπροστὰ σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν στενοχώρησαν καὶ καταπάτησαν τοὺς κόπους του. Ἐκεῖνοι ὅταν τὸν δοῦν θὰ ταραχθοῦν καὶ θὰ κυριευθοῦν ἀπὸ τρομερὸ φόβο, καὶ θὰ ἐκπλαγοῦν γιὰ τὴν παράδοξη σωτηρία του, καὶ μετανοιωμένοι θὰ ποῦν μεταξὺ τους: Αὐτὸς ἦταν ποὺ τὸν περιγελοῦσαμε καὶ τὸν θεωροῦσαμε ἄξιο κοροϊδίας. Οἱ ἀνόητοι, νομίζαμε ὅτι ἡ ζωὴ του ἦταν μιὰ τρέλλα καὶ ὁ θάνατός του ἦταν ἄδοξος. Πῶς τώρα συμπεριλήφθηκε μεταξὺ τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχει μερίδιο μεταξὺ τῶν ἁγίων; ἼΑρα πλανηθήκαμε ἀπὸ τὸν δρόμο τῆς ἀλήθειας καὶ τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης δὲν ἔλαμψε μέσα μας. Χορτάσαμε μέσα στοὺς δρόμους τῆς παρανομίας καὶ τῆς ἀπώλειας, ἀκολουθήσαμε δρόμους ἀδιάβατους, καὶ δὲ γνωρίσαμε τὸν δρόμο τοῦ Κυρίου».

«Ὅλοι ὅσοι θέλουν νὰ ζήσουν μὲ εὐσέβεια ἐνωμένοι μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, θὰ διωχθοῦν. Ἀντίθετα οἱ κακοὶ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἀπατεῶνες θὰ προοδέψουν στὸ χειρότερο πλανώντας καὶ πλανώμενοι».

«Πολλὲς φορὲς καὶ οἱ δίκαιοι πέφτουν στὰ χέρια τῶν ἀσεβῶν· ὄχι γιὰ νὰ τιμηθοῦν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ δοκιμαστοῦν αὐτοί.

«Δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτοὶ ποὺ ζοῦν ἐνάρετα νὰ ἀκοῦνε ἀπὸ ὅλους λόγια καλὰ.

«Δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτὸς ποὺ φροντίζει γιὰ τὴν ἀρετὴ νὰ μὴ ἔχει πολλοὺς ἐχθρούς».

Τίτλος 9.— Γι' αὐτοὺς ποὺ δανερίζουν καὶ δανείζονται.

«Ἐὰν δανεῖσεις στὸν ἀδελφὸ σου ἀσήμι, νὰ μὴ τὸν βιάξεις· νὰ μὴ τοῦ βάλεις τόκο».

«Νὰ ζεῖ ὁ ἀδελφός σου μαζί μὲ σένα. Καὶ τὰ χρήματά σου νὰ

5 ριόν σου οὐ δώσεις αὐτῷ ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐπὶ πλεονασμῷ. Οὐ δώσεις αὐτῷ ἐπὶ τόκῳ τὰ βρώματά σου».

Λευτ. 15,8.— «Δάνειον δανειεῖς τῷ πλησίον σου ὅσον ἐπιδέηται, καὶ οὐ λυπηθήσῃ τῇ καρδίᾳ σου διδόντος σου αὐτῷ, καὶ εὐλογήσῃ σε Κύριος».

10 Λευτ. 23,19.— Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον βρωμάτων καὶ τόκον παντὸς πράγματος, οὐ ἕαν ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ σου».

Λευτ. 24,10.— «Ἐὰν ὀφείλημα ἦ ἐν τῷ πλησίον σου ὅτιοῦν, οὐκ εἰσελεύσῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐνεχυράσαι τὸ ἐνέχυρον. Ἐξωστήσῃ, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, οὐ τὸ δανεῖόν σου ἐστίν, ἐξοίσει σοι
15 τὸ ἐνέχυρον ἕξω. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος πεινήσῃ, οὐ κοιμηθήσῃ ἐν τῷ ἐνέχυρῳ αὐτοῦ. Ἀποδώσεις τὸ ἐνέχυρον αὐτοῦ περὶ δυσμᾶς ἡλίου, καὶ κοιμηθήσεται ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ καὶ εὐλογήσῃ σε, καὶ σοὶ ἔσται ἐλεημοσύνη ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου».

Ψαλμ. 36,21.— «Δανεῖζει ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ οὐκ ἀποτίσει, ὁ δὲ δίκαιος οἰκτεῖρει καὶ δίδωσι».

Ψαλμ. 111,5.— «Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτεῖρων καὶ κυχρῶν».

Παροιμ. 13,11.— «Δίκαιος οἰκτεῖρει καὶ κυχρῶ».

Παροιμ. 28,8.— «Ὁ πληθύνων πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκου καὶ πλεονασμοῦ, τῷ ἐλεοῦντι πτωχοὺς συνάγει αὐτόν».

25 Παροιμ. 29,13.— «Δανειστοῦ καὶ χρεωφειλέτου ἀλλήλοις συνελθόντων, ἐπισκοπὴν ἀμφοτέρων ποιεῖται ὁ Κύριος».

Σοφ. Σειρ. 4,31.— «Μὴ ἔστω ἡ χεὶρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη».

Σοφ. Σειρ. 8,12.— «Μὴ δανείσῃς ἀνθρώπῳ ἰσχυροτέρῳ σου· καὶ
30 ἕαν δανείσῃς ὡς ἀπολωλεκῶς γενοῦ».

Σοφ. Σειρ. 29,12.28.— «Δάνεισον τῷ πλησίον σου ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ. Πολλοὶ ὡς εὐρημα ἐνόμισαν δάνος, καὶ παρέσχον κόπους τοῖς βοηθήσασιν αὐτοῖς. Βαρέα ταῦτα ἀνθρώπῳ ἔχοντι φρόνησιν, ἐπιτίμησις οἰκίας καὶ ὄνειδισμὸς δανειστοῦ».

35 Ματθ. 5,42.— «Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλονα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς».

Ματθ. 6,34-36.— «Ἐὰν δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανεῖζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα».

μή τοῦ τὰ δίνεις μὲ τόκο γιὰ νὰ τὰ πολλαπλασιάσεις. Οὔτε τὰ τρόφιμά σου νὰ τοῦ τὰ δίνεις μὲ τόκο».

«Νὰ δίνεις στὸν πλησίον σου ὅσο δάνειο ἔχει ἀνάγκη, καὶ νὰ μὴ λυπᾶται ἡ καρδιά σου ὅταν τοῦ τὸ δίνεις· ἔτσι ὁ Κύριος θὰ σὲ εὐλογεῖ».

«Νὰ μὴ τοκίζεις στὸν ἀδελφό σου τὰ τρόφιμα, οὔτε κάθε πρᾶγμα ποῦ θὰ δανείσεις στὸν ἀδελφό σου».

«Ἐὰν ὁ πλησίον σου σοῦ ὀφείλει κάποιο χρέος, νὰ μὴ μπεῖς μέσα στὸ σπίτι του γιὰ νὰ πάρεις τὸ ἐνέχυρο. Νὰ σταθεῖς ἔξω καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, στὸν ὁποῖο ἔχεις κάνει τὸ δάνειο, νὰ σοῦ φέρει τὸ ἐνέχυρό του. Νὰ τοῦ ἐπιστρέψεις τὸ ἐνέχυρο κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα, γιὰ νὰ κοιμηθεῖ μὲ τὸ ἔνδυμά του καὶ νὰ σὲ εὐλογήσει, καὶ ἡ πράξη σου αὐτῇ θὰ λογαριαστεῖ ἐλεημοσύνη μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ Θεό σου».

«Ὁ ἁμαρτωλὸς δανεῖζεται καὶ δὲν τὰ ἐπιστρέφει, ἐνῶ ὁ δίκαιος λυπᾶται καὶ τὰ δίνει».

«Εἶναι ἀγαθὸς ἄνθρωπος αὐτὸς ποῦ λυπᾶται καὶ δανεῖζει».

«Ὁ δίκαιος λυπᾶται καὶ δανεῖζει».

«Ἐκεῖνος ποῦ αὐξάνει τὸν πλοῦτο του μὲ τόκους καὶ ἀπληστία, τὸν μαζεύει γιὰ ἀκεῖνον ποῦ ἔλεεῖ τοὺς φτωχοὺς».

«Ὅταν ὁ δανειστὴς καὶ ὁ χρεωφειλέτης συναντηθοῦν μεταξύ τους, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἐπιβλέπει ὁ Κύριος».

«Ἄς μὴ εἶναι τὸ χέρι σου ἀπλωμένο γιὰ νὰ παίρνει, καὶ σφικτὸ ὅταν πρόκειται νὰ τὰ ἐπιστρέψει».

«Νὰ μὴ δανείσεις σὲ ἄνθρωπο ἰσχυρότερο ἀπὸ σένα· ἐὰν ὅμως δανείσεις, νὰ τὸ θεωρεῖς χαμένο».

«Νὰ δανεῖζεις στὸν πλησίον σου ὅταν ἔχει ἀνάγκη. Πολλοὶ ὅμως θεωροῦν τὸ δάνειο σὰν εὐρημα καὶ προξενοῦν τάλαιπωρίες σ' αὐτοὺς ποῦ τοὺς βοήθησαν. Αὐτὰ εἶναι βαρεῖα γιὰ ἓνα ἄνθρωπο ποῦ ἔχει σύνεση, δηλαδὴ ἡ ἐπιτίμησή του στὸ σπίτι ὅπου πῆγε γιὰ φιλοξενία, καὶ ἡ προσβολὴ του ὡς χρεωφειλέτη».

«Σ' αὐτὸν ποῦ σοῦ ζητάει νὰ δίνεις, καὶ σ' ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ δανειστεῖ ἀπὸ σένα νὰ μὴ τὸν ἀποφύγεις».

«Ἐὰν δανεῖζετε σ' αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλπίζετε νὰ τὰ πάρετε πίσω, ποιά χάρη ἔχετε; Διότι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ δανεῖζουν στοὺς ἁμαρτωλοὺς, γιὰ νὰ πάρουν πίσω τὸ ἴδιο ποσό».

40 *M. Βασιλείου, Εἰς Ψαλμ. 14 καὶ κατὰ τοκιζ. 1.*— Τῷ ὄντι ὑπερ-
 βολὴν ἀπανθρωπίας ἔχει, τὸν μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεῶς ἔχοντα,
 ζητεῖν δάνεισμα εἰς παραμυθίαν τοῦ βίου, τὸν δὲ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ
 κεφαλαίῳ, ἀλλ' ἐπινοεῖν ἐκ τῶν συμφορῶν τοῦ πένητος προσόδους
 ἑαυτῷ καὶ εὐπορίας συνάγειν. Ὁ μὲν οὖν Κύριος ἐναργῶς ἡμῖν διε-
 45 τάξατο λέγων, «καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀπο-
 στραφῆς», ὁ δὲ φιλάργυρος ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἄνδρα κατακαμ-
 πτόμενον, πρὸ τῶν γονάτων ἰκετεύοντα, τί οὐ ποιοῦντα ταπεινόν, τί
 οὐ φθεγγόμενον, οὐκ ἔλεεῖ παρ' ἀξίαν πράττοντα, οὐ λογιζεται τὴν
 φύσιν, οὐκ ἐνδίδωσι ταῖς ἰκεσίαις, ἀλλ' ἄκαμπτος καὶ ἀμείλικτος
 50 ἔστηκεν, οὔτε δεήσεσιν εἴκων, οὐ δάκρυσιν ἐπικλώμενος, ἐπιμένων
 τῇ ἀρνήσει, ἐπομνύμενος καὶ ἐπαρώμενος ἑαυτῷ, ἢ μὴν ἀπορεῖν
 παντελῶς, καὶ περισκοπεῖν καὶ αὐτός, εἴ τινα εὖρη τῶν δανειζόν-
 των, καὶ πιστούμενος τὸ ψεῦδος διὰ τῶν ὄρκων, κακὸν παρεμπό-
 ρημα τῆς ἀπανθρωπίας τὴν ἐπιορκίαν προσκτώμενος. Ἐπειδὴν δὲ
 55 ὁ ζητῶν τὸ δάνειον τόκων μνησθῆ καὶ ὑποθήκας ὀνομάσῃ, τότε κα-
 ταβαλὼν τὴν ὄφρὸν προσεμεΐδισε, καὶ πού καὶ πατρώας φιλίας
 ἐμνήσθη, καὶ συνήθη εἶπε καὶ φίλον. Καὶ ὀψόμεθα, φησί, εἴ πού τί
 ἐστὶν ἡμῖν ἀποκείμενον ἀργύριον. Ἔστι δὲ παρακαταθήκη φίλου
 ἀνδρὸς ἐπ' ἐργασίᾳ παραθεμένου ἡμῖν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν βαρεῖς ἐπ'
 60 αὐτῷ τοὺς τόκους ὥρισεν, ἡμεῖς δὲ πάντως ἐπανήσομέν τι καὶ ἐπε-
 λάττωσιν τοῖς τόκοις δώσομεν. Τοιαῦτα κατασχηματιζόμενος καὶ
 τοιούτοις λόγοις ὑποφαίνων, δελεάζων τὸν ἄθλιον, γραμματείοις
 αὐτὸν προκαταδήσας καὶ πρὸς τῇ καταπονούσῃ πενίᾳ, ἔτι καὶ τὴν
 ἐλευθερίαν τοῦ ἀνδρὸς προσαφελόμενος ὥχετο. Ὁ γὰρ τόκοις ἑαυ-
 65 τὸν ὑπεύθυνον καταστήσας, ὧν τὴν ἔκτισιν οὐκ ὑφίσταται, δουλείαν
 αὐθαίρετον κατεδέξατο διὰ βίου. Χρήματα, εἶπέ μοι, καὶ πόρους
 ἐπιζητεῖς παρὰ τοῦ ἀπόρου, καὶ εἰ πλουσιώτερόν σε ἀποφαίνειν
 ἠδύνατο, τί ἐξήτει παρὰ τὰς θύρας τὰς σὰς; Ἐπὶ συμμαχίαν ἐλθῶν,
 πόλεμον εὗρεν, ἀλεξιφάρμακα ἐπιζητῶν, δηλητηρίοις ἐνέτωχεν·

Πράγματι εἶναι πολὺ ἀπάνθρωπο, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα νὰ ζητᾷ δάνειο γιὰ νὰ ἀπαλύνει τὴ ζωὴ του, καὶ αὐτὸς νὰ μὴ ἀρκεῖται στὸ κεφάλαιο, ἀλλὰ νὰ ἐπινοεῖ ἀπὸ τὶς συμφορὰς τοῦ φτωχοῦ ἔσοδα γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ μαζεύει πλοῦτο. Ὁ Κύριος ὁμως ρητὰ μᾶς διέταξε λέγοντας· Αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ δανειστεῖ ἀπὸ σένα νὰ μὴ τοῦ γυρίσεις τὴν πλάτη. Ἐνῶ ὁ φιλάργυρος, βλέποντας ἕνα ἄνθρωπο νὰ γονατίζει ἀπὸ τὴν ἀνάγκη μπροστὰ στὰ πόδια του παρακαλώντας, τί τὸ ἐξευτελιστικὸ δὲν κάνει, τί δὲν λέει, δὲν ἔλεεῖ αὐτὸν ποὺ τοῦ κάνει πράγματα ποὺ δὲν τοῦ ἀξίζουν, δὲ σκέφτεται τὴ φύση, δὲν ὑποχωρεῖ στὶς παρακλήσεις του, ἀλλὰ στέκεται ἄκαμπτος καὶ ἄσπλαχνος, χωρὶς νὰ ὑποχωρεῖ στὶς παρακλήσεις, οὔτε νὰ λυγίζει μὲ τὰ δάκρυα, ἐπιμένοντας στὴν ἄρνηση, ὀρκιζόμενος καὶ βεβαιώνοντας μὲ ὄρκο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἢ ὅτι εἶναι τελείως ἄπορος κι αὐτὸς, καὶ ὅτι κοιτάζει τριγύρω του, μήπως βρεῖ κανέναν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δανείζουν, βεβαιώνοντας τὸ ψέμα του μὲ τοὺς ὄρκους καὶ ἀποκτώντας ἔτσι καὶ ἕνα δευτέρο κέρδος τῆς ἀπανθρωπιᾶς του, τὴν ἐπιπορκία. Καὶ ὅταν αὐτὸς ποὺ ζητᾷ τὸ δάνειο κάνει λόγο γιὰ τόκους καὶ ἀναφέρει ὑποθήκες, τότε κατεβάζοντας τὰ φρύδια του, χαμογελάει, κάποτε μάλιστα θυμᾶται καὶ τὴν πατρικὴ τους φιλία καὶ τὸν ἀποκαλεῖ γνωστὸ καὶ φίλο, καὶ τοῦ λέει· Νὰ δοῦμε ἂν ἔχω πουθενὰ ἀφημένα χρήματα. Καὶ ἡ παρακαταθήκη φίλου ἀνθρώπου βέβαια συνίσταται σὲ ἐγγυημένη ἐργασία. Ἐκεῖνος ὁμως ὀρίζει βαρεῖς τόκους σ' αὐτόν, ἐνῶ ἡμεῖς πρέπει νὰ τὸν ἀπαλλάξουμε κατὰ τι ὅπωςδήποτε, καὶ νὰ τοῦ μειώσουμε κάπως τοὺς τόκους. Τέτοια κάνοντάς του καὶ μὲ τέτοια λόγια, φανερώνοντάς του σιγὰ σιγὰ τὶς προθέσεις του, δελεάζει τὸν ἄθλιο, καὶ ἀφοῦ τὸν δέσει καλὰ ἐκ τῶν προτέρων μὲ γραμμᾶτια, καί, μαζὶ μὲ τὴν φτώχεια ποὺ τὸν καταπονεῖ, ἀφαιρώντας ἐπὶ πλέον καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, φεύγει. Διότι ἐκεῖνος ποὺ καθιστᾷ τὸν ἑαυτό του ὑπεύθυνον γιὰ τόκους, τῶν ὁποίων τὴν καταβολὴ δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ, δέχεται οἰκειοθελῶς ὑποδούλωσιν γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ. Πές μου· ζητᾷς χρήματα καὶ πόρους ἀπὸ τὸν ἄπορο; Ἐὰν μπορούσε νὰ ἀποδείξει ὅτι εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ σένα, τί ζητοῦσε στὴν πόρτα σου; Ἦρθε γιὰ συμμαχία, καὶ βρῆκε πόλεμον· ἀναζητώντας φάρμακα θεραπευτικά, συνάντησε δηλητήρια· ἀντὶ νὰ ἀπαλύνεις τὴ φτώχεια

70 δέον παραμυθεῖσθαι τοῦ ἀνδρὸς τὴν πτωχίαν, σὺ δὲ πολυπλασιάζεις, τὴν ἔνδειαν ἐκκαρποῦσθαι ζητῶν τὸν ἔρημον;

Ἰδίου, ὄπ. π., 2.— Ψεύδους ἀρχὴ τὸ δανείσασθαι, ἀχαριστίας ἀφορμὴ, ἐπιπορκίας τε καὶ ἀγνωμοσύνης. Οὐ νύκτες ἐκείνῳ ἀνάπαισιν φέρουσιν, οὐχ ἥλιος τερπνός, ἀλλὰ δυσχεραίνει τὸν βίον, μισεῖται 75 ταὶ ἡμέρας προθεσμίαν ἐπειγομένας, φοβεῖται τοὺς μῆνας ὡς τόκων πατέρας. Κἂν καθεύδῃ, ἐνύπνιον βλέπει τὸν δανειστὴν, κακὸν ὄναρ τῇ κεφαλῇ παριστάμενον. Κἂν γρηγορεῖ, ἔννοια αὐτῷ καὶ φροντὶς ὁ τόκος ἐστίν. «Δανειστοῦ», φησί, «καὶ χρεωφειλέτου ἀπαντησάντων ἀλλήλοις, ἐπισκοπὴν ἀμφοτέρων ποιεῖται ὁ Κύριος». Ὁ μὲν ὡσπερ 80 κύων ἐπιτρέχει τῇ ἄγρα, ὁ δὲ ὡσπερ ἔτοιμον θήραμα καταπτήσσει τὴν συντυχίαν· ἀφαιρεῖται γὰρ αὐτοῦ τὴν παρρησίαν τὸ πένεσθαι. Ἀμφοτέρων οἱ ψῆφοι ἐπὶ δακτύλων· τοῦ μὲν χαίροντος τῇ αὐξήσει τῶν τόκων, τοῦ δὲ στενάζοντος τῇ προσθήκῃ τῶν συμφορῶν. Πίνε ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων, τουτέστι, τὰς οἰκειάς ἀφορμὰς περισκόπει. 85 Μὴ ἐπ' ἀλλοτρίας πηγὰς βιάδιζε, ἀλλ' ἐξ οἰκείων λιβάδων συνάγαγε σεαυτῷ τὰς παραμυθίας τοῦ βίου.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Μὴ βιάδιζε ἐπ' ἀλλοτρίας θύρας. Φρέαρ γὰρ τῷ ὄντι τὸ ἀλλότριόν ἐστίν. Βέλτιον ταῖς κατὰ μικρὸν ἐπινοίαις τὴν χρεῖαν παραμυθίσασθαι, ἢ, ἀθρόως ἐπαρθέντα τοῖς ἀλλοτρίοις, 90 ὕστερον πάντων ὁμοῦ τῶν προσόντων ἀπογυμνοῦσθαι. Εἰ μὲν οὖν ἔχει πόθεν ἀποδοῶς, τί οὐχὶ τὴν παροῦσαν ἔνδειαν ἐκ τούτων τῶν ἀφορμῶν διαλύεις; Εἰ δὲ ἀπορεῖς πρὸς τὴν ἐκτισιν, κακῷ κακὸν θεραπεύεις. Μὴ δέξῃ πολιορκοῦντά σε δανειστὴν· μὴ ἀνάσχη ὡσπερ ἄλλο τι θήραμα ἀναζητεῖσθαι καὶ ἐξιχνεύεσθαι. Ψεύδους ἀρχὴ τὸ 95 δανείσασθαι. Ἄλλα ρήματα τοῦ δανειζομένου, καὶ ἄλλα τοῦ ἀπαιτουμένου. Εἴθε σοι μὴ ἀπήντησα τότε οὐχὶ δὲ ἄκοντός μου ὑπέβαλες τῇ χειρὶ τὰ χρήματα· ὑπόχαλκον δὲ σου τὸ χρυσίον καὶ παρακεκομμένον τὸ νόμισμα. Εἴτε οὖν φίλος ὁ δανείζων, μὴ ζημιωθῆς αὐτοῦ τὴν φιλίαν· εἴτε ἐχθρός, μὴ γένη τῷ δυσμενεῖ ὑποχείριος. Μικρὸν 100 ἐγκαλλωπισάμενος τοῖς ἀλλοτρίοις, ὕστερον καὶ τῶν πατρῶων ἐκστήσῃ. Πένης εἶ νῦν; ἀλλ' ἐλεύθερος. Δανεισάμενος δέ, οὐδὲ πλου-

τοῦ ἀνθρώπου, ἐσὺ τὴν πολλαπλασιάζεις, ζητώντας νὰ ἐπωφεληθεῖς τὴν ἀνέχεια τοῦ ἔρημου;

Ὁ δανεισμὸς γίνεται ἀρχὴ τοῦ ψεύδους, ἀφορμὴ ἀχαριστίας, καὶ ἐπιπορκίας καὶ ἀγνωμοσύνης. Οἱ νύχτες δὲν φέρνουν σ' αὐτὸν ἀνάπαυση, οὔτε ὁ ἥλιος εἶναι εὐχάριστος, ἀλλὰ τοῦ κάνει δύσκολη τὴ ζωὴ, μισεῖ τὶς μέρες ποὺ συντομεύουν τὶς προθεσμίες, φοβᾶται τοὺς μῆνες σὰν πατέρες τῶν τόκων. Καὶ ὅταν κοιμᾶται βλέπει στὸν ὕπνο του τὸν δανειστή, νὰ ἐμφανίζεται σὲ ἐφιαλτικὸ ὄνειρο. Καὶ ὅταν εἶναι ξύπνιος, ἔννοια καὶ φροντίδα του εἶναι ὁ τόκος. «Ὅταν ὁ δανειστής», λέει, «καὶ ὁ χρεωφειλέτης συναντιῶνται μαζί, ὁ Κύριος τοὺς παρακολουθεῖ καὶ τοὺς δύο»⁷. Ὁ ἓνας τρέχει σὰν σκυλὶ στὸ θήραμα, ἐνῶ ὁ ἄλλος σὰν ἔτοιμο θήραμα τρέμει τὴ συνάντησιν διότι ἡ φτώχεια τοῦ ἀφαιρεῖ τὸ θάρρος. Καὶ τῶν δύο οἱ ψῆφοι εἶναι στὰ δάχτυλα τοῦ ἐνὸς ποὺ χαίρεται γιὰ τὴν αὐξηση τῶν τόκων, καὶ τοῦ ἄλλου ποὺ ἀναστενάζει γιὰ τὴν αὐξηση τῶν συμφορῶν του. Νὰ πίνεις νερὸ ἀπὸ τὰ δικά σου δοχεῖα, δηλαδή, νὰ ἐρευνᾷς μὲ προσοχὴ τὶς δικές σου δυνατότητες. Μὴ πηγαίνεις σὲ ξένες πηγές, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ δικά σου λιβάδια νὰ συγκεντρώσεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ.

Μὴ πηγαίνεις σὲ ξένες πόρτες. Διότι τὸ ξένο εἶναι πρᾶγματι πηγάδι. Εἶναι καλύτερο νὰ ἱκανοποιεῖς λίγο λίγο τὶς ἀνάγκες σου μὲ διάφορες ἐπινοήσεις, παρὰ νὰ ἐπαίρεσαι τὴ μιὰ φορὰ γιὰ τὰ ξένα πρᾶγματα, καὶ ὕστερα νὰ ἀπογυμνῶνσαι ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔχεις. Διότι, ἐὰν ἔχεις ἀπὸ ποῦ θὰ τὰ ἐπιστρέψεις, γιατί δὲν θεραπεύεις τὴν προσωρινὴ ἀνέχειά σου ἀπὸ τὶς πηγές αὐτές; Ἐὰν πάλι ἀδυνατεῖς νὰ καταβάλεις τοὺς τόκους, τότε τὸ ἓνα κακὸ θεραπεύεις μὲ ἄλλο κακὸ. Νὰ μὴ δέχεσαι τὸν δανειστὴ νὰ σὲ πολιορκεῖ μὴ ἀνέχεσαι σὰν ἄλλο θήραμα νὰ ἀναζητεῖσαι καὶ νὰ ψάχνουν τὰ ἴχνη σου. Ὁ δανεισμὸς εἶναι ἀρχὴ τοῦ ψεύδους. Ἄλλα τὰ λόγια αὐτοῦ ποὺ δανεῖζεται καὶ ἄλλα ἐκείνου ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ χρέος. Μακάρι νὰ μὴ σὲ συναντοῦσα τότε, καὶ νὰ μὴ μοῦ ἔβαζες τὰ χρήματα στὸ χέρι μου χωρὶς νὰ θέλω· τὸ χρυσάφι σου ἦταν νοθευμένο καὶ κίβδηλα τὰ νομίσματά σου. Εἶτε λοιπὸν εἶναι φίλος αὐτὸς ποὺ δανεῖζει, μὴ χαλάσεις τὴ φιλία του, εἶτε εἶναι ἐχθρὸς, μὴ γίνεις ὑποχείριος στὸν ἐχθρό. Διότι, ἀφοῦ ὑπερηφανευτεῖς γιὰ λίγο μὲ τὰ ξένα, ὕστερα θὰ χάσεις καὶ τὰ πατρικά σου. Εἶσαι φτωχὸς τώρα; Ὅμως εἶσαι ἐλεύ-

τήσεις, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθήσῃ. Δοῦλος τοῦ δεδανεικότος ὁ δανεισάμενος· καὶ δοῦλος μισθοφόρος, ὁ ἀπαραίτητον ἔχων τὴν λειτουργίαν. Οἱ κύνες λαβόντες ἡμεροῦνται, ὁ δὲ δανειστής λαμβάνων
 105 προσερεθίζεται. Οὐ γὰρ παύεται ὑλακτῶν, ἀλλὰ τὸ πλεόν ἐπιζητεῖ. Ἐὰν ὀμνύῃς, ἀπιστεῖ· ἐρευνᾷ τὰ ἔνδον, τὰ συναλλάγματα σου πολυπραγμονεῖ. Ἐὰν προῖῃς τοῦ δοματίου, ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν καὶ κατασύρει. Ἐὰν δὲ ἔνδον σεαυτὸν κατακρύψῃς, ἐφέστηκε τῇ αὐλαίᾳ καὶ θυρακρουστεῖ· ἐπὶ γαμετῆς καταισχύνει, ἐπὶ φίλων καθυβρίζει, ἐν
 110 ταῖς ἀγόραις ἄγχει· κακὸν συνάντημα ἐορτῆς, ἀβίωτόν σοι κατασκευάζει τὸν βίον. Ἀλλὰ μεγάλη, φησὶν, ἡ ἀνάγκη. Τί ὄφελός σοι τὴν σήμερον ὑπερθέσθαι; Πάλιν γὰρ ἤξει σοι ἡ πενία ὡσπερ ἀγαθὸς δρομεύς, καὶ ἡ αὐτὴ ἀνάγκη μετὰ προσθήκης παρέσται. Τὸ γὰρ δάνος οὐκ ἀπαλλαγὴν παντελεῖ, ἀλλὰ μακρὰν ἀναβολὴν τῆς ἀμηχανίας
 115 παρέχεται.

Ἰδίου, ὄπ. π., 3— «Τόκος», οἶμαι, διὰ τὴν πολυγονίαν τοῦ κακοῦ προσηγόρευται. Πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; Ἡ τάχα «τόκος» λέγεται διὰ τὰς ὠδῖνας καὶ λύπας, ἃς ἐμποιεῖν ταῖς ψυχαῖς τῶν δανειζομένων πέφυκεν. Ὡσπερ ἡ ὠδὶς τῇ τικτοῦσῃ, οὕτως ἡ προθεσμία τῷ ὑπο
 120 χρέω παρίσταται. Τόκος ἐπὶ τόκῳ, πονηρῶν γονέων πονηρὸν ἐκγονον. Ταῦτα δὲ λεγέσθω γεννήματα ἐχιδνῶν, τὰ τῶν τόκων ἀποκνήματα. Τὰς ἐχίδνας λέγουσι τὴν γαστέρα τῆς μητρὸς διεσθιούσας τίκτεσθαι, καὶ οἱ τόκοι τοὺς οἴκους τῶν ὀφειλόντων ἐκφαγόντες ἀπογεννῶνται.

Ἰδίου, ὄπ. π., 5.— Δὸς τὸ οἶκοι κείμενον ἀργύριον, μὴ βαρύνων αὐτὸ ταῖς προσθήκαις, καὶ ἀμφοτέροις ἤξει καλῶς. Σοὶ μὲν ὑπάρξει τὸ ἐκ τῆς φυλακῆς ἀσφαλῶς, τῷ δὲ λαβόντι τὸ ἐκ τῆς χρήσεως κέρδος. Εἰ δὲ καὶ προσθήκην ἐπιζητεῖς, ἀρκέθητι τοῖς παρὰ τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς ὑπὲρ τῶν πενήτων τὸν πλεονασμον ἀποτίσει. Παρὰ τοῦ
 130 ὄντως φιλανθρώπου ἀνάμενε τὰ φιλάνθρωπα. Ἡ γὰρ λαμβάνεις, ταῦτα μισανθρωπίας οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπολείπει. Ἀπὸ συμφορῶν κερδαίνεις, ἀπὸ δακρῦων ἀργυρολογεῖς, τὸν γυμνὸν ἄγχεις, τὸν λιμῶντοντα τύπτεις· ἔλεος οὐδαμοῦ. Τὰ ἐντεῦθεν κέρδη φιλάνθρω-

θερός. Ἐνῶ ὅταν δανειστείς, οὔτε θὰ πλουτίσεις, καὶ θὰ χάσεις καὶ τὴν ἐλευθερία σου. Αὐτὸς ποῦ δανείζεται γίνεται δούλος τοῦ δανειστή, καὶ μάλιστα δούλος μισθοφόρος, ποῦ ἔχει ὑποχρεωτικὴ τὴν ὑπηρεσία. Τὰ σκυλιὰ ὅταν παίρνουν ἐξημερώνονται, ἐνῶ ὁ δανειστής ὅταν παίρνει ἐρεθίζεται περισσότερο. Λιότι δὲν παῖει νὰ γαυγίζει, ἀλλὰ ζητᾷ περισσότερα. Ἐὰν ὀρκίζεσαι, δὲν σὲ πιστεύει· ψάχνει τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σπιτιοῦ σου· παρακολουθεῖ τίς συναλλαγές σου. Ἐὰν βγεῖς ἀπὸ τὸ σπίτι σου, τὸ παίρνει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸ καταστρέφει. Ἐὰν πάλι κρυφτεῖς μέσα, στέκεται στὴν αὐλὴ καὶ κρυφακοῦει ἀπὸ τὴν πόρτα. Σὲ ντροπιάζει στὴ γυναῖκα σου, στοὺς φίλους σὲ βρίζει, στὶς ἀγορὲς σοῦ προκαλεῖ ἄγχος· εἶναι κακὸ συναπάντημα σὲ γιορτῇ, σοῦ κάνει τὸν βίον ἀβίωτο. Θὰ πεῖς ὅμως, ὅτι εἶναι μεγάλη ἢ ἀνάγκη. Ποιὸ τὸ ὄφελος γιὰ σένα τὸ νὰ μεταθέσεις τὴ σημερινή σου ἀνάγκη; Διότι πάλι θὰ σοῦ ἔρθει ἢ φτώχεια σὰν καλὸς δρομέας, καὶ θὰ ὑπάρχει ἢ ἴδια ἀνάγκη μαζί μὲ προσθήκη. Διότι τὸ δάνειο δὲν σοῦ δίνει τέλεια ἀπαλλαγὴ, ἀλλὰ μικρὴ ἀναβολὴ τῆς δυσκολίας στὴν ὁποία βρίσκεσαι.

Ὁ τόκος ὀνομάστηκε, νομίζω, ἔτσι ἐξαιτίας τῆς μεγάλης γονιμότητος του. Γιατὶ ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ ὀνομάστηκε, παρὰ ἀπὸ τοὺς πόνοους καὶ τίς λύπες ποῦ ἀπὸ τὴ φύση του προκαλεῖ στὶς ψυχὰς αὐτῶν ποῦ δανείζονται; Ὅπως ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ στὴ λεχώνα, ἔτσι ἔρχεται καὶ ἡ προθεσμία στὸν χρεωμένο. Τόκος πάνω στὸν τόκο, κακῶν γονέων κακὸ παιδί. Αὐτὰ τὰ ἀποκυήματα τῶν τόκων πρέπει νὰ λέγονται ἄγονηματα ἐχιδνῶν. Λένε ὅτι οἱ ὀχιές γεννιῶνται τρώγοντας τὴν κοιλιά τῆς μητέρας τους· καὶ οἱ τόκοι γεννιῶνται, ἀφοῦ φᾶνε τὰ σπίτια αὐτῶν ποῦ ὀφείλουν.

Δῶσε τὰ χρήματα ποῦ ἔχεις στὸ σπίτι σου, μὴ τὰ ἐπιβαρύνεις μὲ προσθήκες, καὶ θὰ εἶστε καὶ οἱ δύο καλά. Σὲ σένα θὰ ὑπάρχει ἢ ἀσφάλεια τῆς φύλαξης, καὶ σ' ἐκεῖνον ποῦ τὰ ἔλαβε, τὸ κέρδος ἀπὸ τὴ χρησιμοποίησή τους. Ἐὰν ὅμως ζητᾷς καὶ προσαύξηση, ἀρκέσου σ' αὐτὴν ποῦ δίνει ὁ Κύριος. Αὐτὸς θὰ πληρώσει τὸ ἐπὶ πλεόν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν. Νὰ ἀναμένεις ἀπὸ τὸν ὄντως φιλάθρωπο τὰ φιλόθρωπα. Διότι αὐτὰ ποῦ παίρνεις δὲν ὑστεροῦν καθόλου ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ μισανθρωπία. Κερδίζεις ἀπὸ συμφορές, συγκεντρώνεις χρήματα ἀπὸ δάκρυα, δημιουργεῖς ἄγχος στὸν γυμνὸ, χτυπᾷς τὸν πεινασμένο· ἐπὶ σπλαγχνία πουθενά. Τὰ κέρδη ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνο-

πα ὀνομάζεις; Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὴν μισανθρω-
 135 πῖαν φιλανθρωπίαν προσαγορεύοντες.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Ἐκατοστολόγοι καὶ δεκατοστολόγοι τινές, φρικτὰ
 καὶ ἀκουσθῆναι ὀνόματα· μηνιαῖοι ἀπαιτηταί, ὥσπερ οἱ τὰς ἐπιλη-
 ψίας ποιοῦντες, κατὰ τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐπιτιθέμενοι τοῖς
 πτωχοῖς, πονηρὰ δόσις ἑκατέρω, καὶ τῷ δίδοντι, καὶ τῷ λαμβάνον-
 140 τι, τῷ μὲν εἰς χρήματα, τῷ δὲ εἰς ψυχὴν φέρουσιν τὴν ζημίαν. Ὁ γε-
 ωργὸς τὸν στάχυν λαβὼν, τὸ σπέρμα πάλιν ὑπὸ τὴν ρίζαν οὐκ
 ἐρευνᾷ· σὺ δὲ καὶ τοὺς καρποὺς ἔχεις, καὶ οὐκ ἀφίστασαι τῶν ἀρ-
 χαίων· ἄνευ γῆς φυτεύεις, ἄνευ σπορᾶς θερίζεις. Ἐδὴλον τίτι συνά-
 γεις. Ὁ μὲν δακρύων ἐν τοῖς τόκοις πρόδηλος, ὁ δὲ ἀπολαύειν μέλ-
 145 λων τῆς ἀπὸ τούτων περιουσίας ἀμφίβολος. Ἐδὴλον γὰρ εἰ μὴ ἐτέ-
 ροις τὴν ἐπὶ τῷ πλούτῳ χαρὰν ἀφήσεις, τὸ ἐκ τῆς ἀδικίας κακὸν
 σεαυτῷ θησαυρίσας. Μῆτε οὖν τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀπο-
 στραφῆς, καὶ τὸ ἀργύριόν σου μὴ δῶ ἐπὶ τόκῳ, ἵνα, ἐκ Παλαιᾶς καὶ
 Νέας Διαθήκης διδαχθεῖς, μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος πρὸς τὸν Κύριον
 150 ἀπίης, ἐκεῖ τοὺς τόκους τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀποληψόμενος.

Ἰδίου, ὄπ. π., 2.— Ἐπειδὴν εὖρωσι τοὺς ὀφείλοντας οἱ ἄνθρω-
 ποι, ὥσπερ θήραμα καὶ ἄγραν εὐρόντες, οὕτως γεγῆθασιν, καὶ πάντα
 ποιοῦσιν, ὅπως τὸ πᾶν ἀποίσωσι. Κἂν μὴ δυνηθῶσι διὰ τὴν πενίαν
 τῶν ὀφειλόντων, τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων ὀργὴν εἰς τὸ ταλαίπωρον
 155 τῶν ἀθλίων σῶμα ἐκχέουσιν, αἰκιζόμενοι καὶ τύπτοντες καὶ μυρία
 αὐτοῖς διατιθέντες κακά.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Διάρρηξον, ἄνθρωπε, γραμματέιον ἄδικον, ἵνα
 οὕτως ἢ ἁμαρτία λυθῇ. Ἐξάλειψον βαρυτάτων τόκων ὁμολογίαν,
 ἵνα τέκη τὰ συνήθη ἢ γῆ· χαλκοῦ γὰρ καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀγόνων
 160 παρὰ φύσιν γεννώντων, ἢ κατὰ φύσιν τίκτουσα γίνεται στεῖρα, καὶ
 πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνοικούντων κατεδικάσθη τὴν ἀκαρπίαν.

Ἰδίου, ὄπ. π.— Πῶς οὖν διατραφῶ; φησίν. Ἐχεις χεῖρας, ἔχεις
 τέχνην· μισθαροῦ, διακόνει. Πολλὰί ἐπίνοιαί τοῦ βίου, πολλὰί
 ἀφορμαί. Ἄλλ' ἀδυνάτως ἔχεις; Προσαίτει παρὰ τῶν κεκτημένων.
 165 Ἄλλ' αἰσχροὺς τὸ αἰτεῖν; Αἰσχροτέρου μὲν τὸν δανεισάμενον ἀποστε-

μάξεις φιλόφθωπα; Ἄλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ ὀνομάζουν τὸ πικρὸ γλυκὸ καὶ τὴ μισανθρωπία τὴν ἀποκαλοῦν φιλανθρωπία.

Ἐπάρχουν μερικοὶ ἑκατοστολόγοι καὶ δεκαστολόγοι, ὀνόματα φρικτὰ καὶ νὰ ἀκούονται· μηνιαῖοι εἰσπράκτορες, σὰν ἐκείνους ποὺ προκαλοῦν τὶς ἐπιληψίες, ποὺ ἐπιτίθενται σὲ κάθε περίοδο τῆς σελήνης στοὺς φτωχοὺς, δοσοληψία κακὴ καὶ στοὺς δύο, καὶ σ' αὐτὸν ποὺ δίνει καὶ σ' αὐτὸν ποὺ παίρνει, προκαλώντας στὸν ἕνα ζημιὰ χρηματικὴ, καὶ στὸν ἄλλο ψυχικὴ. Ὁ γεωργὸς ὅταν παίρνει τὸ στάχυ δὲν ἐξετάζει πάλι τὸ σπόρο κάτω ἀπὸ τὴ ρίζα, ἐνῶ ἐσὺ καὶ τοὺς καρποὺς παίρνεις καὶ δὲν ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὰ παλιά· χωρὶς γῆ φυτεύεις, χωρὶς σπορὰ θερίζεις. Εἶναι ἄδηλο γιὰ ποιὸν τὰ μαζεύεις. Ἐκεῖνος ποὺ δακρύζει γιὰ τοὺς τόκους εἶναι φανερός, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ πρόκειται νὰ ἀπολαύσει τὴ περιουσία ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἀμφίβολος. Διότι εἶναι ἄγνωστο ἐὰν δὲν ἀφήσεις σὲ ἄλλους τὴ χαρὰ τοῦ πλούτου, ἀποταμιεύοντας γιὰ τὸν ἑαυτό σου τὸ κακὸ ποὺ ὀφείλεται στὴν ἀδικία. Οὔτε λοιπὸν αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ δανειστεῖ νὰ τὸν ἀποφεύγεις, οὔτε τὰ χρήματά σου νὰ τὰ δίνεις μὲ τόκο, ὥστε, ἀφοῦ διδάχθηκες καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, νὰ ἀναχωρήσεις γιὰ τὸν Κύριο μὲ ἀγαθὴ ἐλπίδα, ὅτι ἐκεῖ θὰ ἀπολαύσεις τοὺς τόκους τῶν καλῶν σου ἔργων.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι βροῦν αὐτοὺς ποὺ τοὺς ὀφείλουν, βλέποντάς τους σὰν θῆραμα καὶ κυνήγι, χαίρονται τόσο πολὺ καὶ κάνουν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἀποκομίσουν τὸ πᾶν. Καὶ ἂν δὲν τὸ κατορθώσουν ἐξαιτίας τῆς φτώχειας τῶν ὀφειλετῶν, τὴν ὀργὴν τοὺς γιὰ τὰ χρήματα τὴν ἀφήνουν νὰ ξεσπάσει στὸ ταλαιπώρο σῶμα τῶν ἀθλίων, βασανίζοντάς τους, χτυπώντας τους, καὶ κάνοντάς τους μύρια κακά.

Σχίσε, ἄνθρωπέ μου, τὸ ἄδικο γραμμάτιο, γιὰ νὰ καταργηθεῖ ἔτσι ἡ ἄδικη ἁμαρτία. Ἀπάλειψε τὴν ἀπόδειξη τῶν βαρυτάτων τόκων, ὥστε ἡ γῆ νὰ γεννήσει τὰ συνηθισμένα· διότι, ὅταν ὁ χαλκὸς καὶ τὸ χρυσάφι καὶ τὰ ἄγωνα γεννοῦν παρὰ φύσιν, τότε αὐτὴ ποὺ γεννᾷ κατὰ φύσιν γίνεται στεῖρα, καὶ γιὰ τιμωρία αὐτῶν ποὺ τὴν κατοικοῦν καταδικάζεται σὲ ἀκαρπία.

Πῶς λοιπὸν, λέγει, θὰ διατραφῶ; Ἐχεις χέρια, ἔχεις τέχνη· δούλεψε μὲ μισθό, ὑπηρέτησε. Πολλὰς οἱ ἐπινοήσεις τῆς ζωῆς, πολλὰς οἱ εὐκαιρίες. Ἄλλὰ εἶσαι ἀνύμπορος; Ζῆτα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν. Ἄλλὰ εἶναι ντροπὴ νὰ ζητᾷς; Εἶναι ὅμως πιὸ αἰσχρὸ νὰ στε-

ρεῖν. Ὁ μύμηξ δύναται μήτε προσαιτῶν, μήτε δανειζόμενος δια-
τρέφεσθαι, καὶ μέλισσα τὰ λείψανα τῆς οἰκείας τροφῆς βασιλεῦσι
χαρίζεται, οἷς οὔτε χεῖρα, οὔτε τέχνας ἢ φύσις ἔδωκε· σὺ δὲ τὸ εἰμύ-
χανον ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, μίαν τῶν πασῶν μηχανῶν οὐχ εὐρήσεις
70 πρὸς τὴν τοῦ βίου διαγωγὴν;

Ἰδίου, ὅπ. π., 4.— Ὡ πόσους ἀπώλεσε τὰ ἀλλότρια ἀγαθὰ! Πό-
σοι ὄναρ πλουτήσαντες ὑπεραπέλαυσαν τῆς ζημίας! Ἀλλὰ πολλοί,
φησὶν, καὶ ἐκ δανεισμάτων ἐπλούτησαν. Πλείους, δὲ οἶμαι, καὶ βρό-
χων ἦσαντο. Σὺ δὲ τοὺς μὲν πλουτήσαντας βλέπεις, τοὺς δὲ ἀπαγ-
175 ξαμένους οὐκ ἀριθμεῖς, οἱ τὴν ἐπὶ ταῖς ἀπαιτήσεσιν αἰσχύνην μὴ φέ-
ροντες, τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον τοῦ ἐπονειδίστως ζῆν προετίμη-
σαν. Εἶδον ἐγὼ ἐλεεινὸν θέαμα, παῖδας ἐλευθέρους ὑπὸ χρεῶν πα-
τρικῶν ἐλκομένους εἰς τὸ πρατήριον. Οὐκ ἔχεις καταλιπεῖν χρήμα-
τα τοῖς παισίν; Μὴ προσαφέλη καὶ τὴν εὐγένειαν. Οὐδεὶς πενίαν πα-
180 τρὸς ἐνεκλήθη ποτέ. Ὁφλημα πατρῶον εἰς δεσμωτήριον ἄγει. Μὴ
καταλείπης γραμματεῖον ὡσπερ ἄρὰν πατρικὴν εἰς παῖδας καταβαί-
νουσαν καὶ ἐγγόνους.

**Τίτλος Γ'.— Περὶ δεσποτῶν καὶ οἰκοδεσποτῶν, καὶ ὅτι
οὐ χρῆ αὐτοὺς φορτικοὺς εἶναι, ἀλλ' ἡπίους
τοῖς συνοῦσι.**

Παροιμ. 11,29.— Ὁ μὴ συμπεριφερόμενος τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ,
κληρονομήσει ἀνέμους».

5 Σοφ. Σειρ. 4,30.— «Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ φαν-
τασιοσκοπῶν ἐν τοῖς οἰκέταις σου».

Σοφ. Σειρ. 30,39.— «Εἰ ἔστι σοι οἰκέτης, ἔστω ὡς σύ· ὅτι ἐν αἵ-
ματι ἐκτήσω αὐτόν. Ἐὰν κακώσης αὐτόν καὶ ἀπάρας ἀποδράσῃ, ἐν
ποιῶ ὁδῶ ζήτησεις αὐτόν;».

10 Ἐφ. 6,9.— «Οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν
ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι Κύριος καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν ἐστὶν ἐν οὐρανῶ»

ρεῖς αὐτὸν ποῦ σοῦ δάνεισε. Τὸ μυρμιῆγκι μπορεῖ νὰ διατρέφεται χωρὶς νὰ ἐπαιτεῖ, οὔτε νὰ δανεῖζεται. Καὶ ἡ μέλισσα χαρίζει τὰ ὑπολείμματα τῆς δικῆς τῆς τροφῆς στὶς βασίλισσες, στὶς ὁποῖες ἡ φύση δὲν ἔδωσε οὔτε χέρια, οὔτε τέχνες. Καὶ σὺ τὸ πολυμήχανο ζῶο, ὁ ἄνθρωπος, δὲν θὰ βρεῖς μιὰ ἀπὸ ὅλες τὶς μεθόδους γιὰ νὰ περάσεις τὴ ζωὴ σου;

Ὡ, πόσους κατέστρεψαν τὰ ξένα ἀγαθὰ! Πόσοι, ἀφοῦ πλούτισαν στὸ ὄνειρό τους, ἔπειτα ἀπῆλυσαν μὲ τὸ παραπάνω τὴ ζημιὰ! Ἄλλὰ πολλοί, λέγει, πλούτισαν καὶ μὲ δάνεια. Νομίζω ὅμως οἱ περισσότεροι καὶ κρεμάστηκαν. Καὶ σὺ βλέπεις αὐτοὺς ποῦ πλούτισαν, ἀλλὰ δὲν μετῶς αὐτοὺς ποῦ κρεμάστηκαν, οἱ ὁποῖοι, μὴ ὑποφέροντας τὴν ντροπὴ τῶν ἐπίμονων ἀξιώσεων, προτίμησαν νὰ πεθάνουν μὲ τὴν ἀγχόνη, παρὰ νὰ ζοῦν κατατροπιασμένοι. Εἶδα ἐγὼ ἔλεεινὸ θέαμα, παιδιὰ ἐλεύθερα, ἐξαιτίας τῶν πατρικῶν χρεῶν νὰ ὀδηγοῦνται στὸν τόπο τῆς ἀγοραπωλησίας. Δὲν ἔχεις νὰ ἀφήσεις χρήματα στὰ παιδιὰ; Μὴ τοὺς ἀφαιρεῖς ἀπὸ πάνω καὶ τὴν εὐγένεια τῆς καταγωγῆς. Κανένας ποτὲ δὲν κατηγορήθηκε γιὰ τὴ γτώχεια τοῦ πατέρα του. Χρέος πατρικὸ τὸν ὀδηγεῖ στὴ φυλακὴ. Μὴ ἀφήνεις γραμμάτιο, σὰν κατάρρα πατρικὴ στὰ παιδιὰ σου, ποῦ κατεβαίνει καὶ στὰ ἐγγόνια σου.

Τίτλος 10.— Γιὰ τοὺς κυρίους καὶ τοὺς οἰκοδεσπότες· καὶ ὅτι δὲν πρέπει αὐτοῖ νὰ εἶναι φορτικοὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν μαζί τους, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἤπιοι.

«Ἐκεῖνος ποῦ δὲν συμπεριφέρεται καλὰ στὸ σπίτι του, θὰ κληρονομήσει ἀνέμους».

«Νὰ μὴ εἶσαι στὸ σπίτι σου σὰν λιοντάρη, οὔτε νὰ κάνεις τὸν φαντασμένο στοὺς ὑπηρέτες σου».

«Ἐὰν ἔχεις ὑπηρέτη νὰ εἶναι ὅπως καὶ σύ· διότι τὸν ἀπέκτησες μὲ αἷμα. Ἐὰν τὸν βασανίσῃς καὶ σηκωθεῖ καὶ δραπετεύσει, σὲ ποῖό δρόμο θὰ τὸν ἀναζητήσεις;».

«Οἱ κύριοι νὰ κάνετε σ' αὐτοὺς (στοὺς δούλους) τὰ ἴδια, ἀποφεύγοντας τὴ φοβέρα, γνωρίζοντας ὅτι ὁ Κύριος ὁ δικὸς σας καὶ αὐτῶν βρίσκεται στὸν οὐρανό».

«Οἱ κύριοι νὰ δίνετε τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἰσότητά στοὺς δούλους, γνωρίζοντας ὅτι καὶ σεῖς ἔχετε Κύριο στὸν οὐρανό».

Κολ. 4,1.— «Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς Κύριον ἔχετε ἐν οὐρανῶ».

Μ. Βασιλείου.— Ἐνδίκως καταδουλωσάμενος ὁ πατήρ ἀφήκε
15 σοι δούλον. Δὸς αὐτῶ τὴν ἐλευθερίαν, κάκεινῳ κουφοτέρα ποιή-
σεις τὴν βάσανον, καὶ σεαυτῶ τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν παρα-
σκευάσεις.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 56.

Τίς δεσπότης ἢ δούλος; Ἡ φαύλη τομῆ.
20 Εἷς πᾶσι πλάστης, εἷς νόμος, κρίσις μία.
Ἵπηρετουμένους ὡς σύνδουλος βλέπε.
Ὅταν λυθῆς, φάνηθι τιμιώτερος.

Φίλωνος.— Οἱ λεγόμενοι δεσπότες, δόξη μόνον, οὐ πρὸς ἀλή-
θειαν ὀνομάζονται. Κύριος γεννητὸς πρὸς ἀλήθειαν οὐδεὶς, κἂν ἀπὸ
25 περάτων εἰς πέρατα εὐρύνας τὴν ἡγεμονίαν ἀνάψηται. Μόνος δὲ ὁ
ἀγέννητος ἀψευδῶς ἡγεμῶν.

Νείλου.— Κἂν, ὡς λέγεις αὐτός, οὐδένα θλίβεις, οὐ τύπτεις, οὐκ
ἐκπιέζεις, οὐκ ἀδικεῖς, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν συνδιατριβόντων σοι ἐποί-
σεις φοβερὸν λογοθέσιον.

30 Ἰδίου.— Μὴ τις σφοδρῶ λιμῶ κάταγχε τοὺς σεαυτοῦ δούλους,
ἄνθρωπε, ἀλλ' ὅσον εἰς ἀλλοτρίους εὐψυχεῖς καὶ χαρίζῃ τοῖς ἔξω-
θεν αἰτιοῦσι διὰ κενοδοξίαν, τοσοῦτον διὰ Θεὸν χορήγησον τοῖς
ἰδίους οἰκέταις, ἵνα μηδὲν περμιτέρω σημάνω.

Τίτλος ΙΑ'.— Περὶ διδασκάλων.

Ἠσ. 8,18.— «Ἴδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός».

Ἱερ. 15,19.— «Τάδε λέγει Κύριος, ἔἂν ἐξαγάγῃς τίμιον ἐξ ἀνα-
ξίου, ὡς στόμα μου ἔση, καὶ ἀναστρέψουσιν αὐτοὶ πρὸς σέ, καὶ οὐκ
5 ἀποστρέψεις πρὸς αὐτούς».

Μαθ. 10,24.— «Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ
δούλος ὑπὲρ τὸν κύριον. Ἄρκετον τῶ μαθητῆ, ἵνα γένηται ὡς ὁ δι-
δάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δούλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ».

Ἐβρ. 13,9.— «Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε».

10 Μ. Βασιλείου.— Ἀξιοπιστία τοῦ διδάσκοντος εὐπαράδεκτον μὲν
τὸν λόγον καθίστησι, προσεχεστέρους δὲ τοὺς μαθητευομένους
παρασκευάζει.

Γρηγ. Θεολόγου.— Τροφή γάρ ἐστὶν ἡ δίδαξις καὶ τοῦ τρέφοντος.

Ὁ πατέρας σου σοῦ ἄφησε δούλο πού τόν ἀπέκτησε νόμιμα. Δός του τήν ἐλευθερία, ὥστε καί σ' ἐκείνον νά κάνεις πιό ἐλαφρά τὰ βάσανα, καί στὸν ἑαυτό σου νά ἐξασφαλίσεις τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστ. 56

Ποιός εἶναι κύριος ἢ δούλος; Ἡ φαύλη διαχωριστικὴ γραμμὴ.

Ἔνας εἶναι γιὰ ὄλους ὁ Πλάστης, ἕνας νόμος, μιὰ κρίση.

Αὐτοὺς πού σέ ὑπηρετοῦν νά τοὺς βλέπεις ὡς συνδούλους.

Ὅταν ἐλευθερωθεῖς, νά φανεῖς πιό τίμιος.

Αὐτοὶ πού ὀνομάζονται κύριοι, ὀνομάζονται μόνο φαινομενικά, ὄχι ἀληθινά. Γεννημένος κύριος ἀληθινὰ δὲν εἶναι κανένας, ἔστω καί ἂν ἐγκαθιδρύσει τὴν ἡγεμονία του ἀπλώνοντάς την στὰ πέρατα τῆς γῆς. Μόνο ὁ ἀγέννητος εἶναι ἀληθινὸς ἡγεμόνας.

Καί ἂν ἀκόμα, ὅπως λές ὁ ἴδιος, δὲν στενοχωρεῖς κανένα, δὲν χτυπᾶς, δὲν πιέζεις, δὲν ἀδικεῖς, πάλι θὰ δώσεις φοβερό λόγο γι' αὐτοὺς πού ζοῦν μαζί σου.

Νὰ μὴ προκαλεῖς ἄγχος μὲ μεγάλη πεῖνα στοὺς δούλους σου, ἄνθρωπε, ἀλλὰ ὅσο γενναίοψυχος δεῖχνεσαι στοὺς ξένους καὶ χαρίζεις στοὺς ἔξω ἀπὸ κενοδοξία, τόσα δῶσε γιὰ τὸν Θεὸ στοὺς ὑπηρέτες σου, γιὰ νὰ μὴ πῶ τίποτα περισσότερο.

Τίτλος II.— Γιὰ τοὺς δασκάλους.

«Νὰ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά πού μου ἔδωσε ὁ Θεός».

«Τὰ ἐξῆς λέει ὁ Κύριος· Ἐὰν ξεχωρίσεις τὸν τίμιον λόγο μου ἀπὸ τὸν ἀνάξιον, θὰ εἶσαι σὰν στόμα μου, καὶ τότε θὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἄλλοι σέ σένα καὶ δὲ θὰ ἐπιστρέψεις ἐσὺ σ' αὐτούς».

«Δὲν ὑπάρχει μαθητὴς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν δάσκαλον, οὔτε δούλος ἀνώτερος ἀπὸ τὸν κύριον. Εἶναι ἄρκετό στὸν μαθητὴν, νὰ γίνῃ σὰν τὸν δάσκαλό του, καὶ ὁ δούλος σὰν τὸν κύριό του».

«Μὴ παρασύρεσθε ἀπὸ διάφορες καὶ ξένες διδασκαλίαις».

Ἡ ἀξιοπιστία αὐτοῦ πού διδάσκει κάνει πιό εὐπρόσδεκτο τὸ μάθημα καὶ προετοιμάζει ψυχολογικὰ τοὺς μαθητὲς νὰ προσέχουν περισσότερο.

Διότι ἡ διδασκαλία εἶναι τροφή καὶ γιὰ τὸν δάσκαλον.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τότε μάλιστα οἱ μαθηταὶ εἰς τὸν τῶν ἀγαθῶν ἀνάγονται ζῆλον, ὅταν παρὰ τῶν διδασκάλων ἔχωσι τὰ παραδείγματα.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Στρωμ. 3.— Διδάσκων τις μανθάνει πλέον, καὶ λέγων συνακροᾶται πολλάκις τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῦ.

Φίλωνος.— Παιδείας σύμβολον ἡ ράβδος. Ἐνευ γὰρ τοῦ δυσωπηθῆναι καὶ περὶ ἐνίων καὶ ἐπιπληχθῆναι, νουθεσίαν ἐνδείξασθαι καὶ σωφρονισμόν ἀμήχανον.

Ἰδίου.— Οὐχ ὡς δύναται διδάσκειν ὁ διδάσκαλος, οὕτω καὶ μανθάνειν ὁ γνώριμος. Ἐπειδὴ ὁ μὲν τέλειος, ὁ δὲ ἀτελής ἐστίν. Ὅθεν προσήκει στοχάζεσθαι τῆς τοῦ παιδευομένου δυνάμεως.

Ἰδίου.— Ἐπίστησον, ὁ διδάσκων, καὶ ἐξέτασον ἀκριβῶς ἀκοὴν τοῦ μανθάνοντος. Εὐήθης γὰρ ὁ κωφῶ διαλεγόμενος, καὶ μάταιος ὁ λίθον νουθετῶν. Καὶ σὺ ἔνοχος ἀμαρτίας σεαυτῶ ἔση, ὁ μὴ ἐπισκεψάμενος, ὅπως, καὶ πηνίκα, καὶ πότε δεῖ λόγον προέσθαι σοφίας.

Εὐσεβίου.— Ὁ λαβὼν χάριν, ὀφείλει ἀφθόνως παραδιδόναι τοῖς θέλουσι μανθάνειν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος εἶπε, «δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε». Τῶ γὰρ λαβόντι, καὶ μὴ μεταδιδόντι, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ οὐ μόνον δικαίοις δίδωσι τὴν χάριν, ἀλλὰ καὶ ἀμαρτωλοῖς. Ἐπειδὴ ἀφθονός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ ἀπροσώποληπτος, καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροῦς καὶ ἀγαθοῦς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους· καὶ οὐ παρορᾷ τὸν ἀμαρτάνοντα, ἀλλὰ δίδωσι κάκεινῳ μικρὰν χάριν. Ἐκαστος οὖν ἀφθόνως ὀφείλει διδάσκειν.

Τίτλος ΙΒ'.— Περὶ διαβολῆς· ὅτι οὐ χρὴ ἀκρίτως δέχεσθαι διαβολήν.

Ἐξ. 23,1.— «Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαιάν».

Ψαλμ. 100,5.— «Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίδωκον».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὁ διαβάλλων τὸν πλησίον, ἀδελφικὰ κρέα ἔφαγεν, ὑπόληψιν τρώσας, καὶ μυρία ἕτερα ἐργασάμενος διὰ τοῦ λόγου κακά. Οὐ τοῖς κακῶς μόνον ἀγορεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσι κακῶς λέγοντας ἑτέρους, παραινῶ τὰς ἀκοὰς ἀποφράττειν, καὶ τὸν Προφήτην μιμήσασθαι τὸν λέγοντα· «τὸν καταλαλοῦν-

Οἱ μαθητῆς τότε παρακινουῦνται στήν ἐφαρμογή τῶν καλῶν, ὅταν ἔχουν τὰ παραδείγματα ἀπὸ τοὺς δασκάλους τους.

“Ὅταν κάποιος διδάσκει μαθαίνει περισσότερα, καὶ μιλώντας ἀκούει πολλὰς φορές μαζί μ' ἐκείνους πού ἀκοῦνε αὐτόν.

Σύμβολο τῆς ἐκπαίδευσης εἶναι ἡ ράβδος· διότι, χωρὶς νὰ φοβηθοῦν καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις νὰ ἐπιπληχθοῦν, εἶναι ἀδύνατο νὰ δεχθοῦν νοθεσία καὶ σωφρονισμό.

Ὁ μαθητὴς δὲν μαθαίνει ὅσα μπορεῖ νὰ διδάξει ὁ δάσκαλος, διότι ὁ δάσκαλος εἶναι τέλειος, ἐνῶ ὁ μαθητὴς ἀτελής. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ σκέπτεται τὴ δυνατότητα τοῦ ἐκπαιδευομένου.

Πρόσεχε, σὺ πού διδάσκεις, καὶ ἐξέτασε ἐπακριβῶς τὴν ἀκοῇ τοῦ μαθητῆ. Διότι εἶναι μωρὸς αὐτὸς πού μιλάει σὲ κωφό, καὶ νοθετεῖ ἄδικα μιὰ πέτρα. Καὶ σὺ θὰ εἶσαι ἔνοχος ἁμαρτίας γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, πού δὲν σκέφτηκες μὲ ποιὸ τρόπο, τί ὥρα περίπου καὶ πότε πρέπει νὰ κάνεις λόγο σοφίας.

Αὐτὸς πού ἔχει χάρισμα, ὀφείλει νὰ παραδίνει μὲ ἀφθονία σ' ἐκείνους πού θέλουν νὰ μάθουν, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος· «δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν νὰ δίνετε»⁸. Διότι ἀπ' αὐτὸν πού ἔλαβε καὶ δὲν μεταδίδει, θὰ ἀφαιρεθεῖ καὶ αὐτὸ πού ἔλαβε. Καὶ νὰ μὴ δίνει τὴ χάρη μόνο στοὺς δίκαιους, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἁμαρτωλούς. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι χωρὶς φθόνον καὶ ἀμερόληπτος, καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον τοῦ σὲ κακοὺς καὶ καλοὺς, καὶ βρέχει σὲ δίκαιους καὶ ἄδικους· καὶ δὲν παραβλέπει τὸν ἁμαρτωλό, ἀλλὰ δίνει καὶ σ' ἐκεῖνον μικρὴ χάρη. Ὁ καθένας ὀφείλει ἐπομένως νὰ διδάσκει πλουσιοπάροχα.

**Τίτλος 12.— Γιὰ τὴ συκοφαντία· ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχόμαστε
ἀβασάνιστα μιὰ συκοφαντία.**

«Νὰ μὴ παραδέχῃσαι κατηγορία ἀναπόδεκτη».

«Ἐκεῖνον πού κρυφὰ κατηγοροῦσε τὸν πλησίον του τὸν καταδίωκα».

Αὐτὸς πού διαβάλλει τὸν πλησίον του, τρώει κρέατα ἀδελφικά, τραυματίζοντας τὴν ὑπόληψή του καὶ προξενώντας μύρια ἄλλα κακὰ μὲ τὰ λόγια του. Ὅχι μόνο σ' αὐτοὺς πού κακολογοῦν, ἀλλὰ καὶ σ' ἐκείνους πού ἀκοῦνε τοὺς ἄλλους νὰ κακολογοῦν, τοὺς συμβουλεύω νὰ φράζουν τὰ αὐτιά τους καὶ νὰ μιμοῦνται τὸν προφήτη

τα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίδωκον». Εἶπε πρὸς τὸν πλησίον· Εἰ ἔχεις τινὰ ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι, ἀνοίγω τὰ ἀκοῆς, ἵνα δέξωμαι τὰ μῦθρα· ἂν δὲ κακῶς ἐθέλεις εἰπεῖν, ἀποφράττω τὴν εἴσοδον τοῖς ῥήμασι.

15 Ἰδίου.— Βίον ἀλλότριον περιεργάζεσθαι, ἀπελευθερίας ἐσχάτης, τὸ δὲ πάντων καταγελαστότερον, οἱ τοῦτον ἔχοντες τὸν βίον, καὶ τῶν οἰκείων ἀμελοῦντες, ἐπειδὴν εἴπωσί τι τῶν ἀπορρήτων, παρακαλῶσι τὸν ἀκούσαντα καὶ ὀρκοῦσι μηδενὶ λοιπὸν εἰπεῖν ἑτέρῳ, αὐτόθεν δηλοῦντες, ὅτι πρᾶγμα ἄξιον κατηγορίας ἐποίησαν. Εἰ γὰρ
20 ἐκεῖνον μηδενὶ εἰπεῖν ἑτέρῳ παρακαλῆς, πόσω μᾶλλον σε πρότερον τούτῳ ταῦτα εἰπεῖν οὐκ ἔχρην καὶ διαβάλλειν τινά, οὐδὲ κατέχοντα ἐν ἀσφαλείᾳ τὸν λόγον προδοῦναι, καὶ τότε τῆς σωτηρίας αὐτοῦ φροντίζεις; Ἀλλὰ ἡδὺν τὸ διαβάλλειν. Ἦδὺν μὲν ἂν τὸ μὴ λέγειν κακῶς. Ὁ μὲν γὰρ κακῶς εἰπὼν, ἐναγώνιος λοιπὸν ἐστίν· ὑποπτεύει
25 καὶ δέδοικε, μετανοεῖ καὶ κατεσθίει τὴν γλῶσσαν ἑαυτοῦ, δεδοικῶς καὶ τρέμων, μήποτε εἰς ἑτέρους ἐξενεχθῆ τὸ ῥῆμα καὶ μέγαν ἐπαγάγη τὸν κίνδυνον.

Ἰδίου.— Ὡσπερ τὸ καλῶς λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν ἀρχὴ φιλίας ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ κακῶς λέγειν καὶ διαβάλλειν, ἔχθρας καὶ ἀπε-
30 χθείας καὶ μυρίων κακῶν ἀρχὴ καὶ ὑπόθεσις γέγονεν.

Φίλωνος.— Διάβολοι καὶ θείας ἀπόπεμπτοι χάριτος, οἱ τὴν αὐτὴν ἐκεῖνῳ διαβολικὴν νοσοῦντες κακοτεχνίαν, θεοστυγεῖς τε καὶ θεομισεῖς πάντη καὶ πάσης εὐδαιμονίας ἀλλότριοι.

Ἰδίου.— Τί ἂν γένοιτο διαβολῆς χειρὸν; Κηλεῖ γὰρ τὰ ὄντα καὶ
35 ἐκπλήττει τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροατῶν, ἐκθηριοῖ δὲ αὐτοὺς οἷόν τι θήραμα τοῖς κακοῖς ἀεὶ ἐφεδρεύοντας. Οἱ δὲ τῷ σώφρονι λογισμῷ μάλα ἐρματισμένοι καὶ ἀναχαιτιζόμενοι, τῷ διαβάλλοντι ἀπεχθαίνουσι μάλιστα, ἢ τῷ διαβεβλημένῳ, ἐπιτιμήσαντες καὶ ἐπιστομί-
σαντες ταῖς πρὸς μέμψιν ὀρμαῖς, ἄχρις ἂν ἐναργῆς μαρτυρίῳ ἢ ἀπό-
40 δειξίς γένηται.

πού λέγει· «αὐτὸν πού κατηγοροῦσε κρυφὰ τὸν πλησίον του αὐτὸν τὸν καταδίωκω». Πῆς στὸν πλησίον· Ἴάν ἔχεις νὰ ἐπαινέσεις καὶ νὰ ἐγκωμιάσεις κάποιον, ἀνοίγω τὰ αὐτιά μου, γιὰ νὰ δεχθῶ τὰ μῦρα· ἐὰν ὅμως δὲν θέλεις νὰ πεῖς ἐπαίνους, φράζω τὴν εἴσοδο στὰ λόγια σου.

Τὸ νὰ περιεργάζεσαι τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου εἶναι δεῖγμα τῆς πιὸ χειρότερης μορφῆς ἀνελευθερίας. Καὶ τὸ πιὸ καταγέλαστο ἀπὸ ὅλα εἶναι ὅτι αὐτοὶ πού ἔχουν αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ παραμελοῦν τοὺς δικούς τους, ὅταν πούν κάτι ἀπὸ τὰ μυστικά τους, παρακαλοῦν αὐτὸν πού τὸ ἄκουσε καὶ τὸν ὀρκίζουν νὰ μὴ τὸ πεῖ σὲ κανένα ἄλλο, δηλώνοντας μ' αὐτό, ὅτι ἔκαναν κάποιο πρᾶγμα ἀξιοκατάκριτο. Διότι, ἐφόσον παρακαλεῖς ἐκεῖνον νὰ μὴ τὸ πεῖ σὲ κανένα ἄλλον, ἔπρεπε πολὺ περισσότερο νὰ μὴ τὸ πεῖς σὺ προηγουμένως σ' αὐτὸν καὶ νὰ διαβάλλεις κάποιον, καὶ οὔτε ἔπρεπε, ἀφοῦ κατεῖχες σὲ ἀσφάλεια τὸν λόγο, νὰ τὸν φανερώσεις, καὶ νὰ φροντίζεις μετὰ γιὰ τὴ σωτηρία αὐτοῦ. Ὅμως εἶναι εὐχάριστο τὸ νὰ διαβάλλεις· εὐχάριστο βέβαια ἐὰν εἶναι κακὸ τὸ νὰ μὴ τὸ λές. Διότι ἐκεῖνος πού μίλησε ἄσχημα, εἶναι γεμᾶτος ἀγωνία· ὑποπεύεται καὶ φοβᾶται, μετανοεῖ καὶ κατατρῶει τὴ γλώσσα του, φοβούμενος καὶ τρέμοντας μήπως ὁ λόγος εἰπωθεῖ καὶ σ' ἄλλους καὶ προκαλέσει μεγάλο κίνδυνο.

Ὅπως τὸ νὰ λές καλὰ λόγια καὶ νὰ ἐγκωμιάσεις κάποιον εἶναι ἀρχὴ φιλίας, ἔτσι καὶ τὸ κακολογεῖς καὶ νὰ διαβάλλεις εἶναι ἀρχὴ ἔχθρας καὶ ἀπέχθειας καὶ γίνεται ἀρχὴ καὶ ἀφορμὴ μυρίων κακῶν.

Εἶναι διάβολοι καὶ διῶκτες τῆς θείας χάριτος, αὐτοὶ πού διακατέχονται ἀπὸ τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνον διαβολικὰ τεχνάσματα, καθολοκληρίαν θεομίσητοι καὶ ἄνθρωποι πού μισοῦν τὸν Θεό, καὶ ζένοι πρὸς κάθε εὐτυχία.

Τί θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει χειρότερο ἀπὸ τὴ διαβολή; Διότι αὐτὴ θέλγει τὰ αὐτιά καὶ ἐντυπωσιάζει τὴ διάνοια τῶν ἀκροατῶν, καὶ τοὺς κάνει θηρία, πού στήνουν διαρκῶς ἐνέδρα μὲ τὰ κακὰ στὰ θηράματά τους. Ἐνῶ αὐτοὶ πού ἔχουν σῶφρονα λογισμό, ἰσορροπημένοι πάρα πολὺ καὶ συγκρατημένοι, ἀπεχθάνονται πιὸ πολὺ αὐτὸν πού διαβάλλει, παρὰ αὐτὸν πού διαβάλλεται, ἐπιτιμώντας καὶ δαμάζοντας τὶς ἀξιόμιεμπτες ὀρμές, μέχρι πού μὲ τὸ μαρτύριο γίνεи πραγματικὴ ἢ ἀπόδειξη.

Τίτλος ΙΓ'— *Περὶ διηγήσεως ὑπὸ συνετῶν ἀνθρώπων γινομένης, καὶ ὅτι χρὴ σπουδαίους εἶναι ἡμᾶς περὶ τὰς τοιαύτας ἀκροᾶσεις, ἀποδιδράσκειν δὲ ἀνοήτων ἀνδρῶν.*

Ψαλμ. 118,85.— «Διηγήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' 5 οὐχ ὡς ὁ νόμος σου, Κύριε».

Παροιμ. 22,17.— «Λόγοις σοφῶν παράβαλέ σου τὸν νοῦν».

Παροιμ. 23,31.— «Λαλεῖτε, ἄνθρωποι, δικαίους».

Σοφ. Σειρ. 8,9.— «Μὴ ἀστόχει διηγήματος γερόντων· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν».

10 Σοφ. Σειρ. 27,13.— «Διήγησις μωροῦ προσόχθισμα».

Σοφ. Σειρ. 8,8.— «Μὴ παρίδης διήγημα σοφῶν, καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀναστρέφου».

Σοφ. Σειρ. 21,16.— «Διήγησις μωροῦ, ὡς ἐν ὁδῷ φορτίον· ἐπὶ δὲ χεῖλεσι συνετοῦ εὐρεθήσεται χάρις».

15 Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστ. 17.

Κηρῶ τὰ ὦτα φράσσε πρὸς φαύλους λόγους,

ᾠδῶν τε τερπνῶν ἐκμελῆ λυγίσματα.

Τοῖς δ' αὖ καλοῖς τε κάγαθοῖς καὶ ἀεὶ δίδου.

Εἰπεῖν, ἀκοῦσαι, καὶ δράσαι, μικρὸν μέσον.

Τίτλος ΙΔ'— *Περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς.*

Παροιμ. 11,4.— «Δικαιοσύνη ρύεται ἐκ θανάτου».

Παροιμ. 12,28.— «Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης ζωὴ».

Παροιμ. 14,34.— «Δικαιοσύνη ὑποῖ ἔθνος».

5 Παροιμ. 11,21.— «Ὁ σπεῖρων δικαιοσύνην, λήψεται μισθὸν πιστόν».

Παροιμ. 13,6.— «Δικαιοσύνη φυλάττει ἀκάκους».

Παροιμ. 15,9. 6.— «Διώκοντας δικαιοσύνην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Ἐν πλεοναζούσῃ δικαιοσύνη ἰσχὺς πολλή».

10 Παροιμ. 21,21.— «Ὅδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὐρήσει ζωὴν καὶ δόξαν».

Παροιμ. 11,30.— «Ἐκ καρποῦ δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς».

9. Οἱ ἑβδομήκοντα ἔχουν «σὸν οὖς».

Τίτλος 13.— Για τὴ διήγησι πού γίνεται ἀπὸ συνετοῦς ἀνθρώπους· καὶ ὅτι πρέπει νὰ δείχνουμε ἰνδιαφέρων γιὰ τὶς ἀκροάσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ν' ἀποφεύγουμε ὅμως τοὺς ἀνόητους ἀνθρώπους.

«Παράνομοι ἄνθρωποι μοῦ διηγήθησαν φλυαρίες, ὅχι σὰν τὸν Νόμο σου, Κύριε».

«Νὰ ἀντιπαραβάλεις τὶς σκέψεις σου μὲ τοὺς λόγους τῶν σοφῶν»⁹.

«Νὰ μιλάτε, ἄνθρωποι, μὲ δίκαιους».

«Νὰ μὴ λησμονεῖς τὶς διηγήσεις τῶν γερόντων, διότι αὐτοὶ τὰ ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς πατέρες τους».

«Ἡ διήγησι τοῦ μωροῦ εἶναι μισητή».

«Νὰ μὴ παραβλέπεις τὴ διήγησι τῶν σοφῶν, καὶ νὰ ζεῖς σύμφωνα μὲ τὶς παροιμίες τους».

«Ἡ διήγησι τοῦ μωροῦ εἶναι σὰν φορτίο στὸν δρόμο, ἐνῶ στὰ χεῖλι τοῦ συνετοῦ βρίσκεται χάρις»

Γρηγορίου Θεολόγου τετράστ. 17

Νὰ φράξεις τὰ αὐτιά σου μὲ κερὶ στὰ κακὰ λόγια,

καὶ στῶν εὐχάριστων τραγουδιῶν τὶς μελωδικὰς στροφές.

Ἐνῶ στὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ λόγια εἶνε διαρκῶς τ' αὐτί σου.

Νὰ λέξ, νὰ ἀκοῦς καὶ νὰ κάνεις, λίγα ἢ μέτρια.

Τίτλος 14.— Για τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀρετή.

«Ἡ δικαιοσύνη γλυτώνει ἀπὸ τὸν θάνατο».

«Στοὺς δρόμους τῆς δικαιοσύνης ὑπάρχει ζωή».

«Ἡ δικαιοσύνη ἐξυψώνει τὸ ἔθνος».

«Αὐτὸς πού σπέρνει δικαιοσύνη, θὰ ἔχει μισθὸ ἐξασφαλισμένο».

«Ἡ δικαιοσύνη φυλάσσει τοὺς ἄκακους».

«Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ αὐτοὺς πού ἐπιδιώκουν τὴν δικαιοσύνη. Ὅπου πλεονάζει ἡ δικαιοσύνη ὑπάρχει μεγάλη δύναμη».

«Ὁ δρόμος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης ὁδηγεῖ στὴ ζωὴ καὶ στὴ δόξα».

«Ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς δικαιοσύνης φυτρώνει τὸ δέντρο τῆς ζωῆς».

Παροιμ. 17,14.— «Ἐξουσίαν δίδωσι λόγος ἀρχῆ δικαιοσύνης».

15 Παροιμ. 11,5.— «Δικαιοσύνη ἀμώμους ὀρθοτομεῖ ὁδούς».

Παροιμ. 16,5.— «Ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς, ποιεῖν δίκαια».

Παροιμ. 16,17.— «Μῆκος βίου ὁδὸς δικαιοσύνης».

Παροιμ. 21,3.— «Ποιεῖν δίκαια καὶ ἀληθεύειν ἀρεστὰ παρὰ Θεῷ μᾶλλον, ἢ θυσιῶν αἷμα».

20 Ἦσ. 32,17.— «Ἔσται τὰ ἔργα δικαιοσύνης εἰρήνη, καὶ κρατήσῃ ἡ δικαιοσύνη ἀνάπασιν».

Ἦσ. 26,9.— «Δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς· πέπαιται γὰρ ὁ ἀσεβής. Ἀνοίξατε πύλας, εἰσελθέτω λαὸς φυλάττων δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν».

25 Ἦσ. 56,1.— «Τάδε λέγει Κύριος· φυλάσσεσθε κρίσιν, ποιεῖτε δικαιοσύνην θείαν. Μακάριος ὁ ποιῶν ταῦτα καὶ ἀντεχόμενος αὐτῶν».

Σοφ. Σολ. 1,15.— «Δικαιοσύνη ἀθάνατός ἐστιν».

30 Σοφ. Σολ. 8,7.— «Ἐὰν δικαιοσύνην ἀγαπᾷ τις, οἱ πόνοι αὐτοῦ εἰσὶν ἀρεταί».

Σοφ. Σολ. 27,8.— «Ἐὰν διώκῃς τὸ δίκαιον, καταλήψει, καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸ ὡς ποδήρη δόξης».

Ματθ. 5,6.— «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται».

35 Α' Ἰω. 2,9.— «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι».

Μ. Βασιλείου, Ἐἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμ.— Δικαιοσύνη ἐστὶν ἕξις ἀπονεμητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν. Δυσθήρατον δὲ τοῦτο, τῶν μὲν διὰ τὸ περὶ τὴν φρόνησιν ἐλλειπές οὐχ εὐρίσκόντων ἐκάστω διανεῖμαι τὸ ἴσον, τῶν δὲ διὰ τὸ προκατέχεσθαι ὑπὸ παθῶν ἀνθρωπίνων, 40 ἀφανιζόντων τὸ δίκαιον. — Ἡ ἀρετὴ λόγον ὑγείας ἐπέχει. — Τιμιώτερον ἀρετῆ ἢ πλοῦτος. — Ἀρετῆς ἄσκησις, τίμιον μὲν κτήμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον τὸ θέαμα τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 1.— Δύσληπτον τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὡσπερ καὶ πῶρ ὕλη τῇ ὑγροτέρᾳ.

45 Γρηγ. Νύσσης.— Ἐλευθερίαν εἶναι προσήκει παντὸς φόβου τὴν ἀρετὴν καὶ ἀδέσποτον.

«Ἡ ἀρχὴ τῆς δικαιοσύνης δίνει στοὺς λόγους δύναμι».

«Ἡ δικαιοσύνη δίνει ὀρθὴ κατεύθυνση στοὺς ἄμωμους δρόμους».

«Ἡ ἀρχὴ τοῦ καλοῦ δρόμου, κάνει δίκαια».

«Ὁ δρόμος τῆς δικαιοσύνης ὁδηγεῖ στὴ μακροζωία».

«Τὰ δίκαια ἔργα καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀρεστὰ στὸν Θεὸ περισσότερο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν».

«Τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης θὰ εἶναι εἰρήνη καὶ θὰ δυναμώσει ἡ δικαιοσύνη τὴν ἀνάπαυση».

«Μάθετε τὴ δικαιοσύνη, ὅλοι ἐσεῖς ποὺ κατοικεῖτε πάνω στὴ γῆ, διότι ὁ ἀσεβῆς θὰ πάψει νὰ ὑπάρχει. Ἀνοῖξτε τὶς πύλες, γιὰ νὰ μπεῖ ὁ λαὸς ποὺ τηρεῖ τὸν νόμο καὶ τὴν ἀλήθεια».

«Ὁ Κύριος λέγει τὰ ἐξῆς: Νὰ τηρεῖτε τὸ δίκαιο καὶ νὰ ἐφαρμόζετε τὴ θεϊκὴ δικαιοσύνη. Εἶναι μακάριος αὐτὸς ποὺ τὰ κάνει αὐτὰ καὶ εἶναι ἀφοσιωμένος σ' αὐτά».

«Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀθάνατη».

«Ἐὰν κάποιος ἀγαπᾷ τὴ δικαιοσύνη, οἱ κόποι του θὰ εἶναι ἀρετές».

«Ἐὰν ἐπιδιώκεις τὸ δίκαιο, θὰ τὸ ἐπιτύχεις καὶ θὰ τὸ φορέσεις σὰν ἔνδοξο ποδήρη χιτῶνα».

«Εὐτυχεῖς ὅσοι πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴ δικαιοσύνη, διότι αὐτοὶ θὰ χορτάσουν».

«Καθένας ποὺ ἐφαρμόζει τὴ δικαιοσύνη προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεό».

Δικαιοσύνη εἶναι ἡ συνήθεια νὰ ἀπονέμουμε σὲ κάποιον αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀξίζει. Αὐτὸ ὅμως εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἐπιτύχει κανεὶς· διότι ἄλλοι ἐξαιτίας τῆς ἑλλειποῦς φρονήσεώς τους δὲν βρίσκουν ποιό εἶναι τὸ σωστὸ γιὰ νὰ τὸ ἀπονεύμουν στὸν καθένα, καὶ ἄλλοι ἐπειδὴ κατέχονται ἀπὸ ἀνθρώπινα πάθη ποὺ καταπνίγουν τὸ δίκαιο. Ἡ ἀρετὴ ἐπέχει λόγον ὑγείας. Εἶναι προτιμότερη ἢ ἀρετὴ, παρὰ ὁ πλοῦτος. Ἡ ἄσκηση τῆς ἀρετῆς εἶναι πολύτιμο ἀπόκτημα σ' αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει καὶ εὐχάριστο θέαμα σ' αὐτοὺς ποὺ τὴν συναντοῦν.

Τὸ ἀγαθὸ εἶναι δυσκολοκατόρθωτο στὴν ἀνθρώπινη φύση, ὅπως καὶ ἡ φωτιὰ στὰ βρεγμένα ξύλα.

Ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε φόβο καὶ χωρὶς ἐξουσιαστή.

Ἰδίου, Εἰς Ἑσμο.— Ἀδέσποτον ἢ ἀρετὴ καὶ ἐκούσιον, καὶ ἀνάγκης πάσης ἐλεύθερον.

Ἰδίου, Εἰς Α' Μακαρισμόν.— Τοιαύτη τῆς ἀρετῆς ἢ διαίρεσις, ⁵⁰ ὥστε καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀντιποιουμένους αὐτῆς διαμερίζεσθαι, καὶ πᾶσαν ἐκάστῳ παρεῖναι μὴ ἐλαττουμένην ἐπὶ τοῖς συμμετέχουσιν.

Κυρίλλου.— Χρῆ τὴν ἀρετὴν μὴ χωλὴν εἶναι καθ' ἑτέρων, ἀλλ' ἔργῳ καὶ λόγῳ ὀρθὴν καὶ ἀπηρτισμένην κατ' ἀμφοτέρα εἶναι.

Μεθοδίου.— Οὐ δύναται ἢ ἀνθρωπίνη φύσις αὐτὸ καθαρῶς τὸ ⁵⁵ δίκαιον ἐν ψυχῇ θεάσασθαι, τὰ πολλὰ τῶν λογισμῶν ἀμβλυώττουσα.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐχ ὁ τόπος τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ πέφυκε τὸν τόπον σεμνύνειν. — Ὡσπερ ἐπὶ τῆς κιθάρας οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἀπὸ μιᾶς νευρᾶς τὴν μελωδίαν ἐργάσασθαι, ἀλλὰ πάσας ἐπιέ- ⁶⁰ ναι δεῖ μετὰ ρυθμοῦ τοῦ προσήκοντος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν νόμος εἰς σωτηρίαν, ἀλλὰ δεῖ πάντας αὐτοὺς μετὰ ἀκριβείας φυλάττειν.

Κλήμ. Ἀλεξ., Στρωμ. 3.— Ὡς ἔοικεν, ἢ δικαιοσύνη τετράγωνός ἐστι, πάντοθεν ἴση καὶ ὁμοία, ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν ἀποχῇ κακῶν, ⁶⁵ ἐν εὐποίᾳ, ἐν τελειότητι γνωστικῇ, οὐδαμῇ οὐδαμῶς χωλεύουσα, ἵνα μὴ ἄδικός τε καὶ ἄνισος φανῇ.

Διδύμου.— Τῇ δικαιοσύνῃ αἰεὶ τὸ ἰσχύειν ἀκολουθεῖ, ὥσπερ τῇ ἀδικίᾳ τὸ ἀσθενεῖν ἔπεται.

Φίλωνος.— Κακίας ἕξοδος ἀρετῆς εἴσοδον ἐργάζεται, ὡς καὶ ⁷⁰ τούναντίον, ἀποστάντος ἀγαθοῦ, τὸ ἐφεδρεῦον κακὸν ἐπεισέρχεται. — Εἴ τις πάσας τὰς ἀρετὰς διὰ σπουδῆς καὶ νήψεως ἐγκεκόλπισται, οὗτος βασιλεὺς χρηματίζει, κἂν ἰδιώτης τυγχάνοι.

**Τίτλος ΙΕ'.— Περὶ διαφορᾶς καὶ ἀνομοίου καταστάσεως
τῶν ἀνθρώπων.**

Παροιμ. 27,19. «Ὡσπερ οὐχ ὅμοια πρόσωπα προσώποις, οὕτως οὐδὲ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων ὅμοιαι».

⁵ Σοφ. Σειρ. 37,28. «Οὐ πάντα πᾶσι συμφέρει, καὶ οὐ πᾶσα ψυχὴ ἐν παντὶ εὐδοκεῖ.

Ἡ ἀρετὴ εἶναι χωρὶς κύριο καὶ εἶναι προαιρετικὴ καὶ ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε ἐξαναγκασμό.

Εἶναι τέτοια ἡ διανομὴ τῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ μοιράζεται ἀκόμα καὶ σ' αὐτοὺς πού τὴν ἀμφισβητοῦν, καὶ νὰ εἶναι στὸν καθένα ὀλοκληρη, χωρὶς νὰ ἐλαττώνεται ἀνάλογα μὲ τὸ ἀριθμὸ ἐκεῖνων πού συμμετέχουν σ' αὐτήν.

Πρέπει ἡ ἀρετὴ νὰ μὴ εἶναι χωλὴ στὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα σωστὴ καὶ ὀλοκληρωμένη καὶ στὰ δύο.

Δὲν μπορεῖ ἡ ἀνθρώπινη φύση νὰ δεῖ καθαρὰ τὸ δίκαιο μέσα στὴν ψυχῇ, διότι πολλοὶ λογισμοὶ τῆς μειώνουν τὴν ἰκανότητα τῆς ὀράσεως.

Δὲν ἀναδεικνύει ὁ τόπος τὴν ἀρετὴ, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ ἀπὸ τὴ φύση τῆς ἀναδεικνύει τὸν τόπο. Ὅπως στὴν κιθάρα δὲν ἀρκεῖ νὰ παίζουμε τὴ μελωδίᾳ μιᾶς μόνο χορδῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὶς χρησιμοποιοῦμε ὅλες μὲ τὸν ρυθμὸ πού πρέπει, ἔτσι καὶ στὴν ἀρετὴ τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀρκετὸς γιὰ τὴ σωτηρία μας ὁ νόμος, ἀλλὰ πρέπει ὅλοι νὰ τὸν τηροῦν μὲ ἀκρίβεια.

Ὅπως φαίνεται ἡ δικαιοσύνη εἶναι τετράγωνη· ἀπὸ παντοῦ εἶναι ἴση καὶ ὅμοια, καὶ στὰ λόγια καὶ στὰ ἔργα, στὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ στὴν ἀγαθοεργία καὶ στὴν τελειότητα τῆς γνώσεως· δὲν χωλαίνει σὲ τίποτε κατὰ κανένα τρόπο, γιὰ νὰ μὴ εἶναι ἄδικη καὶ ἀνιση.

Στὴ δικαιοσύνη πάντοτε ἀκολουθεῖ ἡ δύναμη, ὅπως καὶ στὴν ἀδικία ἀκολουθεῖ ἡ ἀδυναμία.

Ἡ ἐξοδος τῆς κακίας ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδο τῆς ἀρετῆς, ὅπως καὶ ἀντίθετα, ὅταν ἀποχωρήσει τὸ ἀγαθόν, μπαίνει τὸ κακὸ πού παραμονεύει. Ὅποιος ἐνστερνίστηκε ὅλες τὶς ἀρετὲς μὲ προσπάθεια καὶ νηφαλιότητα, αὐτὸς εἶναι βασιλιάς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἰδιώτης.

Τίτλος 15.— Γιὰ τὴ διαφορὰ καὶ τὴν ἀνομοιότητα τῶν ἀνθρώπων.

«Ὅπως δὲν εἶναι ὅμοια τὰ πρόσωπα μεταξύ τους, ἔτσι οὔτε καὶ οἱ καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὅμοιες».

«Δὲν συμφέρουν σὲ ὅλους ὅλα, οὔτε κάθε ψυχὴ ἀρέσκεται σὲ κάθε τι».

Γρηγ. Θεολόγου.— Οὐ τὰ αὐτὰ πᾶσι ἀρμόζειν οἶεσθε· οὔτε μία πᾶσιν ὁμοίως ἐπιτηδεῖα ὑπάρχει τροφή, οὔτε Χριστιανοῖς εἰς βίος ἀρμόδιος. — Ὡσπερ τοῖς σώμασιν οὐ τὴν αὐτὴν φαρμακείαν καὶ ¹⁰ τροφὴν προσφέρονταί τινες, ἄλλοι δὲ ἄλλην, ἢ εὐεκτοῦντες, ἢ κάμνοντες, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ καὶ ἀγωγῇ θεραπεύτον. Μάρτυρες δὲ τῆς θεραπείας ὧσι καὶ τὰ πάθη. Τοὺς μὲν ἄγει λόγος, οἱ δὲ ρυθμίζονται παραδείγματι· οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινοῦ. Οἱ μὲν γὰρ εἰσι νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οὓς ¹⁵ τῇ πληγῇ τοῦ λόγου διεγερτέον. Οἱ δὲ καθάπερ πῶλοι γενναῖοι πόρρω τῆς νύσσης θέοντες, οὓς βελτίους ποιήσειεν ἀγχων καὶ ἀνακόπτων ὁ λόγος· τοὺς μὲν ἔπαινος ὤνησε, τοὺς δὲ ὁ ψόγος. Ἀμφοτέρα μετὰ τοῦ καιροῦ, ἢ τούναντίον ἔβλαψεν ἔξω τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ λόγου. Τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐπιτίμησις· καὶ αὐθις ²⁰ τοὺς μὲν ἐκ κοινῶ διελέγχομεν, τοὺς δὲ κρύβδην.

Τίτλος IS'.— Περὶ δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν.

Ἄριθμ. 16,5.— «Ἔγνω ὁ Θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀγίους προσελάβετο πρὸς αὐτόν».

Δευτ. 33,12.— «Ὁ ἠγαπημένος ὑπὸ Κυρίου, κατασκηνώσει πε- ⁵ ποιηώς, καὶ ὁ Θεὸς σκιάζει ἐπ' αὐτῶ πάσας τὰς ἡμέρας».

Α' Βασ. 16,12.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Σαμουήλ· Ἀνάστα, χρίσον τὸν Δαβίδ, ὅτι ἀγαθός ἐστιν».

Ψαλμ. 36,29.39.— «Νεώτερος ἐγενόμην· καὶ γὰρ ἐγήρασα· καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον. Δίκαιοι κληρονομήσουσι τὴν ¹⁰ γῆν. Σωτηρία τῶν δικαίων παρὰ Κυρίου, καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν».

Ψαλμ. 91,12.— «Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνοθήσει, ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ».

Ψαλμ. 96,11.— «Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ, καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ ¹⁵ καρδίᾳ εὐφροσύνη».

Ψαλμ. 111,2.4.6.— «Γενεὰ εὐθέων εὐλογηθήσεται. Δόξα καὶ

10. Ἡ νύσσα ἦταν ἡ ἀφετηρία στὶς ἵπποδρομίες.

Νὰ μὴ νομίζετε ὅτι σὲ ὅλους ταιριάζουν τὰ ἴδια πράγματα. Οὐτε μιὰ τροφή ὑπάρχει κατάλληλη γιὰ ὅλους, οὐτε γιὰ τοὺς Χριστιανούς ἀρμόζει ἓνας τρόπος ζωῆς.— "Ὅπως στὶ σώματα μερικοὶ δὲν προσφέρουν τὰ ἴδια φάρμακα καὶ τροφή, ἀλλὰ ὁ καθένας διαφορετικὰ, ἀνάλογα μὲ τὸ ἂν εἶναι ὑγιεῖς ἢ ἄρρωστοι, ἔτσι καὶ οἱ ψυχὲς πρέπει νὰ θεραπεύονται μὲ διαφορετικὰ λόγια ἢ μὲ διαφορετικὴ ἀγωγή. Ὁδηγοὶ τῆς θεραπείας νὰ εἶναι καὶ τὰ πάθη. Διότι ἄλλους τοὺς ὀδηγεῖ ὁ λόγος, ἄλλοι ρυθμίζονται μὲ τὸ παράδειγμα, ἄλλοι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κεντρί, καὶ ἄλλοι ἀπὸ χαλινάρι. Καθόσον ἄλλοι εἶναι νωθοὶ καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς διεγείρουμε μὲ τὰ χτυπήματα τοῦ λόγου." Ἄλλοι πάλι εἶναι σὰν πουλάρια δυνατὰ πού τρέχουν περισσότερο ἀπὸ τὸ συνηθισμένον ὄριον¹⁰, τοὺς ὁποίους θὰ τοὺς κάνει καλύτερους ὁ λόγος πιέζοντας καὶ ἀνακόπτοντας τὴν ὀρμὴν τους· ἄλλους τοὺς ὠφελεῖ ὁ ἔπαινος, καὶ ἄλλους ἡ μομφή. Καὶ τὰ δυὸ στὴν κατάλληλη ὥρα, γιατί ἀντίθετα, ὅταν γίνονται χωρὶς λόγον καὶ ὄχι στὴν κατάλληλη στιγμή, βλάπτουν." Ἄλλους ἡ παράκλησις τοὺς πείθει, καὶ ἄλλους ἡ παρατήρησις· ἐπίσης, ἄλλους τοὺς ἐλέγχουμε δημοσίως καὶ ἄλλους κατ' ἰδίαν.

**Τίτλος 16.— Γιὰ τοὺς δίκαιους, τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς
ἀνθρώπους.**

«Γνωρίζει ὁ Θεὸς αὐτοὺς πού εἶναι δικοὶ του, καὶ ἔχει κοντὰ του τοὺς ἁγίους του».

ἽΟ ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Κύριον θὰ κατοικεῖ μὲ βεβαιότητα καὶ ὁ Θεὸς θὰ τὸν προστατεύει ὅλες τὶς μέρες τῆς ζωῆς του».

«Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Σαμουὴλ· Σήκω καὶ χρίσε τὸν Δαβίδ, διότι εἶναι ἀγαθός».

«Ἦμουν νεώτερος καὶ γέρασα, καὶ δὲν εἶδα δίκαιο ἄνθρωπον ἐγκαταλελειμμένον. Οἱ δίκαιοι θὰ κληρονομήσουν τὴ γῆ. Οἱ δίκαιοι θὰ σωθοῦν ἀπὸ τὸν Κύριον, πού εἶναι ὑπερασπιστὴς τους».

«Ὁ δίκαιος θὰ ἀνθίσει σὰν τὸν φοίνικα, καὶ θὰ ἀύξηθεῖ ὅπως ἡ κέδρος τοῦ Λιβάνου».

«Ἀνέτειλε φῶς στὸν δίκαιον καὶ εὐφροσύνη σ' αὐτοὺς πού εἶναι καθαροὶ στὴν καρδιά».

«Ἡ γενιὰ τῶν εἰλικρινῶν ἀνθρώπων θὰ εὐλογηθεῖ. Δόξα καὶ

πλοῦτος. Ἐξανέτειλε φῶς ἐν σκότει τοῖς εὐθέσιν ἐλεήμων. Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος, ἀπὸ ἀκοῆς».

Ψαλμ. 41,4.— «Φωνὴ ἀγαλλιάσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δι-
20 καίων».

Ψαλμ. 145,9.— «Κύριος ἀγαπᾷ δικαίους».

Παροιμ. 10,3.— «Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίου. Πηγὴ ζωῆς ἐν χειρὶ δικαίου».

Παροιμ. 13,22.— «Θησαυρίζεται δικαίοις πλοῦτος ἀσεβῶν».

25 Παροιμ. 4,18.— «Αἱ ὁδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπουσι, προπορεύονται δὲ καὶ φωτίζουσιν ἕως κατορθώση ἡ ἡμέρα».

Παροιμ. 24,16.— «Ἐπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος καὶ ἀναστήσει-
ται».

Παροιμ. 11,10–11.— «Ἐν ἀγαθοῖς δικαίων κατορθώθησαν πό-
30 λεις, στόμασι δὲ ἀσεβῶν κατεσκάφησαν».

Παροιμ. 2,21.— «Χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ».

Παροιμ. 3,33.— «Ἐπαύλεις δικαίου εὐλογοῦνται».

Παροιμ. 10,32.— «Χεὶλῆ ἀνδρῶν δικαίων ἀποστάζει χάριτας».

35 Παροιμ. 12,3.— «Αἱ ρίζαι τῶν δικαίων οὐκ ἐξαρθήσονται».

Παροιμ. 12,7.— «Οἴκοι δικαίων εὐλογοῦνται».

Παροιμ. 12,13.— «Ὁ βλέπων λεῖα, ἐλεηθήσεται».

Παροιμ. 14,2.— «Ὁ πορευόμενος ὀρθῶς, φοβεῖται τὸν Κύριον».

Παροιμ. 20,7.— «Ὁς ἀναστρέφεται ἄμωμος ἐν δικαιοσύνῃ, μα-
40 καρίους τοὺς παῖδας καταλείψει».

Ἐκκλ. 2,26.— «Τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἀγαθῷ πρὸ προσώπου αὐτοῦ ἔδωκε σοφίαν, καὶ γνῶσιν, καὶ εὐφροσύνην».

Σοφ. Σολ. 3,1–7.— «Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄφηται αὐτῶν βάσανος. Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι,
45 καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἡ ἔξοδος αὐτῶν καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύν-
τριμμα, οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ. Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολα-
σθῶσιν, ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες,
μεγάλα εὐεργετηθήσονται· ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέειρασεν αὐτούς, καὶ εὗρεν
αὐτοὺς ἀξίους ἑαυτοῦ. Ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐ-

πλοῦτος θὰ ὑπάρχει στὰ σπίτια τους. Θὰ ἀνατείλει ὁ ἐλεήμων Θεὸς φῶς μέσα στὸ σκοτάδι γιὰ τοὺς εἰλικρινεῖς. Ὁ δίκαιος θὰ ἀφήσει τὴν ἀνάμνησή του ἄσβεστη καὶ θὰ ἀκούεται στοὺς αἰῶνες».

«Φωνές ἀγαλλίασης καὶ σωτηρίας ἀκούονται στὶς σκηνές τῶν δικαίων».

«Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τοὺς δίκαιους».

«Ὁ Κύριος δὲν ἀφήνει τὴν ψυχὴ τοῦ δικαίου νὰ λιμοκτονήσει. Στὰ χέρια τοῦ δικαίου ὑπάρχει πηγὴ τῆς ζωῆς».

«Ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν ἀποταμιεύεται γιὰ τοὺς δίκαιους».

«Οἱ δρόμοι τῶν δικαίων λάμπουν σὰν τὸ φῶς, καὶ προπορεύονται φωτίζοντας μέχρι νὰ φτάσει ἡ ἡμέρα».

«Ἐφτὰ φορὲς θὰ πέσει ὁ δίκαιος καὶ θὰ ξανασηκωθεῖ».

«Μὲ τὰ ἀγαθὰ τῶν δικαίων κτίστηκαν πόλεις, ἐνῶ μὲ τὰ στόματα τῶν ἀσεβῶν γκρεμίστηκαν».

«Οἱ ἀγαθοὶ θὰ κατοικήσουν τὴ γῆ, ἐνῶ οἱ ἄκακοι θὰ ἐκλείψουν ἀπὸ αὐτήν».

«Οἱ ἐπαύλειες τῶν δικαίων εὐλογοῦνται».

«Τὰ χεῖλη τῶν δικαίων ἀνθρώπων στάζουν χάρες».

«Οἱ ρίζες τῶν δικαίων δὲν καταστρέφονται».

«Τὰ σπίτια τῶν δικαίων εὐλογοῦνται».

«Εκεῖνος ποὺ βλέπει μὲ ἤρεμο βλέμμα, ἐλκύει τὴν συμπάθειαν».

«Εκεῖνος ποὺ φέρεται μὲ τιμιότητα φοβεῖται τὸν Θεόν».

«Ὅποιος συμπεριφέρεται μὲ δικαιοσύνη καὶ ἔχει ἄμεμπτο παράδειγμα, θὰ ἀφήσει εὐτυχημένα τὰ παιδιά του».

«Στὸν ἀγαθὸ ἄνθρωπο ἔδωσε σοφία, γνώση καὶ εὐφροσύνη».

«Οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων βρίσκονται στὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν θὰ τοὺς ἀγγίξει κανένα βάσανο. Στὰ μάτια τῶν ἀνόητων φαίνονται ὅτι πέθαναν, καὶ ἡ ἐξοδός τους ἀπὸ τὴ ζωὴ θεωρήθηκε κακοποίηση καὶ ἡ ἀναχώρησή τους ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν συντριβὴ, αὐτοὶ ὅμως ζοῦν μὲ εἰρήνη. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμα στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων τιμωροῦνται, ἡ ἐλπίδα τους εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὴν πίστη στὴν ἀθανασία. Καὶ ἀφοῦ παιδεύονται λίγο, θὰ εὐεργετηθοῦν πάρα πολὺ· διότι ὁ Θεὸς τοὺς δοκίμασε καὶ τοὺς βρῆκε ἀντάξιους τοῦ ἑαυτοῦ του. Τοὺς

50 τούς, καὶ ὡς ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμπουσι».

Σοφ. Σολ. 5,15.— «Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν Κυρίῳ ὁμισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν παρὰ Ὑψίστου. Διὰ τοῦτο λήφονται τὸ βασιλεῖον τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ τὸ διάδημα τῆς καλλονῆς
55 ἐκ χειρὸς Κυρίου, ὅτι τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκεπάσει αὐτούς καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐτῶν».

Σοφ. Σολ. 4,7,15.— «Δίκαιος ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται. Χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπῇ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ».

60 Σοφ. Σειρ. 35,6.— «Θυσία ἀνδρὸς δικαίου δεκτὴ».

Ματθ. 12,36.— «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ».

Μὴ ἀνιχνευθῆν.— Ράβδος δικαίου κρείσσων, ἢ τιμὴ κακοῦ.

Γρηγ. Θεολόγου.— Ἔνα πλοῦτον νομίζοντα τὴν τῆς ἀρετῆς
65 κτῆσιν, μίαν εὐγένειαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οἰκειότητα, μίαν ἀξίαν καὶ δυναστείαν τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ καὶ ἀδούλωτον εἶναι τοῖς ἀνθρωπίνοις παθήμασιν· ἀχθόμενον μὲν τῇ παρατάσει τῆς τοῦ ὑλικοῦ βίου ζωῆς, σπεύδοντα δέ, καθάπερ οἱ διὰ πελάγους κακοπαθοῦντες, πρὸς λιμένα καταντῆσαι τῆς ἀναστάσεως.

70 Ἰδίου.— Ὡσπερ τὰ εὐώδη τῶν ἀρωμάτων τῆς ἰδίας εὐπνοίας τὸν παρακείμενον ἀέρα πλήρη ποιεῖ, οὕτως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παρυσία τοὺς πέλας ὀνίνησιν.

Τίτλος ΙΖ'.— Περὶ διγλώσσου.

Σοφ. Σειρ. 5,15.— «Κατάγνωσις πονηρὰ ἐπὶ διγλώσσου».

Σοφ. Σειρ. 6,1.— «Πᾶς ἁμαρτωλὸς φθονερός, καὶ δίγλωσσος ἀτιμίαν ἔξει».

5 Σοφ. Σειρ. 28,13–16.— «Ψιθυρον καὶ δίγλωσσον καταράσασθε· πολλοὺς γὰρ εἰρηνεύοντας ἀπώλεσε. Γλῶσσα διττὴ πολλοὺς ἐσάλευσσε καὶ διέστειλεν αὐτοὺς ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, καὶ πόλεις ὄχυρὰς καθεῖλεν, καὶ οἰκίας μεγιστάνων κατέστρεψε. Γλῶσσα διττὴ γυναικᾶς ἀνδρείας ἐξέβαλε καὶ ἐστέρησεν αὐτὰς τῶν πόνων αὐτῶν.
10 Ὁ προσέχων αὐτῇ, οὐ μὴ εὖρη ἀνάπαυσιν, οὐδὲ κατασκηνώσει μετὰ ἡσυχίας».

δοκίμασε σάν χρυσάφι σὲ χωνευτήριο, καὶ τοὺς δέχτηκε σάν ὀλοκαύτωμα θυσίας, καὶ ὅταν ὁ Κύριος τοὺς ἐπισκεφθεῖ θὰ λάμπουν».

«Οἱ δίκαιοι ζοῦν αἰώνια καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ τοὺς βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ ὕψιστος φροντίζει γι' αὐτοὺς. Γι' αὐτὸ θὰ πάρουν τὸ ἔνδοξο βασίλειο καὶ τὸ βασιλικὸ διάδημα τοῦ αἰώνιου κάλλους ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου· διότι μὲ τὴ δεξιὰ του θὰ τοὺς προστατεύσει καὶ μὲ τὸν βραχίονά του θὰ τοὺς ὑπερασπισθεῖ.

«Ὁ δίκαιος ὅταν συμβεῖ νὰ πεθάνει, βρίσκεται σὲ ἀνάπαυση. Ἡ ἐπίσκεψη τῶν δικαίων ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι χάρη καὶ ἔλεος στοὺς ἐκλεκτοὺς του».

«Ἡ θυσία τοῦ δικαίου ἀνθρώπου εἶναι εὐπρόσδεκτη».

«Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ ἀγαθὸ θησαυροφυλάκιο τῆς καρδιᾶς του βγάζει ἀγαθὰ».

Τὸ ραβδί τοῦ δικαίου εἶναι ἀνώτερο, παρὰ ἡ τιμὴ τοῦ κακοῦ.

Θεωρώντας ἓνα πλοῦτο τὴν ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς, μιὰ εὐγένεια τὴ φιλία μὲ τὸν Θεό, μιὰ ἀξία καὶ ἐξουσία, τὸ νὰ συγκρατεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ εἶναι ἀδούλωτος στὰ ἀνθρώπινα πάθη, στενοχωρούμενος μὲ τὴν παράταση τῆς ὑλικῆς ζωῆς του, καὶ βιαζόμενος, ὅπως ἐκεῖνοι πού κακοπαθοῦν, νὰ φτάσει στὸ λιμάνι τῆς ἀναστάσεως.

Ὅπως τὰ εὐωδιαστὰ ἀρώματα γεμίζουν μὲ τὴν ἴδια πνοὴ τὸν ἀέρα γύρω τους, ἔτσι καὶ ἡ παρουσία τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρα ὠφελεῖ αὐτοὺς πού βρίσκονται κοντὰ του.

Τίτλος 17.— Γιὰ τὸν διπλοπρόσωπο.

«Στὸν διπλοπρόσωπο ἐπιβάλλεται αὐστηρὴ καταδίκη».

«Κάθε ἀμαρτωλὸς, φθονερὸς καὶ διπλοπρόσωπος, ἀποκτᾶ κακὴ φήμη».

«Νὰ καταριέστε τὸν διπλοπρόσωπο ψιθυριστὴ, διότι κατέστρεψε πολλοὺς εἰρηνικοὺς ἀνθρώπους. Γλώσσα διπλῆ πολλοὺς ἀναστατώνει, διαιρεῖ ἔθνη, γκρεμίζει πόλεις ὀχυρωμένες, καὶ καταστρέφει σπίτια ἀρχόντων. Ἡ διγλωσσία διώχνει δραστήριες γυναῖκες ἀπὸ τὸ σπίτι τους καὶ τὶς στερεῖ ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τους. Ὅποιος δίνει σημασία στὴ διγλωσσία, δὲν βρίσκει ἀνάπαυση, οὔτε κατοικεῖ μὲ ἡσυχίαν».

Τίτλος ΙΗ'.— *Περὶ δικαστῶν ἀδεκάστων καὶ καθαρὰς ἐχόντων τὰς χεῖρας καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιούντων.*

Ἔξ. 23,7.— «Ἀθῶν καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς, καὶ οὐκ ἀθωώσεις τὸν ἀσεβῆ».

5 Ἔξ. 22,22.— «Πᾶσαν χήραν καὶ ὄρφανὸν οὐ κακώσετε».

Ἔξ. 23,2,8.— «Οὐ προσθήσεις μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι κρίσιν. Δῶρα οὐ λήψῃ. Τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων καὶ λυμαίνεται ρήματα δίκαια».

Ἔξ. 23,8.— «Πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει. Οὐ διαστρέψεις
10 κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ».

Λευϊτ. 15,35.— «Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει. Οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδ' οὐ μὴ θαυμάσης πρόσωπον δυνάστου. Ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου».

Λευϊτ. 24,22.— «Δικαίωσις μία ἔσται τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ἐγ-
15 χωρίῳ».

Ἀριθμ. 35,31.— «Οὐ λήψεσθε λύτρα περὶ τῆς ψυχῆς παρὰ τοῦ φονεύσαντος, τοῦ ἐνόχου ὄντος ἀναιρεθῆναι· θανάτῳ θανατώσετε αὐτόν».

Δευτ. 16,20.— «Δικαίως τὸ δίκαιον διώξεις».

20 Δευτ. 1,17.— «Οὐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει· κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς· οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἔστιν».

Δευτ. 24,17.— «Οὐκ ἐκκλινεῖς κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας, καὶ οὐκ ἐνεχυριάσεις ἱμάτιον χήρας».

25 Δευτ. 27,19,25.— «Ἐπικατάρατος, ὃς ἐὰν λάβῃ δῶρα καὶ πατάξῃ ψυχὴν αἵματος ἀθώου, καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, Γένοιτο. Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς ἐὰν ἐκκλίνῃ κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας, καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, Γένοιτο».

Ἰὼβ 6,29.— Καθίσατε, καὶ μὴ εἶη ἄδικον, καὶ τῷ δικαίῳ συνερ-
30 χεσθε».

Ἰὼβ 5,22.— «Καθαρὸς χερσὶν ἀναλάβοι θάρσος· ἀδίκων καὶ ἀνόμων καταγελάσει».

Ἰὼβ 32,21.— «Ἄνθρωπον οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βροτὸν οὐ μὴ ἐντραπῶ. Οὐδὲ γὰρ ἐπίσταμαι θαυμάσαι πρόσωπον. Εἰ
35 δὲ μὴ καὶ ἐμὲ σῆτες ἔδονται».

Γίτλος 18.— Για τούς ἀδέκαστους δικαστίς, πού ἔχουν καθαρά
χέρια καὶ κρίνουν δίκαια.

«Τὸν ἀθῶο καὶ τὸν δίκαιο νὰ μὴ τοὺς σκοτώνεις καὶ νὰ μὴ ἀθωώνεις τὸν ἀσεβῆ».

«Καμμιὰ χήρα καὶ ὄρφανὸ νὰ μὴ βασανίσετε».

«Νὰ μὴ συνταχθεῖς μετὰ τὸ πλῆθος γιὰ νὰ παρεκκλίνεις ἀπὸ τὸ δίκαιο. Νὰ μὴ παίρνεις δῶρα. Διότι τὰ δῶρα τυφλώνουν τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων καὶ διαστρέφουν τὴν ὀρθὴ κρίση».

«Νὰ μὴ λυπᾶσαι τὸν φτωχὸ κατὰ τὴν ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης».

«Νὰ μὴ κάνετε ἀδικίες κατὰ τὴν κρίση. Νὰ μὴ μεροληπτήσεις ὑπὲρ τοῦ πτωχοῦ, οὔτε νὰ ἐπηρεαστεῖς ἀπὸ τὸ πρόσωπο ἄρχοντα. Νὰ κρίνεις τὸν πλησίον σου μετὰ δικαιοσύνη».

«Ἡ τιμωρία νὰ εἶναι ἴδια γιὰ τὸν ξένο καὶ τὸν ντόπιο».

«Νὰ μὴ παίρνετε λύτρα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀπὸ αὐτὸν πού σκοτώσε καὶ πού εἶναι ἔνοχος θανάτου, ἀλλὰ νὰ τὸν τιμωρεῖτε μετὰ θάνατο».

«Νὰ τηρεῖς μετὰ ἀυστηρότητα τὸ δίκαιο».

«Νὰ μὴ ἐπηρεάζεσαι κατὰ τὴ δίκη ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ κρινομένου· ὅπως κρίνεις τὸν μικρόν, νὰ κρίνεις καὶ τὸν μεγάλο· νὰ μὴ ὑποχωρεῖς ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἡ κρίση εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ».

«Νὰ μὴ παρεκκλίνεις ἀπὸ τὸν νόμο κατὰ τὴν κρίση τοῦ ξένου, τοῦ ὄρφανου καὶ τῆς χήρας, καὶ νὰ μὴ πάρεις ὡς ἐνέχυρο τὸ ἔνδυμα τῆς χήρας».

«Καταραμένος ὅποιος παίρνει δῶρα γιὰ νὰ σκοτώσει ἀθῶο ἄνθρωπο, καὶ ὅλος ὁ λαὸς θὰ πεῖ· Γένοιτο! Καταραμένος κάθε ἕνας πού θὰ παραβιάζει τὸ δίκαιο τοῦ ξένου, τοῦ ὄρφανου καὶ τῆς χήρας· καὶ ὅλος ὁ λαὸς θὰ πεῖ· Γένοιτο».

«Καθίστε καὶ μὴ ἀδικεῖτε· νὰ συνέρχεσθε γιὰ τὸ δίκαιο».

«Αὐτὸς πού ἔχει καθαρά τὰ χέρια τοῦ εἶναι θαρραλέος καὶ περιγεῶ τούς ἄδικους καὶ παράνομους».

«Δὲν θὰ αἰσχυνθῶ ἄνθρωπο, ἀλλὰ οὔτε καὶ θὰ ντραπῶ ἄνθρωπο· διότι δὲν συνηθίζω νὰ ἐντυπωσιάζομαι ἀπὸ τὸ πρόσωπο. Ἀλλιωῶ νὰ μὲ φᾶνε καὶ μένα οἱ σκόρου».

Ψαλμ. 14,5.— «Δῶρα ἐπ' ἀθώοις οὐκ ἔλαβεν. Ὁ ποιῶν ταῦτα, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα».

Ψαλμ. 105,3.— «Μακάριοι οἱ φυλάσσοντες κρίσιν καὶ ποιῶντες δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ».

40 Παροιμ. 31,9.— «Ἄνοιγε σὸν στόμα καὶ κρίνε πάντα δικαίως».

Παροιμ. 15,27.— «Ὁ μισῶν δῶρων λήψεις, σφύζεται».

Παροιμ. 12,27.— «Κτῆμα τίμιον ἀνὴρ καθαρός».

Παροιμ. 24,23.— «Αἰδεῖσθαι πρόσωπον ἐν κρίσει οὐ καλόν».

Ἱερ. 9,23.— «Ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν
45 καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον καὶ ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην ἐν
μέσῳ τῆς γῆς».

Α' Βασ. 12,3.— «Εἶπε Σαμουὴλ πρὸς πάντα Ἰσραὴλ· Ἀποκρίθη-
τε κατ' ἐμοῦ ἐνώπιον Κυρίου· μὸσχον τίνος εἴληφα, ἢ ὄνον, ἢ κατα-
δυναστεύσας ὑμᾶς; Ἀποκρίθητε κατ' ἐμοῦ. Καὶ εἶπαν πρὸς Σαμου-
50 ἦλ· Οὐκ ἠδίκησας ἡμᾶς, οὐδὲ εἴληφας ἐκ χειρὸς ἡμῶν οὐδέν».

Γ' Βασ. 3,11.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Σολομῶν· Ἄνθ' ὧν ἠτήσω
παρ' ἐμοῦ τὸ ρῆμα τοῦτο καὶ οὐκ ἠτήσω ἐαυτῷ ἡμέρας πολλάς,
οὐδὲ πλοῦτον, οὐδὲ ψυχὰς ἐχθρῶν σου, ἀλλ' ἠτήσω ἐαυτῷ σύνεσιν
τοῦ εἰσακούειν κρῖμα, ἰδοὺ δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σο-
55 φῆν. Ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετὰ σέ οὐκ ἔσται».

Γ' Βασ. 3,24.— «Εἶπε ταῖς γυναιξίν ὁ βασιλεὺς Σολομῶν· Σὺ λέ-
γεις ὅτι ὁ υἱὸς σου ὁ ζῶν, καὶ ταύτης ὁ υἱὸς ὁ τεθνηκώς; Καὶ εἶπεν ὁ
βασιλεὺς· Λάβετέ μοι μάχαιραν. Καὶ προσήνεγκαν ἐνώπιον τοῦ βα-
σιλέως μάχαιραν. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· Διέλετε τὸ παιδίον τὸ ζῶν
60 εἰς δύο, καὶ δότε τὸ ἡμισυ αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ ἐκείνῃ.
Καὶ ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ ἧς ἦν ὁ υἱὸς ὁ ζῶν, καὶ εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα,
ὅτι ἐταράχθη ἡ μήτρα αὐτῆς· Μηδαμῶς, κύριε· δὸς αὐτῇ τὸ παιδίον,
καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε αὐτό. Καὶ αὕτη εἶπε· Μῆτε ἐμόν, μῆτε
αὐτῆς ἔστω· διέλε αὐτό. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς· Δότε τὸ παιδίον
65 τῇ μητρὶ τῇ εἰπούσῃ, Δότε αὐτῇ τοῦτο, καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε
αὐτό, ὅτι αὕτη ἡ μήτηρ αὐτοῦ».

Ζαχ. 7,9.— «Κρῖμα δίκαιον κρίνετε. Χήραν καὶ ὄρφανὸν καὶ
προσήλυτον καὶ πένητα μὴ καταδυναστεύετε».

Ἦσ. 56,1.— «Τάδε λέγει Κύριος· Φυλάξασθε κρίσιν, ποιεῖτε καὶ

«Δὲν δέχθηκε δῶρα γιὰ νὰ βλάψει ἀθώους. Αὐτὸς ποὺ τὸ κάνει αὐτὸ θὰ μείνει ἀκλόνητος στουὺς αἰῶνες».

«Εὐτυχεῖς ὅσοι τηροῦν τὶς ἐντολὰς καὶ τὸ δίκαιο σὲ κάθε εὐκαιρία».

«Ἦ ἄνοιγε τὸ στόμα σου καὶ κρίνε πάντοτε δίκαια».

«Αὐτὸς ποὺ μισεῖ τὶς δωροδοκίες, σώζεται».

«Ἀπόκτημα πολῦτιμο εἶναι ὁ καθαρὸς ἄνθρωπος».

«Δὲν εἶναι καλὸ νὰ αἰσθάνεσαι συστολὴ ἀπὸ τὸ πρόσωπο κατὰ τὴ δίκη».

«Ὁ ὑπερήφανος νὰ καυχίεται γι' αὐτό, ὅτι κατανοεῖ καὶ γνωρίζει τὸν Κύριο καὶ κρίνει δίκαια πάνω στὴ γῆ».

«εἶπε ὁ Σαμουὴλ σ' ὄλο τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό· Ἀπαντῆστε γιὰ μένα μπροστὰ στὸν Κύριο· τίνος τὸ μοσχάρι πῆρα, ἢ τὸ γαϊδούρι, ἢ σᾶς καταδυναστεύσα. Ἀπαντῆστε μου. Καὶ εἶπαν στὸν Σαμουὴλ· Δὲν μᾶς ἀδίκησες, οὔτε πῆρες τίποτε ἀπὸ μᾶς».

«εἶπε ὁ Κύριος στὸν Σολομώντα· Ἐπειδὴ ζήτησες ἀπὸ μένα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ δὲν ζήτησες γιὰ τὸν ἑαυτό σου μακροήμευση, οὔτε πλοῦτο, οὔτε τὶς ζωὲς τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλὰ ζήτησες γιὰ τὸν ἑαυτό σου σύνεση, γιὰ νὰ ἀκοῦς καλὰ τὸ δίκαιο, ὀρίστε, σοῦ ἔδωσα καρδιά φρόνιμη καὶ σοφὴ, τέτοια ποὺ δὲν ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ σένα, καὶ οὔτε θὰ ὑπάρξει μετὰ ἀπὸ σένα».

«εἶπε ὁ βασιλιάς Σολομῶν στὶς γυναῖκες· Ἐσὺ λές ὅτι γιὸς σου εἶναι αὐτὸς ποὺ ζεῖ, καὶ αὐτῆς τὸ παιδί τὸ πεθαμένο; Καὶ στὴ συνέχεια ὁ βασιλιάς εἶπε· Φέρτε μου ἓνα μαχαίρι. Ἔφεραν στὸν βασιλιά μαχαίρι, καὶ εἶπε πάλι ὁ βασιλιάς· Κόψτε τὸ ζωντανὸ παιδί στα δύο καὶ δώστε τὸ μισὸ ἀπ' αὐτὸ σ' αὐτὴν καὶ τὸ ἄλλο μισὸ τοῦ σ' ἐκείνην. Ἀπάντησε τότε ἡ γυναίκα στὴν ὁποία ἀνῆκε τὸ παιδί τὸ ζωντανὸ καὶ εἶπε στὸν βασιλιά, ἐπειδὴ ταραχθῆκε ἡ μήτρα της· Ὅχι, κύριε, δῶσε σ' αὐτὴν τὸ παιδί καὶ μὴ τὸ θανατώσετε. Ἐνῶ ἡ ἄλλη εἶπε· Οὔτε δικό μου νὰ εἶναι οὔτε δικό της· κόψε το. Καὶ ἀπάντησε ὁ βασιλιάς· Δώστε τὸ παιδί στὴ μητέρα ποὺ εἶπε, δώστε το σ' αὐτὴν καὶ μὴ τὸ θανατώνετε, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ μητέρα του.

«Νὰ κάνετε κρίσεις δίκαιες. Νὰ μὴ καταδυναστεύετε χήρα, ὀρφανό, ξένο καὶ φτωχό».

«Ὁ Κύριος λέει τὰ ἐξῆς· Νὰ τηρεῖτε τὸ δίκαιο καὶ νὰ ἐφαρμόζετε τὴ δικαιοσύνη. εἶναι εὐτυχισμένοι ἐκεῖνος ποὺ τὰ κάνει αὐτὰ

70 δικαιοσύνην. Μακάριος ὁ ποιῶν ταῦτα, καὶ ἀντεχόμενος αὐτῶν καὶ διατηρῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ μὴ ποιεῖν ἄδικα».

Ἦσ. 1,17.— «Ἐκζητήσατε κρίσιν, ρύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανόν, καὶ δικαιώσατε χήραν, καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος».

75 Ἦσ. 33,5.— «Ἐνεπλήσθη Σιών κρίσεως καὶ δικαιοσύνης· ἐκεῖ σοφία καὶ εὐσέβεια πρὸς Θεόν· οὗτοί εἰσι θησαυροὶ δικαιοσύνης».

Ἦσ. 25,3.— «Εὐλόγησει σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός, καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε. Ἐγένου γὰρ πάση πόλει ταπεινῆ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσασι δι' ἔνδειαν σκέπη· ἀπὸ ἀνθρώπων πο-
80 νηρῶν ρῦσαι αὐτούς. Σκέπη διψώντων καὶ πνεῦμα ἀνθρώπων ἀδικουμένων, εὐλογήσουσί σε».

Ἰερ. 21,12.— «Τάδε λέγει Κύριος· Κρίνατε πρῶτὶ καὶ εὐθύνατε, καὶ ἐξέλεσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος αὐτόν, ὅπως μὴ ἀναφθῆ ὡς πῦρ ἡ ὀργή μου καὶ καυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ
85 σῶζων».

Ἰερ. 22,3.— «Προσήλυτον καὶ ὀρφανὸν καὶ χήραν μὴ καταδυναστεύετε, καὶ μὴ ἀσεβεῖτε, καὶ αἷμα ἀθῶων μὴ ἐκχέετε».

Ἰεζ. 45,9.— «Ἀδικίαν καὶ τλαιπωρίαν ἀφέλεσθε, κρῖμα καὶ δικαιοσύνην ποιεῖτε· ἐξέλετε καταδυναστείαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου, λέγει
90 Κύριος».

Δαν. (Σωσ.) 53.— «Ἀθῶον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς».

Α' Ἐσδρας 4,39.— «Οὐκ ἔστι παρὰ τῆ ἀληθείᾳ προσωποληψία».

Σοφ. Σολ. 1,1.— «Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν
95 γῆν».

Σοφ. Σολ. 5,17.— «Λήψεται πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ· ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνην, καὶ περιθήσεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον. Λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὀσιότητα».

Σοφ. Σολ. 4,27.— «Μὴ λάβῃς πρόσωπον δυνάστου. Ἔως θανά-
100 του ἀγώνισαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ Κύριος ὁ Θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ».

Σοφ. Σειρ. 18,15.— «Ἐν ἀθώοις μὴ δὸς μῶμον».

καὶ εἶναι ἀφοσιωμένος σ' αὐτὰ καὶ συγκρατεῖ τὰ χέρια του γιὰ νὰ μὴ κάνει ἄδικα».

«Νὰ ἐπιδιώκετε τὸ δίκαιο, νὰ γλυτώνετε αὐτὸν ποὺ ἀδικεῖται, νὰ ἀποδίδετε τὸ δίκαιο στὸν ὄρφανὸ καὶ τὴ χήρα, καὶ τότε ἔλατε νὰ συζητήσουμε, λέγει ὁ Κύριος».

«Γέμισε ἡ Σιών ἀπὸ ὀρθῆ κρίση καὶ δικαιοσύνη· ἐκεῖ ὑπάρχει σοφία καὶ εὐσέβεια πρὸς τὸν Θεό· αὐτοὶ εἶναι οἱ ἠθαιοὶ τῆς δικαιοσύνης».

«Θὰ σὲ εὐλογεῖ ὁ φτωχὸς λαὸς καὶ οἱ πόλεις τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀδικοῦνται θὰ σὲ δοξολογοῦν. Διότι σὲ κάθε ταπεινὴ πόλη ἔγινε βοηθός, καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνιοῦν ἐξαιτίας τῆς φτώχειας τοὺς ἔγινε σκέπη· γλύτωσέ τοὺς ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους. Ἐσένα, ποὺ εἶσαι ἡ προστασία τῶν διψασμένων καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀδικοῦνται, θὰ σὲ δοξολογοῦν».

«Ὁ Κύριος λέγει τὰ ἐξῆς· Νὰ ἀποδίδετε κάθε πρῶτὸ τὸ δίκαιο, νὰ διευθετεῖτε τὰ καθημερινὰ προβλήματα, καὶ νὰ γλυτώνετε τὸν ἀθῶο ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου ποὺ τὸν ἀδικεῖ, γιὰ νὰ μὴ ἀνάψει σὰν φωτιὰ ἡ ὀργή μου καὶ γίνεи πυρκαϊὰ μεγάλη, ὅποτε κανένας δὲν θὰ μπορεῖ νὰ σᾶς σώσει».

«Νὰ μὴ καταδυναστεύετε ξένον, ὄρφανὸ καὶ χήρα, νὰ μὴ ἀσεβεῖτε, καὶ νὰ μὴ χύνετε αἷμα ἀθῶο».

«Ἀφαιρέστε τὴν ἀδικία καὶ τὴν καταταλαιπώρηση τοῦ λαοῦ, ἐφαρμόστε δίκαιες ἀποφάσεις καὶ πράξεις, καὶ σταματήστε τὴν καταδυνάστευση τοῦ λαοῦ μου, λέγει ὁ Κύριος».

«Ἀθῶον καὶ δίκαιο νὰ μὴ σκοτώσεις».

«Στὴν ἀλήθεια δὲν ἔχει θέση ἡ προσωποληψία».

«Νὰ ἀγαπᾶτε τὴ δικαιοσύνη ἐσεῖς ποὺ κρίνετε τὴ γῆ».

«Θὰ πάρει ὡς πανοπλία του ὁ Κύριος τὴ δίκαιη ὀργή του, θε ντυθεῖ ὡς θώρακα τὴ δικαιοσύνη, ὡς περικεφαλαία του θὰ φορέσει τὴν ἀντικειμενικὴ του κρίση, καὶ θὰ κατατάει ὡς ἀσπίδα ἀκαταμάχητη τὴν ἀγιότητά του».

«Νὰ μὴ μεροληπτήσεις ὑπὲρ τοῦ ἄρχοντος. Νὰ ἀγωνισθεῖς μέχρι θανάτου γιὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ θὰ πολεμήσει μαζί σου καὶ ὁ Κύριος καὶ Θεός».

«Στοὺς ἀθῶους νὰ μὴ ἀπευθύνεις κατηγορία».

Σοφ. Σειρ. 4,22.— «Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου».

Σοφ. Σειρ. 8,11.— «Μὴ ἐξαναστῆς ἀπὸ προσώπου ὕβριστοῦ».

105 Σοφ. Σειρ. 4,9.— «Ἐξελοῦ ἀδικούμενον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος, καὶ μὴ ὀλιγοψυχῆσης ἐν τῷ κρίνειν σε».

Σοφ. Σειρ. 11,7.— «Πρὶν ἢ ἐξετάσης, μὴ μέμψη. Νόησον πρῶτον, καὶ τότε ἐπιτίμα».

Σοφ. Σειρ. 33,29.— «Ἄνευ κρίσεως μὴ ποιήσης μηδέν».

110 Σοφ. Σειρ. 32,1.— «Ἦγούμενόν σε κατέστησαν; Μὴ ἐπαίρου. Γίνου ἐν αὐτοῖς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν».

Ρωμ. 13,3.— «Θέλεις μὴ φοβεῖσθαι ἐξουσίαν; Ἄγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς».

115 Α' Ἰω. 3,7.— «Ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς καὶ ἐκεῖνος δίκαιός ἐστι. Πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ».

Μ. Βασιλείου.— Εἰ δόξης ἐπιθυμεῖς καὶ βούλει τῶν πολλῶν ὑπερφαίνεσθαι καὶ εὐδόκιμος ἐν τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι γίνεσθαι, ἔσο δίκαιος, σώφρων, φρόνιμος, ἀνδρεῖος, ὑπομονητικὸς ἐν τοῖς
120 ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν. Οὕτω γὰρ σεαυτὸν σώσεις, καὶ ἐπὶ μείζονσιν ἀγαθοῖς μείζονα ἕξεις τὴν περιφάνειαν.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Ἐλεγχος τῆς τοῦ δικαίου διαθέσεως ἢ περὶ τὸ κρίνειν ὀρθότης. — Τὸ νοῆσαι τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην μεγάλης ὄντως διανοίας καὶ φρενὸς τελειότη-
125 τος δεῖται. Ἀμήχανον γὰρ μὴ προπαιδευθέντα περὶ τοῦ δικαίου δύνασθαι τὰς ἀμφιβητήσεις ὀρθῶς διακρίνειν. Ὁ γὰρ εἰδὼς τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην καὶ δι' αὐτῆς διδαχθεὶς τὸ οἰκεῖον ἀπονεῖμαι ἐκάστω, οὕτως δύναται κατευθῆναι κριῖμα. Ὡσπερ ὁ τοξότης πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπευθύνει τὸ βέλος, οὕτως ὁ κριτής τοῦ δικαίου καταστοχάζε-
130 ται, οὔτε πρόσωπα λαμβάνων, οὔτε ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν, ἀλλ' εὐθείας καὶ ἀδιαστρόφους ἐκφέρων τὰς κρίσεις. Καὶ δύο κρινομένων παρ' αὐτῷ, τοῦ τε πλεονεκτοῦντος καὶ τοῦ ἔλαττον ἔχοντος ἔστηκεν ὁ κριτής, ἐπανιστῶν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοσοῦτον ἀφαιρῶν τοῦ ὑπερέχοντος, ὅσον ἔλαττούμενον εὐρίσκει τὸν ἀδικού-
135 μενον.

Ἰδίου.— Ὁ βλέπων λεῖα, ἐλεθθήσεται· ἐὰν ἴδω τὴν φύσιν τῆς γῆς

«Νὰ μὴ ἐπηρεαστεῖς ἀπὸ κάποιο πρόσωπο καὶ κάνεις κάτι εἰς βάρος τῆς ψυχῆς σου».

«Νὰ μὴ ἐξοργισθεῖς ἐναντίον αὐτοῦ ποὺ σὲ βρίζει».

«Νὰ γλυτώνεις αὐτὸν ποὺ ἀδικεῖται ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου ποὺ τὸν ἀδικεῖ, καὶ νὰ μὴ δειλιάζεις ὅταν δικάζεις».

«Πρὶν ἐξετάσεις καλὰ νὰ μὴ κατηγορεῖς. Νὰ σκέφτεσαι πρῶτα καὶ ὕστερα νὰ κάνεις παρατηρήσεις».

«Χωρὶς ὀρθοφροσύνη νὰ μὴ κάνεις τίποτε».

«Σὲ ἔκαναν ἀρχηγό; Νὰ μὴ ἀλαζονεύεσαι. Νὰ εἶσαι μαζί τους σὰν ἕνας ἀπὸ αὐτούς».

«Θέλεις νὰ μὴ φοβᾶσαι τὴν ἐξουσία; Κάνε τὸ καλὸ, καὶ θὰ ἔχεις ἐπαίνους ἀπὸ αὐτήν».

«Ὅποιος κάνει τὸ σωστὸ εἶναι δίκαιος, ὅπως καὶ ἐκεῖνος εἶναι δίκαιος. Ὅποιος δὲν κάνει τὸ καλὸ, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό».

Ἐὰν ἐπιθυμεῖς τὴ δόξα καὶ θέλεις νὰ ξεχωρίζεις ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ἔχεις καλὴ φήμη στὰ κοσμικὰ πράγματα, νὰ εἶσαι δίκαιος, συνετός, φρόνιμος, ἀνδρεῖος, καὶ ὑπομονητικὸς στοὺς ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς εὐσέβειας. Διότι μόνο ἔτσι θὰ σώσεις τὸν ἑαυτὸ σου καὶ θὰ ὑπερηφανεύεσαι περισσότερο γιὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ.

Κριτήριον τῆς διαθέσεως τοῦ δικαίου εἶναι ἡ ὀρθότητα κατὰ τὴν κρίση. Τὸ νὰ κατανοήσῃ κανεὶς τὴν ἀληθινὴ δικαιοσύνη, εἶναι ἔργο μεγάλης διάνοιας, καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τελειότατο μυαλό. Διότι εἶναι ἀδύνατον, ἂν δὲν ἔχεις ἐκπαιδευτεῖ γύρω ἀπὸ τὸ δίκαιο, νὰ διακρίνεις σωστὰ τὶς ἀμφισβητήσεις σχετικὰ μὲ τὸ τί εἶναι δίκαιο. Διότι αὐτὸς ποὺ γνωρίζει τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης, καὶ μέσω αὐτῆς ἔχει διδαχθεῖ πῶς νὰ ἀπονέμει στὸν καθένα αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀξίζει, αὐτὸς μπορεῖ νὰ κατευθύνει μιὰ δίκη. Ὅπως ὁ τοξότης κατευθύνει τὸ βέλος στὸν στόχο, ἔτσι πρέπει νὰ σκέφτεται καὶ αὐτὸς ποὺ ἐξετάζει τὸ δίκαιο, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰ πρόσωπα, οὔτε νὰ ἐνεργεῖ κατὰ παρέκκλιση, ἀλλὰ νὰ ἐκδίδει τὶς ἀποφάσεις του εὐθέως καὶ χωρὶς νὰ διαστρέφει τὴν ἀλήθεια. Καὶ ὅταν δικάζονται δύο μπροστά του, αὐτὸς ποὺ πλεονεκτεῖ καὶ ἐκεῖνος ποὺ μειονεκτεῖ, πρέπει ὁ κριτὴς νὰ τοὺς θεωρεῖ ἴσους μεταξύ τους, καὶ νὰ ἀφαιρεῖ τόσο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ὑπερτερεῖ, ὅσο ὑποδεέστερο βρίσκει τὸν ἀδικούμενον.

Ἐκεῖνος ποὺ βλέπει ἴσια, θὰ ἐλεηθεῖ¹. Ἐὰν δῶ τὴ μορφολογία

ἀνωμάλως ἔχουσαν (ἐπειδὴ γὰρ οἶα ἐκτίσθη, τοιαύτη ὄραται), ἐπὶ
 τούτοις ἐγὼ καταδικάζομαι; Ἄλλὰ νόει μοι ὑψηλῶς. Παρεστήκασι
 μοι ἀδελφῶν διαφοραί· ὁ μὲν πένης, ὁ δὲ πλούσιος· ὁ μὲν ξένος, ὁ δὲ
 140 οἰκειῶς· ἢ δικάζοντί σοι κρινόμενοι, ἢ μεταδιδόντι σοι χηρίζοντες.
 Ἐὰν κάθη κρίνων, μὴ βλέπε ἀνώμαλα, μηδὲν τὸν πλούσιον ὑψη-
 λόν, τὸν δὲ πένητα ταπεινόν. Ἐὰν παρασταθῇ τῇ θύρᾳ σου ὁ τὴν
 χρείαν αὐτοῦ ἐπανορθωθῆναι ζητῶν, μηδὲ οὕτως ἀνώμαλα ἴδης·
 μὴ εἴπης· Οὗτος φίλος, οὗτος συγγενής, οὗτος εὐεργέτης, ἐκεῖνος ξέ-
 145 νος, ἀλλότριος, ἄγνωστος. Ἀνώμαλα βλέπων οὐκ ἐλεηθήσῃ. Λεῖτα
 βλέπε· φύσις μία, ἔνδεια ἐν ἀμφοτέροις ἢ αὐτή. Ἄδς τῷ ἀδελφῷ καὶ
 τῷ ξένῳ, μήτε τὸν ἀδελφὸν ἀποστραφῆς, καὶ τὸν ξένον ἀδελφὸν οἰ-
 κεῖον ποιῆσαι. Μὴ πρόκρινε τὸν φίλον ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου, τὴν
 χρείαν αὐτοῦ ἐπανορθούμενος. Βούλεται σε παραμυθητικὸν εἶναι
 150 τῶν δεομένων, οὐ προσωπολήπτην, οὐ τῷ συγγενεῖ διδόντα, τὸν
 ξένον ἀπωθούμενον. Πάντες συγγενεῖς, πάντες ἀδελφοί, ἐνὸς πα-
 τρὸς ἔγγονοι πάντες. Ἐὰν τὸν πνευματικὸν εἴπης πατέρα, ὁ οὐρά-
 νιος· ἐὰν τὰ γῆινα ζητῆς, μήτηρ ἢ γῆ, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πληοῦ διηρ-
 τίσμεθα πάντες. Ὡστε ἀδελφὴ ἢ φύσις κατὰ σάρκα, ἀδελφὴ ἢ γένε-
 155 σις ἢ κατὰ Πνεῦμα. Τὸ αὐτὸ σοι αἷμα φορεῖ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀν-
 θρώπου· τὴν αὐτὴν σοι χάριν ἔλαβε παρὰ τοῦ Δεσπότη.

Βλέπε οὖν λεῖτα, ἵνα ἐλεηθῆς. Μὴ εἴπης, Οὗτος πλούσιος καὶ τι-
 μῆς ἄξιος, ἐκεῖνος πένης καὶ φανλίζων τὸν πένητα, μηδὲ ταῖς ὑπε-
 ρροχαῖς ταύταις ἀνωμάλως διάνεμε τὰς τιμάς. Ἔστι γὰρ ὁ πλούσιος
 160 ψεύστης, ὁ πούσιος ἄρπαξ, ὁ πλούσιος πόρνος, ὁ πένης δίκαιος. Μὴ
 τοῖνον τῇ ἔξωθεν ἐπιφανείᾳ πρόσεχε, ἀλλ', εἰς τὸ κρυπτὸν εἰσερχό-
 μενος, ἐκεῖ τὰς διαφορὰς διάνεμε. Τίμα τὸν τὰ τίμια κεκτημένον. Τί
 τιμιώτερον; ἀρετὴ ἢ πλοῦτος; Τί ἐκ τῶν ἔξωθεν δοκιμάζεις τὰ κρύ-
 φια διερευνώμενος; Ὁρᾷς ὅτι ὁ Βῆλ ἔξωθεν μὲν ἔχει χαλκόν, ἔνδο-
 165 θεν δὲ πηλόν, τῷ περιαστράπτοντι χαλκῷ ὑποκρυπτόμενον; Ἐὰν
 ἴδης τοὺς ἐν τῷ βίῳ περιφανεῖς, γίνωσκε ὅτι ὁ χαλκὸς αὐτοῖς περι-

τῆς γῆς, πού εἶναι ἀνώμαλη (διότι τέτοια δημιουργήθηκε καί τέτοια φαίνεται), ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἀνωμαλίας ἐγώ καταδικάζομαι; Ἀλλά σκέψου σέ παρακαλῶ ὑψηλότερα. Μπροστά μου στέκονται οἱ διαφορῆς ἀδελφῶν· ὁ ἕνας φτωχός, καί ὁ ἄλλος πλούσιος· ὁ ἕνας ξένος, καί ὁ ἄλλος γνωστός· εἴτε κρίνονται ἀπό σένα πού δικάζεις, εἴτε μοιράζεις κάτι πού αὐτοί ἔχουν ἀνάγκη. Ἐάν κάθῃσαι καί δικάζεις νά μὴ βλέπεις ἀνώμαλα, οὔτε τὸν πλούσιο ψηλὸ καί τὸν φτωχὸ χαμηλὸ. Ἐάν ἔρθῃ στήν πόρτα σου αὐτὸς πού ζητᾷ νά ἐπανορθωθεῖ ἢ ἀνάγκη του, οὔτε καί τότε νά δεῖς ἀνώμαλα· νά μὴ πεῖς· Αὐτὸς εἶναι φίλος, αὐτὸς συγγενής, αὐτὸς εὐεργέτης, ἐκεῖνος ξένος, ἀλλότριος, ἄγνωστος. Ἐάν βλέπεις ἀνώμαλα δὲν θὰ ἐλεηθεῖς. Νά βλέπεις ἴσια· ἡ φύση τους εἶναι μία, ἡ ἀνάγκη καί στοὺς δύο ἡ ἴδια. Δῶσε στὸν ἀδελφὸ σου καί στὸν ξένο, χωρὶς ν' ἀποστραφεῖς τὸν ἀδελφὸ σου οὔτε καί νά κάνεις ἀδελφικὸ φίλο τὸν ξένο. Νά μὴ προτιμᾷς τὸν φίλο ἀπὸ τὸν ξένο, προκειμένου νά ἱκανοποιήσεις τὴν ἀνάγκη του. Ὁ Θεὸς θέλει νά παρηγορεῖς αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, καί ὄχι νά ἐπηρεάζῃσαι ἀπὸ τὸ πρόσωπο, ὥστε νά δίνεις στὸν συγγενῆ καί νά διώχνεις τὸν ξένο. Ὅλοι εἶμαστε συγγενεῖς, ὅλοι ἀδελφοί, ὅλοι εἶμαστε ἀπόγονοι ἐνὸς πατέρα. Ἐάν μιλᾷς γιὰ τὸν πνευματικὸ πατέρα, εἶναι ὁ οὐράνιος· ἐάν ζητᾷς τὰ ἐπίγεια, μητέρα μας εἶναι ἡ γῆ καί ὅλοι ἔχουμε γίνῃ ἀπὸ τὸν ἴδιο πηλὸ. Ὡστε ἀδελφή εἶναι ἡ φύση κατὰ σάρκα, ἀδελφή καί ἡ δημιουργία ἡ πνευματική. Τὸ ἴδιο αἷμα μὲ σένα φέρει μέσα του ἀπὸ τὸν πρῶτο ἄνθρωπο· τὴν ἴδια χάρη μὲ σένα πῆρε ἀπὸ τὸν Κύριο.

Νά βλέπεις λοιπὸν ἴσια, γιὰ νά ἐλεηθεῖς. Νά μὴ πεῖς, Αὐτὸς εἶναι πλούσιος καί ἄξιος κάθε τιμῆς, καί ἐκεῖνος φτωχός, καί νά ἐξευτελίζεις τὸν φτωχὸ· οὔτε νά ἀπονέμεις τίς τιμὲς ἀνάλογα μὲ τίς διαφορῆς αὐτῆς ἀνώμαλα. Διότι ὁ πλούσιος μπορεῖ νά εἶναι ψεύτης, νά εἶναι ἄρπαγας, νά εἶναι πόρνος, καί ὁ φτωχὸς νά εἶναι δίκαιος. Νά μὴ δίνεις λοιπὸν σημασία στήν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση, ἀλλὰ νά μπαίνεις μέσα στὸν καθένα καί ἐκεῖ νά μοιράζεις τίς διαφορῆς. Νά τιμᾷς αὐτὸν πού ἔχει τὰ τίμια. Ποιὸ εἶναι πιὸ πολυτίμο; Ἡ ἀρετὴ ἢ ὁ πλοῦτος; Γιατί κρίνεις ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά, ἀφοῦ ἐξετάζεις τὰ κρυφά; Βλέπεις ὅτι ὁ Βῆλ ἀπὸ ἔξω ἔχει χαλκὸ, ἐνῶ μέσα πηλὸ, πού κρύβεται ἀπὸ τὸν χαλκὸ πού ἀστράφτει γύρω του; Ὅταν βλέπεις τοὺς ἐπιφανεῖς, νά ξέρεις ὅτι ὁ χαλκὸς τους εἶναι πού λάμπει, ἐνῶ μέσα

λάμπει, ἔνδοθεν δὲ πηλός εἰσιν. Πολλοὶ μὲν χρυσὸν ἔχουσιν ἔνδον, ὄστρακον δὲ ἔξωθεν περικειμένον. Οὗτος σωφρονεῖ, κάκεῖνος πορνεύει. Τίς πουσιώτερος; ὁ τὴν σωφροσύνην ἔχων, ἢ ὁ τὰ χρήματα
 170 ἐξ ἀδικίας συνειλεγμένα; Τοῦτο τὸ μνημόσυνον ἀναφαίρετον, ἐκεῖνος ὁ πλοῦτος πρόσκαιρος. Τοῦτον κλέπτῃς οὐ διορύσσει, ἐκεῖνος σήμερον ἀνθεῖ, αὔριον δὲ ἀπομαραίνεται. Ὡστε βλέπε λεῖα, ὁμοτίμως κατὰ τὸ αὐτό· τὴν μέντοι διάκρισιν τῶν τιμῶν μὴ ἀφανίσῃς, ἵνα ἧς ἐλεημένος.

175 *Γρηγ. Θεολόγου.*— Οὕτω δοκίμαζε τὸν ἀδελφόν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς μέτροις κρινόμενος. — Ποιήσατε δικαιοσύνης ὄπλον, μὴ θανάτου, τὴν παιδευσιν. — Ἴσθι κρινόμενος ὁ κριτής, καὶ ἦττον ἀμαρτήσεις. — Ἐναντι πάντων εἰσένεγκε τὴν φιλανθρωπίαν, ἧ χαίρει Θεὸς μᾶλλον ἢ πᾶσι τοῖς ἄλλοις. Μῖξον τῷ φόβῳ τὴν ἐπιεί-
 180 κειαν, κέρασον τῇ ἀπειλῇ τὴν ἐλπίδα. Πολλὰ καὶ χρηστότητα κατορθοῦν οἶδα, δυσωποῦσαν εἰς ὀφειλομένην ἀνταπόδοσιν· ὅταν βιάζεσθαι παρόν, συγχωρήσαντες δυσωπήσωμεν εὐνοία τὸν ἐλεοῦμενον.

Γρηγ. Θεολόγου, τετράστιχον 56.

185 Τὸ δραστικὸν δείκνυε, μὴ τῷ δρᾶν κακῶς.
 Τῷ δ' εὖ τι ποιεῖν, εἰ θέλεις εἶναι θεός.
 Τὸ δ' ἐστὶν ἀνδρὸς εἰδότος τὸ συγγενές.
 Κτείνει δὲ ρᾶστα καὶ τρυγῶν καὶ σκορπίος.

Ἰδίου.— Μὴ πλήξωμεν ἀθρώως (οὐ γὰρ ἀσφαλές), ἀλλὰ, τῷ
 190 φόβῳ σωφρονίσαντες, τῇ φιλανθρωπίᾳ νικήσωμεν.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅταν αὐτὸς τις ἀνεπίληπτος ἅπασιν γένηται, τότε δυνήσεται μεθ' ὄσης βούλεται ἐξουσίας καὶ κολάζειν καὶ ἀνιέναι τοὺς ὑπ' αὐτὸν ταττομένους ἅπαντας.

Μ. Ἀθανασίου.— Ὁ κρινῶν τοῦ κρινομένου ἐξ ἀνάγκης ἄρχει.

195 *Διδύμου.*— Δεῖ τὸν κριτὴν εἰδέναί, ὅτι κρίσει Θεοῦ ὑπηρετεῖ, καὶ οὐ κύριός ἐστιν, ὡς βούλεται ἀγαγεῖν τὸ κρῖμα, ὥστε καὶ χαρίζεσθαι τοῖς κρινομένοις τὰ πράγματα.

Ἰωσήπου.— Διοικήσω τὴν ἀρχήν, ὥσπερ ἀγαθὸς προστάτης, οὐχ ὡς τύραννος. Ἀρκεῖσθαι γὰρ τῇ τιμῇ τῆς προσηγορίας, τὴν δὲ
 200 ἐν ἐκάστῳ τῶν πραγμάτων βουλὴν πᾶσι δώσω.

εἶναι πηλός. Πολλοὶ πάλι μέσα τοὺς ἔχουν χρυσάφι πού ἀπέξω τὸ περιβάλλει πῆλινο ἀγγεῖο. Αὐτὸς εἶναι συνετὸς καὶ ἐκεῖνος πορνεύει. Ποιὸς εἶναι πιὸ πλούσιος; Ἐκεῖνος πού ἔχει τὴ σωφροσύνη, ἢ ἐκεῖνος πού ἔχει τὰ χρήματα συγκεντρωμένα ἀπὸ ἀδικία; Ἡ ἀνάμνηση αὐτοῦ εἶναι ἀναφαίρετη, ἐνῶ ἐκεῖνος ὁ πλοῦτος εἶναι πρόσκαιρος. Αὐτὸν ὁ κλέφτης δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κλέψει, ἐνῶ ἐκεῖνος σήμερα ἀνθίζει καὶ αὔριο μαραίνεται. Ἐπομένως νὰ βλέπεις ἴσια, ἰσότημα μὲ τὸ αὐτὸ μέτρο· καὶ τὴν διάκριση τῶν τιμῶν νὰ μὴ τὴν ἐξαφανίσῃς, γιὰ νὰ εἶσαι ἐλεημένος.

Ἔτσι νὰ κρίνεις τὸν ἀδελφό σου, ὅπως καὶ σὺ θὰ κριθεῖς μὲ τὰ ἴδια μέτρα. Κάνετε τὴν ἀγωγή ὅπλο δικαιοσύνης καὶ ὄχι θανάτου. Μάθε, σὺ ὁ κριτῆς, νὰ κρίνεσαι καὶ δὲν θὰ πέσεις ἔξω ποτέ. Ἀπέναντι σὲ ὅλα πρόσφερε τὴ φιλανθρωπία, μὲ τὴν ὁποία χαίρεται περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ὁ Θεός. Ἀνάμιξε στὸ φόβο τὴν ἐπιείκεια, ἀνακάτεψε τὴν ἀπειλὴ μὲ τὴν ἐλπίδα. Γνωρίζω ὅτι καὶ ἡ καλωσύνη πετυχαίνει πολλά, ἐπειδὴ ἀναγκάζει σὲ ἀνταπόδοση αὐτὸν πού τὴ δέχεται. Ὅταν ἡ κατάστασή του τὸν πιέζει βαρειά, ἐὰν τὸν συγχωρήσουμε, μὲ τὴν εὐνοιά μας θὰ κάμψουμε αὐτὸν πού ἐλεοῦμε.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχο 56

Δεῖχνε δραστηριότητα, καὶ μὴ ἐνεργεῖς κακῶς.

Κάνε κάτι καλὸ, ἂν θέλεις νὰ εἶσαι θεός.

Αὐτὸ εἶναι γνῶρισμα ἀνθρώπου πού ξέρει τὴ συγγένειά του.

Σκοτώνει πολὺ εὐκόλα καὶ ἡ τρυγὸνα καὶ ὁ σκορπιός.

Νὰ μὴ ἐπιφέρουμε τὰ κτυπήματα πολλὰ μαζί· δὲν εἶναι σίγουρο τὸ ἀποτέλεσμα· ἐνῶ, ἐὰν τὸν συνετίσουμε μὲ τὸν φόβο, θὰ τὸν νικήσουμε μὲ τὴ φιλανθρωπία μας.

Ὅταν κάποιος γίνει πρῶτα ὁ ἴδιος ἀνεπίληπτος σὲ ὅλα, τότε θὰ μπορέσει μὲ ὄση ἐξουσία θέλει, καὶ νὰ τιμωρεῖ καὶ νὰ ἀφήνει ἐλευθέρους ὅλους ὅσους βρίσκονται στὴ δικαιοδοσία του.

Αὐτὸς πού κρίνει κατ' ἀνάγκη ἐξουσιάζει αὐτὸν πού κρίνεται.

Πρέπει ὁ κριτῆς νὰ γνωρίζει, ὅτι εἶναι ὑπηρέτης τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κατευθύνει τὴν κρίση ὅπως θέλει, ὥστε νὰ χαρίζεται τίς ὑποθέσεις πρὸς ὄφελος τῶν κρινομένων.

Θ' ἀσκήσω τὴν ἐξουσία σὰν καλὸς προστάτης, ὄχι σὰν τύραννος. Διότι σὲ μένα εἶναι ἀρκετὸ τὸ τιμητικὸ ὄνομα, ἐνῶ τὴν ἀπόφαση γιὰ κάθε περίπτωση θὰ τὴν παραχωρήσω σὲ ὅλους.

Τίτλος ΙΘ'.— Περὶ δικαστῶν δωροδοκουμένων καὶ ἀθέσμως κατακρινόντων.

Ἰωβ 15,34.— «Πῦρ καύσει οἴκους δωροδεκτῶν».

Ἰωβ 36,18.— «Θυμὸς ἐπ' ἀσεβεῖς ἔσται, δι' ἀσέβειαν δώρων ὧν
5 ἐδέχοντο».

Ψαλμ. 30,18.— «Ἄλαλα γενηθήτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦν-
τα κατὰ δικαίου ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανείᾳ».

Ψαλμ. 57,1.— «Εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας
κρίνατε. Ἔως πότε κρίνετε ἀδικίαν καὶ πρόσωπα ἀμαρτωλῶν
10 λαμβάνετε; Κρίνατε ὄρφανῶ».

Ψαλμ. 15,27.— «Ἐξόλλυσιν ἑαυτὸν ὁ δωρολήπτης».

Παροιμ. 17,23.— «Λαμβάνοντες δῶρα ἐν κόλπῳ ἀδικίας, οὐ κα-
τευοδοῦνται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ».

Παροιμ. 22,9.— «Νίκην καὶ τιμὴν περιποιεῖται ὁ διδοὺς δῶρα·
15 τὴν μέντοι ψυχὴν ἀφαιρεῖται τῶν κεκτημένων».

Παροιμ. 26,23.— «Ἀργύριον διδόμενον μετὰ δόλου, ὥσπερ
ἄσπρακον ἠγγετόν».

Παροιμ. 17,15.— «Ὅς δίκαιον κρίνει τὸν ἄδικον, ἄδικον δὲ τὸν
δίκαιον, ἀκάθαρτος, καὶ βδελυκτὸς παρὰ Κυρίῳ».

20 Παροιμ. 24,39.— «Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ, δίκαιός ἐστιν, ἐπικατά-
ρατος λαοῖς ἔσται καὶ μισητὸς εἰς ἔθνη».

Ἄμως 2,6.— «Ἀπέδοντο ἀργυρίου δίκαιον, καὶ πένητα ἔνεκεν
ὑποδημάτων. Τῶν πατούντων ἐπὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς καὶ ἐκονδυλία-
ζον εἰς κεφαλὰς ἔθνων, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν».

25 Ὡσηὲ 10,13.— «Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν καὶ τὰς ἀδικίας
αὐτῶν ἐτρυνήσατε;».

Ὡσηὲ 7,16.— «Πεσοῦνται οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐν ρομφαίᾳ δι'
ἀπαιδευσίαν γλώσσης αὐτῶν».

Μιχ. 7,1.— «Οἴμοι, ψυχὴ, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς,
30 καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστιν. Πάντες εἰς αἵματα δικά-
ζουσιν. Ἐκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐκθλίβουσιν. Ἐπὶ τὸ κακὸν
τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζουσιν. Ὁ ἄρχων αἰτεῖ, καὶ ὁ κριτὴς εἰρη-
κοῦς λόγους ἐλάλησε, καταθύμιον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ».

Τίτλος 19.— Για τούς δικαστῆς πού δωροδοκοῦνται καὶ καταδικάζουν παράνομα.

«Φωτιά θὰ κάψει τὰ σπίτια αὐτῶν πού δέχονται δῶρα».

«Θυμὸς θὰ ξεσπάσει πάνω στοὺς ἀσεβεῖς, ἐξαιτίας τῆς ἀσεβείας τους νὰ δέχονται δῶρα».

«Νὰ βουβαθοῦν τὰ δόλια χεῖλη πού μιλοῦν παράνομα ἐναντίον τοῦ δικαίου μὲ ὑπερηφάνεια».

«Ἐὰν λοιπὸν διακηρύσσετε εἰλικρινὰ τὴν δικαιοσύνη, νὰ κρίνετε ὀρθά. Ὡς πότε θὰ κρίνετε ἄδικα καὶ θὰ μεροληπεῖτε ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν; Κρίνετε μὲ δικαιοσύνη τὸν ὀρφανό».

«Καταστρέφει τὸν ἑαυτό του αὐτὸς πού δέχεται δῶρα».

«Αὐτὸς πού παίρνει δῶρα στὸν κόλπο τῆς ἀδικίας, δὲν θὰ ἔχει εὐτυχῆ κατάληξη ἢ ζωὴ του».

«Αὐτὸς πού δωροδοκεῖ πετυχαίνει νίκη καὶ τιμὴ, ὅμως χάνει τὴν ψυχὴ του μ' αὐτὰ πού ἀποκτᾷ».

«Τὰ χρήματα πού δίνονται μὲ δόλο, πρέπει νὰ τὰ θεωροῦμε σὰν πῆλινα».

«Αὐτὸς πού κρίνει δίκαιον τὸν ἄδικο, καὶ ἄδικον τὸν δίκαιο, εἶναι ἀκάθαρτος καὶ μισητὸς ἀπὸ τὸν Κύριο».

«Αὐτὸς πού λέγει γιὰ τὸν ἀσεβῆ, ὅτι εἶναι δίκαιος, νὰ εἶναι ἐπικατάρατος στοὺς λαοὺς καὶ μισητὸς στὰ ἔθνη».

«Πούλησαν τὸν δίκαιο γιὰ χρήματα καὶ τὸν φτωχὸ γιὰ ἓνα ζευγάρι παπούτσια. Αὐτοὶ πού πατοῦν στὸ χῶμα τῆς γῆς καὶ κακοποιοῦν τὰ κεφάλια τῶν ἐθνῶν, καὶ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὸν δρόμο τῶν ταπεινῶν».

«Γιατί ἀποσιωπᾶτε τὴν ἀσέβεια καὶ τρυγᾶτε τὶς ἄδικες συνέπειές τους;».

«Θὰ πέσουν οἱ ἄρχοντές τους χτυπημένοι μὲ ξίφος, ἐξαιτίας τῆς ἀπαιδέυτης γλώσσας τους».

«Ἄλλοίμονο, ψυχὴ μου, διότι χάθηκε ὁ εὐλαβῆς ἀπὸ τὴ γῆ καὶ δὲν ὑπάρχει κανένας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πού νὰ κάνει ἔργα καλά. Ὅλοι εἶναι ὑπεύθυνοι αἱματηρῶν ἐγκλημάτων. Ὁ καθένας καταπιέζει τὸν πλησίον του. Ὅλοι ἔχουν ἔτοιμα τὰ χέρια τους γιὰ τὸ κακό. Ὁ ἄρχοντας ἀπαιτεῖ δῶρα, καὶ ὁ δικαστῆς λέγει λόγια κολακευτικά, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς του».

Μαλαχ. 2,8-9.— «Ὑμεῖς ἐξεκλίνατε ἐκ τῆς ὁδοῦ· ἠσθενήσατε
35 πολλούς. Κἀγὼ δέδωκα ὑμᾶς ἐξουθενουμένους εἰς πάντα τὰ ἔθνη,
ἀνθ' ὧν ἐλαμβάνετε δῶρα ἐν νόμῳ».

Ἄββακ. 1,3-4.— «Γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει. Διὰ τοῦ-
το διεσκέδασται νόμος καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίσις, ὅτι ἀσε-
βῆς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον».

40 Σοφ. 3,3.— «Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς λέοντες ὠρνούμενοι,
οἱ κριταὶ αὐτῆς ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας».

Ἦσ. 1,23.— «Οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι, κοινωνοὶ κλεπτῶν,
ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα, ὄρφανοῖς οὐ κρίνοντες,
καὶ κρίσει χηρῶν οὐ προσέχοντες».

45 Ἦσ. 3,4.— «Ἐπιστήσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ ἐμπαῖ-
κται κυριεύσουσιν αὐτῶν».

Ἦσ. 1,15.— «Ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἀποστρέψω τὸ
πρόσωπόν μου ἀφ' ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις».

Ἦσ. 5,23-26.— «Οὐαὶ οἱ δικαιῶντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων,
50 καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο, ὃν τρόπον
καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρός, καὶ συγκαυθήσεται ὑπὸ
φλογὸς ἀνημμένης, ἡ ρίζα αὐτῶν ὡς χόρτος ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐ-
τῶν ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται. Οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου
Σαβαὼθ ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἁγίου Ἰσραὴλ παρώξυναν».

55 Ἦσ. 10,1.— «Οὐαὶ τοῖς γράφουσι πονηρίαν. Γράφοντες γὰρ πο-
νηρίαν γράφουσιν, ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἀρπάζοντες κτήμα-
τα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς ἀρπαγὴν, καὶ
ὄρφανὸν εἰς προνομίην. Καὶ τί ποιήσουσι τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς;
Ἦ γὰρ θλιψίς ὑμῖν πόρρωθεν ἦξει, καὶ πρὸς τίνα καταφεύξεσθε
60 τοῦ βοηθηθῆναι;».

Ἦσ. 3,15.— «Τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου καὶ τὸ πρόσωπον
τῶν πτωχῶν καταισχύνετε; φησὶ Κύριος».

Ἦσ. 5,20.— «Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν
πονηρόν· οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ τιθέντες
65 τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν».

«Ἐσεῖς παρεκκλίνατε ἀπὸ τὸν δρόμο, σκανδαλίσατε πολλούς. Γι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ σᾶς παρέδωσα ἐξουθενωμένους σ' ὅλα τὰ ἔθνη, ἐπειδὴ παίρνατε δῶρα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου».

«Διεξάγετε δίκη καὶ ὁ δικαστὴς δωροδοκεῖται· γι' αὐτὸ ὁ νόμος καταργήθηκε, καὶ δὲν διεξάγονται μέχρι τέλους οἱ δίκαιες, ἐπειδὴ ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον».

«Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς μέσα σ' αὐτὴν μοιάζουν μὲ λιοντάρια ποῦ ὠρύονται· οἱ δικαστὲς της μοιάζουν μὲ λύκους τῆς Ἀραβίας».

«Οἱ ἄρχοντες σου δείχνουν ἀπειθία, γίνονται συνεργοὶ κλεπτῶν, ἀγαποῦν τὰ δῶρα, ἐπιδιώκουν τὶς δωροδοκίες, δὲν κρίνουν δίκαια τὰ ὄρφανά, οὔτε ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἀπόδοση δικαιοσύνης στὶς χῆρες».

«Θὰ τοποθετήσω ὡς ἄρχοντες τοὺς νέους ἄνδρες καὶ θὰ ἀναδειχθοῦν ἀπατεῶνες, κύριοι, καὶ δυνάστες τοὺς».

«Ὅταν θὰ ἀπλώνετε τὰ χέρια σας, θὰ γυρίζω ἀλλοῦ τὰ πρόσωπό μου ἀπὸ σᾶς, γιὰ τὴν τὰ χέρια σας εἶναι γεμᾶτα αἵματα».

«Ἄλλοίμονο σ' ἐκείνους ποῦ δικαιώνουν τὸν ἀσεβῆ, παίρνοντας δῶρα, καὶ καταπατοῦν τὸ δίκαιο τοῦ δικαίου. Γι' αὐτὸ ὅπως καίεται ἡ καλαμιὰ ἀπὸ ἀναμμένο κάρβουνο καὶ γίνετε στάχτη ἀπὸ ἀναμμένη φλόγα, ἔτσι καὶ ἡ ρίζα αὐτῶν θὰ γίνεῖ σὰν χορτάρι, καὶ τὸ ἄνθος τοὺς θὰ ἀνεβεῖ σὰν σκόνη στὸν ἀέρα. Διότι δὲν θέλησαν νὰ ἐφαρμόσουν τὸν νόμο τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων, ἀλλὰ ἐξόργισαν τὸν λόγον τοῦ ἀγίου τοῦ Ἰσραήλ».

«Ἄλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποῦ θεσπίζουν νόμους πονηροῦς. Γιατὶ θεσπίζοντάς τοὺς, θεσπίζουν πονηρίες, διαστρέφουν τὴ δικαιοσύνη εἰς βάρος τῶν πτωχῶν, ἀρπάζουν τὰ κτήματα τῶν φτωχῶν τοῦ λαοῦ μου, ὥστε ἡ χήρα νὰ εἶναι γι' αὐτοὺς θῦμα τῆς ἀρπαγῆς τοὺς, καὶ τὸ ὄρφανὸ ἀντικείμενο τῆς λεηλασίας τοὺς. Τί θὰ κάνουν ὅμως τὴν ἡμέρα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Θεοῦ; Διότι ἡ θλίψη τοὺς θὰ ἔρθει ἀπὸ μακριά, καὶ σὲ ποιόν θὰ καταφύγετε γιὰ νὰ ζητήσετε βοήθεια;

«Γιατὶ ἀδικεῖτε τὸν λαὸ μου καὶ ντροπιάζετε τὸ πρόσωπο τῶν φτωχῶν;».

«Ἄλλοίμονο σ' ἐκείνους ποῦ λένε τὸ κακὸ καλὸ καὶ τὸ καλὸ κακό· σ' αὐτοὺς ποῦ παρουσιάζουν τὸ φῶς ὡς σκοτάδι, καὶ τὸ σκοτάδι ὡς φῶς· σ' αὐτοὺς ποῦ ἐμφανίζουν τὸ πικρὸ ὡς γλυκὸ καὶ τὸ γλυκὸ ὡς πικρὸ».

Ἱερ. 2,34.— «Ἐν ταῖς χερσί σου εὐρέθησαν αἵματα ψυχῶν ἀθώων».

Ἱερ. 5,28.— «Οὐκ ἔκριναν κρίσιν ὄρφανου καὶ κρίσιν χήρας οὐκ ἐκρίνοσαν. Μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέβομαι, λέγει Κύριος, ἢ ἐν 70 ἔθνει τῷ τοιοῦτω οὐκ ἐκδικήσει ἡ ψυχὴ μου;».

Ἱερ. 22,17.— «Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν οὐ καλοὶ, καὶ ἡ καρδιά αὐτῶν εὐθεῖα, ἀλλ' ἐπὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ ἐπὶ τὸ αἷμα τὸ ἀθῶον τοῦ ἐκχέειν αὐτό, καὶ ἐπὶ τὴν συκοφαντίαν, καὶ εἰς ἀδίκημα, καὶ εἰς φόνον τοῦ ποιεῖν».

75 Ἱεζ. 21,26.— «Ἐταπεινώσας τὸν ὑψηλὸν καὶ ὑψώσας τὸν ταπεινόν. Ἀδικίαν θήσομαι αὐτήν, λέγει Κύριος».

Ἱεζ. 22,27–28.— «Οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς λύκοι ἄρπαγες, ἀρπάζοντες ἄρπαγμα τοῦ ἐκχέαι αἷμα, ὅπως πλεονεξία πλεονεκτῶσι. Καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς ἀλείφοντες αὐτούς. Ἀναμέσον 80 ἀγίου καὶ βεβήλου οὐ διεσκέδαζον, καὶ ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ τοῦ καθαροῦ οὐ διέστελλον».

Ἱεζ. 13,18.— «Αἱ ψυχαὶ διεστράφησαν τοῦ λαοῦ μου, καὶ ψυχὰς περιποιοῦντο, καὶ ἐβεβήλουν με πρὸς τὸν λαόν μου ἕνεκεν δρακὸς κριθῶν, καὶ ἕνεκεν κλασμάτων ἄρτου ἀποκτεῖναι ψυχὰς, ἃς οὐκ 85 ἔδει ἀποθανεῖν, καὶ τοῦ περιποιεῖσθαι ψυχὰς, ἃς οὐκ ἔδει ζῆσαι».

Σοφ. Σολ. 6,5.8.— «Κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρעυνα».

Σ. Σειρ. 20,29.— «Ξένια καὶ δῶρα ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν».

Ρωμ. 2,1–3.— «Ἀναπολόγητος εἶ, ἄνθρωπε, ὁ κρίνων. Ἐν ᾧ γὰρ 90 κρινεῖς τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. Τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. Οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ᾧ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ;».

95 Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Ὁ τὴν δικαιοσύνην μὴ ἔχων προεναποκειμένην αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἢ χρήμασι διεφθαρμένος, ἢ φιλία χαριζόμενος, ἢ ἐχθρὸν ἀμυνόμενος, ἢ δυναστείαν δυσωπούμενος, τὸ κρῖμα κατευθύνειν οὐ δύναται. Πρὸς ὃν ἐρεῖ ὁ ψαλμός· «εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας κρίνα- 100 τε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων».

Γρηγ. Θεολόγου.— Τοῦτο πολλοὺς ὀρώμεν τῶν νῦν κριτῶν πά-

«Στὰ χέρια σου βρέθηκαν αἵματα ἀθῶων ψυχῶν».

«Δὲν ἔκριναν δίκαια τὸ ὄρφανὸ καὶ δὲν ἀπέδωσαν δικαιοσύνη στὴ χήρα. Μήπως δὲν θὰ τοὺς ἐπισκεφθῶ αὐτοὺς; λέγει ὁ Κύριος. Ἦ μήπως σ' ἓνα τέτοιο ἔθνος δὲν θὰ ἐκδηλωθεῖ ἡ ἐκδίκησή μου;».

«Τὰ μάτια τοὺς δὲν εἶναι καλά, καὶ ἡ καρδιά τοὺς δὲν εἶναι εἰλικρινής, ἀλλ' εἶναι στραμμένη στὴν πλεονεξία καὶ στὸ νὰ χύνουν αἷμα ἀθῶο, στὴ συκοφαντία καὶ στὸ νὰ διαπράττουν ἀδικήματα καὶ φόνους».

«Ταπεινώσες τὸν ὑψηλόφρονα καὶ ἀνύψωσες τὸν ταπεινὸ. Αὐτὴν τὴ θεωρῶ ἀδικία, λέγει ὁ Κύριος».

«Οἱ ἄρχοντές της μέσα σ' αὐτὴν εἶναι σὰν ἀρπαχτικοὶ λύκοι ποὺ ἀρπάζουν τὸ θῦμα τοὺς γιὰ νὰ χύσουν αἷμα, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν περισσότερα. Καὶ οἱ προφῆτες τῆς πόλεως κολακεύοντάς τοὺς, δὲν ἔκαναν διάκριση ἀνάμεσα στὸ ἅγιο καὶ στο βέβηλο καὶ δὲν διαχώριζαν τὸ ἀκάθαρτο ἀπὸ τὸ καθαρὸ».

«Οἱ ψυχές τοῦ λαοῦ μου ἔχουν διαστραφεῖ. Περιποιῶνται τοὺς ἀνθρώπους γιὰ δικὸ τοὺς ὄφελος καὶ μὲ συκοφαντοῦν στὸν λαὸ μου γιὰ μιὰ χούφτα κριθάρι καὶ γιὰ μερικὰ κομμάτια ψωμιοῦ, σκοτώνοντας ἔτσι τὶς ψυχές τοῦ λαοῦ μου, οἱ ὁποῖες δὲν ἔπρεπε νὰ πεθάνουν, καὶ περιποιούμενοι ζωές ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ ζήσουν».

«Ἡ τιμωρία τῶν ἀρχόντων γίνεται ξαφνικά, καὶ ἐπιφυλάσσεται λεπτομερῆς ἐξέταση γιὰ τοὺς ἰσχυροὺς».

«Φιλοξενίες καὶ δῶρα τυφλώνουν τὰ μάτια τῶν σοφῶν».

«Εἶσαι ἀναπολόγητος, ἄνθρωπε, σὺ ποὺ κρίνεις. Διότι κρίνοντας τὸν ἄλλον κατακρίνεις τὸν ἑαυτὸ σου, ἐφόσον κάνεις τὰ ἴδια καὶ σὺ ποὺ κατακρίνεις. Γνωρίζουμε ὅμως, ὅτι ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ ἐρχεται πραγματικά σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ κάνουν αὐτά. Φαντάζεσαι, ἄνθρωπε, ὅτι σὺ, ποὺ κατακρίνεις ἐκείνους ποὺ κάνουν τέτοια πράγματα, κάνοντας καὶ σὺ τὰ ἴδια, θὰ ἀποφύγεις τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ;».

Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ἐκ τῶν προτέρων μέσα στὴν ψυχὴ του τὴ δικαιοσύνη, ἀλλὰ ἢ εἶναι διεφθαρμένος μὲ χρήματα, ἢ μεροληπτεῖ στοὺς φίλους, ἢ δρᾷ ἀμυντικὰ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, ἢ φοβᾶται τοὺς ἄρχοντες, δὲν μπορεῖ νὰ κατευθύνει ὀρθὰ τὴν κρίση. Σ' αὐτὸν ὁ ψαλμὸς λέει: «ἐὰν μιλάτε εἰλικρινὰ γιὰ τὴ δικαιοσύνη, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, νὰ κρίνετε δίκαια»¹².

Αὐτὸ βλέπουμε νὰ τὸ παθαίνουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τωρινούς δι-

σχοντας, οἱ ῥᾶον τοῖς ὑψηλοῖς τὰ μεγάλα συγχωρήσειαν, ἢ τοῖς ταπεινοῖς τὰ ἐλάχιστα. Ἔστι γὰρ ἄκρας κακοδαιμονίας, μὴ ἐν τοῖς ἰδίοις ἰσχυροῖς τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐτέρων σαθροῖς.

105 *Ἰουστίνου, Ἄπολ. πρὸς Ἀντώνιον αὐτοκράτορα.*— Τοσοῦτον δύνανται ἄρχοντες πρὸ τῆς ἀληθείας δόξαν τιμῶντες, ὅσον καὶ λησται ἐν ἐρημίᾳ.

Κυρίλλου.— Γεγόνασι φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλάρετοι, νωθοὶ τε καὶ κατημελημένοι, καὶ οὐ τετηρήκασιν ἀδιάβλητον τὸ τῆς ἀρχῆς
110 ἀξίωμα.

Νείλου.— Αἱ περὶ τὰ δικαστήρια σπουδαὶ ταῖς πολυτρόποις ἁμαρτίαις ὑπηρετοῦσιν, μυρίας τοῖς ἀδικοῦσι τὰς συνηγορίας εὐρίσκουσαι.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐξετασθήσονται καὶ ἄρχοντες καὶ δικασταὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, καὶ γνωσθήσονται, εἰ μὴ διέφθειραν τὸ δίκαιον· εἰ μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ πρὸς ἀπέχθειαν ἐψηφίσαντο τοῖς δικαζομένοις· εἰ μὴ κολακευθέντες ἐνέδωκαν πρὸς τὸ δέον· εἰ μὴ μνησικακοῦντες ἐπήρεασαν τοῖς οὐδὲν ἠδικηκόσιν.

Εὐαγρίου.— Ἄδικος δικαστής, μεμολυσμένη συνειδήσις.

Τίτλος Κ'.— Περὶ δούλων χρηστῶν.

Παροιμ. 17,2.— «Οἰκέτης νοήμων κρατήσει δεσποτῶν ἀφρόνων».

5 *Παροιμ. 13,13α.*— «Οἰκέτου σοφοῦ εὐδοοὶ ἔσονται πράξεις, καὶ κατευθυνθήσονται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Οἰκέται σοφοὶ ἰδίους δεσπότης δανείσουσιν».

Σοφ. Σειρ. 5,11.— «Γλυκὺς ὁ ὕπνος τοῦ δούλου, εἰ ὀλίγον καὶ εἰ πολὺ φάγεται».

10 *Σοφ. Σειρ. 7,20.*— «Μὴ κακώσης οἰκέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ. Οἰκέτην συνετὸν ἀγαπάτω σου ἡ ψυχὴ, καὶ μὴ στερήσης αὐτὸν ἐλευθερίας».

Σοφ. Σειρ. 10,25.— «Οἰκέτη συνετῶ ἐλεύθεροι ὑπουργήσουσιν».

15 *Ἐφ. 6,5έ.*— «Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις ὑμῶν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀπλότητι καρδίας ὑμῶν ὡς Χριστῶ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ· ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐ-

καστές, οἱ ὅποιοι εὐκολότερα θὰ συγχωροῦσαν στοὺς κατέχοντες ὑψηλὰ ἀξιώματα τὶς μεγάλες παρανομίες, παρὰ στοὺς ταπεινοὺς τὶς πολὺ μικρές. Διότι εἶναι μεγάλη κακοδαιμονία νὰ μὴ βασίξεισαι στὶς δικές σου δυνάμεις, ἀλλὰ στὴ σαθρότητα τῶν ἄλλων.

Τόσο μποροῦν οἱ ἄρχοντες προστιὰ στὴν ἀλήθεια νὰ τιμοῦν τὴ δόξα, ὅσο καὶ οἱ ληστές στὴν ἐρημίᾳ.

Ἔχουν γίνει φιλήδονοι μᾶλλον, παρὰ φίλοι τῆς ἀρετῆς, καὶ νωθοὶ καὶ ἀδιάφοροι, μὴ τηρώντας ἀδιάβλητο τὸ ἀξίωμα τῆς ἐξουσίας.

Οἱ φροντίδες γύρω ἀπὸ τὰ δικαστήρια ἐξυπηρετοῦν τὶς διαφορὰς ἁμαρτίες, βρίσκοντας μύριες συνηγορίες γι' αὐτοὺς πού ἀδικοῦν.

Θὰ κριθοῦν καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ δικαστές μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ θὰ φανεῖ ἂν δὲν διαστρέβλωσαν τὸ δίκαιο· ἂν δὲν ἐβγαλαν ἀπόφαση χαριστικὴ ἢ ἐχθρικὴ γιὰ τοὺς δικαζόμενους· ἐάν δὲν κολακεύτηκαν καὶ ἔκαναν παραχωρήσεις ὡς πρὸς τὸ σωστό, ἢ ἐάν δὲν ἐπηρεάστηκαν ἀρνητικὰ ἀπὸ μνησικακία ἐναντίον ἐκείνων πού δὲν διέπραξαν ἀδίκημα.

Ἄδικος δικαστής, μολυσμένη συνείδηση.

Τίτλος 20.— Γιὰ τοὺς καλοὺς δούλους.

«Ὁ ἔξυπνος ὑπηρέτης γίνεται κύριος τῶν ἀνόητων κυρίων του».

«Τοῦ συνετοῦ ὑπηρέτη οἱ πράξεις ὅλες εὐοδώνονται, καὶ ἡ ζωὴ του θὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὸν Θεό. Οἱ συνετοὶ ὑπηρέτες δανερίζουν στοὺς κυρίους τους».

«Ὁ ὕπνος τοῦ δούλου εἶναι γλυκός, εἴτε λίγο φάει εἴτε πολὺ».

«Νὰ μὴ βασανίζεις δούλο πού ἐργάζεται ἐντιμα. Τὸν συνετὸ δούλο νὰ τὸν ἀγαπᾷ ἡ ψυχὴ σου, καὶ νὰ μὴ τοῦ στερεῖς τὴν ἐλευθερίαν».

«Τὸν δούλο τὸν συνετὸ τὸν ὑπηρετοῦν οἱ ἐλεύθεροι».

«Οἱ δούλοι νὰ ὑπακούετε στοὺς κυρίους σας τοῦ κόσμου αὐτοῦ μὲ φόβο καὶ τρόμο, μὲ τὴν εἰλικρίνεια τῆς καρδιᾶς σας, ὅπως ὑπακούετε στὸν Χριστό, ὄχι γιὰ τὰ μάτια, γιὰ νὰ ἀρέσετε στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ σὰν δούλοι τοῦ Χριστοῦ, κάνοντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ψυχὴ τους, ὑπηρετώντας μὲ καλὴ διάθεση, σὰν νὰ ὑπηρετεῖ-

νοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ· εἰδότες ὅτι ἕκαστος, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ Κυρίου, εἴτε δούλος, εἴτε ἐλεύθερος».

20 Κολ. 3,22.— «Οἱ δούλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότῃ καρδίας, φοβούμενοι τὸν Κύριον. Ὁ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ· εἰδότες ὅτι παρὰ Κυρίου λήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν».

25 Α' Τιμ. 6,1-2.— «Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δούλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότης πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημηθῇ. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης, μὴ καταφρονεῖτωσαν, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσὶν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλεύετωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσὶ καὶ ἀγαπητοὶ καὶ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι».

Α' Πέτρ. 2,18.— «Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπότηταις ὑμῶν, οὐ μόνον ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. Τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ τῷ Θεῷ, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως».

35 Γρηγ. Θεολόγου, Ἐπιστ. 35.— Οἱ οἰκέται μὴ φευγέτωσαν εὐνοεῖν τοῖς δεσπότηταις. Ἐλεύθερον καὶ δούλον ὁ τρόπος γράφει.

Τίτλος ΚΑ'.— Περὶ δούλων πονηρῶν.

Παροιμ. 29,19.— «Λόγοις οὐ παιδευθήσεται οἰκέτης σκληρός. Ἐὰν γὰρ καὶ νοήσῃ, ἀλλ' οὐχ ὑπακούεται».

5 Σοφ. Σειρ. 30,33.— «Χορτάσματα καὶ ράβδος ὄνῳ, ἄρτος δὲ καὶ παιδεία καὶ ἔργον οἰκέτη. Ἔργασαι ἐν παιδείᾳ, καὶ εὐρήσεις ἀνάπαισιν. Ἄνευ χεῖρας αὐτῷ, καὶ ζητήσῃ ἐλευθερίαν. Ζυγὸς καὶ ἰμάς τράχηλον κάμψουσι, καὶ οἰκέτη κακούργῳ στρέβλαι καὶ βάσανοι. Ἐμβαλλε αὐτὸν εἰς ἐργασίαν, ἵνα μὴ ἀργῇ. Πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία».

10 Σοφ. Σειρ. 42,5.— «Οἰκέτου πονηροῦ μὴ αἰσχυνθῆς πλευρᾶν αἰμάξαι».

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. 4.— Δούλων ὑπάρχει κακῶν ἀθετεῖν δεσποτείαν, καὶ ἐπανίστασθαι κυριότητι, καὶ ὁμόδουλον ἑαυτοῖς ποιεῖν τὸν ἐλεύθερον.

τε τὸν Κύριο, καὶ ὄχι ἀνθρώπους· καὶ νὰ γνωρίζετε ὅτι ὁ καθένας ὅ,τι καλὸ κάνει θὰ τὸ πάρει πάλι ἀπὸ τὸν Κύριο, εἴτε δούλος εἶναι εἴτε ἐλεύθερος».

«Οἱ δούλοι νὰ ὑπακούετε στοὺς κυρίους σας τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὄχι γιὰ τὰ μάτια, γιὰ νὰ γίνετε ἀρεστοὶ στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴν εἰλικρίνεια τῆς καρδιάς σας, φοβούμενοι τὸν Κύριο. Ὅ,τι καὶ ἂν κάνετε, νὰ τὸ κάνετε μὲ τὴν ψυχὴ σας, σὰν νὰ τὸ κάνετε γιὰ τὸν Κύριο καὶ ὄχι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, γνωρίζοντας ὅτι ἀπὸ τὸν Κύριο θὰ πάρετε τὴν ἀνταμοιβή σας».

«Ὅσοι εἶναι κάτω ἀπὸ ζυγὸ δουλείας, νὰ θεωροῦν τοὺς κυρίους τους ἄξιους κάθε τιμῆς, γιὰ νὰ μὴ βλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἔχουν πιστοὺς κυρίους, ἅς μὴ τοὺς περιφρονοῦν, διότι εἶναι ἀδελφοὶ τους, ἀλλὰ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦν περισσότερο ἐπειδὴ εἶναι πιστοὶ καὶ ἀγαπητοὶ καὶ δέχονται τὴν εὐεργεσίαν τους».

«Οἱ ὑπῆρέτες νὰ ὑποτάσσεσθε μὲ κάθε σεβασμὸ στοὺς κυρίους σας, ὄχι μόνο στοὺς καλοὺς καὶ ἐπιεικεῖς, ἀλλὰ καὶ στοὺς διεστραμμένους. Διότι αὐτὸ ἔχει χάρη ἀπὸ τὸν Θεό, ὅταν κανεῖς μὲ συναίσθηση Θεοῦ ὑπομένει θλίψεις, ὑποφέροντας ἄδικα.

Οἱ δούλοι νὰ μὴ ἀποφεύγουν νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς κυρίους τους μὲ εὐνοία. Τὸν ἐλεύθερο καὶ τὸν δούλο τὸν χαρακτηρίζει ὁ τρόπος.

Τίτλος 21.— Γιὰ τοὺς κακοὺς δούλους.

«Ὁ σκληρὸς δούλος δὲν διαπαιδαγωγεῖται μὲ λόγια. Καὶ ἂν ἀκόμα καταλάβει τὸ σωστό, πάλι δὲν θὰ ὑπακούσει».

«Στὸν ὄνο δῶσε τροφὴς καὶ ραβδισμούς, καὶ στὸν ὑπῆρέτη σου ψομί, παιδεῖα καὶ ἐργασία. Δὸς του ἐργασία βαρεῖα, καὶ θὰ βρεῖς τὴν ἡσυχία σου. Ἄν ἀφήσεις τὰ χέρια του ξεκούραστα, θὰ σοῦ ζητήσῃ ἐλευθερία. Ὅπως ὁ ζυγὸς καὶ τὰ λουριά κάμπτουν τὸν τράχηλο τῶν ζώων, ἔτσι καὶ τὸν κακὸ ὑπῆρέτη τὰ βασανιστικὰ ὄργανα καὶ οἱ τιμωρίες. Βάλτον σὲ ἐργασία, γιὰ νὰ μὴ μένει ἀργός. Διότι ἡ ἀργία διδάσκει πολλὰς κακίες».

«Νὰ μὴ ντραπεῖς νὰ ματώσεις τὰ πλευρὰ τοῦ κακοῦ δούλου».

Εἶναι γνώρισμα τῶν κακῶν δούλων νὰ δείχνουν ἀπειθεία στὴ δεσποτεία καὶ νὰ ἐπαναστατοῦν ἐναντίον τῆς ἐξουσίας καὶ νὰ θέλουν νὰ κάνουν τὸν ἐλεύθερο δούλο σὰν τὸν ἑαυτὸ τους.

- 15 **Φίλωνος.**— Οὐδεὶς οὕτω μέμνηεν, ὡς, δοῦλος ὢν, ἐναντιοῦσθαι δεσπότη.

Τίτλος ΚΒ'.— Περὶ δυσαρεστουμένων.

'Αμὼς 6,14.— «Ἔο οἱ εὐφραϊνόμενοι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ».

- Λουκᾶ 7,32—34.— «Τίνι ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; Ὅμοιοὶ εἰσὶ παιδίους ἐν ἀγορᾷ καθήμενοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλους καὶ λέγουσιν· Ἡλύσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἔθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, Δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἀμαρτωλῶν».

Τίτλος ΚΓ'.— Περὶ διψύχων καὶ παλιμβούλων καὶ ἀστατούντων τὴν γνώμην καὶ μεταβατῶν.

Ἰσσηὲ 7,11.— «Αἴγυπτον ἐπεκαλοῦντο, καὶ εἰς Ἀσσυρίους ἐπορεύθησαν».

- 5 Σοφ. Σειρ. 2,12.— «Οὐαὶ καρδίᾳ δισσηῇ, καὶ ἀμαρτωλῶ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δύο τρίβους».

Σοφ. Σειρ. 1,27.— «Μὴ προσέλθῃς καρδίᾳ δισσηῇ».

Σοφ. Σειρ. 27,11.— «Ἐφρων ὡς σελήνη ἀλλοιοῦται».

- 10 Σοφ. Σειρ. 3,28.— «Καρδίᾳ ἐπιβαίνουσα δυσὶν ὁδοῖς, οὐκ εὐόδοθῆσεται».

Σοφ. Σειρ. 29,2412,13.— «Ζωὴ πονηρὰ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν, καὶ οὐ παροικήσει, οὐκ ἀνοίξει στόμα».

Ζαχ. 8,10.— «Τῶ ἐκπορευομένῳ καὶ τῶ εἰσπορευομένῳ οὐκ ἦν εἰρήνη ἀπὸ τῆς θλίψεως».

- 15 Ἰακ. 1,8.— «Ἀνὴρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ».

Γαλ. 5,7.— «Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι;

- 20 Μ. Βασιλείου.— Οἷς εὐκόλος πρὸς μεταβολὴν ἢ διάνοια, τούτοις οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ τὸν βίον εἶναι μὴ τεταγμένον.

Ἰδίου.— Ἀνθρώποι ταῖς νεφέλαις εἰκόασιν, πρὸς τὰς τῶν ἀνέμων μεταβολάς, ἄλλοτε κατ' ἄλλο μέρος τοῦ ἀέρος ἐμφορομέναις.

Γρηγ. Θεολόγου, Ὁμιλ. 1 εἰς τὴν εἰρήνην.— Κούφους καὶ ἀνοήτους, τούτους ὑπολαμβάνομεν τοὺς ραδίως ἐπ' ἀμφοτέρα φερομέ-

Κανένας δὲν ὀργίζεται τόσο πολύ, ὥστε, ἐνῶ εἶναι δούλος, νὰ ἐναντιώνεται στὸν κύριό του.

Τίτλος 22.— Γι' αὐτοὺς ποὺ δυσαρκεστοῦνται.

«Ἔ, ἐσεῖς ποὺ εὐφραίνεσθε χωρὶς κανένα λόγο».

«Μὲ ποιὸν νὰ παρομοιάσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς αὐτῆς; Μοιάζουν μὲ παιδιὰ ποὺ κάθονται στὴν ἀγορά, ἀλληλοπροσφωνοῦνται καὶ λένε: Σᾶς παίζαμε φλογέρα, ἀλλὰ δὲν χορέψατε· σᾶς τραγουδήσαμε μοιρολόγια καὶ δὲν κλάψατε. Διότι ἦρθε ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ποὺ οὔτε τρώει, οὔτε πίνει, καὶ λένε, Ἔχει δαιμόνιο. Ἦρθε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ τρώει καὶ πίνει, καὶ λένε: Νά, ἓνας ἄνθρωπος φαγᾶς καὶ κρασοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν».

Τίτλος 23.— Γι' αὐτοὺς ποὺ εἶναι δίγνωμοι, μεταβάλλουν γνώμη καὶ εἶναι ἀσταθεῖς καὶ διαρκῶς μετακινοῦνται.

«Τὴν Αἴγυπτο ζητοῦσαν, καὶ πορευθήκαν στοὺς Ἀσσυρίους.
«Ἀλλοίμονο στὴ δίγνωμη καρδιά καὶ σ' αὐτὸν ποὺ βαδίζει σὲ δύο δρόμους».

«Νὰ μὴ πλησιάσεις μὲ καρδιά δίγνωμη».

«Ὁ ἀνόητος ἀλλάζει σὰν τὴν σελήνην».

«Καρδιά ποὺ ἀκολουθεῖ δύο δρόμους, δὲν ἔχει καλὸ τέλος».

«Εἶναι ἄθλια ζωὴ νὰ γυρίζεις ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι· καὶ ὅπου σταθεῖς δὲν θὰ μπορεῖς νὰ ἀνοίξεις τὸ στόμα σου».

«Σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν πόλη καὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ ἐπανερχόταν, δὲν ὑπῆρχε εἰρήνη, λόγῳ τῆς ἀναταραχῆς».

«Ὁ δίγνωμος ἄνθρωπος εἶναι ἀκατάστατος σ' ὅλη τὴ διαγωγή του».

«Τρέχατε καλὰ· ποιὸς σᾶς ἐμπόδισε νὰ ὑπακούετε στὴν ἀλήθεια;».

«Ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ διάνοια μεταβάλλεται εὐκόλα, αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀπίθανο καὶ ἡ ζωὴ τους νὰ μὴ εἶναι σταθερὴ».

Οἱ ἄνθρωποι μοιάζουν μὲ τὰ σύννεφα, τὰ ὅποια, ἀνάλογα μὲ τὶς μεταβολὲς τῶν ἀνέμων, μετακινοῦνται κάθε φορὰ σὲ ἄλλο μέρος».

Τοὺς θεωροῦμε κενοὺς καὶ ἀνόητους αὐτοὺς ποὺ εὐκόλα μετακινοῦνται πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ, καὶ παλιρροῦν, σὰν τὶς

25 νους καὶ μεταρρέοντας, καθάπερ αὔρας μεταπιπτούσας, ἢ μεταβολάς, ἢ παλιρροίας εὐρίπων, ἢ θαλάσσης ἀστάτου κύματα.

Φίλωνος.— Πέφυκεν ὁ ἄφρων ἐπὶ μηδενὸς ἐστάναι πράγματος. Καὶ ἔστιν αὐτῷ πᾶσα ἡ ζωὴ κρεμαμένη, βάσιν ἀκράδαντον οὐκ ἔχουσα.

30 Εὐαγρίου.— Φυτὸν μεταφερόμενον συνεχῶς, οὐ ποιήσει καρπὸν.

**Τίτλος ΚΔ'.— Περὶ δόξης καὶ τιμῆς· καὶ ὅτι οὐ δεῖ δόξαν
ἐτέρῳ παρασχεῖν.**

Βαροῦχ 4,3.— «Μὴ δὸς ἐτέρῳ τὴν δόξαν σου καὶ τὰ συμφέροντά σου ἔθνει ἀλλοτρίῳ».

5 Ἦσ. 48,1.— «Τὴν δόξαν μου ἐτέρῳ οὐ δώσω».

Σοφ. Σειρ. 33,21–24.— «Ὡς ἔτι ζῆς καὶ πνοὴ ἐν σοί, μὴ ἀλλάξῃς σεαυτὸν ἐν πάσῃ σαρκί. Κρεῖσσον γάρ ἐστι τὰ τέκνα δεηθῆναι σου, ἢ σὲ ἐμβλέπειν εἰς χεῖρας υἰῶν σου· καὶ ἐν καιρῷ τελευτῆς διαδόσ κληρονομίαν σου. Υἱῷ καὶ γυναικὶ καὶ φίλῳ καὶ ἀδελφῷ μὴ δὸς 10 ἐξουσίαν ἐπὶ σὲ ἐν ζωῇ σου. Μὴ δὸς ἐτέρῳ τὴν δόξαν σου, ἵνα μὴ μεταμεληθεῖς δέῃ περὶ αὐτῶν».

Τίτλος ΚΕ'.— Περὶ διαβόλου, ἧτοι Σατανᾶ καὶ δαιμόνων.

Α' Βασ. 16,23.— «Ἐγενήθη ἐν τῷ εἶναι πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ Σαοῦλ, ἐλάμβανε Δαβὶδ τὴν κινύραν καὶ ἔψαλλεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνέψυχε Σαοῦλ καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν».

5 Α' Παραλ. 21,1.— «Ἔστη διάβολος ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἐπέσεισε τὸν Δαβὶδ ἀριθμῆσαι τὸν Ἰσραὴλ».

Ἰωβ 40,16.— «Ἡ δύναμις τοῦ Σατανᾶ ἐπ' ὄμφαλου γαστροῦ. Ἔστησεν οὐρὰν αὐτοῦ ὡς κυπαρίσσου, τὰ δὲ νεῦρα αὐτοῦ συμπλέκεται ὡσπερ σχοινίον».

10 Ἰωβ 41,5.— «Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἄνθρακες, ἢ δὲ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὡσπερ σίδηρος. Τίς ἀποκαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ, εἰς δὲ πτήξιν θώρακος αὐτοῦ τίς εἰσέλθοι; Πύλας στόματος πρὸ προσώπου αὐτοῦ τίς ἀνοίξει; Κύκλω ὀδόντων αὐτοῦ φόβος, τὰ ἔγκατα αὐτοῦ ἀσπίδες χαλκαῖ. Ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται λαμ-

13. Πρόκειται γὰρ ζῶο ὁμοιο μὲ βόδι, ποῦ παρουσιάζει ὁ διάβολος στὸν Θεό.

αὔρες πού μεταβάλλονται ἀπότομα, ἢ τίς μεταβολές καί παλίρροιες τῶν πορθμῶν, ἢ σὰν τὰ κύματα τῆς ἄστατης θάλασσης.

Ἄπο τῆ φύση του ὁ ἀνόητος δὲν σταματᾷ σὲ κανένα πρᾶγμα, καὶ ὅλη ἡ ζωὴ του εἶναι μετέωρη, χωρὶς νὰ ἔχει ἀσίλευτη βάση.

Φυτό πού μεταφέρεται συνεχῶς δὲν κάνει καρπούς.

Τίτλος 24.— **Γιὰ τὴ δόξα καὶ τὴν τιμὴ· καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίνουμε τὴ δόξα μας σὲ ἄλλον.**

«Νὰ μὴ παραχωρήσεις σὲ ἄλλον τὴ δόξα σου, καὶ τὰ συμφέροντά σου σὲ ἔθνος ξένο».

«Τὴ δόξα μου δὲν θὰ τὴν δώσω σὲ ἄλλον».

«Ὅσο ἀκόμα ζεῖς καὶ ἀναπνέεις, μὴ μεταβιβάσεις τὴν ἐλευθερίαν σου σὲ κανένα ἄλλον. Διότι εἶναι προτιμότερο τὰ παιδιά σου νὰ ἔχουν τὴν ἀνάγκη σου, παρά ἐσὺ νὰ κοιτάζεις στὰ χέρια τῶν παιδιῶν σου· καὶ ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα τοῦ τέλους σου, τότε μοίρασε τὴν κληρονομία σου. Νὰ μὴ δώσεις τὸ δικαίωμα νὰ σὲ ἐξουσιάσει ὅσο ζεῖς στὸν γιό, στὴ γυναῖκα, στὸν φίλο ἢ στὸν ἀδελφὸ σου. Νὰ μὴ δώσεις σὲ ἄλλον τὴ δόξα σου, γιὰ νὰ μὴ μετανιώσεις καὶ παρακαλεῖς ἔπειτα γι' αὐτά».

Τίτλος 25.— **Γιὰ τὸν διάβολο, δηλαδὴ τὸν Σατανᾶ καὶ τοὺς δαίμονες.**

«Ὅταν τὸ πονηρὸ πνεῦμα καταλάμβανε τὸν Σαούλ, ἔπαιρνε ὁ Δαβὶδ τὴν κιθάρα, ἔπαιζε μὲ τὰ δάκτυλά του καὶ ψυχαγωγοῦσε τὸν Σαούλ, ὅποτε ἀπομακρυνόταν τὸ πονηρὸ πνεῦμα ἀπὸ αὐτόν».

«Εἰσχώρησε ὁ διάβολος στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ καὶ παρακίνησε τὸν Δαβὶδ νὰ ἀπαριθμήσει τοὺς Ἰσραηλιῆτες».

«Ἡ δύναμη τοῦ Σατανᾶ βρίσκεται στὸν ὀμφαλὸ τῆς κοιλιᾶς του. Ὑψώνει τὴν οὐρά του σὰν κυπαρίσσι, καὶ τὰ νεῦρα του συμπλέκονται μεταξύ τους σὰν νὰ εἶναι σχοινιά»¹³.

«Τὸ φύσημά του εἶναι σὰν ἀναμμένα κάρβουνα, καὶ ἡ καρδιά του εἶναι σκληρὴ σὰν σίδηρο. Ποιὸς μπορεῖ νὰ ξεσκεπάσει τὸ κάλυμμα τοῦ δέρματος πού τὸν ντύνει, καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσει στὶς πτυχές τοῦ θώρακά του; Ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀνοίξει τὴν πύλη τοῦ στόματός του; Γύρω – γύρω εἶναι τὰ τρομερὰ δόντια του, καὶ τὰ ἐσωτερικά του εἶναι σὰν χάλκινες ἀσπίδες. Ἄπο τὸ στόμα του βγαί-

15 πάδες καιόμεναι καὶ διαρριπτοῦνται ἐσχάροι πυρός. Ἐκμυκτῆρων αὐτοῦ ἐκπορευέται καπνὸς καμίνου καιομένης πυρὶ ἀνθράκων. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀνθρακας φλέξει, φλόξ δὲ ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκπορευέται. Ἐμπροσθεν αὐτοῦ προτρέχει ἀπώλεια. Ἡ στρωμνὴ αὐτοῦ ὀβελίσκοι ὄξει, πᾶς δὲ χρυσὸς θαλάσσης ὑπ' αὐτὸν ὡσπερ πηλὸς
20 ἀμύθητος».

Ζαχ. 3,1-2.— «Ἐδειξέ μοι Κύριος Ἰησοῦν τὸν ἱερέα ἐστῶτα πρὸ προσώπου ἀγγέλου Κυρίου, καὶ ὁ διάβολος εἰστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς τὸν διάβολον· Ἐπιτιμήσει Κύριος ἐν σοί, διάβολε, καὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν Ἱερουσαλήμ».

25 Ἦσ. 14,12-19.— «Πῶς ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἑωσφόρος, ὁ πρῶτὸς ἀνατέλλων, συνετρίβη εἰς τὴν γῆν, ὁ ἀποστέλλων πρὸς πάντα τὰ ἔθνη; Σὺ δὲ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι· ἐπάνω τῶν ἀστρῶν τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου. Καθίσω ἐν ὄρει ὑψηλῷ, ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ πρὸς βορρᾶν ἀναβήσομαι,
30 ἐπάνω τῶν νεφελῶν· ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ. Νῦν δὲ εἰς ἄδου καταβήσομαι καὶ εἰς τὰ θεμέλια τῆς γῆς. Οἱ ἰδόντες σε θαυμάσουσιν ἐπὶ σοί καὶ ἐροῦσιν· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὁ παροξύνων τὴν γῆν, σείων βασιλεῖς, ὁ θεὸς τὴν οἰκουμένην ὅλην ἔρημον, καὶ τὰς πόλεις καθεῖλεν, τοὺς δὲ ἐν ἀπαγωγῇ οὐκ ἔλυσεν. Πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς
35 γῆς ἐκοιμήθησαν ἐν τιμῇ, ἄνθρωπος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Σὺ δὲ ριφήσῃ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς νεκρὸς ἐβδελυγμένος, μετὰ πολλῶν τεθνηκότων ἐκκεκεντημένων μαχαίρα, καταβαινόντων εἰς ἄδου. Ὅν τρόπον γὰρ ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρὸν, οὐδὲ ἔσῃ καθαρὸς· διόπερ τὴν γῆν μου ἀπώλεσας καὶ τὸν λαόν μου ἀπέ-
40 κτεινας, λέγει Κύριος».

Δαν. 8,25.— «Δόλος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ μεγαλυνηθήσεται, καὶ δόλω διαφθερεῖ πολλούς, καὶ ἐπ' ἀπώλεια πολλῶν στήσεται».

Σοφ. Σολ. 2,4.— «Φθόνῳ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσ-
45 ἤλθεν».

Ματθ. 4,1-11.— «Τότε Ἰησοῦς ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ μ' νύκτας, ὕστερον ἐπεινάσε. Καὶ προσελθὼν

νουν κάτι σάν λαμπάδες αναμμένες και διαχέονται τριγύρω σάν έστιές φωτιάς. Ἀπὸ τὰ ρουθούνια του βγαίνει καπνὸς καμίνου πού καίεται μὲ ἀναμμένα κάρβουνα. Τὸ φύσημά του ἀνάβει κάρβουνα, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει φλόγα. Μπροστά του προπορεύεται ἡ καταστροφή. Τὸ στῶμα του ἀποτελεῖται ἀπὸ μυτερά καρφιά, καὶ ὅλο τὸ χρυσάφι τῆς θάλασσας κάτω ἀπὸ αὐτὸν μοιάζει σάν λάσπη ἀνυπολόγιστη»¹⁴.

«Ὁ Κύριος μοῦ ἔδειξε τὸν Ἰησοῦ τὸν ἀρχιερέα, νὰ στέκεται μπροστά στὸν ἄγγελο τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν διάβολο νὰ στέκεται στὰ δεξιά τοῦ ἀρχιερέα. Καὶ εἶπε ὁ ἄγγελος στὸν διάβολο: Νὰ σὲ ἐπιτιμήσει ὁ Κύριος, διάβوله, καὶ αὐτὸς πού διάλεξε τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς πόλη του».

«Πῶς ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ ἑωσφόρος, αὐτὸς πού ἀνέτελλε κάθε πρωί; Πῶς τσακίστηκε στὴ γῆ αὐτὸς πού ἔστειλε τὰ στρατεύματα τοῦ σ' ὅλα τὰ ἔθνη; Ἐνῶ σὺ εἶχες πεῖ μέσα σου: Θὰ ἀνέβω στὸν οὐρανὸ· θὰ στήσω τὸν θρόνο μου πάνω ἀπὸ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Θὰ καθίσω πάνω σὲ ὄρος ψηλὸ, θὰ ἀνεβῶ στὰ ψηλὰ βουνὰ πρὸς βορρᾶν, πάνω στὰ σύννεφα: θὰ γίνω ὁμοιος μὲ τὸν Ὑψιστο. Τώρα ὅμως θὰ κατεβεῖς στὸν ἄδη καὶ στὰ θεμέλια τῆς γῆς. Αὐτοὶ πού θὰ σὲ δοῦν θὰ ἐκπλαγοῦν γιὰ τὸ κατάντημά σου καὶ θὰ ποῦν: Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἀνατάρασσε τὴ γῆ, συγκλόνιζε τοὺς βασιλεῖς, ἐρήμωνε τὴν οἰκουμένη, γκρέμιζε τὶς πόλεις καὶ κρατοῦσε δέσμιους τοὺς αἰχμαλώτους πού ἔπαιρνε. Ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς πέθαναν μὲ τιμές, ὁ κάθε ἄνθρωπος στὸ σπίτι του. Ἐνῶ ἐσὺ θὰ πεταχτεῖς στὰ βουνὰ σάν σιχαμένος νεκρὸς μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους νεκροὺς, πού πέθαναν διατρυπημένοι μὲ μαχαίρι, καὶ κατεβαίνουν στὸν ἄδη. Ὅπως ἓνα ἔνδυμα βουτηγμένο στὸ αἷμα δὲν εἶναι καθαρὸ, ἔτσι καὶ σὺ δὲν θὰ εἶσαι καθαρὸς, ἐπειδὴ κατέστρεψες τὴ γῆ μου καὶ τὸν λαὸ μου, λέγει ὁ Κύριος».

«Θὰ ὑπάρχει δόλος στὸ χέρι του καὶ θὰ ἀλαζονεύεται μέσα στὴν καρδιά του, μὲ τὴν πανουργία του θὰ ἐξολοθρεύσει πολλοὺς, καὶ πάνω στὰ πτώματα πολλῶν θὰ σταθεῖ ὑπερήφανος».

«Ἀπὸ τὸν φθόνου τοῦ διαβόλου μῆκε στὸν κόσμου ὁ θάνατος».

«Τότε ὁ Ἰησοῦς ὁδηγήθηκε ἀπὸ τὸ Πνεῦμα στὴν ἔρημο, γιὰ νὰ πειρασθεῖ ἀπὸ τὸν διάβολο: καὶ ἀφοῦ νῆστεψε σαράντα μέρες καὶ σαράντα νύχτες, τότε πείνασε. Τὸν πλησίασε λοιπὸν ὁ διάβολος

αὐτῷ ὁ πειράζων εἶπεν· Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι
 50 ἄρτοι γένωνται. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· Γέγραπται· Οὐκ ἐν ἄρτῳ
 μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ
 στόματος Θεοῦ. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἀγίαν
 πόλιν, καὶ ἴστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ λέγει αὐτῷ·
 Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
 55 Γέγραπται· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. Πάλιν παρα-
 λαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν
 αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ
 λέγει αὐτῷ· Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ. Γέγραπται
 60 γάρ· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύ-
 σεις».

Λουκᾶ 10, 18.— «Εἶπε δὲ τοῖς ἑβδομήκοντα ὁ Κύριος· Ἐθεώρουν
 τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἴδου δίδωμι
 ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ
 65 πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ».

Ἰακ. 4, 7.— «Ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν».

Α' Πέτρ. 5, 8.— «Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ἀντίδικος ὑμῶν διά-
 βολος ὡς λέων ὠρνούμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ, ᾧ ἀντί-
 στήτε στερεοὶ ἐν πίστει».

70 Μ. Βασιλείου, Προτρεπτ. εἰς τὸ βάπτισμα.— Τὰς πονηρὰς τοῦ
 διαβόλου συμβουλίας ἀποκωλύων ἡμᾶς ὁ Κύριος δέξασθαι, «σήμε-
 ρον», φησὶν, «ἐὰν τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε». Ἐκεῖνος λέγει, τὴν
 σήμερον ἐμοί, καὶ τὴν αὔριον τῷ Θεῷ. Ὁ Κύριος ἀντιβοᾷ· «σήμε-
 ρον, ἐὰν τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε». Νόησον τὸν ἐχθρόν· οὐ τολμᾷ
 75 συμβουλευσαὶ καθόλου ἀποστῆναι τοῦ Θεοῦ (οἶδεν ὅτι βαρὺ τοῦτο
 ἀκοῦσαι Χριστιανοῖς), ἀλλὰ τέχναις ἀπατηλαῖς μεθοδεύει τὴν ἐπι-
 χεΐρησιν. Σοφός ἐστι τοῦ κακοποιῆσαι· σήμερον κλέπτει ἡμᾶς διὰ
 τῆς μεθοδείας, καὶ τὴν αὔριον ἡμῖν τὰς ἐπαγγελίας περιαφίησιν.
 Εἶτα, ἐπειδὴν ἡ αὔριον ἔλθῃ, πάλιν ἔρχεται κακῶς συμμεριστής,
 80 ἡμῶν ἀξιῶν τὴν σήμερον αὐτῷ, τὴν δὲ αὔριον τῷ Κυρίῳ· καὶ οὐ-
 τως αἰεὶ, τὸ μὲν παρὸν δι' ἡδονῆς ἀφαιρούμενος, τὸ δὲ μέλλον ταῖς
 ἐλπίσιν ἡμῶν προσαφιεῖς, λανθάνει ἡμᾶς ἀποβουκολῶν τῆς ζωῆς.

καὶ τοῦ εἶπε· Ἐὰν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πῶς οἱ πέτρες αὐτὲς νὰ γίνουιν ψωμιά. Καὶ ἐκεῖνος ἀπαντώντας εἶπε· Εἶναι γραμμένον· ὁ ἄνθρωπος δὲν ζεῖ μόνο μὲ ψωμί, ἀλλὰ μὲ κάθε λόγο πού βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Τότε τὸν παραλαμβάνει ὁ διάβολος καὶ τοῦ φέρνει στὴν ἅγια πόλη καὶ τὸν βάζει νὰ σταθεῖ στὴν ἄκρη τῆς στέγης τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ λέει· Ἐὰν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πέσε κάτω. Καὶ ὁ Κύριος τοῦ ἀπάντησε· Εἶναι γραμμένον νὰ μὴ πειράξεις τὸν Κύριο καὶ Θεό σου. Πάλι τὸν παίρνει ὁ διάβολος καὶ τὸν ὀδηγεῖ σ' ἓνα ψηλὸ βουνὸ καὶ τοῦ δείχνει ὅλες τὶς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴ λαμπρότητά τους καὶ τοῦ λέει· Ὅλα αὐτὰ θὰ σοῦ τὰ δώσω, ἐὰν πέσεις καὶ μὲ προσκυνήσεις. Τότε τοῦ λέει ὁ Ἰησοῦς· Πήγαινε πίσω μου, Σατανᾶ, διότι εἶναι γραμμένον· Νὰ προσκυνεῖς τὸν Κύριο καὶ Θεό σου, καὶ μόνο αὐτὸν νὰ λατρεύεις».

«Εἶπε στοὺς ἑβδομήντα μαθητὲς τοῦ ὁ Κύριος· Ἔβλεπα τὸν Σατανᾶ νὰ πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὰν ἀστραπή. Σᾶς δίνω τὴν ἐξουσία νὰ πατᾶτε ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σκορπιούς καὶ πάνω σὲ ὅλη τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ».

«Ἀντισταθεῖτε στὸν διάβολο καὶ θὰ φύγει ἀπὸ σᾶς».

«Γίνετε νηφάλιοι, μείνετε ἄγρυπνοι, διότι ὁ ἀντιδικὸς σας διάβολος περπατεῖ σὰν λιοντάρη πού οὐρλιάζει, ζητώντας κάποιον νὰ τὸν καταπιεῖ· ἀντισταθεῖτε σ' αὐτὸν στερεωμένοι πάνω στὴν πίστη».

Παρεμποδίζοντας μας νὰ δεχτοῦμε τὶς πονηρὲς συμβουλὲς τοῦ διαβόλου ὁ Κύριος λέγει· Ἐὰν ἀκούσετε σήμερα τὴ φωνή μου'. Ἐκεῖνος ὁ διάβολος λέγει· Σήμερα μὲ μένα καὶ αὔριο μὲ τὸν Θεό'. Ὁ Κύριος ἀντίθετα φωνάζει· Σήμερα, ἐὰν ἀκούσετε τὴ φωνή μου'. Πρόσεξε τὸν ἐχθρό· δὲν τολμᾷ κἄν νὰ συμβουλέψει νὰ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὸν Θεό. Γνωρίζει ὅτι αὐτὸ εἶναι πολὺ βαρὺ νὰ τὸ ἀκούσουν οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ μεθοδεύει τὴν ἐπιχείρησιν μὲ τεχνάσματα ἀπατηλά. Εἶναι σοφὸς στὸ νὰ βλάψει. Σήμερα μᾶς ξεγελάει μὲ τὴ μεθόδευσὴ του, καὶ ἀφήνει γιὰ αὔριο τὶς ἐπαγγελίες σὲ μᾶς. Ἐπειτα, ὅταν ἔρθει τὸ αὔριο, ἔρχεται πάλι νὰ μᾶς συμμαριστεῖ κακῶς, ἀξιῶνοντας ἐμᾶς σήμερα γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ τὸ αὔριο γιὰ τὸν Κύριο· καὶ ἔτσι πάντοτε, κλέβοντας τὸ παρὸν μὲ τὴν ἡδονή, καὶ ἀφήνοντας τὸ μέλλον στὶς ἐλπίδες μας, δὲν ἀντιλαμβανόμαστε ὅτι μᾶς ἀποκόπτει ἀπὸ τὴ ζωή.

Ἰδίου.— Πονηρὸς ὁ διάβολος καὶ κακίας παντοίας δημιουργός· καὶ ὡσπερ ἔπεται τῷ ἀγαθῷ ἢ ἀφθονία, οὕτως ἀκολουθεῖ τῷ δια-
85 βόλῳ ἢ βασκανία.

Ἰδίου.— Ἐν τῷ τῆς βασκανίας ὄπλῳ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι συντελείας αἰῶνος, πάντας τιτρώσκει καὶ καταβάλλει ὁ λυμεὼν τῆς ζωῆς ἡμῶν διάβολος καὶ ὁ χαίρων τῇ ἀπωλείᾳ. Ὁ καταπεσὼν διὰ τοῦ φθόνου, καὶ ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ τοῦ ἴσου ὄπλου καταβάλλων.

90 Ἰδίου, Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός.— Πόθεν πονηρὸς ὁ διάβολος; Ἐκ τῆς οἰκειίας προαιρέσεως. Αὐθαίρετον γὰρ ἔχων τὴν ζωὴν καὶ ἐπ' αὐτῷ κειμένην τὴν ἐξουσίαν, ἢ παραμένειν τῷ Θεῷ, ἢ ἀλλοτριωθῆναι τοῦ ἀγαθοῦ, Γαβριὴλ ἄγγελος, καὶ παρέστηκε τῷ Θεῷ διηνεκῶς, ὁ Σατανᾶς ἄγγελος, καὶ ἐξέπεσε τῆς οἰκειίας
95 τάξεως. Κάκεινον μὲν ἢ προαίρεσις διεφύλαξε τοῖς ἄνω, καὶ τοῦτον κατέρριψε τῆς γνώμης τὸ αὐτεξούσιον. Ἡδύνατο γὰρ κάκεινος ἀποστῆναι, καὶ οὕτως μὴ ἐκπεσεῖν· ἀλλὰ τὸν μὲν διεσώσατο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τὸ ἀκόρεστον, τὸν δὲ ἀπόβλητον ἔδειξεν ἢ ἐκ Θεοῦ ἀναχώρησις.

100 Ἰδίου, ὄπ. π.— Πόθεν οὖν αὐτῷ ὁ πρὸς ἡμᾶς πόλεμος; Ὅτι, δοχεῖον ὄν πάσης κακίας, ἐδέξατο καὶ τοῦ φθόνου τὴν νόσον καὶ ἐβάσκηκεν ἡμῖν τῆς τιμῆς. Οὐ γὰρ ἠνεγκε τὴν ἄλλυπον ἡμῶν ζωὴν τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ, δόλοισι δὲ καὶ μηχανήμασι ἐξαπατήσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἦν ἔσχε πρὸς τὸ ὁμοιωθῆναι
105 Θεῷ, ταύτη πρὸς τὴν ἀπάτην ἀποχρησάμενος, ἔδειξε τὸ ξύλον καὶ ἐπηγγείλατο διὰ τῆς βρώσεως αὐτοῦ ὅμοιον καταστήσειν. «Ἐὰν γὰρ φάγητε», φησὶν, «ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν». Οὐκ ἐχθρὸς τοίνυν ἡμῖν κατεσκευάσθη, ἀλλ' ἐκ ζηλοτυπίας ἡμῖν εἰς ἐχθραν ἀντικατέστη. Ὁρῶν γὰρ ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἀγγέλων ρι-
110 φθέντα, οὐκ ἔφερε βλέπειν τὸν γῆινον εἰς τὴν ἀζίαν τῶν ἀγγέλων διὰ προκοπῆς ἀνυψούμενον. Ἐπειδὴ γοῦν γέγονεν ἐχθρὸς ἡμῶν, ἐφύλαξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐναντίωσιν, δι' ἣν τῷ ὑπηρετησαμένῳ αὐτῷ διελέγετο πρὸς αὐτὸν τὴν ἀπειλήν, ὅτι «ἐχθραν θήσω ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς».

115 Ἰδίου, ὄπ. π.— Ἐπειδὴ γέγονεν ἀποστάτης ὁ διάβολος, ἐχθρὸς μὲν Θεοῦ, ἐχθρὸς δὲ τῶν ἀνθρώπων, τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγεννη-

Ὁ διάβολος εἶναι πονηρὸς καὶ δημιουργὸς κάθε κακίας· καὶ ὅπως τὸν ἀγαθὸ τὸν ἀκολουθεῖ ἢ ἀφθονία (ἐλλειψη φθόνου), ἔτσι καὶ τὸν διάβολο τὸν ἀκολουθεῖ ἢ βασκανία.

Μὲ τὸ ὄπλο τοῦ φθόνου, ἀπὸ τότε ποῦ ἐγίνε ὁ κόσμος καὶ μέχρι τῆ συντέλεια τῶν αἰώνων, πληγώνει καὶ νικᾷ ὅλους ὁ καταστροφέας τῆς ζωῆς μας διάβολος, αὐτὸς ποῦ χαίρεται μὲ τὴν καταστροφή μας. Αὐτὸς ποῦ γκρεμίστηκε ἐξαιτίας τοῦ φθόνου, καὶ ποῦ μὲ τὸ ἴδιο ὄπλο νικᾷ καὶ ἐμᾶς.

Πῶς ἐγίνε κακὸς ὁ διάβολος; Μὲ τὴ δική του προαίρεση. Διότι, ἐνῶ εἶχε ἀναξάρτητη τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐλευθερία νὰ διαλέξει αὐτὸς ἂν θὰ παραμείνει στὸν Θεὸ ἢ θὰ ἀποξενωθεῖ ἀπὸ τὸν ἀγαθὸ, ὅπως ὁ ἄγγελος Γαβριήλ ποῦ παραστέκεται διαρκῶς στὸ Θεό, ὁ ἄγγελος Σατανᾶς ἔχασε τὸ ἀξίωμά του. Καὶ ἐκεῖνον βέβαια, τὸν Γαβριήλ, ἢ προαίρεση τὸν διατηρεῖ σῶο στά ἄνω, ἐνῶ αὐτὸν ἢ ἐλευθερία τῆς γνώμης τὸν γκρέμησε κάτω. Διότι μποροῦσε καὶ ἐκεῖνος νὰ ἀποστατήσει, καὶ αὐτὸς νὰ μὴ ξεπέσει. Ἄλλὰ τὸν ἕνα τὸν ἔσωσε ἢ ἀκόρεστη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὸν ἄλλο τὸν ἔκανε ἀπόβλητο ἢ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἄπὸ ποῦ λοιπὸν ξεκίνησε ὁ πόλεμος ἐναντίον μας; Ἄπὸ τὸ ὅτι, ὄντας δοχεῖο κάθε κακίας, δέχθηκε καὶ τὴν ἀρρώστια τοῦ φθόνου, καὶ φθόνησε τὴν τιμὴ μας. Διότι δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὴν χωρὶς λύπη ζωὴ μας στὸν παράδεισο, καὶ ἐξαπατώντας τὸν ἄνθρωπο μὲ δόλους καὶ τεχνάσματα, χρησιμοποιοῦντας γιὰ τὴν ἐξαπάτηση τὴν ἐπιθυμία ποῦ εἶχε αὐτὸς νὰ γίνε ὁμοιος μὲ τὸ Θεό, ἔδειξε τὸ δέντρο καὶ ὑποσχέθηκε ὅτι μὲ τὴ βρώση αὐτοῦ θὰ τὸν κάνει ὁμοιο μὲ τὸν Θεό. «Ἄν», λέγει, «φᾶτε, θὰ γίνετε σάν θεοί, γνωρίζοντας τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό». Ἐπομένως δὲ δημιουργήθηκε ἐχθρὸς μας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ ζηλοτυπία του μεταβλήθηκε σὲ ἐχθρὸ μας. Διότι, βλέποντας ὅτι ὁ ἑαυτὸς του πετάχτηκε ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, δὲν ἄντεχε νὰ βλέπει τὸν γῆϊνο ἄνθρωπο νὰ ἀνυψῶνεται μὲ τὴν πρόοδό του στὴν τάξη τῶν ἀγγέλων. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγίνε ἐχθρὸς μας, διατήρησε ὁ Θεὸς τὴν ἀντίθεσή του πρὸς αὐτὸν, ἐξαιτίας τῆς ὁποίας ἀπύθυνε σ' αὐτὸν ποῦ τὸν ἐξυπηρέτησε (στὸ φίδι) τὴν ἀπειλή, «θὰ βάλω ἐχθρα ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ στὸν ἀπόγονο αὐτῆς»¹⁵.

Ἐπειδὴ ὁ διάβολος ἐγίνε ἀποστάτης, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχθρὸς τῶν ἀνθρώπων, ποῦ πλάστηκαν 'κατ' εἰκόνα' τοῦ Θεοῦ, γι'

μένων, διὰ τοῦτο ἐστὶ μισάνθρωπος· διότι καὶ θεομάχος καὶ μισεῖ ἡμᾶς ὡς κτίσματα τοῦ Δεσπότη, καὶ ὡς ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ· καὶ συνεχρήσατο αὐτοῦ τῇ πονηρίᾳ εἰς γυμνάσιον τῶν ἡμετέρων ψυχῶν
 120 ὁ σοφῶς καὶ προνοητικῶς οἰκονομῶν τὰ ἀνθρώπινα, ὡσπερ ἰα-
 τρὸς τὸν τῆς ἐχίδνης ἰὸν εἰς σωτηρίων φαρμάκων κατασκευὴν ἀπο-
 χρώμενος. Σαταῖν μὲν οὖν λέγεται, διὰ τὸ ἀντικεῖσθαι τῷ ἀγαθῷ.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. Περί εἰρήνης.— Τῶν ἀγγέλων ὁ στασιάζου-
 σαι τολμήσας καὶ ὑπὲρ τὴν ἀσίαν ἀρθῆναι, κατέναντι Κυρίου παντο-
 125 κράτορος τραχηλιάσας καὶ ὑπὲρ τὰ νέφη καθέδραν ἐπινοῶν, ὡς ὁ
 λόγος, δίκην ἔδωκε τῆς ἀπονοίας ἀσίαν, σκότος ἀντὶ φωτὸς εἶναι
 κατακριθεῖς.

**Τίτλος ΚΣ'— Περί δυσπιστίας, καὶ ὅτι ὁ ἐπ' εὐλόγῳ αἰτία
 δυσπιστήσας, Θεῷ συγγινώσκειται.**

Γέν. 17,15–19.— «Εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ· Σάρα ἡ γυνὴ σου οὐ
 κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρα, ἀλλὰ Σάρρα ἔσται τὸ ὄνομα αὐ-
 5 τῆς. Εὐλογήσω δὲ αὐτὴν καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλο-
 γήσω αὐτὸν καὶ ἔσται εἰς ἔθνος, καὶ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ ἔσονται. Καὶ
 ἔπεσεν Ἀβραάμ ἐπὶ πρόσωπον καὶ εἶπεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ λέ-
 γων· Εἰ τῷ ἑκατονταετεί καὶ Σάρρα ἐνενήκοντα ἐτῶν οὐσα τέξεται;
 Εἶπε δὲ Ἀβραάμ πρὸς τὸν Θεόν· Ἰσμαὴλ οὗτος ζήσεται ἐναντίον
 10 σου. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ· Ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνὴ σου τέξεται
 σοι υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ. Καὶ στήσω τὴν διαθή-
 κην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ Θεός, καὶ τῷ
 σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν».

Λουκᾶ 1,18–20.— «Εἶπεν Ἐλισαιέ· δίμετρον κριθῆς σίκλου καὶ
 15 μέτρον σεμιδάλεως σίκλου ἔσται ὡς ἡ ὥρα αὕτη αὐριον ἐν πύλῃ
 Σαμαρείας. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ τριστάτης τῷ Ἐλισαιέ καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ
 Κύριος ποιεῖ καταράκτας ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐ μὴ ἔσται τὸ ρῆμα τοῦτο.
 Καὶ εἶπεν Ἐλισαιέ· Ἰδοὺ ὄψει τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἐκεῖθεν οὐ
 μὴ φάγῃς».

20 Λουκᾶ 1,34–35.— «Εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· Κατὰ τί
 γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβη-
 κυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ·
 Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπεστά-
 λην λαλῆσαι πρὸς σὲ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. Καὶ ἰδοὺ ἔση
 25 σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρις ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα,
 ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς
 τὸν καιρὸν αὐτῶν».

αὐτὸ εἶναι μισάνθρωπος· διότι καὶ θεομίχλος εἶναι καὶ ἐμᾶς μισεῖ ὡς κτίσματα τοῦ Κυρίου καὶ ὡς ὁμοιώματα τοῦ Θεοῦ. Ὅμως χρησιμοποίησε τὴν πονηρία αὐτοῦ, γιὰ νὰ ἀσκήσει τὶς ψυχές μας, αὐτὸς πού σοφὰ καὶ προνοητικὰ οἰκονομεῖ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, χρησιμοποιώντας σὰν γιατρὸς τὸ δηλητήριο τῆς ὀχιάς γιὰ τὴν παρασκευὴ τῶν θεραπευτικῶν φαρμάκων. Σατανᾶς λοιπὸν λέγεται, ἐπειδὴ ἀντιστρατεύεται στὸ ἀγαθόν.

Αὐτὸς πού, ὄντας ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, τόλμησε νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ νὰ ὑψωθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴν τάξιν ὅποια βρισκόταν καὶ νὰ ἀνταδίασῃ ἀπέναντι στὸν παντοδύναμο Κύριο καὶ ἐπινόησε θρόνον ἄνω ἀπὸ τὰ σύννεφα, ὅπως λέγεται, τιμωρήθηκε ὅπως ταίριαζε στὴν τρέλλα του, καταδικασμένος νὰ εἶναι σκοτάδι ἀντὶ φωτὸς πού ἦταν.

Τίτλος 26.— Γιὰ τὴ δυσπιστία· καὶ ὅτι αὐτὸς πού γιὰ δικαιολογημένη αἰτία ἔδειξε δυσπιστία, συγχωρεῖται ἀπὸ τὸν Θεόν.

«Εἶπε ὁ Θεὸς στὸν Ἀβραάμ· Ἡ γυναίκα σου ἡ Σάρα δὲν θὰ ὀνομάζεται Σάρα, ἀλλὰ τὸ ὄνομά της θὰ εἶναι Σάρρα. Θὰ τὴν εὐλογήσω καὶ θὰ σοῦ δώσω παιδί ἀπὸ αὐτήν, θὰ τὸ εὐλογήσω καὶ θὰ γίνῃ ἔθνος μεγάλο, καὶ θὰ προέλθουν καὶ βασιλεῖς ἀπὸ αὐτό. Καὶ ὁ Ἀβραάμ ἔπεσε κάτω καὶ σκέφτηκε μέσα του· Εἶναι δυνατόν σέ μένα, πού εἶμαι ἑκατὸ χρόνων, νὰ γεννήσῃ ἡ Σάρρα πού κι αὐτὴ εἶναι ἐνενήντα; Καὶ εἶπε στὸν Θεόν ὁ Ἀβραάμ· Καὶ αὐτὸς ὁ Ἰσμαήλ, πού εἶναι γιός μου, ἄς ζήσῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν εὐλογία σου. Καὶ ὁ Θεὸς εἶπε στὸν Ἀβραάμ· Νά, ἡ Σάρρα ἡ γυναίκα σου θὰ σοῦ γεννήσῃ γιὸ καὶ θὰ τὸν ὀνομάσεις Ἰσαάκ. Καὶ μὲ αὐτὸν θὰ συνάψω τὴ διαθήκην μου, διαθήκην αἰώνια, ὅτι θὰ εἶμαι Θεὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπογόνων του».

«Εἶπε ὁ Ζαχαρίας στὸν ἄγγελο· Πῶς νὰ πεισθῶ γι' αὐτό; Διότι ἐγὼ εἶμαι ἡλικιωμένος καὶ ἡ γυναίκα μου προχωρημένης ἡλικίας. Καὶ ὁ ἄγγελος ἀπάντησε καὶ τοῦ εἶπε· Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γαβριήλ, πού βρίσκομαι κοντὰ στὸν Θεόν, καὶ εἶμαι σταλμένος νὰ σοῦ μιλήσω καὶ νὰ σοῦ φέρω αὐτὴ τὴν εὐχάριστη ἀγγελία. Καὶ νά, θὰ εἶσαι βουβὸς καὶ δὲν θὰ μπορεῖς νὰ μιλήσεις μέχρι τὴ μέρα πού θὰ γίνουν αὐτά, ἐπειδὴ δὲν πίστεψες στὰ λόγια μου, τὰ ὅποια θὰ ἐκπληρωθοῦν στὸν καιρὸ τους».

Λουκᾶ 1,34-35.— «Εἶπε Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν 30 αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται, Υἱὸς Θεοῦ».

Ἰω. 20,24-29.— Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ 35 ἄλλοι μαθηταί· Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὴν χειρὰ μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν· Εἰρήνη 40 ὑμῖν. Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾶ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἶδε τὰς χειρὰς μου καὶ φέρε τὴν χειρὰ σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ Κύριός μου καὶ Θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας. Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Τίτλος ΚΖ'.— Περὶ δεῖπνου καὶ συνεστιάσεως.

Παροιμ. 23,6.7.1.— «Μὴ συνδειπνεῖ ἀνδρὶ βασκάνω, μηδὲ ἐπιθυμῆσης τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῦ. Ὅν τρόπον γὰρ εἴ τις καταπίοι τρίχα, οὕτως ἐσθίει καὶ πίνει. Ἐὰν καθίσης δειπνεῖν ἐπὶ τραπέζης δυνά- 5 στου, νοητῶς νόει τὰ παρατιθέμενά σοι».

Ἐκκλ. 2,24.— «Οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ, εἰ μὴ ὃς φάγεται καὶ πίνεται, καὶ ὡς δεῖξῃ ἀγαθὸν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Καί γε τοῦτο ἐκ χειρὸς Θεοῦ ἔστιν».

Ἐκκλ. 9,7.— «Δεῦρο, φάγε ἐν εὐφροσύνῃ τὸν ἄρτον σου».

Ἦσ. 21,5.— «Ἐτοιμάσατε τράπεζαν· φάγετε, πίετε· ἀνάστητε, οἱ ἄρχοντες, ἐτοιμάσατε θυρεοὺς.

Σοφ. Σειρ. 9,16.— «Ἄνδρες δίκαιοι ἔστωσαν σύνδειπνοὶ σου».

Σοφ. Σειρ. 31,12.— «Φάγε ὡς ἄνθρωπος, ἐὰν ἐπὶ τραπέζης με- γάλῃς ἐκάθισας. Μὴ ἀνοίξης ἐπ' αὐτὴν φάρυγγά σου καὶ μὴ εἴπῃς, 15 Πολλὰ γε ἐπ' αὐτῆς. Οὐδ' ἐὰν ἐπιβλέψῃς, μὴ ἐκτείνῃς τὴν χειρὰ σου καὶ μὴ συνθλίβου αὐτῷ ἐν τρυβλίῳ. Φάγε ὡς ἄνθρωπος τὰ παρα-

«Εἶπε ἡ Μαριὰμ στὸν ἄγγελο· Πῶς θὰ μοῦ γίνει αὐτό, ἀφοῦ δὲν ἔχω ἄνδρα; Καὶ ἀπαντώντας ὁ ἄγγελος τῆς εἶπε· Πνεῦμα ἅγιο θὰ ἔρθει σ' ἐσένα καὶ θὰ σὲ σκιάσει δύναμη τοῦ Ὑψίστου· γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἅγιο πού θὰ γεννηθεῖ θὰ ὀνομαστεῖ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ».

«Ὁ Θωμᾶς, ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα, ὁ ὀνομαζόμενος Δίδυμος, δὲν ἦταν μαζί τους ὅταν ἦρθε ὁ Ἰησοῦς. Τοῦ ἔλεγαν λοιπὸν οἱ ἄλλοι μαθητές· Εἶδαμε τὸν Κύριο. Καὶ αὐτὸς τοὺς εἶπε· Ἐὰν δὲν δῶ στὰ χέρια του τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ καρφιά καὶ δὲν βάλω τὸ δάκτυλό μου στὰ σημάδια ἀπὸ τὰ καρφιά, καὶ δὲν βάλω τὸ χέρι μου στὴν πλευρά του, δὲ θὰ πιστέψω. Ὑστερα ἀπὸ ὀκτῶ μέρες ἦταν πάλι μέσα οἱ μαθητές του καὶ μαζί τους καὶ ὁ Θωμᾶς. Μπῆκε ὁ Ἰησοῦς ἐνῶ οἱ πόρτες ἦταν κλειστές, στάθηκε στὴ μέση καὶ εἶπε· ἑιρήνη ὑμῖν. Ἐπειτα εἶπε στὸν Θωμᾶ· Φέρε ἐδῶ τὸ δάκτυλό σου καὶ κοίταξε τὰ χέρια μου, καὶ φέρε τὸ χέρι σου καὶ βάλε το στὴν πλευρά μου, καὶ μὴ γίνεσαι ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Ὁ Θωμᾶς ἀπάντησε καὶ τοῦ εἶπε· Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου. Τοῦ λέει τότε ὁ Ἰησοῦς· ἐπειδὴ μὲ εἶδες, πίστεψες. Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι πού πίστεψαν χωρὶς νὰ με δοῦν».

Τίτλος 27.— Γιὰ τὸ δεῖπνο καὶ τὴ συνεστίαση.

Νὰ μὴ τρῶς μαζί με ἄνθρωπο φθονερό, οὔτε νὰ ἐπιθυμήσεις τὰ φαγητά του. Διότι τρῶει καὶ πίνει ὅπως κάποιος πού ἔχει καταπιεῖ μιὰ τρίχα. Ἐὰν καθίσεις νὰ δειπνήσεις σὲ τραπέζι ἀρχόντων, πρόσεξε πολὺ τὰ φαγητά πού σοῦ παραθέτουν».

«Δὲν ὑπάρχει γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀγαθό, παρὰ μόνο ὅ,τι φάει καὶ ὅ,τι πιεῖ, καὶ τὸ ὅποιο θὰ προσφέρει στὴν ψυχὴ του ὡς ἀγαθό. Διότι κι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ».

«Ἐλα καὶ φάγε με εὐφροσύνη τὸ ψωμί σου».

«Ἐτοιμάστε συμπόσιο· φᾶτε καὶ πιεῖτε· ἄρχοντες, σηκωθείτε καὶ ἐτοιμάστε τὶς ἀσπίδες.

«Συνδαιτυμόνες σου νὰ εἶναι ἄνθρωποι δίκαιοι».

«Ἐὰν καθίσεις σὲ ἐπίσημο τραπέζι, φάγε σὰν ἄνθρωπος. Μὴν ἀνοίξεις σ' αὐτὸ τὸν φάρυγγά σου καὶ μὴ πεῖς, Ὑπάρχουν πολλὰ ἐπάνω σ' αὐτό. Ὅπου κοιτάζεις νὰ μὴ ἀπλώνεις τὸ χέρι σου καὶ νὰ μὴ στριμώχνεσαι μ' αὐτὸν στὴν κούπα. Φάγε σὰν ἄνθρωπος αὐτὰ πού σοῦ παραθέτουν καὶ μὴ μασᾶς με τρόπο θορυβώδη, γιὰ νὰ μὴ

κείμενά σοι, καὶ μὴ διαμασῶ, μὴ μισηθῆς. Παῦσαι πρῶτος χάριν παιδείας, καὶ μὴ ἀπληστεύου, μὴ ποτε προσκόψῃς. Καὶ εἰ ἀναμέσον πλειόνων ἐκάθισας, πρότερος αὐτῶν μὴ ἐκτείνῃς τὴν χεῖρά σου».

20 Λουκᾶ 14,12-14.— «Ἔλεγεν ὁ Κύριος τῷ κεκληκότι αὐτόν· Ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσί σε καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. Ἄλλ' ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, 25 τυφλοὺς, καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι. Ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων».

Κλήμ. Ἄλεξ.— Ὡς δὲ ἀρμόδιον πρὸ τῆς τροφῆς εὐλογεῖν τὸν Θεὸν τῶν ἀπάντων, οὕτω καὶ παρὰ πότον καθήκει ψάλλειν.

Λόγοι Γερόντων.— Τράπεζα μὴ ἔχουσα μνήμην Θεοῦ, φάτνης 30 ἀλόγων οὐδὲν διενήνοχεν.

Τίτλος ΚΗ'.— *Περὶ δικαίων· ὅτι φυλάττει αὐτοὺς ὁ Κύριος.*

Ἰωβ 36,7.— «Οὐκ ἀφελεῖ ἀπὸ δικαίου ὄφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ καθιεῖται αὐτοὺς εἰς νῆκος, καὶ ὑψωθήσονται».

Ψαλμ. 32,18.— «Ἴδου οἱ ὄφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους 5 αὐτόν».

Ψαλμ. 33,18.20-21.— «Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν. Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος. Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὀστά αὐτῶν, ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται».

10 Ψαλμ. 36,39.— «Σωτηρία τῶν δικαίων παρὰ Κυρίου. Ὑποστηρίζει τοὺς δικαίους ὁ Κύριος».

Ψαλμ. 144,20.— «Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν».

Παροιμ. 3,33.— «Ἐπαύλεις δικαίων εὐλογοῦνται».

15 Παροιμ. 12,7.— «Οἶκος δικαίων εὐλογεῖται».

Παροιμ. 15,6.— «Οἶκος δικαίων ἰσχύς πολλή».

Παροιμ. 10,6.28.— «Εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου. Ἐγχορονίζει δικαίοις εὐφροσύνη».

Παροιμ. 13,9.— «Φῶς δικαίοις διὰ παντός».

20 Μὴ ἀνιχνευθέν.— «Δίκαιοι ποιοῦσιν ἐν πλούτῳ ἔτη πολλά».

σὲ μισήσουν. Νὰ σταματᾷς πρῶτος λόγῳ τῆς καλῆς σου ἀνατρο-
φῆς, καὶ μὴ δείχνεις λαιμαργία, γιὰ νὰ μὴ σκοντάψεις. Καὶ ἐὰν κά-
θισες ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς, νὰ μὴ ἀπλώνεις πρῶτος τὸ χέρι σου».

«Ἔλεγε ὁ Κύριος σ' αὐτὸν ποὺ τὸν εἶχε καλέσει· Ὅταν παρα-
θέτεις γεῦμα ἢ δεῖπνο, νὰ μὴ προσκαλεῖς τοὺς φίλους σου, οὔτε γεί-
τονες πλούσιους, οὔτε τοὺς συγγενεῖς σου, οὔτε τοὺς ἀδελφούς σου,
μήπως σὲ καλέσουν καὶ αὐτοὶ καὶ πάρεις τὴν ἀνταπόδοσή σου.
Ἄλλὰ ὅταν κάνεις δεξίωση, νὰ καλεῖς φτωχοὺς, ἀνάπηρους,
χωλοὺς, τυφλοὺς, καὶ θὰ εἶσαι μακάριος, διότι δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ
σοῦ τὸ ἀνταποδώσουν. Θὰ πάρεις ὅμως τὴν ἀνταπόδοσή σου κατὰ
τὴν ἀνάστασι τῶν δικαίων».

Ὅπως πρέπει πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητὸ νὰ δοξολογοῦμε τὸν Θεὸ
τῶν ὅλων, ἔτσι καὶ ὅταν πίνουμε πρέπει νὰ ψάλλουμε.

Τραπέζι, στὸ ὁποῖο δὲν ἀναφέρεται ὁ Θεός, δὲν διαφέρει σὲ τί-
ποτε ἀπὸ μιὰ φάτνη ἀλόγων.

Τίτλος 28.— Γιὰ τοὺς δίκαιους· ὅτι αὐτοὺς τοὺς φυλάει ὁ Κύριος.

«Δὲν θὰ πάρει ἀπὸ τὸν δίκαιο τὰ μάτια του, καὶ θὰ ἐνθρονίσει
τοὺς δίκαιους νικητές, καὶ θὰ δοξασθοῦν».

Νά, τὰ μάτια τοῦ Κυρίου εἶναι στραμμένα σ' ἐκείνους ποὺ τὸν
φοβοῦνται».

«Φώναξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἄκουσε. Εἶναι πολλῆς
οἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τοὺς γλυτώνει ὁ Κύριος.
Ὁ Κύριος φυλάσσει ὅλα τὰ ὀστᾶ τους, καὶ δὲν θὰ σπάσει οὔτε ἓνα
ἀπὸ αὐτά».

«Ἡ σωτηρία τῶν δικαίων θὰ γίνῃ ἀπὸ τὸν Κύριο. Ὁ Κύριος
ὑποστηρίζει τοὺς δίκαιους».

«Ὁ Κύριος φυλάσσει ὅλους ὅσους τὸν ἀγαποῦν».

«Οἱ ἐπαύλεις τῶν δικαίων εὐλογοῦνται».

«Τὸ σπίτι τοῦ δικαίου εὐλογεῖται».

«Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου δίνεται στὸ κεφάλι τοῦ δικαίου. Παρα-
μένει γιὰ πολλὰ χρόνια ἢ εὐφροσύνη στοὺς δίκαιους».

«Τὸ φῶς φωτίζει τοὺς δίκαιους γιὰ πάντα».

«Οἱ δίκαιοι ζοῦν πλούσια ἐπὶ πολλὰ χρόνια».

Παροιμ. 29,6.— «Δίκαιος ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ ἔσται».

Παροιμ. 11,8.— «Δίκαιος ἐκ θήρας ἐκδύνει· ἀντ' αὐτοῦ δὲ παρα-
δίδοται ὁ ἀσεβής».

Ἦσ. 43,1-2.— «Μη φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρώσάμην σε· ἐκάλεσά σε τὸ
20 ὄνομά σου· ἐμὸς εἶ σύ, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε, καὶ ἐὰν
διέλθῃς διὰ πυρός, οὐ μὴ κατακαυθῆς».

Β' Πέτρ. 2,9.— «Οἶδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ρύεσθαι».

Διδύμου.— Καὶ δίκαιοι πολλοῖς περιστατικοῖς περιπίπτουσιν,
ἀλλὰ ταῦτα μάστιγες οὐκ εἰσὶν· τὸ μὴ δι' ἁμαρτίας ὑπομεῖναι τὸν
25 σπουδαῖον.

Τίτλος ΚΘ'.— **Περὶ δικαίων· ὅτι τίμιος παρὰ Κυρίῳ
ὁ θάνατος αὐτῶν.**

Ἀριθμ. 23,10.— «Ἀποθάνοι ἡ ψυχὴ μου ἐν σκηναῖς δικαίων».

Ψαλμ. 115,6.— «Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων
5 αὐτοῦ».

Παροιμ. 10,7.— «Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων».

Παροιμ. 29,3.— «Ἐγκωμιαζομένου δικαίου, εὐφρανθήσονται
λαοὶ πολλοί».

Ἦσ. 57,2.— «Ἀπὸ προσώπου ἀδικούντος ἤρται ὁ δίκαιος, καὶ
10 ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφή αὐτοῦ».

Κυρίλλου, Κατὰ Ἰουλιανοῦ, βιβλ. 6,453.— Τιμῶμεν τὰς τῶν
ἀγίων θήκας καὶ τῆς οὕτω λαμπρᾶς αὐτῶν εὐανδρείας, καθάπερ ἐν
τάξει γερῶν καὶ ἀντιμισθίας, τὴν ἀμάραντον αὐτοῖς κατατιθέμενοι
μνήμην. Τιμῶμεν ἄνδρας ἀγίους τιμῶντας τὴν πίστιν, καὶ τοῖς τῆς
15 εὐανδρείας ἀρχήμασιν εὖ μάλα κατεστεμμένους ἀγωνισαμένους τε
μέχρι ψυχῆς καὶ αἵματος, καὶ μαρτυρήσαντας τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ,
καὶ τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀνδραγαθήμασιν ἐκλαμπρυνομένους.

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ψαλμ. 19.— Ὁ ἀπάμενος ὁστέων μάρτυρος,
λαμβάνει τινὰ μετουσίαν ἀγιασμοῦ ἐκ τῆς τῶ σώματι παρεδρευού-
20 σης χάριτος. «Τίμιος οὖν ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐ-
τοῦ».

«Ὁ δίκαιος ζεῖ με χαρὰ καὶ εὐφροσύνη».

«Ὁ δίκαιος διαφεύγει τὶς παγίδες τῶν κνηγῶν καὶ ἀντὶ αὐτοῦ συλλαμβάνεται ὁ ἀσεβής».

«Νὰ μὴ φοβᾶσαι, διότι σὲ γλύτωσα· σὲ φώναξα μετὰ τὸ ὄνομά σου· εἶσαι δικός μου, καὶ τὰ νερά τῶν ποταμῶν δὲν θὰ σὲ κατακλύσουν, καὶ ἂν περάσεις μέσα ἀπὸ φωτιά δὲν θὰ καεῖς».

«Γνωρίζει ὁ Κύριος νὰ γλυτώσει τοὺς εὐσεβεῖς ἀπὸ τὸν πειρασμό».

«Καὶ οἱ δίκαιοι πέφτουν σὲ πολλοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν εἶναι μάστιγες· μάστιγα εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀνέχεσαι τὸν σπουδαῖον ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας σου».

Τίτλος 29.— Γιὰ τοὺς δίκαιους· ὅτι ὁ θάνατός τους θεωρεῖται πολῦτιμος ἀπὸ τὸν Κύριο.

«Μακάρι νὰ πεθάνει ἡ ψυχὴ μου μέσα στὶς σκηνές τῶν δικαίων».

«Εἶναι πολῦτιμος γιὰ τὸν Κύριο ὁ θάνατος αὐτῶν ποὺ εἶναι ἀφοσιωμένοι σ' αὐτόν».

«Ἡ ἀνάμνηση τῶν δικαίων γίνεται πάντοτε μετὰ ἐγκώμια».

«Ὅταν ἐγκωμιάζεται ἕνας δίκαιος ἄρχοντας, χαίρεται ὁ λαὸς του».

«Ὁ δίκαιος ἐξαλείφθηκε ἀπὸ τὸ πρόσωπο αὐτοῦ ποὺ τὸν ἀδίκησε, ἀλλὰ ἡ ταφή του εἶναι εἰρηνικὴ».

«Τιμᾶμε τὶς θῆκες τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων καὶ τὴν τόσο λαμπρὴ τους γενναιότητα, καταθέτοντας σὰν κάποιον βραβεῖο καὶ ἀντιμισθία πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀμάραντη ἀνάμνησή τους. Τιμᾶμε τοὺς ἁγίους ἄνδρες ποὺ τιμοῦν τὴν πίστη καὶ εἶναι στεφανωμένοι μετὰ τὸ εὔσημα τῆς ἀνδρείας, διότι ἀγωνίστηκαν δίνοντας τὴν ψυχὴ καὶ τὸ αἷμα τους, καὶ μαρτύρησαν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἶναι περιβεβλημένοι μετὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τῆς εὐσέβειας».

Αὐτὸς ποὺ ἐγγίζει τὰ ὀστᾶ ἑνὸς μάρτυρα συμμετέχει κατὰ κάποιον τρόπο στὸν ἁγιασμό τῆς χάριτος ποὺ ὑπάρχει στὸ σῶμα. «Εἶναι πολῦτιμος ἐπομένως ἀπέναντι στὸν Κύριο ὁ θάνατος τῶν ἀφοσιωμένων σ' αὐτόν».

Τίτλος Α'.— *Περὶ διαφορᾶς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ ὅτι πολὺ τὸ μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ τοῦ ἁμαρτάνειν εἰς Θεὸν καὶ εἰς ἀνθρώπους.*

Α' Βασ. 2,22–25.— «Ἦλὶ πρεσβύτερος σφόδρα· καὶ ἤκουσεν ἅ 5 ἐποίουν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἵνα τί ποιεῖτε κατὰ τὸ ρῆμα τοῦτο, ὃ ἐγὼ ἀκούω ἐκ στόματος παντὸς τοῦ λαοῦ Κυρίου; Μὴ, τέκνα· ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἣν ἐγὼ ἀκούω, τοῦ μὴ δουλεύειν λαὸν Θεῷ. Ἐὰν ἁμαρτάνων ἁμαρτήσῃ ἀνὴρ εἰς ἄνδρα, καὶ προσεύξεται περὶ αὐτοῦ πρὸς Κύριον· ἐὰν δὲ τῷ Κυρίῳ 10 ἁμαρτήσῃ, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ;».

Ἦσ. 55,6–9.— «Ζητήσατε τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ εὕρισκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε. Ἦνίκα δ' ἂν ἐγγίξῃ ὑμῖν, ἀπολειπέτω ὁ ἀσεβῆς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὰς βουλάς αὐτοῦ· καὶ ἐπιστραφήτω ἐπὶ Κύριον καὶ ἐλεηθήσεται, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει τὰς ἁμαρτίας 15 ὑμῶν. Οὐδὲ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν, αἱ ὁδοὶ μου, λέγει Κύριος. Ἄλλ' ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδός μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου».

Τοσοῦτον τὸ μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ὅσον οὐδὲ ὁ λόγος παραστῆσαι δυνήσεται.

Τίτλος 30.— Για τὴ διαφορὰ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· καὶ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς καὶ στὸ νὰ ἀμαρτάνει κανεὶς στὸν Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους.

«Ὁ Ἥλι ἦταν πολὺ γέρος· ἄκουσε αὐτὰ ποὺ ἔκαναν οἱ γιοὶ του στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ τοὺς εἶπε· Γιατί κάνετε αὐτὰ ποὺ ἀκούω ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου; Μὴ, παιδιὰ μου· διότι δὲν εἶναι καλὴ ἢ φήμη ποὺ ἀκούω, τὸ νὰ μὴ ὑπηρετεῖτε τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν κάποιος ἀνθρώπος ἀμαρτήσῃ εἰς βάρος ἄλλου ἀνθρώπου, θὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτὸν στὸν Κύριο· ἐὰν ὅμως ἀμαρτήσῃ στὸν Κύριο, ποίος θὰ προσευχηθεῖ γι' αὐτόν;».

«Ἀναζητήστε τὸν Κύριο καὶ ὅταν τὸν βρεῖτε ἐπικαλεσθεῖτε τον. Ὅταν σᾶς πλησιάζει, νὰ ἐγκαταλείπει ὁ ἀσεβὴς τὴ συμπεριφορά του καὶ ὁ κάθε παράνομος τὶς ἀποφάσεις του, καὶ ἄς ἐπιστρέφει στὸν Κύριο, καὶ θὰ συγχωρηθεῖ, διότι συγχωρεῖ τὶς πολλὰς ἀμαρτίες σας. Ἡ συμπεριφορά μου δὲν εἶναι σὰν τὴ δικὴ σας συμπεριφορά, λέει ὁ Κύριος. Ἀντίθετα, ὅσο ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴ γῆ, τόσο πολὺ ἀπέχει ἡ συμπεριφορά μου ἀπὸ τὴ δικὴ σας συμπεριφορά, καὶ οἱ σκέψεις σας ἀπὸ τὴ δικὴ μου σκέψη.

Εἶναι τόσο μεγάλη ἡ ἀπόσταση μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ ὁ λόγος νὰ τὴν περιγράψῃ.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οί ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειρά γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸν στίχο καὶ τὴ σελίδα ποὺ βρίσκονται, ἐνῶ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στὴ σελίδα ποὺ βρίσκονται.

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

	Γένεσις				
3	15	494	118	120	60
				133	344
	Ἔξοδος			Ἰῶβ	
1	26	72. 74	2	9	382
		72. 74.		9δ	386
2	7	80			
12	13	306		Παροιμίαι	
19	6	10	5	5	160
	Δευτερονόμιον		7	2	64
32	15	398	12	13	470
	Βασιλειῶν Γ'		24	27	118
			27	6	106
19	2-4	380	29	13	438
	Ψαλμοὶ			Ἐκκλησιαστής	
17	17	98	1	1	104
29	10	392		Σοφία Σειράχ	
36	2	112	9	13	342
38	6	320	24	21	12
57	1	480	25	15	380
68	2	170		16	380
101	2	112			
	24	102		Ἄμῶς	
102	15	102			
115	10	50	5	18	184

	Ἡσαΐας			Γαλάτας	
1	19	88	5	17	344
14	12	170			
40	6	112		Ἐφεσίους	
	7	112	2	12	346
44	17	36. 40		13	346
66	24	184		Φιλιπησίους	
	Ἱερεμίας		3	13	48
16	16	344		44	346
	Ματθαῖος			Θεσσαλονικεῖς Β'	
5	23	134	3	6-12	224
	29	270		Τιμόθεον Α'	
10	8	448	1	18	346
	Λουκᾶς		2	15	388
13	8	346	3	15	344
23	34	110	5	13	386
	Ἰωάννης		6	17	98
10	9	88		Τιμόθεον Β'	
	Ρωμαίους		1	8	346
11	34	65	2	3	346
	Κορινθίους Α'			4	346
3	11-12	344		5	346
9	14	224		Ἐβραίους	
	24	116. 346	4	12-13	44
	26	346		Ἰακώβου	
15	56	152	1	13	90
	Κορινθίους Β'			Πέτρου Α'	
4	18	116	2	9	10

2. Εύρετήριο ονομάτων και πραγμάτων

Α

- Ἄαρών 62.
 Ἄβδιου 426.
 Ἄβελ 82. 188.
 Ἄβεσαλώμ 262. 264. 296. 298.
 Ἄβιγαία 366.
 Ἄβιμέλεχ 214. 364. 428.
 Ἄβισάκ 274.
 ἄβουλία 392.
 Ἄβραάμ 54. 360. 412. 428. 496.
 Ἄγαθος 270.
 ἀγαθοσύνη 336.
 ἀγαλλίασις 460.
 ἀγάπη 54. 60. 74. 126. 130. 136. 182.
 198. 200. 202. 204. 206. 208.
 250. 286. 316. 334. 336. 494.
 ἀγγαρία 270.
 ἀγγελία 260.
 ἀγιασμός 202.
 ἀγιαστεία 38.
 ἄγνοια 48. 150.
 ἀγνωμοσύνη 206. 246. 438.
 ἀγνωσία 66. 146. 312.
 ἀγρυπνία 356.
 Ἄδάμ 32. 70. 74. 80. 82. 180. 188.
 354. 380. 384. 386. 388. 392.
 Ἄδερ 268. 270.
 ἀδίκημα 480.
 ἀδικία 114. 138. 142. 162. 196. 212.
 232. 282. 394. 406. 468. 474.
 476. 480.
 ἀδολεσχία 400. 452.
 Ἄζαρίας 244.
 ἀθανασία 48. 74. 80. 180. 236. 460.
 ἀθλιότης 318.
 ἀθυμία 220.
 Αἰγύπτιος, -οι 196. 296.
 Αἴγυπτος 264. 294. 300. 370. 388.
 486.
 αἰδώς 274.
 αἰσχρολογία 278. 280.
 αἰσχροτής 278.
 αἰσχροουργία 280.
 αἰσχύνη 156. 158. 176. 272. 274.
 310. 372. 390. 444.
 αἰχμαλωσία 304.
 ἀκακία 230.
 ἀκηδία 220. 224.
 ἀκαρπία 442.
 ἀκαταστασία 362.
 Ἄκκαρων 190.
 ἀκολασία 154. 156. 378.
 ἀκρασία 394.
 ἀκροβυστία 362.
 ἀκτημοσύνη 232, 234.
 ἀλαζονεία 92. 316.
 ἀλήθεια 64. 72. 164. 166. 182. 198.
 204. 210. 212. 214. 218. 272.
 316. 320. 326. 344. 348. 392.
 410. 432. 482. 486.
 ἀμαθία 416.
 Ἄμαθηκ 268.
 ἀμάρτημα, -τα 132. 158. 164. 186.
 210. 282. 308. 310. 322. 336.
 338. 348. 374.
 ἄμαρτία 74. 86. 120. 122. 124. 128.
 130. 134. 136. 138. 142. 144.
 148. 150. 152. 154. 156. 158.
 160. 162. 166. 168. 170. 174.
 182. 184. 204. 220. 230. 250.
 258. 272. 282. 302. 304. 306.
 310. 322. 324. 340. 348. 358.
 374. 382. 390. 404. 422. 428.
 442. 448. 482. 504.
 ἀμαρτωλός, -οὶ 96. 136. 138. 140.
 142. 144. 146. 152. 156. 162.
 172. 174. 232. 244. 250. 282.

284. 374. 406. 434. 448. 462.
 476. 486.
 ἀμέλεια 88. 126.
 ἄμμων 370.
 ἀμνησικακία 208.
 ἀνάθεμα 284.
 ἀναΐδεια 274.
 ἀναισχυντία 132. 280.
 ἀνανδρία 256.
 ἀναρχία 218.
 ἀνάστασις 64. 88. 300. 376. 462.
 ἀνάστασις ζωῆς 178.
 ἀνάστασις κρίσεως 178.
 ἀναχώρησις 268.
 ἀνδραγάθημα 502.
 ἀνθρωπάρεσκος, -οι 482. 484.
 ἀνομία 64. 136. 140. 148. 154. 166.
 168. 176. 182. 194. 286. 306.
 326. 358. 384. 386. 422. 426.
 432. 476.
 ἀντιλογία 64. 398.
 ἀντιμισθία 502.
 ἀξιοπιστία 446.
 ἀπάθεια 244. 286. 312.
 ἀπαιδευσία 228. 374. 476.
 ἀπανθρωπία 196. 436.
 ἀπάτη 182. 236. 242. 306. 494.
 ἀπείθεια 166.
 ἀπέχθεια 450.
 ἀπληστία 114. 276. 320.
 ἀπλότης 232.
 ἀπόγνωσις 282. 284. 308.
 ἀποκαρδοκία 180.
 ἀπολύτρωσις 152.
 ἀπόνοια 496.
 ἀποσκορακισμὸς 174.
 ἀποτυχία 284.
 ἀπραγμοσύνη 264. 268.
 ἀπώλεια 142. 152. 276. 322. 390.
 402. 414. 432. 440.
 ἀρά 280. 316.

Ἄραβία 478.
 ἀργία 484.
 ἀργολογία 222.
 ἀρετὴ 12. 62. 66. 68. 70. 76. 80. 84.
 98. 150. 154. 158. 162. 170. 208.
 228. 232. 292. 308. 336. 338.
 342. 358. 416. 432. 452. 454.
 456. 472.
 ἀσέβεια 136. 146. 150. 156. 158. 208.
 312. 476.
 Ἄσσοῦρ 298.
 Ἄσσυριοὶ 486.
 Ἄστάρτη 370.
 ἀσφάλεια 62.
 ἀσχημοσύνη 376.
 ἀταξία 218. 224.
 ἀτεκνία 238. 244.
 ἀτιμία 66. 138. 244. 370. 410. 462.
 αὐτάρκεια 232. 234.
 αὐτεξούσιον 86. 494.
 ἀφθαρσία 70. 74. 88. 180. 286.
 ἀφορισμὸς 284.
 ἀφροσύνη 160. 226. 228. 366. 404.
 Ἄχαιᾶβ 268.
 Ἄχαρ 284.
 ἀχαριστία 246. 438.
 Ἄχιτόφελ 298.

B

Βαβυλῶν 160.
 Βαλαάμ 296.
 Βαλάκ 296.
 βάπτισμα 276. 300. 302. 306. 308.
 310.
 βάπτισμα μετανοίας 302.
 βάπτισμα υἰοθεσίας 302.
 Βαράκ 256. 364.
 βασιλεία 32. 34. 62.
 βασιλεία τοῦ Θεοῦ 84.
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν 254. 288. 290.
 292. 300. 304.

βασκανία 494.
 Βασσά 136. 138.
 βδέλυγμα 142. 284. 310. 312. 326.
 370.
 Βελίαρ 286.
 Βηθλεέμ 240.
 Βήλ 470.
 βλάβη 224. 392.
 βλασφημία 162. 382. 416.
 βουλή 332. 334. 408.
 βουλή Θεοῦ 292. 294. 330.
 βούλησις 418.

Γ

Γαβριήλ 494. 496.
 Γάζα 370.
 γαστριμαργία 164. 388. 394. 396.
 398.
 Γεδεών 214. 256. 296.
 γέεννα 62. 256. 186. 406.
 Γελβουέ 190.
 γλώσσα 402. 404. 406. 408.
 γνώσις 46. 70. 88. 118. 142. 268.
 336. 338. 354. 460.
 γογγυσμός 350. 352.
 γοητεία 316.

Δ

Δαβίδ 102. 120. 162. 192. 198. 240.
 242. 256. 262. 270. 296. 324.
 328. 366. 370. 380. 388. 458.
 488.
 δαιμόνιον, - α 486.
 δαίμων 68. 488.
 Δαλιδά 368. 378. 382.
 Δαμασκός 270.
 δανείζειν 432. 434.
 δάνειον 434. 436.
 Δανιήλ 300. 378.
 δευλία 64. 134.
 δέπνον 498.

διαβολή 448. 450.
 διάβολος 488. 490. 492. 494.
 διαφθορά 392.
 διαφθορά Θεοῦ 504.
 δίγλωσσος, - οι 462.
 διδάσκαλος 446.
 δικαιολογία 422.
 δίκαιος, - οι 500.
 δικαιοσύνη 56. 70. 80. 128. 136. 152.
 166. 168. 202. 210. 230. 232.
 252. 254. 260. 270. 286. 288.
 290. 310. 324. 326. 328. 352.
 400. 412. 432. 452. 454. 456.
 464. 466. 468. 470. 474. 476.
 480.
 δικαίωσις 464.
 δίψυχος, - οι 476.
 δολιότης 400.
 δόλος 230.
 δολοφονία 380.
 δόξα 34. 100. 420. 422. 452. 458.
 470. 482. 488.
 δόξα Θεοῦ 156.
 δοξολογία Θεοῦ 418.
 δουλεία 158. 218. 436.
 δουλεία τοῦ Χριστοῦ 376.
 δύναμις 40.
 δύναμις Θεοῦ 408.
 δυσπιστία 496.

Ε

Ἑβραῖος, - οι 238.
 ἐγκράτεια 168. 336. 394.
 Ἐζεκίας 298.
 εἰδωλόθυτον 334.
 εἰδωλολατρία 134.
 εἰδωλομανία 394.
 εἰδωλον, - α 286. 310. 314. 370.

εἰκῶν Θεοῦ 494.
 εἰρήνη 134. 182. 198. 200. 202. 204.
 206. 212. 232. 242. 260. 262.
 264. 336. 358. 362. 366. 384.
 454. 460. 486. 498. 502.
 εἰρωνεία 378.
 ἐκδίκησις 216.
 ἐλεημοσύνη 88. 118. 136. 208. 282.
 326. 434.
 ἐλευθερία 50. 86. 158. 304. 436. 438.
 446. 454. 482. 484.
 Ἐλισαιῆ 496.
 Ἔλλην, – ες 80. 110.
 ἐλπὶς 138. 180. 252. 256. 282. 384.
 474. 492.
 ἐξίλασμος 282.
 ἐξομολόγησις 422.
 ἐξουσία 86. 470.
 ἐπίγνωσις 66. 316. 348.
 ἐπιείκεια 82. 132. 216. 474.
 ἐπιθυμία 90. 162. 266. 316. 318. 366.
 376. 390.
 ἐπιτορκία 436. 438.
 ἐπιτίμησις 434.
 ἔρις 316.
 ἔρωσ 318.
 Εὐα 82. 362. 384. 386. 392.
 εὐανδρία 502.
 εὐγένεια 336. 444. 462.
 εὐδαιμονία 102. 398. 450.
 εὐεργεσία 216. 246. 378.
 εὐκληρία 256.
 εὐλογία 84. 86. 194. 208. 236. 280.
 406. 500.
 εὐποιᾶ 224.
 εὐπρέπεια 462.
 εὐριπος 102.
 εὐσέβεια 150. 234. 322. 342. 358.
 422. 468. 470. 502.
 εὐσπλαγχνία 382.
 εὐτραπελία 278.

εὐφροσύνη 112. 122. 138. 190. 260.
 282. 286. 300. 390. 414. 420.
 430. 452. 458. 460. 498. 500.
 502.

εὐχαριστία 422.
 Ἐφραΐμ 304.
 ἐχθρα 232. 316. 450. 494.

Z

Ζαρᾶ 238.
 Ζαχαρίας 496.
 Ζεβεδάιος 276.
 ζῆλος 226. 256. 316.
 ζηλοτυπία 494.
 ζωὴ αἰώνιος 88. 116. 176.

H

ἡδονή 72. 84. 108. 112. 152. 156.
 164. 198. 210. 232. 242. 278.
 286. 308. 342. 350. 356. 398.
 492.
 Ἡλεὶ 260.
 Ἡλὶ 268. 380. 504.
 Ἡλίας 172. 190. 302. 318.
 Ἡρώδης 380.
 Ἡρωδιάς 378. 380.
 Ἡσαΐας 40. 62. 88. 162. 170.
 Ἡσαῦ 236. 388. 390.
 ἡσυχία 224. 266. 268. 400. 462.

Θ

Θάμαρ 238.
 Θαμνά 238.
 θέλημα 86. 286.
 θέλημα Θεοῦ 316. 482.
 θλιψίς 112. 150. 158. 172. 176. 192.
 278. 298. 400. 478. 486. 500.
 θυμὸς 92. 110. 138. 144. 146. 162.
 174. 198. 206. 210. 316. 322.
 326. 350.
 θυσία 134. 138. 142. 172. 202. 212.

224. 352. 418. 420. 422. 454.
462.
θυσιαστήριον 110. 134.
Θωμᾶς 498.

I

Ἰαήλ 364.
Ἰακώβ 232. 236. 238. 252. 266. 388.
420.
Ἰάφεθ 272.
Ἰεζάβελ 378.
Ἰεζεκιήλ 68.
Ἰερεμίας 62. 158.
Ἰεριχώ 240.
Ἰεροβοάμ 138. 426.
Ἰερουσαλήμ 156. 172. 244. 270. 326.
426. 490.
Ἰεσσαί 240.
Ἰεφθᾶε 256.
Ἰησοῦς Ναυῆ 284.
ἰλαρότης 366.
Ἰορδάνης 240.
Ἰουδαία 302.
Ἰουδαῖος, -οὶ 110. 134. 244.
Ἰούδας 262. 270. 426.
Ἰούδας, πενθερός τῆς Θάμαρ, 238.
Ἰούδας προδότης 132.
Ἰπποκράτης 82.
Ἰσαὰκ 496.
Ἰσάχαρ 354.
Ἰσμαήλ 244. 496.
Ἰσοκράτης 396.
ἰσότης 446.
Ἰσραήλ 32. 34. 54. 138. 168. 194.
220. 240. 250. 252. 262. 264.
268. 270. 284. 298. 302. 322.
362. 366. 398. 418. 466. 478.
488. 504..
Ἰωάννης (ὁ Βαπτιστής) 288. 302.
380. 486.
Ἰωάννης (ὁ Εὐαγγελιστής) 164.

Ἰωῆς 244.
Ἰώβ 66. 192. 382. 386.
Ἰωδαῖ 244.
Ἰωνάθαν 198. 262.
Ἰωνᾶς 378.
Ἰωσαφάτ 172.
Ἰωσήφ 260. 300. 380.

K

Καῖν 82. 154. 188.
κακία 12. 66. 68. 76. 80. 122. 136.
140. 156. 166. 170. 224. 226.
230. 232. 246. 250. 308. 322.
344. 374. 380. 384. 396. 400.
402. 416. 456. 484. 494.
κακοδαιμονία 482.
κακολογία 208.
κακοπάθεια 84.
κακοπραγία 104. 330.
κακοτεχνία 450.
κακουργία 114.
καλλωπισμὸς 384.
καλοκαγαθία 354. 396.
καρτερία 400.
Καρχηδὼν 356.
κατάγνωσις 462.
καταδίκη 152.
καταδυναστεία 196. 468.
κατακλυσμὸς Νῶε 178.
κατάκρισις 150. 170.
καταλαλιά 350.
κατάρα 84. 86. 112. 142. 280. 324.
374. 406.
κατήφεια 220. 286. 318.
κενοδοξία 162. 446.
κίνδυνος 318. 450.
κλοπή 208. 272. 316.
κόλασις 382.
κραιπάλη 178. 320.
κρίσις τοῦ Θεοῦ 156. 174. 176. 184.
376. 474.

λαγνεία 400.
 Λάζαρος 396.
 λιτότης 234.
 λουδορία 128. 132. 224.
 λουτρὸν (βάπτισμα) 308.
 λύπη 132. 152. 174. 188. 222. 266.
 286. 316. 388. 396. 440.
 λυσιτέλεια 130.
 Λὼτ 178.

M

Μαδιάμ 296.
 μακαριότης 256. 292. 334.
 μακροθυμία 148. 160. 336.
 μαλακία 384.
 μανία 432.
 Μάρθα 266.
 Μαριάμ 498.
 Μασιφά 244.
 ματαιότης 70. 90. 92.
 Μαχμάς 264.
 μεγαλειότης 50.
 μεγαλορρημοσύνη 322.
 μεγαλοψυχία 338.
 μεγαλοσύνη 422.
 μέθη 164. 166. 178. 390. 394.
 Μελχὼλ 240. 242.
 Μέμφις 264.
 μέριμνα 178. 358. 376. 390.
 Μεσοποταμία 296.
 μετάνοια 154. 164. 282. 304.
 μήνισμα 316.
 μισανθρωπία 440. 442.
 μῖσος 110. 338.
 Μιχαήλ (ἀρχάγγελος) 176.
 μνησικακία 134. 162.
 μοιχεία 208. 316.
 μυσταγωγία 38.
 μυστήριον 78. 132. 182. 322.
 Μωάβ 296. 370.
 μωρολογία 278.

Μωϋσῆς 62. 80. 146. 158. 194. 196.
 238. 294. 322. 362. 386. 388.
 392. 418.

N

Ναβουθὲν 378.
 Ναζιραῖος 368.
 νηστεία 168. 222. 392. 394.
 Νικόδημος 248.
 Νοεμῖν 198.
 νουθεσία 448.
 Νῶε 178. 190. 300. 354.
 νωθεία 158.

O

ὁδὸς δικαιοσύνης 168.
 ὀδύνη 138. 156. 190. 192. 296. 412.
 Ὁζίας 32.
 οἰνοφλυγία 392.
 ὄκνος 158.
 ὀλιγοδεία 232.
 ὀλιγοκράτεια 170.
 ὁμοίωσις 72. 280.
 ὁμοίωσις Θεοῦ 406.
 ὁμόνοια 128.
 ὄνειδισμὸς 92. 126. 176. 272. 432.
 434.
 ὄνειδος 104. 242. 404.
 ὄπλα ἀδικίας 154.
 ὄπλα δικαιοσύνης 154.
 ὀργή 90. 110. 122. 132. 134. 138.
 144. 172. 174. 266. 274. 374.
 386. 400. 408. 410. 468.
 ὀργή Θεοῦ 268.
 ὀργή Κυρίου 136. 194. 226.
 ὄρκος 316. 436.
 ὄρμη 318.
 Ὅρνίας 274.
 ὀσιότης 70.
 Οὐρίας 380.
 ὀφθαλμοδοουλία 482. 484.

Π

πάθημα 346.
 πάθος 50. 162. 204. 314. 318. 338.
 398. 458.
 πάθος τῆς σαρκὸς 346.
 παιδαγωγία 78.
 παιδεΐα 228. 332. 358. 448.
 παιδοτροφία 318.
 παλιγγενεσία 306.
 παλίμβουλος 486.
 παράβασις 388.
 παρακοή 88. 392.
 παραμυθία 378. 438.
 παρανομία 138. 142. παρθενία 208.
 παροργισμὸς 126.
 παρρησία 142. 198. 310. 432. 438.
 Παῦλος 204. 346. 386.
 πειρασμὸς 160. 222. 428. 430. 502.
 περιεργία 224.
 περιφάνεια 470.
 πέτρα πνευματικὴ 302.
 Πέτρος 124.
 πίστις 64. 150. 162. 254. 282. 320.
 336. 344. 492. 502.
 πλάνη 182. 282.
 Πλάτων 80.
 πλεονεξία 114. 134. 210. 320. 480.
 πλημμέλεια 136. 272.
 πλημμέλημα 132. 396.
 πλησμονή 392.
 πλοῦτος 100. 472.
 πόθος 322. 336. 342. 358.
 πολυαρχία 218.
 πολυθεΐα 38.
 πολυλογία 404.
 πολυπραγμοσύνη 350.
 πολυσαρκία 390. 394.
 πονηρία 90. 132. 154. 162. 218. 342.
 346. 380. 382. 478. 496.
 πορνεία 88. 134. 162. 164. 236. 238.
 272. 334. 374. 396.

πρότης 82. 118. 132. 208. 336. 354.
 366.
 προαίρεσις 66. 74. 88. 114. 132. 154.
 242. 268. 286. 320. 322. 344.
 372. 382. 392. 494.
 προθυμία 86. 88.
 προσευχή 168. 222. 332.
 πρωτοτόκια 306.

Ρ

Ραάβ 240.
 ραδιουργία 230.
 ραθυμία 284. 416.
 ραστώνη 62.
 Ραχήλ 238.
 Ρεβέκκα 236.
 Ρουθ 198.

Σ

Σαμάρεια 270. 322. 496.
 Σαμουήλ 146. 158. 240. 256. 268.
 458. 466.
 Σαμψών 256. 368. 378. 380. 382.
 Σαούλ 120. 240. 242. 262. 268. 270.
 288.
 Σάρρα 360. 496.
 Σατανᾶς 488. 492. 494.
 Σατίμ 238.
 Σεμειί 324.
 Σήμ 272.
 Σίμων ὁ μάγος 314.
 Σισάρα 364.
 Σιών 172.
 σιωπή 262. 400.
 σκληραγωγία 168.
 Σόδομα 178.
 Σολομών 160. 370. 378. 380. 466.
 σοφία 36. 44. 54. 56. 58. 70. 76. 88.
 212. 228. 252. 300. 322. 338.
 352. 366. 422. 468.
 σταυρὸς 104. 390.

στεναγμός 316.
 Στέφανος 34.
 συγγνώμη 148. 158. 216.
 συγχώρησις 164. 282,
 συκοφαντία 480.
 συμφορά 196. 438.
 συνειδήσις 482.
 σύνεσις 228. 408.
 συνεστίασις 498.
 συνουσιασμός 390.
 συντέλεια αιώνας 176.
 Συρία 244. 268. 298.
 Σωσάννα 298.
 σωτηρία 84. 86. 130. 134. 140. 282.
 298. 332. 394. 432. 450. 456.
 458. 460. 500.
 σωφρονισμός 448.
 σωφροσύνη 154. 474.

Τ

ταλαιπωρία 160. 264. 318. 468.
 ταπεινότης 102.
 ταπεινώσις 324. 338.
 ταραχή 112. 266. 316. 318.
 τεκνογονία 388.
 τελειότης 202. 252. 268.
 τιμωρία 130. 132. 158. 160. 186.
 τόκος 434. 436. 438.
 τιμή 420. 488.
 τιμωρία 442.
 τρυφή 84. 112. 150. 226. 354. 374.
 386. 390. 394. 396.

Υ

ύβρις 174. 226. 244. 394. 432.
 υίοθεσία 306.
 ύπακοή 84.
 ύπερηφάνεια 92. 102. 230. 476.
 ύπεροψία 130.
 ύπομονή 222. 292.
 ύποταγή 216.

Φ

Φαραώ 238. 300. 302.
 Φαρές 238.
 φθόνος 100. 162. 212. 490. 494.
 φθορά 286. 318.
 φιλανθρωπία 80. 88. 90. 110. 130.
 270. 442. 474.
 φιλαργυρία 166. 228.
 φιληδονία 228. 374.
 φιλοδοξία 228.
 φιλοσοφία 80.
 φιλοστοργία 110.
 φλυαρία 362. 368.
 φόβος θανάτου 316. 360.
 φόβος Θεοῦ – φόβος Κυρίου 54. 56.
 58. 60. 62. 152. 174. 204. 375.
 380. 420. 432. 474.
 φόνος 88. 316. 378. 480.
 φρόνησις 252. 294. 354. 372. 434.
 454.
 φροντίς 358.
 φώς ἀληθείας 160.

Χ.

Χάβερ 364.
 Χαλδαῖοι 244.
 Χαμῶς 370.
 Χαναάν 190.
 χαρά 336.
 χάρισμα 202. 310.
 Χάρυβδις 398.
 Χουσι 262.
 χρηστότης 128. 130. 208. 270. 336.
 474.
 ψεῦδος 126. 182. 212. 272. 316. 326.
 384. 436. 438.

Ω

ώμοτης 132.

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α'. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

- Τόμος 1ος *Ἐπιστολές.*
» 2ος *Ἐπιστολές.*
» 3ος *Ἐπιστολές.*
» 4ος *Ὁμιλίες στήν Ἑξαήμερο.*
» 5ος *Ὁμιλίες σέ Ψαλμούς.*
» 6ος *Ὁμιλίες ἠθικῆς καί πρακτικῆς.*
» 7ος *Ὁμιλίες δογματικῆς, περιστατικῆς, ἐγκωμιαστικῆς, παιδ/κές.*
» 8ος *Ἀσκητικά Α' (᾽Ὅροι κατὰ πλάτους).*
» 9ος *Ἀσκητικά Β' (᾽Ὅροι κατ' ἐπιτομήν).*
» 10ος *Δογματικά ἔργα.*

Β'. ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

- Τόμος 1ος *Ἀπολογητικά (Κατὰ εἰδώλων, Περὶ ἐναθροπήσεως).*
» 2ος *Δογματικά Α' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Α'-Β').*
» 3ος *Δογματικά Β' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Γ'-Δ').*
» 4ος *Δογματικά Γ'.*
» 5ος *Ἑρμηνευτικά Α'.*
» 6ος *Ἑρμηνευτικά Β' (Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμούς).*
» 7ος *Ἑρμηνευτικά Γ' (Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ψαλμούς).*
» 8ος *Ἱστορικοδογματικά Α'.*
» 9ος *Ἱστορικοδογματικά Β'.*
» 10ος *Ἱστορικοδογματικά Γ'.*
» 11ος *Ἀσκητικά (Βίος Μ. Ἀντωνίου, Βίος ἀγ. Συγκλητικῆς).*
» 12ος *Λιάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.*

Γ'. ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

- Τόμος 1ος *Προσωπικῆς σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Α'.*
» 2ος *Προσωπικῆς σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Β'.*
» 3ος *Ἀπολογητικά ἔργα.*
» 4ος *Δογματικά ἔργα.*
» 5ος *Λόγοι ἐορταστικοὶ καὶ ἠθικολογικοί.*
» 6ος *Ἐγκωμιαστικοὶ καὶ Ἐπιτάφιοι Λόγοι.*
» 7ος *Ἐπιστολές.*
» 8ος *Ὁ Χριστὸς πάσχων καὶ Ἔπη δογματικά.*
» 9ος *Ἔπη Ἠθικά.*
» 10ος *Ἔπη Ἱστορικά.*
» 11ος *Ἔπη εἰς Ἐτέρους. – Ἐπιγράμματα.*

Δ' ΑΠΑΝΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

- Τόμος 1ος *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Α' - Γ')*.
 » 2ος *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Δ' - ΣΤ')*.
 » 3ος *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Ζ' - Ι')*.
 » 4ος *Τριακονταετηρικὸς στὸ Μ. Κων/ντίνου. - Στὸν Βίο Μ. Κωνσταντίνου. Λόγος Μ. Κωνσταντίνου στὸν Σύλλογο τῶν ἀγίων.*

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

- Τόμος 1ος *Δογματικὰ Α' ("Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως).*
 » 2ος *Φιλοσοφικὰ Κεφάλαια καὶ Ἀποσπάσματα. - Περί αἰρέσεων. - Εἰσαγωγή Δογμάτων στοιχειώδης. .*
 » 3ος *Περί εἰκόνων. - Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ εἰκόνων.*
 » 4ος *Λίβελλος ὀρθοῦ φρονήματος. - Περί ἀγίας Τριάδος (Λόγοι Α' - Β'). Περί τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. - Περί τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου. Περί πίστεως κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Νεστοριανῶν. - Πρὸς τὸν Ἰακωβίτην ἐπίσκοπον Λαραίας.*
 » 5ος *Περί τῶν ἐν Χριστῷ δύο θελημάτων. - Περί συνθέτου φύσεως. Κατὰ Μανιχαίων. - Διάλεξις Ἰωάννου Ὀρθοδόξου πρὸς Μανιχαῖον. Διάλεξις Σαρακηνοῦ καὶ Χριστιανοῦ. - Περί Δρακόντων. - Πάθος Ἀρτεμίου.*
 » 6ος *Ἐρὰ Παράλληλα, (Στοιχεῖα Α' - Δ'). .*
 » 7ος *Ἐρὰ Παράλληλα, (Στοιχεῖα Ε' - Μ'). Ὑπὸ ἔκδοση.*
 » 8ος *Α) Ἐρὰ Παράλληλα, (Στοιχεῖα Ν' - Ω'). Β'), Περί νηστεϊῶν. - Περί τῶν ὀκτῶ τῆς πονηρίας. - Περί ἀρετῶν καὶ κακιῶν. - Περί ἐξομολογήσεως. - Περί ἀζύμων. Ὑπὸ ἔκδοση*
 » 9ος *Ὅμιλις.*
 » 10ος *Ἱστορία Ψυχοφελῆς ἐκ τῆς ἐνδοτέρας τῶν Αἰθιοπίων χώρας, τῆς Ἰνδιῶν λεγομένης. Βίος Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ.*
 » 11ος *Εἰς τὰς Ἐπιστολάς Παύλου (Πρὸς Ῥωμαίους - Πρὸς Κορινθίους Α' - Πρὸς Κορινθίους Β'). .*
 » 12ος *Εἰς Ἐπιστολάς Παύλου (Γαλάτας - Φιλήμονα). Ὑπὸ ἔκδοση.*

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

- Τόμος 1ος *Διάλογος Παλλαδίου. - Περί ἀσαφείας τῶν προφητειῶν. - Σύνοψις Παλαιᾶς Διαθήκης.*
 » 2ος *Ὅμιλις στὴ Γένεση (Α' - ΚΓ').*
 » 3ος *Ὅμιλις στὴ Γένεση (ΚΔ' - ΜΑ').*
 » 4ος *Ὅμιλις στὴ Γένεση (ΜΒ' - ΞΑ').*
 » 5ος *α) Ὅμιλ. στὴ Γένεση (Γ' - ΙΒ'). β) Στὸς Ψαλμοὺς (ΜΑ' - ΜΓ').*
 » 6ος *Ὅμιλις στὸς Ψαλμοὺς (ΜΑ' - ΡΚΓ').*
 » 7ος *α) Ὅμιλις στὸς Ψαλμοὺς (ΡΚΔ' - ΡΝ'). β) Ὅμιλις στὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Σαούλ.*

- 8ος α) Ὁμιλίες στή Γένεση (Α' - Θ'),- β) Ὑπόμνημα στόν Ἰσαΐα.
 Ὑπόμνημα στόν Δανιήλ (Κεφ. Γ' Η').
- 8α' Ὁμιλίες σέ πρόσωπα καί ρητά τῆς II. Διαθήκης.
- 9ος Ὑπόμνημα στό Κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες Α'-Κ').
- 10ος Ὑπόμνημα στό Κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΚΑ'-ΑΖ').
- 11ος Ὑπόμνημα στό Κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΑΠ'-ΝΣΤ').
- 11α' Ὑπόμνημα στό Κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΝΖ'-ΟΕ').
- 12ος Ὑπόμνημα στό Κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΟΣΤ'-ΔΑ'),
 καί στό Κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες Α'-Α').
- 13ος Ὑπόμνημα στό Κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες Ε'-Α.Α').
- 13α' Ὑπόμνημα στό Κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλίες ΑΒ'-ΝΑ').
- 14ος Ὑπόμνημα στό Κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (Ὁμιλ. ΝΕ'-ΙΠΠ').
- 15ος Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (Ὁμιλίες Α'-ΚΙ').
- 16α' Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (Ὁμιλίες ΚΑ'-ΜΑ').
- 16β' α) Ὑπόμνημα στίς Πράξεις (Ὁμιλίες ΜΕ'-Ν').
 β) Στήν Πρὸς Ρωμαίους (Ὁμιλίες Α'-Γ').
- 17ος Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ρωμαίους (Ὁμιλίες ΙΑ'-ΑΙ').
- 18ος Ὑπόμνημα στήν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες Α'-ΚΑ').
- 18α' Ὑπόμνημα στήν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες ΚΒ'-ΜΑ').
- 19ος Ὑπόμνημα στή Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες Α'-ΚΑ').
- 20ος α) Ὑπόμνημα στή Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὁμιλίες ΚΕ'-Α')
 β) Στήν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλίες Α'-ΙΑ').
- 21ος α) Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὁμιλ. ΙΒ'-ΚΑ')
 β) Στήν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλ. Α'-ΙΒ').
- 22ος α) Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὁμιλίες ΙΓ'-ΙΕ').
 β) Στήν Πρὸς Κολοσσαεῖς, καί γ) στήν Πρὸς Θεσ/κεῖς Α'.
- 23ος α) Ὑπόμνημα στή Β' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (Ὁμιλίες Α'-Ε').
 β) Στήν Α' Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλίες Α'-ΙΗ').
 β) Στή Β' Πρὸς Τιμόθεον (Ὁμιλίες Α'-Γ').
- 24ος α) Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Τίτον (Ὁμιλ. Α'-Σ'), β) στήν Πρὸς Φι-
 λήμονα (Ὁμιλ. Α'-Γ'), γ) στήν Πρὸς Ἐβραίους (Ὁμιλ. Α'-ΙΕ').
- 25ος α) Ὑπόμνημα στήν Πρὸς Ἐβραίους (Ὁμιλίες ΙΣ'-ΛΔ'),
 β) Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον. (Ὁμιλίες Α'- Ζ').
- 26ος Ὁμιλίες Ἠθικὲς - Ἀγιογραφικὲς.
- 27ος Ὁμιλίες Ἀγιογραφικὲς - Ἐρμηνευτικὲς.
- 28ος Ποιμαντικὰ καί Ἀσκητικὰ Α' (Λόγοι Περί ἱερωσύνης).
- 29ος Ἀσκητικὰ Β' Πρὸς Σταγείριον Λόγοι Α'-Γ', Περί Παρθενίας.
- 30ος Ὁμιλίες Κατηχητικὲς - Ἠθικὲς.
- 31ος Ὁμιλίες κατηχητικὲς καί ἠθικὲς Β' - Ὁμιλ. Περιστατικὲς Α'.
- 32ος Ὁμιλίες Περιστατικὲς Β'.
- 33ος Ὁμιλίες Περιστατικὲς Γ'.

- Τόμος 34ος Ὀμιλίες Περιστατικὲς Δ'. α) Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας.
β) Πρὸς Ἰουδαίους. γ) Περὶ εἰμαρμένης καὶ προνοίας, καὶ
δ) Εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν.
- » 35ος Ὀμιλίες δογματικὲς (Περὶ ἀκαταλύπτου, Περὶ ὁμοουσίου).
- » 36ος α) Ὀμιλίες ἑορταστικὲς, β) Ὀμιλίες ἐγκωμιαστικὲς Α'.
- » 37ος α) Ὀμιλίες Ἐγκωμιαστικὲς Β'. β) Ἐπιστολὲς πρὸς τὴν Ὀλυμ-
πιάδα (Α'-ΙΖ') καὶ Βίος τῆς ὀσίας Ὀλυμπιάδος.
- » 38ος α) Ἐπιστολὲς Πρὸς Ἰννοκέντιον, β) Ἐπιστολὲς ΙΗ-ΡΜΒ'.
Παιδαγωγικὴ Ἀνθρωπολογία Ἰω. Χρυσοστόμου (Ἐνρητήριον ἐννοιῶν).

Ζ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

- Τόμος 1ος Δογματικὰ Α' α) Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες, β) Κατὰ εἰμαρ-
μένης, γ) Διάλογος περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, καὶ δ) Λόγος
Κατηχητικὸς Μέγας.
- » 2ος Δογματικὰ Β' (Κατὰ Εὐνομίον Ἀντιρρητικοὶ Λόγοι Α'-Β'.)
- » 3ος Δογματικὰ Γ' α) Κατὰ Εὐνομίον Ἀντιρρητικὸς Λόγος Γ'. β) Λό-
γος ἀντιρρητικὸς πρὸς τὴν Εὐνομίον ἔκθεσιν.
- » 4ος Α') Λόγοι Δογματικοί. 1) Πρὸς Εὐστάθιον, Περὶ τῆς ἀγ. Τριάδος.
2) Πρὸς Ἀβλάβιον, Περὶ τοῦ μὴ οἶεσθαι λέγειν τρεῖς θεοὺς. 3)
Πρὸς Σιμπλίκιον, Περὶ πίστεως. 4) Κατὰ Μακεδονιανῶν τῶν
Πνευματομάχων περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. 5) Πρὸς Θεόφιλον,
Κατὰ Ἀπολιναριστῶν. 6) Ἀντιρρητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολιναρί-
ου. 7) Κατὰ Ἀρείου καὶ Σαβελλίου.
Β') Ἐπιστολὲς (Α'-ΛΑ').
- » 5ος Ἐρμηνευτικὰ Α' α) Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου. β) Απο-
λογητικὸς περὶ τῆς Ἐξαήμερου. γ) Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου
γενέσεως (Ὀμιλίες Α-Γ).
- » 6ος Ἐρμηνευτικὰ Β' α) Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν. β) Εἰς τὸν
βον Ψαλμόν. γ) Περὶ τῆς ὀγδόης. δ) Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.
- » 7ος Ἐρμηνευτικὰ Γ', Ἐξήγησι στὰ Ἶσματα, Λόγοι Α'-ΙΕ'.
- » 8ος α) Ἐρμηνευτικὰ - Δογματικὰ ἔργα Δ'. Εἰς τὴν Προσευχὴν, Λόγοι
Α'-Ε', Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς, Λόγοι Α'-Η',.
β) Ἀσκητικὰ Α'. 1) Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ καὶ τῆς κατ'
ἀλήθειαν ἀσκήσεως. 2) Πρὸς Ἀρμόνιον, Περὶ τοῦ τί τὸ τοῦ
Χριστιανοῦ ἐπάγγελμα. 3) Πρὸς Ὀλύμπιον, Περὶ τελειότητος.
4) Πρὸς τοὺς ἀχθομένους ταῖς ἐπιτιμήσεσι. 5) Περὶ τῶν
νηπίων πρὸ ὥρας ἀφαρπαζομένων.
- » 9ος Α') Ἀσκητικὰ Β'. Περὶ Παρθενίας, (Κεφάλαια Α'-ΚΓ').
Β') Λόγοι Ἐγκωμιαστικοί. 1) Περὶ ἀρετῆς, ἤτοι Εἰς τὸν Βίον
Μωυσέως, (Λόγοι Α'-Β'). 2) Εἰς τὸν Βίον τῆς ὀσίας Μακρί-
νης. 3) Εἰς τὸν Βίον Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.
- » 10ος α) Ὀμιλίες δογματικὲς, β) Ἠθικὲς, γ) Ἐορταστικὲς.
- » 11ος α) Ὀμιλίες ἑορταστικὲς, β) Ὀμιλίες ἐγκωμιαστικὲς,
γ) Ὀμιλίες ἐπιτάφειες.

Η' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Βίος Γρηγορίου Παλαμά ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου.

- Τόμος 1ος α) *Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.* β) *Ἐπιστολὲς πρὸς Ἀκινδόνον Α', Β', Γ'.* γ) *Ἐπιστολὲς πρὸς Βαρλαάμ Α', Β'.*
- » 2ος *Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἠσυχάζοντων Λόγοι Α'-Γ'.*
- » 3ος *Πραγματεῖες δογματικῆς καὶ ὁμολογιακῆς.*
- » 4ος *Ἐπιστολὲς.*
- » 5ος *Κατὰ Ἀκινδόνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α'-Γ').*
- » 6ος *Κατὰ Ἀκινδόνου Λόγοι Ἀντιρρητικοὶ (Α'-Ζ').*
- » 7ος *Ὑπὸ ἐκδοση.*
- » 8ος *Ὑπὸ ἐκδοση.*
- » 9ος *Ὅμιλιες Α'-Κ'.*
- » 10ος *Ὅμιλιες ΚΑ'-ΜΒ'.*
- » 11ος *Ὅμιλιες ΜΒ'-ΞΓ'.*

Θ' ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

- Τόμος 1ος *Ἀποφθέγματα Γερόντων.*
- » 2ος *Τὸ Λειμωνάριον.*
- » 3ος *Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περὶ θεῶν ὀνομάτων, Περὶ οὐρανίου ἱεραρχίας, Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, Περὶ μυστικῆς Θεολογίας, Ἐπιστολὲς.*
- » 4ος *Θεοδωρήτου Κύρρου, Φιλόθεος Ἱστορία ἢ Ἀσκητικὴ Πολιτεία.*
- » 5ος *Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, Βίοι ἁγίων.*
- » 7ος *Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικῆς Ὅμιλιες.*
- » 8Α *Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί, (Α'-ΚΣΤ').*
- » 8Β *Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί, (ΚΖ'-ΞΑ').*
- » 8Γ *Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί, (ΞΒ'-ΠΣΤ'-Ἐπιστ. Α'-Δ').*
- » 9ος *Διαδόχου Φωτικῆς, Κεφάλαια Γνωστικά, Λόγος στὴ Ἀνάληψη, Ὁράσεις, Ἐρωταποκρίσεις.- Ἰωάννου Καρπαθίου, Κεφάλαια Παρακλητικά 100.*
- » 10Α *Τῶν Ἁγίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Ἐρωταποκρίσεις (Α'-ΣΚΘ').*
- » 10Β *Τῶν Ἁγίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Ἐρωταποκρίσεις (ΣΑ'-ΦΚΒ').*
- » 10Γ *Τῶν Ἁγίων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Ἐρωταποκρίσεις (ΦΚΓ'-ΩΜ').*
- » 12ος *Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοί - Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ὠφέλιμα - Ἀββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖες καὶ Ἐπιστολὲς.*
- » 14ος *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Μυσταγωγία - Τὰ 400 Κεφάλαια Περὶ Ἀγάπης - Λόγος Ἀσκητικὸς - Τὰ 200 Κεφάλαια Περὶ Θεολογίας.*

- Τόμος 14Α *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, 1. Ἐρωταποκρίσεις, 2. Πρὸς Θεό-
πεμπτον τὸν Σχολαστικόν, 3. Ἐρμηνεῖα εἰς ΝΘ΄ Ψαλμόν.*
- » 14Β *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων
ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, (Ἐρωτήσεις Α΄ – ΝΓ΄).*
- » 14Γ *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων
ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, (Ἐρωτήσεις ΝΔ΄ – ΞΕ΄).*
- » 14Δ *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Περὶ ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου
καὶ Γρηγορίου πρὸς Θωμᾶν ἠγιασμένον, (Ἀπορίες Α΄–Ε΄ καὶ
Α΄–ΡΔ΄).*
- » 14Ε *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Περὶ ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου
καὶ Γρηγορίου πρὸς Θωμᾶν ἠγιασμένον, (Ἀπορίες ΡΕ΄–ΡΟΘ΄),
καὶ Σχόλια εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου (Περὶ τῆς οὐράνιας ἱε-
ραρχίας, Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας).*
- » 14Σ *Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Σχόλια εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου
(α. Εἰς τὸ Περὶ θεῶν ὀνομάτων, καὶ β. Εἰς τὸ Περὶ μυστικῆς
θεολογίας).*
- » 19Α *Συμεὼν τοῦ Ν. Θεολόγου, Βίος Συμεὼν ὑπὸ Νικηῖτα Στηθάτου,
Κεφάλαια - Εὐχαριστίες - Διάλογος μετὰ Σχολαστικοῦ.*
- » 19Β *Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Βίβλος τῶν Θεολογικῶν Ἀλόγων
(Λόγοι Α΄–Γ΄) – Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων (Λόγοι Α΄–Σ΄)*
- » 19Γ *Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Α΄) Βίβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων
(Λόγοι Ζ΄–ΙΕ΄) – Β΄) Κατηχητικοὶ Λόγοι (Λόγοι Α΄–Ζ΄).*
- » 19Δ *Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Κατηχητικοὶ Λόγοι (Η΄–ΑΑ΄).*
- » 19Ε *Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ὑμνοι (Α΄–ΚΖ΄).*
- » 19Σ *Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, Ὑμνοι (ΚΗ΄–ΝΗ΄).*
- » 22ος *Νικολάου Καβάσιλα, Ἐρμηνεῖα στῆ Θεία Λειτουργία - Περὶ τῆς
ἐν Χριστῷ Ζωῆς.*

Ι΄ ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΙΑ΄ ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ

- Τόμος 1ος *Ἰουστίνου, Ἀπολογίαι Α΄ καὶ Β΄ – Λόγος Περὶ Ἀναστάσεως,-
Διάλογος Πρὸς Τρύφωνα.*
- » 2ος *Τατιανοῦ, (Πρὸς Ἑλληνας).– Ἀθηναγόρου, (Πρεσβεία Χρι-
στιανῶν, Περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν).– Θεοφίλου Ἀντιοχείας,
(Πρὸς Αὐτόλκον Βιβλία Α–Γ).– Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον.*

ΙΒ΄ ΑΠΑΝΤΑ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

- Τόμος 1ος *1. Προτρεπτικός, 2. Παιδαγωγός Α΄.*
- » 2ος *Παιδαγωγός, Λόγοι Β΄ καὶ Γ΄.*

ΙΓ΄ ΑΠΑΝΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

- τόμος 1ος *Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων – Διαταγαὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων
διὰ Κλήμεντος – Ἀποστολικοὶ κανόνες.*

Τόμος 2ος *Ἐπιτομή Π' Βιβλίου τῶν Διαταγῶν τῶν Ἀποστόλων – Αἱ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος καὶ κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων – Κλημέντια [Ἐπιστολὴ Πέτρου πρὸς Τάκωβον, Ἀμαρτωρία περὶ τὸν βιβλίον λαμβανόντων, Ἐπιστολὴ Κλήμεντος πρὸς Τάκωβον, Κλήμεντος τῶν Πέτρων ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή (Ὁμιλ. Α'–ΙΙ')].*

Τιμὴ ἐκάστου τόμου δρχ. 3.000.

ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

Τόμος 1ος *Ψαλμοὶ τοῦ Προφητάνακτα Δαβὶδ (1-151), σὲ κείμενο, ἀντίστοιχη ποιητικὴ ἀπόδοση, ἐκτενὴ μετάφραση καὶ διδάγματα.*

Χ. ΒΟΥΛΓΑΡΗ, *Ἐπόμνημα στὴν Α' καὶ Β' Πέτρον*, τόμοι δύο.
 ΑΘΗΝΑΓΟΡΟΥ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ, *Τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα.*

Φωτοστοιχειοθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Μενελάου 3 – Τηλ. 283 880 – Θεσσαλονίκη

Έκτύπωση: «ΓΡΑΦΟ Α. Ε- Τηλ. 281 188 – Θεσσαλονίκη

Βιβλιοδεσία: Άφοι ΒΑΡΟΥΣΙΑΑΗ
Λαχανά 17 – Τηλ. 839 414 – Θεσσαλονίκη

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλεϊό Ε. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Μενελάου 3 – Θεσσαλονίκη – Τηλ. 283 880